STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band 49

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1939

Nr 7-Nr 12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1939: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19392

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band 49

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1939

Nr 7-Nr 12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INNEHÅLL

Internationella arbetsbyråns direktörsrapport 459
Svensk livsmedelslagstiftning 472

Kortare meddelanden 477
De nordiska statistiska mötena i Oslo i juni 1939 477
Arvsskattekommitténs betänkande . . . 477

Amerikanskt betänkande om äldre arbetares sysselsättning 478
Befolkningsfrågan i Argentina 479
Statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter 480
Utredning angående lagen om förenings- och förhandlingsrätt 480
Utredning om behandlingen av utlänningsärenden 481

Periodiska översikter

Arbetsmarknaden under juni 1939 . . 482
Sveriges offentliga arbetsförmedling under juni 1939 484
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 maj 1939 486
Statens arbetslöshetskommission under maj 1939 487
De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1938 488
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet 492
Den privata arbetsförmedlingen under år 1938 493
Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1938 494
Kollektivavtalen under andra kvartalet 1939 495
Befolkningsutvecklingen första kvartalet 1939 498
Byggnadsverksamheten i Sverige år 1938 499
Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1939 504
Levnadskostnaderna den 1 juli 1939 505
Litteraturöversikt 520
Författningar rörande sociala frågor . 528

INDEX

Rapport du Directeur du Bureau international du Travail.
Législation suédoise sur les denrées alimentaires.
Courtes notices.
Les Conférences nordiques de Statistique à Oslo en juin 1939.
Rapport du Comité d'enquête sur les taxes successorales.
Enquête américaine sur l'emploi des travailleurs âgés.
Le problème démographique en Argentine.
Situation des fonctionnaires de l'État dans les conflits du travail.
Enquête touchant la loi sur le droit d'association et de négociation.
Mise à l'étude du traitement des affaires concernant les étrangers.

Aperçus périodiques

Le marché du travail en juin 1939.
Activité des bureaux de placement publics en juin 1939.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mai 1939.
Activité de la Commission du chômage en mai 1939.
Recettes et dépenses des bureaux de placement publics en Suède en 1938.
Marché du travail et chômage à l'étranger.
Les bureaux de placement privés en 1938.
Les bureaux d'infirmières en 1938.
Les contrats collectifs pendant le 2e trimestre 1939.
Mouvement de la population pendant le 1er trimestre 1939.
Activité de l'industrie du bâtiment en Suède en 1938.
L'émigration transocéanique pendant le 2e trimestre 1939.
Coût de la vie le 1er juillet 1939.
Bibliographie.
Lois concernant les questions sociales.

RÉSUMÉ.

Législation suédoise sur les denrées alimentaires. L'article donne un aperçu des dispositions en vigueur concernant la fabrication et la vente des denrées alimentaires, puis des enquêtes et travaux actuellement en cours en vue d'instituer une législation unifiée et plus étendue sur les denrées alimentaires. Il rappelle que les dispositions actuelles se trouvent dispersées dans différentes lois, statuts, etc., que plusieurs sont surannées et que des dispositions qui seraient importantes font défaut.

La législation sur les denrées alimentaires a fait l'objet d'enquêtes effectuées d'abord par un Comité constitué à cet effet en 1916, mais dont le rapport n'a pas abouti à des mesures législatives, puis par des experts désignés en 1936 et dont les travaux se poursuivent actuellement. Un projet élaboré par ces experts et contenant des prescriptions sur le commerce ambulant des viandes et charcuteries a servi à la rédaction d'une ordonnance visant ce commerce.

Un compte-rendu est fourni également d'une conférence de représentants des pays scandinaves tenue récemment à Stockholm pour étudier, entre autres choses, les moyens de réaliser pour ces pays l'unification de la législation, tant dans ses clauses que dans les méthodes de prélèvement et d'examen d'échantillons des denrées alimentaires. P. 472.

Le marché du travail en mai et juin 1939. Le nombre de demandes d'emploi pour 100 places disponibles dans les offices de placement publics était en juin de 119 (126 en mai). Le nombre de chômeurs affiliés à des syndicats représentait à la fin de mai 6·3 % du nombre total des membres (9·0 en avril). Le nombre de demandes de secours rapportées à la Commission officielle du chômage était à la fin de juin d'environ 10 000 (15 310 en mai). PP. 482—487.

Les contrats collectifs pendant le 2e trimestre 1939. Une partie seulement des contrats expirant au début du 2e trimestre 1939 ont été dénoncés. Parmi les nouveaux contrats conclus à la suite de négociations, celui concernant l'industrie minotière est particulièrement intéressant du fait que les parties contractantes ont convenu pour la première fois d'adhérer à la convention dite principale, concernant la procédure de négotiacion et la limitation des mesures offensives en cas de conflits du travail, conclue l'année dernière entre l'Union patronale suédoise et la Confédération générale du Travail (Voir Sociala Meddelanden N° 1, 1939). On signale de plus la conclusion de nouveaux contrats nationaux, entre autres pour la boulangerie, l'industrie du tabac, les coiffeurs de dames et de messieurs, etc. Les accords intervenus impliquaient en général une augmentation des salaires; des modifications ont été introduites dans les clauses générales de beaucoup de contrats, touchant le plus souvent les congés annuels et en accord avec la nouvelle législation sur les congés annuels payés. Des négociations se poursuivent actuellement pour la conclusion de nouveaux contrats intéressant la branche de l'industrie de la pierre spécialisée dans la production des pavés et des bordures de trottoirs, dans les provinces du Bohuslän, du Halland, du Blekinge et sur la côte est de la Suède. P. 495.

Activité de l'industrie du bâtiment, en Suède, en 1938. Il est fourni un compte-rendu préliminaire sur les travaux de construction et de démolition achevés, au cours de l'année 1938, dans 763 localités (dont 346 villes et agglomérations urbaines, représentant pratiquement la totalité des régions urbaines du pays). Il a été créé, au total, 38 076 logements contenant 113 972 pièces (cuisines comprises) ainsi que 18 460 locaux commerciaux, industriels etc. d'une surface totale de 1 034 000 m². Une comparaison relative à 305 localités identiques fait ressortir que le nombre de logements achevés était, en 1938, de 15 % supérieur à celui de 1937 et de presque 50 % supérieur à la moyenne annuelle de la période 1929—1938. L'augmentation a été particulièrement forte dans les localités ayant moins de 20 000 habitants. L'activité de construction pour des buts commerciaux et industriels, etc., était en 1938 de 26 % supérieure à l'année précédente. — Pour les villes de plus de 10 000 habitants il est fourni des données relatives au nombre des permis de bâtir délivrés. — Le compte-rendu définitif sera publié dans une brochure spéciale. P. 499.

Coût de la vie au 1er juillet 1939. L'indice du coût de la vie sera calculé désormais sur la base de 1935 = 100. En même temps on a apporté à la méthode de calcul certaines modifications de moindre importance qui seront exposées dans un numéro suivant de ce bulletin.

L'indice relatif à la totalité des frais de subsistance (voir tableau 3) était, au 1er juillet 1939, de 108 (1935 = 100), c. à. d. le même qu'au début du trimestre précédent.

En vue d'une comparaison avec les années antérieures à 1935, le nouvel indice a été rattaché à l'ancienne série (voir tableau 4). L'indice général du 1er juillet 1939 se monte ainsi à 169 (juillet 1914 = 100). Il est à remarquer qu'en ce qui concerne les nombres indices du tableau 4, les nouvelles méthodes de calcul n'ont pas été appliquées avant le 1er juillet 1939. Ceci n'a d'importance pratique que pour les nombres indices relatifs aux impôts, en tant que l'augmentation des impôts, en octobre 1937, ne ressort, en partie, dans la série du tableau 4, qu'au 1er juillet 1939.

Le tableau 2 contient des statistiques relatives aux prix des articles d'habillement. P. 505.

Häftets huvudinnehåll.

Juli 1939.

Internationella arbetsbyråns direktör har tillställt medlemsstaterna sin rapport för det förflutna året (i huvudsak år 1938). I en ekonomisk översikt framhålles, att den konjunkturnedgång, som i de flesta länder började sommaren 1937, märktes även under första hälften av år 1938 men därefter — till stor del som följd av de motåtgärder, som en rad stater vidtogo — förbyttes till ett kort uppsving. Återhämtningen avstannade mot slutet av året, främst på grund av den politiska oron, och därefter har krigshushållningen givit konjunkturen dess särskilda prägel. En redogörelse lämnas för de depressionshävande åtgärder skilda länder vidtagit, för jordbrukspolitiken, upprustningens ekonomiska problem m. m.

Rapporten innehåller också sociala översikter för år 1938. Under rubriken »arbetsförhållandena» redogöres för arbetslösheten och sysselsättningen — särskilt under inflytande av krigsindustrin — samt för förändringar i löner och arbetstid inom skilda länder. Så framhålles t. ex., att internationella arbetsbyråns statistik för 15 länder visade, att år 1938 11·5 % av arbetarna voro utan arbete mot 10 % år 1937. Förlängd arbetstid hade under det gångna året införts i flera viktiga länder. Under rubriken »levnadsstandarden» skildras först socialförsäkringens framsteg och gives några riktlinjer för dess framtida utformning. Därefter redogöres för åtgärder till näringsstandardens höjande (prisrabattering, undervisning, propaganda o. s. v.) och bostadsförhållandenas förbättring. I ett avsnitt om semester och fritid påpekas, att medan år 1920 endast ett land hade allmän semesterlagstiftning var så fallet med 23 länder år 1939 och att ytterligare 14 länder numera ha lagar om semester för vissa grupper av arbetare. Sid. 459.

Svensk livsmedelslagstiftning. I artikeln gives en översikt av gällande bestämmelser rörande tillverkning och försäljning av livsmedel samt det utredningsarbete, som pågår om införande av en utvidgad, enhetlig livsmedelslagstiftning. Det framhålles, att våra nuvarande bestämmelser finnas strödda i olika lagar, stadgor o. s. v., att flera äro omoderna och att viktiga bestämmelser saknas.

Livsmedelslagstiftningen har varit föremål för utredning dels genom 1916 års livsmedelslagstiftningskommitté, vars betänkande dock icke lett till några lagstiftningsåtgärder, dels genom 1936 års livsmedelslagstiftningssakkunniga, vilkas arbete ännu pågår. Ett av sistnämnda sakkunniga framlagt förslag med bestämmelser om kringföringshandel med kött och charkuterivaror har lagts till grund för kungörelse i ämnet.

Redogörelse lämnas även för den konferens av representanter för de skandinaviska länderna, som nyligen var samlad i Stockholm för att dryfta frågan om åstadkommandet av enhetlighet beträffande såväl det sakliga innehållet i dessa länders livsmedelslagstiftning som tillvägagångssättet vid provtagning på och undersökning av livsmedel m. m. Sid. 472.

Arbetsmarknaden maj—juni 1939. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna var under juni 1939 119 (126 i maj). Antalet arbetslösa inom fackförbunden utgjorde vid slutet av maj 6·3 % av med-

lemsantalet (9·0 % i april). Antalet till statens arbetslöshetskommission rapporterade hjälpsökande uppgick vid slutet av juni 1939 till c:a 10 000 (15 310 i maj). Sid. 482—487.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1938 uppgingo till resp. c:a 2 241 000 och 2 225 000 kr. Av inkomsterna erhöllos 1 205 000 som anslag av staten, 525 000 av landstingen och 509 000 av kommuner m. m. Den största utgiftsposten gällde avlöningar (och pensionsavgifter) till personalen (1 389 000 kr.). Sid. 488.

Den privata arbetsförmedlingen under år 1938. Antalet privata, i förvärvssyfte drivna platsbyråer utgjorde under året 120. Antalet av dessa — och ytterligare ett mindre antal placeringsbyråer — tillsatta platser uppgick till c:a 4 400 manliga och 33 000 kvinnliga. Sid. 493.

Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1938. Antalet byråer utgjorde 17, vid dessa inskrivna sjuksköterskor c:a 7 400 och antalet förmedlingar c:a 79 000. Sid. 494.

Kollektivavtalen under andra kvartalet 1939. Vid ingången till andra kvartalet uppsades endast en del av de avtal, för vilka avtalstiden utlöpte. Bland de nya avtal, som slutits efter förhandlingar, kunna nämnas avtalet för kvarnindustrin, ur principiell synpunkt märkligt såtillvida, som parterna därvid för första gången enades om att biträda det s. k. huvudavtalet. Dessutom märkas nya riksavtal bl. a. för bagerier, tobaksindustrin, herr- och damfrisöryrkena m. fl. I allmänhet inneburo uppgörelserna förbättrade löneförmåner för arbetarna; i de allmänna bestämmelserna företogos också i många avtal ändringar, mest i fråga om semester i anslutning till den nya semesterlagen. Förhandlingar om nya avtal för gat- och kantstensindustrin i Bohuslän, Halland, Blekinge och på östkusten pågå för närvarande. Sid. 495.

Byggnadsverksamheten i Sverige år 1938. En preliminär redogörelse lämnas för under år 1938 fullbordade och avgångna byggnadsföretag inom 763 orter, varibland 346 städer och stadssamhällen. Sammanlagt tillkommo under året 38 076 bostadslägenheter och 113 972 rum (inkl. kök) samt 18 460 lokaler för andra än bostadsändamål med c:a 1 034 000 m² golvyta. Av bostadslägenheterna bestodo 39 % av högst 1 rum och kök. En jämförelse med tidigare år beträffande 305 identiska orter visar, att antalet år 1938 nybyggda lägenheter var 15 % större än år 1937 och nära 50 % större än genomsnittet för perioden 1929—1938. Särskilt stark var ökningen under år 1938 på orter med under 20 000 invånare. Byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål var år 1938 26 % större än föregående år. — För städer med över 10 000 invånare lämnas särskilda uppgifter om antalet beviljade byggnadsföretag. — Den definitiva redogörelsen kommer att utgivas som särskild publikation. Sid. 499.

Levnadskostnaderna den 1 juli 1939. Indexberäkningarna verkställas från och med den 1 juli 1939 med året 1935 som basår. Samtidigt ha vissa mindre betydande omläggningar i beräkningsmetoderna vidtagits, vilka närmare komma att beskrivas i en artikel i ett följande nummer av denna tidskrift.

Indextalet för samtliga levnadskostnader (tab. 3) uppgick den 1 juli 1939 till 108 (1935 = 100), vilket visar sig vara detsamma som vid föregående kvartalsskifte, då beräkningarna föras bakåt i tiden. Då ett fullföljande av den äldre indexserien torde äga intresse, ha de nya indextalen dessutom anknutits till densamma (tab. 4). Generalindextalet blir i detta fall (juli 1914 = 100) 169.

I tab. 2 återfinnes den tidigare varje halvår publicerade statistiken över priser på vissa beklädnadsartiklar och å sid. 511 de årligen publicerade uppgifterna rörande inackorderingspriser för arbetare. Sid. 505.

Internationella arbetsbyråns direktörsrapport.

Internationella arbetsbyråns nye direktör, John G. Winant, har tillställt medlemsstaternas regeringar sin rapport för år 1938, vilken bildat utgångspunkt för generaldebatten vid den internationella arbetskonferensen, som hölls den 8—28 juni 1939. Rapporten, som även i år kommer att publiceras på svenska språket, innehåller dels — med anledning av arbetsbyråns tjugoårsjubileum — en skildring av byrån och dess verksamhet sedan tillkomsten, dels med talrika diagram illustrerade ekonomiska och sociala översikter av det senast förflutna året. Ett sammandrag av sistnämnda översikter återges i det följande.

1. Ekonomisk översikt.

Under första hälften av år 1938 hade de flesta länder känning av den nedgång i affärsverksamheten, vilken började sommaren 1937, och man hyste allmänt farhågor för en långvarig och svår depression. Vid mitten av år 1938 hade emellertid ett antal stater vidtagit åtgärder i avsikt att stimulera näringslivet. Framgången av denna krispolitik märktes i ett betydande uppsving med gynnsamma återverkningar på hela världsekonomien. Ökade ansträngningar gjordes också vid denna tidpunkt att genom handelsöverenskommelser utvidga den internationella handeln för att motverka vissa länders strävan efter självförsörjning. Till följd av dels den politiska osäkerheten, dels svagheten i det ekonomiska systemet avstannade dock uppsvinget ånyo. Icke dess mindre skulle utsikterna till en snar återhämtning vid slutet av år 1938 varit goda, om de icke överskuggats av ytterligare försämringar i den internationella politiska situationen. Det ena landet efter det andra tvingades sålunda över till krigshushållning, vilket påverkade det ekonomiska livet i två motsatta riktningar: å ena sidan medförde upprustningen ökad sysselsättning och i vissa fall t. o. m. brist på arbetskraft i de industrier, som stått direkt i dess tjänst, å andra sidan medförde den inom flera stater sjunkande investeringsverksamhet för fredliga ändamål.

Åtgärder mot depressionen. De åtgärder, som i vissa länder vidtogos inför depressionstendenserna under första hälften av år 1938, skiljde sig starkt från den tidigare vanligen tillämpade politiken mot ekonomiska kriser. Det anses numera inom vida kretsar, framhålles i rapporten, att vilken den ursprungliga orsaken till tillbakagången i affärslivet än må vara, ingrepp likväl kunna vidtagas för att förhindra den ytterligare försämring av konjunkturen, som eljest följer av den första tillbakagången. Om tillbakagången i den privata investeringsverksamheten hastigt ersättes genom väl förberedda offentliga investeringar, kan sålunda konsumenternas efterfrågan upprätthållas och den sekundära tillbakagången i de privata investeringarna och den fortsatta deflationen

hejdas. Man kan knappast betvivla, att den omständigheten, att man år 1938 lyckades undvika en upprepning av erfarenheterna från 1929—1932, delvis är en följd av den skickligare och mer aktiva konjunkturpolitik de flesta länder följt.

Den främsta företrädaren för denna nya konjunkturpolitik är Förenta staterna, vilket varit av särskild betydelse med hänsyn till den amerikanska konjunkturens stora betydelse för andra länder. Den starka nedgång i produktionen, som i Förenta staterna började vid mitten av år 1937 (jfr diagrammet), föranledde vissa åtgärder i avsikt att öka likviditeten hos bankerna: Federal Reserve-bankerna köpte obligationer i öppna marknaden, och de i lag fastställda fordringarna på kassareserver hos medlemsbankerna reducerades. För att den så skapade rikligare tillgången på kredit även skulle komma till användning förbättrade regeringen de privata företagens lånemöjligheter och framlade ett budgetförslag för finansåret 1938/39, som förutsatte ett underskott om nära 4 miljarder dollar. Redan kännedomen om dessa åtgärder torde haft betydelse för det uppsving, som började i juni 1938 och som, understött av de offentliga utgifterna för nödhjälps- och andra allmänna arbeten, fortsatte till årets slut. De gynnsamma verkningarna av denna politik försvagades dock i viss utsträckning av oron inom vissa affärskretsar för den ständiga ökningen av statsskulden, vilket tillsammans med den internationella krisens återverkningar i viss mån torde förklara den förnyade stagnationen i början av år 1939.

Den ekonomiska politiken i Storbritannien uppvisade vissa liknande drag, även om den icke var lika målmedvetet inriktad på att befordra ett uppsving. Icke heller här företogos några kreditrestriktioner för att möta konjunkturomslaget, som inträffade något senare och var mindre utpräglat än i Förenta staterna. Vissa farhågor rörande betalningsbalansen undanröjdes genom pundets depreciering med 5 % under senare delen av år 1938. Vidare kommo vissa expansiva tendenser till uttryck vid finansieringen av upprustningen. Medan under budgetåret 1938/39 274 milj. pund av rustningsutgifterna finansierats genom högre skatter och 132 milj. pund genom lån, uppgingo motsvarande siffror enligt förslag för år 1939/40 till 250 resp. 380 milj. pund. Lånens ökade andel innebär ett försök att absorbera så mycket som möjligt av den ännu betydande arbetslösheten, innan man tillgriper en drastisk nedskärning av konsumtionen, att utvidga efterfrågan så långt som möjligt och att sålunda kombinera åtgärder för att stimulera näringslivet med försvarets trängande behov.

Många andra länder ha anordnat allmänna arbeten för att upprätthålla köpkraften. Utgifterna för allmänna arbeten stegrades sålunda bl. a. i Danmark och Schweiz, medan man i andra länder, däribland Argentina, Australien, Finland och Sverige, utbildade en apparat för att underlätta planering och finansiering av offentliga arbeten under en depression.

I Frankrike torde återhämtningsprogrammet mindre ha bestämts av arbetslösheten än av nödvändigheten att öka produktionen, en nödvändighet

Diagram över industriproduktion och grosshandelspriser i vissa länder. Indextal (1929 = 100).

Ur Monthly Bulletin of Statistics 1939, nr 6.

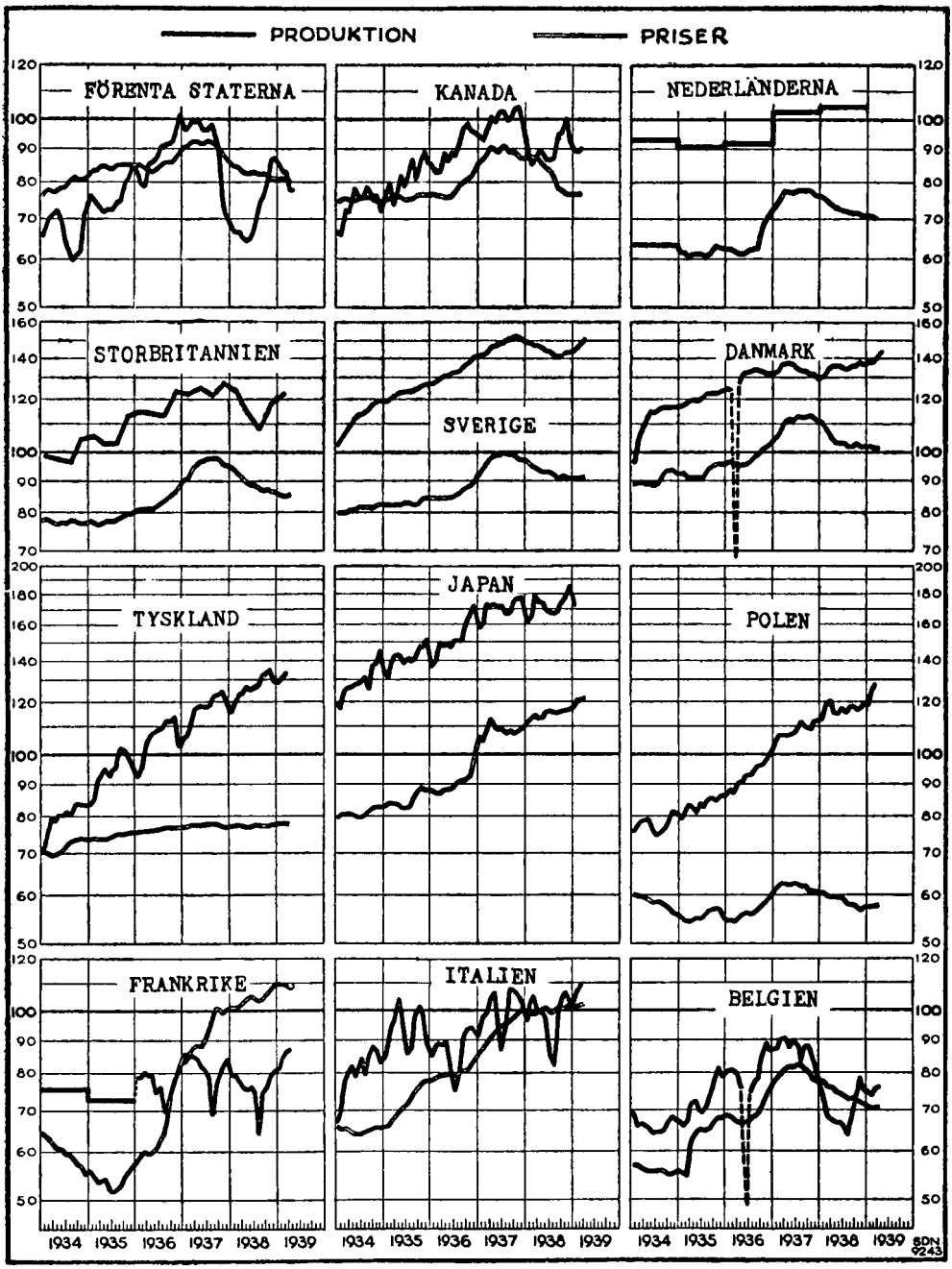

som ytterligare skärptes av försvarets tvingande behov. Det första målet var att uppmuntra företagsamheten genom att sänka räntorna. Räntenivån kunde emellertid ej sänkas, förrän man lyckats få den kapitalflykt, som börjat, att avstanna och om möjligt förmått en del flyktkapital att återvända. Men detta krävde i sin tur ökat förtroende för statsfinanserna. Därför ökades den direkta beskattningen med i genomsnitt 8 % i maj 1938. Genom novemberdekreten (jfr Soc. Medd. årg. 1938, sid. 834) infördes nya skatter, nedskuros utgifterna för civilförvaltningen och övergavs större delen av det offentliga arbetsprogrammet i vad det avsåg civila ändamål. Ett betydande återflöde av kapital blev följden, varpå räntorna kunde sänkas. Dessutom gynnades företagsamheten genom skattelindringar till företag, som uppfyllde vissa villkor. 40-timmarsveckan bibehölls ännu i princip men modifierades. Det anses, att produktionen som en följd av dessa åtgärder stigit med 13·5 % från oktober 1938 till mars 1939.

Till följd av den fortsatta internationella spänningen utfärdades i april 1939 en ny serie förordningar. Sålunda infördes en s. k. värnskatt, som gäller alla affärstransaktioner med undantag för försäljning av vissa varuslag, såsom mjölk och bröd. Utgifterna för offentliga arbeten reducerades ytterligare och vissa statliga subventioner (t. ex. för inlösning av spannmålsskörden) borttogos. Dessutom utsträcktes den normala arbetstiden till 45 timmar i veckan.

Offentlig investeringspolitik på lång sikt. I vissa länder ha åtgärder vidtagits för att höja produktiviteten på lång sikt. I Sovjetunionen utgör sålunda den tredje femårs-planen ett program för fortsatta intensiva investeringar i syfte att höja produktionen. De totala investeringarna i industrin beräknas under perioden 1938—1942 komma att uppgå till 112 miljarder rubel, varav 94 i produktionsvaruindustrin och 18 i konsumtionsvaruindustrin. Den nya industriella utvecklingen är särskilt förlagd till Ural, Volgaområdet och fjärran östern. Liknande åtgärder för att på lång sikt höja produktiviteten ha vidtagits i en rad andra länder både i Europa, t. ex. i Polen, där man i en fyraårs-plan planerar en ny industriregion inom den s. k. strategiska triangeln, vidare i Turkiet och utanför Europa i Brasilien, Uruguay, Venezuela m. fl. länder.

Jordbrukspolitik. Samtidigt med tillbakagången i industriell aktivitet sjönko priserna starkt på jordbruksprodukter under år 1938, närmast beroende på de goda skördarna. På grund av oelasticiteten i efterfrågan på jordbruksprodukter blev resultatet i stort sett minskade inkomster för jordbrukarna, och flera jordbruksländer ledo allvarligt av de sänkta exportintäkterna. Även i jordbruksländerna har emellertid en tendens gjort sig gällande att aktivt ingripa för att hindra jordbruksinkomsternas minskning från att återverka på den allmänna konjunkturen.

Detta har huvudsakligen skett på två sätt. För det första ha vissa åtgärder vidtagits med omedelbar verkan. Dels ha dessa haft karaktären av penningpolitiska ingrepp, såsom uppköp av obligationer (Australien) eller valutarestriktioner (Nya Zeeland), dels har man för att höja och stabilisera

själva jordbruksinkomsterna sökt att genom internationella överenskommelser kontrollera produktionen eller exporten av vissa varor (t. ex. te, gummi och trävaror). För det andra ha åtgärder vidtagits för att bättre anpassa den framtida produktionen eller de marknadsförda kvantiteterna efter den beräknade efterfrågan. I Förenta staterna ha sådana anstalter träffats genom den nya Agricultural Adjustment Act (februari 1938), en lag om upprättandet av årliga planer för produktion av vete, ris, bomull m. m., för möjliggörandet av en systematisk lagring av överskotten från stora skördar och för inrättandet av kontingentering i avsikt att inskränka ett för stort utbud av skördeöverskott. I Argentina har bl. a. kontrollen över veteexporten ökats samt staten fått möjligheter att fixera minimipriser och betala subventioner för detta ändamål.

Erfarenheterna på jordbrukets område under senare år ha bekräftat behovet av statliga ingrepp på lång sikt. En förutsättning för en framgångsrik jordbrukspolitik är emellertid att lantbrukarna sammansluta sig i organisationer. De senare åren ha också kännetecknats av en stark tillväxt av jordbrukskooperativa föreningar, vilka i flera länder (däribland Frankrike) haft en avgörande betydelse vid de redan genomförda regleringarna.

Upprustningens ekonomiska problem. En viktig uppgift för internationella arbetsorganisationen är för närvarande att pröva möjligheterna att så långt möjligt hindra upprustningen från att sänka folkens levnadsstandard. Två synpunkter måste därvid beaktas. För det första är det önskvärt, att för rustningsändamålen outnyttjade produktionskrafter användas i största möjliga utsträckning. Dels kan detta till en viss gräns ske genom en expansionistisk finanspolitik, så som skett i England. Dels bör man söka använda arbetskraften så ekonomiskt som möjligt; en brist på arbetskraft inom begränsade områden bör bekämpas genom speciella åtgärder, såsom omskolning av arbetare, och icke genom en allmän deflationspolitik.

För det andra borde man — om det skulle bli nödvändigt att inskränka produktionen för fredliga ändamål — begränsa restriktionerna till ett minimum och till de områden, som minst äventyra den nuvarande och framtida levnadsstandarden. Sålunda borde i första hand produktionen och importen av lyxvaror inskränkas.

Man konstaterar dock, att flera metoder redan tillämpas för att inskränka befolkningens konsumtion. I Tyskland har sålunda konsumtionen hållits nere genom sträng lönekontroll, begränsade utdelningar, höjd beskattning och ransonering. Liknande gäller om Japan. I Frankrike har den ökade beskattningen av löner och konsumtionsvaror lagt tunga offer på de fattigare klasserna. I Storbritannien har den ökade tilläggsskatten på högre inkomster, arvs- och bilskatterna främst drabbat de rika och medelklassen, medan den fattigare delen av befolkningen till stor del har att betala de 11 milj. pund, som de höjda socker- och tobaksskatterna beräknas ge.

Den allmänna tendensen att skära ner konsumtionen till förmån för upprustningen framhäver tydligt skillnaden mellan offentliga utgifter av denna art

och dem, som syfta till ekonomisk återhämtning. Ehuru båda till en början framkalla ökad ekonomisk aktivitet, avse de senare att stegra konsumtionen, medan rustningsutgifterna måste åtföljas av särskilda åtgärder för att förhindra en stegrad konsumtion och höjning av levnadsstandarden.

Den internationella handeln. Det ökade ianspråktagandet av produktionskrafterna och det allvarliga hotet mot den uppnådda levnadsstandarden har gjort frågan om internationellt ekonomiskt samarbete alltmer trängande, särskilt mellan de länder som icke eftersträva självhushållning. Lyckligtvis ha regeringarna i flera länder visat ökad förståelse härför. Ett av de största framstegen under det förflutna året har varit den utvidgning av de ömsesidiga handelsöverenskommelserna under tillämpning av mest-gynnad-nationsklausulen, vartill F ö r e n t a s t a t e r n a tagit initiativet (främst den engelsk-amerikanska överenskommelsen i november 1938).

In- och utvandring. På knappast något område har konjunkturuppsvinget efter depressionen 1930 och de följande åren kommit så sent och långsamt som i fråga om in- och utvandringen. I Europa har dock en viss stegring ägt rum beträffande säsongarbetare, särskilt jordbruksarbetare (till Tyskland). Med detta undantag sjönk den inre omflyttningen i Europa under år 1938 i förhållande till föregående år. I fråga om den transoceanska emigrationen däremot stod sig den ökning, som inträdde år 1937, även under år 1938, vilket dock icke betyder mera än att emigrationen var ungefär en femtedel av årsgenomsnittet för åren 1920—1924 och 7—8 % av siffrorna från tiden före världskriget.

I en del länder ha åtgärder vidtagits för en reglering och organisation av immigrationen på ett sätt, som är bättre anpassat efter rådande möjligheter. Exempelvis ha särskilda organ att övervaka och leda immigrationen och koloniseringen upprättats i B r a s i l i e n och V e n e z u e l a, i sistnämnda land med hjälp av tekniska rådgivare från internationella arbetsbyrån. Uppmärksammas böra även de immigrationsavtal, som träffats mellan t. ex. Argentina å ena sidan och Schweiz och Nederländerna å den andra samt mellan Bolivia och Polen, vidare den expertkonferens, som sammankallats av internationella arbetsorganisationen år 1938, samt planerna på inrättandet av en permanent internationell kommitté i frågor rörande omflyttning och kolonisation.

Det ökade antalet politiska flyktingar utgör ett problem, som alltmer överskuggat frågan om den normala omflyttningen. Eviankonferensen i juli 1938 och det av nationernas förbund inrättade kommissariatet för flyktingar i London (High Commissioner's Office) utgöra ett första led i den nödvändiga organisationen för en behandling av detta problem.

2. Arbetsförhållandena.

Arbetslöshet och sysselsättning. Att arbetslösheten även under år 1938 var hög framgår av uppgiften att internationella arbetsbyråns arbetslöshetstal för 15 länder angav att 11·5 % av samtliga arbetare voro utan syssel-

sättning år 1938 jämfört med 10 % år 1937. I flera länder voro fortfarande 15—20 % eller ännu flera av arbetarna arbetslösa, medan t. ex. Tyskland och Japan till följd av särskilda förhållanden visade lägre siffror. Regeringarna ha, då de ekonomiska åtgärder som vidtagits för att reducera arbetslösheten visat sig vara otillräckliga, föranletts att mera ingående studera arbetslöshetens struktur. Dessa undersökningar ha visat, att svårigheterna till stor del äro en följd av att den tillgängliga arbetskraften icke är avpassad till efterfrågan. Ökad uppmärksamhet har därför ägnats åt frågorna om sysselsättning av äldre arbetare, yrkesutbildning åt unga personer och omskolning av arbetslösa.

I vissa länder har emellertid frågan om den industriella organisationen uppmärksammats mer än arbetslöshetsfrågan.

I Sovjetunionen har uppmärksamheten sålunda främst varit riktad på problemet att organisera tillgången på arbetskraft och att höja arbetsprestationen. I detta syfte ha de administrativa organ, som äro ansvariga för arbetskraftens rekrytering, blivit omorganiserade. Deras huvuduppgift har blivit att utforska tillgången på arbetskraft inom olika delar av landet, att registrera de skilda kommissariatens behov därav samt att planera överföringen av arbetskraften inom landet. Vidare ha arbetsböcker införts samt åtgärder vidtagits för att minska omsättningen av arbetskraft och stärka arbetsdisciplinen (jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 282). I Indien har man till följd av den ökade industrialiseringen och den därmed förbundna efterfrågan på yrkeskunnig arbetskraft ägnat särskild uppmärksamhet åt yrkesutbildningen.

I Tyskland har genom upprustningen problemet om sysselsättning och arbetslöshet helt skiftat karaktär. Även om arbetslösheten enligt den officiella statistiken praktiskt taget försvunnit, innebär detta icke, att hela den arbetande befolkningen är produktivt sysselsatt. En stor del av arbetet kan icke kallas räntabelt i vanlig bemärkelse, då det tyska autarkiprogrammet nödvändigtvis leder till oekonomisk produktion. I många fall innebär framställningen av varorna slöseri med arbetskraft, eftersom samma eller bättre varor vid internationellt byte skulle ha erhållits med mindre arbete. Denna riktning av produktionen har bidragit till den påfallande bristen på arbetskraft i Tyskland. Myndigheterna ha därför främst varit intresserade av att öka och kontrollera tillgången på arbetskraft. Sålunda har inställningen till kvinnoarbetet helt förändrats och det heter t. ex. numera, att »ingen frisk son eller dotter må leva ett lättjefullt liv underhållen av sina föräldrar». Vidare har bl. a. lärlingstiden förkortats, överflödiga hantverksföretag nedlagts samt arbetskraftens fria rörlighet förhindrats genom förbudet att lämna en anställning utan tillstånd av arbetsförmedlingen och genom förordningen om tjänsteplikt (jfr Soc. Medd. årg. 1938, sid. 189 och 702 samt årg. 1939, sid. 42 och 191). En rådgivande kommitté rörande arbetskraftens effektivitet har inrättats under riksekonomiministern. I Tyskland har systemet med arbetsböcker, vilket infördes år 1935, gjorts obligatoriskt för hela näringslivet år 1938.

I Japan har stor brist på yrkeskunniga arbetare uppstått i de av krigshushållningen omedelbart berörda näringsgrenarna, samtidigt som arbetslösheten ökat i en rad näringsgrenar, där inskränkningar vidtagits. För att bätt-

re fördela och reglera utbudet av arbetskraft ha arbetsförmedlingarna förstatligats och ökad offentlig uppmärksamhet ägnats åt yrkesrådgivning och yrkesutbildning. Ett register, vilket till en början endast berör vissa yrkeskategorier men sedermera skall omfatta hela den arbetsföra befolkningen, håller på att upprättas. Elever vid tekniska högskolor ha anställts i industrin, innan studierna avslutats o. s. v.

Avslutningsvis framhålles i detta avsnitt av rapporten, att förekomsten av arbetslöshet numera icke uppfattas blott som ett slöseri med arbetskraften utan även — och i högre grad — som ett ont, vilket underminerar samhällsbyggnaden genom att förstöra den tillförsikt, den motståndskraft och det mod, som kräves av folken för att utvecklingen skall kunna gå framåt. Det är en växande tendens, heter det, att mäta staternas vitalitet och funktionsduglighet med hjälp av deras arbetslöshetssiffror.

Löner och arbetstid. Utvecklingen med hänsyn till löner och arbetstid var mycket olikformig under det gångna året. Med undantag för Tyskland och på senare tid även Japan har reallönen per timme dock i allmänhet hållit sig över 1929 års nivå. Särskilt markerad har stegringen varit i Förenta staterna och Frankrike till följd av den kortare arbetsveckan.

I Förenta staterna utgör Fair Labor Standards Act ett stort steg framåt i strävandena att förkorta arbetstiden och förbättra lönerna. Lagen är begränsad till personer sysselsatta i handel mellan förbundsstaterna eller produktion av varor för sådan handel. Många företag, såsom detaljhandel och vissa yrken, där fasta bestämmelser icke skulle innebära någon hjälp, äro särskilt undantagna. Å andra sidan torde stora grupper, som nu stå utanför lagen, uppnå samma villkor genom lagens återverkningar på lagstiftningen inom de enskilda staterna.

Enligt nämnda lag får den normala arbetsveckan under tiden den 24 oktober 1938 till den 24 oktober 1939 icke överstiga 44 timmar. Under det därpå följande året förkortas arbetstiden till 42 timmar, och från den 24 oktober 1940 gäller 40-timmars arbetsvecka för alla personer, som beröras av lagen. Vid övertidsarbete höjes timlönen med 50 %. (Undantagsbestämmelser beakta dels säsongindustrins särskilda behov, dels vissa överenskommelser i gällande kollektivavtal.) Lagen stödes på denna punkt av den omständigheten, att bestämmelser om 40-timmarsvecka redan intagits i ett flertal kollektivavtal. Minimilönen utgör enligt lagen 25 cents under det första året räknat från den 24 oktober 1938, 30 cents under de följande sex åren och, efter utgången av det sjunde året, 40 cents eller också en lön (om minst 30 cents), som särskilt fastställes av myndigheterna. Myndigheterna kunna föreskriva lägre löner för bl. a. lärlingar och endast partiellt arbetsföra personer. På rekommendation av särskilda industriutskott (Industry Committees), vilka skola upprättas för varje industri och omfatta representanter för arbetare, arbetsgivare och det allmänna, kunna myndigheterna höja minimilönen till 40 cents redan före år 1941.

Det framhålles, att Fair Labor Standards Act måste ses i samband med den

övriga sociallagstiftningen i Förenta staterna från senare år. Social Security Act av år 1935 avsåg att lämna skydd mot ekonomisk ruin vid arbetslöshet och hög ålder. National Labor Relations Act garanterade föreningsrätt och rätt att förhandla kollektivt. Genom dessa lagar och Fair Labor Standards Act ha unionens lagstiftande organ velat angiva minimistandarden för löntagarnas levnads- och arbetsvillkor.

Även i ett antal sydamerikanska stater var frågan om arbetstiden föremål för diskussion i samband med allmänna åtgärder för att förbättra arbetsvillkoren under år 1938. I Mexiko ha vidare arbetarna inom oljeindustrin tillkämpat sig 40 timmars arbetsvecka och höjda lönesatser. I Nya Zeeland har 40-timmars veckan upprätthållits med smärre modifikationer.

I Frankrike modifierades i november 1938, som ovan nämndes, 1936 års lag om 40-timmars arbetsvecka. Bestämmelserna gjordes mera elastiska för att bättre kunna möta behovet av ökad produktion och ett starkare försvar. Samtidigt reducerades övertidsersättningen. Till följd av den ökade internationella spänningen utfärdades den 20 mars ett dekret, vilket medgav 60 timmars arbetsvecka i företag, som arbeta för landets försvar. Detta dekret gäller till den 30 november 1939. Ytterligare modifikationer genomfördes den 21 april 1939, varigenom 40-timmarsveckan provisoriskt ersatts med 45 timmars arbetsvecka. Övertidsersättning i form av högre timlön — som i november 1938 nedsattes från 25 till 10 % i större företag — sänktes till 5 % och utgår fr. o. m. den 46:e timmen.

I Tyskland har arbetstiden alltmer utsträckts, och de genom förordningen av den 30 april 1938 (som trädde i kraft 1 januari 1939) ökade möjligheterna till förlängd arbetstid (upp till i genomsnitt 10 timmar eller mera per dygn) ha alltmer utnyttjats. I vilken utsträckning arbetstiden förlängts, kan emellertid icke statistiskt anges. I Japan har genom en förordning i mars 1939 arbetstiden inom vissa delar av metallindustrin begränsats till maximum 12 timmar (inberäknat viloperioder).

3. Levnadsstandarden.

Socialförsäkringen. *Arbetslöshetsförsäkringen* har utvidgats i flera länder. I Norge har den tidigare frivilliga försäkringen gjorts obligatorisk. De nya bestämmelserna, som träda i kraft i juli 1939, beröra omkring 544 000 arbetstagare (jfr Soc. Medd. årg. 1938, sid. 727). I Nya Zeeland äro sedan april 1939 alla personer från 16 års ålder till pensionsåldern försäkrade mot arbetslöshet. I sammanhanget kan även nämnas, att i Förenta staterna arbetslöshetsunderstöd lämnades inom flera stater under år 1938 och att fr. o. m. juli 1939 samtliga stater och territorier utbetala understöd.

Olycksfallsförsäkringen håller på att utbyggas i flera stater. Nya grupper av arbetstagare ha omfattats av försäkringen samtidigt som mer effektiva förebyggande åtgärder införts, yrkesomskolningen av skadade personer beaktats och skadeersättningen anpassats efter den högre levnadsstandarden. I Argentina har olycksfallsförsäkringen utsträckts även till arbetstagare

inom jordbruket. I Frankrike har 1898 års lag förbättrats på flera punkter. Väntetiden för erhållande av dagsersättning har sålunda borttagits, olycksfallsersättningen höjts från hälften till $^2/_3$ av lönen från 33:dje dagen av arbetsoförmågan, ett nytt och gynnsammare förfarande införts vid fastställandet av grundlönen för beräkning av ersättning och högre pension garanterats de överlevande vid dödsfall.

Sjukförsäkring. I Storbritannien har åldersgränsen för sjukförsäkringen sänkts från 16 till 14 år. I Frankrike har antalet försäkrade stigit genom att inkomstgränsen höjts. Dessutom har karenstiden förkortats och maximibeloppet för sjukersättning höjts. Den nya socialförsäkringsreformen i Nya Zeeland garanterar den försäkrade läkarbehandling och tillgång till specialister, sjukhus- och sanatorievård samt fria läkemedel. Sjukersättningen är graderad alltefter ålder, kön och familjestorlek. I Förenta staterna föreligger ett förslag till federala bidrag åt de enskilda staterna för införande av sjukförsäkring, för reglering av läkarvården, för utvidgning av den allmänna hälsovården och av barn- och mödrahjälpen samt för byggandet av nya sjukhus.

Pensionsförsäkringen, som numera finnes införd i de flesta länder, har utvidgats på flera viktiga punkter. I Finland har den nya obligatoriska ålders- och invaliditetsförsäkringen, omfattande alla vuxna invånare, trätt i kraft den 1 januari 1939. Brasilien har infört en omfattande obligatorisk invalid- och överlevandeförsäkring för alla de industriarbetare, som icke beröras av andra gällande bestämmelser. I Nya Zeeland har ett nytt pensionssystem införts, omfattande större delen av befolkningen, vilket tillförsäkrar pensioner vid viss ålder, vid invaliditet eller familjeförsörjarens bortgång; erforderliga medel erhållas genom skatter på alla löner och annan inkomst. I Danmark har pensionsåldern blivit sänkt. I Förenta staterna behandlar kongressen ett förslag till förbättring av Social Security Act, enligt vilket pensionsförsäkringen skall göras obligatorisk även för lantarbetare, tjänstefolk och sjömän. Pensionerna åt personer, som redan nått en framskriden ålder, skulle vidare räknas efter gynnsammare grunder, och ersättning skulle beviljas änkor och föräldralösa. I Ungern har den obligatoriska pensionsförsäkringen utsträckts till lantarbetare.

Vissa allmänna utvecklingstendenser inom socialförsäkringen ha framträtt under senare år. Sålunda har i och med jordbrukets ökade industrialisering socialförsäkringen fått större spridning även inom länder med övervägande jordbruk. Inom flera dylika länder omfattar den både bönder, småbrukare och lantarbetare. Samtidigt har socialförsäkringen inom flera länder utvidgats till ekonomiskt svaga, självständiga yrkesutövare, vare sig dessa äro verksamma inom industri, handel eller jordbruk.

Exempel på olika former av försäkring bland självständiga yrkesutövare kunna hämtas från Storbritannien och Tyskland. I Storbritannien finns fr. o. m. år 1938 en frivillig ålders- och familjepensionsförsäkring med bidrag från staten, till vilken över 700 000 självständiga yrkesutövare med låga inkomster vid slutet av nämnda år anslutit sig. I Tyskland har (i

december 1938) invaliditets-, ålders- och familjepensionsförsäkringen gjorts obligatorisk för samtliga hantverkare, oavsett inkomsten. Omkring 1 600 000 personer beräknas vara berörda härav.

För att socialförsäkringen skall bliva effektiv, måste den ständigt anpassas efter samhällets strukturella förändringar, framhålles det i rapporten. Man måste dessutom i stor utsträckning förutse dessa förändringar och i förväg vidtaga erforderliga åtgärder. Av särskild betydelse i detta hänseende är för närvarande de förskjutningar, som äga rum i befolkningens sammansättning. I Storbritannien och Tyskland var år 1930 endast c:a $^1/_5$ av befolkningen i åldern 45—64 år. Åren 1960—70 beräknas denna andel ha stigit till $^1/_3$. Det kommer därför att bli allt nödvändigare att förbättra de yngres arbetskapacitet och att bevara de äldres så länge som möjligt. Då försäkringsförmånerna under en given period i sista hand äro beroende av landets löpande produktion, torde under de kommande åren spörsmålen om produktivitet och full sysselsättning få en grundläggande betydelse.

Näringsfrågor. Det har under senare år börjat ingå i det allmänna medvetandet, att människans fysiska välbefinnande, prestationsförmåga och motståndskraft mot sjukdomar i mycket hög grad är beroende av en kvantitativt och kvalitativt lämplig diet. Särskilt för barnens utveckling har en lämplig föda visat sig vara av stor betydelse. Barnen äro emellertid särskilt utsatta för dåliga näringsförhållanden, och de flesta fallen av felaktig diet och undernäring förekomma i de stora familjerna med låga inkomster.

Låg inkomst utgör enligt rapporten huvudanledningen till otillräcklig föda. Hur inkomsterna skola kunna stegras är en fråga, som det tillkommer den ekonomiska och sociala politiken att lösa. En del åtgärder, som direkt taga sikte på näringsstandarden, kunna dock vidtagas. Man bör sålunda hindra hastiga stegringar i levnadskostnaderna och så vitt möjligt sänka livsmedelspriserna för de fattigare befolkningsskikten. I en del länder, särskilt i Sverige och Förenta staterna, har man under senare tid undersökt möjligheterna för staten att uppköpa varuöverskott, vilka sedan skulle försäljas till fattigare familjer till reducerade priser (s. k. »inhemsk dumping»). En annan metod, som fått ökad betydelse, är organiserandet av folkrestauranger och beviljandet av understöd till inköp av mjölk och andra skyddsfödoämnen åt behövande personer.

Men även vid tillräckligt hög inkomst kan brist på kunskap förhindra en riktig diet. Detta problem kan angripas från många håll. En av de bästa metoderna torde vara att i ord och handling propagera för bättre dietvanor på arbetsplatserna och i skolorna. I Storbritannien har ett försök med mjölk i fabrikerna, »the milk-in-industry scheme», fått stor spridning och tillämpas i c:a 7 000 fabriker med $2^1/_4$ milj. anställda. Mjölkkonsumtionen har nästan fördubblats under loppet av 12 månader, utan att man kunnat iakttaga någon inskränkning i den övriga detaljhandelsomsättningen. Åtgärden anses ha lett till minskad frånvaro från arbetet och bättre hälsotillstånd bland arbetstagarna. I Oslo erhålla skolbarn, om föräldrarna önska det, kostnads-

fritt en »Oslo-frukost» bestående av 1/3 liter mjölk, smör, bröd av sammalet mjöl, ost, en halv apelsin, ett halvt äpple eller en morot, och från september till mars en dosis levertran.

I Norge har vidare staten utsett 20 hushållskonsulenter. I flera länder ha inrättats näringsråd o. dyl., vilka bl. a. ha till uppgift att göra undersökningar och verka för uppfostran i näringsfrågor.[1]

Förbättringar i näringsstandarden äro icke endast av betydelse för hälsotillståndet, framhålles i rapporten. Den omständigheten, att ökade utgifter för föda mer än kanske något annat kunde hjälpa jordbruket på fötter, är en av de viktigaste fördelarna av en politik, som går ut på att höja näringsstandarden.

Bostadsstandarden. I Storbritannien är 1938 års lag om bostadsbyggande (Housing Act) ett uttryck för att man mer energiskt än hittills önskar ingripa mot trångboddhet och slum. Enligt denna lag skall regeringen från januari 1939 lämna samma bidrag åt kommunala organ, vilka ämna bekämpa trångboddheten, som den redan tidigare lämnar vid slumsanering. I Kanada har regeringen enligt lag den 1 juli 1938 bemyndigats lämna lån till bostadsbyggande med betydande belopp. Bl. a. ha 20 milj. dollars ställts till förfogande för inteckningar åt egnahemsbyggare med begränsade tillgångar. I Förenta staterna ha regeringens bostadspolitiska åtgärder avsevärt utvidgats genom ny lagstiftning. The National Housing Act av år 1934 utvidgades sålunda till förmån för innehavare av bostadsegnahem, i det bl. a. villkoren för inteckningslån förbättrades.[2] Även den år 1937 stiftade lagen United States Housing Act var föremål för ändringar under år 1938. Enligt sistnämnda lag hade en särskild myndighet — United States Housing Authority — rätt att lämna lån direkt till bl. a. vissa lokala organ på bostadsproduktionens område (local housing authorities), vilka på så sätt fingo medel att bygga och äga bostadshus för mindre bemedlade familjer. Genom ändringen kunde bl. a. den totala lånesumman till antydda organ ökas från 500 till 800 milj. dollars.

I Frankrike ha de år 1938 utfärdade dekreten till återställandet av den ekonomiska aktiviteten temporärt medgivit skattefrihet för ny- och ombyggnader. — Nämnas bör ytterligare, att man inom vissa sydamerikanska länder använder socialförsäkringsfonderna till byggande av bostäder åt arbetare. Sålunda ha exempelvis pensionskassorna i Brasilien befogenhet att lämna lån till sina medlemmar för bostadsbyggande.

Avslutningsvis framhålles, att man i de flesta länder är medveten om att behovet av bättre bostäder är långt från tillgodosett, och att större ansträngningar behövas inom en nära framtid, om hälsotillståndet och levnadsstandarden hos befolkningens breda lager skall kunna förbättras.

Semester och fritid. Ingenting är kanske mer kännetecknande för de pågående strävandena mot en förbättring av folkens levnadsstandard än den ökade

[1] Jfr för Sveriges del Soc. Medd. årg. 1938, sid. 375.
[2] Jfr härom Soc. Medd. årg. 1938, sid. 349.

utbredning, som semesterförmånen fått. År 1920 hade endast ett land en i lag stadgad semesterrätt för arbetstagare inom industri och handel. År 1925 funnos dylika lagar i fem länder, år 1930 i sju, år 1935 i fjorton, och år 1939 i tjugotre. Ytterligare 14 länder ha lagar om semester för vissa begränsade grupper av arbetare. I flera högt industrialiserade länder förekommer avlönad semester i stor utsträckning utan att vara fastställd i lag. I Förenta staterna, Storbritannien, Kanada och Nederländerna äro sålunda bestämmelser om avlönad semester införda i kollektivavtal, i Tyskland i arbetsordningarna (Tarifordnungen) och i Australien och Nya Zeeland fastställda genom skiljedomar. Det beräknas att antalet arbetare, som åtnjuta något slag av semester, i Italien utgöra omkring 2·5 milj., i Storbritannien över 9 milj., i Tyskland (år 1936) 14 milj. och i Sovjetunionen 25 milj.

År 1938 stadgades i Danmark och Sverige lag om 12 dagars semester, vilket i dessa länder betraktas som »den betydelsefullaste sociala reformen sedan 8-timmarsdagen» (jfr Soc. Medd. årg. 1938, sid. 269 och 365). Andra länder, som under årets lopp utvidgat eller genomfört generella bestämmelser om semester, äro Belgien, Estland, Finland (jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 350), Frankrike, Irland, Rumänien, Storbritannien och Ungern.

Semesterlagstiftningen utgör en del av en mer omfattande rörelse, som syftar till rekreation i dess vidsträcktaste bemärkelse. I flera länder strävar man efter att samordna förefintliga organisationer, som äro av betydelse för fritidens utnyttjande. På det internationella området har efter konferenser i Bryssel bildats bl. a. en organisation (International Association for Workers' Leisure) med uppgift att samordna och utveckla det arbete, som utföres av de förefintliga nationella och internationella organisationer, vilka ha till uppgift att befordra arbetarnas frivilliga och sunda användning av fritiden.

Ett led i hithörande strävanden är även de åtgärder, som vidtagits för att höja kroppskulturen. I Storbritannien har National Fitness Council lämnat stora belopp åt bl. a. gymnastik- och sportföreningar. I Tyskland försöker man att befordra kroppskulturen även i fabrikerna, bl. a. genom föreskrifter om årliga idrottstävlingar.

Direktörsrapportens sociala översikt innehåller förutom de här refererade delarna statistiska uppgifter rörande inkomstfördelningen i Förenta staterna, vissa uppskattningar rörande inkomsten per person i ett antal länder under perioden 1925—1934, samt en kort redogörelse för de infödda arbetarnas levnadsstandard i kolonierna.

Svensk livsmedelslagstiftning.

Översikt av gällande bestämmelser och pågående utredningsarbete.

Sverige utgör ett av de få kulturländer, som sakna en särskild livsmedelslagstiftning i egentlig mening, vilket givetvis icke innebär att vi sakna bestämmelser, som hänföra sig till livsmedel.

Till en livsmedelslagstiftning föras i allmänhet blott sådana föreskrifter, som avse att säkerställa en i olika avseenden tillfredsställande beskaffenhet hos livsmedlen. Bestämmelserna kunna hänföras till två grupper: hygieniska och ekonomiska. De förra avse att skydda oss för livsmedel, som äro eller kunna tänkas vara hälsovådliga, de senare att hindra, att vi åsamkas ekonomisk förlust genom visserligen hygieniskt tillfredsställande men likväl mindervärdiga varor.

Nu gällande bestämmelser angående livsmedel. Förutom bestämmelserna i 14 kap. strafflagen om uppsåtlig eller ouppsåtlig misshandel av mer eller mindre grov art, vilka i undantagsfall kunna tänkas tillämpade, stadgas i 22 kap. 3 § strafflagen strängt frihetsstraff för den som säljer eller till annans begagnande utlämnar livsmedel, som veterligen förfalskats med hjälp av ämne, som är farligt för människors liv eller hälsa. Vid oredligt förfarande kan i grövre fall den allmänna bedrägeriparagrafen 22 kap. 1 § strafflagen komma att tillämpas. I andra fall, då det icke kan anses föreligga bedrägeri, kan i stället 13 § samma kap. bli tillämplig, som stadgar böter eller fängelse för den som »säljer eller annorledes emot vedergällning föryttrar ont för gott, mängt för omängt eller det, varuti man vet fel vara utan att sådant uppenbara».

Av stor betydelse för livsmedelshandeln är naturligtvis hälsovårdsstadgan, som under en särskild rubrik »Om födoämnen och dryckesvaror» lämnar åtskilliga allmänna föreskrifter. Hälsovårdsstadgans bestämmelser ha på många orter kompletterats genom särskilda hälsovårdsordningar eller matvarustadgor. Även i giftstadgan finnas bestämmelser till allmänhetens skyddande mot hälsovådliga livsmedel. Sålunda få ej livsmedel saluhållas eller försäljas, om de äro försatta med giftigt ämne av första eller andra klassen, vilka uppräknas i två till stadgan hörande särskilda förteckningar, som skola revideras minst vart tredje år. Livsmedel få ej heller saluhållas eller försäljas, om de äro försatta med vissa andra ämnen, som finnas upptagna i en vid giftstadgan fogad förteckning nr IV. Sådana ämnen äro t. ex. borsyra, zinkoxid m. fl.

Av betydelse för handeln med livsmedel är också 1914 års lag angående förbud i vissa fall mot varors förseende med oriktig ursprungsbeteckning och

saluhållandet av oriktigt märkta varor samt kungörelsen den 29 juni 1917 angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar i handeln med födoämnen.

Särskilt för vissa animaliska lättförstörbara födoämnen föreligger en tämligen omfattande speciallagstiftning. Detta gäller i synnerhet kött och charkuterivaror (jfr nedan) samt mjölk, smör och ost. Utförliga bestämmelser finnas även rörande margarin och andra konstgjorda fettämnen. Slutligen må ytterligare nämnas bestämmelserna rörande fiskkonserver och strömming samt om sackarin.

Som framgår av denna korta översikt, vilken icke gör anspråk på fullständighet, finnas våra bestämmelser om livsmedel strödda i olika lagar, förordningar, kungörelser, lokala stadgor m. m. Åtskilliga äro av mycket gammalt datum och omoderna. För en rad viktiga födoämnen saknas bestämmelser helt och hållet.

1916 års livsmedelslagstiftningskommitté. Såsom redan antytts, finnes särskild livsmedelslagstiftning i de flesta kulturländer. I Europa anses den schweiziska livsmedelslagen i flera avseenden föredömlig. Under de allra sista åren ha i Förenta staterna och i England samt i flera av imperiets stater utfärdats omfattande och mycket ingående livsmedelsförfattningar. I alla de fyra nordiska länderna pågå arbeten på området. Längst har man hunnit i Norge, där sedan några år en ny livsmedelslag varit gällande.

Redan år 1916 uppdrogs i Sverige åt en kommitté att verkställa utredning och avgiva förslag angående en enhetlig utvidgad lagstiftning. Kommittén avgav 1921 sitt betänkande med förslag i ämnet. Kommittén föreslog införandet av bestämmelser om straff d e l s för den, som uppsåtligen eller av vårdslöshet saluhåller eller utlämnar till människoföda otjänliga livsmedel, d e l s för den, som uppsåtligen eller av vårdslöshet saluhåller eller till allmänheten mot vederlag utlämnar livsmedel under omständigheter, som äro ägnade att vilseleda köpare eller mottagare om varans beskaffenhet, myckenhet eller ursprung, d e l s för den, som i sviklig avsikt bedriver verksamhet, genom vilken livsmedel göres ägnat att vid kommande försäljning framkalla villfarelse hos köparen, d e l s i vissa fall för partihandlare, som till återförsäljare levererar livsmedel, vilket är ägnat att vid kommande försäljning framkalla villfarelse hos köparen, och d e l s slutligen för den, som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelser, vilka kunna i administrativ ordning utfärdas angående livsmedelshandeln.

De föreslagna straffbestämmelserna innebära i viss mån en utsträckning av straffansvaret för oredliga eller vårdslösa förfaranden i handeln med livsmedel. — Härutöver föreslog kommittén åtskilliga bestämmelser i syfte att komplettera de förut nämnda straffbuden mot omsättning av till människoföda otjänliga livsmedel. Vad angår ämnets lagtekniska behandling, må nämnas, att de huvudprinciper, som kommittén ansåg böra uppbära lagstiftningen, utformats i en kort specialstrafflag, l i v s m e d e l s l a g e n, som skulle bli grundvalen för systemet och innehålla de förut omförmälda allmänna straff-

bestämmelserna m. m. De kompletterande föreskrifterna åter voro avsedda att utfärdas av Kungl. Maj:t i form av administrativa författningar. Stadganden till skydd mot den direkta hälsofaran, vilka avsågo livsmedel i allmänhet samt motsvarade hälsovårdsstadgans och giftstadgans bestämmelser härom, hade sålunda sammanförts i ett förslag till livsmedelsstadga, medan övriga kompletterande föreskrifter upptagits i en författning för varje viktigare varuslag för sig, innehållande detaljföreskrifter med avseende å varans sammansättning och egenskaper i övrigt. Regler för tillsynen över efterlevnaden av de föreslagna stadgandena hade meddelats i förslag till livsmedelskontrollförordning, enligt vilket den närmaste tillsynen över efterlevnaden av lagstiftningen skulle tillkomma hälsovårdsnämnderna, med biträde av polis, kronobetjäning och tullmyndigheter, samt högsta tillsynen medicinalstyrelsen. Av kommittén förutsatt ökat behov av laboratorieundersökningar av livsmedel skulle tillgodoses bl. a. genom utvidgning av de kemiska stationernas verksamhet.

Över kommitténs förslag avgåvos yttranden av ett stort antal myndigheter och institutioner m. fl. Vad de materiella bestämmelserna angår, erhöll förslaget i allmänhet ett gynnsamt mottagande. Dock framställdes vissa principiella erinringar mot detsamma. Här må särskilt nämnas den i åtskilliga yttranden gjorda anmärkningen, att förslaget gått för långt i detaljering och att många föreskrifter synbarligen vore onödiga. Vidare erinrades, att lagstiftningen med en så vidlyftig reglering som den föreslagna komme att bliva alltför betungande för näringslivet och i följd därav kunde befaras medföra en fördyring av livsmedlen. I några yttranden uttalades farhågor för att förslaget gått så långt i detaljföreskrifter, att detsamma icke kunde i praktiken upprätthållas. Av de erinringar, som eljest framställdes mot förslagets materiella bestämmelser, må även nämnas dem, som hade avseende på kontrollanordningarna för livsmedelslagstiftningens efterlevande. I vissa yttranden avstyrktes hela förslaget på den grund, att kontrollen ansåges ineffektiv, medan från andra håll hävdades, att kontrollen skulle bliva för dyrbar. I fråga om mindre samhällen påpekades särskilt svårigheten att åstadkomma effektiv kontroll, och vad landsbygden angår, ansågs tvivelaktigt, om hälsovårdsnämnderna skulle vara vuxna kontrolluppgiften, särskilt med hänsyn till att nämndens ledamöter ofta själva vore producenter av livsmedel. I juridiskt-tekniskt avseende framkom ett stort antal anmärkningar av principiell natur.

Vid 1928 års riksdag väcktes i båda kamrarna motioner, vari hemställdes att 1916 års kommittéförslag måtte efter slutförd granskning snarast möjligt föreläggas riksdagen. Dessa motioner föranledde ingen riksdagens åtgärd.

1936 års livsmedelslagstiftningssakkunniga. Vid 1936 års riksdag väcktes ånyo motioner i detta ärende. Riksdagen, som biföll motionärernas förslag om en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om en förutsättningslös utredning rörande en ur enhetliga synpunkter planlagd, utvidgad livsmedelslagstiftning, framhöll, att 1916 års kommittéförslag icke torde kunna läggas till grund för lagstiftning i ämnet, varför en ny utredning behövde komma till stånd. Ut-

redningsarbetet borde lämpligen bedrivas etappvis. Vidare skulle frågan om kontrollen av den ambulerande handeln med livsmedel upptagas.

I oktober 1936 tillkallades fem sakkunniga[1] för att verkställa utredning rörande en ur enhetliga synpunkter planlagd utvidgad livsmedelslagstiftning. I direktiven framhöll departementschefen bl. a., att utöver redan omnämnda frågor även borde upptagas spörsmålet rörande kontroll av vitaminiserat margarin samt vissa förhållanden beträffande mjölkhandeln. Statsrådet framhöll vidare vikten av en organisation av kontrollen av livsmedelslagstiftningens efterlevnad.

I december 1937 avgåvo de sakkunniga ett förslag till förordning angående vitaminiserade livsmedel samt ett förslag till kungörelse med vissa bestämmelser angående kringföringshandel med kött och charkuterivaror. På grundval av det sistnämnda förslaget har Kungl. Maj:t utfärdat en särskild kungörelse (Sv. förf.-saml. 1938, nr 658) med vissa bestämmelser rörande kringföringshandel med kött och charkuterivaror, vilken trädde i kraft den 1 mars 1939. Det förstnämnda förslaget har icke förelagts innevarande års riksdag. De sakkunnigas arbete har nu fortskridit så långt, att förslag till erforderliga specialbestämmelser för enskilda livsmedel i huvudsak ha utarbetats. Det återstår sålunda väsentligen att utarbeta de nödvändiga allmänna bestämmelserna rörande livsmedels tillverkning och saluförande samt bestämmelser om livsmedelskontrollen. Sistnämnda fråga har i hög grad underlättats genom tillkomsten av statens institut för folkhälsan, som bl. a. har till uppgift att utgöra centralt undersökningsorgan för livsmedelskontrollen i riket.

Skandinavisk konferens i juni 1939. 1916 års livsmedelslagstiftningskommitté bedrev sitt arbete i intimt samband med övriga skandinaviska länder, och de av detta samarbete resulterande grundlinjerna kunna i stor utsträckning sägas ligga till grund för det därefter bedrivna lagstiftningsarbetet i grannländerna. På grund av den betydelse det har att på detta område åstadkomma en saklig överensstämmelse mellan de skandinaviska ländernas lagstiftning, inbjöd svenska regeringen representanter för Danmark, Finland och Norge att den 19—21 juni detta år i Stockholm sammanträffa med representanter för Sverige för en överläggning angående dessa frågor.

Efter överläggningarnas avslutande beslöto samtliga delegerade att göra följande uttalande. »De delegerade äro ense om önskvärdheten av att överensstämmelse i vidast möjliga omfattning åstadkommes beträffande det sakliga innehållet i de nordiska ländernas livsmedelslagstiftning, i synnerhet vad angår sådana varor, som äro föremål för utbyte mellan de olika länderna. I fråga om vitaminiserade och eljest som vitaminhaltiga angivna livsmedel äro likartade bestämmelser särskilt önskvärda. Härvid är det av vikt att beakta, att överensstämmelse åvägabringas såväl beträffande tillvägagångssättet vid vitaminisering som undersökningsmetoder. Jämväl rörande föreskrifter för un-

[1] De sakkunniga äro: Professorn E. Abramson, ordförande, direktören G. Borgström, ingenjören O. Cyrén, överveterinären S. Jerlov och direktören Hj. Degerstedt. Som sekreterare tjänstgör hovrättsrådet C. Davidsson.

dersökning av livsmedel i övrigt och för provtagning är största möjliga överensstämmelse önskvärd. Bestämmelser böra genomföras av innebörd att livsmedelsundersökningar, utförda vid statligt eller av staten för detta ändamål godkänt laboratorium i ett av de fyra länderna, äger samma vitsord i de övriga länderna som i det land, där undersökningen utförts. De delegerade önska vidare framhålla vikten av att åstadkomma en för de olika länderna gemensam förteckning över färgämnen och konserveringsmedel, som äro tillåtna i livsmedelshanteringen. En annan lagstiftningsfråga, som bör erhålla en såvitt möjligt likartad lösning och som synes böra särskilt nämnas, är spörsmålet om vilka uppgifter som skola finnas anbragta å slutna förpackningar, vari livsmedel saluhållas i minuthandeln. De delegerade äro ense om att för förverkligande av dessa önskemål kräves fortsatt kontakt beträffande lagstiftningsarbetet i de olika länderna. Denna kontakt torde åtminstone till en början kunna åstadkommas genom att livsmedelslagstiftningskommittéerna eller andra vederbörande i de skilda länderna genom direkt korrespondens med varandra utbyta sina utkast och förslag med motiver ävensom expertutlåtanden samt avgiva yttranden över dem tillsänt material, då så påkallas. I den mån det visar sig önskvärt, torde därjämte ytterligare gemensamma överläggningar, eventuellt med biträde av experter, böra komma till stånd.»

Av det sagda framgår, att en livsmedelslagstiftning, vars huvudsyfte är att i första hand i olika avseenden tillvarataga konsumentens intressen, även kommer att vara av stor betydelse för producenter, gross- och minuthandlare.

Uppgiften att åstadkomma en sådan omfattande lagstiftning är uppenbarligen både betydelsefull och grannlaga. Genom utvecklingen av den internationella handeln och livsmedelsindustrin samt stadsbebyggelsens ökade omfattning i samhället har behovet av en dylik lagstiftning blivit alltmer trängande även för vårt lands vidkommande.

Ernst Abramson.

Kortare meddelanden.

De nordiska statistiska mötena i Oslo i juni 1939. Ett hundratal av nordens statistiker höllo under dagarna 26—28 juni sammanträde i Oslo. Det var egentligen tre olika möten, nämligen dels det s. k. chefsmötet mellan ledarna för de viktigaste grenarna av den officiella statistiken i de nordiska länderna, dels ett möte mellan cheferna för storstädernas statistiska kontor, dels ett allmänt nordiskt statistikermöte.

Initiativet till chefsmötena togs år 1889, sålunda för jämnt 50 år sedan, av dåvarande chefen för Norges statistiska centralbyrå A. N. Kiær, och sedan ha under årens lopp 17 möten hållits i de nordiska huvudstäderna. Till nästa konferens, som avses att hållas 1942, förelåg en inbjudan från Island.

Förhandlingarna vid mötet i Oslo gingo huvudsakligen ut på att söka åstadkomma större likformighet i de nordiska ländernas statistik, vilken under senare år kraftigt utvidgats ehuru ingalunda efter samma riktlinjer. I förenhetligande syfte dryftades även åtgärder för att bringa de nordiska ländernas statistik i anslutning till vissa grundlinjer, som uppställts av nationernas förbunds statistiska expertkommitté beträffande ekonomisk och social statistik samt befolkningsstatistik.

På befolkningsstatistikens område, där överdirektören E. Höijer var Sveriges representant och byråchefen I. Uhnbom höll ett inledningsanförande från svenskt håll, dryftades ingående planerna för de blivande folkräkningarna i Norden 1940, varvid särskilt frågan om enhetlig yrkesgruppering kom upp. — Frågan om bostadsstatistiken inleddes av byråchefen Bertil Nyström, som särskilt betonade önskemålet av mera jämförbara uppgifter i dc nordiska ländernas bostadsräkningar samt i den fortlöpande statistiken över byggnadsverksamheten. — Beträffande industri- och handelsstatistiken diskuterades, med kommerserådet A. Lilienberg såsom svensk representant, vad dessa statistikgrenar borde omfatta och hur olika varugrupper skola rubriceras. Av särskilt intresse var diskussionen om olika prisindextal, varvid konferensen betonade önskvärdheten av att utbyta åren 1913 eller 1914 mot ett mera närliggande basår, vilket borde vara gemensamt för de nordiska länderna. Som sådant föreslogs 1935, vilket var ett tämligen normalt år i dessa länder.

Slutligen upptogs frågan om en gemensam nordisk statistisk årsbok på främmande språk, som huvudsakligen skulle rikta sig utåt. Årsboken torde ha sin betydelse för det kulturella och ekonomiska samarbetet, men det erbjuder stora svårigheter att erhålla inbördes jämförbara siffror för de olika länderna, särskilt i fråga om vissa grenar av den ekonomiska och sociala statistiken.

Det kommunalstatistiska mötet diskuterade bl. a. ett närliggande ämne, nämligen frågan om större enhetlighet i de »skandinaviska översikter», som sedan någon tid tillbaka meddelas i de kommunalstatistiska årsböckerna för Stockholm, Göteborg, Helsingfors, Köpenhamn och Oslo.

Å det nordiska statistikermötet anknöts diskussionen till tvenne inledningsföredrag, nämligen »Statistikens uppgifter och betydelse i dag och de krav man kan ställa på den» av sekretær Arne Skaug, Oslo, samt »Beräkningar av nationalinkomst och nationalförmögenhet» av professor Erik Lindahl, Lund.

Arvsskattekommitténs betänkande. 1938 års arvsskattekommitté avlämnade den 21 juni 1939 sitt betänkande med förslag till förordning om arvs- och gåvoskatt m. m. (Statens off. utr. 1939: 18).

Kommittén förordar, förutom en rad förändringar av mera teknisk natur, bl. a. att från arvsskatt skall undantagas efterlevande make tillkommande lott, därest dess värde icke överstiger 25 000 kronor, vilket, då efterlevande makes giftorättsandel även är skattefri,

innebär att skatteskyldighet inträder först om makens totala förvärv överstiger 50 000 kronor. För bröstarvingar samt adoptivbarn och deras avkomlingar som ej fyllt 18 år föreslås skattefrihet till ett belopp av 1 000 kronor för varje år, som vid dödsfallet återstår, till dess barnet uppnått 18 års ålder. För bröstarvingar samt adoptivbarn och deras avkomlingar har därjämte gränsen för skattskyldighets inträdande i förslaget höjts från 1 000 kronor till 3 000 kronor. Med barn har i sistnämnda hänseende jämställts styvbarn samt makes adoptivbarn. Vidare ha barns make, styvföräldrar och adoptant hänförts till lindrigare skatteklass än som nu är fallet. För arvingar och testamentstagare, som icke tillhöra den lindrigaste skatteklassen, har skattefrihetsgränsen höjts från 200 till 1 000 kronor. Även för trotjänare förordas skattelindring på så sätt, att skatten på förvärv, som icke överstiger 50 000 kronor, föreslås att utgå med hälften av det belopp, som eljest skolat utkrävas; för att en person skall kunna anses som trotjänare förutsättes en anställningstid på minst tio år.

Kommitténs ledamöter ha varit professorn G. Eberstein, ordförande, riksdagsmännen H. Andersson i Dunker, L. A. Björklund och E. Sylwan samt rådmannen E. Wilhelmsson med förste amanuensen i finansdepartementet G. Mac Dowall-Pihlström som sekreterare.

Amerikanskt betänkande om äldre arbetares sysselsättning. I februari 1938 tillsatte Förenta staternas arbetsminister en kommitté under ordförandskap av universitetsrektorn Harry Woodburn Chase att utreda frågan om de medelålders och äldre arbetarnas möjligheter att erhålla arbete och framlägga förslag i ämnet. Kommitténs betänkande, som nu avlämnats, innehåller i korthet bl. a. följande.

Ehuru de äldre arbetarna i viss mån gynnas av den gängse personalpolitiken, varigenom personer med högre tjänsteålder såvitt möjligt få kvarstå i sina anställningar, möta de betydande svårigheter, då det gäller att erhålla ny anställning, om de — oavsett av vad anledning — förlorat sin plats. Arbetslöshetsräkningen år 1937 bekräftade arbetsförmedlingarnas erfarenhet, att män efter uppnådda 40 år och kvinnor efter 35 började märka svårigheter att erhålla nytt arbete och att utsikterna till ny anställning därefter minskade med tilltagande ålder. En undersökning av sysselsättningsförhållandena i Filadelfia visade, att iråkad arbetslöshet varade fyra gånger längre för män i åldern 40—44 år än för män i åldern 20—29 år.

Kommittén kunde icke finna några giltiga skäl för en dylik avvisande hållning gentemot äldre arbetare, i synnerhet icke mot dem i 40-årsåldern. En undersökning av tillgängliga data beträffande prestationsförmåga, olycksfall, sjuklighet samt kostnader för gruppförsäkringar och pensioner antyder, att arbetarnas ålder i allmänhet betyder föga för produktionskostnaderna. I många fall fann man en högre prestationsförmåga hos äldre än hos yngre anställda, särskilt inom yrken, där genom erfarenhet förvärvad skicklighet kräves. De yngre ha övertaget blott i sysselsättningar, som huvudsakligen fordra fysisk styrka och uthållighet. Även i fråga om personer sysselsatta i dylikt arbete varierade den ålder vid vilken prestationsförmågan började avtaga inom vida gränser, varav följer, att varje antagen fast gräns blir orättvis mot många arbetare. De tillgängliga uppgifterna om olycksfall i arbetet tycktes visa, att äldre arbetare ha färre olycksfall men att deras skador i allmänhet äro av allvarligare art. Resultatet på denna punkt blir därför enligt kommittén, att arbetsgivarnas kostnader för olycksfallen bli ungefär desamma för olika åldrar. Kommittén påvisar också, att den omständigheten, att pensions- och vissa andra försäkringar skulle bli dyrare, då man anställer äldre personer, icke utgör bärande skäl att avstå från den äldre arbetskraften.

Anställningsmöjligheterna för äldre arbetare kunna enligt kommitténs förslag förbättras genom samarbete mellan fackföreningarna och företagens ledning och genom att arbetsgivarna — efter studium av kommitténs betänkande — till förnyad prövning taga upp frågan om sin anställningspolitik. Unionens myndigheter böra föregå med gott exempel genom att ur sina anställningsvillkor utmönstra bestämmelser om maximiålder, utom då fråga är

om arbeten, som fordra särskild styrka och motståndskraft. (Källa: Labor Information Bulletin 1939, nr 5.)

Befolkningsfrågan i Argentina. Befolkningsfrågan kan med fog sägas vara Argentinas stora fråga framför andra, och det är intet tvivel om att regering och myndigheter äro fullt medvetna härom. Den får en ökad aktualitet i en tid då luften är fylld av mer eller mindre allvarligt menade klagomål från vissa europeiska staters sida om otillräckligt utrymme för deras befolkning. I Argentina är förhållandet det motsatta: befolkningstillväxten är otillräcklig för att landets ekonomiska resurser skola kunna utnyttjas. Om icke strömmen kan vändas, hotar faran, att landets enastående framåtskridande under det senaste århundradet förbytes i stagnation.

Republiken har för närvarande på ett territorium av cirka 2·8 miljoner km², alltså mer än sex gånger Sveriges, ungefär två gånger Sveriges folkmängd, eller cirka 13 miljoner. Genomsnittliga folktätheten är 4·6 per km² mot Sveriges 15·3. Denna är emellertid liksom i Sverige i hög grad varierande mellan olika delar av landet; under det att folktätheten i provinserna Buenos Aires och Santa Fé utgör över 11 och i provinsen Tucumán t. o. m. 23 per km², nedgår den i territorierna — som omfatta landets nordligaste delvis tropiska, och sydligaste (patagoniska) områden — till 0·5, alltså väsentligt under Norrbottens läns 2·1, ehuru även de kargaste trakterna av Patagonien erbjuda vida bättre utkomstmöjligheter än stora delar av Norrland.

Den naturliga folkökningskurvan visar under de senaste decennierna en starkt fallande tendens, särskilt i städerna, medan de avlägsnare och fattigare jordbruksområdena alltjämt uppvisa höga siffror. De sistnämnda inverka dock föga på totalresultatet, då endast 25—30 % av republikens befolkning bor på landet eller i samhällen om mindre än 1 000 invånare, vilket i och för sig är anmärkningsvärt i ett land, som huvudsakligen lever av jordbruk och boskapsskötsel, men som sammanhänger med det rådande storgodssystemet och frånvaron av en bondeklass.

Den sjunkande vegetativa folkökningen skulle emellertid vara mindre oroande, om icke parallellt härmed den andra källan till befolkningens tillväxt, nämligen invandringen, visade tendens att sina.

Ända fram till världskriget ökades Argentinas befolkning regelbundet varje år med stora immigrantskaror, där spanjorer och italienare dominerade. Under åren 1910—1913 uppgick överskottet av invandrare till i genomsnitt cirka 170 000 personer per år. Förhållandet under krigsåren medförde att strömmen vände i motsatt riktning med ett årligt underskott på cirka 40 000 personer. Därefter började åter invandringen från Europa taga fart, så att under 1920-talet årliga överskottet närmade sig 100 000. Invandringsströmmen hade nu en i viss mån ändrad sammansättning, i det att slaviska och andra österuropeiska befolkningselement togo allt större anpart av siffran. Krisåren efter 1929 kommo åter kurvan att sjunka till ett minimum av 4 000 år 1933, men med åter hämtningen växte siffran till ett maximum av 44 000 högkonjunkturåret 1937. Så vidtog åter nedgången, och innevarande år kommer säkerligen att visa en mycket låg siffra. Den senaste utvecklingsfasen skiljer sig dock i viss mån från de föregående, ty under det att regeringen tidigare systematiskt befrämjat invandringen har den på senaste tid under intryck av den politiska oron och rädslan för införande av ideologiska konflikter till republikens område, ansett sig nödsakad intaga en starkt restriktiv hållning.

Totala antalet invandrare under åren 1910—1938, fördelat på nationaliteter, utgör följande:

Spanjorer	1 196 414	Ryssar	82 887	Tjeckoslovaker	33 352
Italienare	1 074 959	Portugiser	51 077	Litauer	17 856
Polacker	178 514	Fransmän	50 457	Rumäner	17 852
Tyskar	106 590	Jugoslaver	46 328	Diverse	358 890

Huru betydande reserver, som ännu förefinnas av odlingsbar mark, framgår av följande från jordbruksministeriet härrörande sammanställning.

Nuvarande fördelning av republikens yta:		Lämplig arealfördelning med hänsyn till markens beskaffenhet:	
Odlad mark	10·74 %	Odlad mark	22·91 %
Betesmark	41·03 »	Betesmark	31·48 »
Skog	32·11 »	Skog	32·11 »
Diverse	16·12 »	Diverse	13·50 »

Uppskattningarna av huru stor folkmängd Argentina skulle kunna underhålla på sitt territorium variera, men siffran 50 miljoner brukar anföras som ett minimum. Härvid måste emellertid jordfördelningen förutsättas bli en helt annan än den nuvarande. Att alltför mycket uppdriva de för export avsedda kvantiteterna brödsäd, majs och kött kan knappast vara något intresse, då även den nuvarande produktionen stundom visar sig svår att avyttra på världsmarknaden. Vägen måste gå över en vittgående planmässig kolonisation med skapande av ett stort antal bondejordbruk, i huvudsak avseende självförsörjning.

(Meddelande från svenska beskickningen i Buenos Aires.)

Statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. Sakkunniga för utredningen om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter ha nu avgivit ett betänkande med förslag till kungörelse i ämnet (Statens off. utr. 1939: 19). Kungörelsen rymmer 6 paragrafer.

I fråga om den tjänstgöringsskyldighet, som kan åligga en statstjänsteman vid konflikt mellan parterna på arbetsmarknaden, vilken ej strider mot lag, avtal eller föreningsstadgar, ansluta sig de sakkunniga till den principiella uppfattningen, att en tjänsteman icke — utom de göromål som eljest av honom fullgöras — bör åläggas utföra annat arbete än skyddsarbete. Till skyddsarbete skall enligt förslaget hänföras dels arbete, som erfordras för avveckling av verksamhet på tekniskt försvarligt sätt, dels ock arbete, som icke kan anstå utan fara för människor eller för skada å byggnader m. m.

Ytterligare föreslås särskilda bestämmelser i fråga om s. k. allmänfarliga arbetsinställelser. Vid konflikter av dylik art skulle tjänstemän kunna beordras att utföra nedlagt arbete. Förordnande härom finge endast meddelas av Kungl. Maj:t. I avbidan på Kungl. Maj:ts beslut skulle vidare, enligt de sakkunnigas majoritet, myndighet eller institution, som gjort framställning i dylikt avseende, själv kunna meddela sådant förordnande. På sistnämnda punkt ha dock två av de sakkunniga (hrr Lindberg och Löfgren) anmält avvikande mening.

Beträffande vad som skall hänföras till allmänfarliga konflikter hävda de sakkunniga den uppfattningen, att en konflikt icke skall karakteriseras såsom allmänfarlig i annat fall än då ett påtagbart direkt sammanhang råder mellan konflikten och dess befarade eller påvisade skadeverkningar och då dessutom dessa verkningar kvantitativt eller kvalitativt äro av vittutseende beskaffenhet och ägnade att allvarligt skada för samhällslivets normala gång högst betydelsefulla funktioner.

Bestämmelserna skola gälla för alla statstjänstemän, men vid krig och mobilisering är militär och civilmilitär personal undantagen från tillämpningen av desamma.

De sakkunniga voro landshövdingen O. Ekblom, ordförande, byråchefen T. Emers, ordföranden i landsorganisationen A. Lindberg, ordföranden i svenska järnvägsmannaförbundet A. Löfgren och riksdagsmannen G. Tamm. De sakkunnigas sekreterare har varit hovrättsassessorn M. Wahlbäck.

Utredning angående lagen om förenings- och förhandlingsrätt. Socialministern har, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 juni 1939, tillkallat revisionssekreteraren Ove Hesselgren att såsom sakkunnig verkställa viss utredning rörande lagen om förenings- och förhandlingsrätt.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet nyssnämnda dag anförde socialministern bl. a. följande: »I skrivelse den 22 april 1939, nr 197, har riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t

ville låta verkställa utredning angående ändring av lagen om förenings- och förhandlingsrätt i syfte att närmare bestämma begreppet föreningsrätt ävensom att för riksdagen måtte framläggas de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda. I den motion, som föranlett nämnda riksdagsskrivelse, har framhållits, att 1936 års lag om förenings- och förhandlingsrätt icke gåve bestämd ledning för bedömande, huruvida kränkning av föreningsrätten enligt lagen kunde ske genom åtgärder, som riktades mot den fackliga organisationen eller dess verksamhet. Det vore tvivelaktigt, huruvida en organisation, vars medlemmar utsattes för föreningsrättskränkningar, för egen del kunde yrka skadestånd för liden skada på grund av det intrång i organisationsverksamheten, som de enskilda kränkningarna innebure. Ännu tvivelaktigare vore, huruvida organisationen på lagen kunde grunda anspråk till följd av sådant intrång i organisationsverksamheten, vilket icke hänförde sig till åtkomliga föreningsrättskränkningar mot enskilda.»

I likhet med riksdagen ansåg statsrådet, att det omnämnda spörsmålet, vilket visat sig äga avsevärd praktisk betydelse, borde bli föremål för närmare undersökning. Vid utredningen skola även till övervägande upptagas vissa andra förhållanden berörande lagen om förenings- och förhandlingsrätt, vilka i skrivelse till chefen för socialdepartementet anförts av bensindistributörers riksförbund.

Utredning om behandlingen av utlänningsärenden. Såsom sakkunniga för utredning angående ändrade anordningar för utlänningsärendenas behandling har justitieministern, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 juni 1939, tillkallat riksdagsmännen f. d. justitierådet N. Gärde, ordförande, lantbrukaren J. Friggeråker, professorn G. Bagge, generaldirektören Th. Bergquist och redaktören A. Vougt ävensom utrikesrådet G. Engzell. Till sekreterare åt de sakkunniga förordnades sekreteraren i socialstyrelsen E. Drougge.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet nyssnämnda dag anförde justitieministern bl. a. följande: »Den nu gällande utlänningslagen trädde i kraft den 1 januari 1938 och gäller till och med den 31 december 1942. Enligt denna lag jämte de administrativa författningar, som i samband därmed utfärdats, har utlänningskontrollen från och med år 1938 i huvudsak centraliserats hos socialstyrelsen, där ärendena handläggas inom en särskild utlänningsbyrå. I vissa hithörande ärenden skall socialstyrelsen inhämta yttrande av en nämnd (utlänningsnämnden).

I skrivelse den 13 maj 1939 (nr 264) har riksdagen, i anledning av motioner, nr 44 i första kammaren och nr 90 i andra kammaren, anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta snarast verkställa en allsidig utredning angående de ändrade anordningar för utlänningsärendenas behandling och utlänningskontrollen samt de ändringar i utlänningslagen, som gjorda erfarenheter under lagens tillämpning visat vara påkallade, och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid utlänningslagens tillkomst framhöll jag, hurusom läget på det befolkningspolitiska området vore ytterligt ovisst och svävande samt att utvecklingen härutinnan vore synnerligen svår att förutse. Jag anförde i detta sammanhang även, att en omprövning av lagens stadganden borde efter någon tid företagas för att utröna, huruvida de vore lämpliga och motsvarade det praktiska behovet.

De utrikespolitiska händelserna under den tid som gått efter lagens antagande ha bland annat medfört, att den organisation som avsetts för dess tillämpning blivit utsatt för stora påfrestningar. Den nyligen verkställda utlänningsräkningen har vidare givit ett mer omfattande material än tidigare funnits för bedömande av hithörande frågor särskilt ur sociala synpunkter. Det måste därför anses föreligga skäl för att verkställa en undersökning angående de ändrade anordningar för utlänningsärendenas behandling, som påkallas av den nuvarande situationen. Såsom socialstyrelsen anfört i yttrande över de nyssnämnda motionerna, bör organisationen även medgiva anpassning efter situationer, vilka kunna inträda vid än svårare störningar av det utrikespolitiska läget. I den mån lagändringar och ändrade anordningar befinnas erforderliga för vinnande av dessa syften eller påkallade med hänsyn till nu rådande förhållanden rörande utlänningars behandling, böra sådana ändringar föreslås.»

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Arbetsmarknaden under juni 1939.

De gynnsamma förhållanden, som karakteriserat ställningen på den svenska arbetsmarknaden under vårmånaderna, ha ytterligare förbättrats under juni månad. De offentliga arbetsförmedlingarnas rapporter utvisa ävenledes, att arbetssökandefrekvensen betydligt minskats sedan föregående månad. Samtidigt har visserligen antalet lediga platser nedgått, men relationen mellan ansökningar och lediga platser företedde likväl en sänkning från 126 i maj till 119 i juni. Motsvarande siffror för år 1938 voro icke obetydligt högre, eller 146 och 153, vilket sålunda innebär en gynnsam utveckling av läget sedan fjolåret. De permitteringar, som regelbundet bruka återkomma i juni månad vid sko- och läderfabrikerna samt inom textilindustrin, synas i år ha varit av något mindre omfattning än under år 1938. I samband med ökade arbetstillfällen på den öppna marknaden har antalet hjälpsökande arbetslösa anmälda hos arbetslöshetskommissionen sjunkit och uppgick vid juni månads utgång till c:a 10 000 mot 15 310 vid föregående månadsskifte. Junisiffran 1938 var 10 421. Den på grundval av fackföreningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten utgjorde vid månadsskiftet maj/juni 6·3 mot 9·0 % en månad tidigare och 8·4 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Inom jordbruket har efterfrågan på arbetskraft avtagit men alltjämt kvarstår dock ett stort behov av framför allt mjölkningskunniga drängar och landsjungfrur. Vad beträffar kördrängar och tillfällig arbetskraft har behovet i stort sett kunnat fyllas, främst genom en fortsatt överflyttning av yngre arbetskraft från landets nordligare delar. Från jordbruksdistrikten i södra Sverige rapporteras t. o. m., att överskott på arbetskraft för höskörden förelegat. I mellersta Sverige har arbetet med skörden ännu ej påbörjats i full utsträckning, men någon särskild anledning att vänta extraordinär brist på arbetskraft synes icke föreligga. Som framgår av tabellen sid. 485 rörande förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft är situationen siffermässigt sett ungefär densamma som föregående år. Beträffande skogsbruket rapporteras, att kolveds- och sommarhuggningar igångsatts i betydligt större omfattning än under föregående år, och vissa svårigheter ha förelegat att tillgodose behovet av arbetskraft.

Inom industri och hantverk kan jämfört med ställningen vid motsvarande tidpunkt föregående år konstateras en förbättrad arbetstillgång inom samtliga grupper. För sådana representativa grupper som *metall- och maskinindustrin* samt *byggnadsindustrin* har i jämförelse med förhållandet under juni 1938 platstillgången ökat med omkring 100 %. Brist har också med anledning därav förelegat på yrkeskunnig arbetskraft inom dessa grupper. För att tillgodose behovet av murare har även innevarande år utländsk arbetskraft, särskilt dansk, måst anlitas. *Hjälp- och diversearbetare* inom industrin har genom det goda konjunkturläget haft lättare att vinna anställning. Trävaru-

industrin har också betydligt förbättrat sin ställning, och de lediganmälda platserna ha ökat, samtidigt som antalet ansökningar sjunkit.

För sjöfolk var arbetsmarknaden liksom under föregående månad mycket god, och brist råder alltjämt på däckspersonal och behörigt maskinbefäl liksom på sjöfarande kvinnlig intendenturpersonal. Sjömanshusen redovisade under juni 4 921 påmönstringar och 4 481 avmönstringar. Motsvarande siffror för juni 1938 voro 4 738 och 4 028.

Inom gruppen handel och samfärdsel föreligger en betydande ökning av antalet lediga platser mot i juni år 1938. Dessa torde dock i stor utsträckning ha varit av mera tillfällig natur, då inom ifrågavarande yrkesområden den nya semesterlagen har kommit att medföra större efterfrågan på semestervikarier än inom sådana yrken, där driften under semesterperioder kan helt nedläggas. Bristen på rutinerad kontorspersonal har därför temporärt ytterligare skärpts. Behovet av restaurangpersonal har varit svårt att tillgodose, då under månaden ett stort antal sommarrestauranger börjat sin säsong.

För det husliga arbetsområdet föreligger alltjämt brist på arbetskraft, men synes genom ett minskat antal lediga platser tillgången på sökande vara något större.

Antalet ansökningar om arbete på *100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juni 1939 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	**685**
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	**479**
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	**365**
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	**262**
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	**187**
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	**196**
1939	219	230	179	155	126	119	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom *jordbruket:*													
1937	125	93	71	59	50	43	60	65	76	86	113	152	**94**
1938	127	86	64	59	61	58	59	57	76	92	139	210	**100**
1939	167	105	82	68	55	54	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper (inkl. skogshushållning):													
1937	284	228	196	198	162	155	159	147	147	187	225	197	**206**
1938	228	264	224	190	167	169	171	148	148	189	252	232	**214**
1939	223	253	201	177	140	129	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	**23·3**
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	**18·0**
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	**15·0**
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	**12·7**
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	**10·8**
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	**10·9**
1939	*14·9*	*13·0*	*11·6*	*9·0*	*6·3*	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslösheten inom olika fack framgår av tabellen å sid. 486.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juni 1939.

I anslutning till den i det föregående lämnade översikten över läget på arbetsmarknaden meddelas här en sammanställning av den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet under månaden. Tabellerna belysa dels förmedlingsarbetet vid de särskilda anstalterna, dels verksamheten inom hela landet, sådan den fördelar sig på olika yrkesgrupper.

Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	5 341	4 026	3 107	5 464	6 442	4 518	10 805	10 468	7 625	103
Stockholms län . .	1 063	1 415	753	992	2 028	898	2 055	3 443	1 651	60
Uppsala län . . .	820	632	435	445	435	208	1 265	1 067	643	119
Södermanlands län	517	599	377	324	331	198	841	930	575	90
Östergötlands län .	1 010	819	520	570	771	424	1 580	1 590	944	99
Norrköping	1 007	763	604	225	238	124	1 232	1 001	728	123
Jönköpings län . .	661	421	265	448	603	270	1 109	1 024	535	108
Kronobergs län . .	457	140	108	128	242	120	585	382	228	153
Norra Kalmar län .	331	92	76	38	76	27	369	168	103	220
Södra Kalmar län .	755	413	337	294	390	228	1 049	803	565	131
Gotlands län . . .	173	163	128	141	225	126	314	388	254	81
Blekinge län . . .	1 065	679	496	451	946	334	1 516	1 625	830	93
Kristianstads län .	784	751	515	502	994	410	1 286	1 745	925	74
Malmöh. l.: Malmö	1 965	993	863	1 727	1 853	1 276	3 692	2 846	2 139	130
Hälsingborg . .	958	472	408	396	365	237	1 354	837	645	162
Länet i övrigt .	1 845	1 532	1 258	836	950	515	2 681	2 482	1 773	108
Hallands län . . .	509	276	197	374	393	199	883	669	396	132
Göteborgs stad . .	5 700	4 135	3 788	2 435	2 917	1 879	8 135	7 052	5 667	115
Göteb. o. Boh. län	1 348	580	463	274	415	201	1 622	995	664	163
Älvsborgs län . .	880	505	335	485	756	327	1 365	1 261	662	108
Skaraborgs län . .	688	704	499	382	479	256	1 070	1 183	755	90
Värmlands län . .	1 707	843	663	514	978	406	2 221	1 821	1 069	122
Örebro län	1 525	759	499	1 041	920	435	2 566	1 679	934	153
Västmanlands län .	476	640	380	456	737	346	932	1 377	726	68
Kopparbergs län .	649	490	321	330	558	250	979	1 048	571	93
Gävleborgs län . .	1 545	556	431	455	629	279	2 000	1 185	710	169
Västernorrlands län	4 392	1 430	1 304	603	746	485	4 995	2 176	1 789	230
Jämtlands län . .	1 336	563	411	322	545	245	1 658	1 108	656	150
Västerbottens län .	1 594	801	632	273	554	202	1 867	1 355	834	138
Norrbottens län . .	3 727	1 457	1 385	183	308	146	3 910	1 765	1 531	222
Summa juni 1939	**44 828**	**27 649**	**21 558**	**21 108**	**27 824**	**15 569**	**65 936**	**55 473**	**37 127**	**119**
» maj 1939	55 520	30 098	23 695	21 204	30 915	17 214	76 724	61 013	40 909	126
» juni 1938	43 862	19 044	14 763	19 889	22 726	12 106	63 751	41 770	26 869	153
» » 1937	42 145	21 681	15 318	16 721	22 607	11 310	58 866	44 288	26 628	133
» » 1936	56 335	17 902	13 869	15 220	18 926	10 033	71 555	36 828	23 902	194

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 1 509 platser, varav 1 220 manliga och 289 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 954 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	7 871	7 537	4 255	209	1 165	219	7 778	8 080	8 702	4 474
Jordbruk	3 696	6 112	3 247	209	1 164	219	3 693	3 905	7 276	3 466
Skogshushållning . .	4 175	1 425	1 008	—	1	—	4 085	4 175	1 426	1 008
Industri o. hantverk .	15 674	6 677	5 757	2 985	1 690	805	17 343	18 659	8 367	6 562
Malmbrytning . . .	136	70	69	—	—	—	133	136	70	69
Metall- o. maskinind.	2 817	1 362	987	56	100	67	2 634	2 873	1 462	1 054
Jord- och stenind. .	1 002	229	176	6	28	8	988	1 008	257	184
Trävaruindustri . .	2 570	706	585	3	14	6	2 382	2 573	720	591
Pappers- o. graf. ind.	436	68	55	49	153	107	462	485	221	162
Livsmedelsindustri .	1 123	575	453	459	417	232	1 317	1 582	992	685
Textil- o. bekl.-ind.	640	127	94	1 681	807	281	2 206	2 321	934	375
Läder- o. gummiind.	1 437	114	85	683	87	31	2 074	2 120	201	116
Kemisk-teknisk ind. .	215	33	32	48	80	70	241	263	113	102
Byggnadsverksamh. .	5 148	3 297	3 128	—	4	3	4 767	5 148	3 301	3 131
Kraft- o. värmeprod.	150	96	93	—	—	—	139	150	96	93
Sjöfart och fiske . .	4 349	3 267	2 814	345	323	247	4 489	4 694	3 590	3 061
Handel o. samfärdsel	6 519	7 667	6 294	5 047	9 746	5 385	9 601	11 566	17 413	11 679
Kontorsarbete . . .	589	467	332	465	470	329	1 008	1 054	937	661
Affärs- o. lagerarb. .	1 832	579	458	543	801	429	2 077	2 375	1 380	887
Landtransport . . .	2 661	5 348	4 523	144	833	451	2 285	2 805	6 181	4 974
Hotell- o. rest.-rör. .	560	693	563	2 892	5 920	3 383	2 483	3 452	6 613	3 946
Litter. o. konstn. arb.	180	96	67	27	32	30	184	207	128	97
Förvaltn. o. underv. .	556	241	222	405	148	105	923	961	389	327
Sjukvård o. hygien .	141	243	129	571	1 542	658	641	712	1 785	787
Husligt arbete . . .	95	47	37	10 510	14 891	8 904	5 995	10 605	14 938	8 941
Diversearbete	7 308	2 454	2 401	13	9	9	6 134	7 321	2 463	2 410
Ungdom ut. särsk. utb.	3 012	—	—	1 999	—	—	4 874	5 011	—	—
Summa	**44 828**	**27 649**	**21 558**	**21 108**	**27 824**	**15 569**	**56 214**	**65 936**	**55 473**	**37 127**
Därav under 18 år	3 902	3 531	2 406	3 030	3 349	1 936	6 742	6 932	6 880	4 342

Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Juni 1939	Maj 1939	Juni 1938	Juni 1939	Maj 1939	Juni 1938	Juni 1939	Maj 1939	Juni 1938	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	104	120	82	18	20	19	93	102	70	56	19	51
Jordbruk	60	65	67	18	20	19	54	55	58	53	19	48
Skogshushållning . .	293	390	189	.	.	.	293	390	189	71	.	71
Industri o. hantverk .	235	287	487	177	175	472	223	268	484	86	48	78
Sjöfart och fiske . .	133	139	175	107	120	149	131	138	173	86	76	85
Handel o. samfärdsel	85	110	135	52	62	56	66	83	88	82	55	67
Husligt arbete . . .	.	.	.	71	65	63	71	65	63	.	60	60
Diversearbete	298	356	364	.	.	.	297	355	363	98	.	98
Summa	**162**	**184**	**230**	**76**	**69**	**88**	**119**	**126**	**153**	**78**	**56**	**67**
Därav under 18 år	111	97	131	90	73	118	101	85	124	68	58	63

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 920 personer under månaden efter beslut av vederbörande arbetslöshetskommitté erhållit hänvisning till *reservarbete och arbetsläger.*

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 maj 1939.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	87	26 066	21 625	**460**	**1·8**	396	25 591	783	3·1
Bleck- o. plåtslagareförb. .	52	2 685	—	**158**	**5·9**	—	2 745	355	12·9
Bokbindareförbundet . . .	51	7 774	5 134	**214**	**2·8**	131	7 727	212	2·7
Bryggeriindustriarb.-förb. .	110	6 936	1 563	**201**	**2·9**	75	6 958	289	4·2
Byggnadsträarbetareförb. .	300	33 321	—	**4 256**	**12·8**	—	33 381	6 581	19·7
De förenade förbunden . .	51	9 569	2 816	**334**	**3·5**	132	10 433	439	4·2
Elektriska arbetareförb. . .	68	6 478	—	**244**	**3·8**	—	7 500	444	5·9
Gjutareförbundet	99	7 286	—	**199**	**2·7**	—	7 458	282	3·8
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	539	63 817	7 371	**7 677**	**12·0**	1 180	63 463	10 194	16·1
Byggnadsind.-arb. . . .	176	25 080	524	**3 731**	**14·9**	63	24 466	5 004	20·5
Byggnadsämnesind.-arb.	183	12 742	311	**1 078**	**8·5**	15	12 577	1 929	15·3
Glasbruksarb.	43	3 832	93	**257**	**6·7**	8	4 008	293	7·3
Sockerfabriksarb. . . .	19	3 947	729	**1 040**	**26·3**	525	4 119	1 084	26·3
Tändsticksarb.	4	1 378	594	**30**	**2·2**	4	1 360	55	4·0
Övriga arb.	114	16 888	5 120	**1 541**	**9·1**	565	16 933	1 829	10·8
Gruvindustriarbetareförb. .	54	8 979	53	**386**	**4·3**	1	8 950	647	7·2
Handelsarbetareförb. . . .	254	37 047	14 484	**1 314**	**3·5**	275	36 780	1 360	3·7
Kommunalarbetareförb. . .	266	42 078	10 371	**605**	**1·4**	125	42 358	1 743	4·1
Lantarbetareförbundet . .	625	35 502	541	**1 678**	**4·7**	227	35 303	2 195	6·2
Litografförbundet	18	2 763	174	**35**	**1·3**	5	2 763	35	1·3
Livsmedelsarbetareförb. . .	132	25 308	7 498	**1 454**	**5·7**	429	24 987	1 923	7·7
Metallindustriarb.-förb. . .	296	156 207	8 467	**5 406**	**3·5**	325	155 119	7 429	4·8
Järnbruksarbetare . . .	59	38 741	310	**571**	**1·7**	1	33 457	969	2·9
Verkstadsarbetare . . .	237	122 466	8 157	**4 835**	**3·9**	324	121 662	6 460	5·3
Murareförbundet	103	10 056	—	**277**	**2·8**	—	9 867	701	7·1
Målareförbundet	202	13 837	1	**1 247**	**9·0**	—	14 352	2 975	20·7
Pappersindustriarb.-förb. .	142	32 652	1 514	**3 367**	**10·3**	159	33 284	4 355	13·1
Sadelm.- o. tapetseraref. .	49	3 006	664	**163**	**5·4**	35	3 114	143	4·6
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	48	10 383	4 267	**461**	**4·4**	190	10 323	500	4·8
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	347	17 483	3	**8 326**	**47·6**	2	18 564	10 864	58·5
Stenindustriarbetareförb. .	122	6 473	—	**648**	**10·0**	—	7 007	796	11·4
Sågverksindustriarb.-förb. .	220	21 478	10	**4 645**	**21·6**	2	21 737	7 269	33·4
Textilarbetareförbundet . .	93	35 906	21 079	**1 044**	**2·9**	594	35 830	1 022	2·9
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 470	1 897	**61**	**2·5**	51	2 473	60	2·4
Transportarbetareförb. . .	147	21 236	356	**1 552**	**7·3**	85	21 746	2 202	10·1
Träindustriarbetareförb. . .	204	19 726	359	**999**	**5·1**	32	19 700	1 220	6·2
Typografförbundet	104	11 494	592	**208**	**1·8**	51	11 399	301	2·6
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	175	15 008	—	**3 094**	**20·6**	—	17 063	4 430	26·0
Summa	**4 968**	**693 024**	**110 839**	**50 713**	**7·3**	**4 502**	**697 975**	**71 749**	**10·3**
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	**4 621**	**675 541**	**110 836**	**42 387**	**6·3**	**4 500**	**679 411**	**60 885**	**9·0**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under maj uppgivits till inalles 292 908.

Statens arbetslöshetskommission under maj 1939.

Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av maj till 15 310. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1938:				1939:	
Maj	12 463	September	9 154	Januari	27 547
Juni	10 421	Oktober	12 349	Februari	27 087
Juli	8 481	November	17 350	Mars	25 290
Augusti	8 346	December	22 099	April	22 790
				Maj	15 310

Vid slutet av juni månad 1939 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande preliminära uppgifter till omkring 10 000. Under juni har sålunda antalet hjälpsökande minskats med c:a 35 %.

Yrkesfördelningen och minskningen yrkesvis från april till maj månad 1939 framgå av följande tablå:

	Antal hjälpsökande	Minskning		Antal hjälpsökande	Minskning
Jordbruk	215	— 166	Kraft- o. värmeproduktion	45	— 34
Skogshushållning	3 314	— 556	Sjöfart o. fiske	168	— 160
Malmbrytning	82	— 104	Kontorsarbete	116	— 15
Metall- o. maskinindustri	582	— 360	Butiks- o. lagerarbete	437	— 191
Jord- och stenindustri	776	— 279	Hotell- o. restaurangrörelse	63	— 42
Trävaruindustri	1 696	—1 304	Landtransport	510	— 415
Pappers- o. grafisk industri	297	— 192	Allmän tjänst o. fria yrken	81	— 61
Livsmedelsindustri	140	— 120	Husligt arbete	22	— 10
Textil- o. beklädnadsindustri	103	— 47	Tillfällighets- o. diversearbete	4 436	—1 944
Läder-, hår- o. gummivarunind.	107	— 88	Ungdom utan särskild utbildn.	407	— 171
Kemisk-teknisk industri	90	— 55			
Byggnadsverksamhet	1 623	—1 166	Summa	15 310	—7 480

Ur geografisk synpunkt fördelade sig under maj månad de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%		Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%
Stockholms stad	821	0·1	741	90·3	Göteborgs stad	901	0·3	655	72·7
Stockholms län	89	0·0	63	70·8	Göteb. o. Boh. län	765	0·4	461	60·3
Uppsala »	222	0·2	140	63·1	Älvsborgs »	143	0·0	60	42·0
Södermanl. »	59	0·0	40	67·8	Skaraborgs »	31	0·0	27	87·1
Östergötlands »	242	0·1	194	80·2	Värmlands »	1 002	0·4	366	36·5
Jönköpings »	137	0·1	105	76·6	Örebro »	117	0·1	82	70·1
Kronobergs »	155	0·1	107	69·0	Västmanlands »	19	0·0	8	42·1
Kalmar »	186	0·1	118	63·4	Kopparbergs »	98	0·0	40	40·8
Gotlands »	45	0·1	23	51·1	Gävleborgs »	701	0·3	469	66·9
Blekinge »	546	0·4	370	67·8	Västernorrl. »	3 383	1·2	1 755	51·9
Kristianstads »	29	0·0	25	86·2	Jämtlands »	326	0·2	46	14·1
Malmö stad	367	0·2	348	94·8	Västerbottens »	834	0·4	233	27·9
Malmöhus län	300	0·1	185	61·7	Norrbottens »	3 602	1·7	1 177	32·7
Hallands »	190	0·1	116	61·1	Summa	15 310	0·2	7 954	52·0

Fördelningen efter hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt	[1] 1 490	Ungdomshjälp	reservarbete	36	Understöd: statligt 2 441
	statskom.	1 087		arbetsläger	205	kommunalt 1 127
	kommunalt	1 489		kurser	79	Summa 7 954

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under maj till c:a 1·1 milj. kr. och under årets fem första månader till omkring 4·9 milj. kr.

[1] Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 1 526. Häri ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1938.

Inkomster och utgifter under år 1938 för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka uppgingo till ett antal av 29 med 360 606 tillsatta platser under året, framgå av tabellerna å nästföljande sidor. För verksamheten under år 1937 utbetalades av statsmedel, utöver vad i inkomsttabellen upptagits till vissa anstalter förskottsvis 202 270 kr. Sammanlagda statsbidraget för 1937 uppgick alltså till 1 160 813·92 kr.[1]

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen utgår enligt bestämmelserna i *lagen den 15 juni 1934 om offentlig arbetsförmedling (10 §) och kungörelsen* den 23 november 1934 angående handläggningen av frågor om statsbidrag till offentlig arbetsförmedling. I enlighet härmed är arbetsförmedlingsanstalt berättigad *(1 mom.)* att av statsmedel åtnjuta ersättning för *post-, telegraf- och telefonavgifter samt nödvändiga utgifter för tryckning av formulär och blanketter,* som fastställts av socialstyrelsen men icke tillhandahållas av densamma. Vidare erhålles *(2 mom.)* ersättning med tre fjärdedelar av *resekostnaderna för medellösa arbetssökande.* Slutligen lämnas statsbidrag *(3 mom.)* med hälften av det utgivna beloppet för *andra utgifter* än de nu nämnda, i den mån de kunna anses ha varit av behovet påkallade. Under särskilda förhållanden kan Konungen bevilja statsbidrag till mer än hälften av viss anstalts utgifter. Detta gäller även i fråga om förmedling av arbete inom viss verksamhetsgren samt beträffande kostnader, som föranledas av anstalternas samverkan eller av särskilda anordningar för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom.

Förutom av landsting och stadsfullmäktige i de städer, som icke deltaga i landsting, anvisades anslag till arbetsförmedlingsverksamheten av cirka 400 kommuner. Dessa anslag voro mestadels kontanta men utgingo stundom i form av upplåtelse av fria lokaler. Utöver dessa inkomster tillkommo i tre fall anslag från hushållningssällskap.

[1] Angående arbetsförmedlingens verksamhetsresultat år 1938 se Soc. Medd. årg. 1939, sid. 102.

Tab. 1. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster (i kr.) under år 1938.

Arbetsförmedlingen i	Anslag från staten			landsting	kommuner [2]	Övriga inkomster	Summa inkomster
	för verksamheten 1937	Förskott för 1938	Summa				
Stockholms stad .	195 961·53	—	195 961·53	—	203 514·60	—	**399 476·13**
Stockholms län . .	58 233·29	—	58 233·29	44 700·00	11 730·00	96·65	**114 759·94**
Uppsala län . . .	22 336·27	—	22 336·27	18 656·09	1 500·00	36·30	**42 528·66**
Södermanlands län	23 911·49	—	23 911·49	22 126·00	1 830·00	39·23	**47 906·72**
Östergötlands län .	[1]34 970·83	23 460·00	58 430·83	39 800·00	2 260·00	108·50	**100 599·33**
Norrköpings stad .	[1]16 956·27	9 800·00	26 756·27	—	30 248·09	—	**57 004·36**
Jönköpings län . .	[1]11 614·04	7 590·00	19 204·04	14 162·82	1 800·00	14·20	**35 181·06**
Kronobergs län . .	[1]6 689·89	3 610·00	10 299·89	6 050·00	2 200·00	54·23	**18 604·12**
Norra Kalmar län .	6 766·71	—	6 766·71	5 570·33	300·00	111·71	**12 748·75**
Södra Kalmar län .	[1]11 352·55	6 030·00	17 382·55	11 327·00	1 900·00	102·50	**30 712·05**
Gotlands län . . .	[1]7 794·24	2 820·00	10 614·24	5 027·50	900·00	101·60	**16 643·34**
Blekinge län . . .	[1]16 162·29	11 180·00	27 342·29	22 417·37	4 130·00	113·27	**54 002·93**
Kristianstads län .	[1]16 165·00	8 170·00	24 335·00	16 886·16	—	40·76	**41 261·92**
Malmö stad . . .	[1]39 401·72	19 580·00	58 981·72	5 000·00	40 123·01	—	**104 104·73**
Malmöhus län . .	[1]22 637·84	14 490·00	37 127·84	32 672·16	1 550·00	—	**71 350·00**
Hälsingborgs stad .	[1]23 289·68	9 530·00	32 819·68	—	17 284·66	—	**50 104·34**
Hallands län . . .	14 680·76	—	14 680·76	11 378·76	1 750·00	76·60	**27 886·12**
Göteborgs stad . .	[1]69 011·18	39 900·00	108 911·18	—	81 060·54	—	**189 971·72**
Göteb. o. Bohus län	[1]22 716·34	11 400·00	34 116·34	22 960·42	4 050·00	216·94	**61 343·70**
Älvsborgs län . .	21 873·85	—	21 873·85	39 126·15	8 910·00	15·73	**69 925·73**
Skaraborgs län . .	25 100·02	—	25 100·02	20 277·50	6 575·00	220·59	**52 173·11**
Värmlands län .	[1]19 324·16	13 130·00	32 454·16	22 266·62	8 495·00	140·52	**63 356·30**
Örebro län	40 882·38	—	40 882·38	32 071·10	4 945·00	77·83	**77 976·31**
Västmanlands län .	21 819·04	—	21 819·04	13 800·00	6 900·00	50·54	**42 569·58**
Kopparbergs län .	[1]12 428·73	8 330·00	20 758·73	14 585·00	3 050·00	52·80	**38 446·53**
Gävleborgs län . .	52 265·13	—	52 265·13	14 119·53	24 626·94	—	**91 011·60**
Västernorrlands län	[1]50 994·51	30 620·00	81 614·51	34 235·00	15 360·85	—	**131 210·36**
Jämtlands län . .	[1]22 500·28	10 170·00	32 670·28	16 000·00	5 575·00	30·57	**54 275·85**
Västerbottens län .	[1]28 171·49	17 080·00	45 251·49	14 575·00	6 950·00	—	**66 776·49**
Norrbottens län . .	42 532·41	—	42 532·41	25 398·89	9 250·00	—	**77 181·30**
Summa 1938	**958 543·92**	**246 890·00**	**1 205 433·92**	**525 189·40**	**508 768·69**	**1 701·07**	**2 241 093·08**
» 1937	861 784·89	202 270·00	1 064 054·89	392 638·64	436 792·89	1 807·68	**1 895 294·10**

[1] Anstalten har därjämte erhållit förskott för verksamheten 1937 (se årg. 1938, sid. 605).
[2] I kommunbidragen äro inräknade anslag från hushållningssällskap: Örebro län 500 kr., Västernorrlands län 500 kr., Jämtlands län 500 kr.

Tab. 2. De offentliga arbetsförmedlingsan-

	Arbetsförmedlingen i	Utgifter, för vilka statsbidrag utgår						
		1 mom.			2 mom.	3 mom.		
		Postavgifter	Telegraf- o. telefonavgifter	Formulär och blanketter	Resebidrag t. arbetssökande	Avlöningar till personal samt pens.-avgifter	Reskostnader för personal	Styrelse och revisorer
1	Stockholms stad	4 231·48	14 256·83	1 140·90	807·05	292 022·98	520·30	—
2	Stockholms län	1 263·69	7 315·07	416·75	1 062·90	72 742·98	866·90	232·65
3	Uppsala län . .	668·33	2 885·58	144·00	65·20	29 665·34	143·10	50·00
4	Södermanlands l.	969·33	3 904·16	206·00	34·60	35 446·84	755·15	615·60
5	Östergötlands län	2 999·46	9 171·71	161·35	177·35	48 537·74	1 623·20	1 095·70
6	Norrköpings stad	501·18	2 152·95	95·90	295·54	30 573·35	120·80	50·00
7	Jönköpings län .	1 328·64	4 102·50	232·10	128·90	22 914·00	1 058·45	224·70
8	Kronobergs län .	694·20	3 005·35	80·00	—	9 717·00	661·90	125·00
9	Norra Kalmar län	238·85	1 773·10	17·75	5·10	5 782·00	117·10	931·55
10	Södra Kalmar län	809·05	2 954·32	22·50	658·87	16 294·85	351·75	241·00
11	Gotlands län . .	296·25	1 730·90	46·00	56·20	7 328·00	90·10	339·00
12	Blekinge län .	1 210·18	5 646·05	178·00	490·15	26 969·00	570·50	558·85
13	Kristianstads län	1 361·07	4 889·95	410·65	—	25 867·64	787·32	472·30
14	Malmö stad . .	2 767·26	4 586·20	360·15	207·80	69 344·79	1 408·55	4·50
15	Malmöhus län .	2 067·45	5 937·89	172·00	55·80	58 237·52	405·40	542·50
16	Hälsingborgs stad	614·97	2 986·35	171·70	—	34 012·25	153·55	—
17	Hallands län . .	449·01	2 492·56	—	25·10	18 586·97	492·60	252·70
18	Göteborgs stad .	3 485·00	9 149·51	1 016·95	80·45	121 617·22	1 977·75	—
19	Göteb.o. Bohus l.	1 127·95	6 424·11	180·83	931·33	33 587·00	3 524·93	722·05
20	Älvsborgs län .	1 764·88	6 377·22	106·00	397·10	29 857·07	1 942·00	699·35
21	Skaraborgs län .	1 199·05	4 832·91	139·00	38·20	32 417·64	1 346·00	367·70
22	Värmlands län .	1 268·95	6 836·85	226·38	119·35	35 072·00	554·15	597·70
23	Örebro län . . .	1 481·50	5 647·87	207·00	210·40	51 409·42	1 456·39	927·30
24	Västmanlands l.	660·05	4 546·50	253·75	166·90	28 977·50	418·35	142·00
25	Kopparbergs län	574·40	5 397·67	55·00	296·35	25 216·76	681·90	412·45
26	Gävleborgs län .	997·45	7 376·81	149·00	3 040·43	61 466·30	1 888·10	752·45
27	Västernorrlands l.	3 520·08	17 865·05	332·00	12 295·54	67 444·78	2 287·25	397·00
28	Jämtlands län .	1 659·85	9 767·10	147·00	640·45	26 351·50	1 638·34	219·80
29	Västerbottens l.	2 368·46	12 035·24	119·00	3 857·12	32 088·62	2 696·40	1 038·80
30	Norrbottens län	1 468·46	9 281·72	198·50	2 976·56	39 763·94	3 869·30	930·00
31	Summa 1938	**44 046**·48	**185 330**·03	**6 986**·16	**29 120**·74	**1389 313**·00	**34 407**·53	**12 942**·65
32	» 1937	35 771·50	156 481·43	6 106·69	26 194·53	1 205 855·14	26 520·89	12 869·23

[1] Engångsutgift för lokalinredning.

stalternas utgifter (1 kr.) under år 1938.

enligt arbetsförmedlingslagens 10 § 3 mom. (forts.)								Summa utgifter	
Lokalhyror	Uppvärmn., belysning o. vatten	Städning, renhålln. o. tvätt	Möbler m. fl. inventarier	Skrivmaterial o. tryckssaker	Annonsering m. m.	Pensioner	Andra utgifter		
45 182·00	7 245·56	12 860·53	2 511·12	7 107·87	3 451·92	5 612·91	2 525·18	**399 476·13**	1
16 330·00	1 440·25	3 332·47	1 142·44	1 757·05	682·29	6 144·00	590·75	**115 320·19**	2
1 436·00	528·93	1 964·00	343·55	1 102·87	1 365·86	1 800·00	352·30	**42 515·06**	3
1 280·00	630·18	1 386·73	1 085·85	979·74	394·82	—	263·56	**47 952·56**	4
10 030·00	1 766·73	2 213·45	11 111·19	4 470·02	1 930·76	4 659·00	1 094·13	**101 041·79**	5
4 750·00	1 336·25	1 481·87	4 914·41	1 611·28	588·81	7 680·00	852·02	**57 004·36**	6
1 800·00	201·19	482·50	740·03	1 377·10	415·23	—	175·25	**35 180·59**	7
1 900·00	238·26	329·70	31·45	1 006·01	257·22	—	96·86	**18 142·95**	8
1 150·00	361·05	305·79	445·63	269·77	151·70	—	60·83	**11 610·22**	9
3 050·04	131·10	289·80	725·63	340·50	610·42	2 100·00	97·55	**28 677·38**	10
2 350·00	53·35	405·23	24·30	319·20	604·94	—	17·50	**13 660·97**	11
[1]8 260·00	481·05	1 379·93	501·76	958·77	355·40	1 729·36	224·07	**49 513·07**	12
4 700·00	59·62	609·10	152·00	750·14	1 027·35	—	174·78	**41 261·92**	13
9 012·20	3 463·27	1 799·81	1 518·98	6 376·60	1 591·36	538·44	—	**102 979·91**	14
600·00	—	28·30	699·61	1 788·83	582·90	—	23·13	**71 141·33**	15
3 300·00	713·26	805·12	131·28	528·19	2·55	6 568·26	116·86	**50 104·34**	16
2 054·00	146·02	706·62	446·68	734·24	367·12	924·00	167·68	**27 845·30**	17
22 460·00	1 270·07	6 176·50	3 639·05	5 217·15	1 381·20	10 116·00	1 070·50	**188 657·35**	18
6 670·00	—	1 031·62	3 009·95	2 453·49	504·06	890·00	286·38	**61 343·70**	19
10 455·00	967·63	1 356·23	5 083·85	2 790·32	1 628·74	3 100·00	803·84	**67 329·23**	20
5 482·50	494·67	1 162·25	2 437·23	1 447·90	264·25	1 500·00	289·42	**53 418·72**	21
6 824·99	319·84	1 553·19	1 195·79	1 259·08	606·42	3 518·00	383·94	**60 336·63**	22
9 029·75	559·37	2 378·35	3 169·75	2 932·06	905·85	800·00	251·48	**81 366·49**	23
3 000·00	376·75	805·39	386·95	600·88	343·53	800·00	53·39	**41 531·94**	24
3 000·00	51·95	325·24	1 498·78	754·48	641·43	795·64	175·33	**39 877·38**	25
4 697·00	779·86	1 956·71	3 093·84	1 144·27	1 407·20	1 675·90	146·28	**90 571·60**	26
11 439·15	437·90	86·38	5 518·08	3 908·76	1 648·19	2 600·00	737·12	**130 517·28**	27
2 000·00	172·40	617·15	3 709·96	1 699·95	2 448·91	1 800·00	674·87	**53 547·28**	28
3 813·00	229·02	804·83	4 069·82	1 720·69	1 064·60	—	599·29	**66 504·89**	29
6 100·00	527·92	1 379·84	4 033·64	2 349·28	553·50	2 250·00	1 203·64	**76 886·30**	30
212 155·63	**24 983·45**	**50 014·63**	**67 372·60**	**59 755·99**	**27 778·53**	**67 601·51**	**13 507·93**	**2 225 316·86**	31
173 747·93	21 939·68	44 560·36	45 820·17	49 339·12	23 459·17	51 178·88	10 914·37	**1 890 759·09**	32

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Teckenförklaring: punkt (.) = siffra uträknas ej; streck (—) = uppgift ännu ej tillgänglig.

	1938								1939				
	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	14·9	13·0	11·6	[1] 9·0	6·3
Ansökn. per 100 lediga platser .	146	153	152	128	132	167	236	231	219	230	179	155	126
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	.	3·51	.	.	3·53	.	.	3·63	.	.	3·66	.	.
Sysselsättn: arbetare	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.	[2] 98·1	.	.
index (dec. arb.-timmar . . .	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.	[2] 97·3	.	.
1938=100) lönesumma . . .	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.	[2] 98·7	.	.
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	15·8	15·6	14·7	14·1	15·5	15·2	16·5	19·2	20·5	19·8	18·0	—	—
Sysselsättn:index (sept. 1935=100)	.	111	.	.	111	.	.	109	.	.	104	.	.
Danmark. Arbetslöshet, i % .	17·5	16·7	16·9	16·9	16·8	18·8	22·7	31·6	29·9	27·1	22·8	16·9	11·5
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	93	87	88	87	89	100	119	161	156	142	122	93	68
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	134	135	131	136	136	138	137	133	124	127	134	137	144
Finland.													
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) [3]	.	.	.	.	.	.	.	14	22	24	25	20	12
Ansökn. per 100 lediga platser .	113	122	115	111	118	121	155	206	181	177	170	135	109
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	12·8	13·2	12·9	12·6	12·8	12·7	13·0	12·9	14·3	13·4	12·3	11·6	10·6
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 869	1 894	1 875	1 843	1 881	1 863	1 911	1 919	2 134	1 986	1 814	1 726	1 565
Sysselsättningsindex (1924=100)	119·1	118·7	119·2	119·5	119·3	119·6	119·3	119·6	117·8	119·2	121·0	—	—
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	98	72	68	71	70	91	93	88	105	105	107	105	96
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	26·0	24·9	24·6	23·9	23·8	26·6	25·3	30·8	31·3	28·5	23·6	21·7	—
Arbetslöshetsdagar, i %	23·9	22·9	22·3	21·8	21·8	21·9	23·3	28·6	28·9	26·0	[1] 22·5	20·7	19·1
Belgien. Arbetslöshetsdagar, i %	16·9	15·9	15·6	15·0	15·8	16·0	18·7	23·7	22·0	[1] 20·1	18·2	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i % . .	1·6	1·4	1·0	0·9	0·7	0·8	0·7	2·2	1·5	0·9	0·6	0·4	—
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal) [4]	180	151	114	87	73	75	77	197	488	329	215	129	85
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	19·9	20·0	20·2	20·2	20·2	20·2	20·2	19·3	19·5	19·6	19·9	20·7	21·1
Lediga arbetspl. (1 000-tal män)	.	.	.	.	.	273	260	180	282	341	397	420	427
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	11·5	10·9	10·4	10·4	10·4	10·9	12·4	17·9	17·6	15·7	[1] 13·7	—	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	.	90	.	.	95	.	.	102	.	.	106	.	.
Sysselsättn:index (1 kv. 1925=100)	.	88	.	.	89	.	.	88	.	.	89	.	.
Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)	385	367	347	340	338	360	368	388	415	418	404	388	379
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	409	388	371	366	367	402	401	444	461	458	441	425	409
Estland. Oplac. arbetssökande	872	684	518	522	607	999	1 719	1 831	2 252	1 996	1 769	1 476	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 313	1 148	887	604	663	1 060	2 132	3 737	4 330	4 487	4 055	2 967	—
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	11·0	9·3	8·2	7·5	7·5	8·1	10·3	16·5	19·6	19·5	17·8	13·8	—
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	20	20	20	17	14	14	14	17	22	22	21	—	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	279	295	299	255	192	207	273	352	414	424	342	—	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	6	5	4	5	5	5	5	9	—	—	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	18	15	13	11	11	12	15	24	33	37	34	28	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	14·8	14·2	15·0	13·2	12·6	13·8	14·5	17·5	18·1	18·3	—	—	—
Sysselsättningsindex (1926=100)	111·9	113·5	112·1	115·1	116·7	114·6	114·0	108·1	106·5	106·5	104·9	106·2	113·1
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	83·7	82·4	82·9	84·9	86·9	87·5	90·0	91·6	91·7	91·3	91·0	90·9	—
Arbetslöshet, i %	16·4	16·3	15·7	14·6	14·0	13·4	13·2	13·0	13·3	12·7	11·8	11·2	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	.	8·6	.	.	9·2	.	.	8·9	.	.	9·8	.	.
Nya Zeeland. Arbetslösa . . .	8 314	8 721	3 929	2 154	1 575	1 245	1 026	917	1 036	1 143	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Ny serie. — [3] Senast publ. siffra avsåg okt. 1936. — [4] Fr. o. m. jan. 1939 ingå i denna serie även Ostmark och Sudetlandet.

Den privata arbetsförmedlingen under år 1938.

Under år 1937 innehade 128 privata platsbyråer socialstyrelsens tillstånd att, jämlikt lag med vissa bestämmelser om arbetsförmedling den 18 april 1935, i förvärvssyfte bedriva arbetsförmedling intill 1939 års utgång. Ytterligare 1 sådant tillstånd har under år 1938 utfärdats i enlighet med övergångsbestämmelserna i 1935 års lag. Då emellertid vissa byråer nedlagts och deras tillstånd återställts, utgjorde totalantalet i verksamhet varande avgiftskrävande privata platsbyråer under år 1938 120, vilken siffra vid årets slut hade nedgått till 115. Nya tillstånd ha i vissa fall meddelats yrkesorganisationer eller andra sammanslutningar att bedriva arbetsförmedling utan förvärvssyfte.

Från de i förvärvssyfte bedrivna arbetsförmedlingarna liksom från de i föregående årsredogörelse omnämnda 4 placeringsbyråerna inom restaurangfacket jämte 2 hemhjälpsbyråer, vilka även de drivits utan förvärvssyfte, har socialstyrelsen i likhet med tidigare år inhämtat månatliga uppgifter rörande förmedlingsverksamheten. Däremot ha dylika månadsuppgifter för närvarande icke infordrats från övriga utan förvärvssyfte bedrivna arbetsförmedlingar, vilka i allmänhet ha sin verksamhet uteslutande inriktad på vissa slag av intellektuellt eller konstnärligt arbete och med hänsyn till de inom dessa fack rådande speciella förhållandena i många fall icke lämpligen kunnat använda sig av de vanliga statistikformulären.

Vid de platsbyråer, som sålunda insänt månatliga statistikuppgifter, har antalet tillsatta platser under år 1938 utgjort som följer:

År 1938	Antal byråer	Manliga				Kvinnliga							Tillsammans
		Jordbruk	Hotell- o. rest.	Övriga	S:a	Jordbruk	Kontors- o. affärsarbete	Hotell- o. rest.	Sjukvård	Husligt arbete	Övriga	S:a	
Januari	115	87	32	14	**133**	33	50	511	366	1 236	8	**2 204**	**2 337**
Februari	109	105	27	5	**137**	44	57	454	338	1 183	24	**2 100**	**2 237**
Mars	113	211	147	18	**376**	42	63	1 106	454	1 332	13	**3 010**	**3 386**
April	114	166	264	63	**493**	47	72	1 614	417	1 272	44	**3 466**	**3 959**
Maj	112	201	260	157	**618**	59	65	1 647	424	1 072	109	**3 376**	**3 994**
Juni	112	111	228	170	**509**	36	44	1 288	373	804	98	**2 643**	**3 152**
Juli	101	117	165	150	**432**	31	49	994	291	587	62	**2 014**	**2 446**
Augusti	107	200	128	132	**460**	55	54	1 085	357	1 076	69	**2 696**	**3 156**
September	111	192	145	81	**418**	41	72	1 196	373	1 776	68	**3 526**	**3 944**
Oktober	109	341	95	9	**445**	69	66	1 030	340	1 666	17	**3 188**	**3 633**
November	109	167	76	11	**254**	48	89	791	346	1 434	29	**2 737**	**2 991**
December	106	45	53	10	**108**	32	34	650	349	933	8	**2 006**	**2 114**
Hela året	[1]125	**1 943**	**1 620**	**820**	**4 383**	**537**	**715**	**12 366**	**4 428**	**14 371**	**549**	**32 966**	**37 349**
Därav Stockholm	[1] 25	2	758	725	1 485	—	451	6 567	3 745	5 069	386	16 218	17 703

[1] Härtill kommer ytterligare en platsförmedling i Stockholm, för vilken uppgifterna icke ansetts böra medtagas i de statistiska översikterna. (Se Soc. Medd. årg. 1932, sid. 482.)

Största antalet förmedlingar eller cirka 90 % faller inom de kvinnliga arbetsområdena, och bland dessa träda, i nu nämnd ordning, husligt arbete samt hotell- och restaurangfacket ojämförligt i förgrunden. För Stockholms vidkommande är den sistnämnda kategorien den dominerande. Först långt ned på skalan kommer sjukvården, och de övriga redovisade grupperna äro endast obetydligt representerade. Vad den manliga avdelningen beträffar, har förmedlingen i huvudsak omfattat jordbruksarbetare och restaurangpersonal.

Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1938.

Antalet i verksamhet varande, godkända sjuksköterskebyråer har under år 1938 liksom föregående år utgjort 17.

Förmedlingsverksamhetens omfattning framgår av efterföljande tablå, vilken upprättats med ledning av de till medicinalstyrelsen insända årsredogörelserna.

Anmärkas bör, att de vid en viss byrå inskrivna sjuksköterskorna icke alltid äro stationerade å den ort, där byrån är belägen. Sålunda uppehålla t. ex. de vid stockholmsbyråerna rapporterade sjuksköterskorna i stor utsträckning befattningar å andra orter inom riket.

Byråer	Ant. inskrivna sköterskor				Ant. verkställda förmedlingar				
	Anst. å fasta platser	I privat vård etc.	Disponibla f. tillf. arbete	Summa	Fasta platser	Vikariat	Privat vård	Kortare besök	Summa
Fredrika Bremerförbundets sjuksköterskebyråer	1 899	265	364	**2 528**	393	1 139	1 227	37 227	**39 986**
därav i Stockholm	762	72	113	**947**	123	201	326	1 293	**1 943**
Linköping	174	42	20	**236**	39	191	215	1 415	**1 860**
Jönköping	142	25	35	**202**	62	262	135	78	**537**
Göteborg	433	59	132	**624**	60	220	503	34 437	**35 220**
Karlstad	65	20	5	**90**	24	92	26	4	**146**
Västerås	24	5	3	**32**	10	23	12	—	**45**
Falun	34	4	—	**38**	8	22	1	—	**31**
Sundsvall	22	3	2	**27**	7	6	—	—	**13**
Östersund	41	13	4	**58**	27	65	7	—	**99**
Umeå	202	22	50	**274**	33	57	2	—	**92**
Röda Korsets sjuksköterskebyrå i Stockholm	1 315	193	663	**2 171**	273	1 162	696	8 403	**10 534**
Uppsala sjuksköterskehem, byrå i Stockholm och Uppsala	682	124	75	**881**	161	558	965	4 397	**6 081**
Södra Sveriges sjuksköterskehem i Lund	618	61	59	**738**	171	351	227	784	**1 533**
Sophiahemmets sjuksköterskebyrå i Stockholm	422	51	67	**540**	116	193	254	2 427	**2 990**
Svea sjuksköterskebyrå i Stockholm	172	48	35	**255**	18	73	738	572	**1 401**
Örebro stads och läns sjuksköterskebyrå, Örebro	209	26	48	**283**	36	186	178	15 705	**16 105**
Summa	**5 317**	**768**	**1 311**	**7 396**	**1 168**	**3 662**	**4 285**	**69 515**	**78 630**

Under året ha vid sjuksköterskebyråerna 437 sjuksköterskor nyinskrivits, under det att 215 av skilda anledningar avförts ur registren över disponibla sjuksköterskor. Antalet sjuksköterskor har sålunda under året ökats med 222.

Av de tillfälliga sjukbesöken, vilka utgöra 88 % av hela antalet förmedlingar, har som synes nära hälften redovisats av Fredrika Bremerförbundets byrå i Göteborg och cirka $^1/_4$ av Örebro stads och läns sjuksköterskebyrå. Att siffran i dessa städer nått sådan höjd, hör samman med den omständigheten, att därstädes uppdragits åt sjuksköterskebyråerna att ombesörja sådan tillfällig sjukvård, som i andra större städer i regel handhaves av särskilda kommunala organ.

Kollektivavtalen under andra kvartalet 1939.

Vid ingången till andra kvartalet 1939 uppsades endast en del av de avtal, för vilka avtalstiden utlöpte; uppsägningarna omfattade endast inemot 4 000 arbetare. Många avtal prolongerades utan uppsägning och i flera fall framflyttades uppsägningstiden för förhandsförhandlingar.

För *buteljglasbruken* har efter förhandsförhandlingar träffats nytt tvåårigt avtal, gällande från den 1 juli. Avtalet innebär 5 öres förhöjning av timlönen för vuxna manliga grovarbetare och någon förhöjning av ackorden. De allmänna bestämmelserna blevo oförändrade.

I huvudsak samma avtalsvillkor, varom tidigare överenskommits i riksuppgörelsen mellan föreningen Skogsarbeten och svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, blevo gällande i det nya avtalet, som träffats för *flottlederna* i Indalsälven, Ljungan och Gimån med bifloder. Timlönen höjdes sålunda från 85 till 90 öre, vilket gäller både flottnings- och flottledsarbeten. Det tidigare rådande anbudssystemet skall avskaffas, och i stället skola ackordsförhandlingar föras mellan ombud för flottarlagen och flottningsföreningarna.

För *kvarnindustrin* har nytt riksavtal, gällande till 1 maj 1941, kommit till stånd. Däri har införts en del jämkningar i de allmänna bestämmelserna, och lönerna ha undergått cirka 5 procents ökning. Ur principiell ståndpunkt var uppgörelsen märklig såtillvida, som den var den första avtalsuppgörelse, vid vilken parterna enades om att biträda det s. k. huvudavtalet.

Efter förhandsförhandlingar har avtalet för samtliga till arbetsgivareföreningen anslutna *bryggerier* i Stockholm prolongerats för två år från den 1 oktober. Samtliga timlöner höjdes därvid med cirka 5 procent.

För *bagerinäringen* har träffats nytt tvåårigt riksavtal, gällande för tiden till den 1 juni 1941, innebärande vissa lönehöjningar samt justeringar i de allmänna bestämmelserna.

Inom *tobaksindustrin* tillkom efter långvariga förhandlingar nytt avtal, gäl-

lande till 1 februari 1942. Förutom vissa lönehöjningar innebär avtalet förbättrade bestämmelser rörande semester, pensionering och sjukavlöning.

Avtalet för *jästfabrikerna* har prolongerats till den 31 maj 1941 med bl. a. en ökning av veckolönerna för vuxna manliga och kvinnliga arbetare med 2 kr. I fråga om semester bestämdes bl. a., att kvalifikationstiden skall sättas till tiden 1 maj—30 april.

För *försvarsverkens civila personal* har efter mycket segslitna förhandlingar upprättats ett gemensamt kollektivavtal med allmänna bestämmelser, gällande för tiden till den 1 juli 1942. Dessutom upprättades nio specialavtal, omfattande samtliga arbetsplatser vid försvarsväsendet med undantag av marinen, som icke berördes av denna överenskommelse i annan mån än i fråga om de allmänna bestämmelserna och specialavtalet för matinrättningarna. För marinens arbetare har sedermera efter särskilda förhandlingar avtal upprättats.

Nya avtal ha under denna period träffats för *vägstyrelsernas* arbeten i ett flertal län. Grovarbetarlönerna ha i allmänhet undergått avsevärda förhöjningar. Lönerna i vägdistrikten framgå av nedanstående översikt.

Län och vägdistrikt	Timlön för grovarbetare, öre
Stockholms:	
Norra	96
Östra	116·4
Västra	115·6
Södra	121·8
Uppsala:	
Södra	95
Jönköpings:	
Tveta	90
N. Vedbo o. Vista	90
Södra Vedbo	86
Östra härads	86
Mo	86
Kalmar:	
Södra Tjusts	85
Seveds-Åspelands	85
Handbörds, Stranda och N. Möre	85
Södra Möre	85
Ölands	85
Blekinge:	
Östra härads	85
Medelsta	85
Bräkne	85
Listers	85
Malmöhus:	
Oxie-Skytts	90
Vemmenhögs	85
Ljunits-Herrestads	85
Färs	85
Frosta	85
Torna	90
Bara	95
Rönnebergs-Harjagers	90
Onsjö	85
Luggude	90
Hallands:	
Himle-Viske	83
Fjäre	100
Göteborgs och Bohus:	
Inlands	98
Orusts-Tjörns	90
Sunnervikens-Bullarens	96
Norrvikens	93
Älvsborgs:	
Boråsbygdens	90
Kullings-Vättle	100
Väne-Ale	100
Valbo	85
Vedbo	90
Värmlands:	
Östersysslets	87
Värmlandsbergs	87
Mellansysslets	95
Klarälvsdalens	87
Fryksdalens	87
Jösse	90
Södersysslets	85
Örebro:	
Mellersta	95
Sydöstra	87
Södra	95
Västra	95
Nordvästra	90
Nordöstra	90
Västernorrlands:	
Medelpads östra	115
D:o mellersta	100
D:o västra	100
Ådalens nedre	110
Ådalens övre	105
Ramsele	100
Själevads-Arnäs	105
Västerbottens:	
Nordmalings	92
Umebygdens	92
Degerfors	92
Nysätra	92
Skellefteby gdens	92
Norsjö	96
Lycksele	96
Åsele	96
Dorotea	96
Vilhelmina	96
Stensele	96
Sorsele	96
Norrbottens:	
Älvsby	100
Nederluleå	100
Överluleå	102
Råneå	100
Kalix	102
Pajala	100
Jukkasjärvi	112
Gällivare	100
Jokkmokks	102
Arvidsjaurs	100
Arjeplogs	100

Beträffande *telegrafverkets linjearbetare* har träffats nytt avtal för tiden till den 1 juli 1941, innebärande bl. a. timlönens förhöjning för fast anställd arbetare med genomsnittligt omkring 6 öre per timme.

Vid förhandsförhandlingar träffades nytt avtal för tre år för *verkstads- och förrådsarbetare vid statens järnvägar*, innebärande vissa lönehöjningar och andra förmåner.

I anslutning till avtalet för affärspersonalen vid vederbörande företag har ett första riksavtal träffats för *kökspersonalen vid barserveringarna* hos Turitz & C:o med Epa samt Tempo. Avtalet gäller för tiden till den 1 mars 1940 och innebär reglerad arbetstid, sjuk- och semesterbestämmelser samt löneökningar.

För *skärgårds- och mälarflottorna* har träffats nytt tvåårigt avtal, gällande för tiden till den 31 januari 1941, varvid en del smärre löneförbättringar kom den kvinnliga personalen (kokerskor och föreståndерskor på mälarbåtarna) till del. Semestern skall redan detta år utgå enligt lagens bestämmelser. Ett likaledes tvåårigt avtal har träffats för *kanalflottan*, därvid lönerna höjdes för såväl de manliga som de kvinnliga arbetarna. Beträffande semestern stipulerades bl. a. att kvalifikationstiden för densamma även skall räknas under båtarnas uppläggningstid.

Riksavtalet för *herr- och damfrisöryrkena* har prolongerats för tiden till den 1 september 1940. Därvid har företagits vissa uppmjukningar i tidigare bestämmelser för lärlingsutbildningen. Samtidigt därmed träffades den överenskommelsen, att beträffande kvalifikationstiden för semester denna förlägges till tiden 1 juni—31 maj med början den 1 juni 1938, varigenom de arbetare, som varit anställda på samma plats från nämnda dag eller tidigare, komma i åtnjutande av 12 dagars semester redan detta år.

Bland avtal, som under denna period blivit uppsagda, kunna nämnas avtalen för gat- och kantstensindustrin i Bohuslän, Halland, Blekinge och på östkusten; förhandlingar om nya avtal ha upptagits men ännu icke lett till något resultat. Avtalet rörande de allmänna bestämmelserna för de till lantarbetareförbundet anslutna skogsarbetarna har utlöpt; inledda förhandlingar om nytt avtal ha tills vidare avbrutits. Det största av de avtal, som uppsades vid kvartalets slut, gällde bilreparatörsfacket och berörde cirka 3 000 man. Några mindre, kommunala avtal för olika platser i landsorten ha uppsagts; uppsägningstiden för det hela riket omfattande s. k. normalavtalet, innehållande allmänna bestämmelser, har framflyttats till 1 september för att möjliggöra förhandsförhandlingar mellan parterna.

Befolkningsutvecklingen första kvartalet 1939.

Då fortlöpande uppgifter om befolkningsutvecklingen i Sverige torde äga betydande intresse ur sociala synpunkter kommer — enligt avtal, som träffats mellan socialstyrelsen och statistiska centralbyrån — denna tidskrift att kvartalsvis och tills vidare publicera senast tillgängliga uppgifter om antalet vigda par samt levande födda och döda.

Ifrågavarande statistik grundar sig på de utdrag ur kyrkböckerna, som av prästerskapet avlämnas, vad beträffar de vigda och födda till statistiska centralbyrån senast 45 dagar efter varje kalenderkvartals utgång och vad beträffar de döda till pensionsstyrelsen efter varje kalendermånad.

Preliminära uppgifter angående antalet vigda, födda och döda, januari—mars 1939.

Period	Landsbygden				Städerna				Hela riket			
	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda (+) el. döda(—)	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda (+) el. döda(—)	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda (+) el. döda(—)
Januari . .	1 022	5 121	4 509	+ 612	839	2 541	2 223	+ 318	**1 861**	**7 662**	**6 732**	+ **930**
Februari .	1 520	4 805	3 956	+ 849	972	2 417	1 912	+ 505	**2 492**	**7 222**	**5 868**	+ **1 354**
Mars . . .	2 062	5 885	4 813	+ 1 072	1 309	2 960	2 313	+ 647	**3 371**	**8 845**	**7 126**	+ **1 719**
Jan.—Mars 1939	**4 604**	**15 811**	**13 278**	+ **2 533**	**3 120**	**7 918**	**6 448**	+ **1 470**	**7 724**	**23 729**	**19 726**	+ **4 003**
1938	4 851	15 058	13 148	+ 1 910	3 003	7 649	6 400	+ 1 249	**7 854**	**22 707**	**19 548**	+ **3 159**
1937	5 275	15 147	14 972	+ 175	3 408	6 950	6 933	+ 17	**8 683**	**22 097**	**21 905**	+ **192**
1936	4 470	15 699	14 334	+ 1 365	2 740	6 852	6 540	+ 312	**7 210**	**22 551**	**20 874**	+ **1 677**
1935	4 604	15 422	14 452	+ 970	2 668	6 117	6 465	— 348	**7 272**	**21 539**	**20 917**	+ **622**

Beträffande de nu föreliggande siffrorna för första kvartalet 1939 framhåller statistiska centralbyrån följande. Antalet vigda par företer nedgång i jämförelse med de båda närmast föregående åren, men är alltjämt rätt mycket högre än som under senare tid varit fallet denna del av året. Att antalet levande födda fortfarande visar ökning torde i första rummet böra sättas i samband med ökningen under senare tid av antalet ingångna äktenskap. Då antalet dödsfall hållit sig relativt taget ganska lågt, företer också befolkningsrörelsen under första kvartalet innevarande år ett överskott av födda över döda, som rätt väsentligt höjer sig över motsvarande siffror för föregående år.

Uppgifter för hela år 1938 jämte vissa föregående år publicerades i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 352.

Byggnadsverksamheten i Sverige år 1938.

Preliminär redogörelse.

På grundval av den fr. o. m. 1934 publicerade kvartalsstatistiken, som avser vissa städer med över 10 000 inv., har en preliminär redogörelse för byggnadsverksamheten i dessa under fjolåret lämnats i Sociala Meddelanden, årg. 1939, sid. 133. Av övriga städer och stadsliknande samhällen, där byggnadsverksamheten är underkastad offentlig kontroll genom byggnadsnämnd (eller byggnadsinspektör), ha numera praktiskt taget samtliga insänt uppgifter angående under år 1938 *fullbordade* (slutavsynade) och *avgångna* byggnadsföretag; från städer med över 10 000 invånare har dessutom lämnats motsvarande redovisning angående *beviljade* byggnadsföretag. Här nedan återges vissa huvudresultat av den bearbetning av materialet, som verkställts. Den fullständiga statistiken kommer liksom föregående år att utgivas i en särskild publikation.[1]

För år 1938 erhöllos uppgifter om byggnadsverksamheten från byggnadsnämnderna, resp. byggnadsinspektörerna i 763 orter (mot 715 år 1937). Av samtliga orter ha 346 (nämligen 116 städer, 50 köpingar, 179 municipalsamhällen och 1 landskommun) betecknats såsom stadssamhällen, varmed här avses sådana orter, där byggnadsstadgans bestämmelser för stad äro gällande. Folkmängden i dessa samhällen uppgick till sammanlagt 2·62 milj. invånare, motsvarande 41·8 % av rikets hela folkmängd. De 417 såsom »övriga orter» betecknade orterna utgöras av sådana områden, där byggnadsstadgans bestämmelser för landsbygden äro tillämpliga.

På grund av det successiva utsträckandet av byggnadsstadgans tillämpningsområde till allt flera orter har antalet i statistiken ingående områden undergått en kontinuerlig ökning med varje redovisningsår. För att detta förhållande icke skall behöva inverka vid jämförelser med tidigare år, ha de orter, för vilka uppgifter endast erhållits för vissa av åren 1929—1938, uteslutits vid dylika jämförelser, vilka sålunda endast avse 305 stadssamhällen, i det följande benämnda »gemensamma orter». Folkmängden i dessa uppgick år 1938 till 2·57 milj. invånare, motsvarande 97·8 % av invånarantalet i samtliga stadssamhällen, för vilka uppgifter erhållits år 1938.

Under år 1938 uppfördes inom samtliga redovisade orter 9 159 boningshus och »kombinerade hus», d. v. s. hus, i vilka minst en fjärdedel av utrymmet var avsett för bostadsändamål, samt 1 933 byggnader för industriella, kommersiella, administrativa o. dyl. ändamål. Dessutom företogos ändrings- och tillbyggnadsarbeten, som berörde 1 412 boningshus och »kombinerade hus» och 813 hus för andra ändamål. Sammanlagt tillkommo under året 38 076

[1] Jfr Byggnadsverksamheten i Sverige år 1937 (Stockholm 1938).

Tab. 1. Byggnadsverksamheten under år 1938.

Bostäder.	Samtl. städer m. över 100 000 inv.	därav Stockholm	Städer med 20 000–100 000 inv.	Städer med 10 000–20 000 inv.	Stadssamhällen med 5 000–10 000 inv.	Stadssamhällen med under 5 000 inv.	Övriga orter	Samtliga orter
Antal tillkomna och ändrade boningshus och »kombinerade hus»	2 075	1 102	1 383	1 053	1 214	2 083	2 763	**10 571**
Därav:								
ny- och helt ombyggda	1 876	1 058	1 201	837	977	1 735	2 533	**9 159**
uppförda av sten	605	342	445	211	224	399	197	**2 081**
uppförda av trä	1 261	706	756	624	741	1 326	2 335	**7 043**
innehållande följande antal lägenheter 1	1 097	689	406	311	396	1 005	1 727	**4 942**
innehållande följande antal lägenheter 2	147	26	226	253	304	520	685	**2 135**
innehållande följande antal lägenheter 3—9	83	42	326	208	193	179	112	**1 101**
innehållande följande antal lägenheter 10 o. fl.	549	301	243	65	84	31	9	**981**
Antal tillkomna bostadslägenheter	16 087	8 275	7 114	3 257	4 133	3 644	3 841	**38 076**
Därav:								
enkelkök, enkelrum	1 870	1 045	794	232	410	290	167	**3 763**
därav 1 rum m. kokvrå	1 703	1 045	569	148	209	106	36	**2 771**
2 o. fl. rum utan kök	204	138	206	69	75	63	65	**682**
1 rum och kök	5 044	2 644	2 341	683	1 427	488	497	**10 480**
2 » » »	5 310	2 537	2 189	1 291	1 198	1 313	1 568	**12 869**
3 » » »	2 182	1 268	1 066	610	615	882	928	**6 283**
4 » » »	879	359	300	228	232	362	360	**2 361**
5 o. fl. rum och kök	598	284	218	144	176	246	256	**1 638**
Antal tillkomna rum (eldstäder)	45 640	23 129	19 848	10 315	12 041	12 663	13 465	**113 972**
Antal avgångna								
bostadslägenheter	2 760	2 090	573	293	260	187	84	**4 157**
rum (eldstäder)	8 796	6 714	1 680	933	804	592	191	**12 996**
Nettotillskott								
bostadslägenheter	13 327	6 185	6 541	2 964	3 873	3 457	3 757	**33 919**
rum (eldstäder)	36 844	16 415	18 168	9 382	11 237	12 071	13 274	**100 976**
Lokaler för andra än bostadsändamål.								
Antal tillkomna och ändrade hus för andra än bostadsändamål	336	108	331	336	378	720	645	**2 746**
Därav ny- och helt ombyggda	227	76	221	221	257	480	527	**1 933**
Antal tillkomna lokaler för andra än bostadsändamål	5 036	2 626	3 044	2 276	2 347	3 329	2 428	**18 460**
Överbyggd golvyta (m²)[1]	278 125	143 404	180 594	123 894	131 958	197 667	121 389	**1 033 627**
Därav:								
kontors-, butiks- o. lagerlokaler	125 911	55 400	75 336	56 566	40 774	75 815	25 505	**399 907**
fabriks- och verkstadslokaler	65 831	38 384	56 205	28 028	39 090	64 500	46 413	**300 067**
övriga lokaler[1]	86 383	49 620	49 053	39 300	52 094	57 352	49 471	**333 653**

bostadslägenheter och 113 972 rum (»eldstäder», d. v. s. boningsrum eller kök) samt 18 460 lokaler för andra än bostadsändamål med en beräknad överbyggd golvyta av 1 033 627 m². Den överbyggda golvytan för bostadsändamål har uppskattats till 2 849 300 m².

I tab. 1 återges de nybyggda eller helt ombyggda boningshusens (inberäknat »kombinerade hus») fördelning efter byggnadsmaterial. Stenhusen utgjorde 22·7 % av samtliga hus och trähusen 76·9 %. Uppgifter om byggnads-

[1] Preliminära siffror.

Tab. 2. Byggnadsverksamheten under åren 1929—1938 i 305 »gemensamma orter».

Antal tillkomna bostadslägenheter	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	Årsmedeltal 1929—1938
Städer med över 20 000 inv.	11 938	16 970	16 492	14 960	9 375	11 785	19 601	20 799	20 914	23 201	16 603
Övriga orter	4 169	4 765	5 080	4 268	4 015	5 659	7 359	8 977	8 598	10 597	6 349
Tillhopa	**16 107**	**21 735**	**21 572**	**19 228**	**13 390**	**17 444**	**26 960**	**29 776**	**29 512**	**33 798**	**22 952**
Antal tillkomna rum (eldstäder)											
Städer med över 20 000 inv.	32 660	43 778	42 830	38 677	26 216	32 245	52 421	57 548	57 952	65 488	44 982
Övriga orter	13 864	15 924	16 653	14 331	14 407	19 337	24 662	29 779	28 615	33 377	21 095
Tillhopa	**46 524**	**59 702**	**59 483**	**53 008**	**40 623**	**51 582**	**77 083**	**87 327**	**86 567**	**98 865**	**66 077**
Antal per 10 000 inv. tillkomna											
bostadslägenheter .	71	95	93	81	56	73	111	120	117	132	96
rum (eldstäder) . .	206	260	256	224	170	214	316	353	343	385	275
Beräknad total golvyta (1 000 m²)											
för bostadsändamål .	1 163	1 493	1 487	1 325	1 016	1 290	1 927	2 183	2 164	2 472	1 652
för andra ändamål .	540	783	608	473	315	427	560	703	682	[1]859	[1]595
Tillhopa	**1 703**	**2 276**	**2 095**	**1 798**	**1 331**	**1 717**	**2 487**	**2 886**	**2 846**	[1]**3 331**	[1]**2 247**

materialet saknas beträffande 0·4 % av husen. Hus med en lägenhet utgjorde 54·0 % av samtliga, hus med två lägenheter 23·3 % och hus med tre eller flera lägenheter 22·7 %. Enbart för stadssamhällena voro motsvarande relationstal 48·5, 21·9 och 29·6 % och enbart för »övriga orter» 68·2, resp. 27·0 och 4·8 %.

Av samtliga tillkomna bostadslägenheter tillhörde 39·2 % de minsta kategorierna (t. o. m. 1 rum och kök). Lägenheter om 2 rum och kök utgjorde 33·8 % av samtliga och lägenheter om minst 3 rum och kök 27·0 %.

Genom rivning bortgingo under år 1938 i samtliga orter 4 157 lägenheter och 12 996 rum, motsvarande resp. 10·9 och 11·4 % av bruttotillskottet.

I tab. 2 visas utvecklingen i de 305 gemensamma orterna under de senaste tio åren. Efter toppåren 1930—1931 gick byggnadsverksamheten tillbaka under 1932 och ännu starkare under 1933, då en omfattande arbetskonflikt pågick inom byggnadsindustrien. 1934—1936 inträdde en kraftig stegring av bostadsproduktionen, vilken från 1933 till 1936 ökades med 122·4 %. Däremot minskades år 1937 lägenhetstillskottet något i jämförelse med föregående år (med 0·9 %). Nedgången, som torde kunna förklaras med arbetskonflikten under detta år, berörde endast orter med under 20 000 invånare, under det de större städerna redovisade en obetydlig ökning. Från 1937 till 1938 ökades antalet tillkomna lägenheter med 14·5 % och antalet rum med 14·2 %. För de större städerna utgjorde ökningen 10·9, resp. 13·0 % och för orter med under 20 000 invånare 23·2 och 16·6 %. Bostadstillskottet år 1938 låg nära 50 % över genomsnittet för perioden 1929—1938. — Bostads-

[1] Preliminära siffror.

Tab. 3. Under år 1938 fullbordade och beviljade lägenheter och rum i städer med över 10 000 inv.

Städer	Fullbordade byggnadsföretag					Beviljade byggnadsföretag				
	Lägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum och kök (1938)	Rum (eldstäder)		Lägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum och kök (1938)	Rum (eldstäder)	
	1937	1938		1937	1938	1937	1938		1937	1938
Stockholm	6 727	8 275	6 364	17 699	23 129	6 710	11 335	8 869	18 842	30 915
Lidingö	87	79	22	405	357	90	77	24	433	366
Södertälje	61	80	58	254	258	105	227	132	371	735
Uppsala	1 030	425	258	2 728	1 306	821	606	431	2 395	1 612
Nyköping	109	119	91	298	333	83	210	166	243	589
Katrineholm	200	171	116	486	553	.	.	.	.	.
Eskilstuna	536	818	686	1 432	2 250	653	980	821	1 805	2 672
Linköping	321	546	446	925	1 443	572	574	475	1 516	1 500
Norrköping	627	756	684	1 680	1 880	566	1 197	1 090	1 471	2 641
Jönköping	498	373	263	1 547	1 105	343	566	424	1 123	1 583
Kalmar	293	266	197	773	822	254	222	157	771	705
Västervik	43	94	58	172	324	62	112	66	226	384
Visby	150	114	55	403	413	136	111	66	496	380
Karlskrona	329	228	171	944	656	303	307	253	871	888
Karlshamn	73	47	37	261	153	.	.	.	.	.
Kristianstad	321	140	108	995	425	306	261	190	982	788
Malmö	2 766	3 343	2 787	7 388	9 214	3 060	3 365	2 636	8 255	9 477
Lund	368	345	253	921	1 047	300	511	410	859	1 412
Landskrona	193	323	286	573	799	246	445	392	661	1 144
Hälsingborg	700	263	180	2 078	858	337	568	441	1 110	1 602
Ystad	201	69	37	660	236	186	86	55	605	270
Trelleborg	165	106	75	538	333	126	157	117	446	467
Halmstad	358	259	131	1 247	872	213	330	168	786	1 127
Göteborg	4 363	4 469	3 277	12 985	13 297	4 516	3 748	2 690	13 082	11 116
Mölndal	126	152	114	418	461	147	175	135	475	532
Uddevalla	193	140	116	566	431	226	109	87	683	353
Borås	577	622	519	1 587	1 740	805	915	766	2 279	2 424
Trollhättan	169	448	325	548	1 391	270	405	253	814	1 327
Lidköping	178	137	112	542	389	95	164	119	282	472
Skövde	73	22	11	250	102	43	132	56	176	509
Karlstad	239	293	217	787	856	268	697	495	787	2 104
Kristinehamn	105	145	103	361	460	113	137	95	375	452
Örebro	584	856	713	1 429	2 051	653	1 215	1 060	1 605	2 741
Västerås	393	861	675	1 140	2 329	499	777	657	1 423	1 956
Falun	111	235	162	376	753	179	182	124	545	598
Gävle	205	203	137	662	633	186	319	228	624	962
Söderhamn	13	4	—	40	18	15	35	16	59	142
Härnösand	47	109	74	169	375	63	161	102	198	582
Sundsvall	94	148	108	309	473	129	169	90	382	585
Östersund	142	178	101	496	591	86	360	231	315	1 038
Umeå	84	82	49	280	295	79	122	57	272	457
Luleå	63	115	57	207	392	57	141	69	172	488
Samtliga	**23 915**	**26 458**	**20 233**	**67 559**	**75 803**	**23 901**	**32 210**	**24 713**	**68 815**	**90 095**

produktionens omfattning åren 1937 och 1938 i städerna med över 10 000 invånare framgår av tab. 3.

Även byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål, som 1937 visat någon minskning, ökades år 1938 med 26·0 % och blev därmed större än något annat år under tioårsperioden 1929—1938. Ökningen var särskilt utpräglad i fråga om kontors- och butikslokaler samt fabriks- och verkstadslokaler.

I tab. 2 meddelas uppgifter om den beräknade totala golvytan i hus för bo-

Tab. 4. Under år 1938 nybyggda boningshus (inberäknat »kombinerade hus») och i dessa förefintliga bostadslägenheter inom Stockholm jämte förortsområde.

Bebyggelsezoner	Antal boningshus avsedda att bebos året om	Därav boningshus			Antal bostadslägenheter om					Tillhopa		Antal lägenheter med bad- eller duschrum	Antal redovisade sommarbostäder om	
		av trä	med 1 läg.	med butiks- o. verkstadslok. etc.	t. o. m. 2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum o. kök	bostadsläg.	rum (eldstäder)		högst 2 rum och kök	över 2 rum och kök
A. Egentliga staden .	**120**	—	—	**78**	**3 618**	**328**	**101**	**42**	**32**	**4 121**	**9 847**	**3 749**	—	—
B. Förortsområdet .	**1 974**	**1 623**	**1 544**	**354**	**4 229**	**1 447**	**383**	**111**	**197**	**6 367**	**19 886**	**5 152**	**319**	**78**
a) Inom stadens adm. område														
Brännkyrka . . .	139	103	95	14	496	93	29	8	6	632	1 710	505	—	—
Enskede	216	161	159	38	689	263	48	7	1	1 008	3 185	857	—	—
Bromma	569	434	430	90	1 318	560	158	24	146	2 206	7 491	1 927	—	—
Tillhopa	924	698	684	142	2 503	916	235	39	153	3 846	12 386	3 289	—	—
därav i kommunala trädgårdsstäder	679	534	537	98	1 305	767	183	23	136	2 414	8 689	2 029	—	—
b) Övriga orter inom 10 km	347	266	199	136	1 474	163	61	27	28	1 753	4 513	1 481	39	32
c) Orter inom 10—25 km	703	659	661	76	252	368	87	45	16	768	2 987	382	280	46
Sthlm med förortsområde	**2 094**	**1 623**	**1 544**	**432**	**7 847**	**1 775**	**484**	**158**	**229**	**10 488**	**29 733**	**8 901**	**319**	**78**

stads- och andra ändamål under åren 1929—1938. Man har vid denna beräkning utgått från antagandet, att den genomsnittliga golvytan per rum (eldstad) i bostadshusen skulle vara 25 m². Den totala byggnadsverksamheten i de gemensamma orterna företer enligt denna uppskattning år 1938 en ökning gentemot föregående år med 17·0 %.

Beträffande 40 städer med över 10 000 invånare redovisas i tab. 3 inkomna uppgifter om *beviljade* lägenheter och rum. Antalet beviljade bostadslägenheter hade i jämförelse med fjolåret ökats med 34·8 %, d. v. s. avsevärt mer än antalet fullbordade lägenheter (10·6 %). År 1938 utfärdades byggnadslov för lokaler för andra än bostadsändamål med en beräknad sammanlagd golvyta av 954 429 m², vilket gentemot fjolåret innebär en ökning med 50·7 %.

I likhet med föregående år har en specialundersökning verkställts rörande bostadsproduktionen i Stockholm med förortsområde, inberäknat vissa områden, där byggnadsverksamheten ej är underkastad offentlig kontroll. Huvudresultaten av denna undersökning återges i tab. 4. Liksom i tab. 1 ha »kombinerade hus» i denna tabell sammanförts med boningshus i egentlig mening.

Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1939.

Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under andra kvartalet 1939 till 114 personer, varav 57 män och 57 kvinnor. Sammanlagt 111 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö och Göteborg) och 3 av norska (Oslo). Över Danmark har ingen utvandring förekommit under kvartalet. Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Summa
April	8	1	—	52	1	**62**
Maj	—	—	—	9	1	**10**
Juni	3	3	—	35	1	**42**
2 kv. 1939	**11**	**4**	—	**96**	**3**	**114**
2 » 1938	15	—	2	71	—	88

Antalet transmigranter, d. v. s. utlänningar, som från annat land passerat Sverige och från Göteborg befordrats till främmande världsdel, utgjorde enligt här föreliggande uppgifter under kvartalet 93, varav 42 män och 51 kvinnor. I dessa tal ingå icke sådana utlänningar, som passerat Sverige på väg till annat europeiskt land, för att därifrån utvandra till främmande världsdel.

Levnadskostnaderna den 1 juli 1939.

Från och med tredje kvartalet 1939 ha vissa förändringar vidtagits vid beräknandet av socialstyrelsens levnadskostnadsindex, närmast föranledda av att de nya civila och militära avlöningsreglementena trätt i kraft den 1 juli 1939. I dessa avlöningsreglementen (29 §, resp. 34 §) föreskrives, att å avlöningsförmånerna skall utgå rörligt tillägg i förhållande till den ökning av de allmänna levnadskostnaderna, som föreligger i jämförelse med de genomsnittliga levnadskostnaderna under år 1935 — tidigare var utgångspunkten som bekant juli 1914. Det föreskrives vidare, att Kungl. Maj:t skall fastställa det s. k. levnadskostnadstalet eller det procenttal, som anger förhållandet mellan nuvarande levnadskostnader och 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsnivå, på grundval av beräkningar, som kvartalsvis skola verkställas av socialstyrelsen enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t. Dylika föreskrifter ha nu utfärdats i ett kungl. brev till socialstyrelsen den 15 juni 1939, varav utdrag meddelats i svensk författningssamling nr 292. Här föreskrives, att beräkningen av levnadskostnadernas storlek i jämförelse med 1935 års genomsnittliga levnadskostnader skall verkställas med ledning av kostnadsuppgifter för livsmedel, bränsle och lyse samt beklädnad ävensom bostad, skatter och övriga utgifter, avseende sådana tider, att uppgifterna må anses representativa för kostnadsnivån vid varje kvartals början.

I beräkningen av levnadskostnadsindex ingår en hushållsbudget beräknad på grundval av socialstyrelsens omkring år 1933 verkställda hushållskostnadsundersökningar men omräknad efter 1935 års levnadskostnadsnivå. Tidigare har man använt sig av en tio år äldre hushållsbudget, härrörande från 1923 års levnadskostnadsundersökning. Förändringarna äro dock ej stora i den nya budgeten, som finnes avtryckt som bilaga till det i svensk författningssamling publicerade kungl. brevet till socialstyrelsen. Budgeten slutar på ett belopp av 3 438 kr. och motsvarar sålunda närmast den genomsnittliga inkomstnivån för arbetare och lägre tjänstemän. Av utgiftssumman beräknas omkring 35 % eller något över $^1/_3$ åtgå för livsmedel, nära 15 % eller drygt $^1/_7$ till hyra, 3 % till bränsle och lyse, 14 % till kläder och skodon m. m. och närmare 7 % till skatter. Därefter återstå c:a 27 % eller ungefär en fjärdedel för att täcka »övriga utgifter», såsom för inventarier, föreningar och försäkringar, resor, kulturella och andra ändamål o. s. v.[1]

En parallell beräkning av indextalen för perioden den 1 januari 1936—1

[1] En detaljerad redogörelse för vid indexberäkningarna tillämpade metoder kommer att införas i ett följande nummer av denna tidskrift.

juli 1939 har visat, att nyssnämnda omläggning av indexbudgeten ej nämnvärt påverkat totalindex för levnadskostnaderna. Beträffande sist angivna datum erhölls sålunda vid indextalens avrundning till hela tal exakt samma resultat enligt den gamla och den nya budgeten. Liknande gäller de enskilda delindextalen med undantag för skatteindextalet.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

På grundval av prisuppgifter från 49 ombudsorter har socialstyrelsen verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan kvartalsskiftet mars—april 1939 och därpå grundade indexberäkningar.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 514—515) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har kvarstått på samma nivå som vid förra kvartalsskiftet, 25 öre per liter för oskummad vara. *Smörpriserna* förete ej heller i stort sett några nämnvärda förändringar sedan mars månad. Däremot ha *ostnoteringarna* ytterligare stigit något. Detaljpriset å helfet västgötaost med c:a fyra månaders lagring utgjorde sålunda i juni 2·10 kr. per kg mot 2·03 kr. i mars och 1·84 kr. för ett år sedan.

Färska ägg utvisa den för säsongen vanliga prisutvecklingen i nedåtgående riktning, men nedgången har, som fallet även var vid motsvarande tidpunkt i fjol, varit väsentligt mindre än under tidigare år, vilket delvis torde bero på de statliga stödåtgärderna. Medelpriserna utgjorde under resp. kvartalsmånader 1·54, 1·49 och 1·53 kr. per kg mot 1·56 kr. i mars och 1·50 kr. i juni förra året.

I fråga om *mjöl* har medelpriset å vetemjöl (kärnmjöl) stigit med 1 öre per kg i minut sedan förra kvartalsskiftet, varemot priset å sammalet rågmjöl och rågsikt varit oförändrat. Partipriserna å mjöl från kvarnarna ha under samma tid höjts med resp. 1·00, 0·50 och 1·50 kr. per 100 kg. *Brödpriserna* ha i stort sett varit oförändrade utom för knäckebröd och sötlimpa, som visat något stigande tendens.

De under den gångna kvartalsperioden ävensom under året i sin helhet inträffade prisfluktuationerna å *slaktdjur* samt å *kött och fläsk* framgå av följande sammanställning, varvid emellertid direkta jämförelser mellan partipriserna och detaljhandelspriserna böra göras endast med beaktande av att dessa senare gälla vissa särskilda köttkvaliteter.

Genomsnittlig prisförändring i %	Mars 1939—juni 1939				Juni 1938—juni 1939			
	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin
Slaktdjur, levande vikt	+2·1	— 3·2	+ 4·0	— 5·1	+13·1	+ 7·0	+ 2·6	— 7·8
Kött: partihandelspris	+0·9	— 5·2	+ 0·6	— 8·5	+ 7·4	+ 3·6	+ 1·9	— 9·2
detaljhandelspris	+2·6	+ 0·7	+ 3·6	— 3·9	+ 8·2	+ 8·4	+ 6·6	+ 1·9

Priserna å slaktdjur visa under andra kvartalet uppgång för nötkreatur och får men nedgång för kalvar och svin. Partinoteringarna å kött utvisa samtidigt någon stegringstendens för nöt- och fårkött men prisfall å kalvkött och fläsk. Inom detaljhandeln har prisutvecklingen övervägande gått i samma riktning. En jämförelse med prisnivån i juni 1938 ger vid handen, att köttpriserna genomgående stigit i detalj och till större delen även i parti, ävensom priserna å slaktdjur utom svin, som äro billigare än i fjol.

Beträffande *färsk fisk* har prissänkning ägt rum för abborre, gädda, rödspotta och kolja, varemot färsk sill, strömming och torsk stigit något i pris.

Kaffepriserna ha i detaljhandeln i stort sett icke undergått någon förändring sedan förra kvartalsskiftet, och medelpriset å rostad santosblandning kvarstår oförändrat vid 2·87 kr. per kg mot 2·78 kr. ett år tidigare. Partinoteringarna för juni visa emellertid något stigande tendens.

Medelpriset å *bitsocker,* som varit oförändrat ända sedan januari 1937, har under kvartalet undergått höjning från 48 till 50 öre per kg.

De noterade olika slagen av *frukt och grönsaker* ha säsongmässigt undergått en del smärre förskjutningar i uppåtgående riktning. Apelsiner ha sålunda stigit i pris med i medeltal 6 öre per dussin samt äpplen och vitkål med resp. 6 och 9 öre per kg.

Vad slutligen *bränsle och lyse* beträffar ha priserna å barrved samt elektrisk ström för belysningsändamål undergått smärre förskjutningar i nedåtgående riktning, vilket medfört sänkning av indextalet för denna post från 108 till 107 (1935 = 100).

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från och med 1935 till och med juni 1939, meddelas i tab. 1 en serie »vägda» indextal, vilka utarbetats med användande av samma kvantitetstal för de särskilda varuslagen som vid uträknandet av levnadskostnadsindex. Beträffande prisutvecklingen för tiden före 1935 hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 72, och årg. 1939, sid. 308.

Jämför man indextalen för de olika varugrupperna under andra kvartalet 1939 med 1935 års prisnivå, befinnes det, att kött stigit med 22 %, mejeriprodukter med 19, mjöl och bröd med resp. 13 och 10 %, rotsaker och frukt med 8 %, specerier samt bränsle och lyse med vardera 7 % samt maltdrycker med 3 %. Fisk har däremot sjunkit med 5 %.

Bostads- och skatteposterna ha vid detta tillfälle icke varit föremål för omräkning.

Tab. 1. Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1935—juni 1939. Indextal (1935 = 100).

År	Mejeriprod. o. ägg[1] (5 varuslag)	Mjöl[2] (2 varuslag)	Bröd[3] (8 varuslag)	Kött[4] (8 varuslag)	Fisk[5] (6 varuslag)	Rotsaker, frukt o. grönsaker[6] (6 varuslag)	Specerier[7] (5 varuslag)	Maltdrycker[8] (2 varuslag)	Samtliga livsmedel	Bränsle o. lyse[9] (9 varuslag)	Livsmedel, bränsle och lyse
1935	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	**100**
1936	104	104	101	111	105	102	98	100	104	102	**104**
1937	109	111	107	111	94	104	105	103	108	108	**108**
1938	113	115	109	118	96	110	105	103	112	110	**111**
1938 2:a kv. . .	114	115	109	116	95	106	105	103	111	111	**111**
3:e kv. . .	114	115	109	119	97	113	105	103	112	109	**112**
4:e kv. . .	113	114	110	121	97	113	105	103	113	108	**112**
1939 1:a kv. . .	115	112	110	124	95	110	106	103	113	108	**113**
2:a kv. . .	119	113	110	122	95	108	107	103	114	107	**114**
1939 mars . . .	115	112	110	123	95	109	106	103	113	108	**112**
april . . .	119	112	110	123	95	109	106	103	114	108	**114**
maj . . .	119	114	110	122	93	108	108	103	114	107	**114**
juni . . .	119	114	110	122	97	106	108	103	114	107	**114**

Beklädnad. Uppgifterna avse de priser, som gällde omkring den 15 i kvartalets sista månad. Den nu slutförda undersökningen visar, att flertalet noterade varor undergått smärre prisstegringar sedan förra kvartalsskiftet. Det särskilda indextalet för beklädnadsposten steg sålunda från 108 till 109 (1935 = 100). Tab. 2 ger en bild av detaljprisernas utveckling sedan juni 1938.

Tab. 2. Medelpriser i kr. å beklädnadsartiklar juni 1938—juni 1939.

	Juni 1938	Dec. 1938	Mars 1939	Juni 1939		Juni 1938	Dec. 1938	Mars 1939	Juni 1939
Herrkostym: best.	153·17	153·62	153·79	153·72	Ylletyg (till damklänning) pr m[10]	3·51	3·52	3·53	3·52
konf.	94·01	93·97	93·88	94·13					
Vinteröverrock, »	90·94	90·91	91·15	91·41	Bomullstyg (till dito) . . . pr m[10]	1·03	1·04	1·03	1·04
Arbetsblus	3·65	3·65	3·63	3·63	Ullgarn . . » kg	8·84	8·52	8·52	8·54
Skjorta	6·24	6·32	6·34	6·37	Kängor av sportläder: herr-	14·37	14·30	14·30	14·32
Kalsonger	3·28	3·27	3·29	3·30	barn-	12·25	12·22	12·24	12·27
Strumpor: herr-, ylle . . .	2·18	2·20	2·20	2·20	boxkalv, herr- .	16·87	16·80	16·81	16·84
dam-, konstsilke	3·47	3·41	3·39	3·40	Lågskor, dam- . .	13·71	13·60	13·58	13·61
barn-, bomull . .	1·26	1·26	1·26	1·26	Halvsuln. o. klackn.	6·42	6·41	6·43	6·45
Hatt, herr- . . .	10·35	10·27	10·27	10·28	Galoscher, herr- .	3·76	3·75	3·75	3·75

Övriga utgifter. Beräkningarna grunda sig på dels priser omkring den 15 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den

[1] Oskummad mjölk, mejeri- och landssmör, helfet ost samt ägg. — [2] Vetemjöl och rågsikt. — [3] Spisbröd, knäckebröd, sötlimpa, grovbröd, skorpor, mjukt matbröd av vete och mjukt kaffebröd. — [4] Nötstek, soppkött, gödkalvstek, spädkalvstek, malet nötkött, färskt och salt fläsk samt fläskkorv. — [5] Abborre, gädda, strömming, torsk, färsk och salt sill. — [6] Potatis, äpplen, apelsiner, bananer, katrinplommon och vitkål. — [7] Margarin, gula ärter, havregryn, kaffe och socker. — [8] Pilsner och svagdricka. — [9] Elektrisk ström, fotogen, kokgas, björk- och barrved, antracit- och hushållskol samt kamin- och värmeledningskoks. — [10] Ny kvalitet fr. o. m. juni 1938.

nu avslutade undersökningen visar, att prisnivån stigit något sedan förra kvartalet, huvudsakligen till följd av prisförhöjningar å en del inventarier samt å spritdrycker. Indextalet för posten »övriga utgifter» visade sålunda uppgång med 1 enhet, från 104 till 105 (1935 = 100).

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

I tab. 3 meddelas en sammanfattning av levnadskostnadernas förändringar sedan år 1935 med sistnämnda år som basår. Då det måste anses vara av intresse att fullfölja socialstyrelsens tidigare indexserie, har den nya serien dessutom anknutits till den äldre med juli 1914 som bas (tab. 4). Anknytningen har skett vid år 1935, men det har icke ansetts lämpligt att på grund av de nya beräkningsmetoderna justera indextalen för de kvartal, som ligga mellan år 1935 och den 1 juli 1939. T. o. m. 1 april 1939 äro alltså de i tab. 4 redovisade talen överförda oförändrade från tidigare nummer av denna tid-

Tab. 3. Socialstyrelsens levnadskostnadsindex. År 1935 = 100.

	Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.		Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1935	100	100	100	100	100	100	**100**								
1936 1 jan.	103	100	101	100	98	100	**101**	1938 1 jan.	111	98	113	109	104	103	**106**
1 april	104	99	102	101	95	100	**101**	1 april	110	99	112	109	104	103	**106**
1 juli	104	99	101	101	95	100	**101**	1 juli	111	99	111	108	104	103	**106**
1 okt.	103	99	102	101	95	100	**101**	1 okt.	113	99	108	108	107	103	**107**
1937 1 jan.	104	99	102	102	95	100	**101**	1939 1 jan.	113	99	108	108	107	104	**107**
1 april	106	98	104	104	95	101	**103**	1 april	113	100	108	108	110	104	**108**
1 juli	107	98	108	107	95	102	**104**	1 juli	114	100	107	109	110	105	**108**
1 okt.	110	98	112	108	104	102	**105**								

skrift. Behovet av justering av nyssnämnda mellanliggande indextal är heller icke stort, då, som ovan nämnts, de nya beräkningsmetoderna under den här relevanta perioden ge praktiskt taget samma resultat som de äldre. Undantag utgör endast skatteposten, vilken enligt den nya serien (tab. 3) stigit med 10 % från år 1935 till 1 april 1939 (eller från indextalet 100 till 110) men med blott 4 % enligt tab. 4 (från indextalet 181 till 188). Att skatteindextalet företett en ökning med tio enheter mellan 1 april och 1 juli 1939 enligt tab. 4 men förblivit oförändrat enligt tab. 3 förklaras alltså närmast som en följd av sättet för redovisningen. Förklaringen till den relativt starka stegringen i skatteindextalet sedan år 1935 enligt den nya beräkningsmetoden ligger återigen i det förhållandet, att även avgifterna till folkpensioneringen — vilka år 1937 höjdes betydligt — här räknats med bland skatterna.

Ser man till förändringarna i samtliga levnadskostnader mellan kvartalsskiftena 1 april och 1 juli 1939, finner man enligt tab. 3 ingen förändring, i det indextalet 108 redovisas vid bägge tillfällena. En svag höjning, som lik-

Tab. 4. Levnadskostnadsindex med juli 1914 som bas.

	Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1914 juli	100	100	100	100	100	100	**100**
1916 dec.	152	108	168	160	109	125	**139**
1917 maj	174	108	190	170	109	130	**152**
sept.	180	112	240	210	109	150	**166**
1918 1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**
1 april	229	112	280	270	114	185	**203**
1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**
1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**
1919 1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**
1 april	327	120	367	320	160	215	**265**
1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**
1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**
1920 1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**
1 april	287	130	333	370	290	230	**265**
1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**
1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**
1921 1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**
1 april	247	155	316	295	372	235	**249**
1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**
1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**
1922 1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**
1 april	184	163	196	225	264	200	**195**
1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**
1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**
1923 1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**
1 april	164	163	188	199	211	188	**177**
1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**
1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**
1924 1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**
1 april	160	178	183	192	173	185	**173**
1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**
1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**
1925 1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**
1 april	171	186	179	192	162	182	**177**
1 juli	168	186	177	191	162	181	**176**
1 okt.	167	186	172	190	168	180	**175**
1926 1 jan.	163	188	171	190	168	180	**174**
1 april	158	188	170	188	185	179	**173**
1 juli	156	188	168	187	185	180	**172**
1 okt.	156	188	166	184	183	180	**171**
1927 1 jan.	155	188	186	182	183	179	**171**
1 april	149	198	180	181	184	179	**170**
1 juli	148	198	176	180	184	179	**169**
1 okt.	154	198	171	181	184	180	**172**
1928 1 jan.	152	198	168	182	184	179	**171**
1 april	152	199	166	184	183	179	**171**
1 juli	156	199	164	185	183	179	**173**
1 okt.	154	199	162	186	184	179	**172**
1929 1 jan.	150	199	159	186	184	179	**170**
1 april	151	200	165	185	187	178	**171**
1 juli	148	200	161	184	187	178	**169**
1 okt.	150	200	160	183	183	178	**170**
1930 1 jan.	145	200	160	183	183	178	**167**
1 april	140	205	160	181	176	178	**165**
1 juli	138	205	159	180	176	178	**164**
1 okt.	137	205	156	178	176	176	**163**
1931 1 jan.	132	205	155	177	176	177	**161**
1 april	130	206	155	175	173	177	**160**
1 juli	127	206	153	173	173	176	**158**
1 okt.	128	206	150	170	173	175	**158**
1932 1 jan.	127	206	149	169	173	175	**157**
1 april	125	206	149	168	172	177	**157**
1 juli	124	206	146	168	172	177	**156**
1 okt.	125	206	144	167	171	177	**156**
1933 1 jan.	123	206	142	166	171	176	**154**
1 april	119	202	139	163	187	175	**153**
1 juli	120	202	138	162	187	175	**153**
1 okt.	123	202	136	163	189	175	**154**
1934 1 jan.	120	202	136	164	189	174	**153**
1 april	120	202	136	165	191	174	**153**
1 juli	123	201	136	166	191	174	**155**
1 okt.	125	201	136	167	189	174	**155**
1935 1 jan.	124	201	137	168	189	174	**155**
1 april	126	198	137	167	178	174	**155**
1 juli	129	198	137	167	178	174	**156**
1 okt.	131	198	138	167	179	173	**157**
1936 1 jan.	132	198	138	168	179	173	**158**
1 april	134	196	140	169	170	172	**158**
1 juli	134	196	139	169	170	173	**158**
1 okt.	132	196	140	169	170	173	**157**
1937 1 jan.	133	196	141	170	170	174	**158**
1 april	137	195	143	174	166	176	**161**
1 juli	138	195	148	179	166	177	**162**
1 okt.	140	195	153	182	177	177	**165**
1938 1 jan.	142	195	154	183	177	177	**165**
1 april	141	196	154	182	176	178	**165**
1 juli	143	196	152	182	176	178	**166**
1 okt.	145	196	150	181	181	178	**167**
1939 1 jan.	145	196	149	181	181	180	**167**
1 april	145	198	149	181	188	180	**168**
1 juli	147	198	147	182	[1]198	182	**169**

[1] Jfr texten sid. 509.

väl icke kommit till synes vid indextalens avrundning till hela tal, har dock ägt rum. Häri ligger huvudförklaringen till att levnadskostnadsindex enligt tab. 4 stigit en enhet, nämligen från 168 till 169.

Ser man vidare på de i beräkningarna ingående huvudposterna, finner man, som delvis tidigare nämnts, att vissa av dessa undergått förändringar under det senast förflutna kvartalet. Livsmedels- och beklädnadsposterna samt posten »övriga utgifter» ha sålunda enligt tab. 3 stigit med vardera en enhet, under det att bränsle och lyse visat nedgång med en enhet. Liknande förhållanden framgå av tab. 4.

I detta sammanhang torde även de uppgifter rörande *inackorderingspriser för arbetare*, som årligen (under månaderna februari, mars och april) införskaffas från socialstyrelsens ombudsorter, förtjäna att anföras till ytterligare belysning av levnadskostnadernas förändringar. Medelpriset per vecka för privat inackordering för arbetare utgjorde för samtliga orter:

	1913	1914	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Absoluta tal:													
Endast måltider, kr.	8·98	9·47	16·89	16·73	16·37	16·08	15·88	15·08	15·06	15·45	15·60	15·81	16·14
Måltider o. husrum »	12·21	12·55	24·23	24·09	23·48	22·65	22·21	21·93	21·69	22·08	22·72	23·46	24·05
Indextal:													
Endast måltider . .	*100*	*105*	*188*	*186*	*182*	*179*	*171*	*168*	*168*	*172*	*174*	*176*	*180*
Måltider o. husrum .	*100*	*103*	*198*	*197*	*192*	*186*	*182*	*180*	*178*	*180*	*186*	*192*	*197*

Inackorderingspriserna ha, som man finner, stigit något sedan föregående år och ligga nu i genomsnitt för endast måltider 80 % och för måltider och husrum 97 % högre än 1913.

En jämförelse mellan parti- och minutprisernas utveckling lämnas i efterföljande tabell.

Indextal för levnadskostnader och partipriser i Sverige.

(1914=100)	Socialstyrelsens index för		Kommerskollegii partiprisindex											Finanstidningens partiprisindex
	samtl. levnadskostnader	livsmedel, bränsle, lyse	Samtliga varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvaror	Vegetabiliska livsm.	Animaliska livsm.	Bränsle	Textilvaror	Lädervaror	
juni/juli 1929	169	149	139	134	139	142	133	144	125	137	120	175	128	132
» 1930	164	140	123	116	128	123	121	124	108	122	112	140	114	113
» 1931	158	130	110	107	115	109	109	111	104	106	101	119	98	105
» 1932	156	127	108	109	107	108	104	111	107	99	96	119	86	100
» 1933	153	122	106	107	104	107	105	108	105	93	97	119	91	102
» 1934	155	125	114	111	113	115	111	116	106	109	98	133	94	107
» 1935	156	130	116	113	119	115	114	117	106	122	99	130	99	112
» 1936	158	135	118	113	123	118	116	120	104	123	108	138	106	114
» 1937	162	140	139	135	148	137	149	131	115	126	147	159	125	142
mars/apr. 1938	165	143	132	128	140	130	136	129	114	133	132	141	110	131
juni/juli »	166	145	130	127	137	129	132	129	115	137	128	140	105	129
sept./okt. »	167	146	127	124	134	126	127	127	111	138	126	135	105	123
dec./jan. 1939	167	146	127	124	134	126	127	128	109	144	124	134	108	121
mars/apr. »	168	146	127	124	134	125	128	127	110	141	124	132	109	121
april/maj »	·	147	128	125	135	126	129	127	110	141	128	132	109	122
maj/juni »	·	148	129	126	136	127	131	128	112	140	130	132	109	124
juni/juli »	169	147	130	126	138	128	133	128	112	140	131	133	110	124

Riksbankens konsumtionsprisindex.

Prisutvecklingen under det första halvåret 1939 för de olika konsumtionsgrupper, som ingå i riksbankens konsumtionsprisindex, illustreras av tabellen å sid. 513, som utgör en fortsättning av den i januarihäftet (sid. 59) intagna tabellen.

Det framgår av tabellen, att den genomsnittliga prisutvecklingen gått i svagt stigande riktning; stegringen från december 1938 till juni 1939 uppgick till 0·5 %. Den uppgång, som kom till synes under senare delen av 1938, fortsatte sålunda även under 1939. Vid en jämförelse mellan prisutvecklingen under andra halvåret 1938 och under första halvåret 1939 visar det sig emellertid, att vissa viktiga olikheter mellan de olika delindextalens förändringar förefinnas.

Vad som under den första av dessa perioder karakteriserade detaljprisutvecklingen var en av huvudsakligen de statliga stödåtgärderna orsakad prisstegring på livsmedel tillsammans med ett av utvecklingen på de internationella varumarknaderna framkallat prisfall på flertalet importvaror och av importerade råämnen beroende förnödenheter. Under 1939 års första hälft fortsatte uppgången för gruppen födoämnen, ehuru i långsammare tempo än föregående halvår. Medan mjölk- och smörgruppen och särskilt köttgruppen undergick en fortsatt prisstegring, visade vissa livsmedel inom övriga grupper, speciellt fläsk, sänkta indextal. Fläskpriskurvans topp nåddes nämligen under januari.

En svag prisstegring gjorde sig under första delen av innevarande år gällande för flertalet beklädnadsartiklar. Detta betecknar en omkastning i utvecklingstendensen, i det att priserna inom dessa grupper under år 1938 voro i stort sett fallande. Den prisnedgång inom bränslegruppen, som förekommit sedan slutet av 1937, fortsatte däremot även under första hälften av 1939.

Den relativt kraftiga höjning, som generalindextalet undergick från mars till april i år, är till största delen orsakad av stegringen av indextalet för bostad. Detta, som endast uträknas en gång om året, visade för april i år en stegring av 1·2 % i förhållande till motsvarande månad 1938. Höjningen av generalindextalet från december 1938 till juni 1939 är sålunda något större än den verkliga uppgången av den genomsnittliga konsumtionsprisnivån under denna period. En viss del av nämnda höjning bör nämligen hänföras till de tre senare kvartalen av 1938.

Riksbankens konsumtionsprisindex juni 1938—juni 1939 (sept. 1931 = 100).

	1938							1939						Förändring i %
	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juni 1938—juni 1939
Födo- och njutningsämnen	*113·8*	*113·9*	*114·0*	*114·1*	*114·8*	*114·9*	*115·7*	*116·2*	*116·0*	*116·1*	*116·3*	*116·4*	*116·4*	+ *2·3*
Mjölk, smör, ost, margarin	117·0	116·3	116·2	116·2	116·4	117·2	119·4	119·7	119·9	120·1	121·1	121·3	121·4	+ 3·8
Kött	110·2	111·7	110·7	110·1	109·6	108·9	110·4	114·8	114·4	114·6	115·5	116·7	116·7	+ 5·9
Fläsk	135·1	136·7	136·0	137·8	139·2	139·8	140·2	143·8	140·3	138·8	139·1	136·7	136·1	+ 0·7
Ägg, fisk	104·6	105·6	106·1	104·3	106·6	104·7	105·8	103·2	103·3	103·8	103·1	102·0	104·9	+ 0·3
Potatis, mjöl, bröd m. m.	103·1	102·9	102·9	103·2	103·2	103·2	102·5	102·5	102·5	102·4	102·4	102·9	103·1	± 0
Trädgårdsprodukter	106·6	107·1	109·4	111·3	113·5	115·1	115·7	116·6	117·1	117·6	117·0	115·6	113·6	+ 6·6
Specerier, kolonialvaror	105·2	105·1	105·1	105·0	105·1	105·2	106·1	106·1	106·1	106·2	106·3	107·9	107·8	+ 2·5
Drycker, tobak m. m.	121·1	121·1	121·1	121·1	122·0	122·0	122·0	122·0	122·0	122·0	122·0	122·0	122·0	+ 0·7
Bränsle och lyse	*102·2*	*102·5*	*101·9*	*101·9*	*102·1*	*101·9*	*101·8*	*101·6*	*101·5*	*101·6*	*101·6*	*100·7*	*100·7*	— *1·5*
Beklädnad	*104·3*	*103·9*	*103·8*	*103·2*	*103·1*	*103·0*	*103·0*	*103·1*	*103·1*	*103·1*	*103·1*	*103·1*	*103·2*	— *1·1*
Kläder	107·3	106·9	106·9	106·1	106·0	105·9	105·9	106·0	105·9	106·0	106·0	106·0	106·1	— 1·1
Skodon	98·3	98·1	97·9	97·7	97·8	97·8	97·8	97·8	97·9	97·9	98·0	98·0	98·0	— 0·3
Inventarier	*103·5*	*103·5*	*103·3*	*103·1*	*102·6*	*102·6*	*101·9*	*101·8*	*102·2*	*102·1*	*102·1*	*102·1*	*102·1*	— *1·1*
Bostad	*(95·4)*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*96·5*	—	—	+ *1·2*
Övriga utgifter	*97·6*	*97·6*	*97·6*	*97·7*	*97·9*	*97·9*	*97·9*	*98·2*	*98·2*	*98·3*	*98·3*	*98·3*	*98·3*	+ *0·7*
Generalindex	**105**·6	**105**·7	**105**·6	**105**·6	**105**·8	**105**·8	**106**·0	**106**·2	**106**·2	**106**·2	**106**·5	**106**·5	**106**·5	+ **0**·9

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1920	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
1	Mjölk, oskummad	l	14	15	44	21	21	20	20	21	21	22	23	24
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	239	657	284	255	235	244	276	268	263	297	311
3	mat- (lands-)	»	213	218	651	265	240	220	224	253	253	250	281	294
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	164	162	524	195	190	175	147	170	177	189	183	186
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	135	144	376	138	129	125	127	141	135	133	148	160
6	Ägg, svenska, färska[1]	»	132	142	482	176	161	142	135	140	154	170	180	179
7	Potatis: gammal[1]	»	8	9	17	12	13	13	10	10	12	13	14	14
8	» [2]	100 kg	.	.	1348	896	950	948	727	726	896	975	1032	1066
9	färsk, svensk[1]	kg	13	23	55	24	36	22	22	18	26	25	22	23
10	Gula ärter, svenska	»	31	35	69	36	32	31	33	42	48	42	42	42
11	Bruna bönor, holländska	»	48	49	180	52	43	47	48	53	62	62	54	58
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	33	91	41	39	36	36	35	38	39	41	43
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	23	56	25	24	24	24	23	24	25	27	28
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	29	73	35	35	33	32	31	33	34	36	37
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	42	101	38	36	39	32	34	35	37	41	43
16	ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	41	176	52	46	43	42	41	40	41	43	44
17	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	111	66	64	62	61	59	59	60	65	65
18	hårt, knäckebröd	»	.	.	139	89	88	87	85	84	82	83	85	85
19	sötlimpa eller siktbröd	»	38	40	105	62	61	60	58	58	58	59	62	64
20	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	31	71	46	46	47	46	45	45	45	48	50
21	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	254	145	141	138	136	134	132	132	137	141
22	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	46	128	75	75	74	72	71	72	73	76	78
23	billigaste sort » » mjölk	»	60	61	145	90	89	88	86	84	85	86	90	92
24	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	.	.	.	.	.	101	100	98	97	98	104	107
25	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	398	189	181	163	148	156	179	193	191	197
26	soppkött	»	100	95	333	155	150	131	114	121	143	156	154	156
27	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	493	238	225	206	188	198	217	232	242	251
28	spädkalv	»	72	70	274	145	138	126	114	117	129	142	145	151
29	Fårkött, färskt, stek	»	133	130	431	231	218	201	187	192	205	217	226	237
30	Malet nötkött (köttfärs)	»	.	.	.	.	.	159	142	147	172	189	184	190
31	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	449	210	147	141	142	136	177	196	198	220
32	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	470	217	153	147	148	141	182	200	202	223
33	Fläskkorv, ej delikatess-	»	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
34	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	191	127	121	115	109	107	110	111	110	112
35	gädda	»	108	110	312	190	182	171	157	152	153	159	158	159
36	sill	»	34	35	102	70	68	63	61	62	62	61	61	65
37	strömming	»	38	39	106	67	68	62	59	57	57	57	58	61
38	torsk	»	55	57	139	100	97	92	89	87	89	89	88	90
39	rödspotta (spätta)	»	79	81	219	155	154	150	148	143	145	149	148	149
40	kolja	»	.	.	152	124	124	122	116	113	116	118	118	119
41	Salt sill, prima islands-	»	45	45	120	68	56	38	40	49	62	71	49	50
42	Kaffe, rostat, santosblandning	»	.	.	.	.	.	322	313	301	291	284	298	281
43	Socker, bit-	»	67	65	168	45	42	47	47	46	46	47	48	48
44	Salt, matsalt	»	.	10	31	17	16	16	16	16	15	15	15	15
45	Äpplen, ät-	»	.	.	.	.	.	127	105	97	101	94	94	105
46	Apelsiner, medelstora	dussin	.	.	.	.	.	138	115	111	115	115	125	131
47	Bananer, prima	kg	.	.	.	.	.	164	166	161	160	146	139	160
48	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	.	.	.	.	.	108	107	106	101	85	90	81
49	Vitkål, svensk	»	.	.	.	.	.	30	23	24	24	33	30	28
50	Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	.	.	.	.	.	22	24	24	24	24	24	24
51	Svagdricka	l	6	6	16	16	16	16	16	16	15	15	16	16
52	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	.	.	.	.	.	36	35	35	35	34	33	33
53	Fotogen, Water White	l	20	21	60	29	24	23	24	22	20	20	20	21
54	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	.	.	.	.	.	17	17	17	17	17	17	17
55	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	740	2895	1220	1165	1070	945	920	945	995	1085	1145
56	barr-, » »	»	575	595	2310	920	890	820	725	715	730	765	845	900
57	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	411	2069	688	651	633	620	613	614	607	644	647
58	hushålls-(fyrkol), prima,	»	234	242	1664	323	300	292	288	287	291	294	344	347
59	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	.	.	.	.	.	445	434	437	452	459	577	577
60	c:a 40–60 el. 60–80 mm,	»	.	.	.	.	.	427	419	421	436	446	565	569

[1] Prisuppgifterna meddelas numera per 1 kg. Vid omräkning av noteringarna kunna följande relationstal användas: 1 tjog ägg = 1·2 kg; 5 l potatis = 3·5 kg.

[2] Prisuppgifterna meddelas numera per 100 kg.

Juni 1938	Juli 1938	Aug. 1938	Sept. 1938	Okt. 1938	Nov. 1938	Dec. 1938	Jan. 1939	Febr. 1939	Mars 1939	April 1939	Maj 1939	Juni 1939	Höjn. eller sänkn. i % juni 1914—juni 1939	Höjn. eller sänkn. i % juni 1938—juni 1939	
24	24	24	24	24	24	25	25	25	25	25	25	25	+ 78·6	+ 4·2	1
307	307	306	306	307	307	316	317	317	316	316	316	316	+ 39·8	+ 2·9	2
292	291	289	290	292	294	301	302	301	301	301	301	301	+ 46·8	+ 3·1	3
184	185	184	184	186	188	195	197	200	203	205	208	210	+ 30·4	+ 14·1	4
160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	+ 15·9	0·0	5
150	160	169	190	219	235	212	188	167	156	154	149	153	+ 40·4	+ 2·0	6
14	14	[1] 15	14	13	13	13	14	14	14	14	14	14	+ 75·0	0·0	7
1086	1088	—	1039	1039	1055	1056	1086	1099	1095	1104	1106	1117	·	+ 2·9	8
—	31	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
42	42	42	42	41	41	41	41	41	41	41	41	41	+ 36·7	— 2·4	10
51	52	53	55	65	81	84	92	106	111	113	114	114	+ 147·8	+ 123·5	11
43	43	43	43	43	43	42	42	42	42	42	43	43	+ 38·7	0·0	12
28	28	28	28	28	28	27	27	27	27	27	27	27	+ 28·6	— 3·6	13
37	37	37	37	37	36	36	36	36	36	36	36	36	+ 38·5	— 2·7	14
43	43	43	43	43	43	44	43	43	43	43	43	43	+ 19·4	0·0	15
44	44	44	44	44	44	44	45	45	45	45	45	45	+ 15·4	+ 2·3	16
65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	+ 58·5	0·0	17
85	84	85	85	84	84	84	84	85	84	85	85	85	·	0·0	18
64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	65	+ 71·1	+ 1·6	19
50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	+ 61·3	0·0	20
141	141	141	141	140	141	141	141	142	142	142	141	142	+ 89·3	+ 0·7	21
78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	+ 81·4	0·0	22
92	92	93	93	93	93	93	93	93	93	93	93	93	+ 55·0	+ 1·1	23
107	107	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	·	+ 0·9	24
195	202	203	202	201	200	201	205	205	205	207	210	212	+ 76·7	+ 8·7	25
155	158	158	159	158	157	158	162	164	164	165	166	167	+ 72·2	+ 7·7	26
256	255	250	250	248	248	255	266	269	268	270	272	273	+ 106·8	+ 6·6	27
148	150	150	150	152	153	161	166	165	164	164	164	163	+ 129·6	+ 10·1	28
242	245	245	241	237	234	236	242	246	249	257	258	258	+ 87·0	+ 6·6	29
188	194	196	197	195	194	192	196	197	197	198	199	200	·	+ 6·4	30
216	222	221	223	229	228	230	237	233	229	226	222	220	+ 71·9	+ 1·9	31
221	226	224	226	231	232	233	242	235	231	230	227	225	+ 66·7	+ 1·8	32
·	·	·	166	167	167	167	168	168	169	169	170	171	·	·	33
99	108	109	110	114	115	118	120	122	123	120	106	105	+ 45·8	+ 6·1	34
152	163	161	161	163	160	167	166	161	164	155	143	149	+ 38·0	— 2·0	35
67	67	66	68	67	67	71	61	61	63	64	66	74	+ 124·2	+ 10·4	36
62	65	63	63	62	60	61	60	59	59	59	58	62	+ 72·2	0·0	37
90	90	91	90	93	89	89	87	87	86	87	86	90	+ 63·6	0·0	38
149	149	149	149	152	151	156	156	155	159	154	149	149	+ 84·0	0·0	39
118	118	116	116	119	118	122	123	121	123	123	118	117	·	— 0·8	40
51	51	49	48	49	49	49	50	50	50	50	50	50	+ 19·0	— 2·0	41
278	278	278	278	279	280	285	287	287	287	288	287	287	·	+ 3·2	42
48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	50	50	— 21·9	+ 4·2	43
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	·	0·0	44
111	116	122	99	97	105	110	108	108	107	110	113	113	·	+ 1·8	45
144	140	132	131	130	133	131	119	112	117	122	124	123	·	— 14·6	46
163	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	·	+ 0·6	47
81	80	80	80	80	81	82	83	82	83	83	83	84	·	+ 3·7	48
38	38	29	24	23	22	23	24	25	25	28	33	34	·	— 10·5	49
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	·	0·0	50
16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	+ 166·7	0·0	51
32	32	32	33	33	33	33	33	33	33	33	32	32	·	0·0	52
21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	+ 5·0	0·0	53
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	·	0·0	54
1150	1150	1145	1135	1135	1130	1125	1130	1125	1125	1130	1130	1125	+ 54·1	— 2·2	55
905	900	900	895	895	895	890	890	895	895	895	890	890	+ 52·1	— 1·7	56
653	649	636	630	634	635	633	634	634	634	634	636	634	+ 61·7	— 2·9	57
355	353	344	331	328	326	324	324	324	324	324	325	324	+ 43·4	— 8·7	58
608	589	555	517	517	516	512	510	510	510	511	511	512	·	— 15·8	59
602	583	544	506	506	505	502	500	500	500	501	502	502	·	— 16·6	60

[1] Medeltal av julipriserna å gammal och augustipriserna å färsk vara.

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm	Södertälje	Uppsala	Nyköping	Eskilstuna	Linköping	Norrköping	Motala	Jönköping
1	Mjölk, oskummad	l	27	26	24	23	24	21	25	21	24
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	314	315	315	315	315	315	315	315	312
3	mat- (lands-)	»	291	300	306	309	310	301	300	294	298
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	223	220	223	227	218	217	231	205	204
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	160	160	160	160	160	160	160	163	160
6	Ägg, svenska, färska	»	161	169	151	167	156	146	158	144	151
7	Potatis: gammal	»	16	15	15	13	16	15	13	13	13
8	»	100 kg	1270	1100	1025	1050	1300	1075	1213	925	950
9	färsk, svensk	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gula ärter, svenska	»	38	35	39	34	34	39	30	40	37
11	Bruna bönor, holländska	»	123	112	124	125	92	125	123	118	—
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	43	43	43	42	43	43	42	42	42
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	27	27	26	29	25	31	29	30	29
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	37	36	36	37	34	36	35	37	36
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	46	42	42	45	41	45	43	44	40
16	ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	46	49	40	46	40	50	46	47	45
17	Rågbröd: hårt { grovt spisbröd	»	67	67	63	64	60	69	65	69	67
18	Rågbröd: hårt { knäckebröd	»	93	100	80	86	79	89	83	89	89
19	sötlimpa eller siktbröd	»	71	73	83	65	66	65	75	64	67
20	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	56	48	47	47	44	53	53	64	52
21	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	157	109	145	144	147	140	135	134	132
22	mjukt matbröd, { bakat med vatten	»	74	74	109	76	70	77	80	76	75
23	billigaste sort { » » mjölk	»	122	94	116	89	95	93	101	86	86
24	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	119	112	120	108	100	103	106	107	106
25	Nötkött, färskt: stek	»	233	231	211	200	212	202	199	189	211
26	soppkött	»	159	167	160	152	160	174	174	166	174
27	Kalvkött, stek: gödkalv	»	289	280	289	257	278	282	302	276	266
28	spädkalv	»	—	158	176	—	—	—	—	—	177
29	Fårkött, färskt, stek	»	318	280	302	280	289	298	315	279	243
30	Malet nötkött (köttfärs)	»	211	196	193	188	197	182	199	184	199
31	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	238	242	223	216	217	229	238	199	218
32	salt, svenskt (sidfläsk)	»	238	243	224	215	216	237	238	203	218
33	Fläskkorv, ej delikatess-	»	206	187	193	162	150	187	180	197	184
34	Fisk, färsk: abborre	»	117	107	105	101	102	130	91	100	132
35	gädda	»	152	150	154	149	155	150	146	147	166
36	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	75
37	strömming	»	65	60	58	53	62	57	53	60	78
38	torsk	»	131	102	107	98	100	115	100	80	79
39	rödspotta (spätta)	»	149	157	150	150	155	149	160	146	160
40	kolja	»	126	116	115	117	125	128	135	100	112
41	Salt sill, prima islands-	»	59	47	44	44	45	45	50	45	50
42	Kaffe, rostat, santosblandning	»	316	305	292	289	272	299	313	290	283
43	Socker, bit-	»	47	48	50	49	49	49	49	48	50
44	Salt, matsalt	»	15	15	15	15	14	15	15	15	15
45	Äpplen, ät-	»	116	100	119	122	99	121	119	110	108
46	Apelsiner, medelstora	dussin	133	129	149	133	122	130	144	112	110
47	Bananer, prima	kg	155	155	160	165	165	160	155	160	165
48	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	98	81	90	91	77	92	83	75	79
49	Vitkål, svensk	»	46	—	—	—	25	—	—	23	41
50	Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	22	23	25	22	21	25	25	23	22
51	Svagdricka	l	25	18	18	16	15	20	25	15	15
52	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	25	30	23	38	30	32	32	33	35
53	Fotogen, Water White	l	21	21	19	19	19	19	20	20	20
54	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	10	20	15	19	20	13	14	—	19
55	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	1330	1285	1000	1050	1135	1120	1230	1095	1065
56	barr-, » »	»	950	935	805	865	865	895	1030	925	815
57	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	625	630	655	620	595	650	650	550	650
58	hushålls-(fyrkol), prima,	»	280	292	311	315	285	325	300	300	350
59	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	559	486	599	420	447	546	560	518	481
60	c:a 40–60 el. 60–80 mm,	»	495	471	572	420	461	485	536	542	483

Värnamo	Växjö	Kalmar	Västervik	Visby	Karlskrona	Kristianstad	Malmö	Lund	Landskrona	Hälsingborg	Ystad	Halmstad	Varberg	Göteborg	Lysekil	
21	22	24	22	25	25	24	24	24	24	24	23	24	24	27	24	1
310	305	310	305	315	310	310	310	310	310	310	310	315	315	320	320	2
283	296	294	288	304	292	300	—	—	—	—	—	305	300	307	303	3
230	198	215	210	220	210	170	198	203	227	202	218	208	215	235	217	4
160	160	158	158	160	160	160	160	160	160	160	160	160	164	159	160	5
133	125	139	146	132	140	137	146	145	143	142	135	140	152	159	129	6
11	13	14	12	14	16	12	13	12	13	12	12	11	12	14	14	7
925	1000	1085	1000	900	1083	833	800	811	881	861	743	885	1100	1092	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
43	43	40	37	40	44	44	45	44	45	47	44	47	42	40	44	10
125	130	123	120	110	—	—	120	121	110	125	120	115	124	133	124	11
42	44	41	42	44	42	42	43	42	44	43	42	42	42	44	44	12
26	31	26	26	27	27	26	27	30	29	27	27	27	25	26	28	13
36	39	35	36	36	36	35	37	37	38	37	36	36	35	36	36	14
44	45	40	43	45	44	42	45	41	47	45	45	43	42	42	44	15
48	50	44	40	45	44	48	50	49	49	47	47	43	44	45	44	16
65	70	68	64	68	67	72	69	67	69	65	66	69	66	73	68	17
81	80	88	87	90	100	89	98	96	87	82	83	86	83	88	86	18
54	53	51	53	62	59	48	46	48	52	57	46	57	61	69	62	19
43	45	40	42	48	49	39	34	38	40	46	36	46	45	54	55	20
140	140	115	150	118	141	152	140	146	128	113	149	135	102	137	137	21
65	50	73	96	85	89	—	87	—	—	—	55	—	68	92	87	22
73	70	83	97	99	110	113	89	89	87	75	77	91	86	114	88	23
100	90	83	110	117	110	113	96	101	105	105	92	102	83	116	123	24
220	200	184	203	194	208	177	240	235	235	248	222	199	188	228	220	25
176	160	165	164	164	184	141	185	187	186	209	188	173	160	167	176	26
260	260	247	278	256	262	257	350	290	276	287	267	243	209	269	286	27
—	160	166	160	—	—	138	180	170	162	183	173	155	—	156	165	28
263	240	252	257	248	264	255	260	253	254	249	240	253	208	270	253	29
200	200	180	200	207	192	175	200	200	205	238	205	189	188	195	210	30
220	215	205	234	226	202	210	213	215	220	207	196	213	203	230	214	31
220	215	214	235	226	198	220	240	240	240	242	206	241	223	230	210	32
190	145	160	165	183	180	150	151	138	146	167	133	189	186	170	145	33
105	125	100	64	125	83	138	105	119	—	125	126	119	100	125	—	34
150	151	161	150	170	144	158	175	169	174	186	161	160	125	165	—	35
60	60	—	—	—	—	70	79	78	66	83	—	91	79	73	—	36
70	58	58	58	55	46	60	70	—	—	74	60	71	64	80	—	37
85	101	—	—	104	35	72	56	64	57	55	52	58	39	49	48	38
145	140	—	—	160	138	121	136	129	132	146	146	133	106	160	126	39
108	130	100	—	—	—	150	—	138	—	—	146	100	100	68	85	40
47	60	44	46	45	45	63	50	50	50	55	53	50	49	53	48	41
280	280	267	290	291	318	278	274	291	289	277	286	290	280	286	287	42
48	50	49	48	52	49	47	48	47	49	49	48	48	49	49	49	43
15	20	15	15	16	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	44
121	122	109	120	124	111	108	115	109	108	112	124	112	107	118	113	45
127	120	126	144	127	131	110	123	128	123	131	130	125	106	112	122	46
165	165	165	165	165	165	160	155	155	160	160	160	160	160	155	160	47
80	100	80	85	91	70	85	80	77	80	79	80	70	78	90	85	48
30	28	—	—	—	—	—	20	28	—	43	20	40	—	—	—	49
22	22	25	22	26	24	25	23	24	25	24	24	26	22	24	22	50
15	16	17	15	15	13	14	15	12	12	12	10	14	12	15	15	51
31	39	37	39	39	37	22	36	30	35	30	32	35	37	25	34	52
20	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	22	21	21	53
—	—	20	16	19	17	15	15	15	16	13	16	—	—	12	—	54
925	1100	950	950	1250	1090	1100	1640	1300	1500	1500	1300	1170	1100	1600	1400	55
625	900	625	750	965	700	900	1510	1100	1400	1400	1100	955	900	1200	1200	56
675	650	675	600	733	700	650	600	600	590	675	574	600	545	532	560	57
388	500	325	250	375	300	250	225	236	264	305	241	275	260	246	245	58
613	625	438	489	557	486	450	465	460	462	480	445	510	480	444	467	59
598	500	442	454	548	510	450	407	444	452	472	439	490	460	429	448	60

	Varuslag	Kvantitet	Vänersborg	Borås	Lidköping	Tidaholm	Karlstad	Filipstad	Arvika	Örebro	Västerås
1	Mjölk, oskummad	l	24	26	22	22	26	25	27	26	24
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	317	323	320	315	315	315	315	310	315
3	mat- (lands-)	»	297	297	300	290	305	295	270	288	310
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	212	209	204	215	210	208	220	198	219
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	158	160	164	160	160	160	160	160	165
6	Ägg, svenska, färska	»	137	153	137	133	156	160	148	149	172
7	Potatis: gammal	»	14	14	13	14	15	14	18	12	15
8	»	100 kg	1150	1038	1250	925	1273	1200	1300	1075	1211
9	färsk, svensk	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gula ärter, svenska	»	45	44	42	44	45	44	45	35	36
11	Bruna bönor, holländska	»	102	120	122	128	123	120	110	110	97
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	43	41	43	43	43	44	43	41	42
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	29	26	27	28	25	25	27	27	26
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	36	35	36	36	37	37	37	34	36
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	44	40	42	44	44	45	44	40	42
16	ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	49	45	40	47	40	49	45	38	44
17	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	68	71	66	64	66	60	68	63	60
18	Rågbröd: hårt knäckebröd	»	87	91	83	83	95	80	90	79	86
19	sötlimpa eller siktbröd	»	69	76	71	67	70	57	69	60	63
20	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	55	52	50	45	58	55	59	53	50
21	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	143	165	121	140	160	160	158	126	153
22	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	89	80	59	72	79	67	66	75	77
23	billigaste sort » » mjölk	»	94	103	71	81	110	75	86	97	78
24	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	109	117	80	80	100	80	108	105	123
25	Nötkött, färskt: stek	»	213	217	225	215	215	217	220	208	207
26	soppkött	»	178	188	175	162	170	178	169	153	146
27	Kalvkött, stek: gödkalv	»	270	241	257	250	270	272	270	265	285
28	spädkalv	»	150	—	153	160	150	—	157	170	—
29	Fårkött, färskt, stek	»	238	236	203	250	266	—	—	270	280
30	Malet nötkött (köttfärs)	»	207	199	200	220	200	178	200	200	200
31	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	244	224	226	220	215	225	250	200	220
32	salt, svenskt (sidfläsk)	»	250	229	230	220	215	230	250	200	220
33	Fläskkorv, ej delikatess-	»	190	164	200	150	160	160	180	180	180
34	Fisk, färsk: abborre	»	100	105	88	98	102	105	90	114	108
35	gädda	»	125	160	118	158	132	123	137	154	143
36	sill	»	83	83	63	—	—	—	60	75	—
37	strömming	»	80	68	60	71	69	60	75	65	60
38	torsk	»	125	70	75	100	100	100	109	80	83
39	rödspotta (spätta)	»	150	149	138	123	135	148	—	152	147
40	kolja	»	100	112	120	102	100	100	138	103	120
41	Salt sill, prima islands-	»	52	50	50	49	50	49	50	43	50
42	Kaffe, rostat, santosblandning	»	290	280	288	283	296	287	314	280	274
43	Socker, bit-	»	49	50	49	50	51	51	51	48	49
44	Salt, matsalt	»	15	15	19	15	15	17	15	15	15
45	Äpplen, ät-	»	120	114	108	118	106	100	120	107	110
46	Apelsiner, medelstora	dussin	116	121	125	110	125	108	140	120	123
47	Bananer, prima	kg	160	160	165	165	165	165	165	165	165
48	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	83	79	80	85	80	78	80	78	86
49	Vitkål, svensk	»	—	—	18	—	—	—	—	—	—
50	Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	28	25	22	22	27	22	22	22	22
51	Svagdricka	l	18	16	14	14	15	15	20	15	13
52	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	35	33	25	35	34	37	27	30	26
53	Fotogen, Water White	l	21	19	20	20	21	22	23	21	19
54	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	19	—	18	—	18	—	—	14	18
55	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	1300	1195	1225	1165	1100	1100	1100	1090	1195
56	barr-, » »	»	900	910	815	735	900	800	875	990	960
57	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	467	570	600	650	575	650	650	575	650
58	hushålls- (fyrkol), prima, »	»	292	306	310	320	325	400	350	333	300
59	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	368	454	594	569	514	500	570	522	530
60	c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	413	466	568	566	535	500	570	521	535

Falun	Ludvika	Avesta	Mora	Gävle	Söderhamn	Sundsvall: staden	Sundsvall: sågv.-distr.	Kramfors	Östersund	Umeå	Vilhelmina	Luleå	Malmberget o. Gällivare	Kiruna	Samtliga orter	
26	26	26	26	26	26	25	25	25	25	25	25	30	29	28	**25**	1
320	320	320	320	319	320	329	324	316	320	315	340	330	315	335	**316**	2
288	290	319	314	310	320	211	311	300	307	298	269	329	306	324	**301**	3
197	205	209	205	186	210	210	204	200	203	194	200	190	205	210	**210**	4
160	160	160	155	160	160	158	160	160	160	160	160	160	153	158	**160**	5
157	161	164	170	159	172	172	169	165	180	168	160	169	166	165	**153**	6
16	14	15	14	14	14	16	14	16	19	17	—	14	18	16	**14**	7
1420	1213	—	1200	1165	1175	1329	1129	—	1600	1500	1493	1200	1500	—	**1117**	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
40	41	39	38	36	44	44	42	39	40	40	45	48	51	50	**41**	10
119	110	109	98	113	110	88	87	94	120	99	102	108	106	120	**114**	11
45	43	42	43	45	43	44	44	43	44	46	43	43	45	47	**43**	12
28	25	27	27	27	27	28	27	26	27	29	29	29	27	30	**27**	13
37	35	37	37	35	36	36	37	37	37	40	38	38	37	40	**36**	14
42	40	45	43	39	45	45	46	46	42	45	44	45	44	45	**43**	15
44	36	45	40	45	43	47	46	50	45	31	47	41	45	50	**45**	16
60	57	60	59	57	65	66	61	65	66	67	63	62	57	65	**65**	17
75	79	75	75	75	84	78	76	85	83	85	80	79	81	85	**85**	18
76	63	66	66	62	62	76	71	70	70	70	75	75	76	75	**65**	19
55	52	57	—	50	59	64	63	—	60	54	—	45	50	—	**50**	20
129	133	145	145	160	167	161	145	150	149	165	120	150	175	159	**142**	21
90	76	74	77	94	80	93	79	80	76	82	75	75	85	77	**78**	22
105	92	—	—	96	103	106	95	—	101	—	—	—	—	—	**98**	23
126	119	116	125	107	133	131	119	—	100	118	120	115	105	112	**108**	24
215	240	207	210	207	230	197	185	195	188	200	185	226	220	249	**212**	25
168	155	160	168	147	144	152	147	158	155	153	159	175	173	190	**167**	26
247	295	250	275	279	275	261	230	300	297	—	—	313	300	290	**273**	27
168	—	156	155	160	173	171	153	161	154	177	160	172	160	168	**163**	28
—	260	249	280	293	263	251	223	240	250	290	205	236	220	230	**258**	29
170	200	190	200	199	200	197	193	198	219	225	185	229	221	235	**200**	30
238	220	226	229	212	220	229	211	222	213	209	215	238	220	235	**220**	31
238	223	220	230	220	220	232	209	222	230	220	200	238	220	248	**225**	32
180	167	170	174	170	178	174	172	169	165	175	130	180	170	190	**171**	33
103	119	127	106	100	80	100	86	106	116	75	100	59	—	85	**105**	34
153	181	168	159	158	150	175	134	160	151	131	125	109	95	107	**149**	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**74**	36
54	61	61	59	63	51	51	46	49	70	60	—	53	60	63	**62**	37
125	125	127	90	125	125	125	—	108	125	—	—	—	—	—	**90**	38
174	200	143	143	180	—	175	—	168	182	—	—	150	—	—	**149**	39
125	125	126	100	150	125	125	—	121	125	—	—	—	—	—	**117**	40
45	41	53	50	36	50	52	52	48	50	50	56	59	55	70	**50**	41
290	285	288	267	289	295	283	275	280	286	280	288	280	280	302	**287**	42
48	49	49	50	48	50	50	50	52	52	53	52	52	52	55	**50**	43
12	14	15	15	15	15	16	15	15	15	15	18	15	15	15	**15**	44
100	102	108	116	99	118	133	113	114	112	100	121	125	110	118	**113**	45
107	100	128	119	119	117	141	123	110	119	120	122	130	116	130	**123**	46
165	165	165	170	165	165	165	165	170	170	170	175	170	180	180	**164**	47
83	70	93	87	76	80	95	90	96	90	83	98	88	85	84	**84**	48
25	—	—	—	—	36	53	—	—	—	35	45	39	40	45	**34**	49
23	23	22	23	22	23	22	23	26	22	24	27	24	27	27	**24**	50
11	15	15	15	15	15	18	18	20	18	18	20	20	20	20	**16**	51
27	34	33	34	39	35	36	36	34	[1] 10	33	[1] 34	35	28	28	**32**	52
20	20	22	22	19	21	22	20	22	24	22	24	23	22	25	**21**	53
17	—	—	—	18	—	20	—	—	18	—	—	—	—	—	**17**	54
1100	1000	1000	1000	1050	935	1000	840	1000	1010	850	800	900	1000	1050	**1125**	55
950	750	750	650	900	750	800	725	800	755	700	650	750	800	800	**890**	56
700	633	565	650	600	650	683	—	700	800	—	—	675	—	900	**634**	57
400	290	290	450	310	360	300	—	450	435	350	—	325	—	550	**324**	58
545	510	520	563	535	615	389	—	481	719	563	—	482	—	—	**512**	59
545	500	490	542	584	636	407	—	445	652	520	—	472	613	—	**502**	60

[1] Sommartaxa.

Litteraturöversikt.

(Juni 1939.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

HARTZ, G. E., & LINDBERG, N. Rationalisering og beskæftigelse. (Radiodiskussion.) Tidsskrift for Industri 1939, nr 11.

HOUGHTON, H. F. Economic conditions in France and the United States. Conference board bulletin 1939, nr 9.

STÅHLBERG, F. Vad skapar arbetsglädje och vad förstör den? Fackföreningsrörelsen 1939, nr 22.

Arbetsfysiologiska och arbetspsykologiska problem inom industrien. Affärsekonomi 1939, nr 12.

L'organisation corporative des travailleurs. Revue du travail 1939, nr 6.

Le service social dans l'industrie. Revue du travail 1939, nr 5.

Den sociala utbildningen i andra länder. Sv. stadsförbundets tidskrift 1939, nr 4.

Sverige.

DAHLGREN, R. Hembiträdenas arbetsförhållanden. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 25/26.

JEANSSON, ALICE. En enorm latent marknad. Har den privata företagsamheten tillräckligt uppmärksammat lanthushållens behov? Sunt förnuft 1939, nr 5.

NORDSTRÖM, L. Medborgare eller brottsling? [Sjömansyrket.] Sjömannen 1939, nr 6.

OHLSSON, IVAN. Samverkan mellan friluftsorganisationer och kommuner för friluftsoch semesteranläggningar. Sv. stadsförbundets tidskrift 1939, nr 4.

RAHM, H. Statsbidrag för planläggning av kommunala arbetsföretag. Landskommunernas tidskrift 1939, nr 6.

SANDBERG, G. Om organiserandet av sparklubbar. Sv. sparbankstidskrift 1939, nr 4.

Näringsreglering av tysk typ i Bohuslän. (Reflexioner kring planerna på komplett statsdirigering av stenindustrien.) Sunt förnuft 1939, nr 5.

Verkstadsledarna och den sociala lagstiftningen. Verkstäderna 1939, nr 6.

Amerikas förenta stater.

BROWNE, H. F. The foreman looks to management. The conference board management record 1939, nr 5.

HATHWAY, M. Social work education and practice. Survey midmonthly 1939, nr 6.

HEDBERG, A. Fabriksråd och idéråd i ett amerikanskt industriföretag. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 25/26.

Finland.

ANSTRIN, H. Finlands näringsliv. Industria 1939, nr 13.

Nederländerna.

BOER, K. DE. Staten och företagslivet i Holland. Kooperatören 1939, nr 11.

Norge.

Statsgarantier og lån til nye industriforetagender. (Stortingsdebatt.) Norges industri 1939, nr 11.

Schweiz.

BICKEL, W., & LESER, C. Gesetzmässigkeiten der Einkommensverwendung. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1939, nr 1.

Tyskland.

B[RUNIU]S, A. De offentliga investeringarna och konsumentintresset. En undersökning av tyska arbetsfrontens arbetsvetenskapliga institut. Industria 1939, nr 12.

SELDTE, F. Einheitliches Reichsbaurecht. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 16.

Brauchen wir noch einen Mittelstand? Der deutsche Volkswirt 9 juni 1939.

La situation du patronat dans l'industrie allemande. Revue du travail 1939, nr 5.

Ein soziales Bild der Fahrzeugindustrie. Soziale Praxis 1939, nr 12.

Arbetarskydd.

LEHMUSLUOTO, P. A. Åtgärder för begränsning av olycksfallen vid skogs- och flottningsarbeten samt lindrande av deras följder. Nordisk försäkringstidskrift 1939, nr 3.

L'organisation de l'inspection du travail. Revue du travail 1939, nr 6.

Sverige.

AGRUP, J. Något om säkerhetstjänsten vid Svenska chokladfabriks A.-B., Ljungsbro. Arbetarskyddet 1939, nr 5/6.

BRUCE, T. Medicinska synpunkter på silikosproblemet. (Föredrag.) Arbetarskyddet 1939, nr 5/6.

HALLDIN, C. H. Olycksfallens analysering och registrering. (Föredrag.) Arbetarskyddet 1939, nr 5/6.

WELIN-BERGER, J. En modern verkstadsanläggning. Arbetarskyddet 1939, nr 5/6.

WICKBOM, H. Läkarna och yrkesinspektionen. Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 6.

En P. M. för verkstadsledare. Verkstäderna 1939, nr 6.

Amerikas förenta stater.

KOSSORIS, M. D. Labor's stake in promoting industrial safety. Labor information bulletin 1939, nr 4.

Frankrike.

CAEN, J. The organisation of safety services in industrial undertakings in France. Industrial safety survey 1939, nr 3.

Tyskland.

WILBRANDT, R. Mutter und Kind in der Textilindustrie. Soziale Praxis 1939, nr 12.

Arbetslön och arbetstid.

B[RUNIUS], TH. 40-timmarsveckans fiasko. Industria 1939, nr 12.

Les congés payés en Scandinavie. Revue du travail 1939, nr 6.

Sverige.

BEXELIUS, E. Semesterlagen är aktuell. (Föredrag.) Medlemsblad for skandinavisk Sadelmager- og Tapetserer-Forbund 1939, nr 6.

Hours of work and employment in Sweden. Industrial and labour information 29 maj 1939.

Amerikas förenta stater.

ANDREWS, E. F. »We have come a long way.» [Fair labor standards act.] Labor information bulletin 1939, nr 4.

Annual earnings in 68 northern furniture factories, 1936. Monthly labor review april 1939.

Working of the Fair labor standards act in the United States. Industrial and labour information 26 juni 1939.

Danmark.

Ferieforholdene i byggefagene. Arbejdsgiveren 1939, nr 12.

Frankrike.

Hours of work in France. Industrial and labour information 19 juni 1939.

Irland.

Holidays with pay in Eire. The Ministry of labour gazette 1939, nr 6.

Kanada.

The legal regulation of hours of work in Canada. The labour gazette 1939, nr 5.

Norge.

Arbeids- og undervisningstid for ungdom. Handelsstandens maanedsskrift 1939, nr 4.

Lönnslovkomiteens innstilling. Handelsstandens maanedsskrift 1939, nr 5.

Schweiz.

HANDSCHIN, H. Labour conditions in the cooperative movement: 6: Switzerland. Review of international co-operation 1939, nr 5.

SULZER, W. Die Ferien der Industriarbeiter. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1939, nr 1.

Storbritannien.

JOHANSSON, HELGA. Försvarsverkens arbetsförhållanden i England 1938. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 24.

Tyskland.

FRORMANN. Die Arbeitszeit des deutschen Seemannes im Vergleich mit dem ausländischen Seearbeitsrecht. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 16.

LOBENTHAL, G. O. v. Leistungssteigerung durch Akkordlohn. Der deutsche Volkswirt 23 juni 1939.

SITZLER. Zur lohnpolitischen Stellung des Betriebs. Soziale Praxis 1939, nr 11.

Arbeidstiden i Tyskland. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1939, nr 5.

Entwicklung von Einkommen und Beschäftigung. Mitteilungen des hamburgischen Welt-Wirtschafts-Archiv 2 juni 1939.

Generalplan für die künftige Lohngestaltung. Der deutsche Volkswirt 2 juni 1939.

Keine Ladenzeitverkürzung. Soziale Praxis 1939, nr 12.

Der nationale Richtlohn. Der deutsche Volkswirt 9 juni 1939.

Normallöner skola avhjälpa Tysklands lönekaos. Industria 1939, nr 13.

Pausenregelung und Wochenende. Der deutsche Volkswirt 23 juni 1939.

Der Urlaub im Entwurf eines Gesetzes über das Arbeitsverhältnis. Soziale Praxis 1939, nr 11.

Verbilligte Ware als Arbeitslohn. Soziale Praxis 1939, nr 12.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

WARMING, J. Ganske almindeligt Arbejde til de arbejdslöse. Socialt Tidsskrift 1939, nr 4—5.

Die Arbeitslosigkeit im Ausland. Wirtschaft und Statistik 1939, nr 11.

Unemployment insurance in oversea countries. The Ministry of labour gazette 1939, nr 6.

Sverige.

GLEERUP, G. »Beredskapsarbetenas arbetslöshetslindrande förmåga i praktiken». Sunt förnuft 1939, nr 5.

JACOBI, A. Kommunernas bidrag till arbetsförmedlingen. Sveriges landstings tidskrift 1939, nr 3.

LANDGREN, J. Stenkris i Blekinge. Frihet 1939, nr 12.

LUNDH-ERIKSSON, NANNA. Hemcentralen — ett nytt uppslag i storstädernas hembiträdesfråga. Medborgaren 1939, nr 6.

NORDGREN, OLIVIA. Förbud mot avskedande vid havandeskap och barnsbörd. S. A. P. information 1939, nr 11.

OLSSON, EJNAR. Arbetslöshetens omfattning enligt 1935—36 års särskilda folkräkning. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 23.

THÉEL, E[LISIF]. Landsbygdens hembiträdesfråga. Medborgaren 1939, nr 6.

Recognition of married women's right to work in Sweden. Monthly labor review april 1939.

Amerikas förenta stater.

LESCOHIER, D. D. The hybrid WPA. Survey midmonthly 1939, nr 6.

PALMER, D. L., & BROWNELL, J. A. Influence of age on employment opportunities. Monthly labor review april 1939.

WEBB, J. N., & WESTEFELD, A. Industrial aspects of labor mobility. Monthly labor review april 1939.

The [employment] situation in the United States. Industrial and labour information 29 maj 1939.

Measurement of increased employment through the Public Works Administration in the United States. International labour review juni 1939.

Belgien.

Le chômage des jeunes gens. Rapport de la Commission interministerielle ... Revue du travail 1939, nr 6.

Frankrike.

Den franska arbetslöshetspolitiken. Industria 1939, nr 12.

Island.

BJÖRNSSON, O. Islandske Arbejdsmarkedsproblemer med særlig Henblik paa den nye Arbejdslovgivning. Socialt Tidsskrift 1939, nr 5.

Norge.

L'assurance-chômage en Norvège. Revue du travail 1939, nr 6.

Den nye lov om trygd mot arbeidslöshet. Arbeidsgiveren 1939, nr 14.

Schweiz.

Arbetslöshetsstatistikens oformligheter. Ett exempel från Schweiz. Industria 1939, nr 13.

Soc. rådsrepublikernas union.

Employment of women in the Soviet Union. Industrial and labour information 29 maj 1939.

Storbritannien.

ALLEN, R. G. D., & THOMAS, B. The supply of engineering labour under boom conditions. The economic journal juni 1939.

Tyskland.

MAISCH. Arbeitsfürsorge für Schwererwerbsbeschränkte. Soziale Praxis 1939, nr 12.

SCHARLAU, M. Der Arbeitseinsatz in den Wirtschaftszweigen des Altreichs 1938 und 1933. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 15.

TORMIN, H. Der Ersatz- und Erweiterungsbedarf der Wirtschaft als Grundlage der Nachwuchslenkung. Soziale Praxis 1939, nr 11.

ZWOLL, W. v. Einzelhandel und Arbeitseinsatz. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 18.

Der Anteil der Frau an der industriellen Arbeitergefolgschaft 1933 bis 1938. Wirtschaft und Statistik 1939, nr 10.

Arbeitseinsatz und Betriebseinheit. Der deutsche Volkswirt 9 juni 1939.

Employment books in Germany. The Ministry of labour gazette 1939, nr 6.

La lutte contre le chômage en Allemagne. Revue du travail 1939, nr 5.

Befolkningsfrågan.

Sverige.

FORSGREN, E. Mödrahjälpen ur medicinsk-biologisk synpunkt. Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 5.

MYRDAL, ALVA. A programme for family security in Sweden. International labour review juni 1939.

Finland.

MODEEN, G. Den framtida befolkningsutvecklingen och riktlinjerna för vår befolkningspolitik. (Föredrag.) Ekonomiska samfundets tidskrift. Ny serie nr 46.

Frankrike.

RISLER, G. La dénatalité mortelle. (Radioföredrag.) Le musée social 1939, nr 5.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

[ARNEMARK.] Bostadshyror och produktionskostnader. En interpellant i riksdagen belyser de senares starka inflytande på de förra. Sveriges fastighetsägaretidning 1939, nr 13.

CARLHEIM-GYLLENSKÖLD, H. Huru underlätta kvinnornas arbete i de mindre lanthemmen? Hushållningssällskapens tidskrift 1939, nr 4.

CASTENFORS, J. Ett förslag till allmän bostadsdeklaration å landsbygden genom hälsovårdsnämnderna. Sv. läkartidningen 1939, nr 25.

HÖJER, J. A. Landsbygdens bostadsproblem. Hygienisk revy 1939, nr 6.

[INDUSTRIFÖRBUNDET.] Byggnadsindustrisakkunnigas betänkande. (Yttrande.) Industriförbundets meddelanden 1939, nr 5.

KOMMERSKOLLEGIUM. Utlåtande angående byggnadsindustrisakkunnigas betänkande. Kommersiella meddelanden 1939, nr 10.

LIDÉN, BRITA. Lanthemmens biutrymmen. J.U.F.-bladet 1939, nr 11.

LYBERG, ANNA-LISA. Utrymme, god planlösning och bra arbetsplatser — önskemål för lanthemmens kök. J.U.F.-bladet 1939, nr 11.

NILSSON, GUSTAF. Landsbygdens byggnadskostnader. S. A. P. information 1939, nr 10.

WÆRN-BUGGE, INGEBORG. Den gamla gårdens yttre vård. J.U.F.-bladet 1939, nr 11.

Byggnadsproduktionens förbilligande. Sunt förnuft 1939, nr 5.

La politique de logement de la ville de Stockholm. Revue du travail 1939, nr 5.

Ungkarlshotell — beklämmande bostad för 1 000-talet ogifta stockholmare. Vår bostad 1939, nr 12.

Danmark.

BOLDSEN, F. C. Ländliches Wohnungswesen in Dänemark. Habitation et urbanisme 1939, nr 1.

Frankrike.

Les bonifications accordées en France aux nouvelles constructions et aux travaux de modernisation. Revue internationale de la propriété bâtie 1939, nr 2.

La nouvelle législation française sur la propriété bâtie. Revue internationale de la propriété bâtie 1939, nr 2.

Nederländerna.

KAMP, A. F. Ländliches Wohnungswesen in Holland. Habitation et urbanisme 1939, nr 1.

Norge.

Husleie- og inntektsforhold i moderne 1- og 2-roms leiligheter i Oslo. Statistisk månedsskrift 1939, nr 4.

Polen.

HAEHLING, H. v. Wohnungspolitische Massnahmen in Polen. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 15.

Storbritannien.

MARTIN, J. G. Rural housing in Great Britain. Habitation et urbanisme 1939, nr 1.

Tyskland.

BORUTTAU, H. Bau von Landarbeiterwohnungen in Deutschland. Habitation et urbanisme 1939, nr 1.

EBEL. Der Mieterschutz in Deutschland. Revue internationale de la propriété bâtie 1939, nr 2.

ZSCHUCKE. Regelung der Bauwirtschaft. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 15.

Deutscher Wohnungsbau 1933 bis 1937. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 18.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

NÖRVIG, J. Om svagt begåvade barns och ungdoms fostran. Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 5.

Sverige.

BODESTAM, G. Psykisk rådgivning för barn. Folkskollärarnas tidning 1939, nr 25.

MALMROTH, ELSA. Om fosterlönen och dess anpassning. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1939, nr 3.

RICK, G. Barns försörjningsplikt för föräldrar bör slopas. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1939, nr 6.

WERNÉRUS, A. Angående bekämpande och förebyggande av sedeslöst liv bland de unga. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1939, nr 3.

Storbritannien.

HORSTEN, H. Unge Lovovertrædere. Socialt Tidsskrift 1939, nr 4.

Föreningsväsen.

LIND, A. London—Oslo—Zürich. [Ryska fackföreningarnas anslutning till fackföreningsinternationalen.] Fackföreningsrörelsen 1939, nr 24.

Sverige.

H[ÖJER], K. J. Ändring i fattigvårds-, barnavårds- och bidragsförskottslagarnas bestämmelser om återkrav mot försörjningspliktig (underhållspliktig). Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1939, nr 3.

Frankrike.

SOUCHY, A. Gamle og nye problemer i fransk fagbevegelse. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1939, nr 5.

Schweiz.

Den sveitsiske fagbevegelses problemer. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1939, nr 5.

Storbritannien.

LINDBOM, T. Engelsk fackföreningsrörelse i dag. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 22.

Hälso- och sjukvård.

LUNDMAN, B. Kroppslängd och levnadsstandard. Nordisk familjeboks månadskrönika 1939, nr 6.

NILSONNE, H. Hållningsfel och skelettsjukdomar hos skolbarn. Sv. sjukkasse-tidning 1939, nr 6.

Sverige.

NEANDER, G. Den nya tuberkuloslagstiftningen. Nordisk familjeboks månadskrönika 1939, nr 6.

PERMAN, E. Ett förslag till samarbete mellan Sveriges läkarförbund och arbetarnas samaritförbund i den medicinska folkupplysningens tjänst. Sv. läkartidningen 1939, nr 25.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

MALMBERG, H. Minimistorleken hos självständiga jordbruk. (Föredrag.) Kungl. lantbruksakademiens tidskrift 1939, nr 2.

Jordbruksekonomisk undersökning. [Lantbruksstyrelsens utredning.] Hushållningssällskapens tidskrift 1939, nr 4.

Amerikas förenta stater.

SCHMIEDELER, E. The rural proletariat in America. Le travail agricole 1939, nr 2.

Effect of rural electrification upon farm life. Monthly labor review april 1939.

Norge.

LUND, G. Landbrukspolitikk. Ei orientering for de fagorganiserte arbeidere. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1939, nr 5.

Drift og stell på bureisingsbruk og mindre jordbruk. Ny jord 1939, nr 2.

Venezuela.

SIEWERS, E. The organisation of immigration and land settlement in Venezuela. International labour review juni 1939.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

MAZZONI, G. Examen comparé des sources de règlement du travail. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1939, nr 1.

Sverige.

PERSSON, HELMER. Något om uppsägningstid för kontorsanställda. Kontorsvärlden 1939, nr 6.

LINDLEY, CH. Saltsjöbadsavtalet. Transportarbetaren 1939, nr 2.

SÖDERLUND, G. Föreningsrättsstriden i Sundsvallsdistriktet 1899. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 23.

Samförståndsviljan på arbetsmarknaden. Finanstidningen 1939, nr 23.

Danmark.

Les contrats collectifs au Danemark. Revue du travail 1939, nr 6.

Overenskomstforhandlingerne i 1936. Socialt Tidsskrift 1939, nr 4.

Nya Zeeland.

B[RUNIUS], TH. Nya Zeeland — ett varnande exempel. [Tvångsskiljedomssystemet.] Industria 1939, nr 13.

Kooperation.

Sverige.

ERICSON, LENNART. Om intressekontorsrörelse. (Föredrag.) Sv. sparbankstidskrift 1939, nr 4.

LUNDBERG, G. Svensk kooperation vid en milstolpe. S. A. P. information 1939, nr 10.

Kooperationens roll i det svenska folkhushållet. S. A. P. information 1939, nr 10.

Danmark.

DREJER, A. A. Co-operation in Danish national economy. Review of international co-operation 1939, nr 5.

Tyskland.

O[DHE], T. Den tyska kooperationen under 1934—38. Kooperatören 1939, nr 10.

Levnadskostnader.

An international survey of recent family living studies: II: Food expenditure and consumption habits. International labour review juni 1939.

Sverige.

FORSGREN, E. Några medicinska synpunkter på vår mjölkpolitik. Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 6.

Amerikas förenta stater.

Nutritive value of diets of city workers. Monthly labor review april 1939.

Belgien.

JULIN, A. La réforme de l'index des prix de détail. Revue du travail 1939, nr 5.

Danmark.

LINDBERG, E., & N. Forsyning af og behov for nogle mineralier hos 484 danske arbejderfamilier. Nationalökonomisk Tidsskrift 1939, nr 3.

Lärlingsväsen och yrkesorientering.

Sverige.

NILSSON-MONTAN, K. Psykologi i ungdomens tjänst. Metallarbetaren 1939, nr 23.

Belgien.

GUYOT, J. Le contrat d'apprentissage artisanal en Belgique. Revue du travail 1939, nr 6.

Frankrike.

AUBRUN, H. L'apprentissage d'un métier. Le musée social 1939, nr 6.

Kanada.

Youth training in Canada in 1938. The labour gazette 1939, nr 5.

Norge

»Yrkesveiledningskartoteket» er ferdig. Statstjenestemannen 1939, nr 11.

Tyskland.

NEUMEISTER, HEDDY. Der Reichsberufswettkampf und die Ungelernten. Soziale Praxis 1939, nr 11.

Nykterhetsfrågan.

SANTESSON, C. G. Alkoholnjutningen såsom »filosofiskt problem». Frihet och ansvar 1939, nr 3.

Alkohol som läkemedel. Frihet och ansvar 1939, nr 3.

Sverige.

ERICI, B. Anstaltsklientelet och nykterhetstillståndet. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 4.

GIERTZ, A. Alkoholisterna på arbetsmarknaden. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 4.

HAG, F. En psykiatrisk undersökning av tvångsarbetare och alkoholister. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 4.

SANTESSON, C. G. Fylleriet vid ratten än en gång. Frihet och ansvar 1939, nr 3.

ÅMAN, A. Behövs det verkligen länsnykterhetsnämnder? Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 4.

Amerikas förenta stater.

Frågan om alkoholpåverkan på motorförare i U. S. A. Frihet och ansvar 1939, nr 3.

Danmark.

Spritindustrien i Danmark och dess förhållande till statsmakterna. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 6.

Socialförsäkring.

WEBER, CH. H. La participation des assurés aux frais médicaux et pharmaceutiques. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1939, nr 1.

Sverige.

PENSIONSSTYRELSEN. Läkarvårdsförsäkringens tillämplighet å vård, som lämnats av utländsk läkare. (Utlåtande.) Folkpensioneringen 1939, nr 5.

Musikerna och ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen. Musikern 1939, nr 12.

Sjukkasseförbundets hemställan om hjälp till läkarvård till vissa yrkesgrupper stödes av pensionsstyrelsen. Sv. sjukkasse-tidning 1939, nr 6.

Italien.

BIZZARRI, G. Variations sur un système (L'assistance sanitaire aux travailleurs du commerce). Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1939, nr 1.

SAPORI, A. Les précédents de la prévoyance sociale au moyen âge. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1939, nr 1.

Social insurance reform in Italy. Industrial and labour information 12 juni 1939.

Norge.

ORMESTAD, M. Den norske sjukforsäkring. Sv. sjukkasse-tidning 1939, nr 6.

Ulykkestrygd for industriarbeidere. Norges industri 1939, nr 12.

Storbritannien.

L'assurance contre la maladie en Angleterre. Revue du travail 1939, nr 6.

Tyskland.

GROTE, H. Die Gesundheitsfürsorge in der deutschen Sozialversicherung. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1939, nr 1.

Was kostet die Sozialversicherung? Der deutsche Volkswirt 23 juni 1939.

Ut- och invandring.

BROWN, N. F:SON. Svensk-amerikanska problem. Utlandssvenskarna 1939, nr 2.

Utlandsorganisationer i främmande länder. Utlandssvenskarna 1939, nr 2.

Sverige.

PENSIONSSTYRELSEN. Angående behörighet för finsk läkare att utöva läkarkonsten i svenska gränsbygden. Folkpensioneringen 1939, nr 5.

The aliens question in Sweden. Industrial and labour information 19 juni 1939.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

(Delvis med särskilda anmälningar.)

BENEY, M. ADA. Differentials in industrial wages and hours in the United States. New York 1938. (National industrial conference board studies. 238.)

Det kända amerikanska forskningsinstitutet National industrial conference board avser med föreliggande arbete att på grundval av en originalundersökning lägga fram nyaste data till belysning av olikheter i löner, arbetstid och levnadskostnader för arbetare på olika orter och i skilda företag och yrken. Man söker utreda sambandet mellan de nämnda förhållandena och diskuterar också övriga omständigheter, som kunna tänkas orsaka de konstaterade differenserna i löner och arbetstid. Primärmaterialet till undersökningen har insamlats medelst frågeformulär, som utsänts till arbetsgivare, företrädesvis inom näringsgrenar, vilka förekomma över hela Förenta staternas område. I undersökningen ingå, sedan visst kompletterande material utnyttjats, i allt 741 000 arbetare.

HANSSON, S. Från Mackmyra till Saltsjöbaden. Sthlm 1939.

Arbetet tillkom ursprungligen på uppdrag av bestyrelsen för Sveriges deltagande i New Yorkutställningen för att under titeln Workers and employers in Sweden ingå i den skriftserie, som i upplysningssyfte tillhandahålles på utställningen. Det är den sista skrift Sigfrid Hansson författade före sin död. Med den svenska titeln har förf. velat bringa i åtanke två namn, som symbolisera milstolpar i arbetarklassens väg mot jämbördighet med arbetsgivarna vid arbetsavtalens uppgörande. Mackmyra är i arbetarklassens historia förknippat med en av de hårdaste föreningsrättsstrider, som utkämpats i vårt land. Saltsjöbaden blev platsen för undertecknandet av huvudavtalet mellan arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Därmed är dispositionens huvudlinje antydd. Förf. börjar med en skildring av orga-

nisationsväsendets förutsättningar i vårt land och de första striderna om föreningsrätten samt beskriver därefter arbetarnas och arbetsgivarnas organisationer, fackföreningsdemokratin, svensk arbetsfredslagstiftning, data ur strejk- och lockoutstatistiken m. m. Som bilaga återgives texten och den allmänna motiveringen till huvudavtalet.

LAATI, I. Den sociala lagstiftningen och verksamheten i Finland. Hfors 1939.

Boken, vilken utarbetats på uppdrag av finska socialministeriet och ministeriet för utrikesärenden i samverkan, är uppställd efter i huvudsak samma plan som den av socialstyrelsen utgivna »Sociallagstiftning och socialt arbete i Sverige». Efter en inledning behandlande landets befolkning, ekonomiska struktur och levnadsstandarden följer en översikt av det sociala arbetets organisation och därefter i tio korta kapitel redogörelser för arbetsrätten (föreningsrätten, arbetsavtalen, arbetskonflikter och deras biläggande), arbetarskyddet, socialförsäkringen, den samhälleliga välfärdsverksamheten, behandlingen av de asociala samhällsmedlemmarna, bostadsfrågan, nykterhets- och alkoholärendena, den internationella verksamheten samt kostnaderna för det sociala arbetet.

SOCIAL ÅRSBOK 1939. Utg. av Centralförbundet för socialt arbete. Red. *P. Åsbrink*. Sthlm 1939.

Centralförbundet för socialt arbete, som sedan år 1917 icke ägt någon tidskrift, framträder med detta första nummer av Social årsbok ånyo med en periodisk publikation. Årsboken avser enligt förordet att skänka en överblick över grunddragen i samtliga grenar av socialt arbete, förmedla erfarenheter och idéer från olika sociala områden och skapa ett forum för diskussion av de nya frågor, som uppkomma. Även för artiklar av socialvetenskaplig karaktär vill man bereda plats. I varje årsbok skall ett visst aktuellt spörsmål intaga en dominerande plats och belysas av olika författare från skilda utgångspunkter. Som exempel nämnas sådana frågor som folknäringen, bostadsfrågan, ungdomsbrottsligheten, olika folkgruppers sociala och ekonomiska villkor o. s. v. Vid sidan av det för året dominerande ämnet skall årsboken också ge plats för artiklar från andra områden, innehålla en social krönika för det gångna året och en litteraturavdelning med refererande översikter av bl. a. utländsk socialvetenskaplig litteratur.

Det i år uppställda huvudspörsmålet är de partiellt arbetsföras sysselsättningsfråga, vilket av skilda författare behandlas i följande kapitel: De partiellt arbetsföras sysselsättningsproblem; Den sjuka arbetskraften; Det moderna näringslivet och de partiellt arbetsföra; Fackföreningsrörelsen och de partiellt arbetsföra; Arbetsgivarna och de partiellt arbetsföra; Socialvården och de partiellt arbetsföra; Till frågan om ålderdomsförsörjningens finansiering; De »asocialas» sysselsättningsfråga; »Nervklenhet» och arbetslöshet; De sjukas återinpassning i arbete; De sockersjukas arbetsförmåga och arbetsmöjligheter. I specialartiklar behandlas »Fritidens problem», »Sverige och den tyska flyktingsfrågan» och »Befolkningskommissionens arbete 1935—1938».

AKTIEBOLAGET STOCKHOLMSSYSTEMET. Förvaltningsberättelse för år 1938 jämte revisionsberättelse. Sthlm 1939.

[ALMGREN, B.] Hyllningsskrift till Bertil Almgren på 60-årsdagen d. 26 dec. 1938. Sthlm 1938.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics. Bulletin. Wash. 1939.
642. Family income and expenditure in Chicago, 1935—36. Vol. 1. Family income.
649. Family income and expenditure in 4 urban communities of the Pacific Northwest, 1935—36. Vol. 1. Family income.

AUSTRALIEN. Commonwealth bureau of census and statistics. Official year book. No 31 (1938). Canberra 1939.

DANMARK. Arbejdsdirektören. Indberetning til Socialministeriet om Arbejdsanvisningen og Arbejdslöshedsforsikringen m. m. i Regnskabsaaret 1937/38. Khvn 1939.

DANMARK. Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.
Beretning for 1938. Khvn 1939.
— Det statistiske Departement.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1939.
Bd 108: H. 1. Ejendoms- og Personbeskatningen i Skatteaaret 1938/39.
Bd 108: H. 5. Landbrugsstatistik 1938. Arbejdskraft, Areal, Höst og Kreaturhold.

DEBES, I. Arbeidslöshetstrygden. En rettleiing. Tillegg: Lov om arbeidslöshetstrygd. Oslo 1939. (Sosiale småskrifter.)

DOMMER og kjennelser av Arbeidsretten, Domstolen for boikottsaker og Tjenestemannsretten 1938. Oslo 1939.

FRANKRIKE. Ministère du travail.
Rapport sur l'application de la législation des assurances sociales. (Statistiques du 1er janv. 1935 au 31 déc. 1936.) Paris 1939.

HENRIKSSON, F. Sveriges deltagande i Nya Sverige jubileet. Redogörelse. Sthlm 1939.

HOLMSTRÖM, N., [utg.]. Semesterlagen. Kommenterande redogörelse för lagen d. 17 juli 1938. Sthlm 1939.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
25th session, Geneva, 1939.
Summary of annual reports under article 22 of the constitution of the International labour organisation. [With] Appendix. Geneva 1939.
The world of industry and labour 1939. Report of the director. [With] Appendix. Geneva 1939.

JEWKES, J. & SYLVIA. The juvenile labour market. Lond. 1938.

JOHANSSON, ALF. Bostadslagstiftning och bostadspolitik. Sthlm 1939. (Arbetarnas bildningsförbund.)

KONJUNKTURINSTITUTET.
Meddelanden. Sthlm 1939.
Ser. A: 4. Konjunkturläget våren 1939.
» B: 1. Strukturella inslag i de senare årens ekonomiska utveckling.

MEN without work. A report made to the Pilgrim trust. Cambr. 1938.

NEDERLÄNDERNA. Centraal bureau voor de statistiek.
Statistiek der werkstakingen en uitsluitingen gedurende het jaar 1938. 's-Gravenh. 1939.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1939.
161. Telegrafverket 1937/38.
162. Fagskolestatistikk 1935/36—1937/38.
164. Bedriftstelling i Norge 9. okt. 1936. H. 2.
165. Skattestatistikken for budsjettåret 1938/39.
— Statens pensjonskasse, Den norske enkekasse og Pensjonskassen for statens tjenestemenn. Årsberetning for 1938. Oslo 1939.

OSLO. Kommunens statistiske kontor.
Boligforholdene i Oslo 1934 og 1935. Oslo 1938.
Statistisk årbok for Oslo by. Årg. 50 (1938). Oslo 1939.

RIKSFÖRBUNDET LANDSBYGDENS FOLK.
1929—1939. Festskrift utg. med anledning av Riksförbundet Landsbygdens folks 10-åriga verksamhet. Sthlm 1939.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1939.
88. Eidgenössische Krisenabgabe. Ergebnisse der 2. Periode. 1936/37.

SKATTEBETALARNAS FÖRENING.
Meddelanden. Sthlm 1939.
63. Johansson, Signe, & Jeansson, Alice. Lanthemmets vardag. Några tankar och praktiska funderingar kring det mindre lanthemmets ekonomi.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939. Sthlm 1939.
13—14. Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 1—2. [Avg. d. 10 juni 1939.] (S.)
15. Hembiträdesutredningens betänkande 2. Betänkande med förslag till lag om reglering av anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet. [Avg. d. 28 febr. 1939.] (S.)
16. Utredning och förslag angående fortsatt förstatligande av kommunala mellanskolor. Avg. [d. 15 juni 1939]. (E.)
17. Utredning och förslag rörande fri undervisningsmateriell för folk- och fortsättningsskolor. Avg. [d. 20 juni 1939] av 1937 års skolmaterielisakkunniga. (E.)

STOCKHOLMS BYGGMÄSTAREFÖRENING.
1889—1939. Minnesskrift till föreningens 50-årsdag d. 17 juni 1939. Sthlm 1939.

STORBRITANNIEN. R. economic society.
Memorandum. Lond. 1939.
79. London and Cambridge economic service's report on current economic conditions, June, 1939.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1939.
Allmänna val.
Kommunala valen år 1938. Av Statistiska centralbyrån.
Folkmängden och dess förändringar.
Befolkningsrörelsen år 1936. Av Statistiska centralbyrån.
Folkmängden inom administrativa områden d. 31 december 1938. Av Statistiska centralbyrån.
Sjöfart. Berättelse för år 1937 av Kommerskollegium.

WIEN. Magistratsabteilung für Statistik.
Statistisches Jahrbuch der Stadt Wien. Bd 4 (1937). Wien 1939.

ÅBO. Akademi.
Acta. Åbo 1939.
Mathematica et physica. 11

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 17 juni—20 juli 1939 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
257.	K. kung. ang. statsbidrag till lindring i sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter å landsbygden	5 maj
258.	K. kung. ang. statsbidrag till resor för patienter vid de statsunderstödda kustsanatorierna m. m.	5 »
259.	K. kung. ang. statsbidrag till resor för patienter vid vissa anstalter för radiumbehandling m. m.	5 »
260.	K. kung. ang. statsbidrag till resor för vanföra m. m.	5 »
262.	K. kung. om ändrad lydelse av § 5 kung. den 21 juli 1937 (nr 743) ang. statsbidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m.	5 »
265.	K. kung. om ändrad lydelse av § 2 kung. den 21 juli 1937 (nr 745) ang. statsbidrag till förebyggande mödra- och barnavård	5 »
272.	K. kung. om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m.	15 juni
273.	K. avlöningsreglemente för icke-ordinarie tjänstemän vid den civila statsförvaltningen (civila icke-ordinariereglementet)	15 »
287.	Arbetstidslag för detaljhandeln	22 »
289.	Butikstängningslag	22 »
290.	K. reglemente för utdelning av räntefria lån för universitetsstudier	15 »
291.	K. kung. ang. ändring i vissa delar av reglementet den 19 juni 1919 (nr 511) för utdelning av statens räntefria studielån	15 »
292.	Transumt av K. brev till socialstyrelsen ang. den i civila och militära avlöningsreglementena avsedda beräkningen rörande levnadskostnaderna	15 »
306.	K. kung. ang. sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m.	9 »
314.	Lag om villkorlig dom	22 »
315.	Lag om särskild förundersökning i brottmål	22 »
316.	Lag med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig	22 »
321.	Lag ang. ändring i vissa delar av lagen den 13 mars 1937 (nr 75) om tvångsuppfostran	22 »
322.	Lag ang. ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse	22 »
323.	Lag ang. ändrad lydelse av 2 och 13 §§ lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt	22 »
324.	Lag ang. ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag)	22 »
349.	Maximiprislag	22 »
364.	Lag ang. ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom	22 »
366.	Lag om medling i hyrestvister	22 »
367.	K. kung. ang. fördelningen av orterna i riket å de i civila och militära avlöningsreglementena upptagna ortsgrupperna	15 »
425.	K. kung. med vissa bestämmelser angående kallortstillägg	15 »
461.	K. kung. ang. kostnadsfritt tillhandahållande av skyddsläkemedel åt vissa kvinnor och barn	22 »
462.	K. kung. om statsbidrag till anordnande av pensionärshem	22 »
464.	K. kung. om förbättringsbidrag samt nybyggnads- och förbättringslån för bostadsbyggnadsföretag på landsbygden	22 »
465.	K. kung. om lantarbetarbostadslån och lantarbetarbostadsbidrag	22 »
466.	K. kung. ang. statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.	30 »
472.	K. kung. ang. statsbidrag för fiskarbostäder inom norrländska kustlänen	22 »
480.	K. kung. ang. statsbidrag till driftkostnaderna vid anstalter för lungtuberkulos	22 »

INNEHÅLL

Stockholms stads socialregister . . . 531

Sociala frågor vid 1939 års riksdag . 537
Det svenska näringslivets strukturella utveckling 561
Jordbrukets tillgodoseende med arbetskraft 569
Internationella stadsbyggnadskongressen i Stockholm i juli 1939 . . . 571

Kortare meddelanden 573
Utredning om ungdomsbrottsligheten och missförhållanden inom nöjeslivet . . . 573
Bostadsbyggandet i Förenta staterna år 1938 574
Förslag om reviderad socialförsäkring i Förenta staterna 574

Periodiska översikter

Erkända arbetslöshetskassor år 1938 . 576

Sysselsättningsvolym och arbetstillgång inom industri och handel m. m. under andra kvartalet 1939 582
Arbetsmarknaden under juli 1939 . . 596
Sveriges offentliga arbetsförmedling under juli 1939 598
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 juni 1939 600
Statens arbetslöshetskommission under juni 1939 601
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet 602
Byggnadsverksamheten i vissa större städer under andra kvartalet 1939 . 603
Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1939 608
Uppehålls- och arbetstillstånd samt uppehålls- och arbetsviseringar för utlänningar den 1 juli 1939 . . . 609
Livsmedelspriser under juli 1939 . . 613

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet 615
Litteraturöversikt 616
Författningar rörande sociala frågor . 622

INDEX

Le Registre social de la Ville de Stockholm.
Questions sociales au Riksdag de 1939.
Développement structurel de l'industrie suédoise.
Mesures pour satisfaire aux besoins en main-d'œuvre de l'agriculture.
Congrès de la Fédération internationale de l'habitation et de l'urbanisme de Stockholm en juillet 1939.
Courtes notices.
Enquête sur la criminalité juvénile et sur le caractère pernicieux des plaisirs.
Construction de logements aux Etats-Unis en 1938.
Projet de révision des assurances sociales aux Etats-Unis.

Aperçus périodiques

Les caisses-chômage officiellement reconnues en 1938.
Volume de l'emploi et l'offre et la demande du travail dans l'industrie et le commerce pendant le 2e trimestre 1939.
Le marché du travail en juillet 1939.
Activité des bureaux de placement publics en juillet 1939.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 juin 1939.
La Commission du chômage en juin 1939.
Marché du travail et chômage à l'étranger.
L'industrie du bâtiment pendant le 2e trimestre 1939.
Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 2e trimestre 1939.
Permis de séjour et de travail pour les étrangers au 1er juillet 1939.

Prix des denrées alimentaires en juillet 1939.
Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Bibliographie.
Lois concernant les questions sociales.

RÉSUMÉ.

Le Registre social de la Ville de Stockholm. La Loi du 20 mars 1936 impose à chaque commune de tenir un registre (socialregister) sur l'assistance fournie par elle. Ce registre a été institué dans le but d'établir une coordination rationnelle entre les organes d'aide sociale de la société moderne. Les registres déjà existants à Stockholm ne remplissaient pas les conditions exigées par la loi sur le registre social. La Commission d'Assistance a donc résolu la création et la tenue d'un nouveau registre; elle a décidé, en outre, de recourir à la collaboration du Service Municipal de Statistique de Stockholm, lequel a institué une section spéciale pour l'exécution des travaux se rapportant au registre. L'enregistrement a lieu sur des pièces rangées par ordre chronologique dans le registre social. Les renseignements concernant l'assistance octroyé sont fournis par les différents organes sociaux sur des fiches de petit format qui sont collées dans des pièces-annexes. Toutes les personnes figurant dans le registre sont inscrites sur un registre-index spécial contenant leurs noms, date de naissance et numéro d'inscription dans le registre. Le registre social contient pour l'instant environ 69 000 pièces. P. 531.

Questions sociales devant le Riksdag de 1939. L'article contient l'aperçu publié annuellement sur les projets de loi et les motions dans les différents groupes de questions sociales. Sous la rubrique: *Conditions générales du travail,* il est rendu compte, entre autres choses, des subventions accordées pour remédier au chômage et du budget des travaux publics dits de réserve, de la nouvelle loi sur la durée du travail dans le commerce ded étail, des modifications apportées à la loi sur l'heure de fermeture des boutiques ainsi que des lois révisées sur la durée du travail dans les boulangeries et dans l'agriculture. Sont citées aussi une réforme de l'enseignement agricole élémentaire et la nouvelle loi interdisant le congédiement d'employées pour cause de mariage ou de grossesse.

Sous la rubrique: *Assurances sociales,* est signalée la décision prise de poursuivre l'enquête sur l'extension de l'assurance sociale contre les accidents aux artisans et autres personnes exerçant des métiers mineurs. Parmi les questions concernant *l'assistance aux indigents, la protection de l'enfance,* etc., on remarque la nouvelle législation qui place, dans certains cas, un curateur auprès d'enfants nés dans le mariage. Dans le paragraphe intitulé: *Habitations,* la nouvelle législation sur les locations et l'extension des possibilités d'emprunter pour construire ou améliorer les habitations des ouvriers agricoles ou autres habitations à la campagne, la subvention aux foyers de retraités ainsi que la motion adoptée sur la mise à l'étude des moyens propres à abaisser le coût des constructions à la campagne. Dans le paragraphe: *Hygiène et services sanitaires* est mentionnée la nouvelle législation sur les médicaments dits protecteurs pour certaines femmes et pour les enfants et sur la réduction des frais de maladie des personnes nécessiteuses. P. 537.

Le développement structurel de l'industrie suédoise. Le revenu national a augmenté entre les années 1928/1930 et pendant la période 1936/1938, similaire au point de vue de la conjoncture, de 20 à 25 %. Mais cet accroissement rapide de la production ne s'est pas produit d'une manière uniforme dans touts les domaines. La production industrielle pour le marché intérieur a dépassé, pendant les années 1937/1938, de près des deux tiers le niveau de l'année 1929, tandis que le volume de la production pour l'exportation n'a augmenté que d'environ 10 %. La valeur de l'importation s'est élevée en même temps de 13 %. Plusieurs facteurs semblent, comme en Angleterre, avoir stimulé cet essor du marché intérieur, dont les principaux sont l'activité de l'industrie du bâtiment et la situation modifiée de la concurrence qu'exerce l'importation à l'égard de la production nationale. P. 561.

Les caisses-chomage officiellement reconnues en 1938. Pendant 1938, 13 caisses-chômage officiellement reconnues ont fonctionné. Le nombre total de leurs adhérents à la fin de l'année s'élevait à un peu plus de 180 000. Les cotisations des membres au cours de la même année se montaient à 3·2 millions de cour. et les indemnités de chômage (secours journalier) versées à 2.9 millions de cour. Ces indemnités représentaient un total de 987 796 journées de chômage avec un secours journalier moyen de 2·90 cour. L'ensemble des subventions de l'Etat pendant 1938 a été de 1·6 million de cour. P. 576.

Volume de l'emploi, de l'offre et de la demande du travail dans l'industrie et le commerce pendant le 2e trimestre 1939. En ce qui concerne les entreprises ayant fourni des renseignements pour le 1er et pour le 2e trimestre 1939, on peut mentionner que le nombre d'ouvriers occupés pendant mars—juin a augmenté de 5·4 %, le nombre des heures de travail accomplies de 3·6 % et le total des salaires versés de 6·5 %. La durée hebdomadaire moyenne du travail a été de 45·2 heures en juin 1939 contre 45·8 heures en mars 1939 et 46·6 en juillet 1938. L'indice de la conjoncture (»konjunktursiffran») touchant la situation sur le marché du travail a été 3·92 pour le 2e trimestre 1939 contre 3·66 pour le 1er trimestre de la même année. P. 582.

L'industrie du batiment pendant le 2e trimestre 1939. Dans 12 villes de plus de 30 000 habitants et pendant le 2e trimestre 1939 a été achevée la construction de 2 513 logements, comprenant 7 323 pièces (pièces d'habitation ou cuisines) contre 2 091 logements et 6 657 pièces pendant le 2e trimestre 1938. Des autorisations de construire ont été accordées pour 5 461 logements et 16 145 pièces contre 5 460 logements et 14 783 pièces pendant le 2e trimestre 1938. Le 1er juillet 1939, 22 158 logements et 59 743 pièces se trouvaient en construction contre 18 400 logements et 49 977 pièces à la date correspondante en 1938. Dans six des plus grandes villes de Suède ont été achevés de construire pendant le 2e trimestre 1939 des locaux à usage industriel, commercial, administratif, etc. couvrant une surface totale d'environ 60 000 m² contre 25 000 m² pendant le 2e trimestre 1938. P. 603.

Permis de séjour et de travail. Au 1er juillet 1939, 14 318 étrangers étaient en possession d'un permis de séjour et de travail contre 12 850 au 1er avril 1939 et 10 728 au 1er juillet 1938. Le nombre des réfugiés a été calculé s'élever, le 1er juillet, au plus à 4 800 contre 4 400 au début de janvier 1939 et 3 200 au début de novembre 1938. P. 609.

Le nombre-indice pour les denrées alimentaires, le chauffage et l'éclairage en juillet 1939 était 115 sur la base de 1935 = 100, soit d'une unité plus élevé que le mois précédent. P. 613.

Häftets huvudinnehåll.

Augusti 1939.

Stockholms stads socialregister. Enligt lag den 20 mars 1936 skall i varje kommun föras ett register (socialregister) över hjälpverksamheten i kommunen. Registrets uppgift får anses vara att söka åvägabringa ett rationellt samarbete mellan de talrika sociala hjälporgan, vilka äro verksamma i det moderna samhället. I Stockholm ansågos befintliga register ej motsvara socialregisterlagens fordringar. Fattigvårdsnämnden beslöt därför låta upplägga och föra ett nytt register. Nämnden beslöt vidare att för detta registerarbete anlita biträde av statistiska kontoret. Arbetet utföres av en för detta ändamål upprättad avdelning inom kontoret. — Registreringen sker i kronologiskt ordnade socialregisterakter. Fortlöpande uppgifter angående meddelad hjälp lämnas från de olika sociala organen å blanketter i litet format, vilka inklistras å bilagor till socialregisterakterna. Alla i socialregistret förekommande personer äro förtecknade i ett särskilt nyckelregister, upptagande namn, födelsetid samt vederbörandes socialregisternummer. — Registret innehåller för närvarande c:a 69 000 akter. År 1938 inkommo till registret c:a 250 000 rapporter från stadens sociala organ m. fl. Kostnaderna för registret uppgingo år 1938 till 103 000 kronor. — Socialregistret överlämnades till statistiska kontoret bl. a. därför att statistiska kontorets socialvårdsstatistik härigenom till huvudsaklig del kunde uppbyggas direkt på socialregistret. Sid. 531.

Sociala frågor vid årets riksdag. Artikeln utgör en årligen återkommande översikt av de viktigaste propositionerna och motionerna inom de sociala ämnesgrupperna. Under rubriken arbetsförhållanden i allmänhet redogöres bl. a. för beviljade anslag för arbetslöshetens bekämpande och årets beredskapsstat, den nya arbetstidslagen för detaljhandeln och den ändrade butiksstängningslagen samt de reviderade arbetstidslagarna för bagerier och lantarbetare. Vidare beröres reformeringen av den lägre lantbruksundervisningen samt den nya lagen om förbud mot avskedande av arbetstagare i anledning av äktenskap eller barnsbörd m. m.

Under rubriken socialförsäkring behandlas bl. a. beslutet om fortsatt utredning om den sociala olycksfallsförsäkringens utsträckande till hantverkare och andra mindre yrkesidkare samt viss lagstiftning för beredande av möjligheter till krigsriskförsäkring för besättningar på handelsfartyg. Bland frågor rörande fattigvård och barnavård m. m. märkes den nya lagstiftningen om förordnande av barnavårdsman i vissa fall även för barn i äktenskap samt inskränkningen av anhörigas ersättningsskyldighet för lämnad fattigvård, barnavård eller bidragsförskott. Under avdelningen bostadsfrågor omnämnes den nya hyreslagstiftningen och de utvidgade lånemöjligheterna för uppförande eller förbättring av lantarbetarbostäder och andra bostäder på landsbygden, bidrag till pensionärshem samt den bifallna motionen om utredning om möjligheterna att nedbringa byggnadskostnaderna på landsbygden. Bland egnahemsfrågor må endast nämnas omläggningen av den statliga egnahemsverksamheten. Under hälso- och sjukvård beröres den nya lagstiftningen om skyddsläkemedel åt vissa kvinnor och barn och om lindring i de mindre bemedlades sjukvårdskostnader samt den nya tuberkulosförordningen. Slutligen behandlas bland sociala frågor i övrigt den nya lagstiftningen om villkorlig dom. Sid. 537.

Det svenska näringslivets strukturella utveckling. Enligt undersökningar inom konjunkturinstitutet steg nationalinkoms-

ten mellan åren 1928/30 och den i konjunkturhänseende likartade perioden 1936/38 med 20 à 25 %. Men denna snabba produktionsstegring har icke försiggått likformigt på alla områden. Industriproduktionen för hemmamarknaden översteg under åren 1937/38 med inemot två tredjedelar 1929 års nivå, medan exportproduktionens volym endast steg med c:a 10 %. Importens värde steg samtidigt med 13 %. Flera faktorer synas liksom i England ha stimulerat hemmamarknadens uppsving. De viktigaste av dessa äro bostadsbyggandet och förändringarna i importens konkurrensläge i förhållande till den inhemska produktionen, d. v. s. tendensen mot ökad självförsörjning. Sid. 561.

Erkända arbetslöshetskassor år 1938. Under år 1938 voro 13 erkända arbetslöshetskassor i verksamhet. Det sammanlagda medlemsantalet vid årets utgång uppgick till något över 180 000. Medlemmarnas avgifter under året utgjorde 3·2 milj. kr., under det att såsom arbetslöshetsunderstöd (daghjälp) utgavs 2·9 milj. kr. Inalles har understöd utgivits för 987 796 arbetslöshetsdagar med ett genomsnittligt daghjälpsbelopp av 2: 90 kr. Det sammanlagda statsbidraget för år 1938 uppgick till 1·6 milj. kr. Kassornas sammanlagda behållna tillgångar vid 1938 års utgång utgjorde 6·0 milj. kr. eller omkring 33 kr. per medlem. Sid. 576.

Sysselsättningsvolym och arbetstillgång inom industri och handel m. m. under andra kvartalet 1939. Vad beträffar företag, som lämnat uppgifter både för 1:a och 2:a kvartalen 1939, kan nämnas, att antalet sysselsatta arbetare under tiden mars—juni ökat med 5·4 %, antalet utgjorda arbetstimmar med 3·9 % och den utbetalade lönesumman med 6·5 %. Vid företag, vilka lämnat uppgifter för både 2:a kvartalet 1938 och 2:a kvartalet 1939, har sedan juni 1938 arbetarantalet nedgått med 0·7 %, medan lönebudgeten stigit med 8·8 %. Den genomsnittliga veckoarbetstiden utgjorde 45·2 timmar i juni 1939 mot 45·8 timmar i mars samma år och 46·6 timmar i juli 1938. Den beräknade konjunktursiffran rörande arbetstillgångens växlingar var 3·92 andra kvartalet 1939 mot 3·66 för första kvartalet. Sid. 582.

Arbetsmarknaden juni—juli 1939. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna var under juli 1939 119 (119 i juni). Antalet arbetslösa inom fackförbunden utgjorde vid slutet av juni 5·5 % av medlemsantalet (6·3 % i maj). Antalet till statens arbetslöshetskommission rapporterade hjälpsökande uppgick vid slutet av juli 1939 till c:a 6 600 (9 917 i juni). Sid. 596.

Byggnadsverksamheten under andra kvartalet 1939. I 12 städer med över 30 000 invånare fullbordades under andra kvartalet 1939 2 513 bostadslägenheter och 7 323 rum (»eldstäder», d. v. s. boningsrum eller kök) mot 2 091 lägenheter och 6 657 rum under andra kvartalet 1938. Byggnadslov beviljades för 5 461 lägenheter och 16 145 rum mot 5 460 lägenheter och 14 783 rum andra kvartalet 1938. Den 1 juli 1939 befunno sig 22 158 lägenheter och 59 743 rum under byggnad mot 18 400 lägenheter och 49 977 rum vid motsvarande tidpunkt förra året.

I sex av rikets största städer fullbordades under andra kvartalet lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. dyl. ändamål med en sammanlagd golvyta av c:a 60 000 m² mot 25 000 m² andra kvartalet 1938. Samtidigt utfärdades byggnadslov för dylika lokaler med en golvyta av tillhopa 325 000 m² mot 115 000 m² andra kvartalet 1938. Sid. 603.

Uppehålls- och arbetstillstånd. Den 1 juli 1939 innehade 14 318 utlänningar uppehålls- och arbetstillstånd mot 12 850 vid föregående kvartalsskifte och 10 728 den 1 juli 1938. *Antalet flyktingar* beräknades den 1 juli till högst 4 800. Sid. 609.

Indextalet för livsmedel, bränsle- och lyseartiklar var i juli 1939 115 om år 1935 = 100, vilket var en enhet högre än föregående månad, och 149, om juli 1914 = 100. Sid. 613.

Stockholms stads socialregister.

Några uppgifter om organisation och verksamhet.

Socialregistrets tillkomst och organisation. Enligt lag den 20 mars 1936 om socialregister skall i varje kommun av fattigvårdsstyrelsen eller annat kommunalt organ, som kommunen därtill utser, föras ett register över hjälpverksamheten inom kommunen.

Klientelet hos de sociala hjälporganen i Stockholm var även före socialregisterlagens tillkomst i viss utsträckning centralt registrerat. Fattigvårdsnämnden hade nämligen upprättat ett kortregister över understödstagare i fattigvården, i vilket register även antecknades personer, som erhållit hjälp från arbetslöshetskommittén, varjämte anteckningar gjordes om åtgärder i barnavårdsnämnden och pensionsnämnderna och i vissa avseenden även nykterhetsnämnden.

Vidare är att nämna att Föreningen för välgörenhetens ordnande (F. V. O.) hade upprättat ett register över personer med fattigvårdsunderstöd, tilläggspension eller understöd från vissa enskilda stiftelser, donationer och fonder.

Nämnda register innehöllo emellertid i huvudsak endast hänvisningar till de särskilda hjälporganens akter och speciella register.

Vid de utredningar, vilka på fattigvårdsnämndens föranstaltande företogos i fråga om upprättande av ett socialregister i enlighet med socialregisterlagen, konstaterades att intet av de redan förefintliga registren motsvarade lagens fordringar. Registren voro som sagt hänvisningsregister, under det att socialregistret enligt lagen skulle innehålla direkta fortlöpande anteckningar rörande hjälpens orsak, omfattning, varaktighet m. m. En utbyggnad av de tidigare registren var icke lämplig. Säkerligen skulle det också ha visat sig, att de nya hjälpformer, vilka kommo till användning fr. o. m. år 1938 (bidragsförskott, barnbidrag, mödrahjälp m. m.), icke kunnat tillfredsställande registreras i de förut befintliga registren.

Fattigvårdsnämnden, som enligt stadskollegiets beslut hade att vidtaga åtgärder i anledning av socialregisterlagen, beslöt därför att ett nytt register skulle uppläggas. Nämnden beslöt vidare, sedan olika förslag diskuterats, att anlita biträde av stadens statistiska kontor för uppläggandet och förandet av socialregistret.

Registerarbetet överlämnades till statistiska kontoret, enär betydande kostnadsbesparingar och andra fördelar härigenom kunde ernås. Kontorets

socialvårdsstatistik kunde till huvudsaklig del uppbyggas direkt på socialregistret, och anskaffandet av särskilda primäruppgifter för denna statistik kunde sålunda i stor utsträckning undvikas. Vidare skulle inom statistiska kontorets övriga avdelningar förefintligt primärmaterial m. m. av relevans för socialregistret automatiskt och utan kostnadskrävande omgång kunna ställas till registrets förfogande. Det anfördes även bl. a., att det vore en fördel, att registret blev förlagt till ett organ, som stod utanför den utövande hjälpverksamheten.

I anledning av fattigvårdsnämndens uppdrag har i statistiska kontoret upprättats en särskild avdelning för socialregistret. Ledningen av avdelningen handhaves under kontorets direktör av en förste aktuarie. Antalet biträden i socialregistret varierar mellan 25 och 30. Kostnaderna för registret uppgingo år 1938 till 103 000 kr.

Registreringsmetoder. Registreringen sker i socialregisterakter, vilka numreras i följd, allteftersom de upplägges, samt förvaras ordnade i nummerföljd, d. v. s. kronologiskt. Å blanketten för socialregisterakt finnes plats för ett helt familjeförband, d. v. s. makar samt tillhörande barn. För ensamstående person över 16 år, som är föremål för hjälpåtgärd, upplägges särskild akt. Minderåriga barn antecknas på föräldrarnas eller moderns akt. På akten antecknas även överåriga barn samt understödstagares föräldrar, därest upplysning om dem kan erhållas. Skulle överåriga barn eller föräldrar även uppbära understöd och på grund härav som sagt ha egen socialregisterakt, göras noggranna hänvisningar på resp. akter.

Socialregisterakten utgöres av en fyrsidig blankett i stort folioformat. Förutom ovannämnda namnuppgifter samt uppgifter om födelsetid, födelseförsamling och civilstånd innehålla socialregisterakterna uppgifter om inflyttning till eller utflyttning från Stockholm, hemortskommun samt de å akten upptagna personernas yrke eller sysselsättning, vistelseadress och registreringsnummer hos de sociala organen. Vidare göras anteckningar om pensionsförhållanden samt olycksfalls-, sjukkasse- och arbetslöshetsförsäkring o. dyl. Slutligen antecknas anledningen till den av resp. hjälporgan företagna hjälpåtgärden samt beslutade ersättningskrav. Akten förses även med påteckning rörande eventuella förseelser, vilka understödstagaren gjort sig skyldig till.

De fortlöpande uppgifterna angående meddelad hjälp införas icke på den nu beskrivna aktblanketten utan på särskilda åtgärdsbilagor, vilka äro fogade till huvudakten.

Upplysningar rörande de sociala organens åtgärder meddelas till socialregistret å små blanketter, i regel i formatet 5 × 6·5 cm, vilka å baksidan äro gummerade. För de olika understödsformerna finnas speciella sådana rapportblanketter, vilka för att underlätta en snabb orientering angående de hjälpformer, vilka äro inkopplade i ett särskilt understödsfall, äro tryckta på papper i olika färg eller försedda med särskilt i ögonen fallande beteckningar.

Nämnda rapporter bliva allteftersom de inkomma till registret underkas-

tade en första granskning, varefter de sorteras i nummerföljd och inklistras på åtgärdsbilagorna. Detta förfaringssätt har bl. a. den fördelen, att kostnader för en eljest nödvändig avskrivning av de inkomna uppgifterna kunnat undvikas.

Alla i socialregisterakterna förekommande personer äro upptagna i ett särskilt namnregister (Skandex' radregister). I detta register, vilket är ordnat alfabetiskt, antecknas fullständiga namn jämte födelsetid samt socialregisternummer. Vill man inhämta upplysningar om en person, vilkens socialregisternummer icke är bekant, måste man alltså först slå i namnregistret.

Erfarenheten har visat, att namnregistret i en detalj tyvärr ordnades opraktiskt. Då ett namn omfattar flera förnamn, ha förnamnen antecknats i namnregistret i den ordning de förekomma på den inkomna uppgiften, t. ex. *Andersson*, Vilhelm Erik Leonard. Då en förfrågan inkommer beträffande denna person, inträffar det stundom, att förnamnen angivas i en annan ordning. Den som arbetar med namnregistret måste därför slå på flera namnkombinationer. Det mest rationella hade varit ett system, i vilket förnamnen vid registeruppgiftens utskrivning alltid ordnades alfabetiskt.

Socialregistrets arbetssätt kan åskådliggöras genom följande exempel. En person kommer in på fattigvårdsnämndens distriktsbyrå nr III och anhåller om hjälp. Byrån begär skriftligen eller i brådskande fall per telefon upplysningar om personen. När denna förfrågan inkommit till socialregistret, slås namnet i namnregistret. Visar det sig, att personen finnes i registret, delgives byrån skriftligen — i brådskande fall per telefon — alla upplysningar av betydelse, vilka finnas uti ifrågavarande socialregisterakt. Som regel lämnas även vissa kompletterande, särskilt införskaffade upplysningar, exempelvis rörande inkomsttaxering, medlemskap i erkänd sjukkassa etc. På socialregisterakten antecknas, med angivande av datum, att förfrågan rörande ifrågavarande person inkommit från nämnda distriktsbyrå.

Skulle den efterfrågade personen icke finnas antecknad i socialregistret såsom understödstagare, får byrån skriftligen besked härom, eventuellt jämte vissa av registret införskaffade upplysningar, t. ex. angående medlemskap i sjukkassa, inkomsttaxering, rörande i publikationen »Polisunderrättelser» antecknade förseelser etc. I detta fall, då sålunda den efterfrågade icke har egen akt i socialregistret, göres anteckning om den ingångna förfrågan i namnregistret. Socialregisterakt upplägges nämligen först då en hjälpåtgärd vidtagits och icke på grund av enbart en förfrågan.

Om samma person någon dag senare söker understöd på något annat tjänsteställe, kan socialregistret med ledning av nämnda anteckningar vid förfrågan upplysa om att personen redan är känd å distriktsbyrå III.

Om sedermera fattigvårdsstyrelsen i III:e distriktet fattar beslut om understöd till personen i fråga, får socialregistret ett skriftligt meddelande härom å en sådan rapportblankett, som beskrivits i det föregående. Visar det sig därvid, att personen alltjämt saknar egen socialregisterakt, anmodas distriktsbyrå III att utskriva och till socialregistret översända dylik akt.

Då socialregisterakten inkommit, inklistras beslutsrapporten å tillhörande åtgärdsbilaga. Rörande de månatliga understödsutbetalningarna erhåller registret ävenledes rapporter, vilka på samma sätt inklistras.

Aktnummer å den nyutskrivna akten meddelas givetvis till vederbörande tjänsteställe, som därefter å alla rapporter och meddelanden till socialregistret i ifrågavarande fall alltid angiver socialregisternumret.

Verksamhetens omfattning. Socialregistret har givetvis etablerat samarbete med de kommunala hjälporgan, som närmast åsyftas i socialregisterlagen, d. v. s. med fattigvårdsnämnden — motsvarande fattigvårdsstyrelsen i övriga kommuner — pensionsnämnderna, barnavårdsnämnden, arbetslöshetskommittén och nykterhetsnämnden. Därjämte erhållas uppgifter från stadens sjukhus rörande fri sjukvård och från folkskolorna rörande skolbarnsbespisning.

Beträffande kontakten med enskilda organisationer är att nämna, att erkända sjukkassor, såsom Stockholms erkända centralsjukkassa jämte tillhörande lokalsjukkassor, alltid beredvilligt fullgöra den uppgiftsskyldighet till socialregistret, som är föreskriven i socialregisterlagen. Därjämte har Stockholms erkända centralsjukkassa åtagit sig att sedan förfrågan en gång gjorts beträffande en sjukkassemedlem utan särskild begäran från socialregistret underrätta registret rörande all den hjälp ifrågavarande medlem kan komma att erhålla från kassan.

De erkända arbetslöshetskassorna, vilka även äro uppgiftspliktiga, visa likaledes största tillmötesgående, då registret begär upplysningar angående lämnad hjälp.

Det är tydligt, att socialregisterlagen endast gäller för de borgerliga kommunerna och att den sålunda icke är tillämplig i fråga om understöd från de fonder, som kyrkoförsamlingarna förvalta. Flera av huvudstadens församlingar ha emellertid åtagit sig att rapportera dylika understöd. Andra församlingar ha ställt sig avvisande eller avvaktande.

Mellan socialregistret och Föreningen för välgörenhetens ordnande har ett mycket givande samarbete etablerats.

Det kan även nämnas, att Frälsningsarmén ställt sig intresserad av ett liknande samarbete med stadens hjälporgan via socialregistret.

Då registret från socialt hjälporgan eller på annat sätt erhållit en uppgift, vilken tydligen är av intresse för hjälporgan, där fallet är aktuellt, delgives omedelbart detta senare organ. Om exempelvis registret får underrättelse om att mödrahjälp blivit beviljad i ett fattigvårdsfall, blir vederbörande fattigvårdsorgan underrättat härom. Finner registret vid genomgången av de till statistiska kontoret inkomna uppgifterna om vigslar att en kvinna, som erhåller bidragsförskott, ingått äktenskap, underrättas ofördröjligen förskottsbyrån i barnavårdsnämnden. Denna arbetsmetod är givetvis av stor betydelse för en snabb anpassning av de olika hjälpformerna.

I viss utsträckning lämnas upplysningar även till organ, som icke äro av social karaktär. Sålunda överlämnas på begäran av överståthållarämbetet för

skatteärenden till ämbetet förteckningar över fattigvårdsklientelet i den öppna fattigvården, vilka förteckningar tjäna till ledning för inkomsttaxeringens bedömande i de fall då självdeklaration icke avgivits. Mantalskontoret erhåller icke sällan adressuppgift rörande personer, som i mantalskontoret antecknats som obefintliga.

Enligt k. kungörelse den 17 juni 1938 angående skyldighet för domstolar m. fl. att meddela uppgifter till ledning för systembolags verksamhet åligger det fattigvårdsstyrelse att till systembolaget för kommunen lämna uppgifter angående personer, som av kommunen åtnjuta fattigvård. Vad beträffar fattigvårdsnämnden i Stockholm, fullgöres denna uppgiftsplikt i huvudsak av stadens socialregister.

Socialstyrelsens »Efterlysningar av underhållsskyldiga» slås i socialregistret, och om registret befinnes innehålla aktuella uppgifter om efterlyst person, göres anmälan härom till socialstyrelsen.

Antalet socialregisterakter var vid 1938 års slut 61 251 och den 24 augusti 1939 68 971. Antalet i namnregistret införda namn torde uppgå till omkring 250 000; häri ingår dock ett stort antal namn på personer, vilka icke äro understödstagare, men vilka såsom vuxna barn, fäder till barn utom äktenskap eller föräldrar till understödstagare blivit antecknade i socialregisterakterna. Vidare är att märka, att gift kvinna även antecknas under sitt namn som ogift.

Under år 1938 inkommo c:a 250 000 rapporter från stadens sociala organ m. fl. Under samma år besvarade registret c:a 41 800 skriftliga förfrågningar och utsände, i anledning av till registret inkomna uppgifter, c:a 50 000 skriftliga meddelanden.

Socialregistret såsom grundval för socialstatistik. Då socialregistret anförtroddes åt stadens statistiska kontor var avsikten bl. a., såsom ovan framhållits, att härigenom skapa goda och arbetsbesparande förutsättningar för hithörande socialvårdsstatistik.

Denna tanke är även förverkligad beträffande fattigvårds- och arbetslöshetsstatistiken. Statistiska kontoret utarbetade nämligen redan före socialregistrets upprättande årliga berättelser samt månatliga översikter rörande stadens fattigvårds- och arbetslöshetshjälp, varjämte kontoret även utarbetade stadens årliga fattigvårdsredogörelse för riksstatistiken. Dessa arbeten baserades tidigare på särskilt för ändamålet utskrivet primärmaterial. Numera göras de direkt på grundval av socialregisteruppgifterna. Härigenom ha betydande kostnadsbesparingar för staden kunnat ernås. Vad beträffar enbart de statistiska arbetena rörande fattigvården, har besparingen beräknats uppgå till 30 000 kr. per år.

Statistiska kontorets socialstatistiska avdelning har vidare verkställt flera utredningar (för barnavårdsnämnden, befolkningskommissionen m. fl.) med socialregistrets uppgifter som primärmaterial. För närvarande är en bostadsundersökning rörande fattigvårdsklientelet under utarbetande, vilken baseras på socialregistrets material i kombination med kontorets allmänna bostads-

räkningsmaterial. Vidare har material för en utredning rörande understödstagarnas sjukdomsförhållanden uttagits genom sampling ur socialregistret.

Registrets möjligheter såsom statistisk kunskapskälla ha givetvis hittills endast till ringa del blivit utnyttjade. Statistiska kontoret hyser den bestämda uppfattningen, att socialregistret i framtiden kommer att kunna lämna värdefullt material för social forskning och lagstiftning, utan att därvid socialregistrets huvudsakliga uppgift, som får anses vara att söka åstadkomma en rationell samverkan mellan de talrika hjälporganen i det moderna samhället, i något avseende eftersättes.

Slutligen kan nämnas, att förslag sannolikt inom kort kommer att framläggas i stadsfullmäktige rörande uppförande av ett »socialhus», i vilket de viktigaste sociala nämnderna samt bl. a. statistiska kontoret med socialregistret skulle inrymmas. Om denna byggnad kommer till stånd, skulle ifrågavarande nämnder bliva lokalt nära anslutna till socialregistret, varigenom flera registeranordningar, som för närvarande måste finnas hos nämnderna, säkerligen skulle bliva överflödiga.

Olof Olinder.

Sociala frågor vid 1939 års riksdag.

1. Arbetsförhållanden i allmänhet.

Arbetslöshetens bekämpande. Vid sidan av den kvardröjande restarbetslöshet, som varit utmärkande för arbetslöshetssituationen under de senaste budgetåren framträdde under 1938 en arbetslöshet av mer konjunkturbetonad karaktär och särskilt koncentrerad till skogsindustrierna. För att bekämpa denna, beviljades i tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1938/39 under nionde huvudtiteln medel för bl. a. skogsdikningar. Vidare planeras en utvidgad kompletteringsverksamhet vid ofullständiga jordbruk inom Blekinge och Västernorrlands län. I övrigt kommer arbetslöshetspolitiken även under budgetåret 1939/40 främst att inriktas på hjälpåtgärder inom de av restarbetslöshet tyngda kommunerna; en eventuell omläggning av de därvid tillämpade principerna torde först kunna ske sedan 1937 års arbetslöshetssakkunniga slutfört sitt uppdrag, vilket torde ske under 1939. Dessa åtgärder avse såväl att direkt hjälpa de arbetslösa — i första hand genom beredskapsarbeten men även genom hjälpåtgärder under arbetslöshetskommissionens ledning — som ock att uppnå ökad livaktighet inom nämnda områdens näringsliv (bl. a. genom stöd åt enskilda företagare i samarbete med företagareföreningar).

De sålunda i propositionen nr 178 angivna allmänna riktlinjerna för arbetslöshetspolitikens bedrivande godkändes av riksdagen, som för budgetåret 1939/40 anslog 10·0 milj. kr. till *statliga och kommunala beredskapsarbeten.* (Å tilläggsstaten för budgetåret 1938/39 hade dessutom anvisats 4·0 milj. kr.) Beträffande en detalj i Kungl. Maj:ts förslag att statsmedel borde utgå till vissa flyttningsbidrag åt arbetssökande familjer — främst i syfte att under sommaren 1939 giva större effekt åt överflyttningar av arbetskraft till mellersta och södra Sverige — ifrågasatte riksdagen, om icke därutöver arbetsförmedlingsverksamheten rörande såväl gifta som ogifta arbetssökande överhuvud taget borde kunna intensifieras inom områden med kvardröjande restarbetslöshet genom ökade möjligheter till resebidrag av statsmedel. Den åsyftade intensifieringen skulle närmast innebära, att den av arbetsförmedlingsanstalterna lämnade ersättningen utsträcktes till att kunna omfatta hela resekostnaden till och i erforderliga fall även från arbetsplatsen. En dylik bidragsverksamhet borde dock tillsvidare huvudsakligen begränsas till att underlätta förflyttning av arbetskraft från områden med kvardröjande restarbetslöshet till trakter, där brist på arbetskraft råder inom jordbruket. Kostnaderna för hithörande resor borde täckas av arbetslöshetsmedel, i den mån de icke enligt gällande bestämmelser kunde bestridas av arbetsförmedlingen. — I motionerna I: 198 och II: 298 hade upptagits tanken på statsbidrag efter förmånligare grunder till kommuner, som anordna speciellt för äldre arbetslösa avsedda beredskapsarbeten. Dessutom hade i motionerna I: 282 och II: 436 berörts spörsmålet om ett centralt organ för arbetslöshetsärendenas handläggning. Då båda dessa spörsmål torde beaktas av 1937 års arbetslöshetssakkunniga, föranledde de ingen riksdagens åtgärd.

Vidare anslog riksdagen för budgetåret 1939/40 8·0 milj. kr. till *reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m.* (prop. 179) — å tilläggsstaten hade redan anslagits 2·0 milj. kr. — samt 350 000 kr. till statens arbetslöshetskommission. Det i

motionerna I: 282 och II: 436 framställda yrkandet om ökad medelanvisning samt motionerna II: 2 och 283 angående avveckling av arbetslöshetskommissionen avslogos av riksdagen. Motionen II: 40 angående viss ändring i gällande arbetslöshetsdirektiv föranledde ingen åtgärd.

1938 års riksdag ställde genom en särskild finansfullmakt medel till Kungl. Maj:ts förfogande för finansiering av vissa företag m. m., lämpade att utföra i händelse av en väsentlig försämring av konjunkturläget inom landet eller inom vissa näringsområden.[1] Fullmakten utformades såsom en *beredskapsstat,* genom vilken riksstaten kompletterades med vissa villkorliga medelsanvisningar. Beredskapsstat har även fastställts för budgetåret 1939/40 (proposition 242) i enlighet med av fjolårets riksdag prövade principer (proposition 1938: 275). Denna betecknas såsom allmän, emedan vid årets riksdag särskild beredskapsstat även avgivits för försvarsväsendet. Den omfattar till övervägande delen anslag till arbeten, vilka ansetts under alla förhållanden böra komma till stånd och som kunna men — vid bibehållet konjunkturläge — ej behöva utföras under det budgetår staten avser. Därjämte har upptagits anslag, avseende att bekämpa ev. inträffande arbetslöshetskris. De av riksdagen beviljade förskottsanslagen å driftbudgeten uppgå — exkl. de mot investeringsanslagen svarande avskrivningsanslagen — till 170·2 (föregående år 155·8) milj. kr., därav på social- och kommunikationsdepartementen 60·9 (50·8) resp. 91·2 (90·2) milj. kr. Kapitalbudgeten uppgår till 115·1 (75·1) milj. kr. Häremot svara avskrivningsanslag å 40·0 (26·1) milj. kr. — Motionerna I: 301 och II: 460, som bl. a. avsågo att inskränka Kungl. Maj:ts befogenheter att igångsätta arbeten både med hänsyn till deras omfattning och tidsfördelning, avslogos; liknande synpunkter hade framförts även vid 1938 års riksdag men då blivit avvisade.

I de likalydande motionerna I: 191 och II: 272 hemställdes om utredning rörande möjligheterna att även på annat sätt än genom offentliga arbeten *mildra de ekonomiska fluktuationernas verkningar.* De föranledde ingen riksdagens åtgärd, emedan kamrarna stannade vid olika beslut. En del pågående specialutredningar (1937 års arbetslöshetssakkunniga m. fl.), framhöll första kammarens andra *tillfälliga utskott,* torde nämligen beakta flera i motionen berörda spörsmål. Dessutom skulle planerade överläggningar mellan regeringen och representanter för enskilda näringslivet skapa förutsättningar för ett ingående studium av flertalet ifrågavarande problem.

I likalydande motioner (I: 11 och II: 28, I: 12 och II: 30 samt I: 13 och II: 29) ha föreslagits vissa ändringar i förordningen om *erkända arbetslöshetskassor,* utredning om *obligatorisk arbetslöshetsförsäkring* m. m. Andra lagutskottet erinrade om, att landsorganisationen i Sverige den 13 december 1938 i skrivelse till Kungl. Maj:t gjort framställning om höjning i fråga om förvaltningsbidraget och statsbidraget till arbetslöshetskassorna samt om kontroll av avgiftsbetalningen m. m. Över denna framställning ha yttranden inhämtats, varefter socialstyrelsen av Kungl. Maj:t erhållit i uppdrag att verkställa viss utredning i ämnet. Med hänvisning till bl. a. denna utredning avstyrkte utskottet motionerna, som avslogos av riksdagen.

Motionerna I: 166 och II: 188 om utredning rörande ett planmässigt ianspråktagande av *folkets arbetskraft i händelse av krig* föranledde ingen åtgärd, då utredning av hithörande spörsmål pågår av sakkunniga rörande arbetsmarknadens försvarsberedskap (jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 282).

[1] Den av 1936 års utredning angående beredskapsarbeten (Statens off. utr. 1937: 26) verkställda inventeringen har, såvitt angår kommunala arbetsföretag, kompletterats genom ny inventering under hösten 1938. Från socialdepartementet utsändes nämligen i juli 1938 till samtliga kommuner i landet formulär med förfrågan om vilka företag borde kvarstå eller upptagas i beredskapsplanen. Bearbetningen av dessa uppgifter pågår inom departementet.

Arbetstidens reglering. I proposition nr 96 framlade Kungl. Maj:t ett förslag till *arbetstidslag för detaljhandeln* jämte en därav föranledd mindre *ändring av den allmänna arbetstidslagen* samt förslag till ny *butikstängningslag*, vilka med endast smärre ändringar biföllos av riksdagen. Den nya lagstiftningen på detta område grundar sig på utredningar och förslag av de 5 sakkunniga, som sedan år 1935 arbetat under benämningen »Arbetstidsutredningen angående affärs- och kontorsanställda» och som främst haft i uppdrag att undersöka de i nyssnämnda proposition berörda frågorna.[1] I förhållande till de sakkunnigas förslag innebar propositionen i fråga om arbetstidslagen bl. a. någon utvidgning av lagens giltighetsområde beträffande småföretagen till företag med »flera än en» arbetstagare i stället för »minst två» enligt de sakkunnigas förslag, varigenom t. ex. även ett företag med en heltidsanställd och dessutom en regelmässigt anlitad deltidsanställd faller under lagens bestämmelser. Vidare innebar propositionen viss ändring av bestämmelserna rörande övertidsarbete och ersättning för dylikt. Beträffande butikstängningslagen hade i propositionen bl. a. tillagts ett par helgdagsaftnar, då kortare affärstid skulle tillämpas, varjämte möjligheterna för kommunala avvikelser i fråga om affärstidens förläggning (t. ex. tidigare öppningstid för vissa slag av affärer), söndagshandel m. m. i viss mån utvidgats och i övrigt preciserats. I fråga om övervakningen hade de sakkunniga föreslagit att tillsynen å efterlevnaden av lagen skulle övertagas av yrkesinspektionen, men Kungl. Maj:ts förslag bibehöll polismyndigheterna såsom övervakare. I samband med propositionen väcktes ett tjugutal olika motioner[2] berörande huvudsakligen övertidsbestämmelserna i arbetstidslagen och kioskhandeln i butikstängningslagen.

Vad beträffar arbetstidslagen föreslog andra lagutskottet en minskning av den obligatoriska måltidsrastens minimilängd från en timme, resp. två raster om tillhopa en och en kvarts timme till en rast om minst en halv timme med bl. a. den motiveringen, att en längre rast medför en motsvarande förskjutning av den tid, då arbetet för dagen kan avslutas. Kamrarna följde dock på denna punkt Kungl. Maj:ts förslag, som bl. a. erhållit medicinalstyrelsens stöd såsom betydelsefullt ur hälsosynpunkt. Även rörande de föreslagna bestämmelserna om lagens ikraftträdande framkommo åtskilliga meningsskiljaktigheter. Medan i propositionen föreslagits, att lagen i sin helhet skulle träda i kraft den 1 januari 1940, ville utskottet undantaga arbetsförhållanden, som reglerades av avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare, gällande för viss, den 1 januari 1940 ännu icke tilländalupen tid. Första kammaren godtog utskottets och andra kammaren Kungl. Maj:ts förslag. Efter sammanjämkning beslöts, att lagen i vad gällde de i 8 § intagna bestämmelserna om övertidsersättning — en av den nya lagens omstridda punkter — icke skulle få rubba skriftligt avfattade avtal, som gällde för viss tid efter lagens ikraftträdande.

I och med denna lag (Sv. förf.-saml. nr 287) har detaljhandeln och all verksamhet, som bedrives i omedelbar anslutning därtill, samt arbete å rak-

[1] Jfr socialstyrelsens utlåtande över de sakkunnigas förslag, Soc. Medd. årg. 1938, sid. 688 o. f. — [2] Jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 280.

stuga, frisersalong, fotografiatelje eller badinrättning inordnats bland de rörelsegrenar, där arbetstiden är lagligt reglerad. Som ovan antytts ha de minsta företagen med endast en anställd undantagits från lagens giltighetsområde. Lagen är vidare icke tillämplig på medlemmar av arbetsgivarens familj, befattningshavare i chefs- eller annan överordnad ställning samt farmacevter. På arbetsrådet ankommer att i särskilda fall avgöra, om eller i vad mån lagen äger tillämpning på visst arbete eller viss arbetstagare. Som allmän regel gäller, att arbetstiden inom detaljhandeln m. m., raster inberäknade, icke får överskrida 48 timmar i veckan samt dessutom under något dygn icke överstiga 10 timmar. Många möjligheter till uppmjukning av dessa huvudregler finnas dock. Arbetsrådet kan sålunda medgiva en annan fördelning av arbetstiden, om blott denna icke förlänges för år räknat. En utsträckning av arbetstiden kan även beviljas i visst fall av särskilda skäl eller inom ett helt verksamhetsområde, om arbetstagarna själva finna det önskvärt och arbetstiden därigenom ej kommer att förlängas i oskälig grad. Även andra undantag från lagens tillämpning kunna av Kungl. Maj:t beviljas för viss del av landet eller för visst arbete eller företag.

Angående rätt att använda arbetstagare till övertidsarbete gäller den allmänna arbetstidslagens bestämmelser om arbete i anledning av natur- eller olyckshändelse, och vidare får övertid användas till betjäning av kunder, som inkommit före lokalernas stängning, samt till förberedelse- och avslutningsarbeten i $1^1/_2$ timme per dygn. Därutöver får övertid användas för högst 48 timmar per fyra kalenderveckor och 200 timmar under loppet av ett kalenderår. Arbetsrådet kan dessutom vid trängande behov bevilja ytterligare 150 övertidstimmar under loppet av ett kalenderår. — I lagen har införts en i den allmänna arbetstidslagen ej förekommande bestämmelse, att arbetsgivare är pliktig att för arbete å övertid utgiva särskild ersättning. Arbetstagare har för sin del att inom två månader framföra sitt krav på sådan ersättning och, om så erfordras, inom ett år anhängiggöra sin talan. Arbetsgivaren åligger att göra anteckningar i särskild journal rörande det övertidsarbete, som förekommit. Om raster se ovan. Vid handläggning i arbetsrådet av ärende, som faller under denna lag, skall till tjänstgöring inkallas två med detaljhandelns förhållanden förtrogna ledamöter, en företrädande arbetsgivarna och den andra arbetstagarna. Tillsyn å efterlevnad av lagen utövas av yrkesinspektionen och förseelser mot densamma straffas i regel med dagsböter. Utformningen av reglerna för lagens ikraftträdande har förut berörts. Lagen har givits provisorisk karaktär, i det den i huvudsak gäller tre år från den 1 januari 1940.

Vid utskottsbehandlingen av butikstängningslagen strökos tobaksvaror och tändstickor ur förteckningen å varor, som skulle få försäljas från automatapparater, och denna inskränkning godtogs även av båda kamrarna. I fråga om kioskhandeln ville utskottet giva kioskerna rättighet att under den vanliga affärstiden även försälja tobak, medan de under den förlängda affärstiden endast skulle få sälja övriga kioskvaror. Kamrarna följde dock härvid propositionens principiella inställning, att kioskerna hela försäljningsdagen endast skulle handla med övriga kioskvaror och således ej alls

föra tobaksvaror, såvida kioskerna icke tillämpade vanlig affärstid eller voro förenade med ordnad servering. Vidare godtogs i anledning av motion (II: 382) en viss uppmjukning av reglerna för den nya lagens ikraftträdande.

Den nya butikstängningslagen (Sv. förf.-saml. nr 289) avlöser lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse. Lagen är i olikhet med 1919 års lag av provisorisk karaktär och gäller liksom arbetstidslagen för detaljhandeln under tre år fr. o. m. den 1 januari 1940. Rörande innebörden av den nya butikstängningslagstiftningen må utöver vad ovan anförts hänvisas till redogörelsen för sakkunnigeförslaget i Soc. Medd. årg. 1938, sid. 690 o. f.

Propositionens förslag till ändring av den allmänna arbetstidslagen inskränkte sig till att i dess 1 §, som uppräknar arbetsområden undantagna från lagens tillämpning, även infördes ett mom. j) om arbete, varå arbetstidslagen för detaljhandeln äger tillämpning. Förslaget bifölls (Sv. förf.-saml. nr 288).

Rörande *arbetstiden för bagerier och konditorier* föreslog Kungl. Maj:t i propositionen nr 146 vissa ändringar i 1930 års lag. Ändringarna berörde i främsta rummet de gamla tvistepunkterna, om de s. k. familjebagerierna skola vara undantagna från lagens tillämpning och frågan om tidpunkten för bageriarbetets påbörjande på morgonen.

De av Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna voro närmast föranledda därav, att 1937 års riksdag efter motion i andra kammaren anhållit om en allsidig och förutsättningslös utredning angående bagerilagens verkningar. Den begärda utredningen uppdrogs den 11 juni 1937 åt socialstyrelsen, som den 9 november samma år framlade förslag i ämnet,[1] över vilket ett antal yttranden sedermera hade begärts. Motionsvis framfördes vid årets riksdag yrkanden om avslag på Kungl. Maj:ts förslag (I: 266, II: 408 och 409) samt förslag om viss utvidgning av rätten till söndagsarbete i samband med lagstadgad arbetsfrihet varannan sön- och helgdag (I: 275 och II: 407). Med avstyrkande av motionerna föreslog andra lagutskottet, att propositionen skulle antagas i oförändrat skick, vilket även blev riksdagens beslut. I utskottet hade reservationsvis framhållits bl. a., att klockan 5 icke var någon särskilt ovanlig tid för arbetets början på vissa andra arbetsområden och att gällande arbetarskyddslagstiftning tillät även minderåriga, som fyllt 16 år, och kvinnor att börja arbetet klockan 5 förmiddagen. Vidare påpekade dessa reservanter, att svensk arbetslagstiftning hittills lämnat den enskilde företagaren och hans familjemedlemmar frihet att disponera över sin egen arbetskraft. Häremot framhöllos i debatten de speciella konkurrens- och arbetsförhållandena inom bagerinäringen.

Genom de beslutade ändringarna av bagerilagen (Sv. förf.-saml. nr 202), vilka träda i kraft den 1 januari 1940, har familjebageriernas undantagsställning upphört, varjämte tidpunkten för bageriarbetets början har framflyttats från i regel klockan 3·30 till 4 på morgonen beträffande uppeldning

[1] Soc. Medd. årg. 1938, sid. 318 o. f.

och deggöring och från klockan 5 till 6 i fråga om annat arbete. Vidare har bagerilagens giltighetsområde utsträckts till bagerier, som tillverka bröd för annat ändamål än till avsalu, varigenom t. ex. offentliga institutioner inom försvars- och sjukvårdsväsendet komma att inbegripas under lagen. I samband därmed har föreskrivits, att vad i lagen är stadgat om arbetsgivare skall beträffande statliga och kommunala institutioner gälla arbetsföreståndaren.

Genom borttagandet ur bagerilagens 1 § första stycket av orden »till avsalu» skulle hindren för Sveriges ratificering av *1925 års genèvekonvention angående nattarbete i bagerier* vara undanröjda, och Kungl. Maj:t begärde i propositionen riksdagens yttrande över nämnda konvention. Riksdagen förklarade sig med anledning därav icke ha något att erinra mot ratificering av det ifrågavarande konventionsförslaget. (Se även sid. 549.)

Efter utredningar av arbetsrådet och särskilt tillkallade sakkunniga framlade Kungl. Maj:t i propositionen nr 244 förslag till ny *lantarbetstidslag*. Den år 1936 antagna och år 1937 reviderade lagens giltighetstid utlöper den 31 oktober 1939 och statsmakterna hade sålunda att vid årets riksdag taga ställning till lantarbetstidslagens utformning i fortsättningen. Motionsvis yrkades dels vissa ändringar i propositionen (I: 325 och II: 478) och dels en återgång till den ursprungliga lydelsen av 1936 års lag (I: 326 och II: 479).

För det av arbetsrådet utarbetade ändringsförslaget har en utförlig redogörelse lämnats i denna tidskrift årg. 1938, sid. 790. De sakkunniga, som tillkallades i november 1938 (jfr Soc. Medd. årg. 1938, sid. 856), upptogo i det väsentliga samma ändringsförslag som arbetsrådet, med huvudsakligen följande olikheter. Generellt undantag föreslogs för kolning i mila. För den grupp arbetare, som användes till såväl djurskötsel som annat arbete, medgavs viss förlängning av arbetstiden; och specialregeln för gruppen begränsades till att gälla endast en arbetare för varje brukningsdel. För trädgårdsskötseln förslogs omläggning till arbetsveckor som enhet för arbetstidsregleringen. Det efter årstider varierande alternativet för veckoarbetstiden ändrades till 42 timmar under november—februari, 45 timmar under mars och oktober och 53 timmar under april—september. Beträffande övertid föreslogos till arbetsgivarens fria förfogande 200 timmar för 12 månader ehuru med föreskrift, att övertid må användas endast för tillfälligt behov av ökad arbetstid; arbetsrådet skulle få rätt att vid trängande behov bevilja ytterligare 60 timmar. Propositionens förslag sades avse en ökad anpassning av lagens regler efter de praktiska förhållandenas krav och efter den utformning, som genomförts i rättstillämpning och kollektivavtalspraxis. Det byggde i allt väsentligt på de sakkunnigas förslag. Viktigare ändringar däri föreslogos endast beträffande den ovan nämnda särskilda regeln för arbetare med både djurskötsel och annat arbete, där förslaget närmare anknöt till kollektivavtalets utformning och arbetsrådets förslag. Vidare utökades det antal övertidstimmar, som arbetsrådet kunde medgiva, utöver nyssnämnda 200, till 100 timmar för 12 månader. Andra lagutskottet påyrkade inga ändringar, varefter riksdagen av-

slog motionerna och antog Kungl. Maj:ts förslag i oförändrat skick. Den nya lagen (Sv. förf.-saml. nr 255) gäller i huvudsakliga delar från den 1 november 1939 t. o. m. den 31 oktober 1942.

Riksdagen biföll två likalydande motioner (I: 182 och II: 268) om åvägabringande av utredning angående större *enhetlighet i fråga om måltidsraster*, en fråga som har vissa beröringspunkter med de spörsmål, som reglerats genom de ovan behandlade lagarna om arbetstid och affärstid inom detaljhandeln. När frågan senast behandlades av riksdagen (år 1935), hade en skrivelse till Kungl. Maj:t beslutats och Kungl. Maj:t i anledning därav givit skolöverstyrelsen i uppdrag föreslå åtgärder på skolväsendets område. Båda kamrarna beslöto i enlighet med motionen en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att överståthållarämbetet och länsstyrelserna måtte få i uppdrag att taga initiativ till frivilliga förhandlingar mellan representanter för olika myndigheter och olika parter på arbetsmarknaden samt för husmödrarna i syfte att genom frivilliga överenskommelser uppnå en större enhetlighet i fråga om måltidsrasterna än den som för närvarande råder.

Riksdagen avslog en motion om *restaurang- och hotellpersonalens inordnande under lagen om arbetstidens begränsning* (II: 162). Utskottet hänvisade i sitt avstyrkande utlåtande bl. a. till att socialstyrelsen i anledning av en riksdagsskrivelse år 1937 erhållit i uppdrag att utreda lämpligheten av en dylik utsträckning av arbetstidslagens giltighetsområde. Styrelsen hade under år 1938 framlagt resultaten av en ny statistisk undersökning av arbetstidsförhållandena inom ifrågavarande näring[1] men hade ännu icke avgivit slutligt yttrande i ärendet. Vidare avslogs en motion om lagstiftning rörande reglering av *brandkårspersonalens arbetstid* (I: 171 och II: 248) samt ett par motioner om ändringar i *1938 års semesterlag* (II: 330 samt I: 216 och II: 332). Det i motionerna berörda spörsmålet om semesterlönens beräknande fann utskottet förtjänt av stor uppmärksamhet, men då framställning om ändring av lagens bestämmelser ingivits till socialministern i gemensam skrivelse den 10 mars 1939 från arbetsgivareföreningen och landsorganisationen[2], fanns ingen anledning för riksdagen att göra någon framställning i ämnet till Kungl. Maj:t.

Kollektivavtal, arbetskonflikter och föreningsväsen. I proposition nr 89 föreslogs, att i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus skulle införas en ny paragraf, som stadgade *rätt för landstingen att enhetligt reglera anställningsvillkoren för personal vid sjukhus*, för vilkas driftkostnad landstinget i sista hand helt ansvarade, samt skyldighet för direktioner och befattningshavare att ställa sig till efterrättelse på sådant sätt tillkomna reglementen eller kollektivavtal. Enligt sjukhuslagen skulle denna bestämmelse även bli tillämplig för sjukhus, som drivas av kommun eller sammanslutning, vari landsting eller kommun deltager. Socialministern uttalade, att syftet med denna tilläggsparagraf icke var att utvidga det område på arbetsmarknaden, inom vilket en reglering av anställningsför-

[1] Soc. Medd. årg. 1938, sid. 320 o. f. — [2] Jfr socialstyrelsens yttrande i ärendet, Soc. Medd. årg. 1939, sid. 184 o. f.

hållandena genom kollektivavtal kan äga rum, utan endast att i visst avseende möjliggöra en ökad centralisering av den kommunala sjukhusförvaltningen. I detta sammanhang fanns därför icke anledning att upptaga frågan om åtgärder till förhindrande av samhällsfarliga arbetsinställelser eller spörsmålet om kollektivavtalets användbarhet i fråga om här ifrågavarande befattningshavare.

I motion (I: 265 och II: 412) hemställdes emellertid om utredning angående åtgärder till säkrande av arbetsfreden inom sjukhusväsendet. Utskottet avstyrkte motionen under uttalande av sin anslutning till ett yttrande år 1934 av dåvarande socialministern i proposition rörande samma ämne, nämligen att sjukhuspersonalen med hänsyn till arten av dess arbetsuppgifter icke kunde använda de påtryckningsmedel i form av arbetsinställelse o. dyl., som begagnas inom det industriella arbetsområdet i syfte att påverka innehållet i blivande kollektivavtal. Motionen avslogs. Propositionen tillstyrktes däremot av utskottet och antogs av riksdagen i oförändrat skick.

Genom tvenne motioner (I: 170 och II: 247 samt II: 163) framfördes förslag om sådan ändring i 1928 års sjukhuslag, att det nu befintliga *förbudet för befattningshavare vid sjukhus att vara ledamot av sjukhusets direktion* måtte borttagas ur lagen. Utskottet ansåg att personalens sakkunskap kunde utnyttjas genom rådplägning med representanter för olika personalgrupper och hänvisade i övrigt till, att särskilda sakkunniga till Kungl. Maj:t avgivit förslag till lag om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän. Eventuell lagstiftning i detta senare ämne och erfarenheterna därav borde avvaktas. Motionerna avslogos av båda kamrarna.

I motion i andra kammaren (II: 245) väcktes förslag om viss *ändring i lagen den 11 september om förenings- och förhandlingsrätt.* Motionären hemställde, att riksdagen för sin del måtte besluta antingen att i nämnda lag införa en definition av begreppet föreningsrätt samt bestämmelser om vad som skall anses såsom kränkning av denna rätt eller också anhålla om utredning om lagens tillämpning i dessa avseenden. Frågan gällde bl. a. att få klarlagt, att föreningsrätten icke blott avser den enskildes rätt att tillhöra förening, som tillvaratager hans intressen, utan även sådan förenings rätt att utan intrång från motsidan fritt få utöva sin verksamhet. Andra lagutskottet företog en utredning av den praxis, som tillämpats av arbetsdomstolen i dylika mål, och fann, att domstolsmajoriteten i intet av målen ansett erforderligt att taga principiell ståndpunkt till spörsmålet; i vissa fall ha dock reservanter inom domstolen velat medgiva organisation rätt att föra talan. Arbetsdomstolens ordförande anförde i yttrande över motionen, att ovissheten om lagens innebörd måste innebära en betydande olägenhet i organisationernas arbete och att en utredning av frågan borde företagas. En sådan förordades även av de anställdas centralorganisation och landsorganisationen, medan svenska arbetsgivareföreningen hemställde, att utskottet måtte avstyrka motionen. Utskottet föreslog och riksdagen beslöt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att närmare bestämma begreppet föreningsrätt i lagen om förenings- och förhandlingsrätt[1].

[1] Jfr Soc. medd. årg. 1939, sid. 480.

Rörande spörsmålet om åtgärder till förhindrande av *allmänfarliga arbetsinställelser* framlades i år ånyo motioner i båda kamrarna (I: 43 och II: 91). Utskottet kunde denna gång i sitt avslagsyrkande bl. a. hänvisa till att det mellan svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen träffade huvudavtalet, i vilket såsom ett särskilt kapitel ingå vissa bestämmelser om behandling av konflikter berörande samhällsviktiga funktioner, ännu icke trätt i full tillämpning samt att spörsmålet om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter var under utredning. Motionerna avslogos i båda kamrarna. Vidare avslog riksdagen de under sista årtiondet nästan årligen återkommande motionerna om upphävande av *lagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol* och om bestämmelserna om *varsel i lagen om medling i arbetskonflikter* (II: 5, 156, 157 och 158).

Yrkesutbildning m. m. För den *lägre lantbruksundervisningen* finnas för närvarande i huvudsak tre skilda skoltyper, nämligen lantbruksskolor och lantmannaskolor (båda huvudsakligen avsedda för män) samt lanthushållsskolor. Elevantalet vid dessa uppgår icke till mer än c:a 3 000, jämfört med 30 000 vid de kommunala yrkesskolorna, 6 000 vid de statsunderstödda enskilda yrkesskolorna och 4 400 vid folkhögskolorna. För att öka antalet jordbrukare, som utbildas vid skolorna, har årets riksdag genomfört en reform, vilken i huvudsak bygger på de förefintliga tre skoltyperna. Reformen har följt två linjer: å ena sidan har man sökt modernisera och utveckla själva undervisningen samt genom rikliga statsbidrag åstadkomma förbättrade yttre förutsättningar för undervisningen — bl. a. till anskaffning i vissa fall av skoljordbruk — och på så sätt göra den mera effektiv och lockande, å andra sidan har man genom stipendier sökt ekonomiskt underlätta för eleverna att genomgå skolorna.

Den föreslagna omorganisationen skall — i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (proposition 109, Sv. förf.-saml. nr 232), vilket av riksdagen godtogs — först träda i kraft i och med läsåret 1940/41. De årliga kostnaderna för den fasta lantbruksundervisningen beräknas efter reformens genomförande uppgå till c:a 3 008 000 kr., d. v. s. ungefär en fördubbling jämfört med budgetåret 1938/39. För reformens genomförande anvisades emellertid redan för budgetåret 1939/40 300 000 kr. som bidrag till byggnadsarbeten vid skolorna.

I syfte att göra urvalet till de levnadsbanor, som förutsätta akademiska studier, mindre beroende av de enskilda studenternas privatekonomiska förutsättningar, anslog riksdagen i enlighet med proposition nr 61 221 000 kr. till bl. a. statliga *naturastipendier* (i form av fri bostad och fri kost) *åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet.* Då naturastipendierna äro avsedda att i regel utgå under vissa år i början av studietiden, har — för att studierna skola kunna fortsättas och avslutas — även möjligheter beretts till lån på billiga villkor genom anslag på 140 000 kr. till en särskild *lånefond för universitetsstudier.* Riksdagen underströk samtidigt angelägenheten av att en utredning snarast måtte komma till stånd rörande de i motionerna I: 232 och II: 360 samt I: 233 och II: 361 framförda förslagen om en utvidgning av dessa åtgärder till även andra högre utbildningsanstalter samt till obemedlade studenter, som ha sina hem på studieorten (Sv. förf.-saml. nr 148 resp. 290 och 291).

Något förslag till omorganisation av *verkstadsskolorna* genom inrättande enligt de sakkunnigas anvisningar[1] av centrala verkstadsskolor har ännu ej kunnat föreläggas riksdagen. Anledningen därtill är bl. a., att den föreliggande frågan i ett av de sakkunniga sedermera avgivet betänkande förknippats med spörsmålet om överflyttande av den centrala ledningen av yrkesundervisningen från skolöverstyrelsen till en särskild överstyrelse för yrkesutbildning. En ytterligare omprövning var därför erforderlig. Dock uttalade riksdagen den bestämda förväntan, att frågan måtte kunna underställas 1940 års riksdag. — Åt de 12 verkstadsskolorna för arbetslös ungdom anvisades (enligt proposition 157) 1 025 000 kr. (mot 1 250 000 kr. föregående budgetår). Stipendieanslaget höjdes från 700 000 till 800 000 kr.

Motionerna I: 46 och II: 179 om främjande av *landsbygdsungdomens möjligheter att förvärva fortsatt utbildning* vid högre läroanstalter föranledde ingen riksdagens åtgärd, då frågan är under utredning inom skolöverstyrelsen och förslag torde komma att framläggas vid 1940 års riksdag.

Arbetsförhållanden för kvinnor. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag till *lag om förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av trolovning eller äktenskap m. m.* (proposition 114). De viktigaste bestämmelserna i denna lag (Sv. förf.-saml. nr 171) äro införda i 2 §: »Har arbetstagare sedan minst två år haft stadigvarande anställning hos arbetsgivaren, må denne, om arbetstagaren slutit trolovning, ingått äktenskap, blivit havande eller fött barn, ej av sådan anledning uppsäga arbetstagaren eller i vidare mån minska de med anställningen förenade förmånerna än som kan följa därav, att kvinnlig arbetstagare, som är havande, på grund av arbetets art avstänges från tjänstgöring under den tid havandeskapet är märkbart.» Vidare får arbetsgivaren icke uppsäga kvinna på grund därav, att hon i samband med havandeskap eller barnsbörd under skälig tid, dock högst tolv veckor, avhåller sig från arbetet.

Lagen, som trädde i kraft den 1 juli 1939, äger tillämpning på varje verksamhet med i regel minst tre arbetstagare. Det skydd, lagen avser att ge, kan inte inskränkas genom avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare; sådant avtal är icke bindande. Arbetstagare, som trots lagen blivit skild från sin anställning eller fått lönesänkning, skall inom två månader underrätta arbetsgivaren därom samt inom två år anhängiggöra sin talan inför domstol. Dylika mål skola behandlas av allmän domstol; dock skola mål beträffande arbetstagare, vilkas arbetsavtal regleras av kollektivavtal, anhängiggöras vid arbetsdomstolen.

Rörande själva principen att trolovning, äktenskap etc. icke borde vara anledning till avskedande rådde i riksdagen inga delade meningar. Däremot blev frågan, huruvida denna princip borde lagfästas eller icke, föremål för starka meningsskiljaktigheter. Utskottets majoritet — frågan avgjordes genom lottning — som tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, framhöll bl. a., att kvinnor anställda i offentlig tjänst i allmänhet få erhålla och inneha anställning oberoende av civilstånd och moderskap. Beträffande de i enskild tjänst anställda kvinnorna rådde däremot skiftande förhållanden. Befolkningskommissionens undersökningar[2] hade givit vid

[1] Refererade i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 27 och 45.

[2] Betänkande angående förvärvsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnsbörd (Statens off. utr. 1938: 13).

handen, att den föreliggande frågan, framhöll utskottet, hade en helt annan aktualitet för kontors- och affärsanställda kvinnor än för de kvinnliga arbetstagarna inom industrin. Motståndarna mot den föreslagna lagstiftningen befarade, att lagen skulle komma att drabba såväl de gifta som de ogifta kvinnorna i form av sänkta löner och lösare anställningsförhållanden. Lagen skulle vidare försvåra tillämpningen av likalönsprincipen. Kvinnorna voro ingalunda förtjänta av att »skyddas» bort från arbetsmarknaden. En ändring torde kunna ske utan lagstiftning, vilket bankernas och försäkringsbolagens nya inställning visade. Förespråkarna för lagen invände häremot, bl. a. att bankerna och försäkringsföretagen frivilligt ändrat ståndpunkt, först sedan man erfarit, att ett lagförslag höll på att utarbetas.

När 1938 års riksdag behandlade de väckta motionerna rörande ändring av vissa detaljbestämmelser i lagen om *kvinnas behörighet att inneha statstjänst och annat allmänt uppdrag*, fann riksdagen det då framförda begränsade spörsmålet icke äga sådan aktualitet, att det borde upptagas till särskild utredning. Sedermera har den s. k. kvinnoarbetskommittén (Statens off. utr. 1938: 47) bl. a. hemställt om en revision av samtliga de lagbestämmelser, som beröra frågan om kvinnors behörighet att inneha offentlig tjänst och uppdrag, i syfte att uppnå en fullständigare likställighet mellan könen. Årets riksdag beslöt därför — i anslutning till motionerna I: 1 och II: 4 — att hos Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av behörigheten i dess helhet.

Riksdagen beviljade, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (proposition 238) ett anslag om 50 000 kr. för anläggande av *gemensamma tvättinrättningar på landsbygden*. Avsikten härmed är att söka få fram olika typer tvättanläggningar med maskinell utrustning för att underlätta arbetet i de mindre lanthushållen. Beslutet är en första åtgärd från statsmakternas sida till underlättande av husmödrarnas i de mindre lanthemmen arbetsbörda. Beträffande formerna för denna bidragsverksamhet hade 1937 års utredning angående det mindre jordbrukets arbetsförhållanden[1] föreslagit, att bidragen skulle utgå med 25 % av anläggningskostnaderna. Enligt Kungl. Maj:ts av riksdagen antagna förslag skall bidrag i stället utgå med upp till 40 % av kostnaderna.

I anledning av motionerna I: 84 och II: 139 har riksdagen hemställt hos Kungl. Maj:t om en allsidig utredning om *hemhjälpsverksamhetens planmässiga organiserande* och stödjande från det allmännas sida.

Motionerna I: 111 och II: 128 samt I: 183 och II: 269 om utredning rörande en *frivillig kvinnlig samhällstjänst* föranledde ingen riksdagens åtgärd, bl. a. emedan frågan om tjänsteplikt i händelse av krig redan är föremål för undersökning och — i anledning av ovannämnda motion I: 84 — kommer att bliva föremål för särskild undersökning. Motionen I: 184 om utredning angående inrättande av ett *statligt hemarbetsråd* föranledde ingen åtgärd, då kommittén för det mindre jordbrukets arbetsförhållanden i sitt förslag (Statens off. utr. 1939: 6) bl. a. ifrågasatt upprättande av ett statens institut för hemarbetets rationalisering. — Detsamma gäller motionerna I: 109 och II: 178 om beredande åt den kvinnliga ungdomen av *ökad utbildning i hemvård etc.*, enär vissa åtgärder i motionens syfte redan genomförts eller planerats. Icke heller motionerna I: 110 och II: 184 om utredning angående åtgärder för *bevarande av den kvinn-*

[1] Statens off. utr. 1939: 6, refererat i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 194.

liga ungdomen åt hemmen föranledde någon åtgärd. Frågan om bevarande av landsbygdens kvinnliga ungdom åt hemmen är, framhöll riksdagen i sin motivering, i främsta rummet en fråga av ekonomisk natur och måste, för att kunna rätt bedömas, ses i större sammanhang. Problemet torde för övrigt komma att behandlas av den år 1937 tillsatta jordbruksutredningen.

In- och utvandring m. m. I tilläggsstaten för budgetåret 1938/39 (proposition 2) föreslog Kungl. Maj:t, att riksdagen till *bidrag till flyktingars uppehåll, yrkesutbildning m. m.* måtte anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr. I samband med detta förslag framlades motioner dels angående vissa hjälpåtgärder för flyktingar (I: 172 och II: 349) och dels rörande önskvärdheten att riksdagen vid beviljande av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget måtte uttala sig för en positiv flyktingspolitik (I: 201 och II: 292). Riksdagen fann det rimligt, att staten stödde det uppoffrande enskilda arbetet på detta område och beviljade det begärda beloppet. Beträffande motionerna hänvisades till att Kungl. Maj:t hade möjlighet vidtaga de åtgärder, som efter verkställd prövning kunde befinnas ändamålsenliga.

Även i motionerna I: 44 och II: 90 upptogs den i år kanske mer än förut aktuella frågan om behandlingen av den mot Sverige riktade strömmen av politiska flyktingar och andra utlänningar. Motionärerna hemställde om skyndsam *utredning angående dels organisationen för handläggning av utlänningsärenden och dels en ny invandringslag.* Redan vid tillkomsten av 1937 års lag uttalades reservationsvis i riksdagsutskottet den meningen, att under senare år invandringsfrågan kommit i ett väsentligt nytt läge, som bl. a. påkallade en allsidig utredning av vårt lands invandringspolitik i belysning av arbetsmarknads- och befolkningspolitiska spörsmål. Icke endast de aktuella flyktingsproblemen utan det ökade invandringstrycket överhuvud taget krävde en skärpt beredskap för vårt land. I ett nyligen avgivet yttrande i flyktingfrågan hade socialstyrelsen berört dessa frågor[1] och påvisat den nuvarande lagstiftningens otillräcklighet. Även i utlåtande över dessa motioner hade socialstyrelsen förordat en skyndsam utredning, så att förslag i ämnet skulle kunna framläggas vid 1940 års riksdag. Riksdagen beslöt hemställa hos Kungl. Maj:t att den begärda utredningen måtte företagas.[2]

Internationell arbetslagstiftning. I en till riksdagen avlåten proposition (nr 16) anhöll Kungl. Maj:t om riksdagens yttrande angående ett av *internationella arbetskonferensen* år 1938 vid dess tjugofjärde sammanträde antaget *förslag till konvention angående arbetslöne- och arbetstidsstatistik.*[3] Konventionsförslagets bestämmelser ha upptagits under sex huvudrubriker, nämligen 1. Allmänna bestämmelser; 2. Statistik rörande genomsnittliga arbetsförtjänster och arbetstimmar, utgjorda i gruv- och tillverkningsindustrierna; 3. Statistik rörande tidlönesatser och normalarbetstidstimmar, utgjorda i gruv- och till-

[1] Soc. Medd. årg. 1938, sid. 753. — [2] Särskilda sakkunniga ha den 22 juni 1939 tillkallats för att verkställa den begärda utredningen, Soc. Medd. årg. 1939, sid. 481. — [3] Soc. Medd. årg. 1938, sid. 654 o. f.

verkningsindustrierna; 4. Statistik rörande löner och arbetstid i jordbruket; 5. Diverse bestämmelser och 6. Slutbestämmelser.

Konventionsförslaget syftar till ett internationellt förenhetligande av viktiga delar av lönestatistiken och är den första konvention i sitt slag, som antagits av internationella arbetskonferensen. En klar distinktion göres mellan avtalsbestämd arbetslön och normal arbetstid å ena sidan (del 3) samt genomsnittlig, faktisk arbetsförtjänst och utgjord arbetstid å den andra (del 2). Ett land kan vid sin anslutning till konventionen utesluta antingen del 2 eller del 3 men icke båda delarna. Även del 4 kan uteslutas. I konventionsförslaget framhålles, att statistiken icke får uppenbara särskilda förhållanden, som hänföra sig till individuella företag, samt att förslaget icke innebär krav på användning av tvångsmakt för insamling av statistiken.

Över konventionsförslaget ha yttranden infordrats, varvid socialstyrelsen bl. a. framhöll, att det kunde ifrågasättas, att Sverige för sin del vid ratificeringen skulle utesluta ovannämnda del 3, enär däri avsedd statistik för närvarande icke utarbetas i vårt land. Socialministern förordade även, att förslaget skulle ratificeras men med uteslutande av del 3. Riksdagen hade intet att erinra häremot.

Som förut omnämnts (sid. 541) beslöts vid årets riksdag vissa ändringar av arbetstidslagen för bagerier, och i samband därmed förklarade sig riksdagen icke ha något att erinra mot ratificering av 1925 års konvention angående *nattarbete i bagerier*.

2. Socialförsäkring.

Med anledning av två motioner (I: 96 och II: 155) om förnyad utredning angående *utvidgad försäkring mot olycksfall i arbete* anförde andra lagutskottet, att frågan var förtjänt av fortsatt övervägande. Den nuvarande lagstiftningens begränsning till att — bortsett från den särskilda försäkringen för fiskare — omfatta endast lönearbetare, uteslöt från den sociala olycksfallsförsäkringen vissa grupper av mindre yrkesidkare och andra självständiga företagare, såsom hantverkare, småbrukare m. fl., som vore lika beroende av sin arbetsförmåga som lönearbetare. Dessa grupper måste anses vara i behov av det stöd, som delaktigheten av den sociala olycksfallsförsäkringens förmåner medförde. Utskottet påpekade vidare den ringa anslutning, som den frivilliga försäkringen enligt olycksfallsförsäkringslagen erhållit. Undersökning erfordrades, om en utvidgad olycksfallsförsäkring borde anordnas som frivillig eller som obligatorisk försäkring eller om möjligen båda formerna jämsides borde komma till användning. I anslutning till vad riksförsäkringsanstalten föreslagit i en år 1935 avgiven utredning borde prövas, huruvida och i vad mån den reviderade olycksfallsförsäkringen jämväl kunde omfatta olycksfall utom arbetet. Riksdagen beslöt avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t i motionens syfte.

Till årets krigsberedskapsåtgärder hör antagandet av en proposition (nr 10) med förslag till *lag om statlig krigsförsäkring m. m.* och förslag till *ändring i*

olycksfallsförsäkringslagen, vilka båda skola träda i kraft dagen efter den, då lagen enligt däråd meddelad uppgift utkommit från trycket. Avsikten är att vid behov snabbt kunna bereda möjligheter till krigsförsäkring av fartyg, fartygslaster och besättning.

Även en motion (II: 237) angående *pension eller statsbidrag åt vissa kvinnor med två eller flera minderåriga barn* föranledde en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, att vid socialvårdskommitténs utredning de med nämnda motion avsedda förhållandena och önskemålen måtte erhålla vederbörligt beaktande.

I motionerna I: 167 och II: 218 hemställdes om utredning rörande möjligheten att utan eftersättande av de sociala synpunkterna skapa en fullt effektiv organisationsform av den sociala *olycksfallsförsäkringen* med särskild hänsyn till att statsverket måtte befrias från kostnaderna för dess förvaltning, utan att därigenom försäkringstagarna belastas med högre premieutgifter. Statsutskottet avstyrkte motionen men anförde, att eventuella möjligheter till besparingar genom rationalisering eller partiell omläggning av riksförsäkringsanstaltens verksamhet torde komma att beaktas vid den bebådade undersökningen rörande anstaltens organisation och personalbehov. Motionen avslogs av båda kamrarna. — Även ett flertal andra motioner rörande sociallagstiftningen avslogos, såsom förslag (II: 160) om höjning av det avdragsfria beloppet enligt 7 § av lagen om *folkpensionering*, förslag (II: 327 och 328) om höjning av inkomstgränserna för rätt till *barnbidrag och bidragsförskott*, en motion (II: 26) om införande av rätt till *barnbidrag för trolovningsbarn* och förslag (I: 329) om viss ändring i gällande grunder för erhållande av *blindhetsersättning*. I samtliga dessa fall hänvisade utskottet bl. a. till den nu arbetande socialvårdskommitténs uppdrag och i fråga om den sistnämnda motionen även till ett av pensionsstyrelsen den 23 december 1938 framlagt förslag till vissa ändringar i förordningen om blindhetsersättning.

3. Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Den av 1937 års riksdag upptagna frågan om förordnande av *barnavårdsman i vissa fall för barn i äktenskap* har varit föremål för utredning inom justitiedepartementet och föranledde ett förslag av Kungl. Maj:t (proposition 11) om viss ändring i 1920 års lag om barn i äktenskap och i 1917 års lag om adoption. Lagförslagen överensstämde till sitt syfte med den ståndpunkt vederbörande utskott intog till frågan vid 1937 års riksdag. Propositionen antogs av riksdagen utan ändring (Sv. förf.-saml. nr 186 och 187).

Genom den nya lagen har barnavårdsmannainstitutionen erhållit en betydelsefull utvidgning. Med ingången av år 1940 kan sålunda barnavårdsman förordnas för barn i äktenskap, om föräldrarna leva åtskilda på grund av söndring, hemskillnad eller äktenskapsskillnad eller eljest förordnats, att vårdnaden om barnet skall tillkomma allenast den ena av föräldrarna. Om i sådana fall modern har vårdnaden och inkommer med begäran att få barnavårdsman förordnad, skall barnavårdsnämnden efterkomma denna begäran. Eljest fordras, att barnavårdsnämnden av särskild anledning finner barnavårdsman erforderlig, varvid nämnden icke är bunden av att yrkande om dylikt förord-

nande framställts; härunder inbegripas bl. a. de fall, då den make, som icke har vårdnaden om barnet, önskar att barnavårdsman skall förordnas.

Barnavårdsmannens uppgifter äro i princip desamma, som för närvarande gälla beträffande barnavårdsman för barn utom äktenskap, nämligen att bl. a. tillvarataga barnets rätt på såväl det ekonomiska som det rent personliga området, och han har därvid befogenhet att ingripa även mot den av makarna, som har vårdnaden om barnet. Barnavårdsmannauppdraget upphör senast när barnet fyllt 18 år. — Förslaget om ändring i adoptionslagen innebär, att de nya bestämmelserna om barnavårdsman för barn i äktenskap skola erhålla tillämpning jämväl å barn, som adopterats av makar eller om den ena maken adopterat den andres barn. — En motion (II: 64), som ville förhindra att en på begäran av modern tillsatt barnavårdsman entledigas utan att ny barnavårdsman förordnas, avslogs med hänvisning till att barnavårdsnämnden enligt propositionen tillerkänts rätt att vid behov avböja en dylik framställning.

I proposition nr 45 föreslog Kungl. Maj:t ändringar i fattigvårdslagen och barnavårdslagen samt lagen om *förskottering av underhållsbidrag till barn*, varigenom dels anspråk på *ersättning från anhöriga för lämnad fattigvård eller barnavård* må kunna avvisas av den dömande myndigheten i sådana fall, där synnerliga skäl även av annan än ekonomisk art tala mot bifall till ersättningsanspråket, dels barnavårdsnämnden lämnas befogenhet att under sådana omständigheter *eftergiva sin rätt att återkräva bidragsförskott*. Initiativ i denna fråga togs vid 1936 års riksdag, varefter statens inspektör för fattigvård och barnavård på uppdrag av Kungl. Maj:t den 8 februari 1937 ingivit utredning och förslag i ämnet. Propositionen tillstyrktes av bl. a. socialvårdskommittén och bifölls av riksdagen.

Två motioner om sambandet mellan *folkpension och fattigvård* (II: 161) och mellan *mödrahjälp och fattigvård* (II: 47) avslogos av riksdagen.

I detta sammanhang må även nämnas en av riksdagen antagen proposition (nr 46) om *bidrag till internationell hjälpverksamhet till förmån för spanska nödställda*. Kungl. Maj:t föreslog riksdagen att för detta ändamål anslå 1·5 milj. kr. till understöd åt i främsta rummet spanska barn. Statsutskottet tillstyrkte och överlät åt Kungl. Maj:t att bestämma i fråga om beloppets närmare användning.

4. Nykterhetsfrågor.

Nykterhetsundervisningen. Under åttonde huvudtiteln begärde Kungl. Maj:t 378 000 kr. till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande eller ungefär samma belopp som föregående år.

Av intresse är den sedan en del år tillbaka ifrågasatta och nu genomförda centraliseringen och rationaliseringen av upplysningsverksamhetens ledning. Statsanslagen till Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrå och rikskommittén mot den olagliga rusdryckshanteringen ha nämligen indragits och dessa organisationers verksamhet överförts till centralförbundet för nykterhetsundervisning, som fått sitt statsbidrag höjt från c:a 31 000 till 50 000 kr. Genom denna åtgärd ha de tidigare påtalade höga organisationskostnaderna kunnat nedbringas.

Nykterhetsnämnder och alkoholistvård. Några nyheter inom nykterhetslagstiftningen ha efter föregående års aktivitet på området ej tillkommit. — Till följd av alkoholistvårdens fortsatta utvidgning ha de flesta anslagsposterna till denna verksamhet undergått en naturlig ökning. Bl. a. har statsbidraget till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. höjts från 165 000 till 180 000 kr. Huvudparten av detta anslag, eller 135 000 kr., är avsett till understöd åt nykterhetsnämnderna.

Grunderna för statsbidraget till alkoholistanstalternas driftkostnader ha ändrats. Från att förut ha utgått med ett visst belopp per vårddag och vårdad person, har statsbidraget nu uppdelats i en fast del, utgående efter anstalternas vårdplatsantal, högst 2 kr. för dag och vårdplats, och en rörlig del, som utgår för dag och vårdad person, högst 2 kr. 25 öre för erkända anstalter och 1 kr. 75 öre för enskilda. — Beträffande behandlingen av ärenden hörande till nykterhetsvården hemställde socialstyrelsen i sitt statförslag för innevarande budgetår, att dess avdelning för ärenden rörande alkoholistvård och nykterhetsnämnder skulle utbrytas till en särskild byrå. Kungl. Maj:t inskränkte sig till att föreslå en något förstärkt organisation för avdelningen, vilket riksdagen biföll.

5. Bostadsfrågor.

I proposition nr 166 framlade Kungl. Maj:t ett omfattande förslag till *ändrad hyreslagstiftning*. Förslaget hade icke sammanförts i en enhetlig lag utan omfattade dels ändringar av 1907 års lag om nyttjanderätt till fast egendom och lagsökningslagen, dels en ny lag om medling i hyrestvister. I samband med propositionen väcktes ett antal motioner (I: 285 och II: 439, I: 286 och II: 438 samt II: 440). Motionerna avslogos, medan propositionen antogs av riksdagen i oförändrad form (Sv. förf.-saml. nr 364—366).

Frågan om en reform av hyreslagstiftningen, som länge varit aktuell, framfördes av 1936 års riksdag i en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning. Sådan har på uppdrag av Kungl. Maj:t även verkställts dels av en i maj 1936 tillkallad utredningsman och dels av den i november 1936 tillsatta hyreslagstiftningskommittén. Denna senares betänkande med reformförslag på området i fråga avlämnades den 31 juli 1938 (Statens off. utr. 1938: 22) och underställdes därefter ett stort antal myndigheter och organisationer för yttrande. De i propositionen till årets riksdag framlagda förslagen grunda sig i väsentliga delar på de av kommittén framförda synpunkterna, men bestämmelserna ha dock på ett antal punkter blivit ändrade eller kompletterade. Under hänvisning till den utförliga redogörelsen för kommittéförslaget, som tidigare influtit i denna tidskrift (årg. 1938, sid. 647 o. f.), skall här en kortfattad redogörelse lämnas för några viktigare avvikelser från nämnda förslag i den av riksdagen antagna propositionen.

I fråga om nyttjanderättslagen skulle enligt kommitténs förslag vid uppsägning av hyresavtal i sådana fall, då den som sökes för uppsägning ej träffas hemma, varken skriftlig underrättelse lämnas till husfolket eller anslag göras å dörren, utan uppsägningen endast ske genom rekommenderat brev. Detta ändrades så, att vid sidan av uppsägning genom rekommenderat brev skall underrättelse lämnas vederbörandes husfolk. Vid överlåtelse av lägenhet skall den ursprunglige hyresgästen, i motsats till vad som nu gäller

och kommittén föreslagit, bli fri från avtalet, om hyresvärden samtyckt till överlåtelsen, såvida värden icke vid godkännandet av överlåtelse gjort förbehåll i annan riktning. Den av kommittén föreslagna bestämmelsen om rätt för dödsbo att uppsäga hyresavtal inskränktes till att gälla lägenheter, som helt eller delvis uthyras till bostad. Uppsägning verkställd av avliden makes dödsbo skall även gälla för den andra maken. Förslaget att hyresgästen skulle ha rätt att under vissa förhållanden själv avhjälpa mindre skada å lägenheten har jämkats så, att självhjälpsrätt skall inträda endast om hyresvärden icke så snart ske kan avhjälper bristen. Hyresvärdens skadeståndsplikt i liknande fall skall icke kunna göras gällande, om han kan visa, att bristen icke beror på hans försummelse. Med brist skall förstås, att lägenheten ej är sådan, att den enligt allmänna uppfattningen på orten är fullt brukbar för det med förhyrningen avsedda ändamålet.

I bestämmelserna om hyrans erläggande gjordes den ändringen, att förfallodagen skall vara sista söckendagen i månaden näst före varje kvartal i stället för den första i varje kvartal. Hyran skall alltid kunna betalas genom postanvisning eller postgiro. Till stadgandet att hyresgästen icke må nyttja lägenheten till annat ändamål än vid upplåtelsen förutsattes har fogats en bestämmelse, att hyresvärden ej äger åberopa avvikelse, som för honom är utan betydelse. Den föreslagna rätten för hyresvärden att under hyrestiden utfärda ordningsföreskrifter har utgått ur lagtexten, enär det syntes lämpligare att dylika föreskrifter intagas i hyreskontrakten.

Ett särskilt intresse vid riksdagsbehandlingen tilldrog sig kommittéförslaget om befogenhet för hyresvärden att efter kortare varsel få draga s. k. stamledningar genom lägenheten. Kommittén fann detta vara av betydelse i det avseendet, att det äldre bostadsbeståndet utan större hinder skulle kunna moderniseras; hyresgästen skulle kunna få nedsättning av hyran och eventuellt skadeersättning. Kungl. Maj:t vidtog emellertid den ändringen, att hyresgästen skall äga rätt att inom en vecka, från det han erhöll meddelande om saken, uppsäga avtalet till den fardag, som inträffar näst efter sex månader från uppsägningen, varvid arbetet icke må påbörjas, förrän avtalet enligt denna bestämmelse upphört att gälla. Hyresvärdens rätt att få tillträde för visning av uthyrd lägenhet har stärkts genom att överexekutor givits befogenhet ingripa i sådana fall.

Beträffande frågan om återvinnande av hyresrätt, som förverkats genom dröjsmål med hyran, ha en del för hyresgästen förmånliga jämkningar vidtagits. Bl. a. skall hyresgäst, som utan formligt medgivande dröjt längre tid med hyresbetalningen men likväl fått bo kvar, ha samma tidsfrist och möjlighet till deponering av hyran som den, mot vilken värden omedelbart vidtagit indrivningsåtgärder.

I kommittéförslaget hade avböjts det från vissa håll framförda kravet på införande av optionsrätt för hyresgästen. Däremot hade till stöd för hyresgästens intresse att få bo kvar i den förhyrda lägenheten införts vissa bestämmelser om skyldighet för värden att erlägga skadestånd till den hyresgäst, som utan giltig anledning blev uppsagd. Om hyresgästen innehaft lägenheten längre

tid, minst fem år, skulle han även kunna erhålla ersättning för s. k. ideell skada och beträffande affärslägenhet för s. k. good-will. I propositionen inskränktes denna skadeståndsrätt till att avse rätt för hyresgäst, som i strid mot god sed på hyresmarknaden blir uppsagd, att få ersättning för flyttningskostnaden. Däremot utvidgades denna bestämmelses räckvidd till att avse alla förhyrda lägenheter, varjämte rätt till ersättning för good-will kan göras gällande oavsett hyrestiden. Motionsvis yrkades i samband härmed, att denna fråga skulle göras till föremål för ytterligare utredning, vilket dock avslogs av riksdagen.

I proposition om revision av hyreslagstiftningen hade inskjutits en bestämmelse, som grundar sig på de av byggnadsindustrisakkunniga uttalade önskemålen om införandet av mer än en fardag till befrämjande av strävandena att utjämna byggnadsindustrins säsongväxlingar. Enligt propositionen skulle sålunda Kungl. Maj:t äga möjlighet att för större orter bestämma, att hyresavtal med överenskommelse om 1 oktober såsom fardag även skola kunna uppsägas till den 1 april, såframt ej därigenom hyrestiden förkortas med mer än sex månader eller hyrestiden kommer att understiga ett år. Vid utskottsbehandlingen framhölls, att man borde försöka att genom hänvändelse till de olika organisationerna på hyresmarknaden undvika att giva Kungl. Maj:t anledning att taga denna fullmakt i anspråk.

Beträffande den nya lagen om m e d l i n g i h y r e s t v i s t e r gjordes endast smärre ändringar i kommitténs förslag. Sålunda uteslöts medlingsnämndens skyldighet att till domstol avgiva utlåtande om befogenheten av parternas talan i tvisten. Vidare skall domstol kunna hänskjuta tvist till medlingsnämnden, även om ärendet förut varit föremål för nämndens behandling.

Till slut må nämnas, att den nya lagstiftningen skall träda i kraft den 1 januari 1940 i stället för den 1 juli 1939 enligt kommitténs förslag.

Till *lånefonden för lantarbetarbostäder* hade för budgetåren 1935/36—1938/39 anvisats tillhopa 1 450 000 kr., varav endast en bråkdel kommit till användning; t. o. m. den $^{31}/_{12}$ 1938 hade endast beviljats 29 lån om sammanlagt 151 030 kr. Årets riksdag har därför genomfört en omläggning av denna verksamhet, vilken torde leda till en avsevärd utvidgning av densamma (Sv. förf.-saml. nr 465). I proposition nr 188 framlades en tioårsplan, avseende en årlig ny- eller ombyggnad av 2 000—3 000 lägenheter för en medelkostnad av c:a 4 000 kr. För detta ändamål anslogos av riksdagen 3 milj. kr. för budgetåret 1939/40. (Bostadssociala utredningen hade i sitt förslag,[1] vilket bifogats propositionen, föreslagit 5 milj. kr.) Enligt de nya bestämmelserna skola lån för uppförande eller förbättring av lantarbetarbostäder beviljas upp till 80 % — hittills 70 % och maximum 3 000 kr. — av de för byggnadsföretaget uppskattade kostnaderna. Lånen, som endast beviljas för lägenheter om minst 2 rum och kök, skola amorteras på 20 år med räntefrihet under de 10 första åren. Under de återstående 10 åren skall räntan uppgå till lägst medelräntan för statens upplåning mot obligationer med tillägg av $^1/_4$ % (f. n.

[1] Refererat i Soc. Medd. årg. 1938, sid. 761.

sammanlagt $3^1/_4$ %). I samband med dessa lån kunna även beviljas bidrag av statsmedel (subvention) med högst 300 kr., därest lägenheten a) förses med såväl vatten- och avloppsledning som centralvärme eller b) innehåller minst 3 rum och kök; uppfyller lägenheten båda dessa krav, kan bidraget höjas till 600 kr. — I motionerna I: 269 och II: 419 föreslogs, att 300-kronorspremien till vatten-, avlopps- och värmeanläggning skulle kunna utlämnas även utan samband med lånegivning. Då frågan varit under behandling av 1937 års utredning angående det mindre jordbrukets arbetsförhållanden (Statens off. utr. 1939: 6) och redan inom den närmaste tiden kan väntas bliva upptagen till prövning i ett vidare sammanhang, avstyrktes motionerna.

För *bostadsförbättringar i övrigt på landsbygden* (nybyggnadslån och förbättringsbidrag) hade för budgetåren 1933/34—1938/39 anvisats sammanlagt 57·5 milj. kr., därav 14 milj. kr. för nybyggnadslån. T. o. m. den $^{31}/_{12}$ 1938 hade fördelats sammanlagt 48·6 milj. kr. Bostadsförbättringsverksamheten har berört c:a 60 000 lägenheter, varav 52 000 — omfattande c:a 5 100 000 dagsverken — färdigställts vid 1938 års utgång. Det pågående saneringsarbetet är emellertid långt ifrån avslutat; vid slutet av år 1938 lågo hos egnahemsnämnderna icke mindre än 13 500 ansökningar, vilka alla avsågo sådana ur hälsosynpunkt nödvändiga bostadsförbättringar, som nämnderna ansett böra understödjas med statliga bidrag och lån men som av brist på medel dittills icke kunnat beviljas.

En viss omläggning har i enlighet med propositionen nr 188 vidtagits av årets riksdag även med hänsyn till denna verksamhet (Sv. förf.-saml. nr 464). Bostadsförbättringsbidragens maximibelopp höjdes sålunda från 1 200 till 2 000 kr. samt från högst 50 till högst 80 % av den beräknade kostnaden. Till förbättringsbidrag anslogos 3 250 000 kr. Vidare har för bostäder i allmänhet på landsbygden en alternativ stödform för bostadsförbättringar införts i stort sett efter samma linjer som vid lantarbetarbostadslånen (och likaledes med egnahemsstyrelsen som i sista hand prövande instans). Dessa lån med viss räntefrihet skola benämnas »bostadsförbättringslån» till skillnad från de hittillsvarande 20-årslånen med fortlöpande förräntningsskyldighet, vilka även i fortsättningen skola benämnas »nybyggnadslån». (Räntan å nybyggnadslånen sänktes från 4 till $3^1/_4$ %.) Riksdagen anvisade 3 milj. kr., varav 2·0 milj. kr. skola användas till nämnda försöksverksamhet med under 10 år räntefria bostadsförbättringslån och 1·0 milj. kr. till räntebärande lån, nybyggnadslån, med vilka bidrag kunna förenas. — Motionerna II: 14, 253 och 389, vilka beröra olika detaljspörsmål, föranledde ingen riksdagens åtgärd. Motionen II: 401 avslogs.

I anledning av motionerna I: 5 och II: 7, I: 106 och II: 105 samt I: 107 och II: 176 hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t skulle låta verkställa en allsidig och förutsättningslös *utredning rörande möjligheterna att nedbringa landsbygdens byggnadskostnader* samt till riksdagen inkomma med de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Riksdagen beviljade i enlighet med proposition nr 177, vilken med vissa jämkningar godtogs av riksdagen, även ett anslag på 1 milj. kr. — de sak-

kunniga[1] hade föreslagit 1·5 milj. kr. — till bidrag för inrättande av *pensionärshem* (Sv. förf.-saml. nr 462). Hemmen äro främst avsedda för åldringar och invalider, vilka icke äro att hänföra till det egentliga fattigvårdsklientelet. Ifrågavarande bidrag, som utgöra en komplettering av folkpensionen, kunna beviljas kommun, kommunalförbund och »allmännyttiga bostadsföretag» (bolag, föreningar och stiftelser). Vederbörande kommun eller kommunalförbund skall tillhandahålla tomt- och gatumark och framdraga vatten-, gas-, avloppsoch kraftledningar eller på annat sätt finansiera kostnaderna för dessa ändamål. Till täckande av de övriga kostnaderna utgå statsbidrag med 15—50 % — mot 10—50 % enligt de sakkunniga — varvid bidragsprocentens storlek bestämmes med hänsyn till den kommunala skattebördan under de senaste fem åren. Statens byggnadslånebyrå skall handhava den nämnda verksamheten. Inga inkomstgränser fastställdes för klientelet, utan överlät man åt kommunerna att göra urvalet, varvid dock förutsattes, att endast sådana mindre bemedlade komme i fråga, som icke med egna medel kunde tillfredsställande lösa sin bostadsfråga; detaljföreskrifter angående storleken av lägenheterna ansågos obehövliga. Beträffande frågan om retroaktiva statsbidrag för redan uppförda hem bestämdes (såsom föreslagits av de sakkunniga och i motionerna I: 255 och II: 386), att bidrag skall kunna beviljas ekonomiskt svaga kommuner för pensionärshem, vilkas inrättande påbörjats före den 1 juli 1938, men vilka tagits i bruk för sitt ändamål tidigast nämnda dag. Vidare tillstyrkte riksdagen ett i motion II: 375 framfört förslag, att bidrag även skall utgå, då ålderdomshem i dess helhet omändras till pensionärshem. — Motionen II: 385 föranledde icke någon åtgärd.

Till lånefonden för *bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* ha för budgetåren 1935/36—1938/39 anvisats tillhopa 30·0 milj. kr. För budgetåret 1939/40 anslogos ytterligare 5·5 milj. kr. till lånefonden och 1·7 milj. kr. till familjebidrag. T. o. m. mitten av april 1939 hade beviljats bostadsanskaffningslån till ett belopp av c:a 19 milj. kr., varav 15·3 milj. kr. för hyreshus och 3·7 milj. kr. för egnahem (inberäknat småstugor). Familjebidrag ha beviljats för c:a 5 100 lägenheter, varav 4 700 i hyreshus och 400 i egnahem. T. o. m. $^{31}/_{3}$ 1939 hade såsom familjebidrag utbetalats c:a 1·5 milj. kr. Det är att märka, att i vissa fall ej lån utan enbart familjebidrag sökts och att dessutom i vissa fall lånemöjligheten utnyttjats endast delvis. — Motionen II: 82 om hyresbidrag till mindre bemedlade, barnrika familjer å landsbygden avslogs av riksdagen.

För *bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen* (ny- och ombyggnadslån) ha för budgetåren 1933/34—1939/40 anvisats tillhopa 13 milj. kr. (1939/40 1·5 milj. kr.). Den $^{31}/_{3}$ 1939 hade disponerats c:a 11·5 milj. kr., huvudsakligen lån för modernisering av äldre fastigheter. Vidare ha för budgetåren 1937/38—1939/40 anvisats 1 750 000 kr. (1939/40 750 000 kr.) till tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet. Dessa lån beviljas på liknande villkor som ny- och ombyggnadslånen till nybyggnader i städer och stadsliknande samhällen, vilka huvudsakligen innehålla rymliga småhägenheter. T. o. m. $^{31}/_{3}$ 1939 hade statens byggnadslånebyrå utbetalat och beviljat dylika tertiärlån till ett sammanlagt belopp av c:a 950 000 kr. De tre största städerna äro undantagna från denna låneverksamhet.

Till statens *bosättningslånefond* ha för budgetåren 1937/38—1938/39 anvisats

[1] Statens off. utr. 1938: 40, refererat i Soc. Medd. årg. 1938, sid. 859.

2 resp. 6 milj. kr. För budgetåret 1939/40 anvisades ytterligare 5 milj. kr. Eftersom den genomsnittliga lånesumman uppgår till omkring 750 kr. — 1 000 kr. är maximum — beräknar man, att genom detta anslag och inflytande amorteringar omkring 8 000 låneansökningar skola kunna beviljas.

6. Egnahemsfrågor m. m.

Vid årets riksdag genomfördes en betydelsefull *omläggning av den statliga egnahemsverksamheten.* Efter framställningar om olika ändringar av gällande bestämmelser vid 1934 och 1935 års riksdagar tillkallade Kungl. Maj:t i början av år 1936 sju utredningsmän, 1936 års egnahemsutredning, som i oktober 1938 avgav sitt betänkande och förslag (Statens off. utr. 1938: 34). Över förslaget inhämtades ett stort antal yttranden, varefter Kungl. Maj:t i proposition nr 236 framlade sitt förslag till ny lagstiftning på detta område. I samband med denna proposition framlades ett tjugotal motioner. Då Kungl. Maj:ts förslag och riksdagens beslut i allt väsentligt följer egnahemsutredningens förslag, må här rörande de nya grunderna för egnahemsverksamheten hänvisas till den redogörelse för utredningens förslag, som återfinnes i Soc. Medd. årg. 1938, sid. 815 o. f. De viktigaste avvikelserna i riksdagens beslut i förhållande till utredningsförslaget må dock nämnas i detta sammanhang.

Beträffande utredningens förslag om rätt till expropriation för förvärv av tillskottsjord till ofullständigt jordbruk anfördes i propositionen, att denna fråga ej upptagits, enär tiden ej medgivit erforderlig granskning och att fortsatta överväganden borde ske rörande denna fråga, vilket även blev riksdagens beslut. Vidare upptogs ej utredningens tanke, att man skulle skilja mellan jordbrukets kostnadsvärde och dess bruksvärde samt att skillnaden mellan det förra och det senare skulle kunna täckas genom avskrivningslån. I propositionen bibehöllos dock avskrivningslånen, ehuru de skulle beräknas till 10 eller i undantagsfall 15 % av fastighetsvärdet (närmast bruksvärdet) och huvudsakligen användas till rationalisering och grundförbättring av fastigheten. Riksdagen beslöt att fastställa premielånens maximibelopp till 3 000 kr. eller undantagsvis 4 500 kr. Likaså avböjdes utredningens förslag om särskilt stöd för rymligare bostäder åt egnahemsbildare med tre eller flera minderåriga barn. I praktiken skulle utan särskilda bestämmelser premielånen i dylika fall kunna beräknas något frikostigare än eljest, dock utan överskridande av de föreskrivna maximibeloppen. I fråga om arbetarsmåbruken godtogs däremot förslaget om särskilt statsbidrag å högst 1 000 kr. till täckande av ökade byggnadskostnader för barnrika låntagare. En annan punkt, där utredningens förslag jämkades, var den övre värdegränsen för fastigheter, till vilkas förvärv egnahemslån kunde beviljas, i det gränsen sänktes från 32 000 till 30 000 kr., dock med rätt för egnahemsstyrelsen att i särskilda fall sträcka sig till 35 000 kr. Vidare skall räntan vid lånets beviljande fastställas för hela lånetiden och icke vara rörlig såsom utredningen föreslagit. Arbetarsmåbruken, som utredningen velat begränsa till Norrland samt vissa delar av Dalarna och Värm-

land, skola även i fortsättningen kunna tillskapas inom andra delar av landet. Beträffande organisationen må slutligen nämnas, att kassarörelsen icke blir så centraliserad i egnahemsstyrelsen, som utredningen föreslagit, samt att byggnadsfrågorna skola handläggas på en byggnadsavdelning inom egnahemsstyrelsens jordanskaffningsbyrå i stället för på en självständig byrå.

I proposition nr 174 föreslog Kungl. Maj:t, att vissa tillskott av statsmedel skulle utgå till iordningställande i Norrbottens län av ett mindre antal *kolonat att upplåtas till lappar*. Vid riksdagsbehandlingen uttalades någon tveksamhet rörande möjligheten att åstadkomma en varaktig förbättring av lapparnas ställning genom kolonisation. Erfarenheten därav kunde dock bliva av värde vid eventuella hjälpåtgärder i framtiden. Propositionen bifölls.

Till *arbetarsmåbrukslånefonden* ha för budgetåren 1933/34—1938/39 anvisats tillhopa 34·9 milj. kr. För budgetåret 1939/40 beviljades ytterligare 4 milj. kr. Intill $^{31}/_{12}$ 1938 hade ur fonden beviljats lån för 6 066 arbetarsmåbruk till ett sammanlagt belopp av 34·5 milj. kr.

Motionerna II: 170 (I: 101) om inrättande av en lånefond till främjande av gemensamhetsarbeten för mindre jordbrukare föranledde ingen riksdagens åtgärd. Syftet med ifrågavarande förslag torde i huvudsak ha blivit tillgodosett i samband med de av riksdagen ändrade grunderna för egnahemsverksamheten.

7. Hälso- och sjukvård.

Förslag framlades av Kungl. Maj:t om *skyddsläkemedel åt vissa kvinnor och barn* (proposition 103). Propositionen godkändes, och riksdagen anvisade för ändamålet 150 000 kr. Förslaget grundar sig på befolkningskommissionens betänkande i näringsfrågan[1]. Kommissionen ville bl. a. säkra behovet av s. k. skyddsfödoämnen och skyddsläkemedel, i första hand fiskleverolja, samt förordade skolbarnsbespisning. Enligt den nu antagna lagstiftningen rörande skyddsläkemedel (Sv. förf.-saml. nr 461) utgör förutsättningen för utlämnande av läkemedlen, vilket skulle ske kostnadsfritt och helt bekostas med statsmedel, att ett, uteslutande ur medicinska synpunkter, konstaterat behov föreligger. Finnes vid bestämmelsernas ikraftträdande (den 1 juli 1939) lokalt organ för den förebyggande mödra- och barnavården redan anordnat eller skulle sådant organ sedermera komma till stånd, skall anvisningen av läkemedel ombesörjas av centralens eller stationens läkare, såvida uppsökandet av sådan läkare icke medför betydande olägenhet för den behövande. Finnas inga dylika organ skall anvisningen anförtros åt närmast boende tjänsteläkare ävensom, då den behövande är bosatt på längre avstånd från läkare, vederbörande distriktssköterska resp. distriktsbarnmorska i samråd med tjänsteläkaren. Beträffande barn i skolåldern bör anställd skolläkare avgöra behovet av anvisning; där skolläkare icke finnes, bör läkemedel kunna anvisas av ortens tjänsteläkare. — Motionen I: 237 angående bestämmande av grunderna för denna verksamhet föranledde ingen riksdagens åtgärd.

[1] Statens off. utr. 1938: 6, refererat i Soc. Medd. årg. 1938, sid. 233 o. f.

Befolkningskommissionens förslag om *skolbarnsbespisning* har endast i begränsad omfattning realiserats vid 1939 års riksdag, bl. a. av hänsyn till kostnaderna. Dessutom har det synts lämpligt att inhämta ytterligare någon tids erfarenhet av den nu gällande ordningen. Anslaget till skolbarns bespisning har för budgetåret 1939/40 höjts till 500 000 kr. (mot 200 000 resp. 300 000 kr. under budgetåren 1937/38 och 1938/39). De hittillsvarande bidragsgrunderna ha i stort sett bibehållits (Sv. förf.-saml. nr 170). Skoldistrikt på landsbygden tillerkännas sålunda statsbidrag, under förutsättning att inom distriktet finnes behov av skolbarnsbespisning och att statsbidrag till följd av rådande arbetslöshet eller annan jämförlig omständighet erfordras. Statsbidraget utgår med högst 50 % (i vissa fall upp till 80 %) av distriktets kostnader. Samtliga barn vid skola med statsunderstödd bespisning böra få tillfälle att varje läsdag kostnadsfritt erhålla en måltid under den tid, bespisningen pågår. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall statsbidrag dessutom kunna utgå i sådana fall, då antalet barnrika familjer med särskilt låg inkomst är stort, eller då skolvägarna äro långa. — Motionen II: 58 ledde icke till någon riksdagens åtgärd.

I samband med beslutet om mjölkregleringen antog riksdagen ett i propositionen nr 230 framlagt förslag om anvisning av 5 milj. kr. för *tillhandahållande av smör till nedsatt pris till behövande familjer* och för utspisning av barn, företrädesvis skolbarn, med smör eller mjölk. Förslag till närmare bestämmelser härom äro för närvarande under utarbetande.

Riksdagen godkände i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen (femte huvudtiteln, punkt 163) och motionen II: 144 *ändrade grunder för statsbidrag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader*. Statsbidrag utgår till bestridande av kostnader för sjukbesök, som av vederbörande provinsialläkare eller extra provinsialläkare företages hos mindre bemedlad patient på landsbygden. Bidragen uppgå till dels hälften av den del av läkararvodet, som överstiger 7 kr., dels ock hela den del av resekostnaden, som överstiger 3 kr. Beträffande de personer, som äro att hänföra till mindre bemedlade, se Sv. förf.-saml. nr 257.

Motionen II: 305 angående statsbidrag för mindre bemedlade barnaföderskors å landsbygden resekostnader m. m. föranledde ingen åtgärd, då frågan redan är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet.

Tuberkuloslagstiftningen har moderniserats genom antagandet av en *tuberkulosförordning* i stället för den förut gällande s. k. lungsotslagen av år 1914 (proposition 20, Sv. förf.-saml. nr 264). Genom den nya förordningen införes bl. a. allmän anmälningsplikt av alla fall av tuberkulos samt tidsenliga bestämmelser rörande desinfektion av bostäder och för att hindra smittspridning genom personal i mejerier, vid mjölkning m. m. Den år 1937 genomförda reformen av dispensärorganisationen torde genom anmälningarna erhålla ett komplement, ägnat att effektivisera arbetet mot tuberkulosen. Enligt den nya förordningen ankommer det på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om åtgärder mot utbredning av tuberkulos inom offentliga anstalter för undervisning samt för vård och uppfostran av minderåriga.

8. Sociala frågor i övrigt.

Riksdagen har i år fattat beslut om en *ny lagstiftning rörande villkorlig dom* (proposition 86, Sv. förf.saml. nr 314—325). Den första lagen om villkorlig dom i Sverige kom till stånd redan år 1906. Denna avlöstes år 1918 av en ny, och denna har nu i sin tur ersatts av 1939 års lag. Enligt denna finnes det två slag av villkorlig dom, nämligen kvalificerad villkorlig dom, innebärande anstånd med ådömande av ansvar, och enkel villkorlig dom, innebärande (i likhet med förut gällande lag) anstånd med verkställigheten av ådömt straff.

För att domstol skall kunna meddela villkorlig dom fordras bl. a., att det med fog kan antagas att den brottslige utan att undergå straffet skall avhålla sig från att ånyo begå brott. Vidare erfordras att å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem kan följa straffarbete eller fängelse, dock högst straffarbete i ett år eller fängelse i två år. Har den tilltalade under 5 år närmast före brottet undergått straffarbete, omedelbart ådömt fängelse, ungdomsfängelse, förvaring, internering eller tvångsuppfostran, kan villkorlig dom meddelas endast såframt synnerliga skäl därtill föranleda. Det blir genom dessa bestämmelser möjligt att i framtiden tillämpa villkorlig dom i betydligt större utsträckning än vad som hittills varit fallet.

För den villkorligt dömde skall fastställas en prövotid av tre år, eller — om den tilltalade dömts till endast böter — två år. Under prövotiden skall den villkorligt dömde stå under övervakning, såvida ej av särskilda skäl kan antagas, att han ändock skall låta sig rätta. Domstolen erhåller befogenhet att förbinda den villkorliga domen med föreskrifter av olika slag, vilka den dömde har att iakttaga.

Samtidigt med omarbetningen av lagen om villkorlig dom antog riksdagen en *lag om effektivisering av övervakningssystemet* genom införande å fångvårdens stat av en ny tjänstemannagrupp, benämnd statens skyddskonsulenter (proposition 87). Dessa, till en början 12 till antalet, ha bl. a. att var och en inom sitt distrikt leda övervakningsarbetet i dess olika former.

Två likalydande motioner (I: 227 och II: 346) om utredning rörande *samhällets möjligheter att förebygga ungdomsbrottslighet* m. m. föranledde en riksdagsskrivelse med begäran, att Kungl. Maj:t måtte igångsätta en dylik utredning.[1] Riksdagen biföll likaledes två motioner (I: 113 och II: 182) rörande *missförhållanden inom det offentliga nöjeslivet* och botemedlen däremot och beslöt skrivelse med begäran om utredning i frågan.[1]

Däremot avslogs en motion (I: 228) om utredning även om ordnande av en samhällets ungdomsverksamhet, särskilt på landsbygden, med syfte att tillgodose de ungas behov av kunnig, varsam och effektiv ledning och fostran till goda människor och medborgare. Detsamma gäller ett förslag (motion II: 243), att arvsfondens medel måtte i större utsträckning än hittills användas dels som direkt stöd åt barnrika familjer, dels som stipendier för studier och yrkesutbildning.

[1] Se sid. 573 i detta häfte av Soc. Medd.

Det svenska näringslivets strukturella utveckling.

Den svenska produktionen har som bekant stigit ovanligt snabbt sedan högkonjunkturen i slutet av 1920-talet. Men denna utveckling har icke försiggått likformigt på alla områden; betydande förskjutningar ha ägt rum i produktionens sammansättning och i samband därmed i inkomstfördelningen, konsumtionen etc., förskjutningar, som icke enbart äro av det slag, som mera regelbundet framträder vid växlingar i konjunkturläget (såsom förskjutningar mellan produktion av konsumtions- och kapitalvaror), utan som kunna betecknas som strukturella. Några av dessa strukturella förskjutningar ha närmare undersökts av docenten I. Svennilson[1], som i främsta rummet sökt belysa den inhemska produktionens allt starkare inriktning mot hemmamarknaden och ökade relativa betydelse för densamma samt orsakerna till denna utveckling och dess återverkan på konjunkturförloppet. I det följande återgivas huvuddragen av denna undersökning.

Näringslivets struktur under senaste årtiondet. Medan tillgången på samtliga produkter, som under ett år bli färdiga för konsumtion, investering eller export, kraftigt stegrats sedan slutet av 1920-talet, ha sammanfattningsvis följande förändringar ägt rum mellan produktion och försörjning: 1. Avsättningen av produkterna har förskjutits mot hemmamarknaden, medan exporten växt betydligt långsammare. 2. Inslaget av import i värdet av de färdiga produkterna har minskats. 3. Importens tyngdpunkt har förskjutits mot lägre förädlingsstadier, d. v. s. från helfabrikat mot halvfabrikat resp. primära råvaror; importen har därigenom, ehuru värdet ökat relativt svagt, kunnat bilda basen för en starkt ökad mängd färdiga produkter.

Nationalinkomsten beräknas ha stigit från i genomsnitt 8·2 miljarder kr. åren 1928—30 till 10·0 miljarder kr. under den i konjunkturhänseende likartade perioden 1936—38, d. v. s. med 20 à 25 %. Exportens bruttovärde steg samtidigt från c:a 1·6 till 1·8 miljarder kr. eller med 10 %. Eftersom inkomsterna från exporten blott utgöra en mindre del av nationalinkomsten, innebära dessa siffror, att ökningen av den svenska nationalinkomsten nästan helt hänför sig till produktion för hemmamarknaden. — Trots den starka inkomstökningen steg importens värde med endast 13 %, varav ett par procent torde hänföra sig till en ökning av råvarulager. Beaktas denna lagring, kan man räkna med, att mellan de nämnda perioderna den procentuella stegringen av värdet av samt-

[1] *Strukturella inslag i de senare årens ekonomiska utveckling.* (Medd. från konjunkturinstitutet. Ser. B: 1. Sthlm 1939, 91 sidor.)

liga färdiga produkter varit omkring dubbelt så stor som stegringen av importens värde. Även den slutsatsen torde kunna dragas, att (efter värdet räknat) den inhemska försörjningen i större utsträckning än tidigare tillgodoses genom produktion inom landet.

Industriproduktionens inriktning på export- och hemmamarknad. Sveriges industriproduktion har sedan världskriget — sett på lång sikt — stigit med en tämligen jämn hastighet år från år (jfr *diagr. I*). Exporten av industriprodukter höll under 1920-talet jämna steg med industriproduktionen. Den allmänna ekonomiska utvecklingen i våra avnämarländer, förskjutningar i handelspolitiken och speciella förhållanden på de olika exportmarknaderna ha emellertid under 1930-talet verkat återhållande på exporten. När industriproduktionen, trots exportens stagnation, kunnat stiga i oförändrad takt, så måste detta innebära, att produktionen för hemmamarknaden utvecklats snabbare än tidigare. Industriproduktionen för hemmamarknaden översteg under åren 1937—38 med inemot $^2/_3$ 1929 års nivå, medan exportproduktionens volym endast steg med c:a 10 % (jfr *diagr. II*); exportens andel av industriproduktionens nettovärde sjönk därigenom från mer än $^1/_3$ ned emot $^1/_4$. Även om exportstegringen från år 1932 var en av de tyngst vägande faktorerna vid det därefter följande konjunkturuppsvinget, är den slutsatsen ofrånkomlig, att andra — till hemmamarknaden lokaliserade — expansiva faktorer gjort sig gällande i högre grad under 1930-talet än under 1920-talet.

Diagram I. Produktions- och exportvolym av industriprodukter samt bostadsbyggande i Sverige 1920—1938.

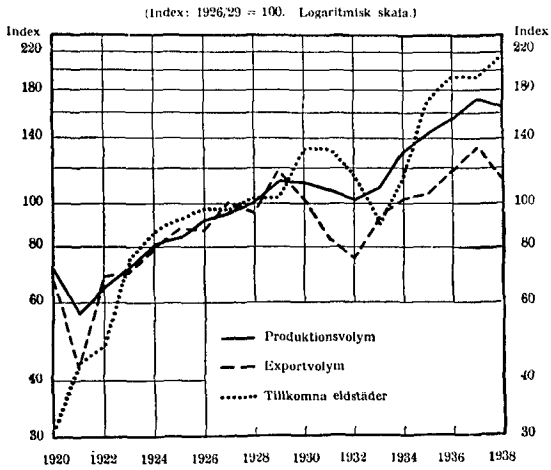

Sverige är icke det enda land, i vilket under 1930-talet hemmamarknaden fått ökad betydelse. I de länder, där en lika stark förskjutning ägt rum, har emellertid denna vanligen varit förenad med starka ingripanden i autarkisk riktning. Ur denna synpunkt är det av ett särskilt intresse att jämföra den svenska utvecklingen med utvecklingen i England, där åtgärderna i autarkisk riktning, trots betydande tullhöjningar, dock liksom i Sverige varit jämförelsevis begränsade. Det dominerande intrycket av en jämförelse mellan export- och hemmamarknadsproduktionen i de båda länderna under senare år är överensstämmelsen i utvecklingstendenserna. En rad faktorer synas på ett likartat sätt ha stimulerat hemmamarknadens uppsving i de båda länderna. De viktigaste av dessa äro bostadsbyggandet samt förändringar i importens konkurrensläge i förhållande till den inhemska produktionen, d. v. s. tendensen mot ökad självförsörjning.

Diagram II. Sveriges industriproduktion för hemmamarknad och export.

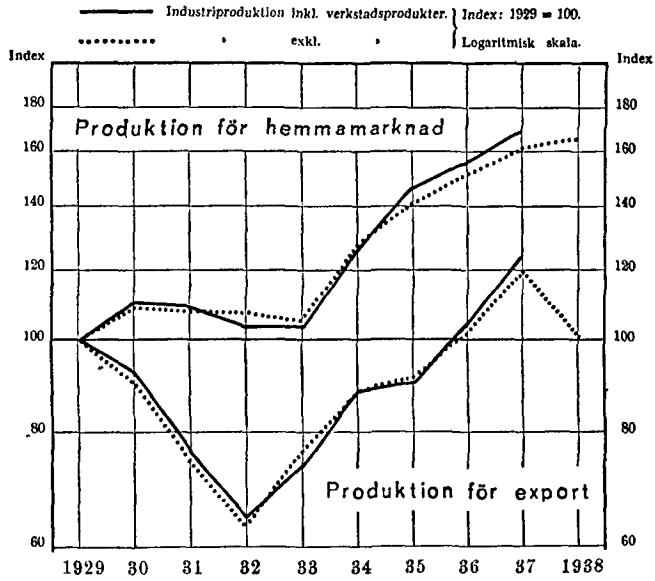

Sambandet mellan industri- och byggnadskonjunkturen. Bostadsproduktionen steg betydligt snabbare än den totala industriproduktionen mellan åren 1929 och 1938 (jfr *diagr. I*). Antalet tillkomna rum (eldstäder) steg med 113 % i (305) städer och stadsliknande samhällen, en stegring, som även fortsatt under 1939; antalet tillkomna rum i städer med över 30 000 inv. låg under första halvåret 1939 24 % över motsvarande period år 1938. Jämte verkstadsindustrin och den föga konjunkturkänsliga konsumtionsvaruindustrin intar bostadsproduktionen en framskjuten plats inom hemmamarknadsproduktionen. Byggnadsråvarorna utgöras ju nästan helt av inhemska produkter. Bostadsproduktionens direkta betydelse för industrikonjunkturen framgår av att den normalt beräknats svara för omkring $^1/_6$ av den totala industriella sysselsättningen[1]; under senare år torde denna andel ha varit ännu större. Bostadsbyggandet har uppenbarligen varit en av de utslagsgivande faktorerna för den industriella hemmamarknadskonjunkturen under 1930-talet.

En av betingelserna för uppsvinget inom bostadsproduktionen är tillväxten i de hushållsbildande åldrarna. En annan faktor utgör den våg av bostadsförbättring, som — stimulerad av statliga understöd och jordbrukets förbättrade läge — under 1930-talet gått fram över jordbruksbygderna. Under 1920-talet låg sannolikt detta slag av byggnadsverksamhet på en låg nivå. Vidare ha de för byggnadsverksamhetens räntabilitet bestämmande kostnaderna (räntesatser, arbetslöner, materialpriser) sedan de första efterkrigsåren varit sådana, att de å ena sidan icke lagt hinder i vägen för produktionens tillgodoseende av

[1] Johansson, Alf: *Bostadsförsörjningen ur produktions- och sysselsättningssynpunkt* (Statens off. utr. 1935: 2, bil. 8).

efterfrågans krav och å andra sidan icke stimulera till större produktion än efterfrågan kunnat suga upp.[1]

Industrikonjunkturen är emellertid icke ensidigt beroende av bostadsbyggandets konjunktur; beroendeförhållandet är i hög grad ömsesidigt. Och eftersom industrikonjunkturen påverkas även av andra faktorer än bostadsbyggan-

Diagram III. Nettoinflyttning och fullbordade bostadslägenheter i de större städerna 1929—1938.[2]

(Index: 1929/31 = 100. Logaritmisk skala.)

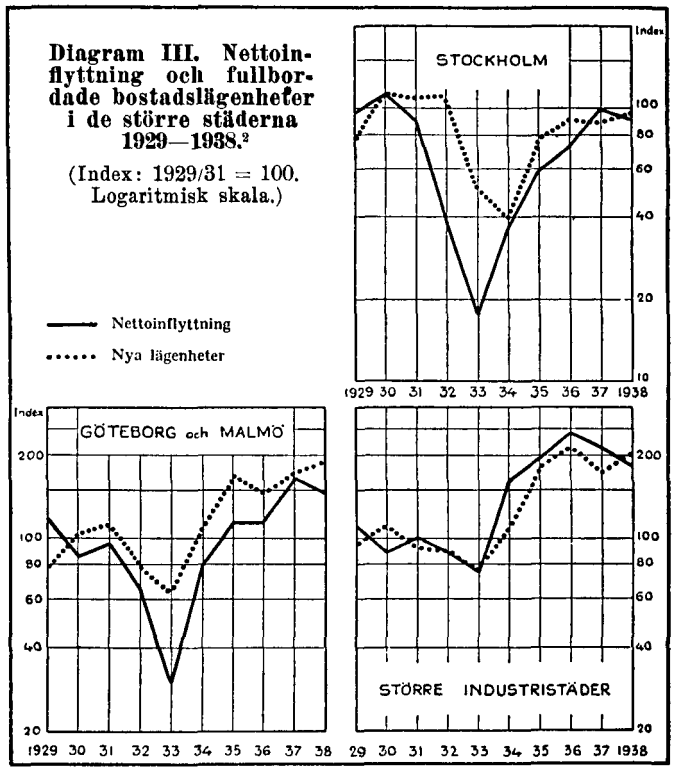

det, exempelvis av den ökade graden av självförsörjning, är den i viss mån en primär betingelse för byggnadskonjunkturen.

Industrikonjunkturens inverkan på bostadsbyggandet förmedlas dels av stigande inkomster och en därmed följande standardförbättring, dels ock i huvudsak av inflyttningen till orter med växande industriell sysselsättning. Det senare sambandet, som lättast kan påvisas siffermässigt, må något närmare belysas.

Antalet manliga industriarbetare steg under perioden 1930—38 med 16·4 ‰ årligen eller mer än dubbelt så snabbt som under 1920-talet, då ökningen uppgick till 7·5 ‰. Tillväxten var dessutom snabbare i städerna än på landsbygden. Industriarbetarantalet i städerna ökade mellan 1929 och 1937 med 50 000,

[1] Johansson, Alf: *Det framtida bostadsbehovet i städerna* (Ekonomisk Tidskrift, 1939: 2).
[2] Gruppen större industristäder omfattar: Norrköping, Hälsingborg, Gävle, Borås, Örebro, Eskilstuna, Jönköping, Västerås.

medan hela stadsbefolkningen under samma tid ökade med 250 000, därav 180 000 genom inflyttning. På grund av förskjutningen i åldersfördelningen torde tillväxten i de produktiva åldrarna i städerna varit minst lika stor som den totala befolkningstillväxten. Sambandet mellan industrialisering och inflyttning blir påtagligt, då man går till de enskilda städerna; sålunda var nettoinflyttningen låg för städer med svagare industriell utveckling (Gävle, Jönköping och Norrköping), medan motsatsen var fallet i städer med starkt expanderande industri (Borås, Eskilstuna, Västerås). Även om tillväxten i den industriella sysselsättningen icke kan ha spelat rollen av en helt utslagsgivande faktor för tillväxten i den produktiva stadsbefolkningen, har den haft större betydelse än under 1920-talet.

Tillväxten i städerna har sålunda i främsta rummet kommit till stånd genom inflyttning. Det är också sannolikt, att inflyttningen medfört en kraftig förändring i städernas hushållsbestånd. Diskussionen om sambandet mellan industri- och byggnadskonjunktur kan därför lämpligen föras vidare genom att jämföra utvecklingen av inflyttning och byggnadsverksamhet under den här behandlade perioden. Av *diagr. III* framgår, att en påfallande överensstämmelse förelegat mellan nettoinflyttningen och byggnadsverksamheten. Omständigheter tyda sålunda på att under 1930-talet utvecklingen av den industriella sysselsättningen haft ett större inflytande på nettoinflyttningen till städerna än tidigare, och att nettoinflyttningarnas omfattning i sin tur påverkat byggnadsverksamheten.

Stigande självförsörjning. Den stigande hemmamarknadskonjunkturen har medfört en tendens till stegring av importen såväl av färdiga fabrikat som av råvaror. Denna tendens är mest utpräglad beträffande import av sådana varor, som endast i begränsad utsträckning kunna ersättas av inhemsk produktion. Bortsett från den vid t. ex. järnvägarna pågående ersättningen av kol med elektrisk kraft, utgör bränsleimporten i stort sett ett dylikt område. Importvolymen av bränsle steg också under åren 1930—36 med nära 40 % (d. v. s. från 11 % av importvärdet år 1929 till 15 % år 1937). Samtidigt har emellertid på andra områden en motsatt tendens gjort sig gällande — till en sänkning av importen i förhållande till den inhemska produktionen och försörjningen — och denna har varit tillräckligt stark för att motverka en stegring av importen i takt med eller snabbare än den inhemska produktionen. De krafter, som verkat tillbakahållande på importen, ha starkt bidragit till att utlösa en expansion av hemmamarknadsindustrin.

En av dessa tillbakahållande krafter har varit jordbruksregleringen och den till följd därav ökade självförsörjningen med jordbruksprodukter under 1930-talet. Av *diagr. IV* framgår, att medan importen år 1937 sjunkit till 27 % av 1929 års volym, avsaluvolymen av jordbruksprodukter i stället stigit till 133 (1929 = 100). Denna ökning är så mycket märkligare som exporten av jordbruksprodukter föll mycket kraftigt under samma tid. Jordbruksregleringen, som hittills främst uppmärksammats med hänsyn till dess inverkan på inkomstfördelningen, bör sålunda även beaktas med hänsyn till den expansiva

Diagram IV. Försäljning, export och import av jordbruksprodukter i Sverige.

(Index: 1929 = 100.[1] Logaritmisk skala.)

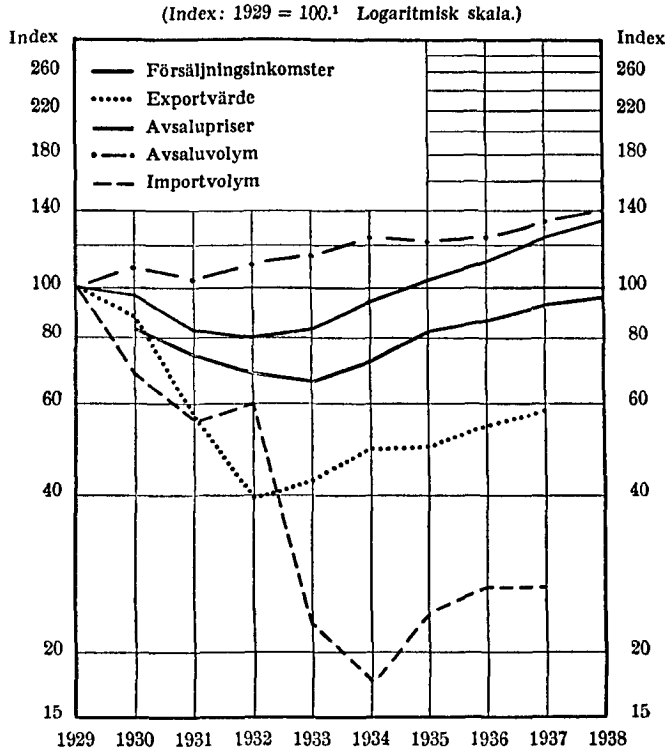

verkan på hemmamarknaden, som övergången till ökad självförsörjning medfört.

Även i fråga om importen av industriella råvaror och fabrikat ha betydande strukturella förskjutningar kommit till stånd, som förklara den relativt svaga ökningen av importen. Medan den ökade självförsörjningen med jordbruksprodukter innebar, att importerade råvaror helt ersattes genom ökad inhemsk produktion, har emellertid den ökade självförsörjningen på det industriella området i övervägande grad bestått i en stegrad import av råvaror på bekostnad av halvfabrikat och färdigvaror. Denna förskjutning kan bäst iakttagas inom gruppen industriella konsumtionsvaror (jfr *diagr. V*). Bland produktkedjor, som ingå i denna grupp, kunna nämnas: oljehaltiga frön — oljor — margarin m. m.; kakao — choklad; flyktiga oljor — toalettartiklar; spånadsämnen — garn — vävnader — kläder. Medan importvolymen av primära industrivaror stigit i ungefär samma takt som bränsleimporten, har importen av färdigvaror t. o. m. gått tillbaka.

En mer konkret bild av tendensen till självförsörjning i de enskilda industrierna erhålles vid en beräkning av s. k. importkvoter, d. v. s. importens procentuella andel av den inhemska försörjningen med produkten i fråga. Dessa

[1] Avsalupriser: 1925—1929 = 100.

Diagram V. Importvolym för konsumtionsvaror 1930—1937.
(Index: 1930 = 100. Logaritmisk skala.)

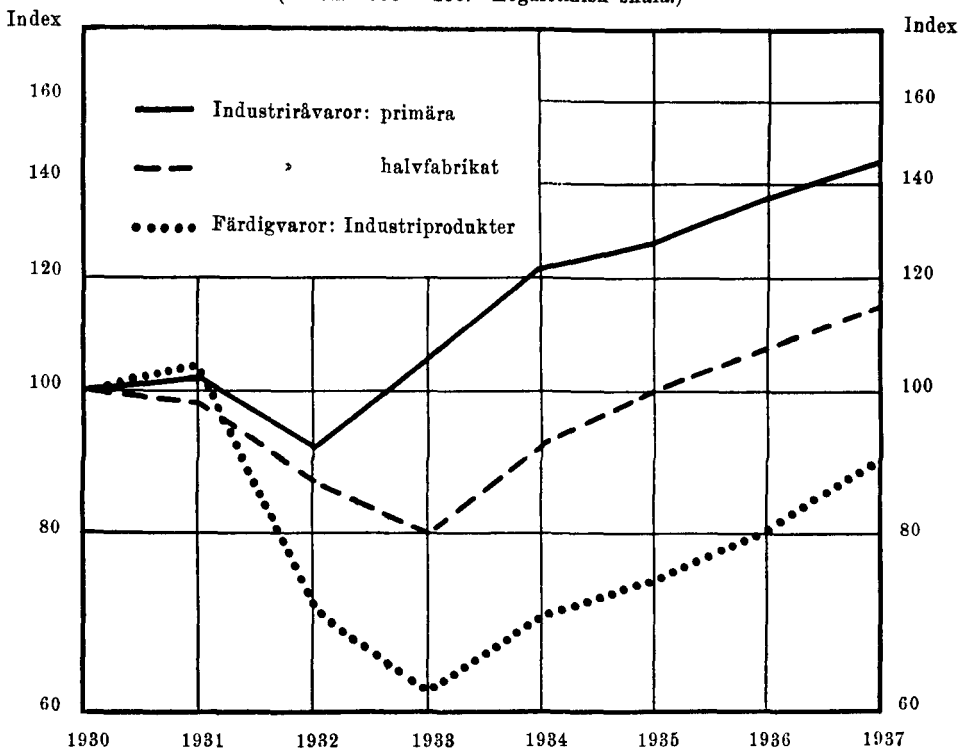

kvoter visa allmänt en nedgång under åren 1931—33. Sänkningen under dessa år av importens betydelse är kraftigast för metallprodukter, färdiga kläder och gruppen övriga industrivaror, som övervägande består av konsumtionsvaror. Efter 1933 börja importkvoterna emellertid åter att stiga, i de flesta fall dock utan att uppnå 1930 års nivå. En undersökning av importkvoterna på olika produktionsområden visar sålunda, att förskjutningen av importens sammansättning mot lägre förädlingsstadier motsvaras av en ökning av hemmaproduktionens andel av förbrukningen på de områden, där import av färdiga varor och råvaror bilda alternativ.

Den svenska industrins internationella konkurrensläge. De förändringar, som inträtt i den svenska industrins internationella konkurrensläge och medverkat till denna ökning av importen av industriella råvaror på bekostnad av halv- och helfabrikat, äro icke lätta att överblicka. Produktionskostnaderna äro i exportoffensivernas tid, där ofta andra än rent ekonomiska mål eftersträvas, inte längre ensamt avgörande.

Av grundläggande betydelse för den nyssnämnda utvecklingen — särskilt under åren 1931—33 — har utan tvivel varit deprecieringen av den svenska valutan år 1931, vilket fördyrade importvarorna. En annan viktig faktor var

det starka prisfallet på industriella råvaror under denna period, som ytterligare skärptes därav att råvarorna i huvudsak importerades från länder med deprecierad valuta, medan färdigvarorna övervägande importerades från guldländer.

Även andra faktorer torde ha medverkat, vilket framgår, om man jämför pris- och kostnadsstrukturens utveckling i Sverige och England. Sålunda hade de svenska verkstädernas och skeppsvarvens konkurrensläge under åren 1930—35 förbättrats i jämförelse med de engelska — förutom på grund av den svenska kronans starkare depreciering än pundet[1] — beträffande verkstäderna även till följd av en svagare lönestegring och beträffande skeppsvarven till följd av en mycket kraftig produktivitetsstegring (jfr tab. 1).

Tab. 1. Produktivitets- och löneutveckling i några engelska och svenska industrier åren 1930—1935 (1930 = 100).

	Mekan. verkstäder		Skeppsvarv		Ylleindustri		Bomullsindustri	
	England	Sverige	England	Sverige	England	Sverige	England	Sverige
Produktvärde per arbetare[2] .	109	115	94	112	133	111	121	121
Arbetslön per vecka resp. dag	109	98	106	109	106	99	103	103
Arbetslön per produktenhet .	100	85	112	98	80	89	85	85

Den goda sysselsättningen vid de svenska varven kan utan tvivel ses mot denna bakgrund. Däremot har produktiviteten inom ylleindustrin utvecklats gynnsammare i England än i Sverige. Importminskningen av textilier drabbar därför andra länder än England, som lyckats avsevärt stegra sin andel av den svenska textilimporten (tab. 2).

Tab. 2. Sveriges totala import av textilvaror samt importen från England och Tyskland.

	Importens andel (i proc.) av försörjningen				Importens fördelning (i proc.) på							
					England				Tyskland			
	1930	1932	1933	1935	1930	1932	1933	1935	1930	1932	1933	1935
Vävnader av bomull .	21·3	16·3	17·1	18·4	45·5	57·4	57·8	54·1	20·5	15·5	14·7	8·2
Vävnader av ull . . .	17·5	13·7	11·8	13·5	18·3	25·6	26·6	34·7	51·9	46·1	44·2	35·7

Likaså har den ökade möjligheten till drift i större skala, som följde med det växande utrymmet på hemmamarknaden, verkat återhållande på importen. Inom hela industrin steg antalet arbetare vid de största företagen (med över 500 arbetare) från 21·5 % av samtliga arbetare år 1930 till 24·0 år 1935. Motsvarande siffror uppgingo för mekaniska verkstäder till 26·5 resp. 31·2 % och för ylleindustrin till 26·4 resp. 41·1 %.

[1] Förskjutningen i växelkursen kr./£ har medfört en sänkning av den svenska kostnadsnivån i jämförelse med den engelska med omkring 7 %.

[2] Beträffande ylle- och bomullsindustrin produktionsvolym per arbetare.

Jordbrukets tillgodoseende med arbetskraft.

Genom remiss den 13 juli 1939 har socialstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande över en framställning från riksförbundet landsbygdens folk (R. L. F.) med anhållan om vissa åtgärder för jordbrukets tillgodoseende med arbetskraft. I anledning härav har socialstyrelsen, efter inhämtande av yttranden från samtliga arbetsförmedlingsanstalter, i utlåtande den 28 juli 1939, i huvudsak anfört följande.

Enligt uppgifter från arbetsförmedlingarna inom Skåne, Östergötland, Västergötland och Södermanland hade någon brist på skördearbetare icke förelegat vid höskörden. Malmökontoret meddelar, att överskott av tillfällig arbetskraft för jordbruket varit för handen samt att arbetsgivarna endast i ringa utsträckning kunnat efter betarbetets avslutande sysselsätta de arbetare från Norrland, vilka anvisats arbete med betfältens sommarskötsel. Ett stort antal dylika arbetare hade därför efter slutförd betrensning — under ekonomisk medverkan från staten — återvänt hem. Visserligen hade ett antal månadsplatser anmälts lediga, vilka icke omedelbart kunnat tillsättas, men detta förhållande vore icke att anse som ett uttryck för brist på arbetskraft utan snarare att betrakta som ett utslag av striden mellan arbetsgivare och arbetstagare om formerna för anställandet. Arbetarna önskade nämligen arbete mot daglön, medan arbetsgivarna föredrogo anställning mot månadslön. I trakten kring Stockholm synes beträffande möjligheterna att erhålla arbetskraft för höskörden samma svårigheter förelegat som att erhålla övrig arbetskraft till jordbruket. Dessa förhållanden hade, enligt arbetsförmedlingarnas uppgifter, emellertid närmast sin grund i arbetskraftens dragning till huvudstaden. Länsförmedlingen i Stockholm hade i viss utsträckning kunnat anvisa personer från andra yrkesområden såsom tillfällig hjälp. I de nordligare delarna av landet hade höskörden vid tiden för svarens avgivande ännu ej påbörjats. Behov av arbetskraft hade anmälts men icke i större omfattning än under tidigare år. Ehuru sommarhuggningar hade igångsatts i större omfattning än under fjolåret, ansågs, att den kommande efterfrågan skulle kunna tillgodoses.

Under höskörden har sålunda i allmänhet ingen annan brist på arbetskraft inom jordbruket givit sig till känna än den, som väsentligen hänför sig till jordbrukets mera kontinuerliga behov av arbetskraft. Vad beträffar sädesskörden synes, med hänsyn till vad nyss anförts, behovet av arbetskraft väl kunna tillgodoses, något som även bekräftas av arbetsförmedlingarna.

Såvitt nu kan bedömas, finnes sålunda anledning antaga, att arbetskraft i nöjaktig utsträckning skall strömma till jordbruket under skördearbetet. Emellertid har man ju att räkna med möjligheten, att situationen genom ogynnsam

väderlek eller annorledes allvarligt försämras och att åtgärder av utomordentlig natur bliva påkallade för skördens räddande. Sådana åtgärder torde böra prövas efter då föreliggande omständigheter.

Vad beträffar möjligheterna att tillföra jordbruket arbetskraft genom sådana åtgärder, som avse att minska vissa vägarbeten, hänvisar socialstyrelsen till arbetslöshetskommissionens utlåtande.

I anledning av förslaget att giva arbetsförmedlingarna direktiv att uteslutande hänvisa den arbetskraft, som är användbar för jordbruksarbete, till dylikt arbete, får socialstyrelsen hänvisa till lagen den 15 juni 1934 om offentlig arbetsförmedling, 8 § andra stycket. Enligt detta lagrum skall vid arbetsförmedling tillses, att arbetsgivaren erhåller bästa möjliga arbetskraft och arbetaren det arbete, för vilket han bäst lämpar sig. Med hänsyn till dessa bestämmelser vill det synas som om möjligheter icke skulle föreligga att utan lagändring utfärda direktiv av här föreslagen art.

För övrigt torde det på skäl, som knappast tarva några utläggningar, icke vara tillrådligt att under någorlunda normala förhållanden söka med den offentliga arbetsförmedlingen såsom instrument dirigera arbetskraften i riktningar, som strida mot dess egna önskningar och intentioner. Resultatet bleve säkerligen negativt, och den offentliga arbetsförmedlingens viktiga funktioner på arbetsmarknaden skulle tvivelsutan taga skada av försöket.

På socialstyrelsens begäran har även statens arbetslöshetskommission den 21 juli 1939 avgivit utlåtande i detta ärende, närmast vad beträffar lämpligheten att inskränka vissa av kommissionen bedrivna vägarbeten. I sitt utlåtande framhåller kommissionen sammanfattningsvis, att den för de statliga och statskommunala reservarbetenas del icke kan förorda vidtagande av ytterligare åtgärder för mötande av jordbrukets behov av arbetskraft utöver de åtgärder i nämnda syfte, som avses med redan gällande föreskrifter, att för förevarande ändamål lämplig arbetskraft icke torde i någon större utsträckning finnas anställd vid statliga eller kommunala beredskapsarbeten, samt att kommissionens färdigställningsarbeten äro av den angelägenhetsgrad att ett avbrytande av dessa arbeten ej bör komma i fråga.

Internationella stadsbyggnadskongressen i Stockholm i juli 1939.

På inbjudan av Stockholms stad avhöll Internationella stadsbyggnadsfederationen (Fédération Internationale de l'Habitation et de l'Urbanisme) den 9—15 juli 1939 sin sjuttonde kongress i Stockholm, vilken samlade över 900 deltagare från 39 skilda nationer. Representanter för socialstyrelsen voro generaldirektören T. Bergquist samt byråcheferna B. Nyström och Alf Johansson.

Den 9 juli ägde den officiella mottagningsceremonien rum i hotell Royals vinterträdgård. Å svenska regeringens vägnar talade härvid statsrådet N. Quensel och för Stockholms stad stadsfullmäktiges förste vice ordförande överdirektören V. Hernlund, varefter Internationella stadsbyggnadsfederationens president, överborgmästaren i Stuttgart dr Karl Strölin, frambar federationens tack för välkomstorden.

Kongressförhandlingarna öppnades i konserthuset måndagen den 10 juli med korta anföranden av överborgmästaren K. Strölin och stadsplanedirektören A. Lilienberg, Stockholm, varefter det första sammanträdet tog sin början för behandling av kongressens första överläggningsämne »Bostäder för vissa socialgrupper». Såsom sådana hade upptagits följande sex, nämligen jordbruksarbetare, åldringar, ogifta löntagare, barnrika familjer, krigsinvalider samt asociala familjer. En tillfredsställande bostadsförsörjning av dessa socialgrupper har i ett flertal länder ansetts påkalla särskilda åtgärder från det allmännas sida. En generalrapport grundad på uppgifter från de särskilda länderna föredrogs av presidenten i stadsbyggnadsinstitutet i Amsterdam M. J. I. de Jonge van Ellemeet. I den följande diskussionen deltogo riksarbetsminister Seldte, Tyskland, och byråchefen i socialstyrelsen Bertil Nyström. Vid följande dags fortsatta diskussion av ämnet gjordes inlägg bl. a. av van Ellemeet, f. borgmästaren C. Lindhagen, Stockholm, samt av representanter för Polen, Storbritannien och Tyskland. — Under onsdagen och torsdagen behandlades det andra kongressämnet »Stadsplanering och lokaltrafik». Generalrapportör var presidenten för Deutsche Akademie für Städtebau, Reichs- und Landesplanung, Berlin, Landesrat R. Niemeyer. Diskussionsinlägg i ämnet, vilket tilldragit sig ett betydande intresse jämväl i tidningspressen, gjordes bl. a. av de svenska kongressdeltagarna arkitekten T. William-Olsson och f. borgmästaren C. Lindhagen samt av deltagare från Belgien, Italien, Polen, Storbritannien och Tyskland. Som ordförande under en av dagarna fungerade stadsplanedirektören A. Lilienberg. — Fredagen den 14 juli övergick man till kongressens sista ämne »Förvaltningsmässiga grundvalar för lands- och regionplanering». Generalrapportör var stadsplanedirektören Lilienberg. I den på rapportens föredragande följande diskussionen deltogo representanter för

ett flertal länder. Diskussionen av ämnet fortsattes under lördagen, som var kongressens sista dag.

Förhandlingarna avslutades den 15 juli med ett kort anförande av presidenten dr Strölin, som med framhållande av kongressens fruktbärande resultat och harmoniska förlopp å federationens vägnar tackade alla dem, vilka genom sina skilda insatser bidragit härtill.

Förbundssammanträden. Tisdagen den 11 juli sammanträdde federationens tekniska utskott för handläggande av specialfrågor och fredagen den 14 juli — för behandling av interna angelägenheter — dess arbetsutskott, förbundsråd och rådsförsamlingen. Härvid beslöts bl. a. att man skulle antaga en föreliggande inbjudan att hålla nästa kongress år 1941 i Los Angeles.

Föredrag och filmer. Förutom själva mötesförhandlingarna ingingo i programmet även ett antal speciella föredrag och filmer. Sålunda talade fastighetsdirektören A. Dahlberg, Stockholm, över ämnet »Stockholms stads trädgårdsstäder — byggandets experimentalfält», byråchefen Kai Hendriksen, Köpenhamn, över »Dansk Byplanslaboratoriums organisation och verksamhet» samt byråingenjören Otto Wallenberg, Stockholm, över »Trafiksäkerheten — ett internationellt problem». Med stort intresse åsågs den av Société nationale des habitations et logements à bon marché, Bryssel, upptagna filmen »Maisons de la misère», en skildring av de belgiska slumkvarteren och deras sanering.

Rundturer. Under kongressdagarnas eftermiddagar anordnades regelbundna rundturer i Stockholm med omgivningar. De av Stockholms stad och Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening (HSB) tillsammans med Stockholms kooperativa bostadsförening (SKB) arrangerade turerna sökte ge en överskådlig bild av bostadsproduktionen i Stockholm, särskilt den av det allmänna subventionerade. Av de två turer, till vilka Stockholms stad stod som inbjudare och som företogos under ledning av i stadens tjänst anställda, gick den ena via Kungsklippan, Norr Mälarstrand och Fredhäll ut till de västra ytterområdena, vars skilda slag av bebyggelse studerades. Den andra turen tog sikte på studium av stadens bebyggelse i de östra stadsdelarna med ytterområden. Sålunda besågs Ekhagen, Gärdet, saneringar och gatugenombrott i Gamla staden, Hammarby m. m. HSB och SKB visade under två skilda turer bostäder och övriga anläggningar i Kristineberg, Fredhäll, på Kungsklippan, Ringvägen och Gärdet samt Borohusen på Lidingö.

Utställning och studieresa. I anslutning till kongressen hade i konserthuset anordnats en nordisk bostads- och stadsplaneutställning, avsedd att belysa aktuella problem inom dessa områden.

Efter kongressen anordnades för därför intresserade kongressdeltagare tre längre studieresor inom Skandinavien.

Kongressens arbetsresultat kommer att sammanfattas i en slutrapport, vilken sammanställes och tryckes av federationens sekretariat i Bryssel och tillsändes varje kongressdeltagare.

Kortare meddelanden.

Utredning om ungdomsbrottsligheten och missförhållanden inom nöjeslivet. Såsom sakkunniga för utredning rörande åtgärder för bekämpande av ungdomsbrottsligheten och beträffande frågan om de missförhållanden, som förefinnas inom det offentliga nöjeslivet, och om botemedlen däremot har justitieministern den 29 juli 1939, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 juni 1939, tillkallat byråchefen O. R. Wangson, ordförande, förste folkskolinspektören B. A. S. Jonzon, sekreteraren i Arbetarnas bildningsförbund G. Ronner, direktören i Svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund, kaptenen E. Råberg, redaktören E. Dahnberg och ordföranden i Nordens godtemplares ungdomsförbund, redaktören G. Elfving. Till sekreterare åt de sakkunniga har förordnats assessorn vid Stockholms rådhusrätt C. H. D. H. Hector.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 9 juni anförde justitieministern efter gemensam beredning med social- och ecklesiastikministrarna följande: »I skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 juni 1937 (nr 387) har 1937 års riksdag anhållit om utredning avseende ungdomsbrottslighetens omfattning, dess orsaker samt utveckling under senare år. Innevarande års riksdag har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 juni 1939 (nr 382) anhållit om en allsidig utredning rörande de missförhållanden, som nu förefinnas inom det offentliga nöjeslivet och om botemedlen däremot.

Kungl. Maj:t uppdrog åt fängvårdsstyrelsen att verkställa den av 1937 års riksdag begärda utredningen. Den 10 mars 1939 avlämnade styrelsen resultatet av sin undersökning.[1]

Enligt den svenska straffrätten stå ett flertal behandlingsformer till buds såsom medel till bekämpande av ungdomsbrottsligheten. Vid sidan av de vanliga straffen finnas sålunda för åldersgruppen 15—18 år tvångsuppfostran och för åldersgruppen 18—21 år ungdomsfängelse. För ungdomliga lagöverträdare av båda åldersgrupperna kommer vidare villkorlig dom till användning i stor utsträckning. Möjligheterna att på ändamålsenligt sätt omhändertaga de villkorligt dömda ha avsevärt förbättrats genom den reform av institutet, som beslutats vid innevarande års riksdag, och det i samband därmed beslutade upprättandet av en organisation av statliga tjänstemän med uppgifter bl. a. beträffande omhändertagande av villkorligt dömda. I detta sammanhang må även erinras om de åtgärder, som kunna vidtagas enligt lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och om ungdomsskydd. Under vissa förutsättningar kan enligt denna lag barn, som är eller är i fara att bliva vanartat, omhändertagas för skyddsuppfostran. Sådan åtgärd kan även ifrågakomma för person i åldern mellan 18 och 21 år. I stor utsträckning verkställes skyddsuppfostran genom intagande i skyddshem.

Den bild av kriminalitet bland de unga, som fängvårdsstyrelsens utredning lämnat, manar emellertid till att på bredare grundval upptaga frågan om åtgärder för bekämpande av ungdomsbrottsligheten. Dennas samband med sociala och ekonomiska förhållanden bör därvid beaktas. De förhållanden, under vilka ungdomen växer upp, ha under senare år förändrats på ett sätt som är ägnat att i vissa avseenden öka frestelserna till överträdelse av lagens bud och samtidigt i åtskilliga fall minska de brottsavhållande momentens betydelse. Det är tydligt, att den nutida utvecklingen ställt ökade krav på individerna i skilda hänseenden. Därav följa otvivelaktigt svårigheter för de unga att finna sig tillrätta, när de träda ut i livet. Från olika håll omvittnas, att övergången från skoltidens jämförelsevis skyddade tillvaro för många unga, och särskilt de psykiskt efterblivna, inneburit vanskligheter, som fört dem ut på brottets bana.

Den av riksdagen uppmärksammade frågan om missförhållanden inom det offentliga nöjeslivet framstår såsom ett spörsmål, vilket även bör ägnas uppmärksamhet.

Enligt min mening är det önskvärt, att hithörande frågor göras till föremål för en *allsidig undersökning.*

Vid denna utredning bör beaktas, i vad mån åtgärder kunna vidtagas till hemlivets

[1] Se Soc. Medd. årg. 1939, sid. 272 o. f.

förbättrande och till stärkande av skolans inflytande. Hänsyn bör även tagas till de särskilda problem, till vilka den ökade rörligheten bland befolkningen giver upphov. Frågorna om yrkesutbildning och arbetsanskaffning åt ungdomen böra likaledes tagas i betraktande. Vid utredningen bör vidare uppmärksammas vad som kan göras för att tillgodose ungdomens behov av sund förströelse och lämplig sysselsättning under fritiden, därvid särskilt föreningslivets och sportens betydelse för ungdomens fostran bör beaktas. Vidare bör prövas, i vad mån nöjeslivets skadliga sidor kunna motarbetas genom lagstiftning eller på annat sätt.

Vid utredningen bör även uppmärksammas, att vissa kategorier inom ungdomen kunna giva anledning till särskilda åtgärder. Det bör sålunda undersökas, huruvida det är motiverat att anordna särskilda hjälpåtgärder för de psykiskt efterblivna.

Det bör vidare övervägas, huruvida något kan göras för att minska de nu för tiden mer än tidigare talrika frestelser till brott som uppkomma genom att för ungdomen begärlig egendom, såsom automobiler, velocipeder och automatapparaternas innehåll, lämnas tämligen lätt åtkomlig.

I övrigt torde utredningen böra ingå på de frågor, som under arbetets gång visa sig vara av betydelse för utredningens uppgift. I den mån det för lösandet av denna finnes erforderligt, bör samråd sökas med en av centralförbundet för socialt arbete nyligen igångsatt utredning angående ungdomsbrottsligheten ävensom med en å rasbiologiska institutet i Uppsala under professor Gunnar Dahlbergs ledning bedriven undersökning rörande skyddshemsklientel. I erforderliga delar bör samråd även äga rum med strafflagberedningen».

Bostadsbyggandet i Förenta staterna år 1938. Federal housing administration har nyligen offentliggjort sin femte årsrapport avseende verksamheten under år 1938. Såsom framgår av rapporten har nämnda myndighets verksamhet under år 1938 haft betydligt större omfattning än näst föregående år, väsentligen med anledning av de ökade förpliktelser, som varit en följd av bl. a. antagandet av ändringar i National housing act i februari månad 1938. Sålunda uppgår siffran för myndighetens samtliga transaktioner under år 1938 till i runt tal 1 258 miljoner dollars mot 681 miljoner dollars år 1937. Egnahemslån ha beviljats till ett belopp av i runt tal 1 011 miljoner dollars mot 589 miljoner dollars år 1937. Inteckningar ha försäkrats till ett belopp av över 74 miljoner dollars, huvudsakligen beträffande större byggnadsföretag. Lån för byggnadsförbättringar ha försäkrats till ett belopp närmare 173 miljoner dollars.

Enligt rapporten har bostadsbyggandet i Förenta staterna under år 1938 varit livligare än något annat år sedan 1929. Det beräknas, att man under 1938 påbörjat byggandet av omkring 347 000 bostäder och att de bostäder, vilkas uppförande eller underhållande finansierats genom Federal housing administration, alltsedan organisationen började sin verksamhet, inrymmer icke mindre än 7 500 000 människor.

(Meddelande från svenska beskickningen i Washington.)

Förslag om reviderad socialförsäkring i Förenta staterna. I augusti 1935 undertecknade president Roosevelt efter kongressens beslut en lag om socialförsäkring m. m., *vilken på sin tid betecknades som ett av de mest genomgripande initiativen under »nya given».* Två grupper av åtgärder omfattades av lagen, nämligen dels sådana som avsågo att på längre sikt skapa ökad ekonomisk trygghet för vissa befolkningsgrupper (ålderdomspensionering och arbetslöshetsförsäkring), dels sådana, som skulle möjliggöra för de olika delstaterna att omedelbart lämna understöd åt personer utan egna försörjningsmöjligheter. Som högsta administrativ instans på området inrättades samtidigt Social Security Board. (*Jfr härom* Soc. Medd. *årg. 1935, sid. 636.*)

I ett den 30 december 1938 dagtecknat betänkande har Social Security Board framställt förslag om ändringar i nyssnämnda lag, innebärande bland annat höjning av utgående pensioner och understöd, utsträckning av lagens tillämpningsområde samt genomförande av förbättringar på det administrativa området. Presidenten har med anledning härav

i ett budskap till kongressen den 16 januari 1939 hemställt om lagstiftning i överensstämmelse med de gjorda förslagen.

Ålderdomspensionering av arbetsanställda. Utbetalningen av pensioner, som enligt 1935 års lag skulle taga sin början med ingången av år 1942, föreslås börja redan under år 1940. Vidare böra personer, vilka redan hunnit draga sig tillbaka från förvärvsverksamhet och vilka icke erlagt några premier, på grund av svårigheten att beräkna pensionen utan kännedom om den avlöning vederbörande tidigare uppburit icke komma i åtnjutande av dylik. Däremot böra pensioner, som utgå under de första åren efter lagens ikraftträdande, göras större, därest vederbörande pensionstagare är gift och hustrun oförmögen till arbete på grund av ålderdom. Den pensionsberättigade föreslås erhålla en grundpension, vilken beräknas på hans ackumulerade medellön. Grundpensionen bör procentuellt ökas, respektive minskas, för det fall den pensionsberättigade under vissa år förtjänat mer eller mindre än ett visst fixerat lågt belopp. Gällande lag innehåller icke några föreskrifter om dylikt tillägg, respektive avdrag. Vid pensionstagarens dödsfall bör vidare pension till änka och barn utgå enligt förmånstagarnas presumtiva behov, i stället för som nu med en klumpsumma av $3^1/_2$ procent å arbetarens totallön.

Betänkandet upptager frågan om vilka yrkeskategorier, som böra komma i åtnjutande av ålderdomspensionering. Lagens tillämpningsområde bör utsträckas till att omfatta jordbruksarbetare, hembiträden, sjömän och av ideella sammanslutningar anställda. Lagen anses endast delvis kunna göras tillämplig på anställda i unionens och delstaternas institutioner, i förra fallet på grund av redan existerande pensionssystem, i det senare av konstitutionella skäl. Arbetare, vilka kvarstå i arbete efter uppnådd pensionsålder (65 år), böra enligt betänkandet beredas möjlighet, att, därest de icke innehaft anställning tillräckligt länge för att vara berättigade till månatliga pensionsbidrag, genom sitt arbete efter pensionsålderns inträdande kvalificera sig för dylika bidrag vid en senare tidpunkt.

Beträffande kostnaderna för ålderdomspensioneringen av anställda erinras om att dessa enligt 1935 års lag bestridas av en skatt, som med lika belopp uttages dels å de anställdas löner, dels av arbetsgivarna i förhållande till summan av utbetalda löner. Beskattningen för vardera skattegruppen inleddes år 1937 med en skattesats av 1 procent, vilken gradvis höjts för att år 1949 komma att uppgå till 3 procent. Den sammanlagda beskattningen blir alltså 6 procent. Social Security Board beräknar, att dessa skatter, trots att lagens tillämpningsområde utvidgats och tidpunkten för utbetalningarnas påbörjande tillbakaflyttats från 1942 till 1940, komma att räcka till för att täcka utgående pensioner under de första femton åren. Antalet pensionsberättigade kommer därefter att ha blivit så stort, att ytterligare beskattningsåtgärder måste tillgripas.

Arbetslöshetsförsäkring. Gällande lag giver delstaterna största möjliga frihet att reglera sin egen lagstiftning angående arbetslöshetsförsäkring. Det största problemet för närvarande är koordineringen av den federala lagen med de olika delstaternas lagar. Social Security Board inskränker sig till att ur förenklingssynpunkt rekommendera en kombination av den federala arbetslöshetsförsäkringsskatten med den federala skatten för ålderdomspensionering, vilket skulle befria vederbörande arbetsgivare från nödvändigheten av att avgiva två separata deklarationer.

Det federala årliga bidraget till delstaterna för den nödvändiga administrativa organisationen föreslås höjt från 49 miljoner till 80 miljoner dollars. En annan viktig förvaltningsorganisatorisk förändring rekommenderas dessutom. Varje delstat har på ett undantag när under en gemensam myndighet koordinerat arbetslöshetsförsäkringen med den statliga arbetsförmedlingen. En liknande anordning föreslås nu på det federala området. Den federala arbetslöshetsförsäkringsverksamheten bör administreras av United States Employment Service.

Efter ingående behandling av lagförslagen under vårmånaderna avgav vederbörande utskott den 2 sistlidna juni ett tillstyrkande utlåtande däröver till representanternas hus.

(Meddelande från svenska beskickningen i Washington.)

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Erkända arbetslöshetskassor år 1938.

Två erkända arbetslöshetskassor ha tillkommit under år 1938. Båda kassorna äro organiserade såsom rikskassor och ha ombildats från förut verksamma fackliga arbetslöshetskassor. Uppgift om datum för erkännande och tillstånd till utbetalning av understöd angives nedan. Kassans verksamhetsområde framgår av namnet.

Kassa	Erkänd fr. o. m. den	Tillstånd till utbetalning av understöd fr. o. m. den
Gjuteriarbetarnas erkända arbetslöshetskassa	1/1 1938	1/1 1938
Gruvindustriarbetarnas erkända arbetslöshetskassa	1/1 1938	1/1 1938

Vid utgången av år 1938 voro 13 erkända arbetslöshetskassor i verksamhet. Medlemsbeståndet och medlemsrörelsen inom de olika kassorna framgår av tab. 1. Antalet under året in- och utträdda medlemmar är fortfarande förhållandevis stort i samtliga kassor. Räknat i förhållande till medlemsantalet vid årets början utgjorde antalet nytillkomna medlemmar 22·1 % och antalet avgångna medlemmar 14·1 %. Nettoökningen var följaktligen 8·0 %. Sammanräknat voro vid årets utgång 181 801 personer medlemmar av erkända arbetslöshetskassor.

Kassornas inkomster och utgifter under år 1938 redovisas i tab. 2. Endast verkliga inkomster och utgifter ha medtagits. Inträdes- och övergångsavgifter ha redovisats under »övriga inkomster». Under året erlagda veckoavgifter uppgingo till 3 187 294 kr., under det att såsom daghjälp utgavs 2 863 582 kr. På året belöpande statligt daghjälpsbidrag uppgick till 1 000 954 kr., vilket belopp motsvarar 35·0 % av utgivet understödsbelopp. Rese- och flyttningshjälp har även under år 1938 förekommit endast undantagsvis. Sammanlagt har som dylikt understöd under året utgivits endast 106 kr. Praktiskt taget samtliga utgifter av annat slag än utbetalad daghjälp kunna sålunda betraktas som förvaltningskostnader. De sammanlagda förvaltningskostnaderna för år 1938 uppgingo i runt tal till 750 000 kr. Såsom statligt förvaltningsbidrag uppburo kassorna för året 552 938 kr. Inte mindre än 73·1 % av samtliga förvaltningskostnader täcktes av statsbidraget för detta ändamål.

I samtliga kassor gav rörelsen under år 1938 ett överskott. Det sammanlagda fonderade överskottet uppgick till 1 317 983 kr. Totalbeloppet av statsbidraget belöpte sig till 1 553 892 kr.

Antal understödsdagar med fördelning på olika daghjälpsbelopp angives i tab. 3. Det sammanlagda antalet understödsdagar uppgick till i det närmaste en miljon. Det genomsnittliga daghjälpsbeloppet utgjorde under år 1938 2·90

Tab. 1. Antal medlemmar i erkända arbetslöshetskassor år 1938.

Kassa		Antal medlemmar den 1 januari 1938	Antal under året tillkomna medlemmar			Antal under året avgångna medlemmar				Antal medlemmar den 31 december 1938
			Nyinskrivna	Överförda från andra kassor	Summa tillkomna	Uteslutna på grund av bristande avgiftsbetalning	Överförda till andra kassor	Utträdda ur kassan	Summa avgångna	
Beklädnadsarbetarnas	m.	3 995	.	.	.	.	.	.	.	4 203
	kv.	18 682	.	.	.	.	.	.	.	20 568
	s:a	22 677	5 588	508	6 096	—	504	3 498	4 002	24 771
Sadelmakarnas, tapetserarnas och reseffektarbetarnas	m.	2 290	.	.	.	.	.	.	.	2 595
	kv.	557	.	.	.	.	.	.	.	640
	s:a	2 847	573	77	650	118	59	85	262	3 235
Stenindustriarbetarnas	m.	1 817	.	.	.	.	.	.	.	2 201
	kv.	—	.	.	.	.	.	.	.	—
	s:a	1 817	550	21	571	26	25	136	187	2 201
Handelsanställdas m. fl.	m.	18 958	.	.	.	.	.	.	.	20 284
	kv.	10 533	.	.	.	.	.	.	.	12 494
	s:a	29 491	7 341	351	7 692	1 787	566	2 052	4 405	32 778
Sko- och läderarbetarnas	m.	6 744	.	.	.	.	.	.	.	6 914
	kv.	4 200	.	.	.	.	.	.	.	4 460
	s:a	10 944	1 384	283	1 667	392	288	557	1 237	11 374
Träindustriarbetarnas	m.	22 485	.	.	.	.	.	.	.	25 530
	kv.	537	.	.	.	.	.	.	.	545
	s:a	23 022	5 238	1 184	6 422	821	1 551	997	3 369	26 075
Musikernas	m.	741	.	.	.	.	.	.	.	704
	kv.	50	.	.	.	.	.	.	.	47
	s:a	791	81	—	81	103	7	11	121	751
Lantarbetarnas	m.	808	.	.	.	.	.	.	.	1 245
	kv.	1	.	.	.	.	.	.	.	8
	s:a	809	608	32	640	87	47	62	196	1 253
Frisörernas	m.	1 546	.	.	.	.	.	.	.	1 551
	kv.	1 166	.	.	.	.	.	.	.	1 324
	s:a	2 712	942	—	942	113	3	663	779	2 875
Livsmedelsarbetarnas	m.	16 751	.	.	.	.	.	.	.	17 703
	kv.	7 146	.	.	.	.	.	.	.	7 551
	s:a	23 897	3 439	901	4 340	918	949	1 116	2 983	25 254
Textilarbetarnas	m.	13 739	.	.	.	.	.	.	.	14 285
	kv.	19 418	.	.	.	.	.	.	.	19 989
	s:a	33 157	5 810	164	5 974	1 224	536	3 097	4 857	34 274
Gjuteriarbetarnas	m.	8 335		.	.	.	.	.	.	8 285
	kv.	—	.	.	.	.	.	.	.	—
	s:a	8 335	413	72	485	109	107	319	535	8 285
Gruvindustriarbetarnas	m.	7 681	.	.	.	.	.	.	.	8 621
	kv.	47	.	.	.	.	.	.	.	54
	s:a	7 728	1 393	275	1 668	127	218	376	721	8 675
Samtliga kassor	m.	**105 890**	.	.	.	.	.	.	.	**114 121**
	kv.	**62 337**	.	.	.	.	.	.	.	**67 680**
	s:a	**168 227**	**33 360**	**3 868**	**37 228**	**5 825**	**4 860**	**12 969**	**23 654**	**181 801**

kr. eller samma belopp som det för år 1937 konstaterade. I tabellen redovisas även understödda dagar med daghjälpsbelopp, som icke finnas angivna i respektive kassas stadgar. Detta beror på att förordningens bestämmelser om un-

Tab. 2. Inkomster och utgifter

Kassa	Erlagda veckoavgifter	Statsbidrag			
		Daghjälpsbidrag	Förvaltningsbidrag		Summa statsbidrag
			Medlemsbidrag	Arvodesbidrag	
Beklädnadsarbetarnas	317 001	133 114	74 685	560	208 359
Sadelmakarnas, tapetserarnas och reseffektarbetarnas	86 872	8 015	12 013	490	20 518
Stenindustriarbetarnas	46 490	24 334	8 231	380	32 945
Handelsanställdas m. fl.	391 852	53 044	91 155	800	144 999
Sko- och läderarbetarnas	243 306	138 860	36 510	475	175 845
Träindustriarbetarnas	582 214	96 811	76 655	640	174 106
Musikernas	24 410	21 138	3 054	750	24 942
Lantarbetarnas	19 454	6 516	4 503	425	11 444
Frisörernas	33 844	60	11 074	430	11 564
Livsmedelsarbetarnas	632 497	287 838	76 650	640	365 128
Textilarbetarnas	417 034	166 446	95 864	360	262 670
Gjuteriarbetarnas	223 787	64 055	28 155	60	92 270
Gruvindustriarbetarnas	168 533	723	28 069	310	29 102
Summa	**3 187 294**	**1 000 954**	**546 618**	**6 320**	**1 553 892**

derstödsrätt vid övergång från klass med lägre daghjälp till klass med högre daghjälp analogivis tillämpas vid övergång från annan arbetslöshetskassa. I detta hänseende ha samma regler tillämpats, vare sig den kassa, från vilken övergång skett, varit en erkänd kassa eller annan arbetslöshetskassa. I likhet med förfaringssättet vid uppställandet av denna tabell för föregående år ha *understödsdagar, för vilka utgått daghjälpsbelopp, som icke finnas angivna* i den erkända kassans stadgar, angivits med kursiv stil. Med stöd av bestämmelserna i 24 § i förordningen om erkända arbetslöshetskassor vidtogs i musikernas erkända arbetslöshetskassa en nedsättning av samtliga daghjälpsbelopp med hälften för arbetslöshet under tiden $^{25}/_{2}$—$^{14}/_{7}$ 1938 och med en fjärdedel för arbetslöshet under tiden $^{15}/_{7}$—$^{31}/_{10}$ 1938.

Enligt fr. o. m. 1938 gällande grunder för daghjälpsbidragets beräkning utgår detta med sitt högsta belopp räknat i genomsnitt per medlem, då antalet understödda dagar per år och medlem uppgår till 26 dagar. Kostnaden för understöd för det överskjutande antalet understödsdagar bestrides i sin helhet medelst kassans övriga tillgångar. Före 1938 inträdde daghjälpsbidragets absoluta begränsning vid 21 understödda dagar per år och medlem. För år med goda konjunkturförhållanden föranleder denna ändring i bidragsgrunderna som regel icke någon ökning av daghjälpsbidraget. Det erinras om att detta under år 1938 uppgick till 35·0 % av utgivet understödsbelopp, under det att motsvarande procenttal voro för 1937 36·1 %, för 1936 37·1 % och för 1935 34·9 %. Då emellertid daghjälpsbidraget beräknas för varje understödsklass

år 1938 (i kronor).

Räntor och övriga inkomster	Summa inkomster	Utgiven daghjälp	Förvaltningskostnader och övriga utgifter	Summa utgifter	Överskott (+) eller underskott (−)
9 846	**535 206**	301 660	107 991	**409 651**	+ 125 555
7 395	**114 785**	42 786	19 803	**62 589**	+ 52 196
3 677	**83 112**	49 617	12 864	**62 481**	+ 20 631
17 791	**554 642**	271 305	115 569	**386 874**	+ 167 768
2 842	**421 993**	328 998	48 882	**377 880**	+ 44 113
17 776	**774 096**	363 689	99 362	**463 051**	+ 311 045
58 717	**108 069**	48 515	11 238	**59 753**	+ 48 316
16 282	**47 180**	17 410	9 513	**26 923**	+ 20 257
1 931	**47 339**	5 095	19 093	**24 188**	+ 23 151
4 952	**1 002 577**	680 961	106 863	**787 824**	+ 214 753
11 216	**690 920**	522 197	133 192	**655 389**	+ 35 531
40 388	**356 445**	217 697	41 018	**258 715**	+ 97 730
4 006	**201 641**	13 652	31 052	**44 704**	+ 156 937
196 819	**4 938 005**	**2 863 582**	**756 440**	**3 620 022**	**+1 317 983**

för sig inom en kassa, är det möjligt, att ovan skildrade anordning med begränsning av daghjälpsbidraget i ovan berört hänseende kan träda i funktion inom en viss understödsklass av kassan utan att antalet understödda dagar per år och medlem, räknat för samtliga medlemmar i kassan, når upp till det för bidragets absoluta begränsning stipulerade antalet. Maximalt daghjälpsbidrag har för år 1938 utgått i vissa klasser inom 5 av de under året verksamma 13 kassorna, nämligen beklädnadsarbetarnas, stenindustriarbetarnas, sko- och läderarbetarnas, musikernas och frisörernas kassor. Antalet understödsdagar, överskjutande 26 dagar per medlem under året, uppgick för ifrågavarande klasser till sammanlagt 7 293 dagar, på vilka belöpte ett understödsbelopp av 28 605 kr. Det genomsnittliga daghjälpsbeloppet för dessa understödsdagar utgjorde alltså 3·92 kr. Att detta belopp väsentligt överstiger det för samtliga understödsdagar funna värdet av 2·90 kr. är en följd av det även på annat sätt konstaterade förhållandet, att medlemmar med hög arbetslöshetsrisk tillförsäkra sig ett genomsnittligt högre understödsbelopp. År 1937 befanns det genomsnittliga daghjälpsbeloppet i klasser, där antalet understödda dagar översteg 21 dagar per medlem och år, uppgå till 3·58 kr., under det att, som förut nämnts, genomsnittsbeloppet för samtliga understödsdagar var detsamma år 1937 och 1938. Det genomsnittliga daghjälpsbelopp för klasser, där begränsningsregeln trädde i funktion, var alltså betydligt större för år 1938 än för 1937. Detta kan möjligen stå i samband med uppflyttningen av begränsningsvärdet från 21 till 26 understödsdagar per år och medlem.

Tab. 3. Antal understödda dagar med fördelning efter daghjälpsbelopp.

Daghjälpsbelopp i kronor	Arbetslöshetskassa													Samtliga kassor
	Beklädnadsarb.	Sadelmakarnas, tapets. o. reseff.-arb.	Stenindustriarb.	Handelsanställdas m. fl.	Sko- o. läderarbetarnas	Träindustriarbetarnas	Musikernas	Lantarbetarnas	Frisörernas	Livsmedelsarbetarnas	Textilarbetarnas	Gjuteriarbetarnas	Gruvindustriarbetarnas	
0: 50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*266*	**266**
0: 75	—	—	—	—	*41*	*87*	—	—	—	*8*	*1 655*	—	—	**1 791**
1: —	5 152	—	—	1 604	—	—	860	272	39	*8*	*8 376*	—	*1 530*	**17 841**
1: 10	—	—	—	—	*6*	—	—	—	—	—	—	—	—	**6**
1: 16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*48*	—	—	—	**48**
1: 17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*116*	—	—	—	**116**
1: 25	—	—	—	*60*	—	—	—	—	—	—	*6 280*	—	—	**6 340**
1: 32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*10*	—	—	—	**10**
1: 50	—	—	—	*121*	*32*	12 143	979	500	570	993	8 017	*89*	2 219	**25 663**
1: 65	533	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**533**
1: 75	—	—	—	—	5 296	*95*	—	—	—	*530*	*3 865*	—	—	**9 786**
2: —	53 033	3 344	9 840	20 703	*106*	*120*	1 612	1 867	1 964	41 666	30 743	3 933	4 330	**173 261**
2: 25	—	—	—	*42*	*18*	*54*	278	—	—	*92*	*89*	*7*	—	**580**
2: 33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*21*	—	—	—	**21**
2: 34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*2*	—	—	—	**2**
2: 50	5 054	—	—	*15*	36 205	17 444	2 797	803	—	*29*	51 257	*14*	—	**113 618**
2: 75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*72*	—	—	**72**
3: —	34 860	156	7 603	24 909	58 672	100 424	949	3 563	91	76 391	63 589	—	—	**371 207**
3: 25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1 141*	—	—	**1 141**
3: 50	—	10 180	—	*25*	—	—	—	—	—	*449*	*75*	59 899	—	**70 628**
3: 75	—	—	—	—	—	—	2 537	—	—	—	*22*	—	—	**2 559**
4: —	18 087	—	1 782	38 273	13 216	—	668	—	—	90 979	25 233	—	—	**188 238**
5: —	—	—	—	—	—	—	4 069	—	—	—	—	—	—	**4 069**
Summa understödda dagar	**116 719**	**13 680**	**19 225**	**85 752**	**113 592**	**130 367**	**14 749**	**7 005**	**2 664**	**211 342**	**200 414**	**63 942**	**8 345**	**987 796**

Anm. De daghjälpsbelopp, som gälla rader, vari siffror med kursivstil förekomma, äro icke angivna i kassans stadgar. Deras förekomst beror på vissa övergångsförhållanden, vilka närmare omnämnts i texten.

Tab. 4. Försäkringsfonder (i kronor).

Kassa	Fonder den 1/1 1938		Fonder den 31/12 1938		Ökning (+) eller minskning (−) av fonderna	
	total	per medlem	total	per medlem	total	per medlem
Beklädnadsarbetarnas	536 194	23·64	661 749	26·71	+ 125 555	+ 3·07
Sadelmakarnas, tapetserarnas och reseffektarbetarnas	240 049	84·32	292 245	90·34	+ 52 196	+ 6·02
Stenindustriarbetarnas	166 643	91·71	187 274	85·09	+ 20 631	− 6·62
Handelsanställdas m. fl.	506 110	17·16	673 878	20·56	+ 167 768	+ 3·40
Sko- och läderarbetarnas	280 533	25·63	324 646	28·54	+ 44 113	+ 2·91
Träindustriarbetarnas	1 036 026	45·00	1 347 071	51·66	+ 311 045	+ 6·66
Musikernas	14 649	18·52	62 965	83·84	+ 48 316	+ 65·32
Lantarbetarnas	23 064	28·51	43 321	34·57	+ 20 257	+ 6·06
Frisörernas	59 790	22·05	82 941	28·85	+ 23 151	+ 6·80
Livsmedelsarbetarnas	449 102	18·79	663 855	26·29	+ 214 753	+ 7·50
Textilarbetarnas	773 846	23·34	809 377	23·61	+ 35 531	+ 0·27
Gjuteriarbetarnas	400 000	47·99	497 730	60·08	+ 97 730	+ 12·09
Gruvindustriarbetarnas	154 767	20·08	311 704	35·93	+ 156 937	+ 15·90
Summa	**4 640 773**	**27·59**	**5 958 756**	**32·78**	**+1317983**	+ 5·19

För samtliga kassor och klasser tillsammantagna uppgick antalet understödsdagar per år och medlem under år 1938 till 5·608 dagar. Motsvarande värde för år 1937 var 5·182 dagar.

Storleken av den i 27 § i förordningen om erkända arbetslöshetskassor föreskrivna försäkringsfonden vid början och slutet av 1938 redovisas i tab. 4. De behållna tillgångarna ha under året ökats med 1 317 983 kr., vilket svarar mot en ökning av 5·19 kr. per medlem räknat. Under år 1937 utgjorde ökningen per medlem 3·44 kr. Det ekonomiska resultatet har sålunda utfallit något fördelaktigare år 1938 än år 1937. Betraktar man fondens förändringar per medlem räknat inom de olika kassorna, är en ökning att konstatera inom samtliga kassor med undantag av stenindustriarbetarnas kassa. Minskningen är i detta fall emellertid en följd av en relativt omfattande ökning av medlemsantalet. De erkända arbetslöshetskassornas behållna tillgångar vid utgången av 1938 uppgingo till i runt tal 6 milj. kr. emot 4·1 milj. kr. närmast föregående år. Per medlem räknat utgjorde fonden vid 1938 års utgång 32·78 kr. emot 26·85 kr. närmast föregående år.

Sysselsättningsvolym och arbetstillgång inom industri och handel m. m. under andra kvartalet 1939.

Undersökningens tillkomst och omfattning. I denna tidskrift publicerade kvartalsöversikter[1] över arbetstillgången ha huvudsakligen utarbetats med ledning av vissa graderade omdömen rörande tillgången på arbete och arbetskraft, vilka erhållits å ett till arbetsgivare inom olika näringsgrenar utsänt frågeformulär. Sedan år 1932 skulle å detta frågeformulär dessutom lämnas uppgift om antalet vid slutet av varje kvartal anställda arbetare. Uppgifterna användes till beräkning av en sysselsättningsindex.[2] Fr. o. m. år 1935 ha även indextal rörande lönesummor uträknats med användande av enligt samma frågeformulär införskaffade uppgifter om utbetalad lönesumma under första avlöningsperioden i sista månaden varje kvartal. Enligt ett särskilt frågeformulär ha därjämte varje år sedan år 1932 upplysningar inhämtats angående arbetstiden under vanligen andra veckan i november månad.[3]

Emellertid företogs från den 1 oktober 1938 en omläggning av socialstyrelsens arbetsmarknadsstatistik. Fr. o. m. fjärde kvartalet 1938 skulle sålunda uppgivas dels antalet under första avlöningsperioden i varje månad sysselsatta arbetare, fördelade på män och kvinnor, och dels till dessa utbetalad lönesumma under var och en av de tre avlöningsperioderna samt antalet utgjorda arbetstimmar under första avlöningsperioden i kvartalets sista månad. Dessutom skulle uppgiftslämnarna liksom förut avgiva omdömen rörande tillgången på arbete och arbetskraft under kvartalet. För varje kvartalsundersöknings resultat redogjordes i denna tidskrift i två uppsatser, nämligen en rörande arbetstillgången och en rörande sysselsättningsvolym och lönebudget inom industri och handel m. m. under kvartalet.[4] I stället för två sådana redogörelser skall för den nu slutförda undersökningen för andra kvartalet 1939 här nedan i ett sammanhang redogöras för hela undersökningens resultat.

Användbara uppgifter för andra kvartalet 1939 inkommo från inemot 3 000 företag med c:a 370 000 arbetare. Antalet uppgiftslämnande företag och antalet redovisade arbetare var ungefär lika stort som under näst föregående kvartal. Materialet avser i övervägande grad den stora och medelstora industrin. Småindustri och hantverk ha genom själva urvalet av uppgiftslämnare praktiskt taget uteslutits, men även andra grupper, såsom byggnadsverksamhet samt handel och varulager, äro ganska svagt representerade. I primärmaterialet redovisade arbetare inom den egentliga industrin torde motsvara inemot $^2/_3$ av den större industrins totala arbetarpersonal.

[1] Senast i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 356. — [2] Jfr not 2 å sid. 587. — [3] Se Soc. Medd. årg. 1938, sid. 170 och 742. — [4] Soc. Medd. årg. 1939, sid. 119, 226, 356 och 362.

Tab. 1. Sysselsatta arbetare, utgjorda arbetstimmar och utbetalad arbetslön under andra kvartalet 1939 i jämförelse med näst föregående kvartal samt med motsvarande kvartal föregående år.

Näringsgrenar	2 419 företag med uppgifter för såväl 1:a kv. 1939 som 2:a kv. 1939						2 006 företag med uppgifter för såväl 2:a kv. 1938 som 2:a kv. 1939			
	2:a kvartalet 1939			Indextal för 2:a kv. 1939 (1:a kv. 1939 = 100)			2:a kv. 1939 (juni)		Indextal för juni 1939 (juni 1938 = 100)	
	Antal arbetare	S:a utgj. arb.-tim. per vecka (1000-tal)	S:a utbet. arbetslön per vecka (1 000 kr.)	Antal arbetare	S:a arbetstim.	S:a arbetslön	Antal arbetare	S:a utbet. arbetslön per vecka (1 000 kr.)	Antal arbetare	S:a arbetslön
Malmbrytning o. metallind.	120 748	5 518	7 055	102·7	102·5	100·3	115 666	7 023	97·2	105·9
Gruvor o. anrikningsverk	9 279	431	716	109·0	110·6	109·3	9 374	765	98·5	106·9
Järn-, stål- o. kopparverk	17 287	782	979	99·6	101·6	100·7	18 747	1 138	83·4	94·8
Järn- o. stålmanufaktur	12 920	576	653	103·6	106·2	100·5	13 538	713	103·7	112·1
Mekaniska verkstäder	53 979	2 481	3 109	102·3	100·7	97·9	49 389	2 896	99·2	103·7
Skeppsvarv	6 731	302	444	102·8	101·2	103·0	6 697	438	91·2	115·2
Elektriska verkstäder	14 146	658	826	103·8	103·8	102·2	12 775	796	109·2	119·8
Metallmanufaktur	5 899	265	301	102·5	101·1	96·8	4 674	249	100·2	113·7
Guld- o. silvervarufabriker	507	23	27	100·0	103·7	97·4	472	28	100·7	114·8
Jord- o. stenindustri	20 877	967	1 000	113·9	118·1	117·4	21 087	1 072	97·3	120·4
Kolgruvor	923	43	52	99·1	97·8	99·1	926	58	93·2	112·2
Torvindustri	482	23	14	230·6	340·8	254·2	613	21	149·9	146·7
Stenbrott o. stenhuggerier	3 684	166	181	106·2	111·4	117·9	4 087	196	97·6	109·0
Byggnadsämnesindustri	9 453	452	494	126·8	133·1	131·5	9 729	549	94·6	132·1
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	3 159	147	125	100·5	98·4	96·0	3 367	138	104·6	113·4
Glasbruk	3 176	136	134	101·8	104·5	99·2	2 365	110	92·0	102·2
Träindustri	22 070	976	983	117·4	124·1	118·5	20 265	989	103·4	115·0
Sågverk o. hyvlerier	12 063	553	510	132·4	146·4	135·1	11 468	553	106·7	117·1
Snickeri- o. möbelfabriker	8 354	357	397	103·0	102·5	105·3	7 328	353	98·5	112·1
Annan trävaruindustri	1 653	66	76	105·1	108·9	101·4	1 469	83	104·2	114·1
Pappers- o. grafisk ind.	35 494	1 527	1 953	101·8	99·6	99·1	33 305	1 869	93·7	99·7
Pappersmassefabriker	14 551	647	761	103·1	103·1	96·9	13 254	724	88·3	89·1
Pappersbruk o. pappfabr.	10 569	413	527	101·7	99·9	100·2	10 845	521	97·1	105·8
Annan pappersindustri	3 649	162	177	99·3	93·1	98·0	2 795	148	103·4	135·7
Grafisk industri	6 725	305	488	100·4	95·9	101·9	6 411	476	96·3	103·1
Livsmedelsindustri	21 758	1 009	1 158	98·9	102·4	101·8	20 388	1 108	98·9	112·8
Kvarnar	1 134	52	71	100·8	102·4	105·7	991	67	98·1	103·2
Pressjästfabriker	180	8	12	97·8	92·1	94·6	151	10	100·0	103·7
Bagerier	2 644	129	153	99·8	103·6	103·3	2 779	168	105·1	111·5
Råsockerbruk o. raffinad.	3 382	153	172	93·7	92·5	92·7	3 262	171	84·5	109·3
Choklad- o. karamellfabr.	3 659	168	146	97·2	99·1	99·6	3 553	143	103·0	122·4
Bryggerier o. läskedrycksf.	3 619	176	228	106·4	112·3	110·4	4 096	267	102·8	112·8
Tobaksfabriker	2 147	97	106	97·4	100·1	101·8	2 132	112	90·2	111·4
Slakterier o. konservfabr.	2 973	128	144	99·6	112·8	102·1	2 391	114	112·6	121·2
Annan livsmedelsindustri	2 020	98	126	97·6	98·6	100·4	1 033	56	101·1	105·8
Textil- o. beklädnadsind.	57 108	2 318	2 008	101·8	96·6	95·2	55 387	1 995	102·4	112·2
Spinnerier, väverier o. d.	39 737	1 614	1 355	101·5	97·0	93·2	40 093	1 421	102·3	111·4
Skrädderier o. sömnadsfabr.	16 082	650	603	102·9	96·0	99·8	14 075	527	102·1	114·8
Hatt- o. mössfabriker	1 289	54	50	96·8	92·7	97·3	1 219	47	112·0	108·2
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	17 199	720	725	101·6	95·7	94·6	16 340	626	101·7	111·6
Garverier	1 828	84	87	102·8	99·3	93·6	1 815	90	108·5	119·5
Päls- o. skinnvarufabr.	562	17	22	103·3	99·0	100·6	446	22	106·2	111·5
Skofabriker	7 418	311	309	100·9	95·4	94·1	7 056	300	105·9	111·5
Gummivarufabriker	5 872	252	241	100·2	94·1	92·0	5 746	159	95·8	111·1
Annan hithörande industri	1 519	56	66	109·0	99·3	107·8	1 277	55	97·8	102·6
Kemisk-teknisk industri	11 558	536	606	103·2	104·3	102·7	10 368	577	106·6	116·8
Färg-, olje- o. parfymfabr.	3 026	140	143	103·2	107·4	103·6	2 426	121	103·9	113·5
Konstgödningsfabriker	516	21	33	85·1	87·2	95·5	475	29	87·0	99·9
Sprängämnesfabriker	2 032	97	135	105·1	101·9	100·0	2 036	154	121·4	129·3
Tändsticksfabriker	2 451	123	114	106·4	108·4	108·7	2 470	116	106·2	116·6
Annan kemisk-tekn. ind.	3 533	155	181	103·1	102·6	102·0	2 961	157	104·3	112·5
Samtliga industrigrupper	**306 812**	**13 571**	**15 488**	**103·7**	**103·0**	**101·3**	**292 806**	**15 259**	**98·8**	**108·4**
Byggnadsverksamhet	9 429	446	677	117·8	122·4	128·3	4 917	328	114·4	128·3
Statl. verk o. byggnadsarb.	8 701	402	519	104·3	105·1	101·1	8 248	495	101·9	115·1
Komm. verk o. byggn.-arb.	12 001	541	892	113·9	114·5	111·4	7 188	546	106·7	109·9
Handel o. varulager	1 936	84	107	97·0	97·2	93·5	1 873	109	94·0	87·2
Tvättinrättningar	274	7	10	141·2	113·9	145·8	356	12	106·0	99·6
Samtliga näringsgrenar	**339 153**	**15 051**	**17 693**	**104·4**	**103·9**	**102·6**	**315 388**	**16 749**	**99·3**	**108·8**

Förändringar i arbetarantal, utgjorda arbetstimmar och utbetalad lönesumma. För att möjliggöra jämförelser angående såväl med säsongförhållandena som med den allmänna konjunkturutvecklingen sammanhängande förändringar i antalet sysselsatta arbetare, antalet utgjorda arbetstimmar och utbetalad lönesumma meddelas i tab. 1 sammanställningar däröver dels för företag, vilka lämnat ifrågavarande uppgifter för både första och andra kvartalen 1939, samt dels för företag, som lämnat uppgifter för både andra kvartalet 1938 och andra kvartalet 1939. Vid beräkningen av indextalen för antal sysselsatta arbetare och summa utbetalad arbetslön ha beträffande första kvartalet 1939 endast använts uppgifter för första avlöningsperioden i var och en av kvartalets två sista månader.[1] Däremot ha beträffande andra kvartalet 1939 vid jämförelse med första kvartalet använts uppgifter för kvartalets alla tre månader. De använda uppgifterna vid jämförelsen mellan andra kvartalet 1938 och andra kvartalet 1939 hänföra sig uteslutande till juni månad under båda kvartalen. För antalet arbetare under andra kvartalet 1938 gäller dessutom, att uppgifterna avse anställda arbetare och ej såsom under första och andra kvartalen 1939 sysselsatta arbetare. Slutligen kan nämnas, att uppgifterna för april 1939 gälla månadens andra och ej första avlöningsperiod. Emedan påsken inföll i första avlöningsperioden i april, skulle nämligen för denna månad uppgivas arbetarantal och utbetalad lönesumma under andra i stället för under första avlöningsperioden. Uppgifter om antalet utgjorda arbetstimmar kvartalsvis ha ej inhämtats tidigare än för fjärde kvartalet 1938. Material saknas alltså för en jämförelse mellan antalet utgjorda arbetstimmar under andra kvartalet 1939 och motsvarande kvartal föregående år.

Såsom framgår av tab. 1, avser jämförelsen mellan första och andra kvartalen 1939 sammanlagt 2 419 företag med c:a 340 000 arbetare. Vid denna jämförelse uppvisades för andra kvartalet 1939 en ökning av såväl antalet sysselsatta arbetare och antalet utgjorda arbetstimmar som av den utbetalade lönesumman med resp. 4·4, 3·9 och 2·6 %. Ser man enbart till den egentliga industrin, var ökningen något svagare eller 3·7, 3·0 och 1·3 %.

Jämföras indextalen för arbetarantal och utbetalad lönesumma med indextalen för antalet utgjorda arbetstimmar, vilka senare avse endast respektive kvartals sista månader, kunna vissa skillnader konstateras i fråga om styrkan och även riktningen av förändringarna sedan första kvartalet. I vad mån dessa skillnader äro betingade av olikheter i själva beräkningssättet för de jämförda indextalen, framgår i viss mån av tab. 2, där indextal för juni 1939 beräknats med mars 1939 som bas. Dessa indextal för arbetarantal, antal utgjorda arbetstimmar och utbetalad lönesumma äro sålunda sinsemellan mera direkt jämförbara än motsvarande indextal i tab. 1. De ge därjämte ett bättre uttryck för den industriella sysselsättningens utveckling under vårmånaderna innevarande år.

De i tab. 2 beräknade indextalen visa för samtliga näringsgrenar sammanslagna en ökning av antalet sysselsatta arbetare, antalet utgjorda arbetstimmar

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 364.

Tab. 2. Sysselsatta arbetare, utgjorda arbetstimmar och utbetalad arbetslön under juni månad 1939 i jämförelse med mars s. å.

Näringsgrenar	Indextal för juni 1939 (mars 1939 = 100)		
	Antal arbetare	Summa arbetstimmar	Summa utbet. arbetslön
Malmbrytning o. metallindustri	103·7	102·5	104·1
Jord- och stenindustri	117·6	118·1	127·7
Träindustri	120·9	124·1	129·9
Pappers- och grafisk industri	102·0	99·6	102·6
Livsmedelsindustri	101·5	102·4	107·1
Textil- och beklädnadsindustri	101·1	96·6	96·9
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	100·3	95·7	95·6
Kemisk-teknisk industri	104·8	104·3	108·4
Samtliga industrigrupper	**104·7**	**103·0**	**105·6**
Övriga grupper	113·2	112·8	113·2
Samtliga näringsgrenar	**105·4**	**103·9**	**106·5**

och utbetalad lönesumma med resp. 5·4, 3·9 och 6·5 %. För enbart den egentliga industrin uppvisades en ökning med resp. 4·7, 3·0 och 5·6 %. Från mars till juni 1939 hade således sysselsättningen förbättrats i ej oväsentlig grad. Av tabellens indextal för olika huvudgrupper inom industrin framgår vidare, att ehuru uppgången för vissa branscher varit starkare och för andra svagare, den dock i stort sett kan karakteriseras såsom allmän. Den bild av utvecklingen, som dessa siffror ge, överensstämma väl med de i sista avdelningen av denna uppsats redovisade konjunktursiffrornas utslag, vilka visa en markerad förbättring av arbetstillgången under andra kvartalet 1939 i jämförelse med näst föregående kvartal.

Det bör framhållas, att indextalen för antalet sysselsatta arbetare grunda sig på uppgifter om det antal arbetare, som överhuvud deltagit i arbetet under resp. avlöningsperioder, således icke medelantalet sysselsatta arbetare under varje avlöningsperiod. Detta medför, att i tider, då arbetarantalet stiger, komma indextalen för antalet arbetare att visa en starkare ökning än indextalen för arbetstimmar. Hela den ökning i arbetarantalet, som blivit följden av inträffade nyanställningar, kommer nämligen att påverka indextalen för arbetarantal, medan indextalen för arbetstimmar endast påverkas av mindre än en hel avlöningsperiods arbetstimmar för de arbetare, som anställts under avlöningsperiodens lopp. Då nu sysselsättningen inom de flesta branscher mellan första och andra kvartalen brukar förete en säsongmässig uppgång, är det ej ägnat att förvåna, att indextalen för antalet arbetare ibland visa starkare ökning än indextalen för antalet arbetstimmar. För de beräknade indextalen över antal utgjorda arbetstimmar under redovisningskvartalet tillkommer dessutom den felkällan, att uppgiftslämnarna i åtskilliga fall synas ha förväxlat första avlöningsperioden med första avlöningstillfället i månaden. Den till första av-

löningstillfället i juni hörande avlöningsperioden vid företag med veckoavlönade arbetare omfattade nämligen ofta pingsthelgen i slutet av maj, varigenom arbetstiden under veckan blev onormalt kort. Vid uppgifternas granskning har i många fall, efter förfrågan hos uppgiftslämnarna, rättelse av sådana fel kunnat ske, men man har ej med säkerhet på så sätt kunnat kontrollera alla uppgifter med mindre än normal arbetstid per person och vecka. De nu nämnda bristerna i det använda primärmaterialet gör, att man för redovisningskvartalet såsom mått på sysselsättningsgraden i främsta rummet bör använda indextalen för antalet sysselsatta arbetare.

Mellan första och andra kvartalen 1939 kan ur tab. 1 och tab. 2 för jord- och stenindustri samt träindustri utläsas en stark ökning av arbetarantal, summa utgjorda arbetstimmar och utbetalat lönebelopp. Även för malmbrytning och metallindustri samt kemisk-teknisk industri stego indextalen. Särskilt för torvindustri, byggnadsämnesindustri samt sågverk och hyvlerier framträdde en stark säsongmässig uppgång, medan för bl. a. konstgödningsfabriker och sockerbruk noteras sänkning, vilken även torde vara av huvudsakligen säsongmässig karaktär. Grupperna pappers- och grafisk industri och livsmedelsindustri uppvisade i jämförelse med första kvartalet 1939 något stigande indextal. Arbetarantalet inom textil- och beklädnadsindustrin samt läder-, hår- och gummivaruindustrin var ungefär oförändrat. Av en jämförelse mellan indextalen över förändringarna i arbetarantal och utbetalad lönesumma beträffande första och andra kvartalen 1939 enligt tab. 1 och enligt tab. 2 framgår, att uppgången vanligen varit starkare under andra kvartalets senare än under dess tidigare del. Detta har visat sig gälla särskilt torvindustri, byggnadsämnesindustri samt sågverk och hyvlerier.

Tab. 3. Sysselsatta manliga och kvinnliga arbetare under 2:a kvartalet 1939 i jämförelse med 1:a kvartalet 1939 samt under juni 1939 i jämförelse med juni 1938.

Näringsgrenar	Antal arbetare 2:a kv. 1939		Indextal för 2:a kv. 1939 (1:a kv. 1939 = 100)		Antal arbetare juni 1939		Indextal för juni 1939 (juni 1938 = 100)	
	män	kvinnor	män	kvinnor	män	kvinnor	män	kvinnor
Malmbrytning o. metallindustri	112 379	8 369	102·1	111·3	108 005	7 661	97·0	100·7
Jord- och stenindustri	18 863	2 014	115·2	103·4	19 053	2 034	97·0	100·0
Träindustri	21 619	451	117·7	105·9	19 837	428	103·5	101·7
Pappers- o. grafisk industri	30 323	5 171	101·7	102·2	28 618	4 687	92·9	98·9
Livsmedelsindustri	13 009	8 749	101·3	95·6	11 901	8 487	100·7	96·6
Textil- o. beklädnadsindustri	18 618	38 490	100·9	102·3	18 401	36 986	101·9	102·7
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	9 529	7 670	101·5	101·8	9 132	7 208	102·1	101·3
Kemisk-teknisk industri	7 777	3 781	101·1	107·6	6 970	3 398	101·5	119·1
Samtliga industrigrupper	**232 117**	**74 695**	**104·1**	**102·6**	**221 917**	**70 889**	**97·9**	**101·9**
Övriga grupper	30 022	2 319	111·2	111·9	20 481	2 101	106·5	94·1
Samtliga näringsgrenar	**262 139**	**77 014**	**104·9**	**102·9**	**242 398**	**72 990**	**98·6**	**101·6**

Jämförelsen i tab. 1 mellan juni 1938[1] och juni 1939 avser 2 006 företag med c:a 320 000 arbetare. Då uppgifter om antalet utgjorda arbetstimmar saknas för juni 1938, ha indextal för arbetstimmar ej kunnat beräknas. Beträffande indextalen över arbetarantal bör observeras, att uppgifterna för juni 1938 avse anställda och ej såsom under juni 1939 sysselsatta arbetare. Under våren 1938 rådde vikande konjunkturer, varför antalet såsom anställda redovisade arbetare vid denna tid till följd av permitteringar sannolikt var större än antalet faktiskt sysselsatta arbetare. Av denna anledning torde de beräknade indextalen för antalet arbetare under juni 1939 vara för låga.

Den utbetalade lönesumman var för samtliga näringsgrenar sammanslagna 8·8 % större under juni 1939 än under juni 1938 (tab. 1). Utvecklingen för industrins olika huvudgrupper var i stort sett likformig.

Förutom av lönesatsernas höjd — samt förekomsten av ackords- och övertidsarbete — är lönebudgeten emellertid icke endast beroende av antalet sysselsatta arbetare och utgjorda arbetstimmar utan även av arbetarnas fördelning efter kön, ålder och yrkesspecialitet. Endast i fråga om en av de nämnda faktorerna, nämligen fördelningen efter kön, ger materialet möjlighet till kompletterande uppgifter, vilka sammanställts i tab. 3. Härav framgår, att sedan föregående kvartal var ökningen i antalet manliga arbetare större än ökningen i antalet kvinnliga arbetare. Jämfört med motsvarande tid föregående år visar emellertid det relativa antalet kvinnliga arbetare en stegring.

Hur förändringarna i lönesummans storlek gestaltat sig alltsedan första kvartalet 1935 framgår av nedanstående indextal, vilka beräknats med första kvartalet 1935 såsom fast basperiod (den första period, för vilken här ifrågavarande uppgifter finnas).[2] Indextalen ha uträknats på grundval av samma slags indextal, som i tab. 2 beräknats för lönesumman under andra kvartalet 1939 i jämförelse med lönesumman under första kvartalet 1939.

År	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
1935	100·0	104·7	111·4	111·7
1936	107·6	114·3	120·3	121·6
1937	119·4	133·3	134·7	133·9
1938	129·4	131·4	137·7	138·3
1939	136·6	145·4	—	—

Den utbetalade lönesumman har således undergått en avsevärd ökning sedan första kvartalet 1935. Om man bortser från en regelbundet återkommande sänkning mellan sista kvartalet varje år och första kvartalet närmast påföljande år, visar sifferserien på ett undantag när en konstant tillväxt. Mellan första och andra kvartalen 1939 steg indextalet för den utbetalade lönesumman med 8·8 enheter. En starkare ökning mellan första och andra kvartalen

[1] För andra kvartalet 1938 finnas endast uppgifter, avseende juni månad.

[2] Då till följd av arbetsmarknadsstatistikens omläggning den 1 oktober 1938 indextal nu kunna beräknas rörande såväl antal sysselsatta arbetare, antal utgjorda arbetstimmar som utbetalad lönesumma, har fr. o. m. första kvartalet 1939 icke beräknats någon sysselsättningsindex av det slag, som tidigare förekommit i kvartalsöversikterna över arbetstillgången.

Tab. 4. Sysselsatta arbetare, fördelade efter veckoarbetstidens längd, vid företag inom olika näringsgrenar i juni 1939.

Näringsgrenar	Antal företag	Antal arbetare	Därav vid företag, där den genomsnittliga veckoarbetstiden per arbetare utgjorde nedanstående antal timmar								Genomsnittlig veckoarbetstid per arb., tim.		
			32 o. därunder	33—36	37—40	41—44	45—47	48	49—51	52 o. däröver	juni 1939	mars 1939	juli 1938
Malmbrytning o. metallind.	615	131 956	499	2 145	15 083	31 514	46 896	17 124	12 023	6 672	45·5	46·1	46·7
Gruvor o. anrikningsverk	36	9 674	61	—	1 694	2 770	2 036	877	482	1 754	46·2	46·8	46·0
Järn-, stål- o. kopparverk	38	19 728	—	—	250	10 688	4 143	908	—	3 739	45·9	45·4	47·6
Järn- o. stålmanufaktur	107	15 495	41	215	1 897	5 134	5 178	2 324	631	75	44·0	45·7	47·0
Mekaniska verkstäder	313	59 318	299	1 059	7 746	10 385	20 557	9 600	8 710	962	45·7	46·6	46·6
Skeppsvarv	10	6 596	—	—	639	—	5 386	30	541	—	46·1	46·5	
Elektriska verkstäder	39	14 468	—	340	1 988	1 366	7 206	3 018	550	—	45·5	45·9	46·8
Metallmanufaktur	64	6 169	98	531	869	841	2 269	367	1 052	142	44·6	45·5	46·1
Guld- o. silvervarufabriker	8	508	—	—	—	330	121	—	57	—	45·6	44·6	39·6
Jord- o. stenindustri	224	23 680	448	668	581	7 457	8 799	2 257	1 927	1 543	45·7	45·4	47·6
Kolgruvor	6	926	—	111	—	19	401	364	31	—	46·5	47·5	46·6
Torvindustri	13	587	158	—	—	246	31	121	14	17	41·6	36·4	46·3
Stenbrott o. stenhuggerier	55	4 780	37	252	127	645	2 219	843	174	483	46·2	44·0	47·2
Byggnadsämnesindustri	112	10 899	155	133	408	4 466	3 712	622	502	901	45·5	45·7	48·3
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	10	3 394	—	—	—	960	1 934	—	500	—	46·2	47·2	46·1
Glasbruk	28	3 094	98	172	46	1 121	502	307	706	142	45·6	44·8	47·8
Träindustri	316	24 138	432	750	2 677	3 535	8 673	2 133	3 583	2 355	45·8	44·3	47·1
Sågverk o. hyvlerier	121	13 571	202	147	1 546	2 401	4 420	1 157	2 057	1 641	46·3	43·3	46·6
Snickeri- o. möbelfabriker	173	8 888	197	442	998	989	3 514	831	1 203	714	45·4	45·4	48·1
Annan trävaruindustri	22	1 679	33	161	133	145	739	145	323	—	44·8	46·0	46·9
Pappers- o. grafisk ind.	262	37 833	452	1 076	3 439	7 387	12 953	5 926	4 362	2 238	45·8	46·8	46·2
Pappersmassefabriker	71	15 521	361	392	1 759	3 667	4 599	1 320	2 435	988	45·7	46·4	47·2
Pappersbruk o. pappfabr.	40	11 312	74	629	589	2 727	4 237	1 783	197	1 076	45·2	46·5	46·0
Annan pappersindustri	51	3 757	17	55	218	204	2 144	922	197	—	46·5	47·1	42·3
Grafisk industri	100	7 243	—	—	873	789	1 973	1 901	1 533	174	46·6	47·8	45·5
Livsmedelsindustri	289	22 998	492	845	1 464	2 230	11 917	3 762	1 639	649	45·8	45·6	46·5
Kvarnar	23	1 135	—	12	33	27	810	198	55	—	46·5	45·7	47·9
Pressjästfabriker	5	176	—	—	—	—	151	25	—	—	46·5	48·1	48·4
Bagerier	41	2 842	—	38	77	270	1 677	504	104	172	47·2	46·7	46·8
Råsockerbruk o. raffinad.	23	3 347	—	428	—	72	2 108	163	576	—	45·6	45·5	46·2
Choklad- o. karamellfabr.	30	3 827	289	36	132	273	2 750	270	77	—	45·1	45·6	45·1
Bryggerier o. läskedrycksf.	73	4 357	32	—	42	1 149	1 111	1 741	136	146	46·8	45·9	47·2
Tobaksfabriker	9	2 152	—	—	143	62	1 947	—	—	—	45·1	44·0	46·3
Slakterier o. konservfabr.	53	3 099	171	267	993	227	640	616	144	41	42·7	42·1	44·5
Annan livsmedelsindustri	32	2 063	—	64	44	150	723	245	547	290	48·6	49·8	50·2
Textil- o. beklädnadsind.	342	58 518	929	3 536	12 084	14 251	19 342	5 855	2 433	88	43·8	45·6	47·3
Spinnerier, väverier o. d.	202	40 738	78	1 462	9 470	10 415	13 641	3 989	1 683	—	44·1	45·9	46·8
Skrädderier o. sömnadsfabr.	117	16 424	772	1 901	2 368	3 681	5 238	1 732	644	88	43·1	44·9	48·8
Hatt- o. mössfabriker	23	1 356	79	173	246	155	463	134	106	—	43·0	44·7	45·7
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	131	17 468	159	2 795	2 317	4 611	5 818	946	667	155	43·0	45·2	46·0
Garverier	20	2 014	19	3	731	20	653	345	243	—	44·9	47·9	46·6
Päls- o. skinnvarufabr.	11	461	—	217	60	—	120	64	—	—	40·8	44·0	46·6
Skofabriker	65	7 526	140	963	1 079	4 057	730	215	290	52	42·2	44·3	44·1
Gummivarufabriker	8	5 846	—	1 475	25	443	3 903	—	—	—	43·2	45·3	48·2
Annan hithörande industri	27	1 621	—	137	422	91	412	322	134	103	44·5	46·0	46·4
Kemisk-teknisk industri	103	11 697	—	354	388	1 184	3 774	2 276	3 487	234	47·0	46·7	45·1
Färg-, olje- o. parfymfabr.	43	3 198	—	175	45	220	2 218	287	178	75	46·3	45·4	47·3
Konstgödningsfabriker	4	475	—	158	—	—	107	12	198	—	44·3	41·2	41·7
Sprängämnesfabriker	5	2 036	—	—	—	453	—	1 368	190	25	47·4	48·1	47·7
Tändsticksfabriker	7	2 470	—	—	—	—	—	—	2 470	—	49·8	48·8	47·5
Annan kemisk-tekn. ind.	44	3 518	—	21	343	511	1 449	609	451	134	45·9	46·6	47·5
Samtliga industrigrupper	**2 282**	**328 288**	**3 411**	**12169**	**38 033**	**72 169**	**118 172**	**40 279**	**30 121**	**13 934**	**45·2**	**45·9**	**46·8**
Byggnadsverksamhet	337	18 688	1 061	1 204	1 065	4 275	6 205	3 180	1 392	306	44·2	44·2	46·6
Statliga verk o. byggn.-arb.	38	9 205	280	—	524	2 664	3 551	809	723	654	45·6	45·3	46·3
Komm. verk o. byggnadsarb.	85	12 499	999	105	2 111	2 874	2 815	1 213	1 707	675	44·5	44·9	47·3
Handel o. varulager	133	4 192	82	65	231	287	782	1 810	422	513	47·3	47·9	47·6
Tvättinrättningar	7	329	—	122	83	67	36	21	—	—	40·4	45·3	·
Samtliga näringsgrenar	**2 882**	**373 201**	**5 833**	**13665**	**42 047**	**82 336**	**131 561**	**47 312**	**34 365**	**16 082**	**45·2**	**45·8**	**46·6**

än den för innevarande år har, enligt vad tablån visar, sedan år 1935 endast förekommit år 1937, då löneindextalet höjdes med 13·9 enheter.

De i det föregående beräknade indextalen mäta förändringarna i antalet sysselsatta arbetare, antalet utgjorda arbetstimmar och utbetalad lönesumma hos ett urval av i gång varande företag (varierande antal). Den ökning av det totala antalet sysselsatta arbetare (resp. antalet utgjorda arbetstimmar och den utbetalade lönesumman), som blir följden av att ett nytt företag startas, eller den minskning, som blir följden av att ett företag upphör, inverkar således ej på indextalen. De kunna därför ej mäta de faktiska förändringarna i den totala sysselsättningsgraden inom de olika näringsgrenarna utan visa något för svag ökning i tider med stigande sysselsättning och för liten sänkning i tider med sjunkande sysselsättning. En jämförelse med annan statistik, som belyser sysselsättningens växlingar, ger emellertid vid handen, att här ifrågavarande indextal i stort sett återge utvecklingstendensen vid varje tidpunkt.

Veckoarbetstiden och dess förändringar. På grundval av de uppgifter om antalet utgjorda arbetstimmar, som erhållits från inalles 2 882 företag med 373 201 arbetare, redovisas i tab. 4 och 5 de sysselsatta arbetarna fördelade efter veckoarbetstidens längd (inkl. övertidsarbete) under första avlöningsperioden i juni. Det bör påpekas, att denna fördelning icke grundar sig på individuella uppgifter för varje enskild arbetare utan på genomsnittstal för olika företag

Tab. 5. De sysselsatta arbetarnas relativa fördelning efter veckoarbetstidens längd i juni 1939.

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal sysselsatta arbetare	Därav, i %, vid företag (arbetsavd.), där den genomsnittliga veckoarbetstiden utgjorde (timmar)							
			32 o. därunder	33—36	37—40	41—44	45—47	48	49—51	52 o. däröver
Malmbrytning o. metallindustri	615	131 956	0·4	1·6	11·4	23·9	35·5	13·0	9·1	5·1
Jord- o. stenindustri	224	23 680	1·9	2·8	2·5	31·5	37·2	9·5	8·1	6·5
Träindustri	316	24 138	1·8	3·1	11·1	14·6	35·9	8·8	14·9	9·8
Pappers- o. grafisk industri	262	37 833	1·2	2·9	9·1	19·5	34·2	15·7	11·5	5·9
Livsmedelsindustri	289	22 998	2·1	3·7	6·4	9·7	51·8	16·4	7·1	2·8
Textil- o. beklädnadsindustri	342	58 518	1·6	6·0	20·7	24·4	33·0	10·0	4·1	0·2
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	131	17 468	0·9	16·0	13·3	26·4	33·8	5·4	3·8	0·9
Kemisk-teknisk industri	103	11 697	—	3·0	3·3	10·1	32·3	19·5	29·8	2·0
Samtliga industrigrupper	**2 282**	**328 288**	**1·0**	**3·7**	**11·6**	**22·0**	**36·0**	**12·3**	**9·2**	**4·2**
Byggnadsverksamhet	337	18 688	5·7	6·4	5·7	22·9	33·2	17·0	7·5	1·6
Statl. verk o. byggnadsarb.	38	9 205	3·0	—	5·7	28·9	38·6	8·8	7·9	7·1
Komm. verk o. byggnadsarb.	85	12 499	8·0	0·8	16·9	23·0	22·5	9·7	13·7	5·4
Handel o. varulager	133	4 192	1·9	1·6	5·5	6·8	18·7	43·2	10·1	12·2
Tvättinrättningar	7	329	—	37·1	25·2	20·4	10·9	6·4	—	—
Samtliga näringsgrenar juni 1939	**2 882**	**373 201**	**1·6**	**3·7**	**11·3**	**22·0**	**35·2**	**12·7**	**9·2**	**4·3**
Samtliga näringsgrenar mars 1939	2 854	370 327	0·9	2·0	5·8	22·6	44·0	13·7	7·4	3·6
Samtliga näringsgrenar juli 1938	3 564	392 934	1·8	1·6	4·5	9·4	35·9	37·3	7·6	1·9

eller arbetsavdelningar. Detta innebär, att vid företag, där enskilda arbetare varit frånvarande någon eller några dagar under redovisningsperioden, den redovisade genomsnittliga arbetstiden för hela arbetsstyrkan kan komma att understiga den normala, ehuru någon generell arbetstidsförkortning ej genomförts. Särskilt i tider, då antalet sysselsatta arbetare befinner sig i stigande (såsom under redovisningskvartalet), kan följden bli, att den beräknade genomsnittliga veckoarbetstiden per arbetare sjunker, fastän utvecklingen i verkligheten gått i motsatt riktning.[1] Vid bedömande av arbetstidsförhållandena inom olika näringsgrenar, sådana de framträda i tab. 4, bör vidare ihågkommas, att arbetstiden mera tillfälligt kan förkortas, utan att någon egentlig driftsinskränkning till följd av bristande arbetstillgång föreligger, t. ex. på grund av ogynnsamma väderleksförhållanden, reparationer, omläggning av driften etc.[2]

Inom samtliga näringsgrenar hade enligt tab. 5 i juni 1939 omkring 39 % av det redovisade antalet sysselsatta arbetare en kortare genomsnittlig veckoarbetstid än 45 timmar. För mars 1939 var motsvarande tal 31 % och för juli 1938 17 %. Vid nämnda tre undersökningstillfällen var enligt tab. 4 den genomsnittliga veckoarbetstiden för samtliga redovisade arbetare resp. 45·2, 45·8 och 46·6 timmar eller, om jämförelsen begränsas till de egentliga industrigrupperna, resp. 45·2, 45·9 och 46·8 timmar.

Tillgången på arbete och arbetskraft. Frågorna angående tillgången på arbete och arbetskraft ha besvarats av 2 882 arbetsgivare med 376 671 arbetare.

Av de inkomna svaren framgår, att arbetstillgången under andra kvartalet 1939 angivits såsom mycket god eller god av 71 % av arbetsgivarna, medan 24 % haft medelgod och 5 % mindre god eller dålig arbetstillgång.

Av de redovisade arbetarna ha 76 % varit anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången under kvartalet såsom mer än medelgod, medan 20 % haft medelgod och 4 % mindre än medelgod arbetstillgång. Motsvarande siffror för närmast föregående kvartal voro resp. 63, 26 och 11 samt för andra kvartalet 1938 resp. 57, 26 och 17.

I jämförelse med samma kvartal föregående år ansågs arbetstillgången under andra kvartalet:

såsom bättre av 781 arbetsgivare med 130 575 arbetare (35 %),
såsom oförändrad av 1 855 arbetsgivare med 217 489 arbetare (58 %),
såsom sämre av 246 arbetsgivare med 28 607 arbetare (7 %).

Arbetstillgångens växlingar under senare år framgå av de i efterföljande tablå sammanställda konjunktursiffrorna, som grunda sig på arbetsgivarnas ovannämnda uppskattning av arbetstillgången under kvartalet. Vid beräkningarna har man givit omdömet mycket god arbetstillgång poängsiffra 5 och låtit siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod,

[1] Jfr sid. 585, andra stycket.

[2] Enligt en år 1935 verkställd specialundersökning hade sålunda endast 70 % av arbetarna vid företag *med full drift* en arbetstid av 48 timmar eller däröver, medan för 25 % arbetstiden utgjorde 45—47 timmar och för 5 % mindre än 45 timmar. (Jfr Soc. Medd. årg. 1935, sid. 177.)

mindre god och dålig arbetstillgång, varefter ett med arbetarantalet vägt medeltal av dessa poängsiffror framräknats.

Kvartal	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
I	3·25	3·26	2·51	2·46	2·30	3·24	3·51	3·71	4·01	3·45	3·66
II	3·47	3·22	2·66	2·39	2·69	3·55	3·71	3·82	4·10	3·51	3·92
III	3·51	2·94	2·61	2·41	2·94	3·68	3·73	3·91	4·06	3·58	—
IV	3·43	2·77	2·65	2·38	3·08	3·59	3·76	3·97	3·80	3·68	—
Medeltal	**3·42**	**3·05**	**2·61**	**2·41**	**2·75**	**3·50**	**3·68**	**3·85**	**3·99**	**3·53**	—

För andra kvartalet 1939 erhölls konjunktursiffran 3·92 mot 3·66 för första kvartalet. Skillnaden mellan dessa båda siffror tyda på en markerad förbättring i arbetstillgången under redovisningskvartalet i jämförelse med näst föregående kvartal. Stegringen bör i främsta rummet betraktas såsom ett uttryck för den vid denna årstid sedvanliga säsongökningen i arbetstillgången. Enligt vad som framgår av tablån synes en uppgång mellan första och andra kvartalen av samma styrka som innevarande år ej ha förekommit sedan år 1934. Det bör i detta sammanhang framhållas, att de ovan anförda konjunktursiffrorna endast visa utvecklingens riktning och styrka mellan två närliggande kvartal. Däremot mäta de ej förändringarna i arbetstillgångens nivå på längre sikt. Som underlag för den goda aktiviteten inom det svenska näringslivet under kvartalet må nämnas den livliga byggnadsverksamheten samt till en viss grad återverkningarna på vår export av den i utlandet pågående upprustningen. Värdet av Sveriges export var sålunda under kvartalet 7 % högre än under motsvarande kvartal föregående år. Den industriella produktionen har enligt industriförbundets generalindex tenderat uppåt. Antalet till arbetslöshetskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa, som vid slutet av månaderna april och maj var större än vid samma tid förra året, hade vid juni månads utgång sjunkit under junisiffran för förra året. Samtidigt var fackföreningarnas arbetslöshetsprocent lägre än i fjol.

På *100 lediga platser* kommo å arbetsförmedlingskontoren i genomsnitt följande antal *ansökningar om arbete*[1]:

	2:a kvartalet 1939			1:a kvartalet 1939			2:a kvartalet 1938		
	juni	maj	april	mars	febr.	jan.	juni	maj	april
Jordbruk	54	55	68	82	105	167	58	61	59
Övriga näringsgrenar (inkl. skogsbruk)	129	140	177	201	253	223	169	167	190
Samtliga »	**119**	**126**	**155**	**179**	**230**	**219**	**153**	**146**	**157**

Vid de offentliga arbetsförmedlingarna kom således under andra kvartalet 1939 ett betydligt mindre antal ansökningar om arbete på 100 lediga platser än under första kvartalet 1939. Även vid en jämförelse mellan andra kvartalet 1939 och motsvarande kvartal föregående år visar arbetsmarknaden ur de arbetssökandes synpunkt någon förbättring. Inom jordbruket har den sedvanliga efterfrågan på fast arbetskraft varit stor, och brist har förlegat särskilt på yngre drängar till de mindre jordbruken. För att fylla efterfrågan på

[1] Jfr sid. 597.

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
1	*Malmbrytn. o. metallind.*	**609**	**130 677**	**160**	**37 715**	**310**	**76 144**	**119**	**15 121**	**14**	**1 578**	**6**	**119**
2	Gruvor o. anrikningsverk	37	9 915	2	241	18	6 831	15	2 825	1	16	1	2
3	Järn-, stål- o. kopparverk	38	19 728	8	2 961	23	16 031	7	736	—	—	—	—
4	Järn- o. stålmanufaktur .	105	14 418	27	3 474	51	8 415	20	2 331	4	125	3	73
5	Mekaniska verkstäder .	312	59 240	91	20 896	163	30 575	54	7 677	3	55	1	37
6	Skeppsvarv	11	6 750	1	407	6	4 780	3	784	1	779	—	—
7	Elektriska verkstäder . .	36	13 988	13	7 146	14	6 016	7	465	2	361	—	—
8	Annan metallindustri .	70	6 638	18	2 590	35	3 496	13	303	3	242	1	7
9	*Jord- och stenindustri* .	**232**	**24 335**	**41**	**3 099**	**120**	**14 569**	**51**	**4 307**	**11**	**1 792**	**9**	**568**
10	Kolgruvor	6	926	1	19	4	796	1	111	—	—	—	—
11	Torvindustri	15	646	8	288	3	94	3	238	—	—	1	26
12	Stenbrott o. stenhuggerier	55	4 880	8	500	19	1 614	17	786	6	1 494	5	486
13	Porslins-, kakel- o. lergodsf.	10	3 394	—	—	4	1 610	6	1 784	—	—	—	—
14	Tegelbruk	74	5 121	14	916	48	3 640	9	433	1	102	2	30
15	Glasbruk	29	3 270	2	63	14	2 321	11	738	2	148	—	—
16	Cementfabriker, kalkbruk	43	6 098	8	1 313	28	4 494	4	217	2	48	1	26
17	*Träindustri*	**329**	**25 666**	**59**	**5 748**	**170**	**13 073**	**80**	**5 866**	**17**	**936**	**3**	**43**
18	Sågverk o. hyvlerier . .	128	14 401	21	3 339	61	6 644	44	4 160	1	235	1	23
19	Snickeri- o. möbelfabr. .	178	9 337	38	2 409	95	5 039	30	1 275	13	594	2	20
20	Annan trävaruindustri .	23	1 928	—	—	14	1 390	6	431	3	107	—	—
21	*Pappers- o. grafisk ind.* .	**259**	**39 265**	**33**	**4 169**	**136**	**19 020**	**67**	**10 811**	**17**	**4 418**	**6**	**847**
22	Pappersmassefabriker . .	69	15 602	1	42	27	5 461	26	6 275	9	2 977	6	847
23	Pappersbruk o. pappfabr.	42	12 801	4	1 050	24	7 307	10	3 132	4	1 312	—	—
24	Annan pappersindustri .	49	3 665	10	1 688	24	1 452	13	466	2	59	—	—
25	Grafisk industri	99	7 197	18	1 389	61	4 800	18	938	2	70	—	—
26	*Livsmedelsindustri* . . .	**289**	**23 386**	**26**	**2 408**	**165**	**14 263**	**88**	**5 860**	**10**	**855**	—	—
27	Kvarnar	24	1 187	1	26	13	584	10	577	—	—	—	—
28	Bagerier	42	3 211	5	363	21	1 911	13	415	3	522	—	—
29	Råsockerbruk o. raffinad.	23	3 347	2	492	7	911	14	1 944	—	—	—	—
30	Choklad- o. karamellfabr.	31	3 856	5	503	15	2 126	9	953	2	274	—	—
31	Bryggerier o. läskedrycksf.	70	4 277	5	423	45	3 022	19	817	1	15	—	—
32	Tobaksfabriker	9	2 152	—	—	6	1 929	3	223	—	—	—	—
33	Annan livsmedelsindustri	90	5 356	8	601	58	3 780	20	931	4	44	—	—
34	*Textil- o. beklädnadsind.*	**340**	**60 312**	**64**	**13 164**	**176**	**33 968**	**83**	**12 166**	**14**	**711**	**3**	**303**
35	Bomullsindustri	45	16 600	7	3 263	23	7 892	13	5 355	2	90	—	—
36	Jute- och linneindustri .	9	2 712	4	1 306	1	642	4	764	—	—	—	—
37	Ylleindustri	50	10 839	8	2 469	22	6 359	15	1 667	4	234	1	110
38	Trikåfabriker	50	8 652	10	903	30	7 280	7	398	3	71	—	—
39	Skrädderier o. sömnadsfabr.	119	16 983	26	4 312	67	9 769	22	2 567	3	287	1	48
40	Annan hithör. industri .	67	4 526	9	911	33	2 026	22	1 415	2	29	1	145
41	*Läder-, hår- o. gummiind.*	**132**	**17 604**	**16**	**1 325**	**79**	**9 985**	**21**	**3 135**	**11**	**3 076**	**5**	**83**
42	Garverier	20	2 014	2	217	12	1 672	4	103	1	19	1	3
43	Skofabriker	66	7 571	8	635	43	5 106	11	1 411	3	410	1	9
44	Gummivarufabriker . .	8	5 846	—	—	4	1 830	1	1 475	3	2 541	—	—
45	Annan hithör. industri .	38	2 173	6	473	20	1 377	5	146	4	106	3	71
46	*Kemisk-teknisk industri* .	**102**	**10 269**	**4**	**686**	**62**	**4 950**	**32**	**4 540**	**4**	**93**	—	—
47	Färg-, olje- o. parfymfabr.	42	3 131	1	277	27	1 802	12	995	2	57	—	—
48	Konstgödningsfabriker .	4	475	—	—	2	119	2	356	—	—	—	—
49	Tändsticksfabriker . . .	7	2 470	—	—	—	—	7	2 470	—	—	—	—
50	Annan kemisk-teknisk ind.	49	4 193	3	409	33	3 029	11	719	2	36	—	—
51	Summa	**2 292**	**331 514**	**403**	**68 314**	**1218**	**185 972**	**541**	**61 806**	**98**	**13 459**	**32**	**1 963**
52	*Byggnadsverksamhet* . .	325	18 559	66	4 013	162	10 717	82	3 396	12	185	3	248
53	*Komm. verk o. byggn.-arb.*	82	12 549	10	737	46	6 244	25	5 475	1	93	—	—
54	*Handel o. varulager* . .	132	4 174	21	739	66	2 547	37	690	8	198	—	—
55	*Land- o. sjötransport* . .	43	9 454	10	4 321	20	3 474	12	1 541	1	118	—	—
56	*Tvättinrättningar* . . .	8	421	3	141	4	210	1	70	—	—	—	—
57	Summa	**590**	**45 157**	**110**	**9 951**	**298**	**23 192**	**157**	**11 172**	**22**	**594**	**3**	**248**
58	*Summa* 2:a kv. 1939	**2 882**	**376 671**	**513**	**78 265**	**1516**	**209 164**	**698**	**72 978**	**120**	**14 053**	**35**	**2 211**
59	» 1:a » 1939	2 848	368 241	321	57 287	1228	175 182	894	94421	308	35 061	97	6 290
60	» 4:e » 1938	2 904	404 521	388	60 031	1292	192 183	844	100317	294	45 143	86	6 847
61	» 3:e » »	2 584	387 967	333	54 720	1248	169 164	637	104146	283	47 821	83	12 116
62	» 2:a » »	2 558	382 240	264	53 895	1203	165 185	689	100443	301	49 099	101	13 618

Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						Konjunktursiffror					
Bättre		Lika		Sämre		Brist		Tillräcklig tillgång		Överflöd		2 kv. 1939	1 kv. 1939	4 kv. 1938	3 kv. 1938	2 kv. 1938	
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.						
195	46 612	369	78 742	45	5 323	117	31391	471	88 886	21	10 400	4·15	3·89	3·80	3·71	3·77	1
6	2 610	27	6 764	4	541	2	1 839	32	6 506	3	1 570	3·74	3·45	3·13	3·77	3·84	2
14	9 282	23	10 281	1	165	3	1 101	30	12 539	5	6 088	4·11	3·75	3·70	3·59	3·55	3
36	6 642	57	6 511	12	1 265	17	3 746	82	8 811	6	1 861	4·05	3·89	3·50	3·38	3·26	4
96	22 622	197	34 269	19	2 349	68	16293	239	42 163	5	784	4·22	3·94	3·88	3·60	3·82	5
3	229	6	5 839	2	632	2	1 046	9	5 704	—	—	3·71	3·68	3·99	4·08	4·80	6
12	1 634	23	12 329	1	25	8	5 389	28	8 599	—	—	4·43	4·37	4·45	4·45	4·35	7
28	3 593	36	2 749	6	296	17	1 977	51	4 564	2	97	4·27	3·92	3·72	3·54	3·28	8
46	**4 350**	**163**	**15 658**	**23**	**4 327**	**32**	**4 761**	**176**	**16 731**	**24**	**2 843**	3·73	3·41	3·44	3·43	3·51	9
—	—	6	926	—	—	—	—	4	525	2	401	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	10
3	123	11	497	1	26	8	263	6	357	1	26	3·96	3·15	3·47	3·85	3·77	11
13	1 150	30	1 699	12	2 031	11	1 845	39	2 743	5	292	3·03	2·60	2·74	2·60	2·59	12
1	55	8	2 996	1	343	4	2 115	5	1 252	1	27	3·47	3·55	3·64	3·07	3·45	13
14	827	58	3 976	2	318	3	193	63	3 965	8	963	4·04	3·50	3·46	3·89	4·07	14
4	393	22	2 622	3	255	2	93	24	2 225	3	952	3·70	3·78	3·60	3·43	3·49	15
11	1 802	28	2 942	4	1 354	4	252	35	5 664	4	182	4·15	3·67	3·76	3·76	3·76	16
77	**7 770**	**215**	**15 733**	**37**	**2 163**	**33**	**1 592**	**273**	**21 752**	**23**	**2 322**	3·92	3·22	3·44	3·43	3·40	17
36	4 866	83	8 536	9	999	10	802	104	11 545	14	2 054	3·91	3·00	3·11	3·09	3·24	18
34	2 147	120	6 146	24	1 044	22	758	149	8 405	7	174	3·99	3·50	3·86	3·96	3·69	19
7	757	12	1 051	4	120	1	32	20	1 802	2	94	3·67	3·89	3·50	3·51	3·50	20
56	**13 085**	**169**	**20 234**	**34**	**5 946**	**38**	**4 144**	**195**	**26 750**	**26**	**8 371**	3·54	3·09	3·14	3·04	3·09	21
10	3 305	43	8 553	16	3 744	1	258	50	10 309	18	5 035	3·06	2·54	2·58	2·55	2·82	22
28	8 894	12	3 244	2	663	1	263	33	9 202	8	3 336	3·63	2·74	2·63	2·54	2·42	23
4	184	38	3 202	7	279	8	631	41	3 034	—	—	4·30	4·22	4·48	4·25	4·29	24
14	702	76	5 235	9	1 260	28	2 992	71	4 205	—	—	4·04	4·10	4·33	4·31	4·17	25
52	**5 682**	**218**	**16 180**	**19**	**1 524**	**21**	**2 069**	**240**	**18 114**	**28**	**3 203**	3·78	3·63	3·80	3·92	3·89	26
5	99	19	1 088	—	—	1	26	21	958	2	203	3·54	2·90	3·40	3·74	3·42	27
11	504	28	2 253	3	454	7	738	34	2 440	1	33	3·66	3·73	3·78	3·78	3·89	28
3	1 004	16	2 044	4	299	2	136	20	3 157	1	54	3·57	3·45	3·68	3·85	3·89	29
6	1 650	19	1 624	6	582	6	903	24	2 940	1	13	3·74	3·82	4·30	4·15	4·15	30
11	1 431	57	2 794	2	52	—	—	64	3 948	6	329	3·90	3·71	3·69	3·84	3·89	31
—	—	8	2 132	1	20	—	—	—	—	9	2 152	3·90	3·77	3·88	3·79	4·05	32
16	994	71	4 245	3	117	5	266	77	4 671	8	419	3·92	3·64	3·70	4·08	3·69	33
123	**25 174**	**191**	**32 344**	**26**	**2 794**	**118**	**29409**	**218**	**30 603**	**4**	**300**	3·98	3·90	3·73	3·34	3·22	34
24	6 361	20	10 188	1	51	19	11994	26	4 606	—	—	3·86	3·88	3·62	3·02	2·80	35
4	1 306	4	1 153	1	253	2	771	7	1 941	—	—	4·20	4·14	3·66	2·19	2·85	36
19	4 566	25	4 765	6	1 508	21	5 683	29	5 156	—	—	4·00	3·69	3·74	2·97	2·91	37
14	3 987	32	4 476	4	189	18	3 200	32	5 452	—	—	4·04	3·95	3·56	3·51	3·55	38
38	7 058	74	9 413	7	512	33	5 894	85	11 041	1	48	4·06	3·96	3·88	3·90	3·68	39
24	1 896	36	2 349	7	281	25	1 867	39	2 407	3	252	3·78	3·88	3·88	3·70	3·52	40
41	**5 556**	**79**	**8 592**	**12**	**3 456**	**18**	**1 741**	**110**	**13 747**	**4**	**2 116**	3·53	3·66	3·43	3·61	3·18	41
4	556	14	1 436	2	22	—	—	19	2 011	1	3	4·03	3·89	3·83	3·06	2·51	42
21	2 088	39	4 627	6	856	8	1 008	58	6 563	—	—	3·79	3·79	3·59	4·20	3·63	43
2	1 925	4	1 405	2	2 516	1	161	6	3 612	1	2 073	2·88	3·45	2·83	2·93	2·72	44
14	987	22	1 124	2	62	9	572	27	1 561	2	40	3·95	3·60	3·83	3·67	3·34	45
24	**4 300**	**71**	**5 194**	**7**	**775**	**3**	**293**	**88**	**8 800**	**11**	**1 176**	3·61	3·55	3·51	3·43	3·37	46
8	642	31	1 961	3	528	2	286	35	2 073	5	772	3·73	3·38	3·79	3·73	3·60	47
—	—	4	475	—	—	—	—	4	475	—	—	3·25	4·00	3·22	4·00	3·67	48
7	2 470	—	—	—	—	—	—	7	2 470	—	—	3·00	3·00	2·00	2·00	2·00	49
9	1 188	36	2 758	4	247	1	7	42	3 782	6	404	3·91	3·92	3·93	3·80	3·78	50
614	**112529**	**1475**	**192 677**	**203**	**26 308**	**380**	**75400**	**1771**	**225 383**	**141**	**30 731**	3·92	3·67	—	—	—	51
99	6 758	193	10 544	33	1 257	74	5 294	239	12 710	12	555	3·97	3·60	3·66	4·07	3·96	52
18	3 546	59	8 099	5	904	—	—	68	8 606	14	3 943	3·61	3·32	3·37	3·36	3·24	53
30	1 346	98	2 757	4	71	11	1 135	118	2 990	3	49	3·92	3·82	3·91	3·82	3·88	54
18	6 347	24	3 040	1	67	4	1 222	35	7 545	4	687	4·27	3·55	3·63	3·50	3·26	55
2	49	6	372	—	—	2	106	6	315	—	—	4·17	·	·	·	·	56
167	**18 046**	**380**	**24 812**	**43**	**2 299**	**91**	**7 757**	**466**	**32 166**	**33**	**5 234**	3·93	3·51	—	—	—	57
781	**130575**	**1855**	**217 489**	**246**	**28 607**	**471**	**83157**	**2237**	**257 549**	**174**	**35 965**	3·92	—	—	—	—	58
597	90 430	1830	211 280	421	66 531	187	35126	2248	269 651	413	63 464	3·66	—	—	—	—	59
513	69 550	1816	230 204	575	104767	177	33043	2328	298 948	399	72 530	3·63	—	—	—	—	60
388	48 254	1561	206 220	635	133493	263	51737	2051	275 157	270	61 073	3·53	—	—	—	—	61
314	47 731	1498	192 805	746	141704	206	45589	2049	274 666	303	61 985	3·51	—	—	—	—	62

arbetskraft till betfälten i Skåne och annorstädes har under kvartalet viss överflyttning av arbetskraft från landets norra till södra och mellersta delarna ägt rum. Inom industrin rådde stor efterfrågan på kunniga yrkesarbetare, men även för mindre kvalificerad arbetskraft voro arbetstillfällena bättre än under föregående kvartal. Till följd av den livliga byggnadsverksamheten rådde under kvartalet mångenstädes brist på murare och byggnadssnickare.

Hur arbetstillgången gestaltat sig inom olika industrigrenar under redogörelsekvartalet framgår av tab. 6. I tabellen ha även konjunktursiffror uträknats för olika branscher. För vissa större industrigrupper återgivas i nedanstående tablå dels redogörelsekvartalets konjunktursiffror samt dels konjunktursiffror för de fyra närmast föregående kvartalen.

	Konjunktursiffror				
	2:a kvart. 1939	1:a kvart. 1939	4:e kvart. 1938	3:e kvart. 1938	2:a kvart. 1938
Malmbrytning och metallindustri	4·15	3·89	3·80	3·71	3·77
Jord- och stenindustri	3·73	3·41	3·44	3·43	3·51
Trävaruindustri	3·92	3·22	3·44	3·43	3·40
Pappers- och grafisk industri	3·54	3·09	3·14	3·04	3·09
Livsmedelsindustri	3·78	3·63	3·80	3·92	3·89
Textil- och beklädnadsindustri	3·98	3·90	3·73	3·34	3·22
Läder-, hår- och gummivaruindustri	3·53	3·66	3·43	3·61	3·18
Kemisk-teknisk industri	3·61	3·55	3·51	3·43	3·37

Av de till malmbrytning och metallindustri hörande industrigrenarna uppvisade gruvor och anrikningsverk, järn-, stål- och kopparverk, järn- och stålmanufakturindustrin och mekaniska verkstäder höjda konjunktursiffror i jämförelse med föregående kvartal, medan siffrorna för skeppsvarv och elektriska verkstäder tyda på ungefär oförändrad arbetstillgång. Järnmalmskeppningarnas månadssiffra har under kvartalet successivt stigit till 1 329 000 ton för juni, och totalkvantiteten sedan årets början ligger därmed endast 4 % under kvantiteten för samma period i fjol. Järnmarknaden kännetecknades av ökad livaktighet, och vid slutet av maj förelåg vid järnbruken, om jämförelse sker med samma period år 1938, en produktionsökning inom de flesta grenar (dock ej tackjärn). Järn- och stålmanufakturindustrins marknad stimulerades av den starka efterfrågan på järn- och stålvaror för byggnadsändamål.

Av de till jord- och stenindustrin hörande kategorierna uppvisades högre konjunktursiffror än föregående kvartal för torvindustri, stenbrott och stenhuggerier, tegelbruk, cementfabriker och kalkbruk.

Trävaruindustrin visade genomgående förbättrade konjunktursiffror. Ökningen var särskilt stark för sågverk och hyvlerier, för vilken bransch konjunktursiffran steg från 3·00 under första kvartalet till 3·91 under andra kvartalet. Inom snickeribranschen var arbetstillgången i stort sett god. Trävarumarknaden har under kvartalet visat ökad aktivitet och priserna ha visat

stigande tendens. Vid halvårsskiftet hade Sveriges försäljningar av trävaror till utlandet stigit till omkring 580 000 stds sågade och hyvlade varor. I kvartalets början voro affärerna på England men under kvartalets sista veckor affärerna på Tyskland mest framträdande.

För gruppen pappers- och grafisk industri kan sedan föregående kvartal noteras en förbättrad arbetstillgång. Läget på pappersmassemarknaden, som länge varit tryckt, har sålunda under kvartalet undergått en viss förändring till det bättre. Pappersbruk och pappersfabriker ha kunnat notera en påtaglig förbättring. Konjunktursiffran steg sålunda från 2·74 under första till 3·63 under andra kvartalet. Bokbinderier och tryckerier synas ha haft ungefär oförändrad arbetstillgång i jämförelse med förhållandena under föregående kvartal.

Även livsmedelsindustrin uppvisade en förbättrad konjunktursiffra, ehuru stegringen här ej var så stark som för de mer konjunkturbetonade branscherna. Bryggerier och läskedrycksfabriker visade en säsongmässig uppgång. Även inom kvarnindustrin förbättrades arbetstillgången.

Inom textil- och beklädnadsindustrin synes läget i stort sett ha varit oförändrat sedan första kvartalet. För ylleindustrin har dock arbetstillgången visat stigande tendens. Av hela antalet uppgiftslämnande företagare inom textil- och beklädnadsindustrin (340) hade ej mindre än 118 rapporterat brist på arbetskraft (huvudsakligen kvinnlig), medan 218 rapporterat tillräcklig tillgång och 4 överflöd.

Den sänkta konjunktursiffran för gruppen läder-, hår- och gummivaruindustri berodde på försämrad arbetstillgång vid gummivarufabrikerna.

Vad den kemisk-tekniska industrin beträffar förbättrades konjunktursiffran för färg-, olje- och parfymfabriker. Konjunktursiffrans sänkning för konstgödningsfabrikerna torde sammanhänga med att avsättningen minskat, sedan jordbrukets vårarbete avslutats.

Arbetsmarknaden under juli 1939.

Enligt den offentliga arbetsförmedlingens rapporter är läget på den svenska arbetsmarknaden alltjämt mycket gott. Export- och hemmamarknadsindustrierna, i särskilt hög grad de senare, synas arbeta under synnerligen gynnsamma förhållanden. Bristen på olika kategorier av yrkesarbetare har ytterligare skärpts, och i samband därmed ha hjälp- och diversearbetargrupperna haft lättare att finna anställning. De i förra månaden inom textil- och skoindustrin i samband med semesterledigheten permitterade arbetarna ha under juli åter kommit i arbete. Vid en jämförelse med arbetsförmedlingens siffror vid motsvarande tidpunkt i fjol framgår även, att arbetstillgången är riklig. Antalet ansökningar på 100 lediga platser blev för juli detsamma som för juni eller 119 mot 152 för juli 1938. I samband med ökade arbetstillfällen på den öppna marknaden har antalet hjälpsökande arbetslösa, anmälda hos arbetslöshetskommissionen, sjunkit och uppgick vid juli månads utgång till c:a 6 600 mot 9 917 vid föregående månadsskifte. Julisiffran 1938 var 8 481. Den på grundval av fackföreningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten utgjorde vid månadsskiftet juni/juli 5·5 % mot 6·3 % en månad tidigare och 8·5 % motsvarande tidpunkt i fjol.

Inom jordbruket kan en mindre nedgång i antalet lediga platser noteras, samtidigt som antalet ansökningar stigit, vilket tyder på att en något större tillgång på arbetskraft skulle föreligga. Från flera arbetsförmedlingar rapporteras också, att fortfarande ett visst överskott på daglönare är för handen. Efterfrågan på skördearbetare har därför i allmänhet kunnat tillgodoses. Bristen på sökande till mera fasta anställningar kvarstår dock alltjämt. Beträffande skogsbruket ha ökade kolvedspriser medfört, att huggningar inom vissa områden igångsatts i ganska stor omfattning. Dessutom pågå skogsvårdande arbeten, varför efterfrågan på arbetskraft varit livlig, och svårigheter ha förelegat att tillsätta de lediganmälda platserna. Inom industri och hantverk förmärktes en fortsatt livaktighet, och jämförd med föregående år har ställningen ytterligare förbättrats för samtliga hithörande yrkesgrupper. *Metall- och maskinindustrin* har svårt erhålla kvalificerade yrkesarbetare, och den knappa tillgången på verkstadsynglingar har ytterligare markerats. Arbetstillgången inom *trävaruindustrin* är alltjämt god, och efterfrågan på arbetskraft, särskilt maskin- och möbelsnickare, har ej överallt kunnat tillgodoses. Den omfattande *byggnadsverksamheten* ger god sysselsättning, och efterfrågan på olika hantverkare inom branschen, såsom snickare, rörarbetare och målare, är synnerligen livlig. Vid textilindustrierna föreligga svårigheter att tillgodose efterfrågan på vana vävare och kvinnlig arbetskraft av olika slag.

Beträffande sjöfarten är arbetstillgången alltjämt mycket god, och den brist inom olika yrkeskategorier, som varit rådande under vårmånaderna, synes i viss mån ytterligare ha skärpts. Efterfrågan gäller i första hand yngre maskinister och däcksbefäl samt befaret manskap. Behovet av kvinnlig intendenturpersonal är likaså för närvarande stort. Ett flertal platser inom hithörande yrkesgrupp har icke kunnat besättas. Sjömanshusen redovisade under juli 4 385 påmönstringar och 4 188 avmönstringar. Motsvarande siffror för juli 1938 voro 3 943 och 3 967.

För anställda inom handel och samfärdsel föreligga alltjämt goda sysselsättningsmöjligheter, även om platstillgången minskat något sedan föregående månad och behovet av semestervikarier nu är fyllt. Skickliga stenografer och maskinskriverskor sökas emellertid alltjämt. Chaufförer och andra transportarbetare ha varit livligt efterfrågade liksom affärsanställda inom livsmedelsbranschen. Tillgången på arbetskraft för hotell och restauranger är fortfarande knapp.

Det husliga områdets svårigheter att erhålla arbetskraft i tillräcklig utsträckning kvarstå. Föreliggande beställningar ha i viss omfattning ordnats genom anvisning av tillfällig hemhjälp.

Antalet ansökningar om arbete på *100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juli 1939 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	**685**
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	**479**
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	**365**
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	**262**
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	**187**
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	**196**
1939	219	230	179	155	126	119	119	—	—	—	—	—	—
Därav inom *jordbruket:*													
1937	125	93	71	59	50	43	60	65	76	86	113	152	**94**
1938	127	86	64	59	61	58	59	57	76	92	139	210	**100**
1939	167	105	82	68	55	54	61	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper (inkl. skogshushållning):													
1937	284	228	196	198	162	155	159	147	147	187	225	197	**206**
1938	228	264	224	190	167	169	171	148	148	189	252	232	**214**
1939	223	253	201	177	140	129	129	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	**23·3**
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	**18·0**
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	**15·0**
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	**12·7**
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	**10·8**
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	**10·9**
1939	*14·9*	*13·0*	*11·6*	*9·0*	*6·5*	*5·5*	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslösheten inom olika fack framgår av tabellen å sid. 600.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juli 1939.

I anslutning till den i det föregående lämnade översikten över läget på arbetsmarknaden meddelas här en sammanställning av den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet under månaden. Tabellerna belysa dels förmedlingsarbetet vid de särskilda anstalterna, dels verksamheten inom hela landet, sådan den fördelar sig på olika yrkesgrupper.

Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	4 683	3 232	2 385	4 808	5 083	3 675	9 491	8 315	6 060	114
Stockholms län . .	1 105	1 390	829	869	1 606	752	1 974	2 996	1 581	66
Uppsala län . . .	640	395	269	420	443	159	1 060	838	428	126
Södermanlands län	424	423	248	329	318	161	753	741	409	102
Östergötlands län .	1 188	955	619	604	883	385	1 792	1 838	1 004	97
Norrköping	1 059	756	599	229	265	95	1 288	1 021	694	126
Jönköpings län . .	806	496	329	501	608	282	1 307	1 104	611	118
Kronobergs län . .	432	223	193	74	140	57	506	363	250	139
Norra Kalmar län .	255	172	115	44	66	34	299	238	149	126
Södra Kalmar län .	718	425	384	207	324	147	925	749	531	123
Gotlands län . . .	160	115	76	107	190	85	267	305	161	88
Blekinge län . . .	965	531	412	427	854	290	1 392	1 385	702	101
Kristianstads län .	862	658	479	452	828	345	1 314	1 486	824	88
Malmöh. l.: Malmö	1 735	891	803	1 534	1 518	1 078	3 269	2 409	1 881	136
Hälsingborg . .	1 038	558	496	386	295	209	1 424	853	705	167
Länet i övrigt .	1 949	1 303	989	786	783	391	2 735	2 086	1 380	131
Hallands län . . .	431	188	111	309	320	176	740	508	287	146
Göteborgs stad . .	5 130	3 515	3 237	2 154	2 112	1 490	7 284	5 627	4 727	129
Göteb. o. Boh. län	1 146	640	512	353	403	223	1 499	1 043	735	144
Älvsborgs län . .	796	439	282	464	726	273	1 260	1 165	555	108
Skaraborgs län . .	673	585	429	295	430	194	968	1 015	623	95
Värmlands län . .	1 276	738	607	424	845	326	1 700	1 583	933	107
Örebro län	1 529	725	447	955	814	333	2 484	1 539	780	161
Västmanlands län .	521	543	348	449	687	281	970	1 230	629	79
Kopparbergs län .	575	469	258	359	573	233	934	1 042	491	90
Gävleborgs län . .	1 163	560	427	354	461	184	1 517	1 021	611	149
Västernorrlands län	2 559	971	783	513	542	302	3 072	1 513	1 085	203
Jämtlands län . .	1 142	760	590	428	608	327	1 570	1 368	917	115
Västerbottens län .	975	705	510	210	438	153	1 185	1 143	663	104
Norrbottens län . .	2 005	1 128	934	203	296	141	2 208	1 424	1 075	155
Summa juli 1939	**37 940**	**24 489**	**18 700**	**19 247**	**23 459**	**12 781**	**57 187**	**47 948**	**31 481**	**119**
» juni 1939	44 828	27 649	21 558	21 108	27 824	15 569	65 936	55 473	37 127	119
» juli 1938	41 193	19 064	15 026	19 228	20 778	11 113	60 421	39 842	26 139	152
» » 1937	38 630	18 585	13 805	16 032	19 903	10 305	54 662	38 488	24 110	142
» » 1936	49 785	16 376	12 852	14 721	16 857	8 839	64 506	33 233	21 691	194

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 1 253 platser, varav 1 030 manliga och 223 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 721 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	6 201	7 125	4 114	193	906	127	6 148	6 394	8 031	4 241
Jordbruk	4 019	6 006	3 433	192	905	126	3 988	4 211	6 911	3 559
Skogshushållning . .	2 182	1 119	681	1	1	1	2 160	2 183	1 120	682
Industri o. hantverk .	13 709	6 148	4 954	3 097	1 541	822	15 707	16 806	7 689	5 776
Malmbrytning . . .	78	46	28	—	—	—	78	78	46	28
Metall- o. maskinind.	2 844	1 458	1 006	54	119	61	2 671	2 898	1 577	1 067
Jord- och stenind. .	837	237	174	11	30	10	813	848	267	184
Trävaruindustri . .	2 205	730	605	13	20	16	2 106	2 218	750	621
Pappers- o. graf. ind.	355	116	87	77	132	82	404	432	248	169
Livsmedelsindustri .	842	479	314	416	385	239	1 080	1 258	864	553
Textil- o. bekl.-ind.	836	149	108	1 807	646	307	2 513	2 643	795	415
Läder- o. gummiind.	1 490	134	93	655	148	51	2 100	2 145	282	144
Kemisk-teknisk ind. .	171	55	51	64	61	56	201	235	116	107
Byggnadsverksamh. .	3 936	2 702	2 448	—	—	—	3 631	3 936	2 702	2 448
Kraft- o. värmeprod.	115	42	40	—	—	—	110	115	42	40
Sjöfart och fiske . .	4 417	3 540	3 035	334	332	255	4 558	4 751	3 872	3 290
Handel o. samfärdsel	6 090	5 885	4 859	4 882	7 865	4 645	9 067	10 972	13 750	9 504
Kontorsarbete . . .	480	263	176	354	314	212	800	834	577	388
Affärs- o. lagerarb. .	1 709	454	355	637	623	356	2 025	2 346	1 077	711
Landtransport . . .	2 684	4 111	3 539	165	552	311	2 157	2 849	4 663	3 850
Hotell- o. rest.-rör. .	372	482	345	2 592	5 088	3 106	2 287	2 964	5 520	3 451
Litter. o. konstn. arb.	150	93	87	30	55	53	159	180	148	140
Förvaltn. o. underv. .	582	294	255	575	160	128	1 045	1 157	454	383
Sjukvård o. hygien .	113	188	102	529	1 128	479	594	642	1 311	581
Husligt arbete . . .	74	44	30	9 437	12 812	6 929	6 042	9 511	12 856	6 959
Diversearbete	5 867	1 747	1 708	2	3	3	4 839	5 869	1 750	1 711
Ungdom ut. särsk. utb.	1 582	—	—	1 302	—	—	2 783	2 884	—	—
Summa	**37 940**	**24 489**	**18 700**	**19 247**	**23 459**	**12 781**	**49 144**	**57 187**	**47 948**	**31 481**
Därav under 18 år	2 803	2 619	1 706	2 372	2 487	1 472	4 955	5 175	5 106	3 178

Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Juli 1939	Juni 1939	Juli 1938	Juli 1939	Juni 1939	Juli 1938	Juli 1939	Juni 1939	Juli 1938	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	87	104	77	21	18	21	80	93	69	58	14	53
Jordbruk	67	60	67	21	18	21	61	54	59	57	14	51
Skogshushållning . .	195	293	226	·	·	·	195	293	226	61	·	61
Industri o. hantverk .	223	235	387	201	177	324	219	223	371	81	53	75
Sjöfart och fiske . .	125	133	181	101	107	127	123	131	177	86	77	85
Handel o. samfärdsel	103	85	144	62	52	66	80	66	97	83	59	69
Husligt arbete . . .	·	·	·	74	71	71	74	71	71	·	54	54
Diversearbete	336	298	442	·	·	·	335	297	441	98	·	98
Summa	**155**	**162**	**216**	**82**	**76**	**93**	**119**	**119**	**152**	**76**	**54**	**66**
Därav under 18 år	107	111	129	95	90	111	101	101	121	65	59	62

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 411 personer under månaden efter beslut av vederbörande arbetslöshetskommitté erhållit hänvisning till *reservarbete och arbetsläger.*

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 juni 1939.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	86	25 269	20 968	**1 027**	**4·1**	941	26 066	460	1·8
Bleck- o. plåtslagareförb. .	53	2 723	—	**73**	**2·7**	—	2 697	158	5·9
Bokbindareförbundet . . .	51	7 808	5 142	**176**	**2·3**	110	7 774	214	2·8
Bryggeriindustriarb.-förb. .	114	6 641	1 130	**145**	**2·2**	48	6 966	201	2·9
Byggnadsträarbetareförb. .	301	34 150	—	**4 181**	**12·2**	—	33 479	4 304	12·9
De förenade förbunden . .	55	10 226	3 247	**335**	**3·3**	131	10 331	352	3·4
Elektriska arbetareförb. . .	65	6 998	—	**180**	**2·6**	—	7 104	267	3·8
Gjutareförbundet	98	7 006	—	**142**	**2·0**	—	7 724	223	2·9
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	530	64 359	7 712	**6 875**	**10·7**	831	65 453	7 830	12·0
Byggnadsind.-arb. . . .	172	25 301	558	**3 838**	**15·2**	80	25 171	3 759	14·9
Byggnadsämnesind.-arb.	181	12 790	312	**822**	**6·4**	24	12 821	1 089	8·5
Glasbruksarb.	42	3 767	75	**219**	**5·8**	13	4 063	273	6·7
Sockerfabriksarb. . . .	17	3 096	434	**375**	**12·1**	64	3 947	1 040	26·3
Tändsticksarb.	4	1 377	593	**35**	**2·5**	3	1 378	30	2·2
Övriga arb.	114	18 028	5 740	**1 586**	**8·8**	647	18 073	1 639	9·1
Gruvindustriarbetareförb. .	53	9 006	52	**228**	**2·5**	1	9 099	397	4·4
Handelsarbetareförb. . . .	254	37 028	14 541	**1 453**	**3·9**	341	37 047	1 314	3·5
Kommunalarbetareförb. . .	269	41 173	10 424	**579**	**1·4**	261	42 480	608	1·4
Lantarbetareförbundet . .	632	35 764	549	**1 488**	**4·2**	147	35 502	1 678	4·7
Litografförbundet	18	2 771	171	**33**	**1·2**	2	2 763	35	1·3
Livsmedelsarbetareförb. . .	129	25 327	7 524	**1 069**	**4·2**	358	25 308	1 454	5·7
Metallindustriarb.-förb. . .	296	157 433	8 567	**4 674**	**3·0**	285	156 207	5 406	3·5
Järnbruksarbetare . . .	58	33 825	303	**510**	**1·5**	1	33 741	571	1·7
Verkstadsarbetare . . .	238	123 608	8 264	**4 164**	**3·4**	284	122 466	4 835	3·9
Murareförbundet	107	10 505	—	**198**	**1·9**	—	10 091	277	2·7
Målareförbundet	201	12 071	2	**934**	**7·7**	—	14 037	1 273	9·1
Pappersindustriarb.-förb. .	136	31 511	1 422	**3 053**	**9·7**	163	33 006	3 367	10·2
Sadelm.- o. tapetseraref. .	50	3 080	671	**143**	**4·6**	34	3 204	174	5·4
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	48	10 340	4 238	**606**	**5·9**	219	10 383	461	4·4
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	332	16 785	3	**7 285**	**43·4**	2	18 143	8 756	48·3
Stenindustriarbetareförb. .	117	6 512	1	**551**	**8·5**	—	6 527	663	10·2
Sågverksindustriarb.-förb. .	220	21 456	10	**2 731**	**12·7**	2	21 743	4 698	21·6
Textilarbetareförbundet . .	91	35 248	20 497	**990**	**2·8**	575	35 906	1 044	2·9
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 460	1 892	**52**	**2·1**	44	2 470	61	2·5
Transportarbetareförb. . .	147	20 604	351	**1 356**	**6·6**	92	21 337	1 560	7·3
Träindustriarbetareförb. . .	204	19 809	371	**940**	**4·7**	32	19 829	1 007	5·1
Typografförbundet	104	11 494	592	**156**	**1·4**	48	11 494	208	1·8
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	171	15 381	—	**2 561**	**16·7**	—	16 124	3 382	21·0
Summa	**4 942**	**690 938**	**110 077**	**44 214**	**6·4**	**4 667**	**700 294**	**51 832**	**7·4**
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	**4 610**	**674 153**	**110 074**	**36 929**	**5·5**	**4 665**	**682 151**	**43 076**	**6·3**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juni uppgivits till inalles 204 377.

Statens arbetslöshetskommission under juni 1939.

Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av juni till 9 917. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1938:					
Juni	10 421	Oktober	12 349	Februari	27 087
Juli	8 481	November	17 350	Mars	25 290
Augusti	8 346	December	22 099	April	22 790
September	9 154	1939:		Maj	15 310
		Januari	27 547	Juni	9 917

Vid slutet av juli månad 1939 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande preliminära uppgifter till omkring 6 600. Under juli har sålunda antalet hjälpsökande minskats med c:a 33 %.

Yrkesfördelningen och minskningen yrkesvis från maj till juni månad 1939 framgå av följande tablå:

	Antal hjälpsökande	Minskning		Antal hjälpsökande	Minskning
Jordbruk	124	— 91	Kraft- o. värmeproduktion	27	— 18
Skogshushållning	1 743	—1 571	Sjöfart o. fiske	105	— 63
Malmbrytning	45	— 37	Kontorsarbete	95	— 21
Metall- o. maskinindustri	441	— 141	Butiks- o. lagerarbete	348	— 89
Jord- och stenindustri	636	— 140	Hotell- o. restaurangrörelse	40	— 23
Trävaruindustri	975	— 721	Landtransport	326	— 184
Pappers- o. grafisk industri	212	— 85	Allmän tjänst o. fria yrken	56	— 25
Livsmedelsindustri	90	— 50	Husligt arbete	18	— 4
Textil- o. beklädnadsindustri	82	— 21	Tillfällighets- o. diversearbete	3 179	—1 257
Läder-, hår- o. gummivaruind.	84	— 23	Ungdom utan särskild utbildn.	280	— 127
Kemisk-teknisk industri	80	— 10			
Byggnadsverksamhet	931	— 692	Summa	9 917	—5 393

Ur geografisk synpunkt fördelade sig under juni månad de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%		Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%
Stockholms stad	648	0·1	580	89·5	Göteborgs stad	612	0·2	456	74·5
Stockholms län	73	0·0	62	84·9	Göteb. o. Boh. län	649	0·3	410	63·2
Uppsala »	188	0·1	99	52·7	Älvsborgs »	106	0·0	47	44·3
Södermanl. »	49	0·0	37	75·5	Skaraborgs »	14	0·0	3	21·4
Östergötlands »	159	0·1	127	79·9	Värmlands »	763	0·3	364	47·7
Jönköpings »	125	0·1	97	77·6	Örebro »	93	0·0	61	65·6
Kronobergs »	158	0·1	108	68·4	Västmanlands »	—	—	—	—
Kalmar »	152	0·1	67	44·1	Kopparbergs »	140	0·1	34	24·3
Gotlands »	25	0·0	14	56·0	Gävleborgs »	449	0·2	301	67·0
Blekinge »	483	0·3	296	61·3	Västernorrl. »	1 703	0·6	1 041	61·1
Kristianstads »	7	0·0	2	·	Jämtlands »	202	0·1	11	5·4
Malmö stad	270	0·2	251	93·0	Västerbottens »	488	0·2	202	41·4
Malmöhus län	255	0·1	146	57·3	Norrbottens »	1 935	0·9	670	34·6
Hallands »	171	0·1	110	64·3	Summa	9 917	0·2	5 596	56·4

Fördelningen efter hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt	[1] 1 763	Ungdomshjälp	reservarbete	31	Understöd	statligt 529
	statskom.	904		arbetsläger	137		kommunalt 839
	kommunalt	1 347		kurser	46		Summa 5 596

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under juni till c:a 1·3 milj. kr. och under årets sex första månader till omkring 6·2 milj. kr.

[1] Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 1 825. Häri ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Teckenförklaring: punkt (.) = siffra uträknas ej; streck (—) = uppgift ännu ej tillgänglig.

	1938							1939					
	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	14·9	13·0	11·6	9·0	6·3	5·5
Ansökn. per 100 lediga platser .	153	152	128	132	167	236	231	219	230	179	155	126	119
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	3·51	·	·	3·53	·	·	3·63	·	·	3·66	·	·	3·92
Sysselsättn: arbetare	·	·	·	·	·	·	·	·	·	100	·	·	105·4
index (mars arb.-timmar . . .	·	·	·	·	·	·	·	·	·	100	·	·	103·9
1939 = 100) lönesumma . . .	·	·	·	·	·	·	·	·	·	100	·	·	106·5
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	15·6	14·7	14·1	15·5	15·2	16·5	19·2	20·5	19·8	18·0	15·1	11·2	11·7
Sysselsättn:index (sept. 1935 = 100)	111	·	·	111	·	·	109	·	·	104	·	·	—
Danmark. Arbetslöshet, i % .	16·7	16·9	16·9	16·8	18·8	22·7	31·6	29·9	27·1	22·8	16·9	11·5	11·1
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	87	88	87	89	100	119	161	156	142	122	93	68	63
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	135	131	136	136	138	137	133	124	127	134	137	144	147
Finland.													
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) [3]	.	.	.	.	.	.	14	22	24	25	20	12	5
Ansökn. per 100 lediga platser .	122	115	111	118	121	155	206	181	177	170	135	109	108
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	13·2	12·9	12·6	12·8	12·7	13·0	12·9	14·3	13·4	12·3	11·6	10·6	9·7
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 894	1 875	1 843	1 881	1 863	1 911	1 919	2 134	1 986	1 814	1 726	1 565	1 417
Sysselsättningsindex (1924 = 100)	118·7	119·2	119·5	119·3	119·6	119·3	119·6	117·8	119·2	121·0	122·1	123·8	125·2
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	72	68	71	70	91	93	88	105	105	107	105	96	70
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	24·9	24·6	23·9	23·8	26·6	25·3	30·8	31·3	28·5	[1]24·3	[1]22·4	20·2	19·2
Arbetslöshetsdagar, i %	22·9	22·3	21·8	21·8	21·9	23·3	28·6	28·9	26·0	22·5	20·5	19·1	18·0
Belgien. Arbetslöshetsdagar, i %	15·9	15·6	15·0	15·8	16·0	18·7	23·7	22·0	20·1	18·2	17·6	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i % . .	1·4	1·0	0·9	0·7	0·8	0·7	2·2	1·5	0·9	0·6	0·4	0·3	0·2
Understödda arbetslösa (i 1000-tal) [4]	151	114	87	73	75	77	197	488	329	215	129	85	59
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	20·0	20·2	20·2	20·2	20·2	20·2	19·3	19·5	19·6	19·9	20·7	21·1	21·3
Lediga arbetspl. (1 000-tal män)	·	·	·	·	273	260	180	282	341	397	420	427	—
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	10·9	10·4	10·4	10·4	10·9	12·4	17·9	17·6	15·7	13·7	9·4	7·9	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	90	·	·	95	·	·	102	·	·	106	·	·	—
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	88	·	·	89	·	·	88	·	·	89	·	·	—
Frankrike. Underst. arbetsl. (1000)	367	347	340	338	360	368	388	415	418	404	388	379	356
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	388	371	366	367	402	401	444	461	458	441	425	409	383
Estland. Oplac. arbetssökande	684	518	522	607	999	1 719	1 831	2 252	1 996	1 769	[1]1477	708	582
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 148	887	604	663	1 060	2 132	3 737	4 330	4 487	4 055	2 967	1 254	—
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	9·3	8·2	7·5	7·5	8·1	10·3	16·5	[1]18·9	[1]18·6	[1]17·0	[1]13·1	10·1	—
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	20	20	17	14	14	14	17	22	22	21	21	—	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	295	299	255	192	207	273	352	414	424	342	288	—	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	5	4	5	5	5	5	9	11	9	7	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	15	13	11	11	12	15	24	33	37	34	28	22	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	14·2	15·0	13·2	12·6	13·8	14·5	17·5	18·1	18·3	18·6	17·8	—	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	113·5	112·1	115·1	116·7	114·6	114·0	108·1	106·5	106·5	104·9	106·2	113·1	—
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	82·4	82·9	84·9	86·9	87·5	90·0	91·6	91·7	91·3	91·0	90·9	90·4	—
Arbetslöshet, i %	16·3	15·7	14·6	14·0	13·4	13·2	13·0	13·3	12·7	11·8	[1]11·1	10·8	10·6
Australien. Arbetslöshet, i % .	8·6	·	·	9·2	·	·	8·9	·	·	9·8	·	·	—
Nya Zeeland. Arbetslösa . . .	8 721	3 929	2 154	1 575	1 245	1 026	917	1 036	1 143	726	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Ny serie. — [3] Senast publ. siffra avsåg okt. 1936. — [4] Fr. o. m. jan. 1939 ingå i denna serie även Ostmark och Sudetlandet.

Byggnadsverksamheten i vissa större städer under andra kvartalet 1939.

Materialets omfattning. Fr. o. m. år 1934 har socialstyrelsen kvartalsvis inhämtat uppgifter om antalet fullbordade och beviljade samt vid kvartalsskiftena under byggnad varande bostadslägenheter och rum (»eldstäder», d. v. s. boningsrum eller kök) i 12 städer med över 30 000 invånare.[1] Sedan från konjunkturinstitutets sida önskemål framförts om utvidgning av denna kvartalsstatistik, vidtogs år 1937 åtgärder i sådant syfte. Dessa ha hittills medfört, att för andra kvartalet 1939 motsvarande uppgifter erhållits beträffande ytterligare 15 städer med över 10 000 invånare.

I det följande återges de uppgifter angående bostadsproduktionen, som inkommit för andra kvartalet 1939, varjämte motsvarande uppgifter för 1938 och första kvartalet 1939 anföras för möjliggörande av jämförelser. Dessa uppgifter avse nybyggnadsverksamheten och sådana ändringsarbeten, som givit upphov till nya bostadsutrymmen, men ej smärre ändrings-, reparations- eller moderniseringsarbeten. Med avseende på sex av de största städerna meddelas även en sammanfattning av inkomna kvartalsuppgifter om produktionen av lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. d. ändamål.

Städer med över 30 000 invånare. I tab. A återges antalet lägenheter och rum (eldstäder) i under år 1938 och första halvåret 1939 fullbordade och beviljade byggnadsföretag. Denna sammanställning ger vid handen, att antalet lägenheter och rum i under redogörelseperioden fullbordade — d. v. s. i regel slutavsynade[2] — byggnadsföretag i förhållande till andra kvartalet 1938 företedde en ökning med 20·2 resp. 10·0 %. Ökningen i Stockholm var resp. 17·8 och 15·2 %. För övriga städer sammantagna framträder en ökning av antalet lägenheter (med 27·4 %) men en minskning av antalet rum (med 4·3 %). Antalet fullbordade lägenheter och rum visade ökning i Norrköping, Hälsingborg, Örebro, Borås, Gävle, Uppsala och Linköping, men minskning i Göteborg, Malmö och Västerås. — I fråga om beviljade byggnadslov konstateras gentemot andra kvartalet 1938 ingen förändring, räknat efter antalet lägenheter, men en ökning med 9·2 %, räknat efter antalet rum. Antalet lägenheter och rum i beviljade byggnadsföretag hade ökats i Göteborg, Örebro, Borås och Linköping, men minskats i Stockholm, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Upp-

[1] Av städer med över 30 000 inv. ha kvartalsuppgifter ej kunnat lämnas för Eskilstuna.
[2] Uppgifterna för Stockholm och Hälsingborg avse till slutavsyning anmälda byggnadsföretag.

Tab. A. Antal bostadslägenheter och eldstäder (boningsrum och kök) i under år 1938 och de två första kvartalen 1939 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i städer med över 30 000 invånare.

	Antal bostadslägenheter							Antal rum (eldstäder)						
	1938					1939		1938					1939	
Fullbordade byggnadsföretag.	Hela året	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	Hela året	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Stockholm	**8 275**	1 050	1 572	1 345	4 308	2 463	1 852	**23 129**	3 034	4 869	3 576	11 650	6 529	5 611
Göteborg .	**4 469**	1 289	110	2 503	567	812	88	**13 297**	3 409	449	7 831	1 608	2 379	275
Malmö . .	**3 343**	957	77	2 253	56	1 046	33	**9 214**	2 486	263	6 183	282	2 855	144
Norrköping	**756**	91	18	568	79	190	21	**1 880**	227	46	1 376	231	447	62
Hälsingborg	**261**	26	50	87	98	101	87	**852**	93	157	280	322	279	232
Örebro . .	**856**	28	6	147	675	101	10	**2 051**	70	20	298	1 663	217	32
Borås . .	**622**	36	142	251	193	164	269	**1 740**	107	435	665	533	465	579
Gävle . .	**203**	28	13	78	84	31	25	**633**	87	40	254	252	105	70
Uppsala .	**425**	84	2	321	18	83	3	**1 306**	234	8	1 013	51	206	8
Västerås .	**861**	119	56	287	399	5	19	**2 329**	322	185	876	946	16	69
Jönköping	**373**	77	29	239	28	144	—	**1 105**	256	124	592	133	382	—
Linköping	**546**	48	16	317	165	40	106	**1 443**	157	61	815	410	99	241
Tillhopa	**20 990**	**3 833**	**2 091**	**8 396**	**6 670**	**5 180**	**2 513**	**58 979**	**10 482**	**6 657**	**23 759**	**18 081**	**13 979**	**7 323**
Beviljade byggnadsföretag.														
Stockholm	**11 335**	3 624	2 811	1 677	3 223	5 145	2 197	**30 915**	9 030	7 696	5 274	8 915	12 976	6 341
Göteborg .	**3 748**	1 469	527	701	1 051	2 168	1 222	**11 116**	4 113	1 568	2 285	3 150	6 174	3 932
Malmö . .	**3 365**	1 045	434	962	924	643	393	**9 477**	3 013	1 227	2 737	2 500	1 612	1 188
Norrköping	**1 197**	245	407	231	314	237	266	**2 641**	543	807	576	715	560	690
Hälsingborg	**568**	129	140	101	198	443	124	**1 602**	360	404	295	543	1 188	387
Örebro . .	**1 215**	246	124	279	566	117	280	**2 741**	654	335	600	1 152	359	826
Borås . .	**915**	244	256	173	242	261	310	**2 424**	697	613	503	611	773	856
Gävle . .	**319**	68	73	82	96	178	67	**962**	194	237	258	273	592	272
Uppsala .	**606**	83	193	53	277	240	165	**1 612**	211	649	166	586	632	472
Västerås .	**777**	111	340	122	204	267	260	**1 956**	289	791	336	540	615	675
Jönköping	**566**	159	88	181	138	258	—	**1 583**	394	274	524	391	606	—
Linköping	**574**	234	67	120	153	255	177	**1 500**	599	182	310	409	641	506
Tillhopa	**25 185**	**7 657**	**5 460**	**4 682**	**7 386**	**10212**	**5 461**	**68 529**	**20 097**	**14 783**	**13 864**	**19 785**	**26 728**	**16 145**

sala och Västerås. För Gävle redovisas minskning efter antalet lägenheter men ökning efter antalet rum.

I jämförelse med första kvartalet 1939 företer antalet lägenheter och rum i fullbordade byggnadsföretag minskning. Tendensen är dock väsentligt olika i olika städer. Vid varje jämförelse mellan olika kvartal bör det beaktas, att de tidsperioder, som förflyta innan ett färdigställt byggnadsföretag i statistiken redovisas såsom fullbordat, kunna växla från år till år och från ort till ort. De växlingar i antalet fullbordade lägenheter och rum, som framträda i statistiken, ge följaktligen ej något klart uttryck för byggnadsverksamhetens säsongvariationer.

Tab. B. Antal vid kvartalsskiftena 1 april 1938—1 juli 1939 under byggnad varande bostadslägenheter och rum (eldstäder) i städer med över 30 000 invånare.

Orter	Bostadslägenheter						Rum (eldstäder)					
	1/4 1938	1/7 1938	1/10 1938	1/1 1939	1/4 1939	1/7 1939	1/4 1938	1/7 1938	1/10 1938	1/1 1939	1/4 1939	1/7 1939
Stockholm . . .	6 159	7 780	3 416	6 075	7 579	8 938	15 577	20 423	9 204	16 484	19 514	23 766
Göteborg . . .	3 007	3 626	1 794	2 525	3 604	4 772	8 103	10 494	4 748	6 921	10 168	13 746
Malmö	2 243	2 418	1 221	1 833	1 396	1 948	6 181	6 862	3 370	5 094	3 549	5 138
Norrköping . .	484	629	329	525	700	728	1 212	1 594	708	1 095	1 535	1 619
Hälsingborg . .	304	306	441	458	768	846	931	952	1 294	1 292	2 105	2 351
Örebro	794	878	886	857	921	1 230	1 887	2 119	2 186	1 856	2 081	2 980
Borås	151	329	482	410	463	553	501	1 007	1 388	1 121	1 217	1 640
Gävle	362	423	429	440	585	645	1 125	1 322	1 322	1 348	1 827	1 985
Uppsala	242	367	61	453	608	707	647	1 114	152	1 135	1 555	1 829
Västerås . . .	671	914	772	566	820	1 058	1 630	2 179	1 766	1 370	2 080	2 549
Jönköping . . .	210	276	213	327	450	172	560	673	623	906	1 168	663
Linköping . . .	434	454	134	272	414	561	1 086	1 238	316	694	1 103	1 477
Tillhopa	**15 061**	**18 400**	**10 178**	**14 741**	**18 308**	**22 158**	**39 440**	**49 977**	**27 077**	**39 316**	**47 902**	**59 743**

I nedanstående tablå återges huvudsiffrorna för första halvåret 1939 i jämförelse med motsvarande siffror för första halvåret 1938.

	Lägenheter		Rum (eldstäder)	
	fullbordade	beviljade	fullbordade	beviljade
Januari—juni 1938	5 924	13 117	17 139	34 880
Januari—juni 1939	7 693	15 673	21 302	42 873

Bostadsproduktionen i de större städerna stod sålunda på en högre nivå i år än i fjol, i det att antalet fullbordade lägenheter och rum såväl som antalet beviljade byggnadslov var större än förra året.

Belysande för bostadsproduktionens omfattning äro även de uppgifter rörande antalet vid kvartalsskiftena fr. o. m. 1/4 1938 t. o. m. 1/7 1939 under byggnad varande lägenheter och rum, som lämnas i tab. B. Av tabellen framgår, att antalet under byggnad varande lägenheter och rum företer en stegring i förhållande till föregående kvartalsskifte. Vid jämförelse med den 1 juli 1938 framträder en stegring, som uppgår till 20·4 %, räknat efter antalet lägenheter, och till 19·5 % efter antalet rum. Ökningen berör samtliga redovisade städer utom Malmö och Jönköping. Följande sammanfattningstal för samtliga 12 städer återge utvecklingen sedan början av år 1937:

År	Antal vid nedanstående kvartalsskiften under byggnad varande							
	bostadslägenheter				rum (eldstäder)			
	1/1	1/4	1/7	1/10	1/1	1/4	1/7	1/10
1937	11 209	12 581	14 537	7 131	29 850	34 729	40 992	20 580
1938	11 266	15 061	18 400	10 178	30 099	39 440	49 977	27 077
1939	14 741	18 308	22 158	—	39 316	47 902	59 743	—

Tab. C. Beräknad nettogolvyta (i kvm) i för kommersiella, industriella, administrativa o. dyl. ändamål avsedda byggnadsföretag, fullbordade under år 1938 och de två första kvartalen 1939.

	1938					1939	
	Hela året	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Fullbordade byggnadsföretag.							
Stockholm	142 750	32 060	14 016	13 203	83 471	44 455	17 723
Göteborg	93 935	31 710	2 990	45 875	13 360	34 195	4 610
Malmö	39 115	9 553	3 856	6 462	19 244	19 555	5 694
Norrköping	13 435	—	750	3 515	9 170	1 010	23 120
Hälsingborg	11 848	3 252	2 220	3 362	3 014	9 776	6 778
Borås	12 173	166	848	8 526	2 633	6 253	3 276
Samtliga 6 städer	313 256	76 741	24 680	80 943	130 892	115 244	61 201
därav:							
kontors- och butikslokaler	128 933	27 494	9 427	34 504	57 508	48 803	22 918
fabriks- och verkstadslokaler	74 029	12 335	6 700	26 623	28 371	44 642	26 920
övriga lokaler	110 294	36 912	8 553	19 816	45 013	21 799	11 363
Beviljade byggnadsföretag	563 901	167 717	114 550	143 431	138 203	135 881	324 820
därav:							
kontors- och butikslokaler	211 297	51 539	42 992	54 262	62 504	61 311	66 513
fabriks- och verkstadslokaler	260 111	85 233	46 960	66 858	61 060	56 330	152 903
övriga lokaler	92 493	30 945	24 598	22 311	14 639	18 240	105 404

På grundval av byggnadsnämndernas uppgifter om produktionen av lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. dyl. ändamål har för Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Borås en beräkning företagits över arealen i sådana lokaler, vilka redovisats såsom fullbordade, resp. beviljade under år 1938 och första halvåret 1939. Resultaten av denna beräkning meddelas i tab. C. Då exakta arealuppgifter i vissa fall ej kunnat erhållas, ha beräkningarna delvis måst baseras på uppskattningar. De anförda talen torde dock ge en tillfredsställande bild av storleksordningen av här ifrågavarande byggnadsverksamhet, låt vara att de inkomna uppgifterna med hänsyn till de skiftande redovisningsmetoderna i olika städer ej kunna ge någon fullt klar bild av byggnadsverksamhetens fördelning på olika kvartal.

Städer med 10 000—30 000 invånare. I tab. D meddelas för 15 städer med 10 000—30 000 invånare antalet under år 1938 och första halvåret 1939 fullbordade, resp. beviljade lägenheter och rum. Antalet fullbordade lägenheter företer gentemot andra kvartalet 1938 en minskning med 25·8 % och antalet fullbordade rum en minskning med 30·3 %. I fråga om beviljade byggnadsföretag framträder en minskning av antalet lägenheter med 4·9 % och en minskning av antalet rum med 3·8 %. Antalet omkring den 1 juli 1939 under byggnad

Tab. D. Antal bostadslägenheter och rum (eldstäder) i under år 1938 och de två första kvartalen 1939 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i vissa städer med 10 000—30 000 invånare.

	Antal bostadslägenheter							Antal eldstäder (boningsrum och kök)						
	1938					1939		1938					1939	
Fullbordade byggnadsföretag.	Hela året	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	Hela året	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Karlskrona .	228	42	43	15	128	71	18	656	147	142	47	320	193	51
Karlstad . .	293	42	20	192	39	77	18	856	127	56	539	134	216	46
Lund . . .	345	13	21	305	6	9	7	1 047	35	53	939	20	33	15
Kalmar . .	266	43	4	175	44	—	34	822	128	15	508	171	—	99
Landskrona	323	—	38	—	285	88	—	799	—	101	—	698	231	—
Sundsvall .	148	27	13	22	86	9	2	473	95	34	78	266	29	5
Mölndal . .	152	—	31	64	57	27	28	461	—	101	155	205	80	94
Kristianstad	140	27	19	2	92	4	6	425	65	56	10	294	18	27
Södertälje .	80	11	—	45	24	8	2	258	41	—	139	78	28	3
Trelleborg .	106	—	23	72	11	40	—	333	—	87	222	24	142	—
Kristinehamn	145	16	14	53	62	8	31	460	70	45	166	179	26	107
Västervik .	94	10	11	21	52	15	54	324	33	34	84	173	53	105
Visby . . .	114	41	20	16	37	13	13	413	132	77	64	140	54	54
Lidköping .	137	—	51	65	21	20	22	389	—	143	184	62	71	70
Ystad . . .	69	15	10	41	3	18	1	236	47	31	142	16	47	4
Tillhopa	2 640	287	318	1 088	947	407	236	7 952	920	975	3 277	2 780	1 221	680
Beviljade byggnadsföretag.														
Karlskrona .	307	84	107	93	23	129	121	888	250	320	251	67	372	324
Karlstad . .	697	76	173	221	227	122	104	2 104	223	540	622	719	364	320
Lund . . .	511	106	101	185	119	85	221	1 412	370	301	485	256	249	722
Kalmar . .	222	42	60	94	26	45	62	705	122	202	300	81	147	238
Landskrona	445	171	75	78	121	148	67	1 144	443	173	210	318	420	193
Sundsvall .	169	30	68	46	25	115	58	585	86	274	146	79	271	203
Mölndal . .	175	13	102	18	42	68	54	532	54	298	63	117	176	170
Kristianstad	261	16	80	8	157	222	4	788	50	266	16	456	589	13
Södertälje .	227	16	114	60	37	96	95	735	65	364	171	135	232	291
Trelleborg .	157	24	56	19	58	40	74	467	69	163	60	175	120	249
Kristinehamn	137	59	38	20	20	26	57	452	170	148	69	65	95	165
Västervik .	112	55	16	19	22	55	41	384	177	65	77	65	189	160
Visby . . .	111	48	33	9	21	36	36	380	150	124	35	71	125	125
Lidköping .	164	43	56	25	40	62	32	472	123	159	74	116	207	90
Ystad . . .	86	27	21	27	11	38	20	270	97	71	70	32	171	73
Tillhopa	3 781	810	1 100	922	949	1 287	1 046	11318	2 449	3 468	2 649	2 752	3 727	3 336

varande lägenheter och rum i 8 av de redovisade städerna framgår av nedanstående tablå:

	Läg.	Rum		Läg.	Rum
Karlskrona	326	920	Kristinehamn	76	240
Kalmar	164	673	Västervik	83	327
Landskrona	280	759	Ystad	43	208
Sundsvall	165	412			
Mölndal	160	486	Tillhopa	1 297	4 025

Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1939.

Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under andra kvartalet 1939, tillhopa 7 736, av vilka 7 636 begåtts av män och 100 av kvinnor.

I nedanstående tablå återgivas vissa huvudsiffror för andra kvartalet 1938 samt första och andra kvartalen 1939:

	Antal avdömda fylleriförseelser	Därav begångna av:					
		män	kvinnor	personer med motbok	personer utan motbok	25 år och däröver	under 25 år
2 kv. 1938	7 715	7 633[1]	82	2 022	5 693	6 099	1 614
1 kv. 1939	7 344	7 244[1]	100	2 134	5 210	5 613	1 730
2 kv. 1939	7 736	7 636	100	2 291	5 445	6 014	1 722

Enligt från generaltullstyrelsens statistiska avdelning erhållna uppgifter gjordes under andra kvartalet 1939 tillhopa 156 beslag, som helt eller delvis avsågo sprit (eller brännvin); den beslagtagna kvantiteten utgjorde 1 427 liter. Under hela år 1938 utgjorde för hela riket antalet dylika beslag 809 om tillhopa 6 508 liter. För andra kvartalet 1938 voro motsvarande siffror 210 resp. 1 384. Enbart inom Stockholms tulldistrikt uppgick under andra kvartalet 1939 antalet beslag till 73 om 501 liter. För hela år 1938 voro motsvarande siffror 417 resp. 5 873 liter och för andra kvartalet 1938 93 resp. 1 240 liter.

[1] Åldersuppgifter saknas för 2 män under 2 kv. 1938 och för 1 man under 1 kv. 1939.

Uppehålls- och arbetstillstånd samt uppehålls- och arbetsviseringar för utlänningar den 1 juli 1939.

Antalet utlänningar, som innehade uppehållstillstånd eller arbetstillstånd (eller bådadera), uppgick den 1 juli 1939 till 14 318. Av tab. 1 framgår, att motsvarande siffra den 1 juli 1938 var 10 728, varför antalet utlänningar med gällande tillstånd under det senaste året ökat med omkring 3 600.

Tab. 1. Antalet utlänningar, som den 1 juli åren 1934—1939 innehade uppehållstillstånd eller arbetstillstånd (eller bådadera).

Nationalitet	Antal den 1 juli år					
	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Tysk (även tidigare österrikisk)	2 940	3 170	2 997	3 121	2 969	5 352
Finsk	1 562	1 716	2 123	2 487	2 921	3 197
Norsk	656	802	1 044	1 129	1 701	2 135
Dansk	552	574	720	750	1 409	1 887
Brittisk	305	339	354	435	527	530
Tjeckisk	171	199	207	253	321	42
Övriga nationaliteter	475	527	661	803	880	1 175
Samtliga	**6 661**	**7 327**	**8 106**	**8 978**	**10 728**	**14 318**

Enligt tidigare lämnade uppgifter kunde antalet utlänningar, som innehade ifrågavarande tillstånd, den 1 januari 1939 beräknas till 10 529 och den 1 april till 12 850. (Soc. Medd. årg. 1939, sid. 176 och 382.)

Den konstaterade ökningen under sistförflutna kvartal sammanhänger med att antalet utlänningar, som innehade arbetstillstånd, stigit från 8 349 den 1 april till 9 817 den 1 juli, vilket i sin tur har sin förklaring dels i den alltjämt rådande knappheten på arbetskraft inom vissa yrken, exempelvis inom jordbruk, byggnadsindustri och husligt arbete, dels i en rent säsongmässig företeelse.

Beträffande utlänningar med enbart uppehållstillstånd har en liknande ökning icke förekommit. Sådant tillstånd innehade den 1 april 4 501 utlänningar och den 1 juli lika många.

För första gången har det varit möjligt att lämna en redogörelse för beviljade uppehålls- och arbetsviseringar. I tab. 3 redovisas de utlänningar, som den 1 juli innehade av socialstyrelsen beviljad arbetsvisering. I det här angivna antalet 1 543 ingå icke av utrikesdepartementet beviljade inreseviseringar, innefattande arbetstillstånd den 1 juli, vilka styrelsen saknar möjlighet att exakt beräkna. Emellertid torde totala antalet viseringspliktiga utlänningar, som den 1 juli innehade arbetstillstånd, icke överstiga 1 800.

Av styrelsen beviljad uppehållsvisering — icke i förening med arbetsvisering — innehade den 1 juli 696 utlänningar. Även här bör likväl observeras av utrikesdepartementet beviljade inreseviseringar, varför hela antalet viseringspliktiga utlänningar, som den 1 juli innehade enbart tillstånd att vistas här, ungefärligen kan uppskattas till 900.

Tab. 2. Antal utlänningar, som den 1 juli 1939 innehade arbetstillstånd.

Närings- och yrkesgrupper	Män	Kvinnor	Samtliga
Jordbruk och skogshushållning	509	632	**1 141**
Industri och bergsbruk	2 409	315	**2 724**
härav			
personal i chefsställning	209	—	**209**
ingenjörer, ritare o. d.	298	—	**298**
verkmästare, förmän o. d.	241	—	**241**
föreståndarinnor o. d.	—	28	**28**
montörer	211	—	**211**
kontorister o. d.	52	46	**98**
arbetare, arbeterskor	1 398	241	**1 639**
Handel och samfärdsel	738	470	**1 208**
härav			
personal i chefsställning	117	—	**117**
handelsresande	128	—	**128**
affärs- och kontorspersonal	200	186	**386**
restaurangpersonal	115	284	**399**
lager-, transportarbetare o. d.	178	—	**178**
Husligt arbete	—	2 642	**2 642**
härav			
hembiträden, barnsköterskor o. d.	—	2 311	**2 311**
landsjungfrur	—	294	**294**
övriga sysslor	—	37	**37**
S. k. fria yrken	485	199	**684**
härav			
arkitekter, tecknare o. d.	102	—	**102**
musiker	69	3	**72**
gästuppträdande konstnärer	3	—	**3**
cirkusartister	81	26	**107**
varieté-, revy- o. d. artister	192	170	**362**
jockeyer, idrottstränare o. d.	38	—	**38**
Andra yrken	265	308	**573**
härav			
fotografer	11	—	**11**
frisörer	26	31	**57**
lärare, utövare av litterär verksamhet o. d.	184	97	**281**
sjuksköterskor o. d.	—	139	**139**
övriga sysslor	44	41	**85**
Volontärer o. d. inom skilda näringsgrenar och yrken	699	146	**845**
Samtliga utlänningar	**5 105**	**4 712**	**9 817**

Tab. 3. Antal utlänningar, som den 1 juli 1939 innehade arbetsvisering.

Närings- och yrkesgrupper	Män	Kvinnor	Samtliga
Jordbruk och skogshushållning	134	11	**145**
Industri och bergsbruk	358	90	**448**
härav			
personal i chefsställning	12	—	**12**
ingenjörer, ritare o. d.	28	—	**28**
verkmästare, förmän o. d.	13	—	**13**
föreståndarinnor o. d.	—	3	**3**
montörer	16	—	**16**
kontorister o. d.	6	1	**7**
arbetare, arbeterskor	283	86	**369**
Handel och samfärdsel	232	69	**301**
härav			
personal i chefsställning	26	—	**26**
handelsresande	27	—	**27**
affärs- och kontorspersonal	44	42	**86**
restaurangpersonal	35	27	**62**
lager-, transportarbetare o. d.	100	—	**100**
Husligt arbete	—	430	**430**
härav			
hembiträden, barnsköterskor o. d.	—	349	**349**
landsjungfrur	—	78	**78**
övriga sysslor	—	3	**3**
S. k. fria yrken	49	8	**57**
härav			
arkitekter, tecknare o. d.	17	—	**17**
musiker	12	2	**14**
gästuppträdande konstnärer	—	—	—
cirkusartister	9	1	**10**
varieté-, revy- o. d. artister	7	5	**12**
jockeyer, idrottstränare o. d.	4	—	**4**
Andra yrken	53	33	**86**
härav			
fotografer	2	—	**2**
frisörer	9	2	**11**
lärare, utövare av litterär verksamhet o. d.	34	7	**41**
sjuksköterskor o. d.	—	22	**22**
övriga sysslor	8	2	**10**
Volontärer o. d. inom skilda näringsgrenar och yrken	55	21	**76**
Samtliga utlänningar	**881**	**662**	**1 543**

Sammanfattningsvis kan alltså nämnas, att antalet utlänningar, som den 1 juli innehade uppehållstillstånd eller uppehållsvisering, utgjorde omkring 5 400. Motsvarande antal, som innehade arbetstillstånd eller arbetsvisering, var omkring 11 600. Totalantalet utlänningar, som vid nämnda tidpunkt innehade tillstånd att vistas i landet eller tillstånd till arbetsanställning, beräknades till omkring 17 000.

Understrykas må, att de lämnade uppgifterna avse *gällande* tillstånd och att det i ett icke ringa antal fall kan påvisas, att dessa icke blivit utnyttjade av utlänningarna.

Särskilda uppgifter angående antalet flyktingar den 1 juli 1939.

I början av november 1938 beräknade socialstyrelsen antalet härvarande flyktingar, som sedan januari månad 1933 inkommit i riket till lägst 1 800 och högst 2 300. (Soc. Medd. årg. 1938, sid. 755.)

I början av januari 1939 beräknade styrelsen, att ytterligare omkring 1 200 flyktingar inkommit i landet. (Soc. Medd. årg. 1939, sid. 93.)

Av den i februari 1939 företagna särskilda utlänningsräkningen, vars resultat tills vidare blott föreligga i preliminära siffror, har framgått, att före 1933 i riket inkommit omkring 900 flyktingar, till största delen f. d. ryska undersåtar, vilka fortfarande vistas här.

Med utgångspunkt från denna uppgift kan totala antalet flyktingar i början av november 1938 uppskattas ha varit lägst 2 700 och högst 3 200 och i början av januari 1939 till lägst 3 900 och högst 4 400.

Enligt nedanstående tab. 4 var antalet flyktingar, som den 1 juli innehade uppehålls- och arbetstillstånd resp. uppehålls- och arbetsvisering, 3 581. I detta antal ingingo alltså även de före 1933 inresta flyktingar, vilka nu innehade tillstånd resp. visering.

Tab. 4. Antalet flyktingar, vilka den 1 juli innehade av socialstyrelsen beviljade uppehålls- och arbetstillstånd resp. uppehålls- och arbetsviseringar.

Nationalitet	Arbetstillstånd		Uppehållstillstånd		Samtliga
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	
Tyskar	591	269	945	1 013	**2 818**
Judar	536	230	911	987	2 664
Politiska flyktingar	55	39	34	26	154
Tjecker	22	20	24	24	**90**
Judar	8	6	12	14	40
Politiska flyktingar	14	14	12	10	50
Statslösa	280	82	69	84	**515**
Judar	95	44	42	34	215
Politiska flyktingar	185	38	27	50	300
Övriga	64	26	30	38	**158**
Judar	57	21	29	37	144
Politiska flyktingar	7	5	1	1	14
Samtliga	**957**	**397**	**1 068**	**1 159**	**3 581**
Judar	696	301	994	1 072	3 063
Politiska flyktingar	261	96	74	87	518

Önskas ett uttryck för landets hela flyktingsstock, bör siffran 3 581 göras till föremål för vissa korrigeringar. Observeras böra sålunda av utrikesdepartementet beviljade inreseviseringar, som berättiga utlänningar till vistelse här den 1 juli, och vidare av socialstyrelsen senare än den 1 juli beviljade men för denna tidpunkt gällande tillstånd, tillhopa c:a 500. Hänsyn bör även tagas till att ett antal utlänningar åtföljas av minderåriga barn, vilka äro införda i föräldrarnas legitimationshandlingar och för vilka icke särskilda tillstånd erfordras. Av sistnämnda anledning torde ytterligare tillkomma omkring 300 flyktingar. Avseende bör slutligen fästas vid de flyktingar, som vistas i landet utan att inneha tillstånd, nämligen dels de som uppehålla sig här illegalt, dels de som vistas här i avvaktan på myndigheternas vidare åtgärder och dels de som på grund av sin långa vistelse i landet enligt övergångsbestämmelserna till utlänningslagen äro befriade från skyldigheten att inneha tillstånd. Dessa grupper torde sammanlagt utgöra omkring 400 flyktingar. De anförda korrigeringarna giva till resultat, att hela antalet flyktingar, som den 1 juli vistades i riket, kan beräknas uppgå till högst 4 800.

Emellertid torde böra beaktas, att en icke obetydlig omsättning gör sig gällande inom det härvarande flyktingklientelet och att detta i stor utsträckning består av utlänningar, som endast kort tid vistas här i syfte att förbereda utvandring till främmande världsdelar. Ett icke ringa antal av de flyktingar, som den 1 juli innehade uppehållstillstånd, torde sålunda icke ha vistats i riket vid denna tidpunkt — antingen beroende på att de redan lämnat landet före tillståndstidens utgång eller att de ännu icke inrest. I betraktande härav torde antalet härvarande flyktingar den 1 juli böra beräknas till lägst 4 300 och högst 4 800.

Under det att sålunda omkring 1 200 nya flyktingar inrest under månaderna november och december, har ökningen under de första sex månaderna innevarande år blott varit hälften så stor.

Såsom av nedanstående tab. 5 framgår, var antalet flyktingar, som den 1 juli innehade arbetstillstånd resp. arbetsvisering, 1 354. Omkring en tredjedel av dessa utgjordes av judiska lantbrukselever, vilka undergå yrkesutbildning i avvaktan på utvandring till Palestina.

Tab. 5. Antalet flyktingar, vilka den 1 juli innehade av socialstyrelsen beviljade arbetstillstånd resp. arbetsviseringar.

Närings- och yrkesgrupper	Judar	Polit. flykt.	Samtliga	Närings- och yrkesgrupper	Judar	Polit. flykt.	Samtliga
Jordbruk o. skogshushållning	18	22	**40**	Fria yrken	25	6	**31**
Industri och bergsbruk	195	185	**380**	Andra yrken	74	22	**96**
Handel och samfärdsel	182	61	**243**	Volontärer inom skilda yrken	382	14	**396**
Husligt arbete	121	47	**168**	Samtliga	**997**	**357**	**1 354**

Det är socialstyrelsens avsikt att i fortsättningen regelbundet publicera uppgifter rörande antalet flyktingar i Sverige.

Livsmedelspriser under juli 1939.

Livsmedelspriser under juli månad 1939. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet. Rörande vissa fr. o. m. tredje kvartalet 1939 vidtagna förändringar av indexberäkningarna hänvisas till föregående häfte av denna tidskrift, sid. 505 o. f.

Under juli har prisnivån stigit något, vartill i främsta rummet bidragit de genomförda höjningarna av smör- och margarinpriserna. Smärre prisstegringar ha dessutom förekommit å bl. a. fläsk, ost, rågsiktmjöl och vissa brödsorter.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar år 1935—juli 1939 och juli 1914—juli 1939. Till belysning av de allmänna förändringar, som med avseende å minutpriserna på livsmedel (inkl. bränsle och lyse) ägt rum till och med juli 1939 med utgångspunkt dels från den genomsnittliga prisnivån under år 1935, dels från tiden före världskrigets utbrott, meddelas efterföljande serier av vägda indextal.

Basperiod	Juli 1914	Årsmedeltal 1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1938 3:e kv.	4:e kv.	1939 1:a kv.	2:a kv.	maj	juni	juli
år 1935	·	·	·	·	·	100	104	108	111	112	112	113	114	114	114	115
juli 1914	100	131	127	123	124	130	134	140	144	145	145	146	147	148	147	149

Den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse har under juli enligt indextalen med år 1935 som basperiod stigit med en enhet. Om denna indexserie anknytes till den äldre serien med juli 1914 som basperiod, erhålles en ökning med två enheter sedan föregående månad. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m.), vilket uträknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1939, 108, om år 1935 tages till basperiod, och 169, om juli 1914 sättes lika med 100.

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709, och 1938, sid. 127). Fr. o. m. 1939 ha indextalen endast beräknats månadsvis och avse den vecka, i vilken den 15:e ingår. Generalindextalen för juli 1939 ävensom för närmast föregående månad och för juli åren 1936—1938 framgå av nedanstående uppställning.

Sept. 1931	Juli 1936	Juli 1937	Juli 1938	Juni 1939	Juli 1939
100	101·4	104·2	105·7	106·5	107·1

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1938	Juli 1938	Maj 1939	Juni 1939	Juli[1] 1939	Höjn. el. sänkn. i % juli 1914—juli 1939	Höjn. el. sänkn. i % juli 1938—juli 1939
Mjölk, oskummad	l	14	47	24	24	25	25	25	+ 66·7	+ 4·2
Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	729	311	307	316	316	335	+ 43·8	+ 9·1
mat- (lands-)	»	213	727	294	291	301	301	315	+ 50·0	+ 8·2
Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	164	624	186	185	208	210	212	+ 31·7	+ 14·6
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	135	433	160	160	160	160	170	+ 23·2	+ 6·3
Ägg, svenska, färska	»	132	568	179	160	149	153	160	+ 40·4	0·0
Potatis: gammal	»	8	20	14	14	14	14	14	+ 55·6	0·0
»	100 kg	·	1779	1066	1088	1106	1117	1170	·	+ 7·5
färsk, svensk	kg	13	29	23	31	—	—	31	+ 6·9	0·0
Gula ärter, svenska	»	31	78	42	42	41	41	41	+ 36·7	— 2·4
Bruna bönor, holländska	»	48	214	58	52	114	114	115	+ 150·0	+ 121·2
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	75	43	43	43	43	43	+ 38·7	0·0
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	56	28	28	27	27	28	+ 33·3	0·0
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	73	37	37	36	36	37	+ 37·0	0·0
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	99	43	43	43	43	43	+ 19·4	0·0
ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	111	44	44	45	45	45	+ 15·4	+ 2·3
Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	96	65	65	65	65	65	+ 58·5	0·0
hårt knäckebröd	»	·	·	85	84	85	85	85	·	+ 1·2
sötlimpa eller siktbröd	»	38	96	64	64	64	65	65	+ 71·1	+ 1·6
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	64	50	50	50	50	50	+ 61·3	0·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	141	141	141	142	143	+ 90·7	+ 1·4
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	116	78	78	78	78	79	+ 79·5	+ 1·3
billigaste sort » » mjölk	»	60	167	92	92	93	93	94	+ 59·3	+ 2·2
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	·	107	107	108	108	110	·	+ 2·8
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	197	202	210	212	215	+ 82·2	+ 6·4
soppkött	»	100	490	156	158	166	167	169	+ 74·2	+ 7·0
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	251	255	272	273	269	+ 105·3	+ 5·5
spädkalv	»	72	312	151	150	164	163	163	+ 136·2	+ 8·7
Fårkött, färskt, stek	»	133	600	237	245	258	258	261	+ 91·9	+ 6·5
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	·	190	194	199	200	205	·	+ 5·7
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	220	222	222	220	223	+ 74·2	+ 0·5
salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	619	223	226	227	225	228	+ 68·9	+ 0·9
Fläskkorv, ej delikatess-	»	·	·	·	·	170	171	171	·	·
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	112	108	106	105	111	+ 48·0	+ 2·8
gädda	»	108	333	159	163	143	149	168	+ 48·7	+ 3·1
sill	»	34	110	65	67	66	74	76	+ 100·0	+ 13·4
strömming	»	38	114	61	65	58	62	66	+ 78·4	+ 1·5
torsk	»	55	160	90	90	86	90	90	+ 63·6	0·0
rödspotta (spätta)	»	79	244	149	149	149	149	154	+ 92·5	+ 3·4
kolja	»	·	·	119	118	118	117	118	·	0·0
Salt sill, prima islands-	»	45	148	50	51	50	50	50	+ 16·3	— 2·0
Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	·	281	278	287	287	288	·	+ 3·6
Socker, bit-	»	67	133	48	48	50	50	50	— 21·9	+ 4·2
Salt, matsalt	»	·	32	15	15	15	15	15	·	0·0
Äpplen, ät-	»	·	·	105	116	113	113	113	·	— 2·6
Apelsiner, medelstora	dussin	·	·	131	140	124	123	123	·	— 12·1
Bananer, prima	kg	·	·	160	164	164	164	164	·	0·0
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	·	81	80	83	84	84	·	+ 5·0
Vitkål, svensk	»	·	·	28	38	33	34	36	·	— 5·3
Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	·	·	24	24	24	24	24	·	0·0
Svagdricka	l	6	16	16	16	16	16	16	+ 166·7	0·0
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	·	33	32	32	32	32	·	0·0
Fotogen, Water White	l	20	71	21	21	21	21	21	+ 5·0	0·0
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	·	17	17	17	17	17	·	0·0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	2310	1145	1150	1130	1125	1125	+ 54·1	— 2·2
barr-, » »	»	575	1895	900	900	890	890	890	+ 52·1	— 1·1
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	—	647	649	636	634	636	+ 62·2	— 2·0
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	234	—	347	353	325	324	325	+ 41·9	— 7·9
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	·	577	589	511	512	513	·	— 12·9
c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	·	·	569	583	502	502	503	·	— 13·7

[1] Preliminära siffror.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i föregående häfte av denna tidskrift meddelade redogörelsen för levnadskostnaderna i Sverige lämnas i nedanstående tabeller en sammanställning av motsvarande indextal från vissa främmande länder.

Tab. 1. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel — inkl. dryckesvaror och tobak — bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Juli 1914 = 100	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1930	138	205	159	180	176	178	151	174	144	153	·	195	142	200	179	179	200	176
» 1931	127	206	153	173	173	176	137	173	140	143	·	189	125	203	169	157	177	173
» 1932	124	206	146	168	172	177	138	172	138	144	·	188	122	205	168	163	152	179
» 1933	120	202	138	162	187	175	136	172	135	142	·	187	128	209	171	175	173	182
» 1934	123	201	136	166	191	174	137	168	135	144	·	188	134	210	178	191	199	183
» 1935	129	198	137	167	178	174	143	166	134	143	·	188	147	216	174	192	214	183
» 1936	134	196	139	169	170	173	150	167	137	146	·	190	146	225	179	196	227	182
» 1937	138	195	148	179	166	177	162	171	150	159	·	198	—	—	—	—	—	—
» 1938	143	196	152	182	176	178	170	177	154	161	·	204	153	234	184	209	246	187
sept./okt. »	145	196	150	181	181	178	167	177	151	161	·	204	154	234	185	209	246	187
dec./jan. 1939	145	196	149	181	181	180	167	177	149	161	·	204	155	237	181	209	246	187
mars/apr. »	145	198	149	181	188	180	167	177	148	161	·	205	154	237	181	209	246	187
juni/juli »	147	198	147	182	198[1]	182	169	181	147	162	·	204	—	—	—	—	—	—

Tab. 2. Levnadskostnader. Internationell översikt.

1914 (eller annat förkrigsår) = 100	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Storbritannien	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Rom)[2]	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Nya Zeeland
juni/juli 1930	164	161	165	1108	155	148	572	866	162	158	531	167	156	129	158
» 1931	158	151	154	1020	147	138	589	789	153	150	488	150	137	123	145
» 1932	156	149	154	1003	143	121	535	708	141	138	465	136	125	118	·
» 1933	153	147	160	985	138	119	516	697	137	131	447	128	120	115	126
» 1934	155	148	166	966	141	122	522	653	140	129	419	136	122	116	129
» 1935	156	150	173	983	143	123	490	649	136	127	430	140	123	116	133
» 1936	158	155	174	984	146	125	497	677	131	130	·	143	125	116	136
» 1937	162	166	180	·	155	125	606	728	138	137	459	147	131	119	146
» 1938	166	172	182	·	159	126	692	761	140	137	499	—	132	124	151
juli/aug. »	·	173	·	1061	156	127	·	755	139	137	—	—	134	123	151
aug./sept. »	·	172	·	·	156	127	·	755	138	136	502	—	132	123	151
sept./okt. »	167	170	182	·	155	125	689	764	139	137	498	—	132	122	151
okt./nov. »	·	170	·	1086	156	125	·	769	138	137	500	—	132	122	152
nov./dec. »	·	170	·	·	156	125	·	772	137	137	499	—	131	122	151
dec./jan. 1939	167	169	183	·	155	125	722	768	138	137	499	—	131	123	154
jan./febr. »	·	170	·	1090	155	126	·	—	—	137	498	—	131	—	154
febr./mars »	·	170	·	·	155	126	·	759	—	136	—	—	130	—	155
mars/april »	168	171	183	·	153	126	—	754	138	136	—	—	130	—	154
april/maj »	·	171	·	1084	153	126	·	751	—	136	—	—	130	124	—
maj/juni »	·	171	·	·	153	126	·	—	—	137	—	—	131	124	156
juni/juli »	169	172	183	·	156	127	—	—	136	137	—	—	130	—	—
juli/aug. »	·	—	·	·	155	127	·	—	—	—	—	—	—	—	157

[1] Uppgången från föregående kvartal beror på ändring av beräkningsmetoden.
[2] Före april 1937 Milano.

Litteraturöversikt.

(Juli 1939.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

ANDERSSON, GUNNAR. Internationella arbetskonferensen 1939. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 28.

B[RUNIUS], TH. Den internationella sociallagstiftningens förfall. Industria 1939, nr 14.

JOHANSSON, ALBIN. Reflections on monopoly price-fixing. Review of international co-operation 1939, nr 7.

MANNIO, N. A. La collaboration internordique en matière de politique sociale. Le nord 1939, nr 2.

Sverige.

BREITHOLTZ, ANNA. Ungdomsproblem i Norrbotten. Hertha 1939, nr 6/7.

JACOBSSON, GUNNE. Handböcker i sociallagstiftning. Förvaltningsrättslig tidskrift 1939, nr 3.

KARLBOM, T. Rationaliseringsutredningen. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 27—29.

ODHE, TH. Rationalisering, arbetstillgång och folkhushåll. Kooperatören 1939, nr 13.

RYDH, HANNA. Departement för hemfrågor. Hertha 1939, nr 6/7.

Amerikas förenta stater.

STERNBERG, F. Blick på den ekonomiska utvecklingen i U. S. A. Kooperatören 1939, nr 12.

Belgien.

Arbetslönens andel i produktionskostnaderna. Industria 1939, nr 15.

Frankrike.

FREDRIKSSON, K. Fransk demokrati betalar lärpengar. [Anm. av: T. Gårdlund: Frankrikes väg.] Fackföreningsrörelsen 1939, nr 27.

Polen.

MANDEL, A. Arbejdernes Stilling i Polen. Arbejderen 1 juli 1939.

Arbetarskydd.

FRISTEDT, A. E. Arbetarskyddets uppkomst och utveckling. Metallarbetaren 1939, nr 27.

Kanada.

MACKINTOSCH, MARGARET. Workmen's compensation in Canada. International labour review juli 1939.

Storbritannien.

Workmen's compensation. The trades union congress demands. Labour juli 1939.

Arbetslön och arbetstid.

Sverige.

HJALMARSON, H. Den nya arbetstidslagen för detaljhandeln och nya butikstängningslagen. Kooperatören 1939, nr 12.

Hembiträdenas arbetsförhållanden. [Socialstyrelsens undersökning.] S. A. P. information 1939, nr 12.

Minimilön — normallön. S. A. R. A. stänger restauranger mitt i högkonjunkturen. Sv. hotellrevy 1939, nr 7.

Finland.

Industriarbetarnas lönenivå år 1938. Social tidskrift 1939, nr 6.

Norge.

The question of family allowances in Norway. International labour review juli 1939.

Tyskland.

PRELLER, L. Mehrarbeit — Mehrleistung. Soziale Praxis 1939, nr 13.

SCHMIDT, F. H. Die Jugendurlaubsverordnung. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 20.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Sverige.

ARVAS, B. Det aktuella arbetslöshetsläget i Västernorrland. Tidskrift för fattigvård 1939, nr 4.

HYRENIUS, H. Befolkningskris och hembiträdesbrist. Hertha 1939, nr 6/7.

Arbetslöshetskassefrågan. Målarnas facktidning 1939, nr 7.

Amerikas förenta stater.

De eldre arbeideres beskjeftigelsesproblem i U. S. A. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1939, nr 6.

Employment problems of older workers. Labor information bulletin 1939, nr 5.

Danmark.

Beskæftigelsespolitik i den næste Krise. Arbejderen 1 juli 1939.

Frankrike.

Unemployment legislation in France. Industrial and labour information 3 juli 1939.

Nederländerna.

La lutte contre »le chômage des jeunes» aux Pays-Bas. Revue du travail 1939, nr 7.

Norge.

Arbeidsledighetstrygden settes i kraft. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1939, nr 6.

Polen.

Le service du travail en Pologne. Revue du travail 1939, nr 7.

Tyskland.

GAEBEL, KÄTHE. Der nichtsesshafte Mensch. Soziale Praxis 1939, nr 14.

GALLAND, TH. Wandlungen im Wirtschaftsgefüge des mitteldeutschen Raumes. Soziale Praxis 1939, nr 14.

REELE, JEANNE. Det tyska kvinnoidealet under upprustningen. Tiden 1939, nr 7.

Hausfrau im Arbeitseinsatz. Der deutsche Volkswirt 20 juni 1939.

Wo gibt es noch Arbeitskräfte? Der deutsche Volkswirt 7 juli 1939.

Befolkningsfrågan.

Tyskland.

Heiratsalter und Beruf der Frau. Soziale Praxis 1939, nr 13.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

AHLMARK, S. Nyheterna i hyreslagstiftningen. Sveriges fastighetsägaretidning 1939, nr 15.

ÅHRÉN, U. En bostadsundersökning i Göteborg. Byggmästaren 1939, nr 19.

Den eviga oron på Göteborgs hyresmarknad. Sveriges fastighetsägaretidning 1939, nr 14.

Danmark.

Den nya danska saneringslagen. Sveriges fastighetsägaretidning 1939, nr 14.

Tyskland.

EBEL. Neue Mittel für Instandsetzungen in Grenzgebieten. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 19.

GOLDAMMER, O. Zur Neuordnung des deutschen Baurechts. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 19.

[SELDTE, FRANZ.] Reichsarbeitsminister Franz Seldte über die Bedeutung des Kleingartenwesens. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 19.

Gemeinnützig bauen. Soziale Praxis 1939, nr 14.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

DOLL, E. A., & FITCH, KATHRYN A. Social competence of juvenile delinquents. The journal of criminal law and criminology maj—juni 1939.

Sverige.

EKHOLM, E. Synpunkter på frågan om taxor rörande ersättning för s. k. öppen fattigvård. Tidskrift för fattigvård 1939, nr 4.

HANSON, R. Om arbetsterapi vid kustsanatoriet Apelviken. Sv. vanföre-tidskrift 1939, nr 7.

JOHANSSON, HERBERT. Fattigvården på svensk landsbygd under 1700-talet. Tidskrift för fattigvård 1939, nr 4.

LINDNER, T. Om förhållandet mellan psykiatri och rättsskipning. Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 7.

Psykisk misshandel i hemmen. Folkskollärarnas tidning 1939, nr 29.

Belgien.

VERVAECK, P. Rééducation professionnelle et reclassement social des aveugles et sourds-muets. Revue du travail 1939, nr 7.

Finland.

TOIVOLA, O. Alkoholist- och lösdrivarvården på basen av de nya vårdlagarna. (Föredrag.) Social tidskrift 1939, nr 6.

Soc. rådsrepublikernas union.

BERMAN, N. Juvenile delinquency under the Soviets. The journal of criminal law and criminology maj—juni 1939.

Ett ryskt ålderdomshem. Tidskrift för fattigvård 1939, nr 4.

Tyskland.

Die öffentliche Wohlfahrtspflege im Jahre 1937/38. Wirtschaft und Statistik 1939, nr 13.

Föreningsväsen.

Sverige.

BRUNIUS, TH. The Swedish employers' federation — its activities and headquarters. The Anglo-Swedish review juli 1939.

Hälso- och sjukvård.

BOHMAN, F. De reumatiska sjukdomarna. Folkpensioneringen 1939, nr 6.

Sverige.

HOLM, S. Behovet av läkarkrafter inom en fullgod sjukvårdsorganisation. Sv. läkartidningen 1939, nr 27.

SUNDELIN, F. Om kuranstaltsvården och dess socialmedicinska uppgifter. Sv. sjukkasse-tidning 1939, nr 7.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

HÖIJER, E. Det svenska jordbrukets ställning. Nordisk tidskrift 1939, nr 4.

PERSSON, RAGNAR V. Reformering av egnahemsverksamheten. S. A. P. information 1939, nr 13.

Amerikas förenta stater.

EINARSEN, J. Amerikansk landbrukspolitikk. Statsökonomisk tidsskrift 1939, nr 4.

Danmark.

RAVNHOLT, H. Træk af dansk Landbrugspolitik. Kooperatören 1939, nr 13.

Tyskland.

Maschinen und Wohnungen für die Landwirtschaft. Soziale Praxis 1939, nr 13.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

Avtalet och de oorganiserade arbetarna. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 6.

Ett socialt fredsfördrag. Huvudavtalet mellan S. A. F. och L. O. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 6.

Finland.

Statsministern [Cajander] och regleringen av arbetsförhållandena. Industritidningen 1939, nr 6.

Tyskland.

HELLWIG, W. Die Stellung der Rechtsberatungsstellen der deutschen Arbeitsfront im Arbeitsleben. Soziale Praxis 1939, nr 13.

SCHUMANN. Unternehmer und Angestelltenerfinder. Der deutsche Volkswirt 7 juli 1939.

Die neue Arbeitsordnung. Der deutsche Volkswirt 14 juli 1939.

Kooperation.

Danmark.

RAVNHOLT, H. Andelsbevægelsen belyst i Erhvervstællingen. Andelsbladet 1939, nr 27.

Finland.

KARLSON, ELIS. Den kooperativa egenproduktionen i Finland jubilerar. Kooperatören 1939, nr 13.

RAVHNHOLT, H. Det finske Landbrugs Andelsbevægelse. Andelsbladet 1939, nr 29.

Palestina.

The co-operative movement in Palestine. International labour review juli 1939.

Levnadskostnader.

Nahrungsmittelverbrauch und Beruf. Vierteljahrsh. zur Statistik des deutschen Reichs 1939, nr 1.

Sverige.

KOOPERATIVA FÖRBUNDET. Rabattering av mjölk och smör. (Yttrande över jordbruksutredningens förslag.) Kooperatören 1939, nr 13.

Amerikas förenta stater.

FALK, I. S., & SANDERS, B. S. The economic status of urban families and children. Social security bulletin 1939, nr 5.

Frankrike.

Le budget familial ouvrier en France. Revue du travail 1939, nr 7.

Schweiz.

Die Ernährung der Basler Angestellten und Arbeiter. Schweiz. Konsum-Verein 1939, nr 29.

Tyskland.

Les budgets ouvriers en Allemagne. Revue du travail 1939, nr 7.

Der Verbrauch an Nahrungs- und Genussmitteln im Jahre 1938. Wirtschaft und Statistik 1939, nr 12.

Lärlingsväsen och yrkesorientering.

Sverige.

KOOPERATIVA FÖRBUNDET. Ungdomens yrkesvägledning. (Yttrande över socialstyrelsens utredning.) Kooperatören 1939, nr 13.

PERSSON, RAGNAR V. Reformering av den lägre lantbruksundervisningen. S. A. P. information 1939, nr 12.

PLOMGREN, IDA V. [M. FL.] Vi behöva yrkesvägledare. Hertha 1939, nr 6/7.

STENSIÖ, B. Jordbrukareungdomens yrkesutbildning. Mjölkpropagandan 1939, nr 7.

Nykterhetsfrågan.

ENGLUND, E. Alkoholproblemet i trafikproblemet. Tirfing 1939, nr 3.

GRAF, O. Die Frage der Verwertbarkeit des Alkohols (Aethylalkohols) für die Muskelarbeit nach Eliane le Breton. Forschungen zur Alkoholfrage 1939, nr 2.

En skala över förgiftningssymptomen vid alkoholpåverkan. Tirfing 1939, nr 3.

Sverige.

ERICSSON, JOHN S., & BOHLIN, I. Die Nüchternheitsunterricht in Schweden. Forschungen zur Alkoholfrage 1939, nr 2.

ÅMAN, A. Huvudreglerna i den svenska alkohollagstiftningen. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 5.

Rattfylleriet och den allmänna opinionen. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 7.

Amerikas förenta stater.

STRÖM, OLGA. Alkoholpåverkan hos olycksbilister och andra. En märklig amerikansk undersökning. Tirfing 1939, nr 3.

Finland.

HERCOD, R. Die Alkoholfrage in Finnland. Forschungen zur Alkoholfrage 1939, nr 2.

Socialförsäkring.

Sverige.

HÅKANSSON, SIGNE, & NORDGREN, OLIVIA. Änkornas ställning i samhället. Hertha 1939, nr 6/7.

Rätten till pension, tilläggspension och barnbidrag. Handelsarbetaren 1939, nr 7.

Sjukkassorna och den nya tbc-lagstiftningen. Sv. sjukkasse-tidning 1939, nr 7.

Tillämpningen av lagen om kommunala pensionstillskott m. m. Tidskrift för fattigvård 1939, nr 4.

Amerikas förenta stater.

A bill to amend the social security act in the United States. Industrial and labour information 24 juli 1939.

Norge.

MOHR, T. Forskjellige forhold vedrörende alderstrygden. (Föredrag.) Kommunalt tidsskrift 1939, nr 5.

Stortinget öker kommunenes utgifter til ulykkestrygden. Kommunalt tidsskrift 1939, nr 5.

Nya Zeeland.

ROCKWELL, A. F. The New Zealand social security act. Social security bulletin 1939, nr 5.

Tyskland.

BONUS, H. Neuordnung in der Beitragsbemessung der Sozialversicherung? Soziale Praxis 1939, nr 13.

Supplementary insurance benefit in Germany. Industrial and labour information 24 juli 1939.

Zur Alters- und Hinterbliebenen-Versorgung der Gefolgschaft. Soziale Praxis 1939, nr 14.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

(Delvis med särskilda anmälningar.)

BASEL. Statistisches Amt des Kantons Basel-Stadt.
Basler Haushaltungsrechnungen 1936/38. Basel 1939. (Mitteilungen. 61.)

Arbetet utgör ett led i en hela Schweiz omfattande undersökning berörande 2000 hushåll. Till socialstyrelsens bibliotek har tidigare inkommit till serien hörande redogörelse avseende Zürich. Undersökningen i Basel omfattar dels 120 hushåll, vilka fört räkenskaper året 1936/37, dels 45 hushåll, som deltagit för 1937/38. De sistnämnda redovisas mera summariskt. Ungefär halva antalet deltagare tillhöra arbetarklassen och halva de lägre tjänstemännen. Uppgifter lämnas angående inkomster, utgifter och förbrukade kvantiteter av födo- och njutningsämnen dels per hushåll, dels per konsumtionsenhet (enligt Engels skala). Därvid lämnas särskild redovisning för olika socialgrupper, inkomstgrupper (efter familjeinkomsten) och grupper av hushåll av olika storlek (efter antalet konsumtionsenheter). Särskilt fyllig har jämförelsen av hushållningens utveckling i tiden blivit, då jämförelsematerial kunnat uppställas för åren 1912, 1919, 1920, 1921, 1922 och 1923.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
The I.L.O. year-book. Year 9 (1938/39). Geneva 1939.

Denna uppslagsbok, som härmed utkommer med sin nionde årgång, är uppställd efter i huvudsak samma schema som närmast föregående år. Först redogöres sålunda för den internationella arbetsorganisationens egen verksamhet under det gångna året: förändringar i medlemsstocken, ratificeringar och tillämpning av internationella konventioner samt arbetskonferensens och arbetsbyråns arbetsresultat. Därefter följer en översikt av verksamheten inom de organ i skilda länder, som på grund av sitt ändamål eller arten av sin verksamhet befordra den internationella arbetsorganisationens uppgifter, d. v. s. arbetarnas och arbetsgivarnas organisationer, privata internationella organisationer och de religiösa samfunden. Vidare behandlas i särskilda kapitel den ekonomiska utvecklingen under året, arbetsförhållanden, socialförsäkring, löneförhållanden, sysselsättning och arbetslöshet, internationell omflyttning, arbetslagstiftning, levnadsstandarden samt speciella problem för vissa kategorier av arbetstagare. I de flesta

av dessa kapitel upptages varje land i bokstavsordning till behandling — i vissa fall efter en allmän, orienterande översikt. I kapitlet om levnadsstandarden finner man som en nyhet för året ett avsnitt om näringsförhållandena. Framställningen har i allmänhet förts fram t. o. m. första kvartalet 1939.

NATIONERNAS FÖRBUND. Advisory committee on social questions.
Study on the legal position of the illegitimate child. Geneva 1939. (Publ. 1939: 4. 6.)

Arbetet utgör en sammanfattning av uppgifter för olika länder om förekomsten av utomäktenskapliga barn och dessas ställning i samhället. Efter en kort inledning omfattande begreppsbestämningar och en historisk överblick behandlas de utomäktenskapliga barnens nuvarande rättsliga ställning, t. ex. i fråga om familjenamn och arvsrätt, förhållande till kyrkosamfund, fastställande av faderskap, legitimering av utomäktenskapliga barn, föräldrarnas vårdnadsplikt, det allmännas befattning med barnens vård, bestämmelser om skydd för kvinnor och mödrar, ekonomiskt bistånd åt mödrar och barn genom socialförsäkring och offentlig hjälpverksamhet m. m. Icke minst värdefulla äro det register över olika länders författningar på området och den utförliga litteraturförteckning, som bifogats.

ALM, ULLA. Cooperative housing in Sweden. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

ALLMÄNNA VÄGHÅLLNINGSBESVÄRET PÅ LANDET. Statistisk tabell angivande för varje väghållningsdistrikt och län de allmänna vägarnas längd och kostnaden för väghållningen m. m. för år 1937... Upprättad i K. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Sthlm 1939.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics.
Bulletin. Wash. 1939.
637. *Williams, F. M., & Hanson, Alice C.* Money disbursements of wage earners and clerical workers in the North Atlantic region, 1934—36. Vol. 1.

— — Women's bureau.
Bulletin. Wash. 1939.
169. *Nienburg, Bertha M.* Conditions in the millinery industry in the United States.

— Works progress administration. Division of social research.
State public welfare legislation. Wash. 1939. (Research monograph 20.)
Workers on relief in the United States in March 1935. Vol. 1. A census of usual occupations. Wash. 1938.

ARBEIT UND ERNÄHRUNG. Mit Beiträgen von... Berl. 1937. (Beih. zum Zentralblatt für Gewerbehygiene u. Unfallverhütung. 26.)

DANMARK. Den af Handelsministeriet d. 15. nov. 1937 nedsatte Komité.
Betænkning angaaende Revision af visse Dele af Sömandsloven. Khvn 1939.

— Det statistiske Departement.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1939.
Bd 109: H. 1. Rigsdagsvalgene og Folkeafstemningen i april og maj 1939.

FAKTA för socialdemokratiska talare och debattörer. Sthlm 1939.
1939: 3. Sveriges försvarsberedskap.
1939: 4. Den svensk-finska överenskommelsen om skyddet av Ålandsöarnas neutralitet.

FRANKRIKE. Ministère du travail. Direction du travail.
Bulletin de l'inspection du travail et de l'hygiène industrielle. Année 43 (1935). Paris 1938.

GÅRDLUND, T. Frankrikes väg. Ekonomi och socialpolitik 1918—1938. Sthlm 1938. (Landsorganisationens skriftserie. 55.)

HANSSON, S. Employers and workers in Sweden. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

HÄLSOVÅRDSSTADGAN av d. 19 juni 1919 jämte lagar och författningar rörande allmän hälsovård... med förklaringar utg. av Landskommunernas centralbyrå. Sthlm 1939.

HÖJER, A., JERNEMAN, T., & WANGSON, O. R. Some aspects of Swedish social welfare. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Répertoire international des organisations coopératives. Éd. 10. Genève 1939.

INTERNERINGSNÄMNDEN.
Berättelse. 1938. Sthlm 1939.

ISLAND. Hagstofa Island. — Bureau de statistique de l'Islande.
Statistique de l'Islande. Reykjav. 1938—39.
99. État et mouvement de la population 1931—35.
100. Statistique de l'agriculture en 1937.
101. Statistique du commerce en 1937.

JOHANSSON, ALF, & SVENSSON, WALDEMAR. Swedish housing policy. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

LANGE, H. M. Den norska fackföreningsrörelsens historia. En översikt. Övers. [fr. no.] av G. Klackenberg. Sthlm 1939. (Landsorganisationens skriftserie. 54.)

LETTLAND. Bureau de statistique de l'État.
Commerce extérieur et transit de la Lettonie 1938. Riga 1939.

État de l'agriculture en Lettonie en 1938. Riga 1939.

LUND, R. Swedish adult education. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

MÖLLER, G. Swedish unemployment policy. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

NANNESON, L., [m. fl.] Science and cooperation in Swedish agriculture. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

NATIONERNAS FÖRBUND. Service d'études économiques. — Economic intelligence service.

Annuaire statistique. — Statistical year-book. 1938/39. (Publ. 1939: 2. A. 9.)

Review of world trade 1938. Geneva 1939. (Publ. 1939: 2. A. 11.)

NEDERLÄNDERNA. Departement van sociale zaken.

Centraal verslag der arbeidsinspectie. 1937. 's-Gravenh. 1938.

NORGE.

Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1939.

163. Norges postverk 1938.

166. Sinnssykeasylenes virksomhet 1937.

167. Det sivile veterinærvesen 1937.

168. Industriarbeidertrygden. Ulykkestrygden for industriarbeidere m. v. 1936.

— Rikstrygdeverket.

Årsberetning. 42 (1938). Oslo 1939.

SACHSEN. Sächsisches statistisches Landesamt.

Statistisches Jahrbuch für das Land Sachsen. 51 (1935/38). Dresd. 1939.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.

Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1939.

84. Schweizerische Fabrikstatistik vom 16. Sept. 1937.

87. Bevölkerungsbewegung in der Schweiz 1937.

SKIÖLD, Å. Om arbetstagarebegreppet. Föredrag. Sthlm 1939. (Sv. arbetsgivareföreningen.)

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939. Sthlm 1939.

18. 1938 års arvsskattekommitté. Betänkande med förslag till förordning om arvs- och gåvoskatt m. m. [Avg. d. 31 maj 1939.] (Fi.)

19. Betänkande om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. Avg. [d. 10 juni 1939]. (Fi.)

STORBRITANNIEN. Ministry of labour.

Holidays with pay. Collective agreements between organisations of employers and workpeople. Lond. 1939.

Report for the year 1938. Lond. 1939.

STREYFFERT, TH. The forest. Sweden's »green gold». Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

SVENSK ARBETARRÖRELSE under hundra år. Huvudred. o. textförf. *T. Nerman.* Sthlm 1938.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1939.

Hälso- och sjukvård.

Hälso- och sjukvården vid marinen år 1938. Av marinöverläkaren.

Lotsverket år 1938. Av K. lotsstyrelsen.

Socialstatistik.

Kooperativ verksamhet i Sverige år 1937. Av Socialstyrelsen.

Sparbanker.

Allmän sparbanksstatistik år 1937. Av Statistiska centralbyrån.

Statens vattenfallsverk år 1938. Av K. vattenfallsstyrelsen.

SÖDERLUND, E., & HEDIN, N. Outlines of Sweden. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

TIGERSCHIÖLD, M. Swedish steel throughout the centuries. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

TONNDORF, H. G. Världsekonomin på krigsfot. Sthlm 1939.

TÖRNQVIST, G. An outline of Swedish retail distribution. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

WIGFORSS, E., & OHLIN, B. That Swedish budget. Sthlm 1939. (The R. Swedish commission, New York World's fair, 1939.)

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 21 juli—20 augusti 1939 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
521.	K. kung. ang. ändring i vissa delar av instruktionen för socialstyrelsen den 23 december 1937 (nr 1031)	22 juni
525.	K. *kung. ang. ändring i vissa delar av stadgan den 23 december* 1920 (*nr* 945) för statens tvångsarbetsanstalter och i samband med dem anordnade alkoholistanstalter	22 »
526.	K. kung. ang. ändring i vissa delar av stadgan den 22 juni 1932 (nr 318) för statens alkoholistanstalt å Venngarn	22 »
529.	K. kung. ang. ändring i 5 § instruktionen för skyddshemsinspektören den 23 december 1937 (nr 1012)	22 »

INNEHÅLL

Statliga kristidsåtgärder 625

Lösdriverilagstiftningskommitténs betänkande 632
Löneförhållandena inom trädgårdsnäringen 637
Beräkningen av socialstyrelsens levnadskostnadsindex 643

1939 års allmänna hyres- och bostadsräkning igångsättes 653
Regleringen av hembiträdenas anställnings- och arbetsförhållanden . . . 657

Kortare meddelanden 666
Fransk upplaga av »Sociallagstiftning och socialt arbete i Sverige» 666
De privatanställdas ekonomiska och sociala problem 666
Förslag om förbättrat arbetarskydd i Danmark 667
Industriarbetarnas löner i Finland år 1938 667

Tuberkuloseftervård — ett de partiellt arbetsföras sysselsättningsproblem . . . 668

Folkpensioneringen åren 1936 och 1937 . 670

Ut- och invandring under år 1938 . . . 671
Flyktingarnas ekonomiska betydelse för Storbritannien 672

Periodiska översikter

Arbetsmarknaden under augusti 1939 . 673
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 juli 1939 675
Sveriges offentliga arbetsförmedling augusti 1939 676
Statens arbetslöshetskommission juli och augusti 1939 678
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet 679
Livsmedelspriser under augusti 1939 . 680

Litteraturöversikt 682
Författningar rörande sociala frågor . 689

INDEX

Mesures gouvernementales pour le temps de crise.
Rapport de la Commission d'étude d'une législation sur le vagabondage.
Les salaires dans la culture jardinière.

Calculs de l'indice du coût de la vie de l'Administration du Travail et de la Prèvoyance sociale.
Recensement des loyers et des habitations pour 1939.
Réglementation des conditions d'engagement et de travail des employées de maison.

Courtes notices.
L'édition française de »Législation et Activité sociales en Suède».
Les problèmes économiques et sociales des employés privés.
Projets d'améliorations de la protection ouvrière au Danemark.
Les salaires des ouvriers industriels en Finlande en 1938.
Protection des tuberculeux après leur guérision — un des problèmes de l'emploi des travailleurs à capacité partielle.
Les pensions nationales pendant les années 1936 et 1937.
La migration en Suède en 1938.
Conséquences économiques de la présence des réfugiés en Grande-Bretagne.

Aperçus périodiques

Le marché du travail en août 1939.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 juillet 1939.
Activité des bureaux de placement publics en août 1939.
La Commission du chômage en juillet et août 1939.
Marché du travail et chômage à l'étranger.
Prix des denrées alimentaires en août 1939.
Bibliographie.
Lois concernant les questions sociales.

RÉSUMÉ.

Mesures gouvernementales pour le temps de crise. Par suite de la crise politique qui a abouti en septembre à l'état de guerre, une série de nouveaux organes provisoires d'État ont été créés et diverses dispositions administratives ont été prises pour soutenir l'industrie, l'approvisionnement national et la protection sociale. L'article renseigne, en particulier, sur la Commission du marché du travail, sur la commission d'approvisionnement national, sur les organisations locales pour le temps de crise et les experts aux prix. P. 625.

Rapport de la Commission d'étude d'une législation sur le vagabondage. La Commission propose comme organes primaires pour le traitement des vagabonds les comités de surveillance institués par la Loi de 1939 sur les condamnations avec sursis. En cas de nécessité, ces comités peuvent prescrire que l'individu justiciable de surveillance sera astreint à un certain travail, logera dans une habitation à lui désignée, etc. Les comités pourront aussi prescrire l'internement dans une maison de travail. Dans les cas graves, on peut recourir à l'internement dans une maison de force, dans ce cas, après décision du tribunal De plus sont proposées des modifications dans la législation sur la protection de l'enfance permettant aux commissions de protection de la jeunesse d'intervenir plus aisément contre les individus dévoyés de moins de 21 ans et contre ceux âgés de 21 à 24 ans qui mènent une vie contraire à l'ordre social et aux bonnes mœurs et sont des anormaux psychiques. Des mesures coercitives pourraient être prises, en accord avec les termes de la Loi sur les alcooliques, lorsque l'alcoolisme sera uni à la prostitution. P. 632.

Les salaires dans la culture jardinière. Le revenu annuel moyen en 1938 a été pour les ouvriers jardiniers hommes de plus de 18 ans, de 2 022 cour. et pour les jeunes gens au-dessous de cet âge de 909 cour. Les chiffres correspondants pour les femmes étaient respectivement 1 220 et 702 cour. Le gain horaire moyen s'élevait à 0·81 cour. pour les hommes adultes et à 0·37 cour. pour les jeunes gens et pour les femmes à respectivement 0·55 et 0·33 cour. Le niveau du salaire variait dans les différentes régions du pays et suivant la culture dominante et il était sensiblement plus élevé dans les entreprises où se pratiquaient les contrats collectifs que dans les autres. P. 637.

Calculs de l'indice du coût de la vie de l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale. L'année 1935 ayant été prise pour nouvelle base des nombres-indices à partir du 1er juillet 1939 et certaines modernisations ayant été introduites dans le budget-indice, une description est faite des méthodes appliquées actuellement dans les calculs. Des renseignements sont fournis sur les données servant à déterminer les prix et sur le système de poids adopté; énumération est faite des produits et denrées sur le prix desquels sont basés les calculs. P. 643.

Recensement des loyers et des habitations pour 1939. L'enquête, qui s'étend à environ 380 localités, fait partie des travaux préliminaires pour le nouveau groupement des localités d'après la cherté de la vie, mais elle a aussi pour but de donner d'importants renseignements sur le côté social de la question des habitations. Le plan adopté pour le calcul des loyers est conforme, dans l'ensemble, aux vues émises par la Commission des salaires de l'année 1936 et s'applique, en particulier, à rendre possible une estimation précise de la qualité des habitations dans les localités visées. P. 653.

Réglementation des conditions d'engagement et de travail des employées de maison. L'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale s'est prononcée sur le second rapport de l'enquête sur les employées de maison. Un aperçu est donné d'abord concernant la situation du marché du travail domestique en 1939. L'Administration recommande, d'accord avec les conclusions de l'enquête, une législation de caractère obligatoire, mais sans contrôle d'un organe d'Etat. Le travail doit normalement se terminer à 19 heures en général, et à 19·30 si une demi-heure de loisir est fournie à l'employée comme compensation. L'obligation de rester de garde à la maison pendant deux soirées par semaine au minimum doit entrer dans le travail normal. P. 657.

»*Législation et Activité sociales en Suède*». Cet ouvrage, recemment paru est une traduction en français du manuel suédois »Sociallagstiftning och socialt arbete i Sverige» publié en 1937. Comme sa précédente édition, intitulée »L'Œuvre sociale» (1928), il a été rédigé par l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale sur mandat du Gouvernement. Une introduction sur les ressources naturelles, l'industrie et la population de la Suède précède une série de chapitres étudiant le marché du travail, la protection ouvrière, les assurances sociales, l'organisation de l'hygiène et des services sanitaires l'action antialcoolique, l'assistance publique et privée, la protection de l'enfance, la législation visant à favoriser la création de petites propriétés, la question de l'habitation, les sociétés coopératives, l'instruction publique et les dépenses de la société en faveur des œuvres sociales. P. 666.

Le marché du travail en juillet et août 1939. Le nombre de demandes d'emploi pour 100 places disponibles dans les offices de placement publics était en août de 106 (119 en juillet). Le nombre de chômeurs affiliés à des syndicats représentait à la fin de juillet 4·7 % du nombre total des membres (5·6 en juin). Le nombre de demandes de secours rapportées à la Commission officielle du chômage était à la fin d' août 6 071 (6 634 en juillet). P. 673.

Häftets huvudinnehåll.

September 1939.

Statliga kristidsåtgärder. I samband med den politiska krisen, som i september utvecklats till öppet krigstillstånd, har en rad nya statliga organ tillkommit och särskilda administrativa anordningar vidtagits till stöd för näringslivet, folkförsörjningen och den sociala omvårdnaden. I artikeln redogöres bl. a. för arbetsmarknadskommissionen, folkförsörjningsnämnden, de lokala kristidsorganisationerna och prissakkunniga. Sid. 625.

Lösdriverilagstiftningskommitténs betänkande. Kommittén föreslår som primärorgan för lösdrivarvården de övervakningsnämnder, som skola inrättas enligt 1939 års lag om villkorlig dom. Vid behov skola nämnderna kunna föreskriva att den övervakade skall sköta visst arbete, använda viss bostad o. s. v. De skola också kunna föreskriva intagning på arbetshem. I svårare fall skulle intagning på arbetsanstalt förekomma, i så fall enligt beslut av domstol. Vidare föreslås ändringar i barnavårdslagstiftningen, så att ungdomsnämnderna få större möjlighet att ingripa mot sedeslösa personer under 21 år samt mot personer mellan 21 och 24 år, som föra ett sedeslöst liv och äro psykiskt defekta. Ingripande föreslås skola kunna ske enligt alkoholistlagen, när alkoholism och prostitution förekomma i förening. Sid. 632.

Löneförhållandena inom trädgårdsnäringen. Den genomsnittliga årsinkomsten år 1938 var för manliga trädgårdsarbetare över 18 år 2 022 kr. och för minderåriga 909 kr. Motsvarande uppgifter för kvinnliga arbetare voro 1 220 resp. 702 kr. Den genomsnittliga timförtjänsten uppgick till 0·81 kr. för vuxna manliga arbetare och 0·37 kr. för minderåriga, medan motsvarande timlöner för kvinnor utgjorde 0·55 och 0·33 kr. Lönenivån varierade inom olika landsdelar och huvudslag av odling och låg betydligt högre vid företag med kollektivavtal än vid företag utan dylikt avtal. De individuella lönerna företedde en betydande spridning. Sid. 637.

Socialstyrelsens levnadskostnadsindex. Med anledning av att fr. o. m. den 1 juli 1939 året 1935 införts som basår för indextalen och vissa moderniseringar skett av indexbudgeten, lämnas en redogörelse för det vid beräkningarna för närvarande tillämpade tillvägagångssättet. Uppgifter lämnas sålunda om prismaterialet och viktsystemet med angivande av de varuslag, vilkas priser läggas till grund för beräkningarna. Sid. 643.

1939 års allmänna hyres- och bostadsräkning igångsättes. Undersökningen, som omfattar omkring 380 orter, utgör ett led i förarbetena för nästa dyrortsgruppering men har även till syfte att giva ur bostadssocial synpunkt betydelsefulla upplysningar. Planen för hyresräkningen ansluter sig i stort sett till de av 1936 års lönekommitté framlagda synpunkterna och är bl. a. inriktad på att möjliggöra en noggrannare kvalitetsbedömning av orternas bostadsbestånd. Sid. 653.

Regleringen av hembiträdenas anställnings- och arbetsförhållanden. Socialstyrelsen har avgivit utlåtande över hembiträdesutredningens andra betänkande. Inledningsvis lämnas en översikt

över förhållandena på den husliga arbetsmarknaden under år 1939. Styrelsen förordar i likhet med utredningen en lagstiftning av tvingande karaktär men utan övervakning av statligt organ. Arbetet bör i normala fall avslutas klockan 19, men tiden bör kunna framflyttas till 19.30, om motsvarande ledighet beredes hembiträdet. Vakttjänst minst två kvällar i veckan bör ingå i det normala arbetet. Sid. 657.

Arbetsmarknaden juli—augusti 1939. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna var under augusti 1939 106 (119 i juli). Antalet arbetslösa inom fackförbunden utgjorde vid slutet av juli 4·7 % av medlemsantalet (5·6 % i juni). Antalet till statens arbetslöshetskommission rapporterade hjälpsökande uppgick vid slutet av augusti 1939 till 6 071 (6 634 i juli). Sid. 673.

Statliga kristidsåtgärder.

I samband med den internationella politiska kris, som med september månads ingång utvecklats till öppet krigstillstånd mellan ett flertal stater, har i vårt land vidtagits en rad delvis djupt ingripande åtgärder till stöd för näringslivet, folkförsörjningen och den sociala omvårdnaden. Den allvarliga situationen föranledde även Kungl. Maj:t att den 1 september inkalla riksdagen till urtima möte den 8 samma månad. Här nedan skall en översikt lämnas över nya statliga organ, som tillkommit fram till slutet av september, samt över vissa andra åtgärder från statens sida i samband med den inträdda krisen. Endast ett fåtal av dessa administrativa anordningar har emellertid här kunnat bli föremål för ett utförligare omnämnande.

Arbetsmarknadskommissionen. Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t har socialministern den 19 september tillkallat en av sju ledamöter bestående kommission, med uppgift att följa läget på den svenska arbetsmarknaden. Till kommissionens ledamöter utsågos generaldirektören T. E. N. Bergquist, ordförande, lantbrukaren K. O. H. Andersson i Dunker, ombudsmannen O. Andersson i Malmö, disponenten A. G. T. Enström, ordföranden i landsorganisationen K. A. Lindberg, expeditionschefen Å. S. K. Natt och Dag samt verkställande direktören i arbetsgivareföreningen G. Söderlund. Samtidigt har socialministern såsom experter att medverka vid utredningsarbetet utsett avdelningschefen i arbetslöshetskommissionen C. G. B. Arvas, byråchefen A. H. Johansson, majoren A. G. Nordin och byråinspektören S. A. Skogh.

Socialministern anförde i statsrådsprotokollet, att en betydande arbetslöshet hotade på vissa håll, medan samtidigt brist på arbetskraft uppstått eller kan väntas uppstå inom andra områden. De arbetslösa bispringas genom beredskapsarbeten, genom statens arbetslöshetskommissions verksamhet eller genom rent kommunala åtgärder. Arbetskraftens rörlighet befordras genom den offentliga arbetsförmedlingen. Samhällets åtgärder i dessa hänseenden ha emellertid anordnats med utgångspunkt från helt andra förutsättningar än de, med vilka man nu har att räkna. Det torde vara nödvändigt att utan dröjsmål inrätta ett särskilt organ med uppgift i främsta rummet att noggrant följa förhållandena på den svenska arbetsmarknaden, såväl i fråga om uppkommande arbetslöshet som beträffande brist på arbetskraft, och att föreslå de åtgärder, som därutinnan skulle kunna underlätta en nödvändig utjämning. Såsom en första arbetsuppgift, vilken kräver snabb handläggning, framhåller socialministern förslag till åtgärder för en sådan rationalisering av arbetsmarknadssta-

tistiken, att förändringarna på arbetsmarknaden kunna snabbt och detaljerat följas. En uppgift av största vikt är vidare att överväga spörsmålet om vilka åtgärder, som kunna komma att bli erforderliga, därest krisläget skulle skärpas.

Kommissionen skall ha rådgivande karaktär utan någon administrativ befogenhet. Den sorterar under socialdepartementet och skall fullgöra sina uppgifter i samråd och samverkan med socialstyrelsen, arbetslöshetskommissionen samt rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap. I den mån så befinnes erforderligt skall samarbete äga rum med övriga kommissioner och nämnder, vilka äro eller komma att bli tillsatta med anledning av krisläget.

Folkförsörjningsnämnden. Den 26 augusti bemyndigade Kungl. Maj:t jordbruksministern att tillkalla en nämnd för frågor rörande reglering av landets försörjning med livsmedel och fodermedel m. m. Detta organ, som fått benämningen folkförsörjningsnämnden, erhöll till ordförande byrådirektören N. A. E. Malmfors samt till övriga ledamöter ordföranden i Stockholmsortens slaktdjursförening lantbrukaren B. Blomkvist, ledamoten av riksdagens andra kammare fru O. Nordgren, vice verkställande direktören i Sveriges köpmannaförbund G. Borgström och chefen för kooperativa förbundets livsmedelsavdelningar E. Andersson. Fem sakkunniga skola enligt av Kungl. Maj:t senare meddelat förordnande biträda nämnden, nämligen professorn E. Å. Åkerman, mantalsintendenten G. N. Kollberg, fil. lic. M. Bonow samt assessorerna R. B. Dahlgren och O. A. V. Söderström.

Enligt kungl. kungörelse den 8 september, utkommen den 20 samma månad, har folkförsörjningsnämnden ställts i spetsen för den samma dag beslutade organisationen av *kristidsstyrelser* och kommunala *kristidsnämnder* (Sv. förf.-saml. 1939, nr 657—660). Kungl. Maj:t har därmed tagit i anspråk den vid årets lagtima riksdag antagna lagen om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av krig m. m. föranledda arbetsuppgifter (Sv. förf.-saml. 1939, nr 254). Denna kommunala fullmaktslag trädde i kraft enligt Kungl. Maj:ts beslut den 6 september.

I varje län skola till biträde åt de av Kungl. Maj:t tillsatta centrala kristidsorganen tillsättas en eller två statliga kristidsstyrelser, tillsammans 33 i hela riket. Kungl. Maj:t utser styrelseordförande, och i övrigt skall varje styrelse bestå av minst 4 och högst 8 ledamöter. Länsstyrelse i det län, där kristidsstyrelse har sin huvudsakliga verksamhet, utser en styrelseledamot, medan folkförsörjningsnämnden utser de övriga. Denna nämnd äger även förordna, att hos kristidsstyrelse skall inrättas ett eller flera kontor med särskild föreståndare. Kristidsstyrelserna skola huvudsakligen fullgöra uppgifter, som erfordras för att fylla befolkningens eller produktionens behov av viktiga förnödenheter eller för att tillgodose annat ändamål av betydelse för folkförsörjningen. Närmare föreskrifter om kristidsstyrelsernas uppgifter komma att meddelas av folkförsörjningsnämnden.

Kristidsnämnderna skola tillsättas av kommunerna inom tid, som vederbörande länsstyrelse bestämmer. Nämnderna skola bestå av ordförande samt minst 2 och högst 8 ledamöter. Ordföranden utses av kristidsstyrelsen inom respek-

tive områden och ledamöterna av kommunen. Kristidsnämnderna ha till uppgift att biträda vid inventeringar av förråd av varor, att tillse att beslagtagna varor noggrant vårdas, att utdela ransoneringskort och andra inköpstillstånd o. dyl. Vidare skola nämnderna upprätta föreskrivna förteckningar över befolkningen, övervaka att föreskrifter i konsumtionsreglerande syfte noggrant efterlevas och att överträdelser av desamma beivras.

Länsstyrelse kan besluta, att två eller flera kommuner helt eller delvis böra sammanföras till *kommunalt kristidsförbund* och fastställer därvid förbundets benämning och den ort, där detsamma skall ha sitt säte. För dylikt kommunalt kristidsförbund skall finnas en förbundsdirektion, som äger att svara för förbundet och att handha dess tillgångar.

I samband med ovan berörda åtgärder må omnämnas Kungl. Maj:ts beslut den 6 september att sätta den allmänna förfogandelagen i kraft. Enligt denna av årets lagtima riksdag antagna lag (Sv. förf.-saml. 1939, nr 293) äger Kungl. Maj:t ålägga ägare eller innehavare av förnödenheter, som äro av vikt för befolkningen eller produktionen eller eljest av betydelse för det allmänna, att ställa sådana varor till kronans förfogande mot fastställd taxa eller av riksvärderingsnämnden bestämd ersättning.

Prissakkunniga. Finansministern erhöll den 26 augusti Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla sju sakkunniga att följa prisutvecklingen m. m. Dessa sakkunniga tillkallades den 1 september, varvid utsågos till ordförande t. f. generaldirektören A. Gjöres och till övriga ledamöter andre ordföranden i landsorganisationen A. G. Andersson, disponenten G. A. G. Engel, verkställande direktören i Sveriges slakteriförbund G. A. Holmberg, redaktören A. Lindberger, byggnadsingenjören A. Nordström samt direktören E. Söderberg.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 26 augusti anförde finansministern bl. a. följande. Sveriges försörjningsläge synes mig icke ge anledning till sådana farhågor för prisutvecklingen som nu kunna motivera ett ingripande med stöd av föreliggande fullmakt att vidtaga vissa prisreglerande åtgärder. Detsamma gäller övriga betydelsefulla faktorer i det ekonomiska läget av i dag. Anledning finnes dock i den uppkomna situationen att med största uppmärksamhet från början följa utvecklingen och överväga i vad mån denna kan ge anledning till åtgärder av det ena eller andra slaget till stöd för penningvärdet. I första hand åvilar denna uppgift riksbanken såsom valutavårdande organ. Med tanke på frågans omfattning och behovet av fortlöpande marknadsiakttagelser till stöd för dess bedömande finner jag dock skäl att förorda att särskilda sakkunniga tillsättas för att i nära kontakt med riksbanken och i samarbete med rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap samt övriga av uppdraget berörda organ fullgöra de uppgifter jag här angivit. Dessa sakkunniga böra representera olika konsument- och producentintressen samt äga god kännedom om svenska marknadsförhållanden. Deras antal torde lämpligen kunna bestämmas till sju. Åt sakkunniga vid konjunkturinstitutet torde böra uppdragas att biträda vid arbetet såsom sekreterare.

Det utredningsarbete som skulle åvila de sakkunniga tager omedelbart sikte på det aktuella läget och de risker för en ogynnsam utveckling, som detta kan rymma. Skulle en förändring till det bättre inträda, framhåller slutligen finansministern, synes de sakkunnigas arbete likväl lämpligen böra fullföljas. Mot bakgrunden av erforderliga marknadsstudier bör i så fall den prispolitiska beredskapen underkastas de ytterligare överväganden, som må befinnas av nöden och förslag till erforderliga kompletteringar utarbetas.

De prissakkunniga ha tillsatt en särskild priskontrollör, byråingenjören i kommerskollegium K. A. Wickman, som närmast erhållit i uppgift att mottaga de hänvändelser från allmänheten, vilka kunna föranledas av förhållandena på varumarknaden. De sakkunniga ha i övrigt inlett samarbete med olika myndigheter, däribland även socialstyrelsen. I början av september företog styrelsen i samband med sin fortlöpande prisrapportering en enquête rörande de under dagarna närmast efter krigsutbrottet inträffade prisstegringarna i detaljhandeln.

Såsom en omständighet av betydelse i samband med tillsättande av de prissakkunniga må nämnas beslutet att frångå den under flera år bestående anknytningen av den svenska valutan till den engelska. Fr. o. m. den 28 augusti upphörde sålunda riksbanken att notera den svenska växelkursen med utgångspunkt från det engelska pundet. Pundkursen sänktes därvid från 19·40 kr. till 17·90 kr. (Den 25 september var kursen 16·90 kr.)

Riksbankens ledning hänvisade vid sitt här berörda beslut till den senaste utvecklingen på valutamarknaden och betonade, att steget borde ses mot bakgrunden av riksbankens allmänna strävan att stabilisera det inhemska penningvärdet. I anledning av den inträdda situationen erhöll riksbankens konsumtionsprisindex ökad aktualitet. Den av socialstyrelsen anordnade särskilda prisrapporteringen för denna index hade under de senaste åren efter hand minskats, och fr. o. m. år 1939 beräknades indextalen endast månadsvis. I slutet av augusti beslöt emellertid riksbanken att återgå till en veckoindex, grundad på en i erforderlig grad utökad prisrapportering.

Med stöd av en av riksdagen lämnad fullmakt beslöt Kungl. Maj:t den 6 september att sätta den vid årets lagtima riksdag antagna maximiprislagen (Sv. förf.-saml. 1939, nr 349) i kraft. Därmed ha statsmakterna erhållit möjlighet föreskriva maximipriser, om priserna å förnödenheter, som äro av vikt för befolkningen eller produktionen, väntas visa en stegring, vilken kan medföra en fortgående försämring av den svenska kronans inhemska köpkraft eller en avsevärd nedsättning av befolkningens levnadsstandard. I maximiprislagen stadgas dessutom bl. a. skyldighet för envar att vid förfrågan av länsstyrelse eller polismyndighet lämna upplysning om eventuella förråd av förnödenheter av ovan angivet slag.

Bland de statsorgan, som i övrigt tillkommit i anledning av krisen, må i korthet omnämnas följande.

Statens handelslicensnämnd. Den 26 augusti beslöt Kungl. Maj:t utfärda förbud gällande fr. o. m. den 28 augusti, mot in- och utförsel av vissa varor. Im-

portförbudet avsåg kaffe, te och kakao samt kaffesurrogat, peppar och kardemumma. Exportförbudet gällde ett mycket stort antal varor, till vilka sedermera (fr. o. m. den 11 september) hänfördes även våra viktigaste produkter inom järn- och träindustrin. Befogenhet att bevilja undantag från de stadgade in- och utförselförbuden tillades dels den redan tidigare befintliga jordbruksnämnden, dels en statens handelslicensnämnd. Till ledamöter i detta sistnämnda organ förordnades envoyén E. Modig, ordförande, direktören K. Eriksson, kaptenen K. E. H. von Heland samt verkställande direktörerna V. Lundvik och E. Nylander.

Avsikten med den genomförda regleringen av utrikeshandeln har angivits vara dels att hindra utförseln av varor, som måste hållas tillgängliga för att upprätthålla svensk produktion och tillgodose det svenska folkhushållet, dels att i utrikeshandelns eget intresse möjliggöra erforderlig kontroll och därigenom giva ökad stadga åt våra utrikes handelsförbindelser. Handelslicensnämnden arbetar på två avdelningar med benämningarna importnämnden och exportnämnden.

Sjöfartsnämnden tillsattes av handelsministern den 6 september med uppgift att meddela tillstånd eller medgivande beträffande överlåtelse eller upplåtelse av fartyg ävensom utrikes fraktfart med svenskt fartyg samt dessutom exportlicenser rörande skeppsförnödenheter o. dyl. Ordförande är landshövdingen M. Jacobsson, Göteborg, och övriga ledamöter verkställande direktören K. E. Gillberg, direktören H. Hoogland, kommerserådet C. E. Landberg, ombudsmannen C. Lindberg, direktören G. Osvald, kassachefen E. Persson, skeppsredaren P. Waller och verkställande direktören P. O. Westerberg.

Industrisakkunniga. Den 4 september tillkallade handelsministern sju sakkunniga med uppgift att under samarbete med rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap verkställa planläggning och genomförande, i den mån så kan befinnas påkallat, av reglering av viktigare råvaror och andra förnödenheter för industrins behov, att följa företeelserna inom industrin och hos Kungl. Maj:t eller vederbörande myndigheter föreslå de åtgärder, som kunna finnas påkallade. De sakkunniga, som antagit benämningen industrisakkunniga, äro överdirektören E. N. Hedulff, tillika ordförande, direktören B. Almgren, agronomen O. Jenssen, direktörerna A. Johansson och W. Johnsson, överingenjören B. Sundfeldt samt andre sekreteraren hos landsorganisationen G. Vahlberg.

Bensin- och oljenämnden. Handelsministern har dessutom den 2 september enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat fem sakkunniga att i samarbete med rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap granska och praktiskt utforma inom kommissionen utarbetade planer för landets försörjning med flytande bränsle. De sakkunniga äro översten G. A. Nyqvist, ordförande, direktören G. Frisell, lantbrukaren Rejmer Johansson samt direktörerna Knut Karlsson och G. Wahlstedt.

Statens vednämnd. Genom kungl. kungörelse den 9 september ställdes vedbränslehandeln fr. o. m. den 13 september under statlig tillsyn. Denna skall hand-

havas av en statens vednämnd, som skall utgöra det centrala verkställighetsorganet för landets försörjning med vedbränsle och träkol. Till ledamöter av nämnden har jordbruksministern utsett chefen för domänstyrelsen generaldirektören G. Kuylenstjerna, tillika nämndens ordförande, försäljningschefen K. Norlin, jägmästaren E. Lundh, jägmästaren N. Schager, ryttmästaren N. Berg samt ordföranden i svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet A. Englund. För var och en av ledamöterna har utsetts en personlig suppleant. Till kanslichef har nämnden antagit byråchefen E. P. Malmgren.

Såsom lokala organ för vednämndens verksamhet skola finnas *vedkontor*, ett för varje län. Vedkontorens verksamhet ledes av en styrelse för varje kontor, bestående av 3—5 ledamöter, var och en med personlig suppleant. Till chef för bränsleanskaffningen inom kontorets verksamhetsområde utses en länsvedchef och, om så erfordras, en biträdande länsvedchef.

Skogsägare, avverkare eller skoglig producentsammanslutning ha skyldighet att till vederbörande vedkontor inom två dagar anmäla träffade avtal om överlåtelse av vedbränsle eller träkol samt att efter anfordran från statens vednämnd eller vederbörande vedkontor lämna uppgifter om inneliggande lager av vedbränsle och träkol. På vednämndens prövning ankommer, huruvida från denna anmälningsplikt må undantagas lokal bränsleförbrukning av mindre omfattning.

Statens kolnämnd. Sedan Kungl. Maj:t den 15 september beslutat att för handhavande av frågor om försörjningen med stenkol och koks skall tillsättas en särskild nämnd, statens kolnämnd, utsåg handelsministern samma dag till ledamöter av nämnden kamreraren vid Stockholms gasverk Y. Bengtsson, tillika ordförande, byggnadsingenjören A. Nordström och direktören R. Sundfeldt.

Den 16 september framlades för urtima riksdagen kungl. proposition om reglering av kol- och kokshandeln. Förslaget innebär bl. a. reglering av kol- och kokspriserna på den svenska marknaden med hjälp av statsmedel. För rätt att importera dessa varor skall erfordras licens av statens kolnämnd.

Statens krigsförsäkringsnämnd. I kungl. kungörelse den 3 september 1939 har förordnats, att försäkring och återförsäkring enligt lagen den 10 mars 1939 om statlig krigsförsäkring m. m. tillsvidare må meddelas av staten. Verksamheten skall omhänderhavas av statens krigsförsäkringsnämnd. Denna har till uppgift att meddela transportförsäkring mot krigsrisk ävensom återförsäkring av såväl transportförsäkring mot krigsrisk som annan transportförsäkring. Nämnden må jämväl åt riksförsäkringsanstalten och bolag, som avses i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, meddela återförsäkring av försäkring, som anstalten eller sådant bolag meddelat. Nämndens ledamöter äro bankinspektören S. J. Lindeberg, ordförande, kommerserådet C. E. Landberg, direktören C. E. Högberg, direktören W. Johnsson, assuransdirektören E. Lange, direktören N. Rogberg och byråchefen D. O. Östrand.

Nämndernas samarbete. Vissa ärenden, som handläggas av de nämnder och sakkunniga, vilka tillkallats i anledning av krisläget, beröra två eller flera av dessa organ. Vederbörande departementschefer ha därför anmodat landshövdingen K. Levinson såsom ordförande i rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap att till mera regelbundna överläggningar kalla ordförandena i bl. a. prissakkunniga, folkförsörjningsnämnden, industrisakkunniga, handelslicensnämnden samt bensin- och oljenämnden.

Statens informationsbyrå. Slutligen må nämnas, att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 15 september upprättats en statens informationsbyrå med uppdrag att ombesörja kontakten mellan departementen och statens övriga civila myndigheter å ena sidan samt tidningspressen, rundradion och andra organ för den offentliga nyhetstjänsten å den andra sidan beträffande den upplysningsverksamhet, som är önskvärd på grund av de av världshändelserna betingade förhållandena inom samhällslivet. Dessutom skall informationsbyrån följa den svenska opinionens och pressens hållning inför av myndigheterna vidtagna åtgärder och hålla myndigheterna i erforderlig utsträckning underrättade härom. Till föreståndare för denna byrå har utsetts redaktören B. Greitz.

Lösdriverilagstiftningskommitténs betänkande.

1937 års lösdriverilagstiftningskommitté[1] har nu avgivit sitt betänkande, rubricerat »Betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m.» (Statens off. utr. 1939: 25).

Kommittén har ägnat ingående uppmärksamhet åt frågan om åtgärder mot de *personer under 21 år*, vilka göra sig skyldiga till lösdriveri, d. v. s. det klientel som sedan den 1 januari 1935 omfattas av barnavårdslagens 22 § d). Med stöd av statistiska uppgifter har kommittén ansett sig kunna konstatera, att ungdomsnämnderna i riket genomsnittligt sett ännu icke börjat begagna sig av den möjlighet att ingripa enligt nämnda lagrum i den utsträckning, som varit önskvärd. Kommittén föreslår därför, att ingripande skall kunna ske mot person i åldern 18—21 år, som »befinnes föra» (i stället för nuvarande lydelse »är hemfallen åt») ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande. Avsikten med lagändringen är således att möjliggöra ett ingripande, innan vederbörande uppnått en så hög grad av moraliskt förfall, att hela hans karaktär präglas därav. — För andra föreslagna ändringar i barnavårdslagen redogöres i det följande.

Reglerna i övrigt angående ingripande i anledning av *lösdriveri* äro samlade i ett förslag till *lag om arbetsfostran*. I dess första kapitel med rubriken »Om övervakningsnämnd» meddelas bestämmelser om det primära organet för lösdrivarvården. På denna punkt skiljer sig förslaget radikalt från tidigare reformförslag. Kommittén, som i en preliminär promemoria i ämnet förordat fattigvårdsstyrelsen såsom övervakningsorgan, har i betänkandet — sedan en redogörelse lämnats för de skäl, som kunna anföras för och emot olika kommunala organ ävensom polismyndigheten — stannat vid att såsom primärorgan för lösdrivarvården förorda de i lagen om villkorlig dom omförmälda *övervakningsnämnderna*.

Enligt nämnda lag är övervakningsnämnd ett fakultativt organ, som *kan* tillsättas av domstol för att fullgöra vissa å domstolen eljest ankommande uppgifter i samband med s. k. kvalificerad villkorlig dom. Sålunda skall nämnden kunna, sedan domstol i förening med villkorlig dom meddelat föreskrift, som inskränker den dömdes rörelse- och handlingsfrihet, t. ex. att han

[1] Kommitténs ordförande har varit presidenten K. Schlyter. I behandlingen av frågan om åtgärder mot lösdrivare ha deltagit docenten Ivar Agge, överdirektören Hardy Göransson, riksdagsmannen fattigvårdskonsulenten Verner Hedlund, generaldirektören Sam Larsson, f. häradshövdingen Jacob Linders, riksdagsmannen hemmansägaren J. M. Skoglund, byråchefen Otto Wangson och riksdagsmannen fil. kand. T. H. Wolgast. I behandlingen av frågan om åtgärder mot prostituerade ha deltagit — med undantag av herrar Göransson, Linders och Skoglund — samtliga ovan nämnda personer ävensom ledamöterna av riksdagen fil. lic. Ebon Andersson och fru Olivia Nordgren samt leg. läkaren Rut Grubb. De sakkunnigas sekreterare har varit assessorn Sven Larsson.

skall begagna anvisad bostad, avhålla sig från bruk av rusdrycker eller underkasta sig behandling å sjukhus o. s. v., ändra eller upphäva sådan föreskrift, när förhållandena det påkalla. Angående nämndens sammansättning lämnar lagen om villkorlig dom intet annat stadgande än att nämnden skall bestå av minst tre ledamöter, därav en lagfaren ledamot av vederbörande domstol. Det har framstått såsom ett önskemål att finna ett organ, som icke är knutet till den kommunala indelningen, vars verksamhetsområde är jämförelsevis stort, och vars kvalifikationer äro högre än de kommunala organens. Kommittén har funnit att övervakningsnämnderna uppfylla samtliga dessa krav, varjämte de även i övrigt måste anses vara väl kvalificerade för uppgiften såsom primärorgan i lösdrivarvården.

En första förutsättning, för att övervakningsnämnderna skola kunna övertaga ifrågavarande uppgift, är naturligen, att de bliva obligatoriska. Kommittén föreslår också detta och har uppgjort ett utkast till verksamhetsområden för nämnderna, baserat på att flera jurisdiktionsområden i regel sammanföras under en nämnd. Enligt utkastet skall sålunda inrättas 58 nämnder, därav särskild nämnd för en var av städerna Stockholm och Göteborg. Beträffande nämndernas sammansättning föreslås, att varje nämnd skall bestå av tre ledamöter och lika många suppleanter, utsedda av Konungen. En av ledamöterna skall vara lagfaren ledamot av domstol inom nämndens verksamhetsområde och minst en ledamot eller suppleant skall vara kvinna.

I andra kapitlet i förslaget till lag om arbetsfostran meddelas bestämmelser angående behandlingen av lösdrivare. Liksom enligt tidigare reformförslag skall såsom lösdrivare anses den, som fyllt 21 år, och som, under kringstrykande eller eljest, visat sig vara hemfallen åt ett lättjefullt eller oordentligt leverne, där han tillika på ohederligt sätt förskaffar sig medel till sitt uppehälle eller eljest genom sitt levnadssätt måste anses farlig för allmän ordning och säkerhet, eller där han bettlar eller låter andra bettla för sin räkning.

Lösdrivarärende kan enligt förslaget anhängiggöras antingen efter anmälan av vissa myndigheter hos övervakningsnämnd eller efter självständigt initiativ från denna. Av särskilt intresse i detta avseende är förhållandet mellan nämnden och polismyndigheten. Å den sistnämnda ankommer att verkställa utredning i lösdrivarfall, varmed den kommer i kontakt, samt att därefter göra anmälan till övervakningsnämnden. Anmälningsplikten är ej obligatorisk, utan kan anmälan underlåtas, om polismyndigheten själv kan vidtaga åtgärd, som gör nämndens ingripande överflödigt, t. ex. göra anmälan till fattigvårdsstyrelse om fattigvårdsbehov, till nykterhetsnämnd om behov av alkoholistvård eller till tjänsteläkare om behov av sinnessjukvård. Anmälan kan också underlåtas, om lösdrivaren befinnes vara recidivist och polismyndigheten finner, att lagens strängaste åtgärd, intagande å arbetsanstalt, bör tillgripas. I detta fall sker anmälan till allmän åklagare, som äger att vid domstol föra talan för att erhålla förordnande om dylikt intagande (om domstols befattning med lösdrivarärenden se mera nedan). — I förslaget lämnas detaljerade regler om polismyndighetens rätt till omhändertagande (i princip

motsvarande häktning) av lösdrivare. Denna rätt föreligger dock endast under vissa angivna förutsättningar, bl. a. vid flyktfara.

Övervakningsnämnden intager enligt förslaget en i förhållande till andra sociala vårdorgan självständig ställning. Om det befinnes lämpligare, att lösdrivaren blir föremål för åtgärd enligt fattigvårdslagen, alkoholistlagen eller sinnessjuklagen, än att lagen om arbetsfostran tillämpas, har nämnden att genom hänvändelse till andra samhällsorgan söka åstadkomma den erforderliga vården; något som helst föreläggande för andra vårdorgan att vidtaga åtgärd kan emellertid ej meddelas. Om nämnden finner att övriga sociala vårdlagar ej kunna eller böra tillämpas i det aktuella fallet, stå till nämndens förfogande olika åtgärder, vilka alla ha det gemensamt, att de ha karaktären av *hjälpåtgärder*. I främsta rummet kommer därvid helt naturligt frågan om *arbetsanvisning*. Kommittén har icke ansett sig kunna förorda, att den offentliga arbetsförmedlingen ex officio ålägges arbetsanskaffningsuppgifter i lösdrivarvården; emellertid uttalas förhoppningen, att utan några förändringar av arbetsförmedlingarnas statuter ett samarbete skall komma till stånd mellan dessa organs personal och de egentliga lösdrivarorganen. Ett kraftigt stöd i övervakningsnämndernas arbetsanskaffningsuppgifter förväntar kommittén vidare skola lämnas av de genom beslut vid 1939 års riksdag inrättade statliga *skyddskonsulenterna*.[1] Såsom av det allmänna anordnade arbetsobjekt föreslår kommittén slutligen upprättandet av *arbetskolonier* och *arbetshem*. Arbete vid arbetskoloni (omfattande skogs- och röjningsarbeten å vissa revir) skall endast anvisas efter vederbörandes medgivande; intagande å arbetshem däremot förutsättes skola kunna ske såväl med som — efter beslut av nämnden — utan lösdrivarens samtycke. Arbetshemmens huvuduppgift är enligt förslaget att bereda arbetstillfällen åt de lösdrivare, som icke lämpligen böra placeras i arbete i öppna marknaden, men som samtidigt icke nått ett sådant stadium av asocialitet att egentlig anstaltsvård är erforderlig. Det fastslås uttryckligen att avsikten icke är att vid sidan av de nuvarande kommunala arbetshemmen upprätta en för framtiden fristående arbetshemsorganisation med dyrbara nybyggnader av anstaltsliknande karaktär.

Behandlingen å arbetshem regleras i särskild lag: lag om behandling å arbetshem. Denna förutsätter en maximitid för kvarhållandet av två år (vid frivilligt ingående ett år) med möjlighet till provutskrivning under tillsyn vid en tidigare tidpunkt efter beslut av hemmets styrelse.

Vid sidan av ovan nämnda hjälpåtgärder stå andra dylika övervakningsnämnderna till buds. De skola i mån av behov söka bereda vederbörande stöd hos anhöriga eller andra, som befinnas lämpliga eller villiga att omhändertaga honom, söka bereda honom vård å enskild eller offentlig anstalt o. s. v.

I det föregående har kraftigt betonats övervakningsnämndens karaktär av *hjälporgan*. Nämnden har emellertid också — i analogi med bestämmelserna i lagen om villkorlig dom — tillagts viss befogenhet att meddela föreskrifter, som inskränka vederbörandes rörelse- och handlingsfrihet. Tidigare har redogjorts för nämndens rätt att förordna om lösdrivares intagande å arbetshem.

[1] Se prop. nr 87, 1939.

Dessutom har nämnden enligt förslaget rätt att ålägga sådan person att ställa sig till efterrättelse särskilda bestämmelser beträffande hans utbildning, arbetsanställning, vistelseort och bostad, att avhålla sig från bruk av rusdrycker, att underkasta sig behandling å alkoholistanstalt eller annan anstalt o. s. v. Dylika föreskrifter kunna dock ej genomföras mot vederbörandes vilja,[1] men om han visar tredska, kunna naturligen strängare åtgärder vara påkallade.

Härmed är området för nämndens befogenhet i huvudsak angivet. I övrigt tillkommer befattningen med lösdrivarärenden enligt förslaget i stor utsträckning *de allmänna domstolarna*. I första hand råder — liksom enligt lagen om villkorlig dom — en växelverkan mellan övervakningsnämnd och domstol. Sålunda skall nämnden i fall av behov kunna hos domstol påkalla vittnesförhör. Vidare har domstol tillagts befogenhet att förordna om intagande å arbetsanstalt (motsvarande nuvarande tvångsarbete), och nämnden har förty, när den finner denna åtgärd påkallad, att hänskjuta ärendet till rätten. Slutligen fungera de allmänna domstolarna såsom kontrollinstanser över nämnderna, i det att den som icke åtnöjes med övervakningsnämnds beslut äger påkalla underrätts prövning därav.

Förordnande om intagande å arbetsanstalt skall i princip endast ifrågakomma beträffande recidivister, d. v. s. när vederbörande icke låtit sig rätta av tidigare lösdrivarbehandling. I särskild lag meddelas bestämmelser om behandlingen å arbetsanstalt. Här må endast anmärkas att interneringstiden utgör högst tre, i vissa fall högst fem år, med möjlighet till provutskrivning efter ett år. Utskrivning beslutas av en till anstalten knuten, av Kungl. Maj:t utsedd utskrivningsnämnd. Efter provutskrivning anordnas tillsyn under viss tid.

Vad därefter angår frågan om åtgärder mot *prostitutionen* framhåller kommittén inledningsvis, att inom dess utredningsuppdrag icke faller att behandla prostitutionsspörsmålet såsom *socialpolitiskt* problem. Kommittén påpekar emellertid bl. a. vikten av att en intim kontakt skapas mellan skolmyndigheter och barnavårdsorgan för att trygga de s. k. hjälpklassbarnens anpassning i samhällslivet. Vad därefter angår frågan om åtgärder mot dem, som redan hemfallit åt sedeslöst leverne, förordar kommittén, såsom redan förut omtalats, viss omredigering av 22 § d) barnavårdslagen. Det har emellertid befunnits lämpligt att i ännu ett avseende utsträcka barnavårdslagens tillämplighet, nämligen såvitt angår *psykiskt abnorma*. På grund av det stora antalet psykiskt defekta personer i de prostituerades krets och med hänsyn till de beröringspunkter, som ofta finnas mellan sådana själsligt abnorma, då de äro i de tidigare tjuguåren, samt ungdomsnämndernas nuvarande klientel, föreslår kommittén, att ingripande skall kunna ske enligt barnavårdslagen mot person i åldern mellan 21 och 24 år, som för ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv, och vilken, utan att vara sinnessjuk eller sinnesslö, lider av rubbad själsverksamhet eller hämmad själsutveckling.

Vad angår prostituerade i övrigt intager kommittén den principiella ståndpunkten, att samhällsingripande mot en vuxen prostituerad icke kan mo-

[1] Detsamma är förhållandet i lagen om villkorlig dom.

tiveras enbart av den sedliga förvillelse, som vederbörande ådagalägger i sitt levnadssätt. Kommittén inskränker sig till att föreslå åtgärder mot personer, hemfallna åt sedeslöst leverne i tillfälliga förbindelser, när de tillika äro hemfallna åt alkoholism eller begå brott. Härav och av vad tidigare anförts framgår sålunda, att den föreslagna lagen om arbetsfostran icke är avsedd att vinna tillämpning å kvinna enbart av den anledning, att hon är prostituerad.

Kommittén föreslår sålunda att i 1 § alkoholistlagen såsom ny indikation upptages ett stadgande, enligt vilket ingripande med alkoholistvård skall kunna ske, när en person, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, tillika är hemfallen åt sedeslöst leverne i tillfälliga förbindelser. Någon anledning att inskränka ett dylikt stadgandes tillämplighet till att avse allenast kvinna föreligger tydligen icke. I övrigt innebär kommitténs förslag såvitt angår prostituerade, att i lagen om villkorlig dom (8 §) införes ett stadgande, enligt vilket domstol under vissa förutsättningar skall kunna i samband med villkorlig dom överlämna åt kommunal nykterhetsnämnd att vidtaga åtgärd för den dömdes omhändertagande för alkoholistvård. (Ett liknande stadgande finnes redan nu i lagen om villkorlig dom, i det att domstol i samband med sådan dom kan överlämna åt barnavårdsnämnd att vidtaga åtgärd för den dömdes omhändertagande för skyddsuppfostran.) Överlämnas vederbörande för alkoholistvård, har den kommunala nykterhetsnämnden att behandla ärendet i enlighet med alkoholistlagens stadganden.

Slutligen innebär kommitténs förslag, att i samband med villkorlig dom *arbetsfostrande* åtgärder skola kunna vidtagas. Även i detta fall sträcka sig förslagets verkningar till andra än prostituerade, ehuru den föreslagna lagstiftningen såsom utgångspunkt har önskemålet att bereda prostituerade, vilka begått brott, en arbetsfostrande behandling. I detta syfte föreslår kommittén, att i lagen om villkorlig dom införes ett stadgande, enligt vilket domstol i samband med sådan dom skall kunna överlämna åt övervakningsnämnd att vidtaga åtgärd för den dömdes omhändertagande för arbetsfostran. I förslaget till lag om arbetsfostran (3 kap.) regleras därefter övervakningsnämndens befogenheter med avseende å ifrågavarande personer. Enligt dessa bestämmelser skall nämnden kunna vidtaga de hjälpåtgärder, för vilka redogörelse lämnats här ovan, alltså bl. a. förordna om den dömdes intagande å arbetshem. Däremot kan av naturliga skäl intagande å arbetsanstalt ej ifrågakomma med hänsyn därtill att denna åtgärd får anses vara alltför sträng för att kunna vidtagas med utgångspunkt från en villkorlig dom.

I de fall, där förutsättningarna för villkorlig dom ej äro för handen, innebär kommitténs förslag ingen nyreglering. Kommittén uttalar emellertid, att man har anledning hoppas, att domstolspraxis med hänsyn till de olika behandlingsformer, som finnas eller komma att finnas, skall giva de föreslagna stadgandena en tolkning i enlighet med deras syfte och icke i otid utmäta straff, där arbetsfostrande åtgärder äro mera på sin plats.

Av särskild betydelse för tillämpligheten av de föreslagna ändringarna i lagen om villkorlig dom är, att kommittén föreslår, att vissa gärningar, vilka

erfarenhetsmässigt begås i samband med prostitution, skola straffbeläggas. Dessa handlingstyper äro dels förledande av underårig till prostitution, dels anstötlig provokation till otukt å allmän plats och dels för närboende eller andra grovt störande levnadssätt i samband med prostitutionsutövning.

Kostnaderna för den föreslagna reformen föreslås skola i sin helhet bestridas av statsmedel. Till understöd åt den frivilliga hjälpverksamheten (bland såväl prostituerade som lösdrivare) föreslås betydande årliga anslag.

Sven Larsson.

Löneförhållandena inom trädgårdsnäringen.

Under de senaste årtiondena har den yrkesmässigt bedrivna trädgårdsodlingen i Sverige utvecklats från en relativt obetydlig binäring till en självständig näringsgren, som f. n. sysselsätter omkring 5 000 företagare och 15 000 arbetare. För att kunna följa löneutvecklingen inom trädgårdsnäringen i samma omfattning som inom andra näringsgrenar har socialstyrelsen gått i författning om att insamla uppgifter rörande utbetalta löner inom handelsträdgårdsverksamhet m. m. Frågeformulär, utarbetade i samråd med representanter för trädgårdsodlingens arbetsgivar- och arbetarorganisationer, utsändes under mars 1939 till trädgårdsodlare i olika delar av riket, varvid för varje arbetare efterfrågades ålder, yrkesspecialitet, antalet arbetstimmar eller dagsverken under år 1938 samt under denna tid uppburen kontant årslön jämte uppskattat värde av under året erhållna naturaförmåner. Bearbetningen av materialet har nu slutförts, men då en närmare redogörelse för undersökningen kommer att publiceras i Lönestatistisk årsbok för 1938, framläggas här endast vissa huvuddata.

Löneförhållandena inom olika arbetargrupper. Undersökningen omfattar 992 företag med sammanlagt 5 341 arbetare, varav 79·0 % vuxna och 10·2 % minderåriga män samt 8·6 % vuxna och 2·2 % minderåriga kvinnor. I tab. 1 meddelas genomsnittssiffror för löneinkomsterna (kontant och naturaförmåner) inom dessa grupper per timme, dag och år under år 1938, varjämte arbetare med och utan kollektivavtal särredovisats. Vid uträknande av årsförtjänsterna ha endast medtagits uppgifter från arbetare, som utgjort minst 250 arbetsdagar under året. Medellöner, som grunda sig på uppgifter för mindre än 10 arbetare, ha uteslutits.

Den genomsnittliga timförtjänsten (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.) uppgick för år 1938 till 0·77 kr. för samtliga i undersökningen representerade män och till 0·52 kr. för samtliga kvinnor. För vuxna manliga arbetare var timförtjänsten 0·81 kr. och för minderåriga 0·37 kr., medan motsvarande timlöner för kvinnor utgjorde 0·55 kr. och 0·33 kr.

Av tab. 1 framgår även, att den genomsnittliga dagsförtjänsten under redogörelseåret uppgick till 6·37 kr. för män och 4·35 kr. för kvinnor.

Tab. 1. Genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) för trädgårdsarbetare år 1938.

	Antal redovisade arbetare		Genomsnittlig timlön (kr.)			Genomsnittlig daglön (kr.)			Genomsnittlig årslön (kr.)		
	med minst 250 dagsverken	samtliga	samtliga arbetare	därav med koll.-avt.	därav utan koll.-avt.	samtliga arbetare	därav med koll.-avt.	därav utan koll.-avt.	arbetare med minst 250 dagsv.	därav med koll.-avt.	därav utan koll.-avt.
Vuxna arbetare fyllda 18 år											
Män	1 897	4 221	0·81	0·90	0·68	6·70	7·43	5·61	2 022	2 224	1 725
Trädgårdsarbetare	1 681	3 910	0·81	0·90	0·68	6·70	7·44	5·59	2 024	2 231	1 721
därav:											
trädgårdsmästare	189	215	1·15	1·29	1·01	9·35	10·46	8·26	2 807	3 135	2 490
förmän	132	150	1·10	1·19	0·95	8·95	9·62	7·73	2 676	2 884	2 290
yrkesarbetare	1 065	2 401	0·80	0·88	0·67	6·63	7·32	5·49	1 931	2 122	1 625
grovarbetare	189	843	0·72	0·81	0·56	5·94	6·64	4·70	1 752	1 929	1 341
elever	106	301	0·53	0·58	0·50	4·47	5·11	4·11	1 229	1 346	1 179
Specialarbetare	189	260	0·83	0·91	0·72	6·81	7·42	5·91	2 026	2 188	1 786
därav:											
snickare	14	22	1·11	1·14	·	8·96	9·16	·	2 614	2 658	·
chaufförer	56	81	0·91	1·00	0·76	7·53	8·30	6·25	2 258	2 477	1 863
eldare	24	28	0·92	0·90	·	7·40	7·25	·	2 225	2 130	·
hästkörare	95	129	0·73	0·79	0·66	5·93	6·48	5·33	1 753	1 896	1 606
Jordbruks- o. trädg.-arb.	19	38	0·65	0·66	0·62	5·30	5·43	5·07	1 585	1 615	·
Övriga arbetare	8	13	1·10	·	·	9·03	·	·	·	·	·
Kvinnor											
Trädgårdsarbetare	51	456	0·55	0·60	0·47	4·60	4·93	3·96	1 220	1 162	1 346
därav:											
yrkesarbetare	35	153	0·54	0·55	0·53	4·44	4·49	4·37	1 275	1 195	1 426
grovarbetare	14	290	0·57	0·63	0·41	4·79	5·26	3·59	1 113	1 099	·
elever	2	13	0·43	·	·	3·59	·	·	·	—	·
Minderåriga arbetare											
Manliga trädgårdsarbetare	118	547	0·37	0·42	0·34	3·08	3·41	2·84	909	978	840
därav:											
grovarbetare	70	380	0·38	0·41	0·35	3·17	3·37	2·95	920	958	863
elever	48	167	0·36	0·45	0·33	2·91	3·54	2·72	893	1 028	819
Kvinnliga trädgårdsarbetare	4	117	0·33	0·34	0·32	2·82	2·94	2·67	·	·	·
Samtliga arbetare											
Män	**2 015**	**4 768**	**0·77**	**0·87**	**0·64**	**6·37**	**7·17**	**5·26**	**1 957**	**2 162**	**1 662**
Kvinnor	**55**	**573**	**0·52**	**0·56**	**0·44**	**4·35**	**4·69**	**3·73**	**1 182**	**1 135**	**1 288**

Motsvarande medeltal för vuxna män och kvinnor voro 6·70 och 4·60 kr. samt för minderåriga 3·08 resp. 2·82 kr.

Den genomsnittliga totala årsförtjänsten var år 1938 för arbetare med minst 250 arbetsdagar 1 957 kr. för män och 1 182 kr. för kvinnor. Motsvarande medeltal voro 2 022 kr. för vuxna män, 1 220 kr. för vuxna kvinnor

samt 909 kr. för manliga arbetare under 18 år och 702 kr. för kvinnor under 18 år.

En mer detaljerad granskning av lönerna inom olika arbetargrupper enligt tab. 1 ger vid handen, att lönevillkoren i betydande utsträckning växlade efter arbetarnas yrkeskvalifikationer. Bland de vuxna manliga arbetarna kommo trädgårdsmästarna högst med i genomsnitt 1·15 kr. i timmen och lägst eleverna, för vilka motsvarande medellön uppgick till 0·53 kr. Yrkesarbetarnas genomsnittslön per timme var 0·80, medan grovarbetarnas medellön låg omkring 10 % lägre. Av specialarbetarna inom trädgårdsnäringen uppnådde snickare, chaufförer och eldare löner, som betydligt överstego de utlärda trädgårdsarbetarnas, medan hästkörarnas lönestandard överensstämde med grovarbetarnas.

Tab. 1 ger vidare vid handen, att lönenivån är betydligt högre vid företag med kollektivavtal än vid företag utan dylikt avtal. Vid de senare uppgick den totala årslönen för vuxna yrkesarbetare till i genomsnitt 1 625 kr., men vid de avtalsberörda trädgårdsföretagen var den 2 122 kr. eller 31 % högre. För trädgårdsmästare var motsvarande löneskillnad 26 % och för grovarbetare 44 %, medan för elever differensen var betydligt mindre (14 %).

Löneförhållandena inom olika huvudslag av odling. Förutom förekomsten av kollektivavtal utöva självfallet andra faktorer inflytande på lönenivån inom träd-

Tab. 2. Genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) år 1938 för trädgårdsarbetare inom olika huvudslag av odling.

	Köksväxt- o. blomsterodling[2]	Blomsterodling	Fruktodling	Plantskolerörelse	Anläggnings- o. parkarbeten	»Allsidig trädgårdsrörelse»	Samtliga
Genomsnittlig timlön, kr.							
Män, fyllda 18 år	0·69	0·83	0·72	0·84	1·28	0·75	**0·81**
Trädgårdsarbetare	0·68	0·83	0·71	0·84	1·27	0·75	**0·81**
därav:							
trädgårdsmästare	1·09	1·12	1·17	1·32	1·57	1·03	**1·15**
förmän	0·99	·	0·93	1·18	1·66	1·10	**1·10**
yrkesarbetare	0·67	0·80	0·65	0·84	1·25	0·76	**0·80**
grovarbetare	0·58	0·69	0·58	0·71	1·22	0·64	**0·72**
elever	0·50	0·51	0·59	0·58	0·85	0·50	**0·53**
Specialarbetare	0·72	0·94	0·77	0·89	·	0·77	**0·83**
Minderåriga män	0·37	0·41	0·38	0·34	0·45	0·36	**0·37**
Kvinnor, fyllda 18 år	0·47	0·57	0·44	0·57	0·83	0·47	**0·55**
Minderåriga kvinnor	0·30	·	0·32	0·45	—	0·32	**0·33**
Genomsnittlig årslön[1], kr.							
Män, fyllda 18 år	1 729	2 138	1 799	2 215	3 085	1 859	**2 022**
Minderåriga män	905	977	883	·	·	874	**909**
Kvinnor, fyllda 18 år	1 159	·	·	·	—	1 240	**1 220**

[1] Årslönerna grunda sig på uppgifter från arbetare med minst 250 arbetsdagar under året.
[2] Därav 68 företag med uteslutande köksväxtodling.

gårdsnäringen, såsom t. ex. företagens huvudslag av odling och geografiska belägenhet samt arbetarnas åldersfördelning m. fl. Beträffande uppdelningen av de redovisade trädgårdsföretagen efter olika huvudslag av odling har man i första hand urskilt odlare med enbart köksväxt- eller blomsterodling, vidare sådana med enbart eller huvudsakligen fruktodling, plantskolerörelse eller anläggnings- och parkarbeten. I en del företag äro dessa huvudslag av odling emellertid kombinerade i sådana proportioner, att de ej kunnat föras till den ena eller andra av ovannämnda grupper utan inordnats under självständiga grupper, nämligen kombinerad köksväxt- och blomsterodling samt »allsidig trädgårdsrörelse». Som framgår av nedanstående tablå över de redovisade företagens fördelning på de nämnda grupperna, äro de ej specialiserade formerna av trädgårdsodlingen de vanligast förekommande.

	Köksväxtodling	Blomsterodling	Fruktodling	Plantskolerörelse	Anläggn.- o. parkarbeten	Köksväxt- o. blomsterodling	»Allsidig trädgårdsrörelse»	Samtliga
Företag, %	6·9	15·4	10·6	8·3	6·4	25·5	26·9	100·0
Arbetare, %	5·9	15·1	8·1	15·9	10·6	17·9	26·5	100·0
därav:								
män	5·5	16·0	7·5	15·9	10·2	18·7	26·2	100·0
kvinnor	9·4	7·9	13·3	15·9	14·1	11·3	28·1	100·0

I tab. 2 meddelas, hur medellönerna per timme och år för redovisade yrkesgrupper variera inom dessa huvudslag av odling. Lönerna ligga i regel över den genomsnittliga lönenivån inom grupperna anläggnings- och parkarbeten, plantskolerörelse samt blomsterodling, men under densamma inom grupperna köksväxt- och blomsterodling, fruktodling samt »allsidig trädgårdsrörelse».

Löneförhållandena inom olika landsdelar m. m. De lokala lönedifferenserna åskådliggöras av tab. 3, som visar löneinkomsterna per timme och år för de viktigare trädgårdsarbetargrupperna inom olika landsdelar.

Lönenivån synes vara högst i de östra och västra landsdelarna samt lägst i Småland och öarna och norra Sverige, medan södra Sverige intager en mellanställning. Denna lönegeografiska fördelning framträder mer eller mindre utpräglat inom de flesta manliga och kvinnliga yrkesgrupper. De anmärkningsvärt höga manliga grovarbetarlönerna i södra Sverige förklaras av det relativt stora antalet kommunalanställda parkarbetare, vilkas löneförmåner mera överensstämma med kommunalarbetarnas än med trädgårdsarbetarnas lönenivå (jfr tab. 2).

Den mera yrkesmässigt bedrivna handelsträdgårdsverksamheten m. m., som för sin rörelse är starkt beroende av möjligheterna till avsättning av sina i regel skrymmande och ömtåliga produkter, har en naturlig tendens att koncentrera sig kring städer och andra befolkningscentra. Detta gäller särskilt för odling under glas samt anläggnings- och parkarbeten, vilka sistnämnda äro helt lokaliserade till städerna. Löneuppgifterna i tab. 2 och 3 kompletteras

Tab. 3. Genomsnittliga löneinkomster (kontant o. naturaförmåner) för trädgårdsarbetare inom olika landsdelar.

	Genomsnittlig timlön, kr.						Genomsnittlig årslön, kr.					
	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
Manliga arbetare, fyllda 18 år	0·85	0·73	0·80	0·82	0·73	0·81	2 098	1 819	1 966	2 110	1 892	2 022
Trädgårdsarbetare	0·85	0·73	0·80	0·81	0·73	0·81	2 099	1 825	1 966	2 103	1 920	2 024
därav:												
trädgårdsmästare	1·14	0·92	1·18	1·26	0·95	1·15	2 746	2 335	2 915	3 101	2 352	2 807
förmän	1·13	1·07	1·11	1·06	·	1·10	2 712	2 524	2 714	2 618	·	2 676
yrkesarbetare	0·84	0·72	0·77	0·81	0·73	0·80	1 992	1 784	1 832	2 024	1 870	1 931
grovarbetare	0·66	0·62	0·80	0·66	0·65	0·72	1 602	1 299	1 963	1 517	·	1 752
elever	0·58	0·48	0·49	0·56	0·43	0·53	1 350	·	1 157	1 397	·	1 229
Specialarbetare	0·85	0·77	0·81	0·89	·	0·83	2 090	1 866	1 974	2 186	·	2 026
Jordbruks- o. trädg.-arbetare	·	·	0·65	—	·	0·65	·	·	1 591	—	·	1 585
Minderåriga manliga arbetare	0·40	0·34	0·39	0·36	0·33	0·37	925	824	940	924	·	909
Kvinnliga arbetare, fyllda 18 år	0·57	0·44	0·55	0·61	0·38	0·55	·	·	1 224	1 261	·	1 220
Minderåriga kvinnliga arbetare	0·35	·	0·33	0·34	·	0·33	—	—	·	·	—	·

därför av nedanstående tablå, som ger en översikt över den genomsnittliga lönenivån vid företag belägna i städer och andra tättbebyggda orter samt i landskommuner.

	Genomsnittlig timlön (a) och årslön (b) i kronor vid företag, belägna i					
	städer		köpingar o. m:en		landskommuner	
	a	b	a	b	a	b
Vuxna manliga arbetare	0·90	2 238	0·81	2 041	0·72	1 808
» kvinnliga »	0·65	1 203	0·48	·	0·48	1 249

Tablån visar, att den genomsnittliga timlönen för vuxna manliga arbetare vid företag belägna i städer låg 11 % över motsvarande i köpingar och municipalsamhällen och 25 % över timlönen vid företag i övriga kommuner.

De individuella lönevariationerna. För att komplettera och klarlägga betydelsen av de i det föregående anförda medeltalen lämnas i tab. 4 en fördelning av de vuxna arbetarna efter deras individuella löneinkomster per timme och år.

De individuella tim- och årslönerna förete, som synes, en mycket kraftig spridning. Av samtliga vuxna manliga arbetare hade sålunda å ena sidan 5·1 % timlöner understigande 0·40 kr. och för tillhopa 26·6 % understeg lönen 0·60 kr., medan å andra sidan timlönen uppgick till åtminstone 1·00 kr. för 22·5 % och till 1·20 kr. eller mer för 10·8 %. En viss koncentration äger dock rum omkring lönegrupperna 0·60—0·79 kr., inom vilket intervall omkring $^1/_3$ av samtliga ar-

Tab. 4. Individuella lönevariationer för trädgårdsarbetare år 1938.

	Antal arbetare	Därav i % med en timlön (kont. o. nat.-förm.) av kr.						Antal arb. med minst 250 dagsverken	Därav i % med en årslön (kont. o. nat.-förm.) av kr.				
		intill 0·40	0·40–0·59	0·60–0·79	0·80–0·99	1·00–1·19	1·20 o. däröver		intill 1 000	1 000–1 599	1 600–2 199	2 200–2 799	2 800 o. däröver
Män, fyllda 18 år	4 221	5·1	21·5	32·0	18·9	11·7	10·8	1 897	4·9	28·7	30·7	20·2	15·5
därav:													
med koll.-avtal .	2 530	2·4	13·1	30·7	23·8	14·6	15·4	1 131	1·8	19·7	33·9	24·0	20·6
utan » .	1 691	9·1	34·1	33·8	11·5	7·5	4·0	766	9·6	41·9	26·0	14·5	8·0
Kvinnor, fyllda 18 år	456	14·0	59·4	13·0	9·9	2·4	1·3	51	25·5	54·9	19·6	—	—
därav:													
med koll.-avtal .	283	7·1	54·4	18·0	14·5	3·9	2·1	35	25·7	60·0	14·3	—	—
utan » .	173	25·5	67·6	4·6	2·3	—	—	16	25·0	43·7	31·3	—	—

betare befinna sig. För kvinnor framträder en mera utpräglad koncentration. Nära $^3/_5$ av samtliga vuxna kvinnor hade sålunda timförtjänster mellan 0·40—0·59 kr.

Värd uppmärksamhet är slutligen olikheten i lönespridningen mellan arbetare med kollektivavtal och övrig personal. För manliga arbetare utan kollektivavtal understego timlönerna 0·60 kr. för 43·2 %, och blott 11·5 % hade en lön överstigande 1·00 kr., medan motsvarande andelar för arbetare med kollektivavtal uppgingo till 15·5 % resp. 30·0 %. Det bör anmärkas, att timförtjänster överstigande 1·20 kr. i regel hänförde sig till de så gott som helt organisationsanslutna arbetarna inom gruppen anläggnings- och parkarbeten, varför den redovisade löneskillnaden mellan arbetare med och utan kollektivavtal sannolikt är något för stor för den egentliga handelsträdgårdsverksamheten.

Beräkningen av socialstyrelsens levnadskostnadsindex.

Historik. Socialstyrelsens månadsstatistik över detaljpriserna på livsförnödenheter går vad de flesta matvaror och bränsleartiklar beträffar tillbaka till och med år 1904. Antalet orter, från vilka noteringarna genom fasta ombud inhämtades, var 28 vid begynnelsen, 39 år 1910, 44 år 1912 och är 49 fr. o. m. år 1920.

De första inom styrelsen verkställda indexberäkningarna utfördes år 1912 och avsågo livsmedelsprisernas utveckling sedan år 1905 med sistnämnda år som bas. I häfte 5 av Sociala Meddelanden år 1914 publicerades nya serier med första kvartalet år 1913 som bas, avseende vissa grupper av livsmedel samt bränsle men utan sammanfattande generalindextal. Under åren 1916 och 1917 skedde en omläggning av beräkningsmetoderna med hänsyn till det preliminära resultatet av 1914 års hushållsbudgetundersökning och år 1920 en revision med hänsyn till sagda undersöknings definitiva resultat. Vid omläggningen infördes en fullständig familjebudget i beräkningarna, som alltså kommo att omfatta förutom livsmedel och bränsle även bostad, beklädnad, skatter och s. k. »övriga utgifter» (inventarier, renhållning, litteratur, försäkringar, förströelser, resor o. s. v.). För var och en av nämnda sex grupper av förnödenheter beräknades särskilda indextal ävensom för de totala levnadskostnaderna ett generalindextal. Basperioden hade redan tidigare flyttats till juli 1914. År 1932 skedde en ny revision, då budgeten delvis omlades med hänsyn till resultatet av 1923 års hushållsbudgetundersökning och antalet noterade förnödenheter utökades. Slutligen har nyligen en ytterligare modernisering av budgeten på grund av erfarenheter från 1933 års hushållsbudgetundersökning kommit till stånd. Samtidigt har basperioden omlagts att hädanefter vara året 1935, vilket dock icke innebär, att den äldre serien helt avbrutits, då en anknytning till den sistnämnda alltfort redovisas. Dessa sista förändringar tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1939.

Här nedan följer en redogörelse för det vid indexberäkningarna för närvarande tillämpade tillvägagångssättet.

Indexberäkningen. Principen för beräkningen av indextalet för en grupp av förnödenheter(t. ex. livsmedel) eller för generalindextalet är i korthet, att kostnaden i kronor och ören för en viss konsumtion vid en viss tidpunkt beräknas och jämföres med kostnaden för samma konsumtion under basperioden. Indextalet erhålles genom att kostnaden vid beräkningstillfället divideras med kostnaden under basperioden och multipliceras med 100. Det tekniska förfarandet vid kostnadsbeloppens uträkning är härvid olika för skilda delar av budgeten. I fråga om livsmedel, bränsle och beklädnad erhållas beloppen genom en multiplikation av priserna på de noterade varuslagen med vissa vid styrelsens hushållsbudgetundersökningar funna kvantitetstal. I fråga om bostads-

posten och de utgiftsslag, som sammanfattats under rubriken »övriga utgifter», har man ansett det mera praktiskt att direkt på priserna beräkna ett indextal för varje varuslag och därefter multiplicera detta indextal med det kostnadsbelopp, som varuslaget enligt den uppgjorda budgeten drog under basperioden. En beräkning av ett visst indextal enligt de bägge nu antydda alternativa metoderna ger i princip samma resultat.

Prismaterialet. Socialstyrelsens avdelning för prisstatistik insamlar fortlöpande uppgifter om detaljpriserna på c:a 170 slag av varor och tjänster, som ingå i vanlig hushållsförbrukning. Detta material, vars huvudmassa erhålles från styrelsens ombud på 49 orter, utnyttjas praktiskt taget i sin helhet vid styrelsens egna indexberäkningar, men kommer även till användning i riksbankens konsumtionsprisindex, som vad priserna beträffar bygger på styrelsens material. Det kan i sammanhanget nämnas, att styrelsen för riksbankens räkning insamlar uppgifter för ytterligare 25 varuslag, som icke inräknats i ovannämnda antal.

Som en allmän regel för insamlingen av prismaterialet gäller, att noteringarna vid varje tidpunkt böra avse samma av socialstyrelsen fastställda kvalitet. Då en vara går ur handeln eller blir svåråtkomlig, vilket stundom inträffar, måste alltså noteringen överflyttas till ny kvalitet i samma prisläge eller försorg dragas om att prisrelationen mellan den nya och den äldre kvaliteten uträknas, så att en anknytning av prisserierna kan äga rum.

Ombudsorterna äro i regel städer men i några fall industriorter o. dyl. Socialstyrelsens indexberäkningar avse alltså prisutvecklingen inom rikets städer och stadssamhällen. Den första åtgärden, sedan prisnoteringarna inkommit till socialstyrelsen och underkastats nödig granskning, blir uträkningen av medeltal för de deltagande orterna. Härvid tages som regel ett ovägt genomsnitt av ortspriserna. Endast vid uträkningen av indextalen för bostadshyror och skatter sker en vägning av ortsuppgifterna efter folkmängden på resp. orter.

Livsmedel. Antalet noterade artiklar, som numera ingå i beräkningarna, uppgår till 42 (jfr tab. 2). I detta antal ingå även olika kvaliteter av samma varuslag.

Prisinsamlingen verkställes i regel vid följande tider: Vissa s. k. färskvaror (smör, ägg, kött, färskt fläsk, fläskkorv och färsk fisk m. m.) noteras lördagen i varje vecka; övriga varuslag omkring den 15:e i varje månad. På var och en av de 49 noteringsorterna insamlar härvid socialstyrelsens ombud priser från flera försäljningsställen, såväl fasta butiker som — beträffande vissa varuslag — torgförsäljare. Antalet noteringsställen växlar med ortens storlek från några få till (i Stockholm) c:a 30. Bland butikerna skall konsumtionsförening, därest sådan finnes på orten, vara representerad. Inom socialstyrelsen beräknas med ledning av dessa uppgifter medelpriser för varje varuslag på varje särskild ort (jfr kvartalsredogörelserna i häfte nr 1, 4, 7 och 10 av Soc. Medd.). Härvid tages viss hänsyn till den privata och den kooperativa handelns ungefärliga andel i omsättningen på orten.

Vid indexberäkningarna verkställes säsongutjämning av priserna på ägg,

äpplen, apelsiner och vitkål. I vissa fall (t. ex. beträffande smör), där två kvaliteter noteras av samma varuslag, tages ett enkelt medeltal av priserna på dessa.

Två indextal — ett månads- och ett kvartalsindextal — uträknas. Månadsindextalet grundar sig, vad nämnda färskvaror beträffar, på genomsnitt av månadens veckonoteringar. Kvartalsindextalet grundar sig på motsvarande genomsnitt för sista månaden före kvartalsskiftet. Bägge indextalen publiceras i Soc. Medd, i de nummer av tidskriften, som följa närmast efter vederbörande månads- eller kvartalsskifte. Då kvartalsindextalen publiceras, införes jämväl en utförlig redovisning för månadsindextalen, varvid särskilda indextal meddelas för följande 8 varugrupper: mejeriprodukter, mjöl, bröd, kött och fläsk, fisk, rotsaker jämte frukt och grönsaker, specerier samt maltdrycker.

Före den 1 juli 1939 var antalet varor, som ingingo i beräkningarna, något större än från nämnda datum, i det även medräknades separerad mjölk, halvfet ost, bruna bönor, rågmjöl, risgryn, fårkött, kabeljo och tobak. Den sistnämnda posten har numera flyttats över till »övriga utgifter», men de övriga uppräknade varuslagen ha strukits ur beräkningarna till följd av den ringa betydelse de äga i konsumtionen. Endast ett nytt varuslag tillkom vid ovannämnda tidpunkt, nämligen fläskkorv.

Bostad. Till grund för beräkningarna rörande bostadsutgifterna ligga i allt väsentligt de s. k. bostads- och hyresräkningarna. Dylika ha av socialstyrelsen utförts åren 1912—1914, 1920, 1924, 1926, 1928 och 1933.[1] På grundval av den kännedom, som genom dessa undersökningar erhållits angående hyresförhållandena i framför allt rikets stadssamhällen, har vid nämnda tidpunkter den genomsnittliga hyran för i fria marknaden förhyrda smålägenheter fastställts. Härvid ha i vederbörande undersökning ingående orters medelhyror vägts med respektive orters befolkningstal, varvid hänsyn jämväl tagits till de orter, som ej varit föremål för särskild undersökning. Hyrestalen ha standardräknats med avseende på förekomsten av centralvärmelägenheter, på det att icke en ökning i frekvensen av sådana lägenheter skulle kunna åstadkomma en ökning av hyresbeloppen. Till övriga kvalitetsförändringar inom bostadsbeståndet eller till olikheter i rummens storlek har man dock icke ansett sig kunna taga hänsyn vid indexberäkningarna.

Under perioden mellan tvenne på varandra följande hyresräkningar sker en approximativ beräkning av de förändringar i hyresnivån, som inträffat sedan närmast föregående hyresräkning. Dessa beräkningar äro baserade på de årliga hyresberäkningarna för Stockholm, utförda av stadens statistiska kontor på grundval av uppgifter, som insamlas i samband med mantalsskrivningen, samt på uppgifter från myndigheter i rikets städer angående hyresutvecklingen på respektive orter m. m.

Med hänsyn till att hyresändringar i stort sett endast ske en gång om året, nämligen vid ingången av det sedvanliga hyresåret (1 oktober), beräknas utgiften för bostad en gång årligen. Kalkylen har i allmänhet förelegat färdig till kvartalsskiftet 1 april.

[1] Ny bostadsräkning skall anordnas hösten 1939.

Bränsle. Antalet noterade artiklar är 9. Priserna insamlas från samtliga 49 ombudsorter omkring den 15:e i varje månad. Den närmare beskrivningen av de noterade varuslagen återfinnes i tab. 3. Indextalen publiceras dels i samband med den kvartalsvis i Soc. Medd. återkommande redogörelsen för levnadskostnadernas förändringar, dels månadsvis tillsammans med indextalen för livsmedel.

Beklädnad. Antalet noterade artiklar är 19. Priserna insamlas från samtliga 49 ombudsorter omkring den 15:e i sista månaden i varje kalenderkvartal, d. v. s. i månaderna mars, juni, september och december. En tabell över de beräknade medelpriserna publiceras vanligen halvårsvis i 1:a och 7:e häftet av Soc. Medd. Indextal för beklädnadsposten meddelas i det nummer av tidskriften, som utkommer närmast efter varje kvartalsskifte, i samband med redogörelsen för de totala levnadskostnaderna.

Som av tab. 4 framgår, är damkonfektion icke representerad vid beräkningarna. Anledningen härtill är att färdigsydda damkläder bereda synnerligen stora svårigheter vid noteringen till följd av de ständiga modeväxlingarna. Det är emellertid osannolikt, att denna ofullständighet hos materialet skulle nämnvärt inverka på indextalen, då såväl herr- som damkonfektionen i stor utsträckning grundar sig på samma råvaror och produktionsapparat.

Skatter. De skatter, som ingå i beräkningarna, äro inkomstskatt till stat, kommun och landsting. Därjämte medräknas efter den 1 juli 1939 även den allmänna pensionsavgiften, varigenom antalet noteringar blir 4. Satserna för kommunal- och landstingsskatt utgöra vägda genomsnitt för de 49 ombudsorterna. Vikterna utgöras härvid av orternas folkmängd. Hänsyn tages givetvis även till eventuella skatteutjämningsbidrag. För uträkning av det allmänna skatteindextalet och för inpassningen i beräkningarna över de totala levnadskostnaderna framräknas med hjälp av skattesatserna hela skattebördan för en viss familj (jfr nedan under rubriken Hushållsbudgeten). Hänsyn tages därvid även till vederbörliga ortsavdrag. Skatteindextalet omräknas två gånger årligen, nämligen den 1 april, då de senast fastställda kommunalskattesatserna beaktas, och den 1 oktober, då eventuella ändringar av landstings- och statsskatterna iakttagas.

Övriga utgifter. Antalet poster, som ingå i beräkningarna, är 65. Härvid ha t. ex. olika slag av medicin räknats som en post. Räknar man liksom i det föregående alla kvaliteter särskilt, erhålles en summa av 95 noteringar. Flera av de priser, vilka ingå i indexberäkningarna, äro enhetliga över hela riket eller variera i enlighet med fastställda taxor och dylikt och insamlas följaktligen icke från ortsombuden. Så förhåller sig med priserna på symaskin, glödlampa, tandkräm, medicin, läkararvode, skolavgifter, tidningar, böcker, medlemskap i föreningar, försäkringar, radiolicens, leksaker, grammofonskiva, velociped, järnvägsresor, ränta å lån, telefon, telegram, porto, skrivmaterial, tobak och spritdrycker. För vissa av nu uppräknade poster insamlas överhuvud taget inga prisnoteringar av socialstyrelsen, utan den procentuella prisändringen, då sådan inträffat, beräknas och rapporteras av uppgiftslämnaren. Det

övervägande antalet priser, som medräknas i gruppen »övriga utgifter», insamlas emellertid från styrelsens ombud på 15 orter och avse tiden omkring den 15:e i varje kalenderkvartals sista månad. Indextal för hela gruppen »övriga utgifter» redovisas kvartalsvis i Soc. Medd.

Bland förändringar i prismaterialet, som företagits fr. o. m. den 1 juli 1939, kunna nämnas överföringen av tobaksposten från livsmedelsgruppen och införandet av noteringar på spritdrycker.

Hushållsbudgeten. Vid sammanvägningen av gruppindextalen till generalindextal användes fr. o. m. 1 juli 1939 en hushållsbudget, vars sammansättning framgår av kol. 2 och 3 i tab. 1 (jfr även Sv. förf.-saml. 1939, nr 292).

Budgeten avser en familj om man, hustru och 2 barn tillhörande arbetar- eller tjänstemannaklassen.

Den före den 1 juli 1939 använda budgeten (tab. 1, kol. 4 och 5) hade, som inledningsvis nämndes, beräknats med hjälp av 1923 års hushållsbudget och tillämpats fr. o. m. den 1 april 1932. När indexbudgeten med hjälp av 1933 års hushållsbudgetundersökning skulle moderniseras, beräknades först en särskild genomsnittsbudget avseende arbetar- och tjänstemannahushåll i inkomstläget omkring 3 500 kr. Den så framräknade budgeten, som även justerats med hänsyn till prisförändringarna under tiden 1933—1935, visade sig blott obetydligt avvika från den likaledes till år 1935 framräknade indexbudgeten av år 1932 vad de stora dragen angingo. De avvikelser, som observerades, syntes dessutom närmast bero på tillfälligheter, som spelat in på urvalet av i genomsnittsberäkningarna ingående hushåll. På grund härav bibehölls 1932 års budget i sina huvuddrag. De avvikelser, som förefinnas mellan budgeterna enligt tab. 1 ovan, bero främst på vissa omflyttningar mellan huvudposterna. Sålunda ha från livsmedelsposten utgifterna för tobak och spritdrycker överförts till »övriga utgifter» och vidare från bränslekontot ett beräknat belopp motsvarande en genomsnittlig utgift för centralvärme överförts till bostadsposten. Därtill kommer, att vissa smärre förändringar vid beräkningen av skatteindextalen införts, vilka även påverka skattepostens storlek (jfr nedan).

Tab. 1. Nuvarande indexbudget och före den 1 juli 1939 använd budget enligt prisnivån år 1935.

1	2	3	4	5
Budgetpost	Nuvarande budget		Äldre budget omräknad efter prisnivån år 1935	
	Kr.	%	Kr.	%
Livsmedel	1 192	34·7	1 287	37·5
Bostad	509	14·8	492	14·3
Bränsle	113	3·3	130	3·8
Beklädnad	478	13·9	477	13·9
Skatter	223	6·5	221	6·4
Övriga utgifter	923	26·8	828	24·1
Summa	**3 438**	**100·0**	**3 435**	**100·0**

Tab. 2. Nuvarande livsmedelsbudget och före den 1 juli 1939 använd budget enligt prisnivån år 1935.

1	2	3	1	2	3
Varuslag och mot kol. 2 svarande kvantiteter	Nuvarande budget	Äldre budget enligt prisnivån 1935	Varuslag och mot kol. 2 svarande kvantiteter	Nuvarande budget	Äldre budget enligt prisnivån 1935
Utgift, kr.	1 192	1 287	Nötkött, färskt (stek, soppkött), 23 kg	3·3	4·0
Därav i % för:			Kalvkött, stek (gödkalv, spädkalv), 18 kg	2·7	3·2
Mjölk (oskummad), 913 l . . .	17·3	18·8	Malet nötkött, 18 kg	2·7	1·9
Smör (mejeri-, lands-), 35 kg .	8·1	8·1	Fläsk, färskt sidfläsk, 39 kg . .	6·0	5·5
Ost (helfet, småpipig, okryddad), 20 kg	3·1	2·4	» salt » , 12 kg . .	1·9	1·7
Margarin (bords-, ej smörblandat), 39 kg	4·7	3·3	Fläskkorv, 23 kg	3·0	—
Ägg (svenska, färska), 37 kg . .	5·1	4·8	Abborre, gädda, 5 kg	0·6	0·8
Potatis (gammal), 308 kg . . .	3·3	4·1	Färsk sill, 7 kg	0·4	0·5
Gula ärter (svenska), 12 kg . .	0·5	0·3	» strömming, 10 kg	0·5	0·7
Mjöl: vete- (kärn-, svensk förmalning), 144 kg	4·8	5·7	Torsk, 12 kg	0·9	1·1
rågsikt- (svenskt, märket 000), 43 kg	1·2	1·5	Salt sill (prima islands-), 21 kg	1·2	1·0
Havregryn (ångpreparerade), 28 kg	0·9	0·7	Kaffe (rostat, santosblandning), 22 kg	5·7	5·0
Rågbröd: hårt (grovt spisbröd o. knäckebröd), 31 kg	1·9	2·1	Socker (bit-), 116 kg	4·7	4·3
sötlimpa eller siktbröd, 38 kg . . .	1·9	2·6	Äpplen (ät-), 32 kg	2·7	1·6
grovbröd, 28 kg . . .	1·1	1·3	Apelsiner (medelstora), 11 duss.	1·1	0·7
Vetebröd: skorpor (ordinära), 9 kg	1·1	0·7	Bananer (prima), 7 kg	1·0	1·0
mjukt matbröd (bakat med vatten eller med mjölk), 9 kg .	0·6	0·7	Katrinplommon (amer., storlek 40/50), 13 kg	1·2	0·4
mjukt kaffebröd, 25 kg	2·2	2·3	Vitkål (svensk), 25 kg	0·5	0·5
			Pilsner (klass II, utan glas), 50 halvbut.	1·1	1·6
			Svagdricka, 75 l	1·0	0·6
			Vissa endast före 1/7 1939 medräknade varuslag[1]	—	4·5
			Summa	100·0	100·0

Anmärkning. Då indexberäkningen sker med användande av i kol. 1 angivna kvantiteter, måste slutsumman höjas med 5·61 %, motsvarande värdet av ej specificerade livsmedel, innan sammanvägning till generalindextalet sker.

En konfrontation av livsmedelsbudgeterna enligt den konstruerade genomsnittsbudgeten från 1933 års hushållsbudgetundersökning och enligt 1932 (1923) års indexbudget visade däremot så betydande olikheter, att ett utbyte av vikter här ansågs nödvändigt. Resultatet av utbytet framgår av tab. 2, kol. 2 jämförd med kol. 3. Budgetposterna redovisas där dels som procenttal av hela livsmedelskostnaden, dels beträffande den nya budgeten också som kvantitetstal (liter, kilogram o. s. v.). De utgiftsbelopp, varmed förnödenheterna vid basperioden ingå i beräkningarna, äro emellertid att betrakta som de egentliga vikterna — icke kvantitetstalen, vilka upptagits i tabellen, närmast emedan man använder dem i det praktiska räknearbetet. De till procenttal omräknade utgiftsbeloppen ge goda möjligheter till jämförelser mellan olika viktsystem. Av tabellen finner man sålunda omedelbart, att vik-

[1] Rågmjöl, risgryn, fårkött, kabeljo, tobak.

Tab. 3. Nuvarande bränslebudget och före den 1 juli 1939 använd budget enligt prisnivån år 1935.

1	2	3	1	2	3
Varuslag och mot kol. 2 svarande kvantiteter	Nuvarande budget	Äldre budget enligt prisnivån 1935	Varuslag och mot kol. 2 svarande kvantiteter	Nuvarande budget	Äldre budget enligt prisnivån 1935
Utgift, kr.	113	130	Ved: barr-, (osågad), 2·4 m³ . .	15·4	19·0
			Kol: antracit, 0·5 hl	2·7	7·1
Därav i % för:			hushållskol, 0·8 hl	2·1	4·5
Elektrisk ström, 100 kWh . . .	31·0	26·9	Koks: 20—40 mm, 1·6 dt . . .	6·4	3·5
Fotogen (Water White), 18 l . .	3·2	2·3	40—60 el. 60—80 mm, 1·7 dt	6·6	3·3
Kokgas, 89 m³	13·4	13·1			
Ved: björk-, (osågad), 2·8 m³ .	19·2	20·3	Summa	100·0	100·0

ten för t. ex. mjölk är mindre enligt den från den 1 juli tillämpade budgeten än den skulle varit, om den äldre budgeten bibehållits, i det den motsvarar 17·3 % av hela utgiften för livsmedel mot eljest 18·8 %.

Utgångspunkten vid uppgörandet av viktsystemet har i enlighet med ovanstående varit budgetens utgiftsbelopp. Härvid är att observera, att då de i verkligheten inköpta varuslagen och kvaliteterna varit långt flera än de som noteras, har det i allmänhet blivit nödvändigt att låta noteringarna representera icke blott den noterade varan utan även »besläktade» varuslag, varför de såsom vikter utvalda beloppen hänföra sig icke endast till utgifterna för enstaka förnödenheter utan till grupper av dylika. Sålunda anses det, att genom noteringen på oskummad mjölk icke blott oskummad utan även skummad mjölk och grädde äro representerade i beräkningarna. Följaktligen inbegriper mjölkens vikt all slags mjölk och grädde, d. v. s. motsvarar utgiftssumman för alla dessa varuslag. Den kvantitet mjölk (913 l), som angivits i tabellen och som användes vid räknearbetet, har erhållits på så sätt, att utgiften för all slags mjölk och grädde år 1935 dividerats med det samma år noterade priset på oskummad mjölk. Den motsvarar således icke helt den konsumerade mjölkkvantiteten utan är närmast att betrakta som en räkneenhet. Det som här sagts om mjölken gäller i motsvarande delar om de flesta andra noteringarna såväl på livsmedelskontot som inom övriga delar av budgeten. Vad livsmedelskontot beträffar, representerar exempelvis potatis även andra rotfrukter, havregryn även andra gryn, de noterade slagen av kött, fläsk och korv alla slag av kött, fläsk och korv, abborre och gädda även annan sötvattensfisk, torsk även annan saltsjöfisk, kaffe även te och kakao, bitsocker allt slags socker och sirap o. s. v.

En fråga av intresse är, huru stor del av den verkliga hushållsbudgeten, som är representerad vid indexberäkningarna. Svaret härpå kan bli olika, alltefter de krav på representativitet man ställer. Räknar man i fråga om livsmedelskontot med att de noterade varuslagen också äro representativa för vissa »besläktade» artiklar i den utsträckning som ovan antytts, blir resultatet att c:a 95 % av det verkliga livsmedelskontot representeras i indexberäk-

Tab. 4. Nuvarande beklädnadsbudget och före den 1 juli 1939 använd budget enligt prisnivån år 1935.

1	2	3	1	2	3
Varuslag och mot kol. 2 svarande kvantiteter	Nuvarande budget	Äldre budget enligt prisnivån 1935	Varuslag och mot kol. 2 svarande kvantiteter	Nuvarande budget	Äldre budget enligt prisnivån 1935
Utgift, kr.	478	477	Hattar (2 herrhattar)	5·2	5·0
Därav i % för:			Tyg och garn (8 m ylletyg till damklänning, 23 m bomullstyg till d:o, 1 kg ullgarn)	14·1	13·6
Gångkläder o. arbetskläder (2/3 av kostnaden för konfektions- o. 1/3 av beställd herrkostym, halva kostnaden för konfektionssydd vinteröverrock, 1 arbetsblus)	38·3	47·3	Skor (halva kostnaden för 1 p. herrkängor av sportläder, 4 p. d:o barnkängor, 1 p. herrkängor av boxkalv, 1 p. damlågskor)	16·1	16·1
Underkläder (4 herrskjortor, 4 p. herrkalsonger, 5 p. herrstrumpor, 4 p. damstrumpor, 10 p. barnstrumpor)	17·5	9·2	Galoscher (2 p. herr-)	1·5	1·5
			Halvsulning o. klackning av 6 p. herrskor	7·3	7·3
			Summa	100·0	100·0

Anmärkning. Då indexberäkningen sker med användande av i kol. 1 angivna kvantiteter, måste summan av utgifterna för kläder, hattar, tyg och garn höjas med 20·43 %, motsvarande värdet av ej specificerade artiklar.

ningarna. De orepresenterade posterna äro huvudsakligen utgifter för förtäring utom hemmet samt för kryddor och vissa konserveringsmedel.

Liksom beträffande livsmedelskontot ha proportionerna mellan posterna inom bränsle- och beklädnadskontona ändrats från den 1 juli 1939 med ledning av erfarenheter från 1933 års hushållskostnadsundersökning. Resultatet härav framgår av tab. 3 och 4. Vad beträffar bränslekontot skall framhållas, att kokgasens vikt anpassats efter frekvensen av stadshushåll, som ha tillgång till detta bränsle. — Omkring 94 % av hushållets bränsleutgifter kunna anses representerade i de noterade varuslagen.

På beklädnadskontot representera de noterade gångkläderna, underkläderna o. s. v. hela familjens (mannens, hustruns och barnens) gångkläder resp. underkläder o. s. v., och vikterna ha avpassats därefter. Godtager man de noterade varuslagen som representanter för antydda grupper av beklädnadsartiklar, befinnes, att c:a 90 % av den verkliga beklädnadsutgiften skulle vara representerad vid beräkningarna. Det är att märka, att härvid i enlighet med hushållsbudgetundersökningarna till beklädnad räknats ett flertal artiklar, som tillhöra den personliga utrustningen, utan att vara vare sig kläder eller skodon, såsom smycken, fick- och armbandsur, paraplyer m. m.

Vid beräkningen av skatteindextalet förekomma inga vikter av de slag som användas för övriga gruppindextal, ej heller vid skatteindextalets inräkning i generalindextalet. Skatteindextalet framkommer genom jämförelse mellan de vid skilda tidpunkter beräknade skattebeloppen för en viss realinkomst. Denna inkomst var under den nya basperioden (år 1935) 3 438 kr. (jfr tab. 1) och antages variera med levnadskostnaderna. Då dessa stiga

Tab. 5. Posten »övriga utgifter» i nuvarande budget och i före den 1 juli 1939 använd budget enligt prisnivån år 1935.

1	2	3	1	2	3
Utgiftens art	Nuvarande budget	Äldre budget enligt prisnivån 1935	Utgiftens art	Nuvarande budget	Äldre budget enligt prisnivån 1935
Utgift, kr.	923	828	Tidningar och litteratur (årspren. o. lösnummer av vissa dagliga tidningar, böcker, lösnummer av veckotidn.) .	5·9	6·6
Därav i % för:			Förenings- o. försäkringsavgifter	18·9	21·0
Inventarier	14·3	16·1	Fackföreningar	4·9	5·4
Möbler (björkfanerat matbord, klädda stolar o. pinnstolar av björk, turistsäng) . . .	5·5	6·2	Övriga föreningar	1·1	1·2
Mattor, sängkläder m. m. (matta av jutebouclé, d:o av linoleum, trådgardin, vaddmadrass, sängfilt)	2·6	2·9	Sjukkassor	4·0	4·5
Hushållslinne, kökssaker (handdukar, lakansväv, tallrikar, kaffekoppar, dricksglas, mjölkfat, hink)	3·7	4·2	Livförsäkring	8·9	9·9
Redskap o. verktyg (tvättbräde, spik, hammare, såg, el. strykjärn, symaskin, glödlampa)	2·5	2·8	Nöjen och förströelser	6·3	7·0
Rengöringsmedel och tvätt . . .	4·2	4·7	Biograf	1·8	1·9
Tvål och såpa (handtvål, tvättvål, såpa)	3·2	3·6	Teater	0·8	0·8
Tvätt (tvätt o. strykn. av kragar, hushållstvätt med o. utan mangling)	1·0	1·1	Idrottstävling	0·9	1·0
Hälso- och sjukvård	8·9	9·8	Radiolicens	0·5	0·6
Hälsovård (karbad, rakning, klippning, tandkräm, rakblad)	2·7	2·9	Leksaker	0·5	0·6
Sjukvård (14 närmare angivna läkemedel, läkararvode) . .	6·2	6·9	Grammofonskivor	0·4	0·5
Intellektuella ändamål	9·7	10·7	Velociped	1·4	1·6
Skolböcker	1·6	1·7	Resor	7·5	8·5
Skolavgifter	2·2	2·4	Lokala resor (spårvägsresor, omnibussresor)	2·3	2·6
			Andra resor (järnvägsresor, omnibussresor)	5·2	5·9
			Räntor	0·9	1·0
			Telefon, post och skrivmaterial	2·7	3·0
			Telefon, telegram	1·5	1·7
			Postporto	0·8	0·8
			Skrivmaterial	0·4	0·5
			Arbetshjälp i hemmet	3·1	3·5
			Njutningsmedel	10·3	—
			Tobak	4·2	—
			Spritdrycker	6·1	—
			Övriga ej specificerade utgifter	13·2	14·7
			Summa	100·0	100·0

med t. ex. 10 %, antages, att också inkomsten stigit med 10 % o. s. v. Vid uträkningen av skattebeloppen tages hänsyn till alla på dess storlek inverkande omständigheter, såsom vid ett verkligt taxeringsfall. Sålunda lägges till grund för ett visst års stats- och landstingsskatter inkomsten under föregående kalenderår och för kommunalskatten den inkomst, som åtnjöts två kalenderår tidigare. Vidare göras vederbörliga avdrag för föregående års skatter, orts- och familjeavdrag samt från den 1 juli 1939 även för allmänna pensionsavgifter och försäkringspremier (jfr ovan under rubriken Prismaterialet).

Proportionerna mellan posterna inom kontot »övriga utgifter» ha icke ansetts behöva ändras med anledning av resultatet av 1933 års hushållsbudgetundersökning. Då ändock procenttalen för nu gällande budget och den före $^1/_7$ 1939 gällande avvika, som tab. 5 utvisar, beror detta på att till »övriga utgifter» numera från livsmedelskontot överförts gruppen njutningsämnen. Som

förklaring till tabellen skall nämnas, att där flera artiklar uppgivas som noterade men endast en vikt angivits, uträknas först ett ovägt medeltal av indextalen för de noterade artiklarna. Detta genomsnitt multipliceras därefter med vikten (t. ex. det mot procenttalet svarande kronbeloppet). En beräkning över hur stor del av de verkliga utgifterna, som äro representerade i indextalen, ställer sig särskilt svår för kontot »övriga utgifter» till följd av den mångfald av artiklar av ofta väsentligt olika ursprung, på vilka denna del av budgeten är söndersplittrad. Här gäller sålunda mer än eljest, att de noterade förnödenheterna också få representera »besläktade» utgiftsposter. Räknar man med sådan representation, erhålles som resultat, att c:a 85 % av kontot är företrätt genom särskilda noteringar. Bland icke representerade poster kunna nämnas utgifterna för tandvård, lottsedlar, fotografering (hos fotograf) och blommor. Utgifterna för dessa poster och övriga orepresenterade förnödenheter ingå i posten »övriga ej specificerade utgifter». Denna post varierar vid indexberäkningarna med de totala levnadskostnaderna, så att den ändras proportionellt till dessa var gång en förskjutning uppåt eller nedåt uppgående till fem enheter observeras.

1939 års allmänna hyres- och bostadsräkning igångsättes.

Kungl. Maj:t har i kungörelse den 8 september 1938 (Sv. förf.-saml. 1939, nr 644) förordnat, att hyresräkning skall äga rum å vissa orter i sammanhang med den hösten 1939 anordnade mantalsskrivningen för år 1940. Den är planerad att ingå som ett led i den allmänna levnadskostnadsundersökning, som avsetts ligga till grund för ny dyrortsgruppering. Då denna hyresräkning till sin natur jämväl blir en allmän bostadsräkning, får den även till syfte att giva vissa ur bostadssocial synpunkt betydelsefulla upplysningar om bostadsförhållandena i städer och stadssamhällen jämte annan tätortsbebyggelse i landet.

Liksom vid föregående dyrortsgrupperingar har man även vid den nu planerade för avsikt att vid beräkning av bostadsposten skilja på huvudsakligen två slag av orter, nämligen *dels* orter, där mera utbildad hyresmarknad synes förefinnas och där antalet i den öppna marknaden uthyrda lägenheter möjligen kan tänkas tillräckligt stort för att medge statistiskt hållbara medeltalsberäkningar, och *dels* orter av mera lantlig karaktär, från vilka hyresuppgifter endast sporadiskt eller i allt fall blott till jämförelsevis ringa antal stå att erhålla.

De olika orternas bostadskostnader äro avsedda att beräknas huvudsakligen efter de av 1936 års lönekommitté förordade metoderna. Sålunda är beräkningen för de s. k. hyresmarknadsorterna avsedd att ske med hjälp av vid hyresräkningen insamlade uppgifter, medan den för övriga orter, vilka merendels äga en huvudsakligen lantlig karaktär, skulle ske med en metod, som utgår från den beräknade kostnaden för byggande av en egnahemsbostad av bestämd typ. En undersökning av byggnadskostnaderna på landsbygden för detta ändamål pågår för närvarande inom styrelsen. Med hänsyn till den ofullständiga kunskapen om hyresmarknaden på olika orter kan självfallet ej för varje särskild ort på förhand avgöras huruvida den ena eller den andra metoden är den lämpligaste. Hyresräkningen har därför ansetts böra omfatta alla orter, där utbildad hyresmarknad veterligen förekommer eller kan rimligen tänkas förekomma. Huruvida bostadsposten för en hyresräkningsort kommer att fastställas med tillhjälp av hyresräkningsmaterialet eller ej blir sedan i konsekvens härmed beroende av om detta i varje särskilt fall visar sig vid bearbetningen vara statistiskt möjligt.

Den till kungörelsen fogade förteckningen å de orter, där hyresräkning skall äga rum, upptager rikets samtliga städer (utom Stockholm) och köpingar, som bilda egna kommuner, samt praktiskt taget alla landskommuner, som innesluta municipalsamhällen och/eller icke-administrativa tätorter med minst 1 000 invånare, i allt omkring 380 kommuner. I ett fåtal fall begränsas räkningen av lämplighetsskäl till själva municipalsamhället med uteslutande av kommunens övriga delar. Vad särskilt Stockholm beträffar etableras samarbete med

stadens statistiska kontor, varigenom erforderliga uppgifter komma att erhållas genom speciell bearbetning och komplettering inom kontoret av årets kommunala hyresräkning, vilka uppgifter komma att ställas till socialstyrelsens förfogande.

För hyrestalens fastställande å hyresmarknadsorter kommer i huvudsak att följas den metod 1936 års lönekommitté föreslagit.[1] Den åsyftar att åstadkomma en större kvalitativ enhetlighet å olika orter hos det bostadsbestånd, vars hyrespris vid dyrortsgrupperingen upptagas som jämförelsetal. Detta söker man uppnå genom *dels* en ökad utsöndring av vissa hygieniskt eller eljest bristfälliga lägenheter, *dels* en uppdelning av de medräknade lägenheterna i vissa kvalitetsklasser, varefter jämförelsetalen beräknas under antagande att lägenheter i dessa klasser å alla orter förekomma i samma proportioner.

De omständigheter, som läggas till grund för utsöndring och kvalitativ klassificering av lägenheterna, få givetvis ej vara av svårbedömbar karaktär eller förutsätta en mera noggrann uppskattning. Man måste i huvudsak lita till lätt och objektivt konstaterbara omständigheter, om vilkas faktiska förekomst eller frånvaro ej kunna råda delade meningar mellan hyresvärd och hyresgäst. Ett definitivt fastställande av minimikraven på de vid beräkningen medtagna lägenheternas kvalitet och utrustning torde böra äga rum först sedan hyresräkningsmaterialet insamlats. Såsom utgångspunkt vid hyresräkningsformulärets uppgörande ville emellertid lönekommittén ifrågasätta ett utsöndrande av lägenheter, vilka brista i fråga om *minst två* av följande fordringar:

a) golvet minst 30 cm över markens nivå;

b) ventilerad stenfot eller källare under golvet (för lägenheter i bottenvåningen);

c) rumshöjd i varje rum ej lägre än 2·10 m;

d) alla boningsrum möjliga att uppvärma;

e) vatten- och avloppsledning inom lägenheten (frånvaron härav betraktas dock som brist endast där allmänt avlopps- och vattenledningsnät förekommer å orten eller inom vederbörande ortsdel);

f) ventilerbart skafferi eller matskåp; samt

g) garderob eller annat avskilt, lämpligt utrymme för förvaring av kläder.

Vidare föreslås att, sedan utsöndring av ovannämnda sämre lägenheter ägt rum, de återstående lägenheterna skola uppdelas i följande fyra grupper:

1) sådana lägenheter, som uppvisa *en* brist enligt ovanstående förteckning;

2) övriga lägenheter utan centralvärme och utan bad- eller duschrum;

3) lägenheter med antingen centralvärme eller också bad- eller duschrum; samt

4) lägenheter med både centralvärme och bad- eller duschrum.

För var och en av dessa klasser har man att för varje ort uträkna ett hyrestal, varpå dessa fyra tal skola sammanvägas med utgångspunkt från medelfrekvensen av resp. typer inom alla orter tillsammantagna. Möjligt är

[1] Jfr Statens off. utr. 1937: 32, sid. 92 o. f.

dock, att vissa avvikelser från dessa föreslagna principer för beräkningarna skola visa sig erforderliga vid bostadsräkningsmaterialets praktiska utnyttjande för dyrortsgrupperingen.

De för 1939 års hyresräkning utarbetade frågeformulären skilja sig rätt väsentligt från dem, som kommit till användning vid föregående räkningar. Med hänsyn till att den av lönekommittén föreslagna metoden för beräkning av hyrestalet torde komma att följas, ha sålunda införts de ovan angivna frågepunkterna rörande lägenheternas utrustning och kvalitet. Men även vissa andra frågepunkter äro nyinförda, varigenom en bearbetning av det insamlade materialet kan förväntas ge en icke oväsentligt vidgad kunskap om de faktiska bostadsförhållandena i stadssamhällena och därmed också säkrare hållpunkter för utformningen av bostadspolitiska åtgärder från det allmännas sida. Å andra sidan ha vissa tidigare förekommande frågepunkter ändrats, förenklats eller borttagits. De vid föregående hyresräkning förekommande kraven på uppmätning i vissa fall av rummen ha sålunda bortfallit, vilket innebär för uppgiftslämnarna en icke oväsentlig lättnad. Kvar står endast att boningsrum skola fördelas på sådana över och under 9 kvm samt beträffande kök skillnad göras mellan dylika över och under 6 kvm.

Å »husuppgiften», vilken liksom vid 1933 års bostadsräkning har formen av ett kuvert, avsett att innesluta uppgifterna rörande lägenheterna i huset, skola förutom husets adress och husägarens namn uppgivas bl. a. husets användning (i vad mån det innehåller lokaler för annat ändamål än bostad), byggnadsmaterial, antalet våningar, år för husets färdigställande samt huruvida huset ombyggts i högre grad under de senaste 20 åren. Å »lägenhetsblanketten» frågas efter bl. a. lägenhetens belägenhet i huset och upplåtelseform, lägenhetsinnehavarens namn, yrke, ålder och civilstånd samt den tidpunkt, då denne inflyttade i lägenheten. Vidare skall uppgivas antal boningsrum, förekomsten av kök eller kokvrå samt hall, garderober och andra utrymmen, hyresbeloppet, antalet boende i lägenheten m. m.

Blanketterna äro från slutet av september under utsändande till hyresräkningsorterna, där de kostnadsfritt tillhandahållas de uppgiftspliktiga genom magistrat, kommunalborgmästare, municipalnämnd eller kommunalnämnd.

Av kungörelsen framgår, att bostadsuppgifter skola av ägaren lämnas för andra bebyggda fastigheter än jordbruksfastigheter. Uppgifter skola därvid avgivas för samtliga bostadslägenheter inom dessa fastigheter och ej endast för hyreslägenheter. Det bör vidare beaktas, att uppgifter skola avgivas beträffande stad eller stadssamhälle för såväl stadsplanelagt område som ytterområde samt beträffande landskommun för såväl inom densamma eventuellt belägna municipalsamhällen som dess icke municipala delar.

För erhållande av så fullständiga och korrekta uppgifter som möjligt har i kungörelsen intagits föreskrift om att de vid hyresräkningen avlämnade formulären genom vederbörande kommuns eller municipalsamhälles försorg skola underkastas granskning och komplettering på sätt socialstyrelsen anvisar.

Socialstyrelsen har i skrivelse den 12 september till myndigheterna i samtliga hyresräkningsorter framhållit, att det både för den myndighet, som skall

bearbeta uppgifterna, och för de befolkningsgrupper, vilkas intressen i ett eller annat avseende beröras av hyresräkningen och den därpå delvis byggda dyrortsgrupperingen, är av största vikt att denna granskning utföres så omsorgsfullt som möjligt och organiseras på det med hänsyn till ortens förhållanden mest ändamålsenliga sättet.

I varje kommun, där så ej med hänsyn till kommunens ringa folkmängd eller eljest finnes opåkallat, bör tillsättas en särskild granskningskommitté för att vara den kommunala myndigheten behjälplig vid utförandet av ifrågavarande granskningsarbete. Det synes därvid lämpligt att i kommittén beredes representation i första hand för såväl fastighetsägare som hyresgäster men även, med hänsyn till hyresräkningens betydelse för den allmänna dyrortsgrupperingen, för arbetsgivare och löntagare. Till ordförande i dylik kommitté bör utses person, som icke kan anses företräda någon av nämnda intressegrupper.

I kommuner med ringa folkmängd eller obetydligt antal hyreslägenheter, där granskningskommitté anses onödig, bör — där ej den kommunala myndigheten av särskilda skäl anser sig själv lämpligen böra utföra granskningsarbetet — särskild kontrollant utses. Denne bör vara fullt opartisk och sålunda icke kunna anses företräda någon av ovannämnda intressegrupper.

Granskningskommitté eller kontrollant torde lämpligen, där så är erforderligt för tids vinnande, kunna utses i stad av drätselkammare, i kommun av kommunalnämnd och i municipalsamhälle av municipalnämnd. I kommun, inom vilken ett eller flera municipalsamhällen äro belägna, kan kommunalnämnden ensam ombesörja detta val. Socialstyrelsen skall sedan omedelbart underrättas om hur granskningsarbetet organiserats. Om granskningskommitté eller kontrollant tillsatts, skall därvid uppgivas namn och adress å kommittéordföranden resp. kontrollanten. Socialstyrelsen kommer därefter att tillställa vederbörande kontrollorgan närmare anvisningar rörande granskningsarbetets utförande.

Regleringen av hembiträdenas anställnings- och arbetsförhållanden.

Socialstyrelsens utlåtande.

För hembiträdesutredningens betänkande II med förslag till lag rörande anställnings- och arbetsförhållanden inom det husliga arbetet har redogörelse tidigare lämnats i denna tidskrift (årg. 1939, sid. 416 o. f.). Efter remiss har socialstyrelsen den 15 september 1939 avgivit utlåtande över detta betänkande. Utlåtandet är i huvudsak av följande lydelse.

Arbetsmarknaden för hembiträden. Redan i samband med avgivandet av utlåtande över hembiträdesutredningens betänkande I med förslag i fråga om utbildning av hembiträden fann socialstyrelsen anledning uppehålla sig vid frågan om förhållandena på den husliga arbetsmarknaden. Styrelsen framhöll därvid bland annat, att förhållandena inom en viss del av arbetsmarknaden på grund av det samband, som rådde mellan olika arbetsområden, icke kunde till fullo belysas och förstås, med mindre man ställde dessa förhållanden i relation till arbetsmarknaden i dess helhet. Detta gällde icke minst det husliga arbetsområdet, där frågan om tillgången på arbetskraft i hög grad vore beroende av situationen inom näringslivet i övrigt. Frågan om i vilken utsträckning den kvinnliga ungdomen erbjöde sina tjänster på den husliga arbetsmarknaden sammanhängde i väsentlig mån med de möjligheter, som i allmänhet förefunnes för densamma att erhålla anställning inom andra delar av näringslivet. Orsakerna till att andra arbetsområden i konkurrens med det husliga arbetet utövade större dragningskraft på den kvinnliga ungdomen vore enligt styrelsens uppfattning mångahanda. Styrelsen fann för sin del, att en av orsakerna var att söka i att det husliga arbetet på sina håll icke betraktades såsom något egentligt yrke och att det icke heller erhållit den fastare reglering av arbets- och anställningsvillkor, som förekomme inom flertalet övriga arbetsområden.

Hembiträdesutredningen har i sitt nu förevarande betänkande publicerat vissa siffror rörande utbud och efterfrågan på arbetskraft inom husligt arbete enligt den offentliga arbetsförmedlingens rapporter. Dessa siffror i förening med andra tillgängliga uppgifter giva vid handen, att det på nämnda arbetsområde alltjämt förefinnes ett stort underskott i förhållande till den förefintliga efterfrågan på arbetskraft. Förklaringen till detta förhållande är givetvis att söka delvis däri, att den svenska arbetsmarknaden under senare år kännetecknats av en påtaglig högkonjunktur, vilken ökat efterfrågan på arbetskraft inom praktiskt taget alla arbetsfält. Då samtidigt tendensen till ökad användning av kvinnlig arbetskraft inom olika näringsområden gör sig gällande och allt flera slag av förvärvskällor stå kvinnorna till buds, är det fullt förklarligt, att rekryteringen av hembiträdeskåren i icke oväsentlig mån minskat. På sina håll framstår anställning såsom hembiträde ofta såsom en sista utväg, och i den mån andra arbetsmöjligheter stå öppna, har hembiträdesyrket under nuvarande förhållanden fått stå i efterhand.

Till belysning av utvecklingen inom de större husliga yrkesgrupperna under första halvåret innevarande år meddelas här följande siffror från den offentliga arbetsförmedlingen.

1939 Månad	Arbetsansökningar	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Ensamjungfrur.			
Januari	3 862	4 637	1 897
Februari	3 637	3 849	1 831
Mars	3 500	4 918	1 941
April	2 911	4 467	1 598
Maj	2 417	4 202	1 352
Juni	2 077	3 205	1 205
II. Kokerskor.			
Januari	190	348	117
Februari	179	292	109
Mars	215	369	134
April	192	434	132
Maj	188	404	113
Juni	144	301	87

1939 Månad	Arbetsansökningar	Lediga platser	Tillsatta platser
III. Hus- och barnjungfrur.			
Januari	315	567	267
Februari	302	414	240
Mars	312	595	279
April	271	626	245
Maj	271	659	331
Juni	186	452	210
IV. Hembiträden med egen bostad.			
Januari	1 268	1 898	1 118
Februari	1 207	1 559	1 018
Mars	1 086	1 694	901
April	932	1 501	763
Maj	868	1 526	759
Juni	1 026	1 249	735

Siffrorna, som givetvis äro påverkade av olika återkommande säsongmoment, giva vid handen, att några större förändringar icke inträtt i den allmänna situationen inom det husliga arbetet. Det må härvid påpekas, att den offenliga arbetsförmedlingen visserligen tillsätter endast en mindre del av antalet platser inom de husliga yrkesgrupperna. De återgivna siffrorna kunna emellertid anses återspegla de faktiska förhållandena inom yrket i dess helhet.

Hur den närmaste utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden kan komma att gestalta sig under nu inträdda internationella krisläge låter sig givetvis icke för närvarande bedöma. I den mån arbetslöshet till följd av avspärrning utifrån eller desorganisation genom omfattande mobilisering kan komma att uppstå, återverkar detta även på läget inom det husliga arbetsområdet. Entlediganden av personal inom industrier eller andra näringar, som normalt i stor utsträckning sysselsätta mycken kvinnlig arbetskraft, kunna resultera i en ökad tillgång på arbetskraft för hemmen. Likaså kan man tänka sig, att omfattande och långvariga värnpliktsinkallelser kunna medföra en benägenhet hos de värnpliktigas kvinnliga familjemedlemmar att söka sig förvärvsarbete genom anställning i hem, som efterfråga huslig hjälp av skilda slag. Å andra sidan kunna inträdda inkomstminskningar eller andra svårigheter t. ex. genom ransoneringsåtgärder minska platstillgången för huslig arbetskraft till hem, som för närvarande efterfråga sådan.

Bortsett från de mer eller mindre långvariga komplikationer, som nu inställt sig på den svenska arbetsmarknaden, torde man få räkna med att den kvinnliga arbetskraften alltjämt i stor utsträckning kommer att söka sig över till andra arbetsfält än det husliga arbetets. Den förefintliga tendensen att öppna allt flera områden för kvinnorna kommer säkerligen att bliva bestående, och det husliga arbetet kommer även för framtiden att ha att utkämpa en hård konkurrens med andra yrken om den kvinnliga ungdom, som söker sig ut i praktiskt förvärvsarbete. Utvecklingen i vissa andra länder, såsom exempelvis Förenta staterna och England, giver vid handen, att hemmens arbetsfält får allt färre yrkesutövare och att som följd därav även hemsysslorna och hemmens organisation kommit att omgestaltas. Säkerligen ha vi även för vårt lands vidkommande att räkna med nödvändigheten av tekniska och organisatoriska förändringar i fråga om arbetet i hemmen.

Att man under tidigare förhållanden i vårt land kunde räkna med en relativt omfattande ström av kvinnlig arbetskraft till hemmen, torde få ses mot bakgrunden av att det speciellt på landsbygden förefanns en kraftig befolkningstillväxt och att

överskottet av arbetskraft därifrån i stor utsträckning sökte sig till städer och andra större samhällen. I samma mån denna befolkningstillväxt avstannat — för närvarande är det endast några få län i vårt land, som visa ett påtagligt befolkningsöverskott på landsbygden — måste av naturliga skäl utbudet av kvinnlig arbetskraft komma att nedgå. Knappheten på kvinnlig arbetskraft har under senaste år icke enbart varit lokaliserad till det husliga arbetet, utan även inom fabriksindustri, sjukvård och restaurangrörelse har man klagat över brist på kvinnliga sökande. Den förefintliga befolkningsutvecklingen tyder sålunda på att man icke kan räkna med en mera avsevärd stegring av tillgången på kvinnlig arbetskraft i gemen utan tvärtom torde böra utgå från att den nuvarande bristen kommer att bliva än mer utpräglad.

Med hänsyn till att konkurrensen mellan det husliga arbetet och andra arbetsområden sålunda kan väntas bliva ytterligare skärpt, vill det synas fullt naturligt, att åtgärder vidtagas för att öka det husliga arbetets dragningskraft på den kvinnliga ungdomen och söka få till stånd en sådan reglering av arbetstids- och andra förhållanden, att detta arbetsområde mera än nu kommer att framstå såsom ett yrke i vanlig mening, jämställt med andra näringsfång, som stå den kvinnliga arbetskraften till buds. Erfarenheterna från den offentliga arbetsförmedlingen giva alltjämt vid handen, att de allmänna arbetsvillkoren inom hemmen av de arbetssökande anses gestalta sig ogynnsammare än på flertalet andra arbetsområden.

Det förtjänar i detta sammanhang speciellt att beaktas, att man under de senaste åren beträtt i viss mån nya vägar till avhjälpande av den stora bristen å heltidsanställd personal för det husliga arbetet. Husmödrarna ha sålunda i ökad grad inriktat sin efterfrågan på tillfällig hemhjälp. Det har också visat sig, att åtskilliga kvinnor äro i tillfälle att några timmar eller några dagar i veckan ställa sig till förfogande för fullgörande av olika sysslor i främmande hem. Sålunda kan man räkna med en viss tillgång på korttidsanställd arbetskraft för tillsyn av barn (s. k. barnvakter), och även till anställningar såsom husmodersvikarier, städhjälp, serveringsbiträden o. dyl. finnas i viss omfattning sökande. Det har under sådana förhållanden framstått såsom ett problem att söka organisera en hemhjälpsförmedling. Bland annat har konsumtionsföreningen i Stockholm genom sin »hemtjänst» sökt finna en form för organiserad korttidsförmedling till hemmen. Behovet av dylik korttidsförmedling har kommit upp på olika ställen i vårt land, och den offentliga arbetsförmedlingen har på olika orter trätt i samarbete med husmodersföreningar, Fredrika-Bremerkretsar och andra kvinnoorganisationer för att i görligaste mån söka tillgodose detta förmedlingsbehov. Tack vare det intresse, som visats denna angelägenhet, har arbetsförmedlingen numera inom ramen av sin organisation på icke mindre än 42 orter inrättat särskilda s. k. hemhjälpscentraler. Av dessa har en tillkommit under år 1937, 14 under år 1938 och 27 under år 1939. Liknande åtgärder planeras för närvarande vid ytterligare ett tiotal orter. Av de förutnämnda 42 orterna har man på icke mindre än 34 fått till stånd ett mera ordnat samarbete med någon eller några kvinnoorganisationer på platsen, och genom gemensamma åtgärder har man sökt stimulera intresset kring denna verksamhet. Man har därvid räknat med att genom en propaganda, huvudsakligen bedriven genom de nämnda organisationernas försorg, kunna intressera kvinnor, som vid sidan om det egna hemmet, eventuellt även vid sidan om skolgång och studier, skulle vara villiga att kortare eller längre tider ställa sig till förfogande för hemhjälpsarbete hos andra. Utöver de personer, som mera regelbundet taga anställning såsom halvdagshjälp i hemmen, har man sålunda sökt uppbringa en reserv av arbetskraft, som i större eller mindre utsträckning skulle kunna ställas till hemmens förfogande. Även om husmodersföreningarnas och övriga organisationers egna medlemmar endast i begränsad mån ansett sig själva kunna rycka in i hemhjälpen, ha dock nya grupper av arbets-

sökande kunnat framlockas. Genom annonsering och annan reklam har man velat fästa allmänhetens uppmärksamhet på de gjorda anordningarna, och allt tyder på att fortsatta åtgärder för att organisera deltidsarbetet inom hemmen skola i viss mån kunna avlasta de bekymmer, som den rådande hembiträdesbristen för med sig.

På ett tjugutal av de orter, där hemhjälpscentraler inom arbetsförmedlingen äro i verksamhet, har man tillgång till en av vederbörande kvinnoorganisation upprättad särskild rådgivande tariff, varigenom mera fixa normer vinnas i ersättningsfrågan. Även om den offentliga arbetsförmedlingen icke tager befattning med lönesättningen vid de arbetsanställningar, som institutionen förmedlar, är det dock av betydelse, att man på detta liksom på flertalet andra områden kan hänvisa till vissa för närvarande gällande lönenormer och prislistor.

I den mån arbetsförmedlingen på detta sätt kunnat till sig knyta en mera stabil hemhjälpsgrupp, har man på några håll sökt ordna med läkarundersökning o. dyl. för att speciellt i fråga om de s. k. barnvakterna kunna lämna vissa garantier rörande arbetskraftens hälsotillstånd. Frågan om anordnande av särskilda utbildningskurser för olika grupper av hemhjälpspersonal är också under övervägande på några orter.

Socialstyrelsen vill understryka vikten av att strävandena att underlätta arbetet i hemmen genom hemhjälp av olika slag vinna stöd genom åtgärder från det allmännas sida.

Behov av lagstiftning. Styrelsen övergår härefter till behandling av frågan om behovet och lämpligheten av att en lagstiftning genomföres avseende arbetsförhållandena inom det husliga arbetet samt till en närmare granskning av det framlagda förslaget.

Allmänt kända förhållanden, som bestyrkas av de statistiska undersökningarna, giva vid handen, att ett verkligt behov föreligger av en lagstiftning rörande anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet. Hembiträdena utgöra en grupp av arbetstagare, som ej själv synes kunna tillgodose sina berättigade anspråk i fråga om arbetsvillkoren på det sätt, som är vanligt på arbetsmarknaden i övrigt, nämligen genom organisation och träffande av kollektivavtal. Förhållandena ha visserligen avsevärt förbättrats för hembiträdena under de senaste åren, speciellt i de större städerna. Vad som härvidlag vunnits kan dock ej för flertalet hembiträden anses vara tillräckligt. En fortsatt brist på hembiträden, som styrelsen, på sätt förut anförts, anser trolig, kommer förmodligen att för arbetstagarna inom yrket medföra ytterligare förbättringar. Antagligt är emellertid, att det ej är möjligt att ernå tillfredsställande arbetsförhållanden för alla hembiträden utan att lagstiftningsvägen beträdes.

Även de, som till äventyrs skulle vilja bestrida behovet av en reglerande lagstiftning med hänsyn till de förhållanden, under vilka hembiträden i allmänhet nu utföra sitt arbete, torde dock ej kunna förneka den stora betydelse, som en lagstiftning rörande arbetsförhållandena för hembiträden skulle få för en höjning av yrkets allmänna anseende och därmed även för en nyrekrytering av hembiträdeskåren. Styrelsen vill härvidlag erinra om den relativt korta tid, under vilken hembiträdena i genomsnitt ägna sig åt detta yrke. Man har beräknat, att omsättning inom yrket sker för varje år med 15 000 arbetstagare. Tendensen är dock starkt sjunkande i fråga om antalet unga flickor, som vilja ägna sig åt detta yrke. Styrelsen kan ej nog starkt understryka behovet av åtgärder, som kunna medverka till en ökad tillströmning till yrket.

Det borde alltså kunna råda enighet i fråga om behovet av en lagstiftning på området. Motståndet mot en dylik lagstiftning torde närmast vara beroende på att det här är fråga om ett arbete, som utföres inom hemmen och därför enligt sin natur är synnerligen känsligt och svårreglerat. Det måste bland annat obser-

veras, att förhållandena äro mycket olika såväl inom skilda orter som ock inom de enskilda hemmen. Styrelsen är dock av den bestämda uppfattningen, att dessa omständigheter ej få stå hindrande i vägen för en lagstiftning, som ur allmänna synpunkter är önskvärd, ja nödvändig. Det kan ej undvikas, att nya tiders krav på ett skäligt skydd för arbetstagarna måste inom ett sådant yrke som hembiträdenas medföra ett ingripande på områden, som hittills ansetts ligga vid sidan av den socialpolitiska lagstiftningen, och därvid även innebära en omläggning av arbetsförhållandena och i viss mån också av vanorna inom hemmen.

Med hänsyn till hembiträdesyrkets särställning i förhållande till övriga arbetsområden göra sig speciella synpunkter gällande i fråga om lagstiftningens allmänna läggning.

Förslag till lagstiftning. Hembiträdesutredningen diskuterar tre olika linjer för en lagstiftning på området, nämligen dels en lagstiftning av tvingande karaktär, kombinerad med övervakning genom något statligt organ, dels en lagstiftning av i stort sett enahanda karaktär men utan övervakning och dels en dispositiv lagstiftning, där lagen skulle i regel äga tillämpning endast å tjänsteavtal, som av parterna avsetts skola underställas lagen och som till utmärkande härav ingåtts i viss föreskriven form. Utredningen förordar på anförda skäl en lagstiftning av tvingande karaktär men utan övervakning. Endast i andra hand, om ej statsmakterna skulle vilja acceptera detta alternativ, förordas en i huvudsak dispositiv lagstiftning enligt det tredje av de nyss nämnda alternativen. En ledamot av utredningen har för sin del endast velat förorda detta sistnämnda alternativ.

Socialstyrelsen vill till en början ur principiella synpunkter granska förslaget om en dispositivt lagstiftning rörande hembiträdenas anställnings- och arbetsförhållanden. Som nyss sagts, skulle en lagstiftning enligt denna linje bliva gällande i det enskilda fallet endast för den händelse överenskommelse härom träffas mellan parterna. I sådant fall skulle mellan arbetsgivare och arbetstagare slutas ett skriftligt avtal enligt formulär, som skulle fastställas av socialstyrelsen (normalkontrakt för hembiträden). Om ett hembiträde anställes enligt normalkontrakt, skulle för hennes anställnings- och arbetsförhållanden gälla vissa tvingande bestämmelser, vilka närmare angivas i lagen. Hembiträdet skulle därigenom ernå skydd för viss minsta fritid, rätt till vissa minimiförmåner vid sjukdom m. m. Enligt detta alternativ till lagstiftning skulle vidare minderåriga hembiträden alltid erhålla lagens skydd i vissa avseenden. För dem skulle lagen ej vara dispositiv.

Den nu angivna läggningen av en dylik lagstiftning måste sägas strida mot allmänt godtagna principer för socialpolitisk lagstiftning. Det kan ej anses vara tillfredsställande, att skyddet för en arbetstagare skall vara beroende av om han kan träffa överenskommelse med arbetsgivaren om att lagens bestämmelser skola tillämpas. En lagstiftning rörande hembiträdenas anställnings- och arbetsförhållanden måste i stället få karaktären av en skyddslagstiftning, i vars natur ligger, att den ej är dispositiv. Styrelsen vill erinra om de mindre gynnsamma erfarenheter, som vunnits genom en lagstiftning, som avsetts skola verka såsom skyddslag men som i sina väsentliga delar gjorts dispositiv, nämligen den tidigare hyreslagstiftningen. De i hyreslagen förut intagna föreskrifterna blevo i mycket stor utsträckning åsidosatta genom bestämmelser, som intogos i de särskilda hyreskontrakten. Här föreligger visserligen den skillnaden mot en sådan dispositiv lagstiftning som hyreslagen i dess förra utformning, att lagens bestämmelser skulle bliva gällande, så snart överenskommelse blott träffats mellan parterna om att normalkontrakt skulle gälla för anställningen. Det torde väl vara möjligt, att en lagstiftning i enlighet med den av utredningen i andra hand förordade dispositiva linjen skulle kunna giva ett visst resultat under tider med utpräglad brist på hembiträden. Det måste dock sägas vara troligt, att, såsom även utredningen anför, normalkontrakt i allmänhet skulle komma att ingås blott av den mera kva-

lificerade delen av hembiträdeskåren. Behovet av en reglerande lagstiftning är emellertid minst just för dessa hembiträden, vilka med hänsyn till den rådande bristen äro så eftersökta av husmödrarna, att de redan nu kunna utverka tämligen goda anställnings- och arbetsvillkor. Det övervägande flertalet av hembiträdena skulle däremot säkerligen icke ens under nu för dem rådande goda konjunktur på arbetsmarknaden bliva hjälpta genom en lagstiftning om normalkontrakt. I varje fall är en dylik lagstiftning illusorisk, om större tillgång på arbetssökande inom yrket skulle yppa sig. En socialpolitisk lagstiftning av skyddskaraktär bör ej få sin allmänna läggning uteslutande med hänsyn till rådande läge på arbetsmarknaden och detta ej heller om man, vilket är sannolikt, måste utgå från att brist på arbetssökande inom yrket även kommer att förefinnas i fortsättningen. Om man skulle vilja acceptera en lagstiftning grundad på normalkontrakt, som utredningen i andra hand förordar, borde man lika väl kunna säga, att en lagstiftning på området överhuvud taget icke är erforderlig, då hembiträdena på grund av sin fåtalighet i förhållande till efterfrågan själva kunna förskaffa sig goda arbetsvillkor. Detta är emellertid som bekant ej fallet i tillräcklig utsträckning.

Styrelsen finner sig, med hänsyn till vad sålunda anförts och till vad hembiträdesutredningen själv anför mot en dispositiv lagstiftning med den ifrågasatta allmänna läggningen av densamma, böra bestämt avstyrka, att en lagstiftning ens med temporär giltighet genomföres enligt normalkontraktslinjen.

Skall en lagstiftning genomföras rörande hembiträdes anställnings- och arbetsförhållanden, bör den liksom annan lagstiftning angående arbetstiden göras tvingande. Den bör ej vara förenad med övervakning med hänsyn till att det arbete, som här avses bliva reglerat, utföres inom hemmen. Styrelsen vill för övrigt erinra om att statsmakterna nyligen genomfört en socialpolitisk lagstiftning av skyddskaraktär, nämligen semesterlagen, där det ankommer på arbetstagarna själva att i mån av behov genom talan vid domstol tillförsäkra sig de förmåner, som lagen avser att giva dem. Styrelsen vill sålunda i likhet med majoriteten av utredningsmännen förorda, att en lagstiftning av tvingande karaktär men utan övervakning från något statligt organ genomföres rörande anställnings- och arbetsförhållandena för hembiträdena.

En viktig fråga, som här möter, är, om lagen skall utformas såsom en direkt arbetstidslag eller såsom en lag med bestämmelser rörande viss minsta fritid. Hembiträdesutredningen förordar för sin del alternativet med en fritidslagstiftning, åtminstone som en första etapp.

Styrelsen framhåller därefter, att det i och för sig vore önskvärt med en direkt arbetstidslagstiftning men att man icke kan bortse från de därmed förenade svårigheterna. Ej heller en lagstiftning om viss minsta fritid finner styrelsen innebära någon särskilt smidig lösning av det föreliggande problemet.

Vid övervägande av skälen för och mot de båda ifrågasatta systemen för en lagstiftning på området måste man dock säga sig, att skälen mot en direkt arbetstidsreglering för det husliga arbetet äro så starka, att man ej lämpligen bör reflektera på en sådan typ av lagstiftning utan i stället bör acceptera systemet med en fritidslagstiftning.

Den besvärligaste frågan att taga ställning till vid en lagstiftning av denna art är, vid vilken tidpunkt på dagen som den normala arbetstiden skall upphöra. För åtskilliga, måhända de flesta familjer med middagsmålet förlagt relativt tidigt på dagen eller i varje fall icke senare än klockan 17·30, torde icke några nämnvärda svårigheter uppstå, om man fastställer tiden för arbetets slut till klockan 19. I de större städerna är det emellertid numera alltmera vanligt,

att middagsmålet — bland annat med hänsyn till den tidrymd som erfordras för de arbetande familjemedlemmarna att förflytta sig från arbetsplatsen till hemmet — icke kan sättas till tidigare tidpunkt än klockan 18, ja ofta än senare. Som nyss anförts framträder i sådant fall tydligt den stora skillnaden mellan olika hembiträden i fråga om möjligheterna att snabbt utföra dagens avslutningsarbeten. Det kan åtminstone för husmödrarna icke sägas innebära en tillfredsställande lösning av förevarande spörsmål, att man, såsom utredningen rekommenderar, låter middagsdisken kvarstå till påföljande morgon. Starka skäl tala därför för en framflyttning av tidpunkten för arbetets avslutande från klockan 19 till 19·30. I många fall lärer det knappast vara så betydelsefullt för hembiträdena, att denna tidpunkt fastställes till klockan 19 och ej något senare. Det för dem viktigaste intresset vid en lagstiftning om deras arbetsförhållanden måste vara, att överhuvud taget en viss tidpunkt fastställes, då arbetet normalt skall upphöra, och att alltså den nuvarande ovissheten för hembiträdena om arbetstidens längd försvinner. Måhända kunde man överväga att bestämma tidpunkten olika i de större städerna mot vad som skulle föreskrivas för landet i övrigt. Av skäl, som förut antytts, måste nämligen klockan 19 sägas innebära en lämplig tidpunkt överallt utom i de större städerna med därstädes rådande vana eller rättare sagt tvång att förlägga middagsmålet relativt sent. Att i lagstiftningsväg genomföra lokala avgränsningar i fråga om arbetstiden måste dock sägas vara både vanskligt och olämpligt. Det torde därför vara bäst att i lagen bestämma en för hela landet — med undantag givetvis för lanthushållen — enhetlig tidpunkt, vid vilken det husliga arbetet skall avslutas. Socialstyrelsen skulle, då det gäller att bestämma denna tidpunkt, med hänsyn till de obestridliga behoven inom storstäderna av att det husliga arbetet får pågå något längre än till klockan 19 helst ha velat se, att man i lagen fastställde klockan 19·30 som slutpunkt för arbetstiden. Man måste emellertid beakta, att det kan vara möjligt, att en tendens vid en sådan lösning av frågan skulle framträda att låta arbetet pågå ända till klockan 19·30 även i de hem, där några särskilda skäl, som oundvikligen föranleda härtill, icke föreligga. Man bör självfallet respektera den önskan, som förefinnes hos hembiträdena, att så snart som möjligt få slutföra arbetet, så att fritiden icke börjar alltför sent. Med hänsyn till vad nu anförts lärer man icke kunna fastställa den generella tidpunkten för arbetets slut till senare än klockan 19.

Det finnes emellertid en utväg att kunna tillgodose behovet av en förlängd normal arbetstid utan att därför göra någon lokal avgränsning mellan olika orter i riket. Styrelsen avser härmed ett system, varigenom tidpunkten för arbetets normala avslutande fastställes till klockan 19 i allmänhet och till klockan 19·30 för den händelse en mot den sålunda gjorda förlängningen av arbetstiden svarande ledighet beredes hembiträdena såsom kompensation. Lagtekniskt sett skulle skillnaden mellan det arbete, som kommer att ligga mellan klockan 19 och 19·30, samt det arbete, som kan komma att utföras efter sistnämnda tidpunkt, bliva, att någon särskild överenskommelse angående övertidsarbete ej skulle förutsättas för arbete före klockan 19·30 samt att kompensation i form av annan ledighet alltid skulle givas och fråga om övertidsersättning förty ej skulle uppkomma.

Socialstyrelsen vill alltså för sin del förorda, att bestämmelserna angående den ordinarie arbetstiden i hushåll, som icke utgör lanthushåll, skola utformas så, att den ordinarie arbetstiden skall sluta senast klockan 19, dock att denna tidpunkt må utsträckas till klockan 19·30, om motsvarande ledighet beviljas å ordinarie arbetstid.

Beträffande lanthushållen vill socialstyrelsen icke ifrågasätta någon ändring i förslaget, i vad det avser arbetstidens slut under månaderna april—september. Vad angår arbetstiden under månaderna oktober—mars torde den för övriga hushåll nyss förordade anordningen jämväl böra genomföras för lanthushållen även om detta här säkerligen ej är av samma behov påkallat.

Den ledighet, som en arbetsgivare har att kompensationsvis bevilja ett hembiträde under ordinarie arbetstid med hänsyn till det arbete, som utförts efter klockan 19, bör, vare sig det är fråga om arbete mellan klockan 19 och 19·30 eller efter sistnämnda tidpunkt, sammanräknas till en ej alltför kort sammanhängande ledighet. Ett hembiträde kan nämligen knappast på ett effektivt sätt tillgodogöra sig en ledighet under den normala arbetstiden, om den lediga tiden kanske blott utgör en halv timme. Socialstyrelsen föreslår, att sådan ledighet alltid skall sammanräknas till minst två timmar. Vidare är det för hembiträdet av väsentlig betydelse, att arbetsgivaren icke kan förlägga den extra ledigheten till en tidpunkt, då hembiträdet ej alls kan utnyttja densamma, eller med andra ord tidigt på morgonen. Det torde böra föreskrivas, att ledigheten skall förläggas efter klockan 9 på morgonen. Givetvis bör en arbetsgivare under inga förhållanden få föreskriva, att den normala arbetstiden skall påbörjas någon timme tidigare på morgonen för att hembiträdet skall komma i åtnjutande av den intjänade extra ledigheten. Någon bestämmelse härom lärer dock lämpligen icke kunna givas i lagen med hänsyn till att tidpunkten för arbetets påbörjande ej alls reglerats.

En med spörsmålet om tidpunkten för den ordinarie arbetstidens avslutande sammanhängande fråga är, huruvida och i så fall vilka bestämmelser som skola lämnas angående vakttjänstgöring efter arbetstidens slut. Frågan gäller närmast sådant arbete, som består i tillsyn av barn eller som föranledes av sjukdom inom arbetsgivarens familj. Vidare förekommer på sina håll, att passning regelbundet måste anordnas för telefonringningar eller besök.

Styrelsen kan för sin del ej godkänna utredningens förslag om att sådan vakttjänstgöring alltid skall vara beroende av om särskild överenskommelse träffas mellan arbetsgivaren och hembiträdet. Det måste anses vara rimligt, att ett hembiträde minst två kvällar i veckan svarar för tillsynen av minderåriga barn i familjen och att denna uppgift ingår i hembiträdets normala arbete. Vad nu sagts gäller även för det fall, att hembiträdet ej anställts för att uteslutande eller huvudsakligen omhänderha skötseln av minderåriga barn. Erfarenheten ger också tydligt vid handen, att en sådan ståndpunkt överensstämmer med vad hembiträdena själva anse vara rimligt och rättvist. Självfallet bör liksom för närvarande överenskommelse träffas mellan arbetsgivare och hembiträde om vilka kvällar i veckan, som dylik vakttjänst skall förrättas. Därvid bör ej få förekomma, att hembiträdet alltid måste fullgöra vakttjänst å exempelvis lördagskvällen. För vakttjänst mer än två kvällar i veckan bör erfordras särskild överenskommelse, varvid det även bör ankomma på parternas bedömande, om och i vad mån någon extra ledighet härför skall beviljas å ordinarie arbetstid. För att ej ställa familjer med minderåriga barn i ett ytterligare ogynnsamt läge i förhållande till övriga familjer bör den allmänna skyldigheten att förrätta vaktjänst två kvällar i veckan ej inskränkas till att blott avse tillsyn av barn. Det är för övrigt nödvändigt för exempelvis en läkarfamilj, att telefonen passas om kvällarna, varför åtminstone i ett sådant fall behovet av vakttjänst är lika trängande, som då det gäller tillsyn av minderåriga barn. Givet är emellertid, att arbetsgivaren i åtskilliga fall kommer att sakna intresse av att påkalla någon vakttjänstgöring.

Därest en bestämmelse om vakttjänstgöring minst två kvällar i veckan införes i lagen, kommer denna att så nära som det är möjligt på denna punkt ansluta sig till hittillsvarande praxis.

I fråga om den allmänna läggningen av lagen vill socialstyrelsen slutligen framhålla, att styrelsen ansluter sig till hembiträdesutredningens förslag om att lagen skall reglera ej blott hembiträdenas fritid utan även åtskilliga andra anställningsförhållanden. Styrelsen har ingen principiell erinran att göra mot utredningens förslag i denna del.

I styrelsens utlåtande behandlas därefter vissa särskilda paragrafer i den föreslagna lagen om reglering av anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet. Härav må återgivas följande.

Vid behandlingen av frågan om vilken omfattning den föreslagna lagen bör erhålla (§ 1) erinrar hembiträdesutredningen, att arbetsrådet beträffande gällande arbetstidslagar numera tillämpar den s. k. delprincipen, d. v. s. att man, för den händelse en arbetstagare faller under två olika arbetstidslagar eller endast för viss del av sitt arbete tillhör ett arbetstidsreglerat område, skall tillämpa den ifrågakommande lagen beträffande det arbete, som med hänsyn till sin beskaffenhet faller under lagen. Utredningen föreslår, att man för en lagstiftning inom det husliga området, vilken endast angiver viss minsta fritid, skulle använda den s. k. huvudsaklighetsprincipen, d. v. s. att en arbetstagare skall helt falla under lagen, därest han huvudsakligen sysslar med sådant arbete, som regleras genom lagen. Socialstyrelsen framhåller det olämpliga i att man skulle nödgas använda två mot varandra stridande principer vid tillämpningen av arbetstidslagarna, men är icke beredd att avgiva förslag till ordnande av den nu berörda vanskliga frågan. Lämpligast förefaller vara att övergå till att för alla arbetstidslagarna tillämpa huvudsaklighetsprincipen.

Beträffande förslaget till ändring i allmänna arbetstidslagen föreslår styrelsen, att i lagen införes en undantagsbestämmelse för den arbetare, som enligt bestämmelserna i lagen om reglering av arbets- och anställningsförhållandena inom det husliga arbetet skulle falla under sistnämnda lag.

I fråga om 6 § har styrelsen i princip icke något att erinra mot hembiträdesutredningens förslag om att hembiträde, som åtnjuter bostad hos arbetsgivaren, skall, ändå att annat förbehåll skett, äga rätt till bostadsutrymme av beskaffenhet, som i hälsovårdsstadgan är föreskrivet för boningsrum. I anledning av ett yttrande i utredningens motivering erinras dock, att en alkov måste betraktas såsom en del av ett rum. Då något förbud icke stadgas mot att hembiträden anvisas bostad i köket, torde man ej heller kunna göra någon invändning mot att sovplatsen förlägges till en utvidgning av köket. Av hembiträdesutredningen i övrigt förordade bestämmelser mot otillfredsställande bostadsanordningar åt hembiträde synas styrelsen knappast tillfyllestgörande.

Vidare framhåller styrelsen, att bestämmelserna i andra stycket av 10 § böra omformuleras så, att kompensation i form av en mot övertiden svarande ledighet å ordinarie arbetstid bör sättas i första hand och att övertidsersättning alltså skall utgå, endast om sådan kompensation ej lämnas.

För den händelse Kungl. Maj:t skulle finna skäl att följa utredningens alternativa förslag till lagstiftning på förevarande område, betonar styrelsen, att någon anledning, varför anställning enligt normalkontrakt städse skulle avse bestämd tid, icke synes föreligga.

Slutligen framhåller styrelsen, att de rådande förhållandena synas böra föranleda ett övervägande av spörsmålet, om den nuvarande tidpunkten kan anses lämplig för framläggande av förslag i ämnet.

Till styrelsens utlåtande har fogats ett särskilt yttrande av byråchefen O. Hagman, enligt vilket det föreliggande lagförslaget kunde betecknas som ett förslag till avtalslagstiftning, berörande ett specialområde och för detta närmast innefattande stadganden om minsta fritid. Om syftet med den föreslagna lagstiftningen skulle kunna vinnas, borde 9 § erhålla den avfattning, som kommittén givit densamma, nämligen att den ordinarie arbetstiden skall sluta senast kl. 19. Vidare borde tvingande bestämmelser om skyldighet att utföra övertidsarbete icke meddelas.

Kortare meddelanden.

Fransk upplaga av »Sociallagstiftning och socialt arbete i Sverige». Sedan 1937 års svenska upplaga av ovannämnda handbok utkom, ha förra året en engelsk och under september 1939 en fransk översättning utgivits genom socialstyrelsens försorg. Den nya franska upplagan, som erhållit titeln Législation et Activités sociales en Suède, är reviderad såväl vad de statistiska uppgifterna som redogörelsen för den sociala organisationen och lagstiftningen beträffar. I sistnämnda avseende är framställningen i regel förd fram t. o. m. beslut av 1939 års lagtima riksdag. Bland nyskrivna avsnitt kunna nämnas redogörelser för semesterlagen, statens institut för folkhälsan, folktandvården och den nya egnahemslagstiftningen. I kapitlet »Arbetsgivare och arbetare» beröres huvudavtalet mellan arbetsgivareföreningen och landsorganisationen.

De privatanställdas ekonomiska och sociala problem. En utförlig redogörelse[1] föreligger nu för den undersökning av de privatanställdas ekonomiska och sociala förhållanden, som år 1936 under numera avlidne professor Sven Wicksells överinseende inleddes av Lunds universitets statistiska institution under medverkan av 13 tjänstemannaorganisationer. Dr Fritz Croner, som varit ledare för »lundaundersökningen», framlägger i denna volym huvudresultaten av den statistiska bearbetningen; i en senare utkommande andra del skola vissa socialpsykologiska problem upptagas till behandling.

Undersökningen baserades på ett frågeformulär, som distribuerades av de medverkande organisationerna och besvarades av c:a 7 700 anställda; flertalet av dessa tillhörde de yrkesgrupper, som berördes av socialstyrelsens år 1938 publicerade »Undersökningar rörande arbetstidsförhållanden och lönevillkor för privatanställda», nämligen kontorspersonal, arbetsbefäl, teknisk personal, lagerpersonal, vakter och bud m. fl.; dessutom hade uppgifter inkommit från ett tusental butiksanställda. Primärmaterialet, som i huvudsak representerar de organiserade privatanställda, är väsentligt mindre än materialet för socialstyrelsens undersökningar. I fråga om arbetstidsförhållanden för olika personalgrupper ge dock de båda undersökningarna i huvudsak samma resultat. Beträffande löneförhållandena äro avvikelserna mera framträdande; de olikheter som framkomma anses dock övervägande betingas av skiljaktigheter i materialets sammansättning samt olika redovisningsprinciper.

Bearbetningen av lundaundersökningens lönestatistiska material ansluter sig nära till motsvarande delar av socialstyrelsens undersökning, ehuru redovisningen i flera avseenden går mera i detalj. Med utgångspunkt från de anställdas uppgifter om deras tidigare löneförhållanden belysas de förändringar, som under de senaste årtiondena inträtt i de enskildas löner. Bland övriga omständigheter av betydelse för de anställdas ekonomiska villkor behandlas särskilt frågorna om sjuklön, uppsägningstid och pension, förekomsten av privatförsäkringar, biinkomster och familjernas försörjningsbörda.

Förutom arbetsvillkoren och löneförhållandena behandlas frågan om de olika yrkesgruppernas utbildningsförhållanden. Den sociala cirkulationen mellan de privatanställda och andra samhällsgrupper belyses på grundval av de uppgifter, som de anställda lämnat beträffande sina närmaste anhörigas yrkesförhållanden.

Den statistiska framställningen kompletteras med en rad monografier över enskilda personers levnadshistoria och karriär i yrket. I slutkapitlet diskuterar författaren de privatanställdas ekonomiska och sociala problem i samband med de aktuella utvecklingstendenserna i det svenska samhället.

[1] Fritz Croner: De privatanställda. En sociologisk studie. Kooperativa förbundets bokförlag, Stockholm 1939. 474 sidor.

Förslag om förbättrat arbetarskydd i Danmark. Sedan socialförsäkrings- och försörjningslagstiftningen blivit planmässigt ordnad och utbyggd i Danmark genom socialreformen år 1933, har regeringen — då de förebyggande åtgärderna äro minst lika viktiga som hjälpåtgärder i en eller annan form — även tagit upp den andra huvuddelen inom den sociala lagstiftningen, arbetarskyddslagstiftningen, till revision. En kommitté har avgivit ett betänkande,[1] innehållande dels lagförslag med motivering, dels ett antal bilagor med bl. a. en översikt av arbetarskyddslagstiftningen i England, Tyskland och de skandinaviska länderna. (Erinras må att även den svenska arbetarskyddslagstiftningen för närvarande är föremål för omprövning av en år 1938 tillsatt kommitté.)

Det danska förslaget går ut på att skapa en allmän arbetarskyddslag, omfattande i princip all slags sysselsättning, där arbetstagare användas i tjänst hos arbetsgivare. Många verksamhetsgrenar, som hittills stått utanför fabrikslagen (av år 1913) — såsom byggnadsverksamhet, kontorsarbete och mindre företag med bara ett fåtal arbetstagare — skulle omfattas av den nya lagen, och därmed bli delaktiga i skyddet mot olycksfall och yrkessjukdomar samt tillförsäkras nattvila, ledighet på söndagar m. m. Detsamma gäller jord- och skogsbruk.

De hittills existerande, efter hand tillkomna, arbetarskyddslagarna (fabrikslagen, bagerilagen etc.), skulle sammanföras till ett helt. Förslaget innebär sålunda förutom en utvidgning även en kodifiering av tidigare arbetarskyddslagar. Lagen är utarbetad som en »*rammelov*» och inskränker sig inom de områden, där lagens innehåll är beroende av teknikens och hygienens utveckling, till att fastställa vissa allmänna regler; den närmare utformningen av dessa skulle ske i administrativa bestämmelser. Vid utarbetandet av lagen ha bl. a. de av internationella arbetsorganisationen antagna konventionerna varit vägledande.

Avsnittet om arbetstid behandlar frågan om nattvila, om ledighet på sön- och helgdagar samt om stängningstid. Däremot beröres icke den dagliga arbetstidens längd. Söndagsledigheten skulle utvidgas till att omfatta ledighet även på lördag eftermiddag. Vidare förutsätter förslaget en utvidgning av yrkesinspektionens personal, varigenom bl. a. antalet till inspektionen knutna läkare utökas, samt innehåller bestämmelser om läkarundersökning av arbetstagare i syfte att förebygga och bekämpa yrkessjukdomar.

Industriarbetarnas löner i Finland år 1938. Timförtjänsten för industriarbetare i Finland — inom de näringsgrenar statistiken omfattar — steg mellan åren 1937 och 1938 med i genomsnitt 5·2 % för manliga och 6·4 % för kvinnliga arbetare. Årsförtjänsten steg för både män och kvinnor med 3·1 %. Löneuppgifterna för några viktigare industrigrenar återgivas i nedanstående tablå, där även jämförelsetal införts rörande löneutvecklingen på motsvarande områden av den svenska industrin.

Manliga industriarbetares löner i Finland år 1938.

Industrigren	Antal manliga arbetare	Årsförtjänst	Timförtjänst	Timförtjänstens ökning eller minskning (−) från 1937 till 1938 (i %)	
		i mark		Finland	Sverige
Mekaniska verkstäder	9 800	21 800	9·0	6·8	7·0
Yllefabriker	1 200	17 200	7·1	0·4	± 0
Bomullsfabriker	2 400	18 600	7·9	5·6	2·0
Sulfitcellulosafabriker	3 300	19 400	7·5	− 1·7	4·0
Sulfatcellulosafabriker	2 200	19 600	8·3	4·8	
Pappersbruk	4 100	19 300	7·7	2·4	4·3
Sågverk och hyvlerier	8 300	16 400	7·2	5·1	6·0

[1] Betænkning afgivet af udvalget angaaende Arbejderbeskyttelse. Köpenhamn 1938.

Då levnadskostnaderna (liksom i Sverige) samtidigt ökat med 2 %, uppgår stegringen av timförtjänstens köpkraft i Finland till i medeltal c:a 3 %. Särskilda näringsgrenar avvika betydligt från dessa medeltal.

(Social tidskrift 1939, nr 6.)

Tuberkuloseftervård — ett de partiellt arbetsföras sysselsättningsproblem. Man har hittills saknat möjligheter att tillfredsställande belysa tuberkulosens förekomst, eftersom anmälningsplikt av alla tuberkulosfall inte föreskrivits förrän innevarande år. Då emellertid sjukdomens förekomst beräknats vara ungefär tio gånger så stor som antalet dödsfall, kunna dödlighetssiffrorna ge en viss föreställning om antalet sjukdomsfall.

Antal dödsfall och vissa grupper av dödsorsaker i Sverige åren 1916—1936.

	Hela antalet dödsfall (avrundat)	I ‰ av medelfolkmängden	D ä r a v tuberkulos	övriga infektionssjukdomar	svulster (kräfta m. m.)
Årligen 1916/20	84 400	14·54	*1·81*	2·27	1·17
År 1935	72 800	11·67	*0·96*	0·46	1·45
» 1936	74 800	11·96	*0·93*	0·51	1·54

Antalet dödsfall i tuberkulos, som sjunkit starkt under de senaste årtiondena, uppgick år 1936 för hela riket till 5 800 eller 0·93 ‰ av medelfolkmängden. Enbart i lungsot utgjorde dödligheten 0·78 ‰ (0·77 ‰ för mankön), varierande mellan 1·45 ‰ i Norrbottens och 0·47 ‰ i Södermanlands län samt med den högsta dödligheten i åldersgruppen 20/25 år (1·19 ‰ för män och 1·40 ‰ för kvinnor).

De åtgärder, samhället hittills vidtagit mot tuberkulosen, ha väsentligen avsett förebyggande och sjukvårdande anordningar, medan däremot de eftervårdande uppgifterna fått träda i bakgrunden. Den omständigheten, att antalet utskrivna sanatoriepatienter inom landet successivt ökat och att samtidigt de uppnådda vårdresultaten icke kunnat vidmakthållas, har bidragit till att alltmera aktualisera fordran på eftervård. Det rör sig här om bistånd av olika slag, såsom förbättrade arbets- och bostadsförhållanden för såväl de tuberkulösa som deras familjer.

I syfte att klarlägga de olika möjligheterna att lösa detta problem har nyligen en utredning företagits av en kommitté, tillsatt av Svenska nationalföreningen mot tuberkulos.[1] En sammanfattning av de i utredningen framlagda synpunkterna och förslagen till förbättrad tuberkuloseftervård återges i det följande.

Den genomgående grundprincipen för de åtgärder, som anbefallas, är, att de tuberkulösas arbetsförmåga bör tillvaratagas och utvecklas för att göra dem i stånd att i möjligaste mån försörja sig själva.

I syfte att främja de tuberkulösas arbetsförhållanden bör redan under sanatorievistelsen de vårdades intresse inriktas på frågan om det förvärvsarbete, som efter vårdtidens slut må befinnas ur olika synpunkter lämpligt. Härvid bör tillgång till sakkunnig yrkesrådgivning beredas de vårdade.

Till följd av att den offentliga arbetsförmedlingen i första hand varit inriktad på att bereda arbetsgivaren bästa möjliga arbetskraft, har den partiella arbetskraften ställts i bakgrunden; endast i begränsad omfattning har man hittills mera systematiskt sökt genom individualiserat förmedlingsarbete tillse, att partiellt arbetsföra erhålla för dem lämpat arbete. De tuberkulösas arbetsproblem rör sig också mycket kring denna fråga.

[1] Utredning angående förbättrad tuberkuloseftervård Stockholm 1939. 278 sidor. Medlemmar i kommittén voro bl. a. f. d. generaldirektören i medicinalstyrelsen N. Hellström (ordf.), direktören i svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet K. J. Höjer och med. dr G. Neander.

Enligt utredningen borde samråd komma till stånd mellan de offentliga arbetsförmedlingsorganen samt sjukhus och dispensärer för beredande av arbetsanställning åt personer, som vårdats på tuberkulossjukhus, varjämte dispensärerna för ändamålet borde kompletteras med sakkunnigt bistånd. Till varje centraldispensär — för närvarande 40 till antalet, därav 23 i anslutning till sanatorium — skulle knytas en kurator, som vid sidan om vissa arbetsförmedlande uppgifter även skulle råda de tuberkulösa och deras familjer i ekonomiska angelägenheter. Vidare borde arbetare och arbetsgivare vid ingående av kollektivavtal bereda större utrymme än hittills åt till följd av genomgången tuberkulos icke fullgod arbetskraft. Bl. a. borde man söka bereda partiellt arbetsföra sysselsättning genom anställning på $^1/_2$ eller $^3/_4$ av normal arbetstid. Arbetsinkomsten behövde i sådana fall eventuellt kompletteras genom understöd i en eller annan form. Utredningen förutsätter att inga ökade kostnader läggas på arbetsgivaren och att icke heller något särskilt bistånd skall krävas av arbetskamraterna. Särskilt inom större företag, både offentliga och enskilda, borde det vara möjligt att bereda plats åt partiellt arbetsföra.

För att bereda sådana tuberkulösa, som äro i behov av yrkesutbildning men som böra stå under fortsatt tillsyn av läkare, möjligheter till yrkesutbildning, föreslås inrättandet av ett »yrkesskolesanatorium». För detta ändamål borde Spenshults sanatorium i Hallands län omändras och tillbyggas. Kostnaderna — c:a en miljon kronor — skulle helt bestridas av nationalföreningen, vilken skulle bliva huvudman för sanatoriet, Lärlingstiden beräknas till i regel 2 år, yrkesavdelningarnas antal till 11 och elevplatsernas till 146.

För tuberkulösa, som med relativt bibehållen arbetskraft utskrivits, ehuru ej fullt återställda (restläkta), och som på grund av mera stadigvarande behov av omvårdnad eller av andra skäl icke kunna utföra förvärvsarbete i sina egna hem eller i »öppna» industrier eller hantverk, borde arbete beredas på slutna anstalter. Två typer av dylika anstalter borde inrättas, nämligen »eftervårdshem», avsedda som träningshem för konvalescenter ävensom för kroniska fall med mera reducerad arbetskraft, och »verkstadshem», avsedda för klientel med fullvärdigare arbetsförmåga.

I eftervårdshemmen, som helst borde förläggas invid länssanatorier, skulle ingå — förutom en bostadsavdelning — verkstäder för sysselsättning i 2—3 yrken. Vidare föreslås på försök inrättandet av två mindre verkstadshem — i tuberkuloslitteraturen benämnda »sheltered industries», arbetssanatorier o. dyl. — det ena förlagt till Spenshult, det andra till övre Norrland. Även verkstadshemmen, till en början avsedda för 30—40 arbetare, skulle inrymma en bostadsavdelning samt verkstäder för 2—3 yrken. Frånsett amortering och förräntning av anläggningskostnaderna skulle hemmen vara självförsörjande.

Då sanatorierna äro i stort behov av erfarna rådgivare för utvidgning och förbättring av arbetsterapin och detsamma torde bliva fallet beträffande de föreslagna eftervårds- och verkstadshemmen, föreslås, för att tillgodose bl. a. nämnda behov, inrättande av en särskild befattning, en yrkeskonsulent. Denne borde sortera under styrelsen för yrkesskolesanatoriet.

Patienterna å allmän sal å de anstalter för lungtuberkulossjuka, som uppbära bidrag av statsmedel för sin drift, skulle — i likhet med patienter på epidemisjukhusen — åtnjuta fri vård. Beträffande de tuberkulösas ställning inom socialförsäkringen har utredningen velat avvakta socialvårdskommitténs ställningstagande. Skulle förslag till en allmän sjukförsäkring icke vara att förvänta, borde frågan om en mera begränsad försäkring, omfattande de viktigaste folksjukdomarna, upptagas till övervägande. Slutligen framhålles i utredningen, att en förbättring av bostadsförhållandena vore synnerligen önskvärd, bl. a. med hänsyn till behovet av särskilda, från den övriga bostaden avskilda utrymmen för smittförande familjemedlemmar.

Folkpensioneringen åren 1936 och 1937. Till belysning av den allmänna pensionsförsäkringens utveckling kunna meddelas följande uppgifter ur pensionsstyrelsens föreliggande berättelser för åren 1936 och 1937, sammanställda med motsvarande siffror för närmast föregående år.[1]

	För år 1934	För år 1935	För år 1936
Pensionsavgifter:			
I förteckningarna upptagna personer . . . . . miljoner	4·22	4·27	4·33
Avgiftspåförda personer . . . . . »	3·93	3·97	4·03
Påförda avgifter . . . . . milj. kr.	27·12	28·68	30·26
Av de försäkrade erlagda avgifter . . . . . » »	23·78	25·29	27·10
Av kommunerna erlagda avgifter[2] . . . . . » »	1·56	1·49	1·36
	År 1935	*År 1936*	*År 1937*
Pensioner:			
Inkomna ansökningar om pension då sådan förut icke utgår[3] (antal personer)	54 998	50 437	67 933
Ink. ansökn. om ändring av utgående pension[4] (antal personer)	27 506	23 980	51 458
Avslagna ansökningar (antal personer)	7 527	6 910	8 742
Ansökningar, som föranlett återbetalning av erlagda pensionsavgifter enligt 32 § pensionsförsäkringslagen	1 147	719	544
Antal nytillkomna pensionärer	52 863	45 383	58 732
varav med enbart avgiftspension	25 266	21 955	22 300
Antal utfärdade pensionstillägg för barn (ej antal barn) . .	2 450	2 127	2 578
Antal ändrade pensioner	24 122	19 983	41 485
varav nytillkomna pensionstillägg för personer, som förut uppburit enbart avgiftspension	9 385	8 679	25 244
Antal pensionärer och pensionsbelopp vid årets slut enligt samtliga före resp. års utgång utfärdade pensionsbrev:			
Antal personer med pensionstillägg eller understöd . . .	381 794	381 632	409 967
Motsvarande medelbelopp, exkl. avgiftspension och pensionstillägg för barn . . . . . kr.	170·06	171·89	276·51
Antal pensionstillägg för barn (ej antal barn)	13 264	13 036	13 181
Motvarande medelbelopp . . . . . kr.	214·67	212·86	209·08
Antal personer med enbart avgiftspension	181 010	184 410	171 705
Motsvarande medelbelopp . . . . . kr.	23·89	25·27	27·58
Under året utanordnade pensionstillägg och understöd, inkl. pensionstillägg för barn[5] . . . . . milj. kr.	71·3	71·9	120·4
Under året utanordnade avgiftspensioner . . . . . » »	9·2	9·8	10·0
Sjukvård:			
Ansökningar om sjukvård	6 132	6 552	6 254
Utan ansökan upptagna sjukvårdsärenden	515	519	1 662
Till förnyad prövning upptagna sjukvårdsärenden	4 340	4 864	5 299
Beslut om sjukvårdande åtgärder	7 183	8 232	7 967
Under året behandlade personer	7 956	8 256	8 401
Årets kostnader för sjukvård . . . . . kr.	2 181 132	2 340 146	2 475 607
	1935/1936	*1936/1937*	*1937/1938*
Folkpensioneringsfonden:			
Influtna obligatoriska pensionsavgifter efter avdrag av restituerade . . . . . milj. kr.	26·8	28·7	43·3
Allmänna fondens ökning . . . . . » »	48·7	0·8	20·0
Fondens avkastn. efter avdrag av omkostnader för förvaltn. %	4·32	4·22	4·12
Allmänna fonden vid redovisningsårets slut . . . . milj. kr.	746·2	747·0	767·0
Frivilliga försäkringens fond vid redovisningsårets slut » »	33·6	38·9	47·6

[1] Preliminära siffror. — [2] Utan hänsyn till vad kommunerna sedan återbekommit av de försäkrade. — [3] Häri äro inräknade ansökningar om återbetalning av erlagda pensionsavgifter enligt 32 § pensionsförsäkringslagen. — [4] Häri inräknas även ansökningar om nybeviljande av pensionstillägg till personer, som förut åtnjutit enbart avgiftspension. — [5] Härav erlägga landsting och kommuner c:a 1/4 samt staten övriga 3/4.

Ut- och invandring under år 1938. Enligt statistiska centralbyråns statistik ha år 1938 utvandrat 2 289 och invandrat 4 470 personer (mot 2 062 resp. 5 756 år 1937), motsvarande 0·36 (0·33) emigranter och 0·71 (0·91) immigranter per 1 000 inv.

Det absoluta antalet utvandrare under år 1938 ligger liksom för åren 1931—1937 lägre än vad det tidigare gjort alltsedan 1860-talet och är det lägsta som förekommit något år fr. o. m. 1861. Antalet invandrare, som för varje år sjunkit under perioden 1933—1937, utvisade däremot en stegring under år 1938 med c:a 30 % jämfört med närmast föregående år. I likhet med förhållandet alltsedan år 1930 blir slutresultatet av den utrikes omflyttningen ett invandringsöverskott.

Beträffande utvandringen till främmande världsdelar har i nedanstående tablå en sammanställning gjorts mellan centralbyråns statistik, vilken grundar sig på uppgifter från prästerskapet (i Stockholm mantalskontoret), och de siffror, som av socialstyrelsen förut publicerats i denna tidskrift (sid. 154) efter uppgifter från länsstyrelserna m. fl.

	1937			1938		
Antal utvandrare	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a
enligt prästerskapet	544	531	**1 075**	413	440	**853**
» länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter	251	298	**549**	130	178	**308**
Överskott enligt prästerskapets redovisning . . .	293	233	**526**	283	262	**545**

Motsvarande differens har under den senaste tioårsperioden utgjort:

	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
I absoluta tal . . .	389	476	542	341	517	520	489	495	526	545
I % av prästerskapets siffror	4·2	12·8	46·5	52·7	57·9	57·0	62·5	57·4	48·9	63·9

Skillnaden mellan prästerskapets och länsstyrelsernas uppgifter har som synes procentuellt taget legat på en betydligt högre nivå under de senare åren än vad tidigare varit fallet. Förklaringen härtill torde huvudsakligen vara att söka däri, att en stor del av de i prästerskapets uppgifter medtagna utvandrarna under dessa år utgjorts av svensk-amerikaner, vilka längre eller kortare tid vistats i Sverige och här blivit kyrkobokförda men dock bibehållit sin rätt att återvända till Förenta staterna utan att betraktas som immigranter i den bemärkelse detta ord har i den amerikanska invandringslagstiftningen. Dessa personer, vilka i sina av härvarande amerikanska konsulat viserade pass icke betecknas som immigranter utan som vanliga resande, redovisas i regel icke heller av de svenska polismyndigheterna som utvandrade och medtagas följaktligen icke i länsstyrelsernas statistik.

Erinras må också, att länsstyrelsernas uppgifter endast avse emigranter, som befordrats till främmande världsdel genom förmedling av här i landet verksamma utvandringsagenter, och att i dessa uppgifter i regel ej ingå sådana personer, som utvandrat till andra världsdelar än Nordamerika.

Utvandringen har under år 1938 i alla län utom Gotlands betydligt understigit medeltalet för årtiondet 1928—1937. De i och för sig högsta utvandringstalen utvisa Stockholms stad och Malmöhus län. — De norrländska länens utvandring, som en tid utgjorde en avsevärd del av rikets emigration och tilldrog sig icke ringa uppmärksamhet, är numera ej av betydenhet. År 1938 utgjorde Norrlands bidrag till utvandringen endast 8 % av det hela, d. v. s. mycket mindre än Norrlands andel (c:a 18 %) av hela Sveriges folkmängd. *Invandringen* har överallt understigit den för det närmast föregående årtiondet genomsnittliga utom i Stockholms stad och län. — Invandringsöverskott är utmärkande för såväl rikets landsbygd och städer som samtliga län.

Till Förenta staterna emigrerade 634 personer (mot 876 år 1937). Från samma land kommo 1 690 (1 471) immigranter, och utgjorde sålunda invandringsöverskottet i detta fall 1 056 (595) personer. Fr. o. m. år 1930 har folkbytet med Förenta staterna givit nettoöverskott för Sverige, något som tidigare förekommit endast en gång, nämligen 1918.

Den svenska utvandringen till Kanada har år 1938 endast omfattat 20 personer (mot 39 år 1937), en helt ringa siffra, om man jämför den med vad som ännu för några år sedan var vanligt. — Folkbytet med europeiska länder omfattade 1 209 (1 214) emigranter och 3 662 (2 593) immigranter. Invandringsöverskottet utgjorde alltså resp. 2 453 och 1 379 personer.

Flyktingarnas ekonomiska betydelse för Storbritannien. Antalet tyska och österrikiska flyktingar i Storbritannien torde för närvarande icke understiga 25 000, därav omkring $^2/_3$ judar, framhåller The Economist (5 aug. 1939), som samtidigt lämnar en del uppgifter rörande den ekonomiska betydelsen av detta befolkningstillskott, som utgör c:a 0·05 % av totalbefolkningen.

Enligt två beräkningar, som företagits av sakkunniga oberoende av varandra och vid en tidpunkt, då antalet flyktingar i Storbritannien uppgick till c:a 12 000, skulle flyktingarna ha infört c:a 12 milj. pund. Ett stort antal industrier har startats av flyktingar. Vid slutet av 1938 hade av flyktingar upprättats ett 40-tal damkonfektionsfabriker med ett kapital på sammanlagt 250 000 pund. Dessa industrier förse nu en marknad, där tidigare import ägt rum från Tyskland, Wien och U. S. A. Dessutom ha flera fabriker upprättats för framställning av bälten, knappar, modevaror, underkläder m. m. Av stor betydelse är att ett 30-tal av de nya företagen förlagts till depressionsområdena. Omkring 25 000 brittiska arbetare beräknas ha fått arbete hos dessa flyktingar.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Arbetsmarknaden under augusti 1939.

Arbetsmarknaden har jämväl under augusti månad utvecklat sig i gynnsam riktning. Sålunda sjönk genomsnittssiffran för antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen från 119 i juli till 106 i augusti. Motsvarande siffror för år 1938 voro 152 och 128. Ställningen var alltså avsevärt gynnsammare nu än ett år tidigare. Vad de olika förmedlingsområdena beträffar, må nämnas, att vid icke mindre än 12 anstalter siffran för lediga platser översteg antalet arbetsansökningar. Arbetsförmedlingsstatistiken redovisade för månaden en stegring i platstillgången med närmare 20 %, under det att ökningen av antalet ansökningar om arbete ej uppgick till fullt 6 %. I främsta rummet var det den ökade efterfrågan på arbetskraft inom grupperna jordbruk och husligt arbete, som bidragit till relationstalets förbättring, men också inom andra yrkesgrenar förmärktes stegrad livaktighet; viss brist rådde fortfarande på kvalificerade yrkesarbetare av olika slag samt även på lärlingar och hjälparbetare. Arbetslöshetssiffrorna ha fortsatt att sjunka, och antalet hos arbetslöshetskommissionen anmälda hjälpsökande arbetslösa, som vid månadens början uppgick till 6 634, hade vid dess slut nedgått till 6 071. Augustisiffran 1938 var 8 346. Den på grundval av fackföreningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten utgjorde vid månadsskiftet juli/augusti 4·7 % mot 5·6 % en månad tidigare och 7·2 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Vid jordbruket var efterfrågan på tillfällighetsarbetare för bärgning av skörden som vanligt under augusti synnerligen livlig. Även om på vissa håll temporär knapphet å dylik personal förekom, kunde dock tack vare gynnsamma väderleksförhållanden skördearbetet fortlöpa i önskad takt, och några extraordinära åtgärder för behovets tillgodoseende behövde i stort sett ej företagas under denna månad. Efterfrågan på ogifta drängar för tillträde omedelbart var alltjämt stor. Anmälningar från såväl arbetsgivare som arbetssökande beträffande fasta platser för vinterhalvåret hade talrikt inkommit, men uppgörelser hade ännu ej träffats i större utsträckning. Siffrorna för ifrågavarande kategorier av jordbruksplatser ge därför i själva verket ej en exakt bild av det för månaden aktuella arbetsmarknadsläget, alldenstund de väsentligen hänföra sig till en senare tidpunkt.

Inom flertalet grenar av industri och hantverk rådde alltjämt högkonjunktur, och mångenstädes uppstodo svårigheter att i tillräckligt antal skaffa fackutbildad arbetskraft. Särskild livaktighet kännetecknade *byggnadsverksamheten*, som bedrevs i forcerat tempo inför det nya hyresåret. Tillgången på murare, målare och i viss mån även byggnadssnickare täckte icke behovet. Inom *trävaruindustrin* förekommo tillfälliga permitteringar vid sågverken, under det att för möbelindustrin rapporterades knapphet på snickare och bonare. *Mekaniska verkstadsindustrin* led fortfarande brist på vissa slag av yrkesarbe-

tare. *Textilindustrin* erbjöd betydligt utökade arbetstillfällen, särskilt för kvinnorna, och *skoindustrin* hade icke på länge varit så väl sysselsatt som för närvarande.

Vid sjömansförmedlingarna var omsättningen visserligen något mindre än föregående månad men avgjort bättre än i fjol vid samma tid. Tillgången på personal var knapp i fråga om maskinister samt lättmatroser och jungmän. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 3 941 *påmönstringar* och 4 153 avmönstringar. Motsvarande siffror för augusti 1938 voro 4 011 och 4 082.

Inom handel och samfärdsel hade platstillgången reducerats för kontorspersonalen, sedan behovet av semestervikarier minskat; lagerarbetare rönte däremot livligare efterfrågan. Transportyrkena fingo ökad sysselsättning, särskilt hamn- och stuveriarbetare samt expresskarlar. Den goda sommarsäsongen för restaurangerna medförde fortfarande riklig arbetstillgång för hithörande kategorier, framför allt kökspersonal, även om en viss tillbakagång märktes mot månadens slut.

Som vanligt under augusti stegrades efterfrågan på arbetskraft inom det husliga arbetsområdet till följd av familjernas inflyttning till städerna efter slutad semester- och landsvistelse. Bristen på hembiträden var lika kännbar som tidigare, om man undantar, att behovet av tillfällig hemhjälp merendels kunde tillgodoses.

Antalet ansökningar om arbete på *100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under augusti 1939 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	**685**
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	**479**
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	**365**
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	**262**
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	**187**
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	**196**
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	—	—	—	—	—
Därav inom *jordbruket:*													
1937	125	93	71	59	50	43	60	65	76	86	113	152	**94**
1938	127	86	64	59	61	58	59	57	76	92	139	210	**100**
1939	167	105	82	68	55	54	61	61	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper (inkl. skogshushållning):													
1937	284	228	196	198	162	155	159	147	147	187	225	197	**206**
1938	228	264	224	190	167	169	171	148	148	189	252	232	**214**
1939	223	253	201	177	140	129	129	115	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	**23·3**
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	**18·0**
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	**15·0**
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	**12·7**
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	**10·8**
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	**10·9**
1939	*14·9*	*13·0*	*11·6*	*9·0*	*6·3*	*5·6*	*4·7*	—	—	—	—	—	—

Arbetslösheten inom olika fack framgår av tabellen å nästa sida.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna
den 31 juli 1939.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	83	25 734	21 401	770	3·0	554	25 562	1 027	4·0
Bleck- o. plåtslagareförb. .	53	2 809	—	55	2·0	—	2 751	74	2·7
Bokbindareförbundet . . .	51	7 800	5 122	165	2·1	105	7 808	176	2·3
Bryggeriindustriarb.-förb. .	112	7 023	1 585	171	2·4	71	6 641	145	2·2
Byggnadsträarbetareförb. .	297	35 061	—	2 765	7·9	—	34 538	4 280	12·4
De förenade förbunden . .	53	10 117	3 046	452	4·5	231	10 226	335	3·3
Elektriska arbetareförb. . .	68	7 507	—	131	1·7	—	7 214	186	2·6
Gjutareförbundet	98	7 116	—	176	2·5	—	7 684	196	2·6
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	527	64 781	7 741	6 203	9·6	1 068	65 728	7 267	11·1
Byggnadsind.-arb. . . .	174	25 884	545	3 086	11·9	46	25 478	3 872	15·2
Byggnadsämnesind.-arb.	180	12 705	318	676	5·3	23	12 859	834	6·5
Glasbruksarb.	41	3 681	65	223	6·1	10	4 046	259	6·4
Sockerfabriksarb. . . .	18	3 910	732	496	12·7	208	3 910	666	17·0
Tändsticksarb.	4	1 392	607	47	3·4	3	1 377	35	2·5
Övriga arb.	110	17 209	5 474	1 675	9·7	778	18 058	1 601	8·9
Gruvindustriarbetareförb. .	50	8 656	56	238	2·7	1	9 126	232	2·5
Handelsarbetareförb. . . .	254	37 070	14 576	1 409	3·8	371	37 028	1 453	3·9
Kommunalarbetareförb. . .	228	39 716	9 875	761	1·9	540	42 491	617	1·5
Lantarbetareförbundet . .	641	35 920	547	1 478	4·1	246	35 764	1 488	4·2
Litografförbundet	17	2 720	162	24	0·9	3	2 771	33	1·2
Livsmedelsarbetareförb. . .	129	25 372	7 567	930	3·7	331	25 327	1 069	4·2
Metallindustriarb.-förb. . .	299	158 920	8 591	4 469	2·8	325	157 433	4 674	3·0
Järnbruksarbetare . . .	59	33 881	306	395	1·2	3	33 825	510	1·5
Verkstadsarbetare . . .	240	125 039	8 285	4 074	3·3	322	123 608	4 164	3·4
Murareförbundet	101	10 303	—	160	1·6	—	10 505	198	1·9
Målareförbundet	208	14 562	2	317	2·2	—	13 890	1 026	7·4
Pappersindustriarb.-förb. .	136	31 726	1 463	2 004	6·3	149	32 538	3 203	9·8
Sadelm.- o. tapetseraref. .	51	3 203	687	125	3·9	36	3 221	155	4·8
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	49	10 362	4 242	412	4·0	128	10 340	606	5·9
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	312	15 323	3	7 090	46·3	2	17 771	7 810	43·9
Stenindustriarbetareförb. .	123	6 905	—	485	7·0	—	7 082	596	8·4
Sågverksindustriarb.-förb. .	220	21 272	10	2 686	12·6	9	21 495	2 743	12·8
Textilarbetareförbundet . .	93	35 617	20 829	1 011	2·8	623	35 650	1 033	2·9
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 454	1 889	56	2·3	47	2 460	52	2·1
Transportarbetareförb. . .	145	20 697	340	1 421	6·9	92	21 228	1 399	6·6
Träindustriarbetareförb. . .	198	19 218	294	767	4·0	14	19 898	945	4·7
Typografförbundet	104	11 494	592	169	1·5	46	11 494	156	1·4
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	170	15 338	—	2 174	14·2	—	16 398	2 882	17·6
Summa	4 880	694 796	110 620	39 074	5·6	4 992	702 062	46 056	6·6
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	4 568	679 473	110 617	31 984	4·7	4 990	684 291	38 246	5·6

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juli uppgivits till inalles 199 255 mot 204 377 under juni.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Augusti 1939.

I anslutning till den i det föregående lämnade översikten över läget på arbetsmarknaden meddelas här en sammanställning av den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet under månaden. Tabellerna belysa dels förmedlingsarbetet vid de särskilda anstalterna, dels verksamheten inom hela landet, sådan den fördelar sig på olika yrkesgrupper.

Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	5 173	3 527	2 824	5 780	7 332	4 468	10 953	10 859	7 292	101
Stockholms län . .	1 237	1 531	812	1 165	2 072	1 036	2 402	3 603	1 848	67
Uppsala län . . .	783	786	504	378	699	251	1 161	1 485	755	78
Södermanlands län	724	707	383	501	424	259	1 225	1 131	642	108
Östergötlands län .	1 295	1 130	618	757	1 038	484	2 052	2 168	1 102	95
Norrköping	1 068	874	660	325	468	178	1 393	1 342	838	104
Jönköpings län . .	589	460	251	444	569	234	1 033	1 029	485	100
Kronobergs län . .	339	207	162	81	197	67	420	404	229	104
Norra Kalmar län .	189	157	98	55	104	42	244	261	140	93
Södra Kalmar län .	594	300	214	361	512	274	955	812	488	118
Gotlands län . . .	189	148	88	161	211	97	350	359	185	97
Blekinge län . . .	888	603	393	500	820	296	1 388	1 423	689	98
Kristianstads län .	1 041	966	685	621	1 047	425	1 662	2 013	1 110	83
Malmöh. l.: Malmö	1 577	899	741	1 771	1 767	1 306	3 348	2 666	2 047	126
Hälsingborg . .	1 093	661	589	350	348	207	1 443	1 009	796	143
Länet i övrigt .	1 999	2 416	1 571	928	1 068	571	2 927	3 484	2 142	84
Hallands län . . .	405	223	130	318	334	143	723	557	273	130
Göteborgs stad . .	5 006	3 469	3 136	2 547	2 663	1 923	7 553	6 132	5 059	123
Göteb. o. Boh. län	1 129	620	455	396	420	247	1 525	1 040	702	147
Älvsborgs län . .	823	441	280	542	891	376	1 365	1 332	656	102
Skaraborgs län . .	947	876	543	385	602	269	1 332	1 478	812	90
Värmlands län . .	1 438	817	645	575	978	416	2 013	1 795	1 061	112
Örebro län	947	751	446	783	1 111	479	1 730	1 862	925	93
Västmanlands län .	546	653	370	698	979	476	1 244	1 632	846	76
Kopparbergs län .	552	359	253	454	671	297	1 006	1 030	550	98
Gävleborgs län . .	1 182	510	420	499	624	250	1 681	1 134	670	148
Västernorrlands län	2 452	1 022	773	715	780	413	3 167	1 802	1 186	176
Jämtlands län . .	1 083	553	451	396	574	283	1 479	1 127	734	131
Västerbottens län .	704	387	268	265	513	179	969	900	447	108
Norrbottens län . .	1 423	707	569	295	429	197	1 718	1 136	766	151
Summa aug. 1939	**37 415**	**26 760**	**19 332**	**23 046**	**30 245**	**16 143**	**60 461**	**57 005**	**35 475**	**106**
» juli 1939	37 940	24 489	18 700	19 247	23 459	12 781	57 187	47 948	31 481	119
» aug. 1938	43 904	24 274	17 807	21 542	26 780	13 827	65 446	51 054	31 634	128
» » 1937	40 268	20 976	14 317	18 573	24 573	12 680	58 841	45 549	26 997	129
» » 1936	49 560	17 589	12 705	17 473	20 709	11 193	67 033	38 298	23 898	175

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 1 386 platser, varav 1 002 manliga och 384 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 831 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	7 541	9 445	4 991	292	896	136	7 437	7 833	10 341	5 127
Jordbruk	5 556	8 635	4 467	292	895	136	5 467	5 848	9 530	4 603
Skogshushållning . .	1 985	810	524	—	1	—	1 970	1 985	811	524
Industri o. hantverk .	12 256	5 732	4 630	2 401	1 916	1 026	13 510	14 657	7 648	5 656
Malmbrytning . . .	66	47	37	—	—	—	65	66	47	37
Metall- o. maskinind.	2 797	1 635	1 200	71	116	82	2 626	2 868	1 751	1 282
Jord- och stenind. .	830	236	174	10	77	19	812	840	313	193
Trävaruindustri . .	1 890	482	371	7	13	2	1 790	1 897	495	373
Pappers- o. graf. ind.	315	76	49	79	166	107	369	394	242	156
Livsmedelsindustri .	1 015	384	330	514	481	307	1 305	1 529	865	637
Textil- o. bekl.-ind.	816	143	102	1 508	808	365	2 235	2 324	951	467
Läder- o. gummiind.	675	205	139	159	165	66	753	834	370	205
Kemisk-teknisk ind. .	160	64	57	52	85	74	202	212	149	131
Byggnadsverksamh. .	3 586	2 418	2 133	1	5	4	3 249	3 587	2 423	2 137
Kraft- o. värmeprod.	106	42	38	—	—	—	104	106	42	38
Sjöfart och fiske . .	4 342	3 006	2 664	326	243	193	4 476	4 668	3 249	2 857
Handel o. samfärdsel	6 507	6 326	4 895	6 565	8 291	4 900	10 939	13 072	14 617	9 795
Kontorsarbete . . .	503	294	166	533	298	207	989	1 036	592	373
Affärs- o. lagerarb. .	1 777	599	489	867	731	444	2 307	2 644	1 330	933
Landtransport . . .	2 830	4 386	3 409	204	718	278	2 286	3 084	5 104	3 687
Hotell- o. rest.-rör. .	474	304	258	3 183	4 886	3 034	2 868	3 657	5 140	3 292
Litter. o. konstn. arb.	177	103	94	22	5	5	177	199	108	99
Förvaltn. o. underv. .	628	474	390	858	454	379	1 391	1 486	928	769
Sjukvård o. hygien .	118	166	89	898	1 249	553	921	1 016	1 415	642
Husligt arbete . . .	109	44	38	12 185	18 899	9 888	7 453	12 294	18 943	9 926
Diversearbete	5 222	2 207	2 114	1	—	—	4 236	5 223	2 207	2 114
Ungdom ut. särsk. utb.	1 438	—	—	1 276	—	—	2 646	2 714	—	—
Summa	**37 415**	**26 760**	**19 332**	**23 046**	**30 245**	**16 143**	**50 697**	**60 461**	**57 005**	**35 475**
Därav under 18 år	2 836	2 968	1 699	2 754	3 087	1 592	5 426	5 590	6 055	3 291

Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Aug. 1939	Juli 1939	Aug. 1938	Aug. 1939	Juli 1939	Aug. 1938	Aug. 1939	Juli 1939	Aug. 1938	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	80	87	68	33	21	31	76	80	64	53	15	50
Jordbruk	64	67	60	33	21	31	61	61	57	52	15	48
Skogshushållning . .	245	195	269	·	·	·	245	195	268	65	·	65
Industri o. hantverk .	214	223	359	125	201	196	192	219	316	81	54	74
Sjöfart och fiske . .	144	125	212	134	101	159	144	123	207	89	79	88
Handel o. samfärdsel	103	103	139	79	62	81	89	80	106	77	59	67
Husligt arbete . . .	·	·	·	64	74	63	65	74	63	·	52	52
Diversearbete	237	336	358	·	·	·	237	335	357	96	·	96
Summa	**140**	**155**	**181**	**76**	**82**	**80**	**106**	**119**	**128**	**72**	**53**	**62**
Därav under 18 år	96	107	113	89	95	100	92	101	107	57	52	54

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 338 personer under månaden efter beslut av vederbörande arbetslöshetskommitté erhållit hänvisning till reservarbete och arbetsläger.

Statens arbetslöshetskommission.

Juli och augusti 1939.

Arbetslösheten i augusti 1939. Vid slutet av augusti månad uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt av kommissionen meddelade uppgifter till 6 071. Då antalet vid juli månads utgång var 6 634, hade sålunda under augusti antalet hjälpsökande minskats med 8·5 %.

Kommissionens verksamhet under juli 1939. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av juli till 6 634. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1938:		November	17 350	Mars	25 290
Juli	8 481	December	22 099	April	22 790
Augusti	8 346	1939:		Maj	15 310
September	9 154	Januari	27 547	Juni	9 917
Oktober	12 349	Februari	27 087	Juli	6 634

Yrkesfördelningen och minskningen (resp. ökningen) yrkesvis från juni till juli månad 1939 framgå av följande tablå:

	Antal hjälpsök.	Minskn. (ökning)		Antal hjälpsök.	Minskn. (ökning)
Jordbruk	62	— 62	Kraft- o. värmeproduktion	20	— 7
Skogshushållning	686	—1 057	Sjöfart o. fiske	79	— 26
Malmbrytning	27	— 18	Kontorsarbete	81	— 14
Metall- o. maskinindustri	342	— 99	Butiks- o. lagerarbete	300	— 48
Jord- och stenindustri	540	— 96	Hotell- o. restaurangrörelse	36	— 4
Trävaruindustri	687	— 288	Landtransport	257	— 69
Pappers- o. grafisk industri	143	— 69	Allmän tjänst o. fria yrken	60	+ 4
Livsmedelsindustri	71	— 19	Husligt arbete	17	— 1
Textil- o. beklädnadsindustri	78	— 4	Tillfällighets- o. diversearbete	2 186	— 993
Läder-, hår- o. gummivaruind.	79	— 5	Ungdom utan särskild utbildn.	212	— 68
Kemisk-teknisk industri	66	— 14	**Summa**	**6 634**	**—3 283**
Byggnadsverksamhet	605	— 326			

Ur geografisk synpunkt fördelade sig under juli månad de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälp-sökande	Hjälp-sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%		Antal hjälp-sökande	Hjälp-sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%
Stockholms stad	528	0·1	487	92·2	Göteborgs stad	560	0·2	396	70·7
Stockholms län	73	0·0	46	63·0	Göteb. o. Boh. län	580	0·3	348	60·0
Uppsala »	85	0·1	78	91·8	Älvsborgs »	83	0·0	43	51·8
Södermanl. »	37	0·0	24	64·9	Skaraborgs »	32	0·0	18	56·3
Östergötlands »	114	0·0	92	80·7	Värmlands »	582	0·2	261	44·8
Jönköpings »	117	0·0	86	73·5	Örebro »	54	0·0	13	24·1
Kronobergs »	143	0·1	101	70·6	Västmanlands »	—	—	—	—
Kalmar »	91	0·0	43	47·3	Kopparbergs »	114	0·0	41	36·0
Gotlands »	29	0·0	19	65·5	Gävleborgs »	276	0·1	201	72·8
Blekinge »	430	0·3	251	58·4	Västernorrl. »	928	0·3	577	62·2
Kristianstads »	5	0·0	2	·	Jämtlands »	40	0·0	11	27·5
Malmö stad	257	0·2	235	91·4	Västerbottens »	260	0·1	186	71·5
Malmöhus län	229	0·1	157	68·6	Norrbottens »	825	0·4	344	41·7
Hallands »	162	0·1	91	56·2	Summa	**6 634**	**0·1**	**4 151**	**62·6**

Fördelningen efter hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt	1 533	Ungdomshjälp	reservarbete	31	Understöd	statligt —
	statskom.	674		arbetsläger	87		kommunalt 776
	kommunalt	1 015		kurser	35		**Summa 4 151**

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under juli till c:a 1·4 milj. kr. och under årets sju första månader till omkring 7·6 milj. kr.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Teckenförklaring: punkt (.) = siffra uträknas ej; streck (—) = uppgift ännu ej tillgänglig.

	1938						1939						
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	14·9	13·0	11·6	9·0	6·3	[1] 5·6	4·7
Ansökn. per 100 lediga platser .	152	128	132	167	236	231	219	230	179	155	126	119	119
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	.	.	3·53	.	.	3·63	.	.	3·66	.	.	3·92	.
Sysselsättn: arbetare	.	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.	[2]105·4	.
index (mars arb.-timmar . . .	.	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.	[2]103·9	.
1939 = 100) löncsumma . . .	.	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.	[2]106·5	.
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	14·7	14·1	15·5	15·2	16·5	19·2	20·5	19·8	18·0	15·1	11·2	[1] 11·6	9·3
Sysselsättn:index (sept. 1935 = 100)	.	.	111	.	.	109	.	.	104	.	.	—	.
Danmark. Arbetslöshet, i % .	16·9	16·9	16·8	18·8	22·7	31·6	29·9	27·1	22·8	16·9	11·5	11·1	11·1
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	88	87	89	100	119	161	156	142	122	93	68	63	64
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	131	136	136	138	137	133	124	127	134	137	144	147	145
Finland.													
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) [3]	.	.	.	.	.	14	22	24	25	20	12	5	2
Ansökn. per 100 lediga platser .	115	111	118	121	155	206	181	177	170	135	109	108	111
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	12·9	12·6	12·8	12·7	13·0	12·9	14·3	13·4	12·3	11·6	10·6	9·7	9·1
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 875	1 843	1 881	1 863	1 911	1 919	2 134	1 986	1 814	1 726	1 565	1 417	1 326
Sysselsättningsindex (1924 = 100)	119·2	119·5	119·3	119·6	119·3	119·6	117·8	119·2	121·0	122·1	123·8	125·2	—
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	68	71	70	91	93	88	105	105	107	105	96	70	71
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	24·6	23·9	23·8	26·6	25·3	30·8	31·3	28·5	24·3	22·4	20·2	19·2	19·3
Arbetslöshetsdagar, i %	22·3	21·8	21·8	21·9	23·3	28·6	28·9	26·0	22·5	20·5	[1] 18·5	[1] 17·5	—
Belgien. Arbetslöshetsdagar, i %	15·6	15·0	15·8	16·0	18·7	23·7	22·0	20·1	18·2	17·6	—	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i % . .	1·0	0·9	0·7	0·8	0·7	2·2	1·5	0·9	0·6	0·4	0·3	0·2	—
Understödda arbetslösa (i 1000-tal) [4]	114	87	73	75	77	197	488	329	215	129	85	59	—
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	20·2	20·2	20·2	20·2	20·2	19·3	19·5	19·6	19·9	20·7	21·1	21·3	—
Lediga arbetspl. (1 000-tal män)	.	.	.	273	260	180	282	341	397	420	427	—	—
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	10·4	10·4	10·4	10·9	12·4	17·9	17·6	15·7	13·7	9·4	7·9	7·1	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	.	.	95	.	.	102	.	.	106	.	.	—	.
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	.	.	89	.	.	88	.	.	89	.	.	—	.
Frankrike. Underst. arbetsl. (1000)	347	340	338	360	368	388	415	418	404	388	379	356	325
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	371	366	367	402	401	444	461	458	441	425	409	383	351
Estland. Oplac. arbetssökande	518	522	607	999	1 719	1 831	2 252	1 996	1 769	1 477	708	582	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	887	604	663	1 060	2 132	3 737	4 330	4 487	4 055	2 967	1 254	—	—
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	8·2	7·5	7·5	8·1	10·3	16·5	18·9	18·6	17·0	13·1	10·1	—	—
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	20	17	14	14	14	17	22	22	21	21	19	18	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	299	255	192	207	273	352	414	424	342	288	257	—	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	4	5	5	5	5	9	11	9	7	6	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	13	11	11	12	15	24	33	37	34	28	22	20	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	15·0	13·2	12·6	13·8	14·5	17·5	18·1	18·3	18·6	17·8	14·5	—	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	112·1	115·1	116·7	114·6	114·0	108·1	106·5	106·5	104·9	106·2	113·1	115·8	117·5
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	82·9	84·9	86·9	87·5	90·0	91·6	91·7	91·3	91·0	[1] 90·8	90·4	91·4	91·7
Arbetslöshet, i %	15·7	14·6	14·0	13·4	13·2	13·0	13·3	12·7	11·8	11·1	10·8	[1] 10·3	10·4
Australien. Arbetslöshet, i % .	.	.	9·2	.	.	8·9	.	.	9·8	.	.	—	.
Nya Zeeland. Arbetslösa . . .	3 929	2 154	1 575	1 245	1 026	917	1 036	1 143	726	—	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Ny serie. — [3] Senast publ. siffra avsåg okt. 1936. — [4] Fr. o. m. jan. 1939 ingå i denna serie även Ostmark och Sudetlandet.

Livsmedelspriser under augusti 1939.

Livsmedelspriser under augusti månad 1939. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet. Rörande vissa fr. o. m. tredje kvartalet 1939 vidtagna förändringar av indexberäkningarna hänvisas till sid. 643.

Under augusti ha åtskilliga varuslag undergått prisförskjutningar i uppåt- eller nedåtgående riktning, men dessa ha i stort sett motvägt varandra. Bland de under månaden inträffade förändringarna må särskilt framhållas något högre priser å smör, bröd och fläsk, å andra sidan prissänkningar å färsk fisk, socker och frukt.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar år 1935—augusti 1939 och juli 1914—augusti 1939. Till belysning av de allmänna förändringar, som med avseende å minutpriserna på livsmedel (inkl. bränsle och lyse) ägt rum till och med augusti 1939 med utgångspunkt dels från den genomsnittliga prisnivån under år 1935, dels från juli 1914, meddelas efterföljande serier av vägda indextal.

Basperiod	Juli	Årsmedeltal									1938			1939			
	1914	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	juni	juli	aug.
år 1935	.	.	.	.	.	100	104	108	111	112	112	113	114	114	115	115
juli 1914	100	131	127	123	124	130	134	140	144	145	145	146	147	147	149	149

Den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse har under augusti varit oförändrad. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m.), vilket uträknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1939, 108, om år 1935 tages till basperiod, och 169, om juli 1914 sättes lika med 100.

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709 och 1938, sid. 127). Från början av 1939 ha indextalen endast beräknats månadsvis och avse den vecka, i vilken den 15:e ingår. Generalindextalen för augusti 1939 ävensom för närmast föregående månad och för augusti åren 1936—1938 framgå av nedanstående uppställning.

Sept. 1931	Aug. 1936	Aug. 1937	Aug. 1938	Juli 1939	Aug. 1939
100	100·9	104·8	105·6	107·1	107·3

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1938	Aug. 1938	Juni 1939	Juli[1] 1939	Aug.[1] 1939	Höjn. el. sänkn. i % aug. 1913—aug. 1939	Höjn. el. sänkn. i % aug. 1938—aug. 1939
Mjölk, oskummad	l	14	47	24	24	25	25	25	+ 78·6	+ 4·2
Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	729	311	306	316	335	341	+ 47·6	+ 11·4
mat- (lands-)	»	213	727	294	289	301	315	322	+ 51·9	+ 11·4
Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	164	624	186	184	210	212	215	+ 30·3	+ 16·8
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	135	433	160	160	160	170	170	+ 24·1	+ 6·3
Ägg, svenska, färska	»	132	568	179	169	153	160	172	+ 44·5	+ 1·8
Potatis: gammal	»	8	20	14	[2] 15	14	14	[2] 16	+ 100·0	+ 6·7
»	100 kg	·	1779	1066	—	1117	1170	—	·	—
färsk, svensk	kg	13	29	23	15	—	31	17	+ 88·9	+ 13·3
Gula ärter, svenska	»	31	78	42	42	41	41	41	+ 32·3	— 2·4
Bruna bönor, holländska	»	48	214	58	53	114	115	113	+ 145·7	+ 113·2
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	81	75	43	43	43	43	43	+ 38·7	0·0
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	56	28	28	27	28	27	+ 22·7	— 3·6
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	73	37	37	36	37	36	+ 33·3	— 2·7
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	99	43	43	43	43	43	+ 19·4	0·0
ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	111	44	44	45	45	45	+ 9·8	+ 2·3
Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	96	65	65	65	65	66	+ 61·0	+ 1·5
hårt knäckebröd	»	·	·	85	85	85	85	85	·	0·0
sötlimpa eller siktbröd	»	38	96	64	64	65	65	66	+ 73·7	+ 3·1
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	64	50	50	50	50	51	+ 70·0	+ 2·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	141	141	142	143	144	+ 89·5	+ 2·1
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	116	78	78	78	79	82	+ 95·2	+ 5·1
billigaste sort » » mjölk	»	60	167	92	93	93	94	96	+ 60·0	+ 3·2
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	·	107	108	108	110	113	·	+ 4·6
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	197	203	212	215	218	+ 74·4	+ 7·4
soppkött	»	100	490	156	158	167	169	169	+ 65·7	+ 7·0
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	251	250	273	269	269	+ 102·3	+ 7·6
spädkalv	»	72	312	151	150	163	163	163	+ 126·4	+ 8·7
Fårkött, färskt, stek	»	133	600	237	245	258	261	260	+ 89·8	+ 6·1
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	·	190	196	200	205	208	·	+ 6·1
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	220	221	220	223	226	+ 66·2	+ 2·8
salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	619	223	224	225	228	230	+ 60·8	+ 2·7
Fläskkorv, ej delikatess-	»	·	·	·	·	171	171	172	·	·
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	112	109	105	111	112	+ 51·4	+ 2·8
gädda	»	108	333	159	161	149	168	168	+ 50·0	+ 4·3
sill	»	34	110	65	66	74	76	74	+ 94·7	+ 12·1
strömming	»	38	114	61	63	62	66	64	+ 73·0	+ 1·6
torsk	»	55	160	90	91	90	90	90	+ 66·7	— 1·1
rödspotta (spätta)	»	79	244	149	149	149	154	150	+ 87·5	+ 0·7
kolja	»	·	·	119	116	117	118	116	·	0·0
Salt sill, prima islands-	»	45	148	50	49	50	50	55	+ 22·2	+ 12·2
Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	·	281	278	287	288	288	·	+ 3·6
Socker, bit-	»	67	133	48	48	50	50	48	— 28·4	0·0
Salt, matsalt	»	·	32	15	15	15	15	15	·	0·0
Äpplen, ät-	»	·	·	105	122	113	113	94	·	— 23·0
Apelsiner, medelstora	dussin	·	·	131	132	123	123	123	·	— 6·8
Bananer, prima	kg	·	·	160	164	164	164	164	·	0·0
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	·	81	80	84	84	84	·	+ 5·0
Vitkål, svensk	»	·	·	28	29	34	36	29	·	0·0
Pilsner, klass II, utan glas	1/2 l	·	·	24	24	24	24	24	·	0·0
Svagdricka	l	6	16	16	16	16	16	16	+ 166·7	0·0
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	·	33	32	32	32	32	·	0·0
Fotogen, Water White	l	20	71	21	21	21	21	21	0·0	0·0
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	·	17	17	17	17	17	·	0·0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	2310	1145	1145	1125	1130	1125	+ 57·3	— 1·7
barr-, » »	»	575	1895	900	900	890	890	885	+ 52·6	— 1·7
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	—	647	636	634	636	637	+ 59·3	+ 0·2
hushålls- (fyrkol), prima,	»	234	—	347	344	324	325	326	+ 38·7	— 5·2
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	·	577	555	512	513	517	·	— 6·8
c:a 40–60 el. 60–80 mm,	»	·	·	569	544	502	503	506	·	— 7·0

[1] Preliminära siffror. — [2] Medeltal av julipriserna å gammal och augustipriserna å färsk vara.

Litteraturöversikt.

(Augusti 1939.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

BLOMBERG, A. Reserverandet av nödiga områden för vistelse i det fria. Finsk kommunaltidskrift 1939, nr 4.

REHN, G. Genève och världsutvecklingen. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 30.

WINANT, J. G. Næringslivets og arbeidets verden (översättn.). Socialt arbeid 1939, nr 6.

Nationernas förbunds sociala och humanitära arbete. Mellanfolkligt samarbete 1939, nr 6.

Regulering af Rationaliseringen. I. Kontorchef Niels Lindbergs program. Tidsskrift for Industri 1939, nr 16.

Sverige.

ANSTRIN, H. Sveriges industrialisering. Industria 1939, nr 16.

MEIDNER, R. Ny belysning av det svenska konjunkturläget. S. A. P. information 1939, nr 14.

PETERSON, OLOF. Arbetarföretagen inom snickeri- och möbelindustrien. Notiser från arbetarnas kulturhistoriska sällskap 1939, nr 3.

[STENBOM, A.] Tidsstudiefrågan. Metallarbetaren 1939, nr 32.

STOCKHOLMS HANDELSKAMMARE. Rationaliseringsutredningens betänkande. (Yttrande.) Meddelanden från Stockholms handelskammare 1939, nr 7.

Rationaliseringsutredningens betänkande. Sveriges landstings tidskrift 1939, nr 4.

Svenska röda korsets hemvårdarinnor. Svenska röda korset 1939, nr 7.

Amerikas förenta stater.

Le mouvement social aux Etats-Unis. Revue du travail 1939, nr 8.

New deal och de privata public utilities. Industria 1939, nr 16.

Bulgarien.

NIKOLOV, D. Sozialpolitik in Südosteuropa. I. Bulgarien. Soziale Praxis 1939, nr 15.

Danmark.

JOHANSEN, K. The statistical office of the City of Copenhagen. Revue internationale des sciences administratives 1939, nr 2.

Frankrike.

B[RUNIUS], TH. Den franska utvecklingen. Industria 1939, nr 18.

Rumänien.

IOANITESCU, R., & IOANITESCU-DERE, D. Sozialpolitik in Südosteuropa. II. Rumänien. Soziale Praxis 1939, nr 16.

Tyskland.

BÖHM. Die wirtschaftliche und soziale Entwicklung im Saarland seit der Rückgliederung. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 21.

ESSIG, O. Sozialarbeit in der Fischwirtschaft. Soziale Praxis 1939, nr 16.

PLATE, R. Die erste grossdeutsche Volks-, Berufs- und Betriebszählung. Allg. statistisches Archiv B. 28, s. 421.

Det tyska kardinalproblemet: prestationsstegring. Industria 1939, nr 18.

Arbetarskydd.

HASSE. Der Arbeitssitz. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 23.

Amerikas förenta stater.

DAWSON, M. Coverage limitations of workmen's compensation laws. Monthly labor review juni 1939.

STERN, B. Safeguarding workers against occupational diseases. Labor information bulletin 1939, nr 6.

Finland.

SIPILÄ, A. Den nya lagen om yrkessjukdomar. Social tidskrift 1939, nr 7.

Tyskland.

BÖHM, H.-H. Ein neues Betriebsschutzgesetz. Soziale Praxis 1939, nr 15.

FICHTL, M. Kleinbetriebe, Stiefkinder des Arbeitsschutzes? Soziale Praxis 1939, nr 16.

Arbetslön och arbetstid.

BAROU, N. Les Coopératives comme employeurs. Revue des études coopératives 2 kv. 1939.

LUTHMAN, G. Ackordsformlers uppställning och praktiska användning. Affärsekonomi 1939, nr 11.

THORELLI, H. Familjelönen inom industrien. Frågeställningar och utvecklingslinjer i Sverige och utlandet. Affärsekonomi 1939, nr 11.

Sverige.

St[ENBOM, A.] Inför lönejusteringar. Metallarbetaren 1939, nr 33.

Böra lantarbetarnas löner utgå delvis in natura eller helt och hållet i kontanter? Rundfråga med svar. Landtmannen 1939, nr 34.
Semesterfrågan vid överlåtelse av egendom. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 8.
De svenska privatanställda. [Anm. av] Fritz Croner: De svenska privatanställda, en sociologisk studie. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1939, nr 3.

Amerikas förenta stater.

Faulhaber, U. Neue Löhne in der amerikanischen Eisenindustrie. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 22.
Annual earnings of women and men in Pennsylvania industries, 1929 to 1936. Monthly labor review juni 1939.
Hours of work in the United States. International labour review aug. 1939.
Weekly earnings of women in Pennsylvania industries. Monthly labor review juni 1939.

Danmark.

Haarlöv, T. Ferieloven i Praksis. Socialt Tidsskrift 1939, nr 6.

Frankrike.

Family allowances in France. The Ministry of labour gazette 1939, nr 8.

Soc. rådsrepublikernas union.

Lönnspolitikken i Sovjet-Samveldet. Socialt arbeid 1939, nr 6.

Spanien.

Les allocations familiales en Espagne. Revue du travail 1939, nr 8.

Tyskland.

Ehrlich, K. Arbejdstidspörgsmaalet i Tyskland. Arbejderen 15 aug. 1939.
Mansfeld. Drei Lohnthesen. Der deutsche Volkswirt 25 aug. 1939.
Zschucke. Dienstpflichtbeihilfe und Trennungszuschlag. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 22.
Löneexperiment i Tyskland. Industria 1939, nr 17.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Landau, L. Seasonal emigration from Poland to Germany and Latvia. International labour review aug. 1939.

Sverige.

Bergvall, A. Målarnas arbetslöshetskasseproblem. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 32.
Hillbo, A. Den förtidiga invaliditetens problem i ny belysning. Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 8.
Petersson, Olof. Säsongarbetslösheten förändras. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 32.
Winroth, Ch. De partiellt arbetsföras sysselsättningsproblem. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 31.
Arbetslöshetskassa för handelstjänstemannaförbundet. K. K. F:s meddelande 1939, nr 6.
Employment of married women in Sweden. Industrial and labour information 14 aug. 1939.
Försörjning genom arbete. Något om den partiella arbetskraftens problem. Sunt förnuft 1939, nr 6.
Partiell arbetskraft. Sv. trafiktidning 1939, nr 32.
Tjänsteplikten. Svensk tidskrift 1939, nr 6.

Amerikas förenta stater.

Bowden, W. Farm employment, 1909 to 1938. Monthly labor review juni 1939.
Damgaard, Elly. Iværksættelse af Foranstaltninger til Afhjælpning af Arbejdslösheden i U. S. A. Socialt Tidsskrift 1939, nr 6.
Relief and recovery measures in the United States. Relief appropriation act of 1939. Industrial and labour information 14 aug. 1939.

Belgien.

Plasky, E. Artisanat féminin. Nos exportations de dentelles de 1870 à 1938. Revue du travail 1939, nr 8.

Danmark.

Vedel-Petersen. Arbejdslöshedens Fordeling. Socialt Tidsskrift 1939, nr 6.

Schweiz.

Die Dauer der Arbeitslosigkeit. Die Volkswirtschaft 1939, nr 8.
Die Saisonbewegung des Beschäftigtenstandes im Hotelgewerbe auf einzelnen Plätzen. Die Volkswirtschaft 1939, nr 8.

Tyskland.

Müller, E. F. Ostpreussen und sein Wanderungsproblem. Allg. statistisches Archiv B. 28, s. 436.
Sala, E. Das ländliche Nachwuchsproblem. Der deutsche Volkswirt 4 aug. 1939.
Valta, R. v. Die erste Arbeitsbucherhebung vom 25. Juni 1938. Allg. statistisches Archiv B. 28, s. 401.
Arbeitermangel trotz Übervölkerung. Der deutsche Volkswirt 28 juli 1939.
Etwas von den Fürsorgerinnen. Soziale Praxis 1939, nr 16.
Le »livret de travail» dans le IIIe Reich. Revue du travail 1939, nr 8.
Recht und Pflicht zu »anderer» Arbeit. Soziale Praxis 1939, nr 16.

Befolkningsfrågan.

Deneffe, P. J. Zum Begriff der »Vergreisung». Deutsches statistisches Zentralblatt 1939, nr 4.

Jugoslavien.

Mirkowich, N. Die Bevölkerungsentwicklung Jugoslawiens und das Problem der agrarischen Übervölkerung. Weltwirtschaftliches Archiv B. 50, s. 98.

Soc. rådsrepublikernas union.

Demografiska gåtor i Sovjetunionen. Industria 1939, nr 18.

Bostadsförhållanden.

VIGNEROT, M. Rural housing and planning. Bulletin of the health organisation 1939, nr 1/2.

Sverige.

DAHLBERG, A. Den goda hyreshusbostaden. Byggnadsvärlden 1939, nr 33.

HAEHLING, H. v. Wohnungsverhältnisse und Wohnungspolitik in Schweden. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 21.

JEANSSON, ALICE. När livet icke längre är ungt... Något om Blomsterfondens uppgift. Sunt förnuft 1939, nr 6.

JOHANSSON, ALF. Det framtida bostadsbehovet i städerna. Ekonomisk tidskrift 1939, nr 2.

MYRDAL, ALVA. Bostadshus i stället för anstalter och utackordering. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1939, nr 4.

NERKINGH, O. Blick på byggnadsfrågor. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 8.

OLSSON, ADOLV. Bostadshjälpen till de barnrika familjerna. S. A. P. information 1939, nr 15.

SCHULZENHEIM, H. v. Avloppsfrågan inom Stuvsta m. fl. municipalsamhällen i Huddinge socken. Sv. stadsförbundets tidskrift 1939, nr 6.

WÆRN-BUGGE, INGEBORG. Lantarbetarbostadens planering — några erinringar. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 8.

YLLNER, C. A. Utredning rörande vissa landsbygdssamhällens behov av vatten- och avloppsledningar och kostnaderna därför. Hygienisk revy 1939, nr 7/8.

YVE, H. Bostadssaneringen med statshjälp 1933—1938. S. A. P. information 1939, nr 15.

ÅHRÉN, U. Bostadsprimitivism. Byggmästaren 1939, nr 23.

Byggnadshaussen och den offentliga byggnadsverksamheten. Sunt förnuft 1939, nr 6.

Gemensamma tvättstugor på landsbygden. Byggnadsvärlden 1939, nr 31.

Landsbygdens bostadsproblem. Landtmannen 1939, nr 30.

Nya bestämmelser angående lån och bidrag till byggande av bostäder på landsbygden. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 8.

Nyheter i bostadshjälpen för landsbygden. S. A. P. information 1939, nr 14.

Underlättandet av kvinnornas arbete i de mindre lanthemmen. (Yttranden över 1937 års utrednings betänkande.) Hushållningssällskapens tidskrift 1939, nr 5.

Uthyrning av lantarbetarebostäd. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 7.

Amerikas förenta stater.

EBENSTEIN, W. Government and housing in the United States. Revue internationale des sciences administratives 1939, nr 2.

MOESSNER, K. E. Wohnungsbau und Wirtschaftspolitik in U. S. A. Der deutsche Volkswirt 11 aug. 1939.

Frankrike.

HOFSTEN, BIRGITTA & E. v. Socialt bostadsbygge i Paris. Vår stad 1939, nr 8.

Storbritannien.

MOESSNER, K. E. Wohnungsbau und Wirtschaftspolitik in England. Der deutsche Volkswirt 28 juli 1939.

Tyskland.

BLECHSCHMIDT. Fünf Jahre Reichsbürgschaften für den Kleinwohnungsbau. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 24.

FISCHER-DIESKAU. Begriffe und Begriffsbestimmungen im Wohnungs- und Siedlungswesen. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 24.

SCHMIDT-SCHMIEDEBACH. Die Förderung des Baues von Altersheimen. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 22.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

SKJERBÆK, O. I. Uddannelse af Arbejdere til Börneforsorgen. (Föredrag med diskussion.) Börnesagens Tidende 1939, nr 14.

Frankrike.

QUELEN, MME DE. La protection de la mère abandonnée. Revue des établissements & des œuvres de bienfaisance juni 1939.

Tyskland.

BUXMANN, A. Die Entwicklung der Fürsorgeerziehung in den Jahren 1930 bis 1937. Deutsche Jugendhilfe juli/aug. 1939.

RHAMM, U. v. Zur Frage der Behandlung der 18- bis 21-jährigen im kommenden Jugendstrafrecht. Deutsche Jugendhilfe juli/aug. 1939.

Föreningsväsen.

B[RUNIU]s, A. Internationalen räddas från sig själv. Industria 1939, nr 16.

Sverige.

JOHANSSON-VISBORG, ANNA. Kvinnan i svensk fackföreningsrörelse. Arbetets kvinnor 1939, nr 4.

Amerikas förenta stater.

[BRAUNTHAL, A.] Splittringen inom den amerikanska fackföreningsrörelsen. Handelsarbetaren 1939, nr 8.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

HOFSTEN, E. v. Ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet. Sveriges landstings tidskrift 1939, nr 4.

HUSS, R. Bör hälsovårdsnämndernas kommunala yrkestillsyn utvidgas? Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 8.

HYRENIUS, H. Tuberkulosdödligheten i Sverige under senare år, dess nedgång och regionala variationer. Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 8.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

LARSEN, A. Svensk Lovforslag om udvidet Stötte til mindre Landbrug og Boliger til Arbejdere og Ligestillede. Socialt Tidsskrift 1939, nr 6.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

BRONFENBRENNER, M. The economics of collective bargaining. The quarterly journal of economics aug. 1939.

HAMBURGER, L. The extension of collective agreements to cover entire trades and industries. International labour review aug. 1939.

Sverige.

Erinringar inför det nya tjänsteåret. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 8.

Amerikas förenta stater.

BROWNE, H. F. A comparison of union agreements. The conference board management record 1939, nr 7.

ROBERTS, H. S. Negotiation of collective agreements in the rubber industry. Monthly labor review juni 1939.

Frankrike.

OLIVIER, M. Le Comité français de coordination du travail au service de la paix sociale. Le musée social 1939, nr 7.

Storbritannien.

LINDLEY, CH. Hamnarbetarstrejken i London 1889. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 34.

Tyskland.

HOPPE, P. Sozialpolitische Ordnung in der Heimarbeit des Spinnstoffgewerbes der Ostmark. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 21.

Kooperation.

Co-operative societies throughout the world. International labour review aug. 1939.

Schweiz.

FELLER, R. Die historische Entwicklung der Genossenschaft in der Schweiz. (Föredrag.) Schweiz. Konsum-Verein 1939, nr 30.

KEHL, W. Swiss co-operative law. Review of international cooperation 1939, nr 8.

Levnadskostnader.

Rural dietaries in Europe. Bulletin of the health organisation 1939, nr 3.

Sverige.

B[RUNIU]S, A. »Hvad kan det nytte?» [Smörprisdifferentiering.] Industria 1939, nr 16.

LANDSKOMMUNERNAS FÖRBUND. Inrättande av kommunala prisnämnder. (Yttrande.) Landskommunernas tidskrift 1939, nr 8.

WENDT, G. v. Vinterns C-vitaminer ur svenska produkter. Mjölkpropagandan 1939, nr 8.

Tyskland.

RICHARZ, H. Steigender Nahrungsmittelverbrauch. Der deutsche Volkswirt 25 aug. 1939.

Die zweite Linie der Ernährungsfront. Der deutsche Volkswirt 11 aug. 1939.

Lärlingsväsen och yrkesorientering.

Sverige.

FALK, V. Om fosterbarns yrkesutbildning. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1939 nr 4.

Nykterhetsfrågan.

Sverige.

ERICI, B. Alkoholistvårdens utveckling. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 6.

F[URUGÅRD], J. Bör motbokssystemet avskaffas? Reformatorn 1939, nr 32.

G[AH]N, H. Nykterhetstillståndet enligt systembolagsberättelserna. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 8.

HELLGREN, B. Nykterhetsrörelsen och den samhälleliga alkoholistvården. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 6.

Rattfylleristerna värre än någonsin. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 8.

Amerikas förenta stater.

Förbudet i U. S. A. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 8.

»Moonshine»-romantik i Nordamerikas sydstater. [Lönnbränneri.] Frihet och ansvar 1939, nr 4.

Danmark.

Den danska alkohollagstiftningen i stöpsleven. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 8.

Finland.

Nykterhetstillståndet i Finland. Frihet och ansvar 1939, nr 4.

Socialförsäkring.

Sverige.

LANDSKOMMUNERNAS FÖRBUND. Förslag om ändring i blindhetsersättningsförordningen. (Yttrande.) Landskommunernas tidskrift 1939, nr 8.

LUNDBERG, S. Erfarenheter av förtroendeläkarearbetet. (Föredrag.) Sv. sjukkasse-tidning 1939, nr 8.

Frankrike.

FOONER, M. The use of a stamp system for social insurance in France. Social security bulletin 1939, nr 6.

Nya Zeeland.

Working of the social security act in New Zealand. Industrial and labour information 21 aug. 1939.

Soc. rådsrepublikernas union.

Endringer i sosialtrygden i Sovjet-Samveldet. Socialt arbeid 1939, nr 6.

Tyskland.

HEYN, W. Die Härtefälle beim Wechsel zwischen gesetzlicher und privater Krankenversicherung. Soziale Praxis 1939, nr 16.

Ut- och invandring.

Jewish migration in 1938. Industrial and labour information 31 juli 1939.

Nordisk arbeiderutveksling. Norges industri 1939, nr 16.

Den nordiske Arbejderudveksling. Arbejdsgiveren (Danmark) 1939, nr 17.

Sverige.

Le problème des étrangers en Suède. Revue du travail 1939, nr 8.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

(Delvis med särskilda anmälningar.)

ARBEJDSLÖSHEDSPROBLEMET i Danmark 1930—1938. Betænkning afg. af Socialministeriets statsvidenskabelige Konsulent [*J. S. Dich*]. Khvn 1939. (Socialministeriets økonomisk-statistiske Undersögelser. 4.)

Författaren har haft till uppgift att undersöka de förhållanden, som haft bebetydelse för arbetslöshetens utveckling i Danmark under det senaste decenniet och att — så långt möjligt — visa på vad sätt framtida ekonomiska och demografiska förändringar kunna tänkas påverka sysselsättningen.

Inledningsvis behandlas fluktuationer i arbetslöshetssiffrorna, som äro att hänföra till rent formella eller statistiska orsaker (ändrad kontroll eller stigande medlemsantal i arbetslöshetskassorna m. m.). I ett följande avsnitt undersökes, om antalet arbetsföra personer ökat speciellt snabbt under perioden i fråga. Därefter lämnas en generell översikt av konjunktur- och säsongarbetslösheten. I denna söker författaren bl. a. påvisa dels orsakerna till de konjunkturbetonade fluktuationerna i sysselsättningen samt arbetslöshetens beroende därav, dels huruvida ökade säsongsvängningar påverkat arbetslöshetens omfattning. Vidare behandlas utvecklingen i en rad viktigare näringsgrenar. Slutligen göres ett försök att bedöma den danska industrins framtidsutsikter samt lämnas — under beaktande av politiska och ekonomiska realiteter — några riktlinjer för en sysselsättnings- och arbetslöshetspolitik.

CRONER, F. De svenska privatanställda. En sociologisk studie. Sthlm 1939.

Se särskild artikel i detta häfte, sid. 666.

NERMAN, T. Svenska beklädnadsarbetareförbundet 1889—1939. Historik. Sthlm 1939.

Arbetet börjar med en återblick på arbetsförhållandena inom skrädderiyrket under mitten av 1800-talet samt konfektionsindustrins genombrott på 1890-talet och dess utveckling under senare år. Vidare skildras tillkomsten av de första fackföreningarna inom yrket under 1880-talet. Därefter följer en brett lagd redogörelse för beklädnadsarbetareförbundets tillkomst och dess 50-åriga verksamhet,

varav bl. a. framgår, att förbundet särskilt under åren 1922—1938 kan uppvisa en synnerligen kraftig stegring av medlemsantalet. Organisationsarbetet fick sin särprägel av det stora antalet kvinnliga arbetare inom yrket. Efter ett mödosamt organisationsarbete började antalet kvinnliga medlemmar i förbundet hastigt växa fr. o. m. år 1917, varefter kvinnorna snart överflyglade männen. Numera utgöra kvinnorna drygt 4/5 av förbundets medlemskår. Arbetet innehåller *goda illustrationer och ett rikt* porträttgalleri.

STOCKHOLM JUST NU. [Utg. av Stockholms stads statistiska kontor.] Sthlm 1939. [Även utg. på engelska, franska och tyska.]

Arbetet utgör en populärt hållen och väl illustrerad översikt över huvudstadens administration och befolkningsförhållanden, invånarnas livsbetingelser och den omvårdnad och hjälp, som lämnas åldringar och nödställda. Stort utrymme ägnas åt bostadsförhållandena både i den inre staden och i trädgårdsstäderna samt verksamheten till hemmens och barnens bästa. Vidare skildras bl. a. hur staden befrämjar friluftsliv och idrott.

UTREDNING angående förbättrad tuberkuloseftervård verkställd på uppdrag av styrelsen för Svenska nationalföreningen mot tuberkulos. Sthlm 1939.

Se särskild artikel i detta häfte, sid. 668.

WAHLSTRÖM, LYDIA. Den svenska kvinnorörelsen. Översikt. Sthlm 1939. (Studentföreningen Verdandis småskrifter. 422.)

Inledningsvis göres en återblick på den svenska kvinnorörelsen, d. v. s. kvinnornas arbete för jämställdhet med männen, från Fredrika Bremers dagar och angivas de hittills uppnådda resultaten. Särskilt framhållas de under 1900-talet uppnådda landvinningarna: likställighet inom lagstiftning, äktenskap och statstjänst. I särskilda kapitel i den lilla skriften behandlas därefter rösträttsrörelsen, den gifta kvinnans ställning och kvinnor i statstjänst. Arbetet avslutas med en översikt över den del av den moderna sociallagstiftningen, som speciellt berör kvinnorna.

AUSTRALIEN. Commonwealth bureau of census and statistics.
Census of the Commonwealth of Australia 30th June 1933. Australian joint life tables, 1932—34. Canberra 1939.

BLUETT, H. A. N. *Report on economic and commercial conditions in Sweden, April, 1939.* Lond. 1939. (Department of overseas trade.)

DANMARK. Det landökonomiske Driftsbureau.
Undersögelser over Landbrugets Driftsforhold. Khvn 1939.
Arbejdsforbrugets Størrelse og Fordeling i danske Landbrug 1927—36. (Periodiske Beretninger. 3.)

— Det statistiske Departement.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1939. Bd 109: H. 2. Elektricitetsværkerne 1937/38.

DELEGATIONEN FÖR DET INTERNATIONELLA SOCIALPOLITISKA SAMARBETET.
Nationernas förbund. Internationella arbetsorganisationen. 11. Arbetskonferensens 20:e—22:a sammanträden m. m. (1936). Sthlm 1939.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1939.
7 A. Sparbanksstatistik. 49 (1938).
31. Kommunal finansstatistik.
A. 14. Städernas och köpingarnas finanser år 1937.

HAAVELMO, T. A dynamic study of pig production in Denmark. Khvn 1939. (Studier fra Aarhus Universitets økonomiske Institut. 4.)

— Efterspörgselen efter Flæsk i Köbenhavn. Khvn 1939. (Studier fra Aarhus Universitets økonomiske Institut. 5.)

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Annuaire des statistiques du travail. — Yearbook of labour statistics. 4 (1939). Geneva 1939.
International survey of legal decisions on labour law. 13 (1937/38). Geneva 1939.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
26th session, Geneva, 1940.
Report. Geneva 1939.
1. The organisation of labour inspection in industrial and commercial undertakings.
2. Weekly rest in commerce and offices.
4. Rights of performers in broadcasting, television and the mechanical reproduction of sounds.

INTERNATIONELLA LANTBRUKSINSTITUTET.
Annuaire international de statistique agricole 1938/39. Rome 1939.

KIELER VORTRÄGE gehalten im Institut für Weltwirtschaft an der Universität. Jena 1939.
58. *Pedersen, Jörgen.* Das Gleichgewicht der Wechselkurse und seine Bestimmungsgründe.

NATIONERNAS FÖRBUND. Economic intelligence service.
World production and prices 1938/39. Geneva 1939. (Publ. 1939: 2. A. 17.)

NEDERLÄNDERNA. Centraal bureau voor de statistiek.
Jaarcijfers voor Nederland. 1938. 's-Gravenh. 1939.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1939.
169. Forbruket av trevirke på gårdene 1936/37.

— Det Kgl. selskap for Norges vel.
Undersökelser over jordbrukets driftsforhold. Halden 1939.
Regnskapsresultater fra norske gårdsbruk. 30. Regnskapsår 27 (1937/38).
Regnskapsresultater fra norske småbruk. Driftsåret 1937/38.

— Statens direktorat for arbeidsformidling og arbeidslöshetstrygd.
Årsmelding. 1938. Oslo 1939.

PARIS. Chambre de commerce suédoise en France.
Annuaire. 1939. Paris 1939. (Ur innehållet: *G. Löwegren.* L'ordre syndical en Suède.)

PEDERSEN, JÖRGEN. En Analyse af det engelske Smörmarked i Perioden 1923—36. Aarhus 1937. (Studier fra Aarhus Universitets ökonomiske Institut. 1.)

— En Undersögelse af Indtægtssvingningerne i Landbruget i Perioden 1922—36 og deres Indflydelse paa andre Erhverv. Khvn 1938. (Studier fra Aarhus Universitets ökonomiske Institut. 2.)

PHILIP, K. En Fremstilling og Analyse af den danske Kriselovgivning 1931—38. Khvn 1939. (Studier fra Aarhus Universitets ökonomiske Institut. 3.)

SKATTEBETALARNAS FÖRENING.
Meddelanden. Sthlm 1939.
64. Den planerade sjukstugan i Tierp.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939. Sthlm 1939.
20. Betänkande med förslag till vissa ändringar i beklädnadsreglementet för polispersonalen m. m. Avg. [d. 14 april 1939]. (S.)
21. Betänkande med förslag till ändringar i vissa delar av sjömanslagen m. m. Avg. [d. 27 april 1939] av 1938 års sjömanslagsutredning. (Ju.)
22. Betänkande och förslag angående vissa med beviljande av tillstånd till yrkesmässig automobiltrafik förenade frågor. Avg. [d. 8 juni 1939]. (K.)
23. Ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet. Utredning och förslag avg. [d. 29 juli 1939] av 1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga. (S.)

STATISTISK ÅRSBOK för Sverige. Årg. 26. (1939). Utg. av Statistiska centralbyrån. Sthlm 1939.

SVENSKA TULLMANNAFÖRBUNDET.
1899—1939. Minnesskrift vid Svenska tullmannaförbundets 40-årsjubileum. Sthlm 1939.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1939.
Finanser.
Accispliktiga näringar (tillverkning av brännvin och maltdrycker m. m.) år 1937/38. Av K. kontrollstyrelsen.
Folkmängden och dess förändringar.
Dödsorsaker år 1936. Av Statistiska centralbyrån.
Ut- och invandring år 1938. Av Statistiska centralbyrån.
Järnvägar.
Vagnslastgodstrafiken å Statens järnvägar år 1937. Bihang till K. järnvägsstyrelsens berättelse om Statens järnvägar år 1937.
Postverket år 1938. Av K. generalpoststyrelsen.
Telefon och telegraf år 1938. Av K. telegrafstyrelsen.

SONNEMANN, TH. Die Frau in der Landesverteidigung. Ihr Einsatz in der Industrie. Berl. 1939.

TJECKOSLOVAKIEN. Statistisches Staatsamt. Verbrauch in den Arbeiter-, Angestellten- und Beamtenfamilien im Jahre 1931/32. Prag 1937. (Čechoslovakische Statistik. Bd 152.)

Nytillkommen tidskrift.

SYNDIKALISMEN. Sverges arbetares centralförbunds tidskrift. Sthlm.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 21 augusti—20 september 1939 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
568.	K. kung. ang. räntefoten för nybyggnadslån, förbättringslån och lantarbetarbostadslån	21 aug.
569.	K. instruktion för statens handelslicensnämnd	26 »
570.	K. kung. ang. exportförbud å vissa varor	26 »
571.	K. kung. ang. importförbud å vissa varor	26 »
572.	K. kung. ang. tillämpning i visst fall av lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer	26 »
588.	K. kung. om inskränkning i rätten att framföra vissa fordon ävensom i försäljningen av bensin och lättbentyl för drivande av samma fordon	1 sept.
589.	K. Maj:ts öppna brev och påbud ang. ett urtima riksmöte i Stockholm den 8 september 1939	1 »
596.	K. kung. med närmare föreskrifter ang. tillämpningen av lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m.	3 »
597.	K. kung. med förordnande jämlikt lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m.	3 »
599.	K. kung. med vissa särskilda föreskrifter om tillsyn över utlänningar	1 »
600.	K. kung. ang. särskilda föreståndare för passkontrollerna å vissa orter	1 »
604.	K. kung. om ändring av 10 § 1 mom. kung. den 26 november 1937 (nr 912) med föreskrifter i anledning av utlänningslagen	1 »
613.	K. förordn. med närmare bestämmelser ang. tillämpningen av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293) (allmän förfogandeförordn.)	3 »
621.	K. kung. om särskilt straffregister rörande fylleri och vissa andra brott	6 »
624.	K. kung med förordnande jämlikt 1 § allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293)	6 »
625.	K. kung. med förordnande jämlikt 1 § maximiprislagen den 22 juni 1939 (nr 349)	6 »
626.	K. kung. med förordnande jämlikt 1 § lagen den 15 juni 1939 (nr 254) om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av krig m. m. föranledda arbetsuppgifter	6 »
627.	K. kung. om inskränkning i rätten att framföra lastautomobil eller traktor ävensom i försäljningen av flytande bränsle för drivande av sådant fordon	6 »
629.	Riksvärderingsnämndens kung. om taxor, som av riksvärderingsnämnden upprättats	2 »
639.	K. kung. ang. exportförbud å vissa varor	8 »
642.	K. kung. om tillämpning vid förstärkt försvarsberedskap och mobilisering av förordn. den 12 juni 1931 (nr 257) om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) m. m.	8 »
644.	K. kung. ang. uppgifter för hyresräkning å vissa orter i sammanhang med mantalsskrivningen för år 1940	8 »
646.	K. instruktion för statens vednämnd och dess lokala organ (vedkontor)	6 »
653.	K. kung. ang. reglering av införseln av stenkol och koks m. m.	15 »
654.	K. instruktion för statens kolnämnd	15 »
657.	K. kung. om kristidsstyrelser	8 »
658.	K. kung. om kristidsnämnder	8 »
659.	K. kung. om kommunala kristidsförbund	8 »
660.	K. kung. om bestämmande av myndighet, som avses i 2 § andra stycket kung. den 8 september 1939 (nr 657) om kristidsstyrelser	15 »

INNEHÅLL

Undersökning rörande läget på byggnadsmarknaden hösten 1939 . . . 693
De arbetslösas fysiska och sociala belastning enligt 1937 års arbetslöshetsräkning 707
Arbetsmarknadens försvarsberedskap . 711
Omsättningen av kläder och skodon i detaljhandeln 718
Den svenska stenindustrins problem . 721

Internationella arbetskonferensens tjugofemte sammanträde 725
Statliga kristidsåtgärder 728

Kortare meddelanden 731
Dyrortsgrupperingen uppskjutes 731

Förslag till undervisningsreformer . . . 732
Antalet fackföreningsmedlemmar i Storbritannien 732
Norskt förslag om semesterns utnyttjande 732

Periodiska översikter

Vägarbetets organisation och vägarbetarnas arbetsförtjänster år 1939 . . 734
Arbetsmarknaden under september 1939 741
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 augusti 1939 745
Sveriges offentliga arbetsförmedling september 1939 746
Statens arbetslöshetskommission augusti och september 1939 748
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet 749
Befolkningsutvecklingen andra kvartalet 1939 750
Kollektivavtalen under tredje kvartalet 1939 750
Vägtrafikolyckor under första kvartalet år 1939 751
Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1939 . . 752
Levnadskostnaderna den 1 oktober 1939 753
Litteraturöversikt 766
Författningar rörande sociala frågor . 774

INDEX

L'enquête sur la situation du marché du bâtiment en automne 1939.
Tares physiques et sociales des chômeurs d'après le recensement du chômage de l'année 1937.
Mesures de défense du marché du travail.
La vente des vêtements et des chaussures dans le commerce de détail.
Le problème de l'industrie suédoise de la pierre.
La vingt-cinquième session de la Conférence internationale du Travail.
Mesures gouvernementales pour les temps de crise.
Courtes notices.
Le groupement des localités d'après la cherté de la vie est remis à une date ultérieure.
Projet de réformes dans l'enseignement.
Nombre des membres des syndicats en Grande-Bretagne.
Projet norvégien sur l'utilisation des congés.

Aperçus périodiques

Organisation des travaux de voirie et salaires des ouvriers en 1939.
Le marché du travail en septembre 1939.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 août 1939.
Activité des bureaux de placement publics en septembre 1939.
La Commission du chômage en août et septembre 1939.
Marché du travail et chômage à l'étranger.
Mouvement de la population pendant le 2e trimestre 1939.
Les contrats collectifs pendant le 3e trimestre 1939.
Accidents de circulation à moteur pendant le 1er trimestre 1939.
L'émigration intercontinentale pendant le 3e trimestre 1939.
Coût de la vie le 1er octobre 1939.
Bibliographie.
Lois concernant les questions sociales.

RÉSUMÉ.

Situation du marché du bâtiment. L'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale (A.T.P.S.) a effectué une enquête sur l'ampleur probable de l'activité du bâtiment au cours de la prochaine année. Les renseignements fournis par les particuliers et les entreprises coopératives de construction ainsi que par les Commissions des finances des villes montrent que la situation créée par la guerre a provoqué une réduction considérable du nombre de constructions qui avaient été projetées. L'activité du bâtiment dans les villes — celle de l'Etat mise à part — est estimée devoir se réduire pendant la prochaine saison à moins de la moitié de l'activité correspondante pendant oct. 1938—sept. 1939. Si l'on juge d'après les renseignements fournis par les Commissions municipales des constructions, les créations de petites habitations familiales diminueraient sensiblement aussi pendant l'année à venir. La situation sur le marché de l'habitation dans les villes à la date du 1er oct. était, d'après les données préliminaires, à peu près identique à celle de l'année précédente. L'offre des petits logements (jusqu'à concurrence de 2 pièces et cuisine) est estimée dans la plupart des villes médiocre ou insuffisante. P. 693.

Tares physiques et sociales des chômeurs d'après le recensement du chômage de l'année 1937. D'après le recensement du chômage, effectué par la Commission nationale du chômage de concours avec les experts désignés spécialement en août 1937, dont la seconde partie vient d'être publiée, 82·2 % des chômeurs examinés étaient pleinement capables, 14·2 % partiellement capables et 3·6 % incapables de travail. Dans les grandes villes, 73·6 % seulement étaient estimés capables. Des renseignements ont été recueillis aussi touchant le nombre de chômeurs atteints de tuberculose et de maladies mentales ainsi que sur ceux ayant été condamnés précédemment pour crimes de droit commun, vagabondage ou ivresse. La proportion des chômeurs affectés de ces tares physiques ou sociales était de 25·7 % du nombre total des chômeurs. A Stockholm, le chiffre correspondant était 50·7 %. P. 707.

Mesures de défense du marché du travail. L'article rend compte d'un projet de loi sur le travail en temps de crise élaboré par des experts touchant les mesures à prendre pour la défense du marché du travail et expose l'avis émis à ce sujet par l'A. T. P. S. L'Administration propose, entre autre, que des Directions du Travail spéciales soient créées dans les départements pour l'étude de ces questions. Elle signale, en outre, l'importance de commencer aussitôt que possible l'enregistrement des personnes devant accomplir le service civil etc. P. 711.

La vente des vêtements et des chaussures dans le commerce de détail fait depuis quelque temps l'objet d'enquêtes statistiques dans l'Institut de recherches commerciales et économiques de l'École des Hautes Etudes commerciales de Stockholm. Les données recueillies montrent dans quelle mesure le commerce des textiles et des vêtements ainsi que celui des chaussures est influencé par la conjoncture et par d'autres circonstances, par exemple l'état de guerre survenu en sept. 1939. P. 718.

Le problème de l'industrie suédoise de la pierre. Dans son avis, dont l'article rend compte, sur le rapport de l'enquête effectuée en 1937 sur l'industrie du granit, l'A. T. P. S. déclare que la subvention de l'État à l'industrie de la pierre, dans sa forme et son étendue actuelles, doit être successivement supprimée. Elle propose une enquête sur la manière la plus appropriée de rapporter les commandes de pierre faites par l'Etat. P. 721.

La 25me session de la Conférence Internationale du Travail s'est tenue à Genève du 8 au 28 juin; 46 états étaient représentés. A l'ordre du jour se trouvaient, entre autres, le problème de l'instruction professionnelle et de l'apprentissage et des questions touchant la durée du travail et des repos pour les conducteurs professionnels dans les transports routiers. La Conférence a adopté plusieurs conventions, recommandations et résolutions. P. 725.

L'organisation des travaux de voirie et les salaires des ouvriers en 1939. Le nombre des ouvriers occupés aux travaux de voirie a été estimé au début de juillet 1939 à environ 3400 ouvriers professionnels ou spécialisés et à 22 000 manœuvres. Pour les ouvriers employés tant à l'entretien qu'à la construction de routes sous la propre régie des Directions de la voirie, le gain horaire moyen pendant la période allant du 1er janv. au 30 juin 1939 a été de 1·12 cour. pour les ouvriers professionnels ou spécialisés et de 1·00 cour. pour les manœuvres, contre 1·07 et 0·97 cour. pendant la période correspondante de 1938. P. 734.

Le marché du travail en août et septembre 1939. Le nombre de demandes d'emploi pour 100 places disponibles dans les offices de placement publics était en septembre de 124 (106 en août). Le nombre de chômeurs affiliés à des syndicats représentait à la fin d'août 4·8 % du nombre total des membres (4·8 en juillet). Le nombre de demandes de secours rapportées à la Commission officielle du chômage était à la fin de septembre 7 063 (6 071 en août). P. 741.

L'indice du coût de la vie était 109 au 1er oct. 1939, c'est-à-dire d'une unité plus élevé qu'au 1er juillet (1935 = 100). En prenant pour base l'ancien indice juillet 1914 = 100, on obtient le nombre 171 contre 169 pour le trimestre précédent. P. 753.

Häftets huvudinnehåll.

Oktober 1939.

Läget på byggnadsmarknaden. Inom socialstyrelsen har verkställts en undersökning angående byggnadsverksamhetens sannolika omfattning under det kommande året. Uppgifter från enskilda och kooperativa byggnadsföretag samt från drätselkammare i städerna giva vid handen, att den efter krigsutbrottet inträdda situationen föranlett en stark inskränkning av tidigare uppgjorda byggnadsplaner. Den icke-statliga byggnadsverksamheten i städerna under kommande byggnadssäsong kan förväntas nedgå till mindre än hälften av byggnadsverksamheten under oktober 1938—september 1939. Att döma av uppgifter från byggnadsnämnderna torde även egnahemsbyggandet på landsbygden minskas avsevärt under kommande säsong. — Läget på bostadsmarknaden i städerna omkring den 1 oktober var enligt preliminära uppgifter i stort sett detsamma som föregående år. Tillgången på smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök) betecknas i flertalet städer såsom knapp eller otillräcklig. Sid. 693.

De arbetslösas fysiska och sociala belastning enligt 1937 års arbetslöshetsräkning. Enligt den av statens arbetslöshetskommission i samråd med 1937 års arbetslöshetssakkunniga utförda arbetslöshetsräkningen, vars andra del nu offentliggjorts, voro av de undersökta arbetslösa 82·2 % fullt arbetsföra, 14·2 % icke fullt arbetsföra och 3·6 % icke arbetsföra. I storstäderna betecknades blott 73·6 % som arbetsföra. Uppgifter ha även inhämtats rörande förekomsten av tuberkulos och sinnessjukdom bland de arbetslösa samt huruvida dessa tidigare varit straffade för brott eller dömda för lösdriveri eller fylleri. De i dessa avseenden belastade uppgingo till 25·7 % av samtliga arbetslösa. I Stockholm var motsvarande tal 50·7 %. Sid. 707.

Arbetsmarknadens försvarsberedskap. I artikeln redogöres för det utkast till krisarbetslag, som utarbetats av sakkunniga rörande arbetsmarknadens försvarsberedskap, samt för socialstyrelsens yttrande däröver. Socialstyrelsen föreslår bl. a., att särskilda arbetsstyrelser i länen skola inrättas för dessa frågors behandling. Vidare framhåller styrelsen bl. a. vikten av att den avsedda registreringen av de tjänstepliktiga snarast möjligt igångsättes. Sid. 711.

Omsättningen av kläder och skodon inom detaljhandeln är sedan en tid föremål för fortlöpande statistiska undersökningar vid affärsekonomiska forskningsinstitutet vid Stockholms handelshögskola. Uppgifterna visa, i vad mån handeln med manufaktur- och beklädnadsvaror samt skodon påverkas av konjunkturerna och även andra förhållanden, t. ex. förhållandena efter krigsutbrottet i september 1939. Sid. 718.

Den svenska stenindustrins problem. Socialstyrelsen har i sitt i artikeln refererade utlåtande över 1937 års granitutrednings betänkande bl. a. framhållit, att statshjälpen till stenindustrin i dess nuvarande form och omfattning bör ställas på avskrivning. Styrelsen hemställer om utredning om lämpligaste sättet för en avveckling av de statliga stenbeställningarna. Sid. 721.

Internationella arbetskonferensens tjugofemte sammanträde hölls i Genève den 8—28 juni. Vid sammanträdet voro 46 stater representerade. På dagordningen stodo bl. a. frågan om yrkesundervisning samt lärlingsväsen och spörsmål rörande arbets- och vilotider för yrkesförare vid landsvägstransporter. Konferensen antog ett flertal konventioner, rekommendationer och resolutioner. Sid. 725.

Statliga kristidsåtgärder. I artikeln redogöres bl. a. för folkhushållningsdepartementet och transportkommissionen, vissa åtgärder för prisreglering av kol och koks samt för skärpningar av tillsynen över utlänningar. Sid. 728.

Vägarbetets organisation och vägarbetarnas arbetsförtjänster år 1939. I början av juli 1939 uppskattades antalet med vägarbete sysselsatta arbetare till omkring 3 400 yrkes- eller specialarbetare och 22 000 grovarbetare. För arbetare sysselsatta med såväl underhålls- som byggnadsarbeten i vägstyrelsernas egen regi uppgick den genomsnittliga timförtjänsten under tiden 1 jan.—30 juni 1939 till 1·12 kr. för yrkes- eller specialarbetare och 1·00 kr. för grovarbetare mot 1·07 resp. 0·97 kr. under samma tid föregående år. Sid. 734.

Levnadskostnadsindex var 109 den 1 oktober 1939 och har sålunda stigit med en enhet från föregående kvartalsskifte (år 1935 = 100). Därest indexserien anknytes till den äldre serien med juli 1914 som basperiod, erhålles talet 171 mot 169 vid närmast föregående kvartalsskifte. Sid. 753.

Socialstatistiska diagram.

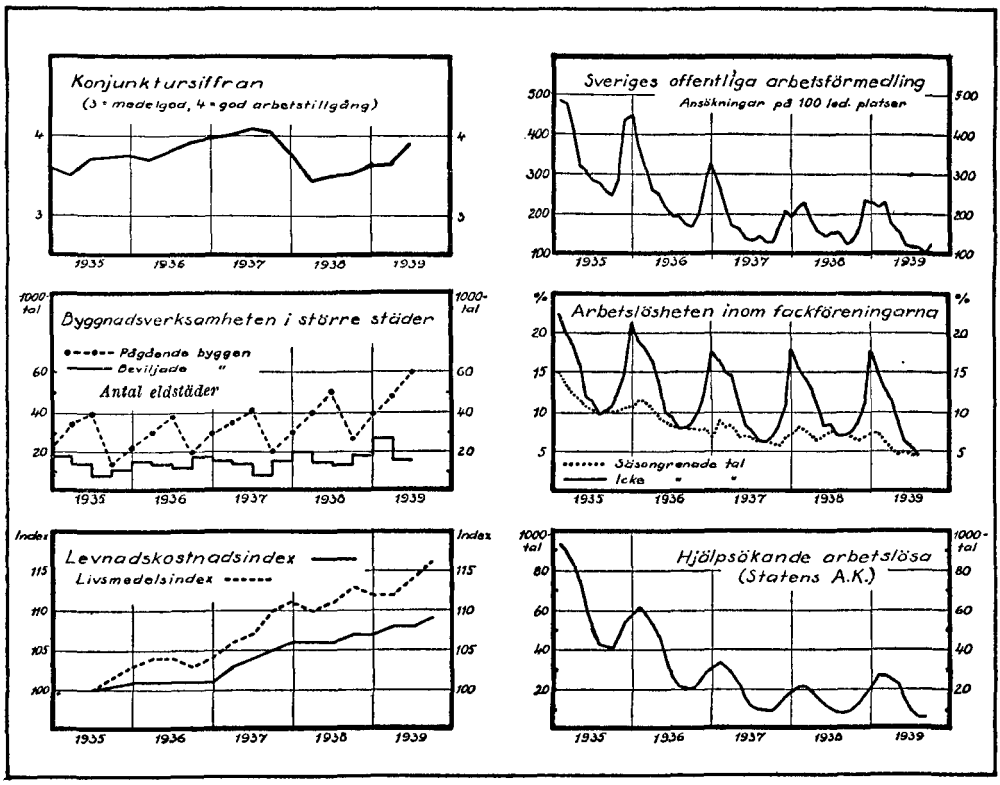

Undersökning rörande läget på byggnadsmarknaden hösten 1939.

Preliminär redogörelse.

Sedan socialstyrelsen genom kungl. brev av den 15 september 1939 erhållit uppdrag att skyndsamt verkställa undersökning rörande den omfattning byggnadsverksamheten i riket kunde antagas erhålla under tiden 1 oktober 1939—30 september 1940, utsändes tre frågeformulär. Form. 1 tillställdes samtliga medlemmar av Svenska byggnadsindustriförbundet (1108) och Fackföreningarnas byggnadsproduktion förening u. p. a., Stockholm. Dessutom ha genom Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars (H. S. B.:s) riksförbund motsvarande uppgifter erhållits från samtliga till förbundet anslutna föreningar, H. S. B.:s riksförbunds egnahemsavdelning och A.-B. Boro-Hus. Form. 2 tillställdes fastighetsnämnden i Stockholm, stadskollegiet i Göteborg och drätselkammare i övriga 114 städer. Form. 3 tillställdes samtliga byggnadsnämnder i riket.

Byggnadsverksamhetens utvecklingstendenser.

Uppgifter från byggnadsföretagare. I form. 1 begärdes uppgifter beträffande antalet eldstäder (boningsrum eller kök) i bostadslägenheter samt den sammanlagda bruttogolvytan i andra lokaler (affärs-, fabrikslokaler o. s. v.) 1) i de byggen, som planerats av resp. uppgiftslämnare under hösten 1938 och som kommit till utförande, 2) i de byggen, som uppgiftslämnaren före den 1 september 1939 planerat att utföra under kommande byggnadssäsong, 3) i de byggen som uppgiftslämnaren »*nu* har för avsikt att utföra under kommande byggnadssäsong, såvida tillfälliga svårigheter att erhålla byggnadsmaterial undanröjas». Dessa uppgifter skulle avse såväl byggen i egen regi som entreprenader. Dessutom begärdes upplysningar om orsakerna till eventuella förändringar i byggnadsplanerna efter den 1 september 1939 samt uttalanden om de åtgärder, som kunde bidraga att minska svårigheterna på byggnadsmarknaden.

Av de 522 exemplar av form. 1, som den 20 oktober 1939 inkommit i besvarat skick, ha 398 bearbetats. De övriga 124 formulären hade insänts av företagare eller firmor, som icke vare sig utfört några husbyggnader under säsongen 1938/39 eller planerat dylika byggnader för säsongen 1939/40.

I *tab. 1* meddelas en sammanfattning av de uppgifter rörande byggnadsverksamheten under säsongen 1938/39 och planerna för säsongen 1939/40, som erhållits från Svenska byggnadsindustriförbundets medlemmar samt Fackför-

Tab. 1. Uppgifter från byggmästare m. fl. an-

a) Byggnadsföretag som planerats hösten 1938
b) » » » före den 1
c) » » omkring den 1 oktober

	1	2	3	4	5	6	7	8
	Ortsgrupp[1] och storleksgrupp[2]	Antal uppgiftslämnare	Antal eldstäder			Kol. 4 i % av kol. 3	Kol. 5 i % av kol. 4	Kol. 5 i % av kol. 3
			a	b	c			
1	*Stockholm*	115	12 066	13 750	7 686	114·0	55·9	63·7
2	Mindre företagare	7	60	36	26	60 0	72·2	43·3
3	Medelstora »	36	1 584	1 568	504	99·0	32·1	31·8
4	Större »	72	10 422	12 146	7 156	116·5	58·9	68·7
5	*Göteborg*	29	3 061	2 030	866	66·3	42·7	28·3
6	Mindre företagare	4	24	32	56	133·3	175·0	233·3
7	Medelstora »	8	332	209	108	63·0	51·7	32·5
8	Större »	17	2 705	1 789	702	66·1	39·2	26·0
9	*Malmö*	16	2 388	1 358	770	56·9	56·7	32·2
10	Mindre företagare	—	—	—	—	—	—	—
11	Medelstora »	5	284	155	125	54·6	80·6	44·0
12	Större »	11	2 104	1 203	645	57·2	53·6	30·7
13	*Städer m. 30—100 000 inv. (10)*	78	6 561	5 647	3 371	86·1	59·7	51·4
14	Mindre företagare	9	92	68	105	73·9	154·4	114·1
15	Medelstora »	34	1 523	1 208	848	79·3	70·2	55·7
16	Större »	35	4 946	4 371	2 418	88·4	55·3	48·9
17	*Städer m. 10—30 000 inv. (23)*	71	2 628	1 723	1 012	65·6	58·7	38·5
18	Mindre företagare	21	255	144	112	56·5	77·8	43·9
19	Medelstora »	34	1 041	901	439	86·6	48·7	42·2
20	Större »	16	1 332	678	461	50·9	68·0	34·6
21	*Orter m. under 10 000 inv. (57)*	89	2 677	1 421	634	53·1	44·6	23·7
22	Mindre företagare	30	304	135	109	44·4	80·7	35·9
23	Medelstora »	45	1 254	669	288	53·3	43·0	23·0
24	Större »	14	1 119	617	237	55·1	38·4	21·2
25	*Samtliga orter (93)*	**398**	**29 381**	**25 929**	**14 339**	**88·3**	**55·3**	**48·8**
26	Mindre företagare	71	735	415	408	56·5	98·3	55·5
27	Medelstora »	162	6 018	4 710	2 312	78·3	49·1	38·4
28	Större »	165	22 628	20 804	11 619	91·9	55·8	51·3

eningarnas byggnadsproduktion. De redovisade byggnadsföretagen ha uppdelats på ortsgrupper med utgångspunkt från företagarens (firmans) postadress; då denna givetvis icke alltid är identisk med den ort, där resp. byggnader uppförts (eller skola uppföras), kunna tabellens siffror icke utan vidare jämföras med de uppgifter rörande byggnadsverksamheten inom olika orter, som redovisas i socialstyrelsens fortlöpande byggnadsstatistik. Det är dock tydligt, att de större och medelstora städerna äro väsentligt starkare representerade i

[1] Jfr sid. 693.
[2] Jfr sid. 695.

gående utförda och planerade byggnadsföretag.

och kommit till utförande.
september 1939 att utföras 1939—40.
1939 väntades komma till utförande 1939—40.

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Golvyta för andra än bostadsändamål, kvm			Kol. 10 i % av kol. 9	Kol. 11 i % av kol. 10	Kol. 11 i % av kol. 9	Antal rumsenheter[1]			Kol. 16 i % av kol. 15	Kol. 17 i % av kol. 16	Kol. 17 i % av kol. 15	
a	b	c				a	b	c				
315 286	267 163	145 210	84·7	54·4	46·1	22 576	22 656	12 526	100·4	55·3	55·5	1
1 520	480	480	31·6	100·0	31·6	111	52	42	46·8	80·8	37·8	2
5 264	5 691	2 263	108·1	39·8	43·0	1 760	1 758	579	99·9	32·9	32·9	3
308 502	260 992	142 467	84·6	54·6	46·2	20 705	20 846	11 905	100·7	57·1	57·5	4
45 850	45 037	26 527	98·2	58·9	57·9	4 589	3 531	1 750	76·9	49·6	38·1	5
810	—	—	0·0	—	0·0	51	32	56	62·7	175·0	109·8	6
1 675	405	150	24·2	37·0	9·0	388	222	113	57·2	50·9	29·1	7
43 365	44 632	26 377	102·9	59·1	60·8	4 150	3 277	1 581	79·0	48·2	38·1	8
52 499	9 942	14 112	18·9	141·9	26·9	4 138	1 690	1 241	40·8	73·4	30·0	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1 596	475	475	29·8	100·0	29·8	337	171	141	50·7	82·5	41·8	11
50 903	9 467	13 637	18·6	144·0	26·8	3 801	1 519	1 100	40·0	72·4	28·9	12
157 050	125 780	99 020	80·1	78·7	63·0	11 796	9 840	6 671	83·4	67·8	56·6	13
395	1 180	1 180	298·7	100·0	298·7	105	107	144	101·9	134·6	137·1	14
5 287	6 919	5 752	130·9	83·1	108·8	1 699	1 439	1 040	84·7	72·3	61·2	15
151 368	117 681	92 088	77·7	78·3	60·8	9 992	8 294	5 487	83·0	66·2	54·9	16
64 306	42 437	27 619	66·0	65·1	42·9	4 772	3 137	1 933	65·7	61·6	40·5	17
1 234	928	838	75·2	90·3	67·9	296	175	140	59·1	80·0	47·3	18
12 052	9 680	6 892	80·3	71·2	57·2	1 443	1 223	669	84·8	54·7	46·4	19
51 020	31 829	19 889	62·4	62·5	39·0	3 033	1 739	1 124	57·3	64·6	37·1	20
93 992	26 778	24 594	28·5	91·8	26·2	5 810	2 313	1 454	39·8	62·9	25·0	21
3 298	2 250	1 772	68·2	78·8	53·7	414	210	168	50·7	80·0	40·6	22
47 292	13 352	12 269	28·2	91·9	25·9	2 830	1 114	697	39·4	62·6	24·6	23
43 402	11 176	10 553	25·7	94·4	24·3	2 566	989	589	38·5	59·6	23·0	24
728 983	**517 137**	**337 082**	**70·9**	**65·2**	**46·2**	**53 681**	**43 167**	**25 575**	**80·4**	**59·2**	**47·6**	25
7 257	4 838	4 270	66·7	88·3	58·8	977	576	550	59·0	95·5	56·3	26
73 166	36 522	27 801	49·9	76·1	38·0	8 457	5 927	3 239	70·1	54·6	38·3	27
648 560	475 777	305 011	73·4	64·1	47·0	44 247	36 664	21 786	82·9	59·4	49·2	28

materialet till föreliggande undersökning än mindre orter och landsbygd. För städerna synes representativiteten tämligen god.

Vid bearbetningen ha uppgiftslämnarna vidare grupperats efter omfattningen av deras byggnadsproduktion; utgångspunkten för denna gruppering har varit det största antal »rumsenheter» (varvid som 1 rumsenhet räknats en eldstad eller 30 kvm i lokaler för andra än bostadsändamål), som av resp. företagare redovisats såsom *utförda* under säsongen 1938/39 eller *planerade* för säsongen 1939/40. I tab. 1 betecknas företagare, som redovisat mindre än

[1] 1 rumsenhet = 1 eldstad eller 30 kvm för andra än bostadsändamål.

30 rumsenheter, såsom mindre, företagare med 30—99 rumsenheter såsom medelstora och företagare med minst 100 rumsenheter såsom större företagare.

I tab. 1 återges för varje orts- och storleksgrupp av företagare dels antalet eldstäder i bostadslägenheter, dels golvytan i lokaler för andra än bostadsändamål och dels antalet »rumsenheter» i a) byggnadsföretag, som utförts under säsongen 1938/39, b) byggnadsföretag, som före den 1 september 1939 planerats till utförande under säsongen 1939/40, c) byggnadsföretag, som omkring den 1 oktober 1939 väntades komma till utförande under säsongen 1939/40.

En jämförelse mellan antalet *eldstäder* (boningsrum eller kök) i de under 1938/39 utförda och de före den 1 september 1939 planerade byggnadsföretagen (tab. 1, kol. 6) ger vid handen, att den bostadsproduktion, som före krigsutbrottet planerats för kommande byggnadssäsong, var mindre än den faktiska produktionen under säsongen 1938/39 i samtliga ortsgrupper med undantag av Stockholm. Enligt samtliga inkomna uppgifter skulle antalet före den 1 september planerade eldstäder understiga antalet under föregående säsong tillkomna eldstäder med 11·7 %. I stort sett redovisade de större företagarna den minsta och de mindre företagarna den största skillnaden mellan 1938/39 års produktion och planerna för 1939/40.

Krigets återverkningar på byggnadsföretagarnas planer belysas bl. a. genom en jämförelse mellan antalet eldstäder, som omkring den 1 oktober väntades komma till utförande 1939/40, och antalet före den 1 september planerade eldstäder (kol. 7). Med undantag för några mindre företagare i Göteborg och Borås (jfr nedan) framträder i samtliga ortsgrupper och storleksgrupper av företag en minskning vilken i genomsnitt för samtliga uppgiftslämnare uppgår till 44·7 %. Minskningen är mest utpräglad i Göteborg (57·3 %) och minst framträdande i städer med 30 000—100 000 invånare (40·3 %). De medelstora företagarna redovisade något starkare nedgång än de större företagarna (50·9 resp. 44·2 %). Beträffande mindre företagare hade byggnadsplanerna omkring den 1 oktober ungefär samma omfattning som före den 1 september; detta torde förklaras av att en del planer blivit färdiga först efter den 1 september.

I tab. 1, kol. 8 återges relationen mellan antalet eldstäder, som omkring den 1 oktober 1939 — sålunda under inverkan av den första krigsmånadens svårigheter och osäkerhetskänsla — väntades komma till utförande 1939/40, och antalet under 1938/39 uppförda eldstäder. Enligt samtliga inkomna uppgifter skulle den väntade bostadsproduktionen för de byggnadsföretagare, som deltagit i enquêten, under kommande säsong understiga produktionen 1938/39 med 51·2 %. Nedgången är starkast i orter med under 10 000 invånare (76·3 %) och svagast i Stockholm (36·3 %).

Produktionen av *lokaler för andra än bostadsändamål* kan, att döma av en jämförelse mellan de planer, som kvarstodo omkring den 1 oktober 1939, och produktionen 1938/39 (kol. 14), förväntas undergå en minskning av ungefär samma omfattning som bostadsproduktionen (53·8 % för samtliga orter). Inom de enskilda orts- och storleksgrupperna framträda väsentligt olika relationstal för å ena sidan bostadsproduktionen, å den andra produktionen av lokaler för andra än bostadsändamål. Vidare må framhållas, att de planer, som uppgjorts

Tab. 2. Uppgifter från H. S. B.:s riksförbund angående utförda och planerade byggnadsföretag.

a) Byggnadsföretag, som utförts år 1939.
b) Byggnadsföretag, som före den 1 september 1939 planerats för år 1940.
c) Byggnadsföretag, som omkring den 1 oktober 1939 väntades komma till utförande år 1940.

	1	2	3	4	5	6	7	8
	Antal orter		Antal eldstäder			Kol. 4 i % av kol. 3	Kol. 5 i % av kol. 4	Kol. 5 i % av kol. 3
	a	b	a	b	c			
Stockholm								
H. S. B.-hus			1 194	1 886	1 600	158·0	84·8	134·0
Hus för barnrika			—	691	691	—	100·0	—
Tillhopa	1	1	1 194	2 577	2 291	215·8	88·9	191·9
Göteborg								
H. S. B.-hus			612	490	490	80·1	100·0	80·1
Hus för barnrika			755	1 164	1 164	154·2	100·0	154·2
Tillhopa	1	1	1 367	1 654	1 654	121·0	100·0	121·0
Malmö								
H. S. B.-hus			1 749	1 740	903	99·5	51·9	51·6
Hus för barnrika			—	—	—	—	—	—
Tillhopa	1	1	1 749	1 740	903	99·5	51·9	51·6
Städer med 30 000—100 000 inv.								
H. S. B.-hus			1 006	906	433	90·1	47·8	43·0
Hus för barnrika			219	246	246	112·3	100·0	112·3
Tillhopa	7	8	1 225	1 152	679	94·0	58·9	55·4
Städer med 10 000—30 000 inv.								
H. S. B.-hus			1 061	887	642	83·6	72·4	60·5
Hus för barnrika			110	126	126	114·5	100·0	114·5
Tillhopa	15	13	1 171	1 013	768	86·5	75·8	65·6
Städer med under 10 000 inv.								
H. S. B.-hus			54	158	158	292·6	100·0	292·6
Hus för barnrika			—	52	52	—	100·0	—
Tillhopa	1	5	54	210	210	388·9	100·0	388·9
Samtliga städer								
H. S. B.-hus			5 676	6 067	4 226	106·9	69·7	74·5
Hus för barnrika			1 084	2 279	2 279	210·2	100·0	210·2
Tillhopa	26	29	6 760	8 346	6 505	123·5	77·9	96·2
Övriga samhällen								
H. S. B.-hus			343	279	279	81·3	100·0	81·3
Hus för barnrika			48	—	—	0·0	—	0·0
Tillhopa	4	5	391	279	279	71·4	100·0	71·4
Samtliga orter								
H. S. B.-hus			6 019	6 346	4 505	105·4	71·0	74·8
Hus för barnrika			1 132	2 279	2 279	201·3	100·0	201·3
Tillhopa	**30**	**34**	**7 151**	**8 625**	**6 784**	**120·6**	**78·7**	**94·9**

före den 1 september 1939, i jämförelse med produktionen 1938/39 inneburo en starkare minskning i fråga om dylika lokaler än i fråga om bostäder; å andra sidan har inskränkningen av planerna efter den 1 september varit av större omfattning beträffande bostäder än beträffande andra lokaler.

Tab. 3. Uppgifter från H. S. B.:s riksförbunds egnahemsavdelning angående utförda och planerade byggnadsföretag.

a) Byggnadsföretag, som planerats hösten 1938 och kommit till utförande.
b) Byggnadsföretag, som omkring den 1 oktober 1939 väntades komma till utförande år 1940.

	1	2	3	4	5
	Antal orter		Antal eldstäder		Kol 4 i % av kol. 3
	a	b	a	b	
Stockholm	1	1	381	284	74·5
Städer med 30 000—100 000 inv.	4	7	427	301	70·5
Städer med 10 000—30 000 inv.	12	11	500	264	52·8
Städer med under 10 000 inv.	10	10	340	230	67·6
Samtliga städer	27	29	1 648	1 079	65·5
Övriga samhällen	5	5	181	124	68·5
Samtliga orter	**32**	**34**	**1 829**	**1 203**	**65·8**

I kol. 15—20 ges en sammanfattning av uppgifterna rörande såväl bostadsproduktion som annan byggnadsverksamhet, varvid produktionen uttryckts i »rumsenheter» enligt ovan anförd definition. Den inskränkning i byggnadsproduktionen, som enligt samtliga i tab. 1 redovisade uppgifter förväntas under kommande byggnadsår i jämförelse med det nu förflutna, uppgår till 52·4 %.

I *tab. 2* återges de uppgifter rörande bostadsproduktionen 1939 och planerna för 1940, som erhållits genom H. S. B.:s riksförbund från de till förbundet anslutna lokala föreningarna. I *tab. 3* återges motsvarande uppgifter från H. S. B.:s riksförbunds egnahemsavdelning.

De i tab. 2 redovisade byggnadsföretagen utgöras dels av sådana hus, som uppförts (resp. planerats) av H. S. B.-föreningarna i resp. orter, dels av hus för barnrika familjer, uppförda (planerade) av stiftelser, vid vilkas finansiering H. S. B. medverkat. Dessa byggnader ha i regel utförts på entreprenad; flera av de i tab. 2 redovisade byggena ha även redovisats å form. 1 av resp. entreprenörer och ingå således i tab. 1. I Stockholm, Uppsala, Eskilstuna och Borås hade H. S. B.-föreningarna före den 1 september 1939 för kommande säsong planerat en bostadsproduktion av större omfattning än produktionen år 1939. I övriga större städer (med över 30 000 invånare) inneburo däremot planerna för bostadsproduktionen år 1940 en minskning gentemot år 1939. Efter den 1 september ha byggnadsplanerna reducerats i samtliga ortsgrupper utom Göteborg, städer med under 10 000 invånare och »övriga samhällen» (köpingar, municipalsamhällen och landskommuner), där planerna kvarstodo oförändrade. Som följd av denna nedskärning är den för år 1940 av H. S. B.-föreningarna planerade bostadsproduktionen 25·2 % mindre än 1939 års produktion, räknat efter antal eldstäder. — Antalet eldstäder i de hus för barnrika familjer, som under år 1940 skola uppföras under finansiell medverkan av H. S. B., överstiger motsvarande antal år 1939 med 101·3 %. Planerna för dessa byggen ha icke undergått någon förändring efter den 1 september 1939.

H. S. B.:s riksförbunds egnahemsavdelning har år 1939 medverkat vid uppförandet av 461 småvillor, innehållande tillhopa 1 829 eldstäder. Enligt kal-

kyler, uppgjorda före den 1 september 1939, skulle motsvarande produktion år 1940 uppgå till 750 villor, innehållande c:a 3 000 eldstäder. Den 10 oktober 1939 uppgavs den planerade produktionen ha reducerats till 300 villor, innehållande 1 203 eldstäder. Egnahemsavdelningen har emellertid förklarat, att omfattningen av den blivande produktionen är mycket oklar.

A.-B. Boro-Hus redovisar för år 1939 en produktion av c:a 4 000 eldstäder i hus, till vilka bolaget levererat material; härvid ha ej medräknats sådana hus, som uppförts under medverkan av H. S. B.:s riksförbunds egnahemsavdelning. För år 1940 hade bolaget före den 1 september 1939 räknat med en produktion av likaledes c:a 4 000 eldstäder. Den 10 oktober räknade man endast med c:a 2 600 eldstäder.

Uppgifter från kommunala myndigheter. Å form. 2 skulle vederbörande myndigheter redovisa samtliga kommunala eller med kommunens finansiella medverkan (i form av subvention, kostnadsfri eller billig tomtupplåtelse, kredit, kreditgaranti, kapitalinsats etc.) utförda husbyggnadsföretag, på vilka arbeten utförts eller skulle utföras år 1939 och/eller 1940 enligt de projekt, som förelågo före den 1 september 1939. Beträffande dessa företag skulle bl. a. angivas byggnadens huvudändamål, byggherren och i förekommande fall huvudentreprenören, ungefärlig tidpunkt för byggnadsarbetenas påbörjande och avslutande, byggets omfattning (mätt i antalet eldstäder, resp. golvytan i lokaler för andra än bostadsändamål), beräknad totalkostnad (exkl. tomtvärde och kostnader för maskinell utrustning) och den del därav, som beräknades åtgå under år 1939, resp. 1940. Dessutom skulle särskild redovisning lämnas för sådana byggnadsföretag, som ej voro projekterade före den 1 september 1939 men som vid tidpunkten för svarets avlämnande kunde förväntas bli påbörjade före utgången av år 1940. Form. 2 har besvarats av 98 städer. Från 18 av dessa städer har uppgivits, att inga byggnadsföretag av i form. 2 avsett slag förekommit eller planerats 1939 eller 1940. Övriga 80 städer redovisade tillhopa 1 330 före den 1 september 1939 projekterade byggnadsföretag med en beräknad totalkostnad av 317 milj. kr.; dessutom redovisades 3 byggnadsföretag utan uppgift om kostnaderna. I 102 fall saknades uppgift om de kostnader, som beräknades åtgå under vardera året 1939 och 1940. Beträffande övriga 1 228 företag ha dylika uppgifter lämnats; för dessa beräknades år 1939 åtgå en sammanlagd kostnad av 81 milj. kr. och år 1940 120 milj. kr.; härvid är att märka, att vissa städer ej lämnat fullständig redovisning för sådana byggen, som avslutats före den 1 september 1939. För Stockholms vidkommande ingå ej i sistnämnda summa sådana byggen, som planerats före den 1 september 1939 men sedan blivit inställda.

I åtskilliga fall ha de före den 1 september 1939 uppgjorda planerna reviderats till följd av krisläget. Sålunda uppgives beträffande 166 byggnadsföretag, att ändring gentemot planerna kan förväntas med avseende på tiden för byggnadsarbetenas utförande; i fråga om 71 företag uppgives, att byggnadsföretagens omfattning kan antagas undergå ändring.

Från 38 städer har uppgivits, att andra byggnadsföretag än de före den 1

september 1939 projekterade kunna väntas bli påbörjade före utgången av år 1940. Utförandet av dessa planer, som tillhopa avse 161 byggnadsföretag, torde i flertalet fall komma att bli beroende av beslut i stadsfullmäktige före utgången av år 1939; detsamma gäller åtskilliga av de före den 1 september 1939 projekterade byggnadsföretagen.

Uppgifter från byggnadsnämnderna. Byggnadsnämnderna skulle å form. 3 redovisa *dels* antalet byggnadsföretag (hus), antalet eldstäder (boningsrum eller kök), antalet lokaler för andra än bostadsändamål och den sammanlagda golvytan i dylika lokaler, för vilka byggnadslov sökts under vardera av månaderna juli, augusti och september 1938 och 1939, *dels* antalet under perioden 1 oktober 1938—30 september 1939 till slutavsyning anmälda byggnadsföretag, eldstäder och lokaler för andra än bostadsändamål, ävensom den sammanlagda golvytan i sistnämnda lokaler. Vidare skulle byggnadsnämnderna redogöra för de omständigheter, som kunde antagas påverka byggnadsverksamhetens omfattning under perioden 1 oktober 1939—30 september 1940, jämfört med perioden 1 oktober 1938—30 september 1939.

Form. 3 har hittills besvarats av byggnadsnämnderna i 541 orter. Formuläret har ännu icke besvarats av bl. a. byggnadsnämnderna i Stockholm och Göteborg.

Under tredje kvartalet 1938 söktes i de redovisade orterna byggnadslov för 17 007 eldstäder (boningsrum eller kök); under tredje kvartalet 1939 var siffran 16 885, vilket innebär en nedgång med 0·7 %. Vad de enskilda ortsgrupperna beträffar, framträder en nedgång i antalet eldstäder, för vilka byggnadslov sökts, i städer med över 20 000 invånare och en ökning i övriga orter med undantag för de mindre stadssamhällena (med under 5 000 invånare), där summan är i det närmaste oförändrad. Motsvarande jämförelse mellan september 1938 och september 1939 utvisar en minskning i samtliga ortsgrupper utom Malmö och »övriga orter» (landskommuner och icke administrativa tätorter inom landskommuner). För samtliga redovisade orter sammantagna framkommer en minskning med 31·4 %.

Uppgifterna om sökta byggnadslov tillåta ej några mera vittgående slutsatser i fråga om byggnadsverksamhetens sannolika omfattning under perioden oktober 1939—september 1940, jämfört med oktober 1938—september 1939, eftersom en del av byggnadsloven för den kommande säsongen torde ha sökts tidigare än tredje kvartalet 1939 eller komma att sökas senare; vidare torde ansökningarna om byggnadslov i ett stort antal fall avse sådana byggnadsföretag, som endast under vissa gynnsamma förutsättningar kunna förväntas komma till utförande under den kommande säsongen.

Den punkt i frågeformuläret, som avsåg de omständigheter, vilka kunde antagas påverka byggnadsverksamhetens omfattning 1939/40, jämfört med 1938/39, har lämnats obesvarad av 70 byggnadsnämnder, som redovisat under tredje kvartalet 1938 och/eller 1939 sökta byggnadslov och/eller under perioden oktober 1938—september 1939 till slutavsyning anmälda byggnadsföretag samt av 46 byggnadsnämnder, som icke redovisat vare sig sökta byggnadslov eller till

slutavsyning anmälda byggnadsföretag. 144 byggnadsnämnder ha uttalat sig om de faktorer, som påverka byggnadsverksamhetens omfattning, utan att direkt angiva, huruvida densamma kan väntas bli större eller mindre än hittills. 244 byggnadsnämnder ha uttalat, att byggnadsverksamheten 1939/40 förväntas bli mindre, 20 att den förväntas bli lika stor och 17 att den förväntas bli större än 1938/39.

Byggnadsnämndernas uttalanden ge klart vid handen, att en avsevärd nedgång i byggnadsverksamhetens omfattning är att förvänta under kommande säsong, för såvitt de nu rådande förhållandena bli bestående. En stor del av de svar, som ej innehålla något direkt omdöme om tendensen beträffande byggnadsverksamhetens omfattning, gå ut på att kostnadsstegring, materialbrist, kreditsvårigheter o. d. omständigheter verka hämmande på byggandet. I några orter väntas den privata byggnadsverksamhetens nedgång bli kompenserad genom kommunala byggnadsföretag. De relativt fåtaliga förutsägelserna om oförändrad eller ökad byggnadsverksamhet avse i huvudsak mindre orter.

Att döma av byggnadsnämndernas uttalanden ha de stegrade byggnadskostnaderna och den allmänna ekonomiska osäkerheten verkat starkt hämmande icke blott på det spekulativa hyreshusbyggandet, utan även på egnahemsbyggandet. Flera byggnadsnämnder framhålla särskilt, att risken för arbetslöshet verkar återhållande på egnahemsbyggandet. Uttalanden om en tendens till nedgång i byggnadsverksamheten äro i stort sett lika vanliga beträffande de mindre orterna, där bostadsbyggandet väsentligen tar formen av egnahemsbebyggelse, som beträffande större städer och stadssamhällen, där hyreshusbyggandet dominerar. Något kvantitativt mått på styrkan hos denna tendens kan däremot icke erhållas ur byggnadsnämndernas uppgifter.

Svårigheter för byggnadsverksamheten och medel för deras avhjälpande.

Förutom den ovan redovisade statistiska bearbetningen av form. 1, 2 och 3 har inom socialstyrelsen i samråd med byggnadstekniska sakkunniga verkställts en granskning av de yttranden, som å form. 1 av byggnadsföretagarna avgivits beträffande orsakerna till eventuella inskränkningar i byggnadsplanerna samt beträffande de åtgärder, som kunde bidraga till att minska svårigheterna på byggnadsmarknaden. I det följande lämnas en sammanfattning av de viktigare omdömen och förslag, som framkommit i form. 1 beträffande orsaker till ändringar i byggnadsplanerna och åtgärder till avhjälpande av nu rådande svårigheter.

Kreditsvårigheter. Flertalet av de uppgiftslämnare, som besvarat frågan om orsakerna till ändringar i byggnadsplanerna, ha framhållit en av krisen framkallad kreditåtstramning och en höjning av ränteläget som väsentliga orsaker till inskränkning av byggnadsplanerna. Av svaren framgår, att krigsutbrottet omedelbart medförde svårigheter för erhållande av lån i redan färdiga nybyggnader och för erhållande av byggnadskreditiv för planerade arbeten. Där lån kunnat erhållas, uppgives detta endast ha kunnat ske till väsentligt högre räntor än före krisen. Om räntestegringens storlek lämnas varierande uppgifter. För s. k. bottenlån, som beviljats efter krisens början, uppgives räntesatsen ha varit 3 ½—4 ½ % och för se-

kundärlån upp till 4 3/4 %. Då tidigare bundna bottenlån kunnat erhållas till c:a 3 %, synes av svaren att döma en räntestegring med i genomsnitt c:a 1 % ha inträtt efter krigsutbrottet, vilket kan beräknas innebära en stegring av de årliga omkostnaderna för en fastighet med 12 à 15 %. Som en ytterligare svårighet i de fall, då lån över huvud kunnat erhållas, angives i ett flertal fall att belåningsgränsen sänkts, t. ex. för bottenlån från 66 % till 60 % och för sekundärlån från 75 % till 70 %. Särskilda svårigheter för placering av sekundärlån omnämnas endast i enstaka svar, vilket dock torde bero på att, då redan svårigheterna med placering av bottenlånen framhållits, det icke synts erforderligt att särskilt understryka bekymren för högre liggande lån.

Materialsvårigheter. Av de uppgiftslämnare, som uttalat sig om orsakerna till inskränkningar i byggnadsplanerna, ha endast ett mindre antal icke omnämnt materialsvårigheterna och endast 9 uppgivit, att inga materialsvårigheter förelegat. Det största antalet av uppgiftslämnarna ha i de fall, då man icke inskränkt sig till att framhålla, att materialsvårigheter uppkommit, angivit att svårigheter inträtt vid anskaffning av framför allt cement och järn. Därutöver har i ett mindre antal svar uppgivits, att hinder för anskaffning mött i fråga om tegel, rörledningsmaterial, sanitetsgods, elektriskt material, bränsle, linoleum, materialier för målningsarbeten, gips, beslag, kakel, golvplattor m. m. I fråga om cement kan framhållas, att till grund för bedömandet av tillgången torde he legat ett av Svenska cementförsäljningsaktiebolaget i medio av september till cementförbrukarna utsänt cirkulär, i vilket meddelades, att någon utfästelse om cementleveranser till nya företag icke kunde göras och företagarna manades till försiktighet med igångsättande av nya byggnadsarbeten, vid vilka cement komme att behövas. Samtidigt inträdde på grund av transportsvårigheterna och ett stort behov av cement för statliga arbeten svårigheter att erhålla cement i tillräcklig utsträckning även för pågående arbeten. Då situationen på cementmarknaden sedan dess förbättrats, torde man kunna räkna med att, därest svaren avlämnats vid en senare tidpunkt, de skulle ha givit uttryck för mindre farhågor i fråga om detta material. Även om svårigheten för anskaffning av cement gjort sig gällande och detta förhållande jämte andra påverkat byggnadsplanerna, synas dock icke farhågorna i fråga om cementen i samma utsträckning som bristen på järnbalkar och armeringsjärn i och för sig ha direkt lett till inställande av planerade företag. Svårigheten att anskaffa järn och prisstegringen på denna vara framhålles av ett flertal uppgiftslämnare som det avgörande hindret för tilltänkta arbeten. I högre grad än fruktan för direkt brist på material synas av de avgivna svaren att döma de redan inträdda prisstegringarna på materialier och än mer farhågor för kommande ytterligare prisstegringar ha påverkat byggnadsplanerna. Farhågor beträffande den framtida prisutvecklingen komma till uttryck dels i fråga om samtliga byggnadsmaterialier, dels i fråga om priserna för de arbeten, som utföras av underentreprenörer, gas-, vatten- och värmeledningsentreprenörer, elektriska firmor, målare m. fl., från vilka det uppgives ha visat sig omöjligt att erhålla bindande anbud till fasta priser.

Bostadsefterfrågan. I långt mindre grad än kredit- och materialsvårigheter komma farhågor för minskad efterfrågan på bostäder som grund för inskränkning av byggnadsplanerna till uttryck i de avlämnade svaren. Särskilt från en del större städer föreligga dock ett antal uttalanden, som framhålla risken för en av krisförhållandena i allmänhet, krigstjänstgöring, arbetslöshet m. m. minskad efterfrågan på bostadslägenheter. Till denna minskade efterfrågan förmodas även komma att bidraga den minskning av byggnadsverksamheten, som man under alla förhållanden anser sig ha att räkna med. Från Stockholm anföres bl. a., att den minskade byggnadsverksamheten kan komma att medföra utflyttning till mera industribeto-

nade orter, där byggnadsverksamheten både för industriella ändamål och bostadsändamål kan komma att öka. Som ytterligare skäl för en avvaktande hållning anföres ovisshet om huruvida inkomstnivån hos hyresgästerna kan förväntas stiga i samma mån som byggnadskostnaderna. Även uttalanden, som giva uttryck för en optimistisk uppfattning om bostadsefterfrågan, förekomma dock.

Transportsvårigheter. De i synnerhet under början av september månad på grund av bensinrestriktionerna och stockningen i järnvägstrafiken uppkomna transportsvårigheterna medförde under en tid allvarliga olägenheter för pågående byggnadsföretag. Som man hade anledning att vänta, kommer detta förhållande till uttryck i ett stort antal svar, i vilka bland andra orsaker till tveksamhet inför nya företag även nämnas de rådande transportsvårigheterna.

Lönerna. Även risken för att byggnadskostnaderna skola komma att stiga genom höjda arbetslöner efter den 1 april 1940, då nu gällande kollektivavtal för byggnadsindustrien utlöpa, anföres av en del byggnadsföretagare som en anledning till en avvaktande hållning. I och för sig torde ett dylikt förhållande icke kunna betraktas som betingat av de nu aktuella krisförhållandena. Även i normala tider plägar den osäkerhet, som utlöpandet av en avtalsperiod i regel medför, taga sig uttryck i en minskning av byggnadsplanerna, dels på grund av risken för konflikt, dels på grund av den osäkerhet i fråga om produktionskostnaderna, som ovissheten angående de blivande lönesatserna innebär.

Förslag till åtgärder. De förhållanden, som av uppgiftslämnarna anförts som motiv för de minskade byggnadsplanerna, kunna i huvudsak sammanföras i följande huvudgrupper, nämnda i den ordning som de av företagarna synas hava tillmätts betydelse:

1) Svårigheter i fråga om belåning av fastigheter och finansiering av nybyggnader (byggnadskreditiv).
2) Farhågor för räntabiliteten av fastigheter med hänsyn till höjda räntor och byggnadskostnader (materialpriser eller arbetslöner).
3) Svårigheter för anskaffning och transport av byggnadsmaterial.
4) Befarad minskad efterfrågan på bostäder, dels på grund av redan befintligt bostadsöverskott, dels på grund av minskad köpkraft till följd av krisförhållandena.

De förslag till åtgärder, ägnade att minska svårigheterna, som lämnats, hänföra sig framför allt till kreditförhållandena samt de stegrade ränte- och byggnadskostnaderna. I ett mycket stort antal svar framhålles sålunda, att ett villkor för byggnadsverksamhetens fortsatta bedrivande är, att lån å nu färdigställda byggnader och byggnadskreditiv för nya arbeten kunna erhållas, samt att räntesatserna fixeras med minsta möjliga avvikelse från dem, som gällde före krisen. I regel synas förslagsställarna härvid ha tänkt sig en reglering genom någon form av statsingripande, antingen så att staten påverkar de privata långivande institutionerna, så att dessa bevilja lån och icke företaga onödiga räntehöjningar, eller ock så att staten eller kommunerna bevilja lån till låga räntor, framför allt sekundärlån upp till 85 à 90 % av taxeringsvärdet. Vidare föreslås en höjning av de i lag och reglementen för försäkringsbolag, hypoteksföreningar, understödsföreningar etc. fastställda belåningsgränserna till 75 à 80 %.

De åtgärder, som föreslås med anledning av de ökade materialkostnaderna, inrikta sig dels på en begränsning av prisstegringarna genom priskontroll, dels på kompensering av ofrånkomliga prisstegringar genom sänkning av andra kostnadsfaktorer. I det senare hänseendet framhålles, att tomtpriserna, i den mån stat och kommun råda över dem, skulle kunna sänkas, samt vidare att de högt uppdrivna ackordslönerna skulle kunna reduceras. I fråga om en reglering av materialpriserna och tryggandet av tillgången på materialier variera önskemålen från en fullt

genomförd statlig reglering genom maximipriser till endast statlig övervakning av priserna, så att dessa icke oskäligt höjas.

Det föreslås, att gällande byggnadsföreskrifter revideras, så att alla möjligheter att spara material eller använda material, som tillverkas inom landet eller kunna erhållas till rimliga priser, bli tillvaratagna. Det påpekas, att järn kan sparas genom övergång till träbalkar och i någon mån genom användning av armerade betongkonstruktioner i stället för järnbalkar.

I fråga om arbetslönerna framhålla ett stort antal uppgiftslämnare, att garanti snarast måste skaffas för att lönerna efter den 1 april icke komma att höjas. Många uppgiftslämnare gå emellertid ett steg vidare och framhålla, att en sänkning av ackordslönerna borde åstadkommas, varigenom dels de merkostnader, som uppstått genom semesterlagen, skulle elimineras, dels en kompensation erhållas för den ofrånkomliga materialprisstegringen.

Sammanfattning och slutsatser.

Ett försök att på basis av här preliminärt redovisade enquêter bygga en prognos rörande byggnadsverksamheten under följande byggnadsår måste givetvis vidlådas av samma osäkerhet, som i nuvarande läge av naturliga skäl präglar byggnadsföretagarnas egna planer. Varje omdöme om byggnadsverksamhetens sannolika omfattning nästföljande år måste självklart förses med reservation för sådana nu icke förutsebara förändringar i villkoren för byggnadsverksamheten, som sammanhänga med möjliga förskjutningar i det allmänna ekonomiska läget och måhända främst läget på kapitalmarknaden.

Det synes icke finnas skäl att antaga, att de uppgifter, som lämnats av byggnadsföretagarna beträffande planerna för kommande byggnadsår, ge uttryck för någon allmän optimistisk eller pessimistisk tendens i bedömningen av läget och möjligheterna, så som dessa nu te sig. Det är visserligen naturligt, om i vissa fall den allmänna osäkerhetskänslan under den första krigsmånaden kommit företagarna att överdriva svårigheterna. Men å andra sidan har man att räkna med en likaledes naturlig obenägenhet att släppa eller revidera redan uppgjorda planer och möjligen på sina håll med bristande kännedom om de faktiska svårigheterna i det tidiga skede av krisen, då enquêten utfördes. I formuleringen av frågan rörande efter krisens inträde kvarstående planer angavs såsom förutsättning vid uppgifternas avgivande, att tillfälliga svårigheter att erhålla material undanröjdes. Å andra sidan synes det övervägande flertalet av uppgiftslämnarna redan fått känning av svårigheter på kreditmarknaden. Det förefaller sålunda, som om enquêtens resultat skulle kunna betraktas som ett i huvudsak rättvisande uttryck för den inverkan, som utvecklingen efter den 1 september haft på byggnadsplanernas omfattning. I varje fall finnes ingen anledning att antaga, att resultatet skulle innebära en överskattning av den nu föreliggande nedgångstendensens styrka.

Socialstyrelsens undersökning har icke innefattat den statliga byggnadsverksamheten. Det har synts styrelsen lämpligt att begränsa undersökningen till den byggnadsverksamhet, som icke direkt bestämmes av statliga myndigheter, eftersom en uppfattning av denna byggnadsverksamhets omfattning

kan betraktas som en förutsättning vid planerandet av den statliga byggnadsverksamheten. Det må påpekas, att den statliga byggnadsverksamheten normalt utgör endast en mindre del av den totala byggnadsverksamheten.

Om man på grundval av ovan redovisade uppgifter vill bilda sig en uppfattning om den sannolika omfattningen av byggnadsverksamheten under följande år, bör hänsyn i första hand tagas till de å form. 1 (från enskilda byggnadsföretagare) inhämtade uppgifterna. Den privata byggnadsverksamheten utgör den dominerande posten inom den totala byggnadsverksamheten (år 1937 c:a 90 % av bostadsproduktionen i de orter, som omfattas av socialstyrelsens byggnadsstatistik). Vidare innefattas, såsom förut nämnts, i materialet från form. 1 även byggnadsföretag, där kommunen eller kooperativa företag stå som byggherre.

I det föregående har framhållits, att i materialet mindre orter och mindre byggnadsföretagare äro underrepresenterade. Det kunde antagas, att egnahemsbyggandet, vars relativa betydelse är störst på småorter och som till stor del utföres av mindre byggnadsföretagare, skulle reagera på annat sätt än de större byggnadsföretagen (så var fallet exempelvis under krisen på byggnadsmarknaden år 1933). Egnahemsbyggandet är i något mindre grad känsligt för räntestegringar än det spekulativa hyresbyggandet och mindre beroende av vissa material. Å andra sidan påverkas det mera direkt av en allmän känsla av osäkerhet inför inkomst- och sysselsättningsutvecklingen. Resultaten av enquêterna bland byggnadsföretagare och byggnadsnämnder synas emellertid icke ge fog för den uppfattningen, att egnahemsbyggandet och det mindre byggandet över huvud skulle — enligt nu föreliggande planer — komma att utvecklas på sådant sätt, att undersökningens resultat beträffande inskränkningstendensen i byggnadsplanerna i deras helhet skulle kräva mera betydande modifikationer. Nedgången i planerade byggnadsföretag i jämförelse med föregående års byggnadsverksamhet är starkast i småorterna. De mindre byggnadsföretagarna redovisa en inskränkning i byggnadsplanerna, som är endast obetydligt mindre än den genomsnittliga. Såsom förut nämnts, synas slutligen byggnadsnämnderna på småorter i allmänhet vänta en betydande minskning av egnahemsbyggandet. Det må dock framhållas, att de allmänna omdömen, som kunna grundas på undersökningens resultat, i första hand avse byggnadsverksamheten i stadssamhällen.

Av undersökningen framgår, att en viss nedgång i byggnadsverksamheten sannolikt hade varit att vänta följande år, även om de komplikationer, som följt efter krigsutbrottet, icke hade inträffat. Detta resultat överensstämmer väl med de beräkningar rörande bostadsbehovets utveckling, som utförts inom bostadssociala utredningen. De senaste årens rekordartade byggnadsverksamhet har haft sådan omfattning, att en fortsättning i längden på oförändrad nivå varit praktiskt taget otänkbar. Vid bedömandet av den nedgång i byggnadsverksamheten, som tydligen förestår, bör beaktas, att nedgången sker från en nivå, som är den högsta i svensk byggnadshistoria över huvud.

Som undersökningens huvudresultat kan betraktas, att enligt de av byggnadsföretagarna lämnade uppgifterna de efter krisens inträde kvarstående

byggnadsplanerna ha en omfattning, som är mindre än hälften av föregående års byggnadsverksamhet. Såsom i det föregående nämnts, är graden av representativitet olika i olika ortsgrupper. Om hänsyn tages härtill och de för respektive grupper av städer beräknade relationstalen tillämpas på siffrorna för bostadsproduktionen år 1938 i dessa grupper, erhålles en nedgång för samtliga städer med 57·8 %. Under förutsättning att undersökningsmaterialet ger en rättvisande bild av byggnadsföretagarnas reaktion inför de senaste veckornas händelser, vilket finnes fog att antaga, samt att den fortsatta utvecklingen icke ger anledning till mera avsevärda förändringar i ena eller andra riktningen av nu föreliggande byggnadsplaner, varom ingenting med visshet kan sägas, skulle sålunda den icke statliga byggnadsverksamheten i städerna under nästföljande år nå en omfattning föga över 40 % av föregående års.

Läget på bostadsmarknaden omkring den 1 oktober 1939.

Det är uppenbart, att ovan berörda tendenser påkalla stor uppmärksamhet ur såväl arbetsmarknads- som bostadsmarknadssynpunkt. Vad angår den senare synpunkten, torde vissa preliminära uppgifter rörande bostadsmarknadens läge i städerna, som erhållits genom socialstyrelsens sedvanliga oktoberundersökning, vara av intresse. Tillgången på bostadslägenheter enligt byggnadsnämndernas uppskattning i de städer, från vilka uppgift erhållits den 20 oktober, framgår av följande tablå (för jämförelses skull ha för samma städer uppgifterna från 1938 medtagits).

Tillgången på bostadslägenheter omkring den 1 oktober 1939.

	Smålägenheter				Medelstora lägenheter				Större lägenheter			
	omoderna		moderna		omoderna		moderna		omoderna		moderna	
	1938	1939	1938	1939	1938	1939	1938	1939	1938	1939	1938	1939
Städer med över 10 000 inv. (33):												
God	5	7	4	8	16	11	7	9	14	12	5	6
Tillräcklig	12	11	10	7	16	22	20	19	16	16	20	15
Knapp eller otillräcklig	16	15	19	18	1	—	6	5	2	2	6	11
Städer med under 10 000 inv. (59):												
God	14	6	9	7	16	9	11	7	15	6	7	5
Tillräcklig	10	13	10	12	31	38	28	33	28	41	23	34
Knapp eller otillräcklig	35	40	40	39	12	11	20	18	10	5	18	11

Det framgår härav att läget på bostadsmarknaden är i stort sett detsamma som föregående år. Beträffande den socialt viktigaste bostadskategorien, småläghenheterna (upp t. o. m. 2 rum och kök), uppgives fortfarande i flertalet fall tillgången såsom knapp eller otillräcklig.

Uppskattningarna rörande tendensen i hyresutvecklingen framgå av följande sammanställning:

Hyresnivån omkring den 1 oktober 1939.

	Smålägenheter		Medelstora lägenheter		Större lägenheter	
	omoderna	moderna	omoderna	moderna	omoderna	moderna
Städer med över 10 000 inv. (33)						
Stigande	7	20	4	12	3	9
Stillastående	18	12	21	20	18	21
Fallande	6	—	6	—	9	—
Städer med under 10 000 inv. (59)						
Stigande	22	43	12	32	5	17
Stillastående	33	16	41	26	39	34
Fallande	3	—	4	1	8	2

Man kan sålunda icke nu räkna med förekomsten av någon större bostadsreserv (såsom fallet var 1914). En stark begränsning av bostadsproduktionen kan därför snabbt kasta om läget på bostadsmarknaden till akut bostadsbrist, under förutsättning nämligen att icke bostadsefterfrågan reduceras i samma mån som bostadsproduktionen. En viss nedskärning av bostadsefterfrågan synes sannolik. De årsgrupper, som växa in i hushållsbildande ålder, bli under följande år mindre än tidigare. Den standardhöjning, som under senare år bidragit att bära upp den stora bostadsproduktionen, torde komma att hämmas genom det försämrade försörjningsläget. Bostadsefterfrågan kan vidare komma att beskäras genom nu oberäkneliga faktorer, såsom omfattande arbetslöshet, minskad inflyttning till städerna o. s. v. Huruvida dylika omständigheter tillsammantagna kunna komma att reducera bostadsefterfrågan i sådan grad, att bostadsbrist icke blir följden av en begränsning i bostadsproduktionen av den omfattning, som förevarande undersökning framställer såsom sannolik, är i närvarande stund omöjligt att beräkna.

De arbetslösas fysiska och sociala belastning enligt 1937 års arbetslöshetsräkning.

Statens arbetslöshetskommission har offentliggjort andra och sista delen av den redogörelse för arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937, som kommissionen på Kungl. Maj:ts uppdrag utarbetat i samråd med 1937 års arbetslöshetssakkunniga (Statens off. utr. 1939: 34). Vissa data från redogörelsens första del (Statens off. utr. 1938: 21) ha publicerats i Soc. Medd. årg. 1938, nr 5. Redogörelsens andra del innehåller arbetsförhets- och belastningsundersökningar m. m., varjämte lämnas en redogörelse för en undersökning rörande under tiden $^{1}/_{1}$ 1936—$^{31}/_{10}$ 1937 nyanmälda hjälpsökande i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping, som verkställts i samband med arbetslöshetsräkningen.

Genom arbetsförhets- och belastningsundersökningarna har man sökt vinna klarhet beträffande arbetslöshetsklientelets kvalitativa sammansättning. I

det frågeformulär, som kommit till användning vid räkningen, hade den arbetslöse att besvara frågan, huruvida han på grund av lyte, försvagad hälsa eller ålderssvaghet haft svårigheter att erhålla arbete. På grundvalen av dessa uppgifter samt vissa kontrolluppgifter, som lämnats av räknekommittéerna, klassificerades de vid räkningen anmälda arbetslösa efter graden av arbetsförhet. Huvudresultatet av arbetsförhetsundersökningen framgår av följande sammanställning.

	Antal arbetslösa	därav i procent		
		fullt arbetsföra	icke fullt arbetsföra	icke arbetsföra
Män	25 093	82·5	14·0	3·5
Kvinnor	1 081	75·0	18·4	6·6
Samtliga	**26 174**	**82·2**	**14·2**	**3·6**

Inom de olika kommuntyperna var antalet arbetslösa med nedsatt arbetsförhet särskilt betydande i storstäderna. Endast 73·6 % av de arbetslösa männen i storstäderna kunde sålunda betraktas som fullt arbetsföra. Motsvarande procenttal för samtliga städer och landskommuner uppgick till 78·2 resp. 87·3. Till en del torde dessa skiljaktigheter mellan städer och landskommuner kunna förklaras därigenom, att klientelet i städerna och speciellt i storstäderna i genomsnitt var betydligt äldre än i landskommunerna.

Genom vissa specialundersökningar har man sökt konstatera förekomsten av sådana lyten hos de arbetslösa, som utöver nedsättning av den fysiska arbetsförmågan kunnat menligt inverka på deras utkomstmöjligheter på arbetsmarknaden. Uppgifter ha sålunda införskaffats, som utvisa i vilken utsträckning de arbetslösa varit behäftade med tuberkulos eller sinnessjukdom, varit straffade för brott eller ådömda tvångsarbete för lösdriveri eller varit kända för rusdrycksmissbruk.

Vid genomgång av dispensärernas register över tuberkulossjuka personer, som stodo under dispensärernas tillsyn, identifierades 544 vid arbetslöshetsräkningen anmälda arbetslösa bland dessa. Vid arbetslöshetsräkningen hade 203 arbetslösa själva uppgivit sig lida av tuberkulos. Av dessa kunde emellertid 91 icke identifieras hos dispensärerna. Hela antalet konstaterade tuberkulosfall bland de vid arbetslöshetsräkningen anmälda uppgick alltså till 635, eller 2·4 % av samtliga arbetslösa. Enligt dispensärernas uppfattning skulle av de hos dem identifierade arbetslösa 53·0 % kunna betraktas som fullt arbetsföra, 28·5 % som partiellt arbetsföra och 15·6 % som helt arbetsoförmögna (för 2·9 % saknades uppgifter).

För att utröna förekomsten av sinnessjukdom bland de arbetslösa genomgingos uppgifter rörande samtliga män, som under tiden $^{1}/_{1}$ 1932—$^{31}/_{8}$ 1937 utskrivits från statens sinnessjukhus och från vissa kommunala anstalter. Härvid befunnos 166 arbetslösa män eller 0·7 % av hela antalet tillhöra denna kategori. Förhållandet ger vid handen, att de vid arbetslöshetsräkningen anmälda ej varit i anmärkningsvärd grad belastade av psykiska sjukdomar.

Vid sidan av den fysiska eller psykiska belastningen torde den sociala belastningen spela en väsentlig roll för en persons utsikter att vinna anställning.

En genomgång av straffregistret utvisade, att 2 139 män, eller 8·5 % av de i räkningen deltagande, hade ådömts urbota straff eller tvångsarbete för lösdriveri. För storstäder, övriga städer och landskommuner uppgingo motsvarande procenttal till resp. 15·2, 9·6 och 4·3. I storstäderna översteg antalet arbetslösa, som någon gång dömts till urbota straff, inom åldersgrupperna 36—55 år 20 %. De äldre åldersgrupperna uppvisade betydligt lägre procenttal, vilket torde sammanhänga med att straffregistret endast omfattar personer, som dömts efter år 1900. Beträffande de arbetslösa, som dömts till urbota straff efter $^1/_1$ 1920 (60·7 %), framgick att brotten i nära $^2/_3$ av fallen utgjorts av tjuvnads- eller förfalsknings- och oredlighetsbrott.

Vid jämförelse med socialstyrelsens register över personer, som äro eller varit intagna på alkoholistanstalt, befunnos 234 arbetslösa män tillhöra denna kategori. Huvudparten av dessa (155) voro hemmahörande i storstäderna, där 2·4 % av hela antalet arbetslösa män utgjordes av sådana personer. Av alkoholisterna hade mer än $^1/_2$ någon gång ådömts urbota straff och närmare $^1/_4$ varnats eller avtjänat tvångsarbete för lösdriveri.

En till storstäderna begränsad undersökning av antalet arbetslösa, som på något sätt varit föremål för nykterhetsnämnds ingripande, utvisade, att 585 arbetslösa män, eller 9·1 % av samtliga arbetslösa män i storstäderna, kunde rubriceras som »kända hos nykterhetsnämnden».

Slutligen införskaffades även uppgifter om antalet arbetslösa i Stockholm, som någon gång blivit bötfällda för fylleri. Av undersökningen framgick att icke mindre än 35·0 % av samtliga arbetslösa män i Stockholm tillhörde denna kategori. Vid belastningsundersökningen ha emellertid endast medtagits personer, som ådömts böter för minst 3 fylleriförseelser eller som äro kända hos nykterhetsnämnden. Begränsar man sig till dessa båda kategorier, uppgick antalet i nykterhetshänseende belastade till 18·6 % av stockholmsklientelet. Inom åldersgrupperna 51—60 år voro nära 30 % »alkoholbelastade».

I arbetslöshetsräkningen och specialundersökningarna ha sålunda utretts en rad omständigheter, som kunna anses inverka på den arbetslöses möjligheter att vinna anställning. De olika omständigheterna kunna sammanföras i två grupper »fysisk (eller psykisk) belastning» och »social belastning». Sedan vederbörliga korrigeringar gjorts för undvikande av dubbelräkningar, blir resultatet av de undersökningar, som gälla hela landet, att 4 739 män måste anses vara fysiskt belastade och 2 290 socialt belastade. Då 587 arbetslösa voro belastade både i fysiskt och socialt hänseende, uppgick hela antalet sålunda belastade till 6 442. I efterföljande sammanställning har antalet belastade arbetslösa satts i relation till hela antalet arbetslösa, varvid även skilts på arbetslösa, som vid räknetillfället voro anmälda som hjälpsökande hos arbetslöshetskommitté, och övriga.

	Hjälpsökande	Övriga	Summa
Samtliga belastade, i %	22·9	27·2	25·7
Därav fysiskt belastade	12·6	22·3	18 9
socialt belastade	12·2	7·5	9·1
både fysiskt och socialt belastade	1·9	2·6	2·3

Av de arbetslösa männen voro i städerna 33·0 % och i landskommunerna 17·5 % belastade. I de arbetslöshetstyngda områdena var motsvarande procenttal 14·8. I storstäderna uppgick procenten belastade till icke mindre än 39·6. Medräknas bland de belastade i storstäderna även de hos nykterhetsnämnd kända arbetslösa, ökas procenttalet till 43·1. Om man slutligen för

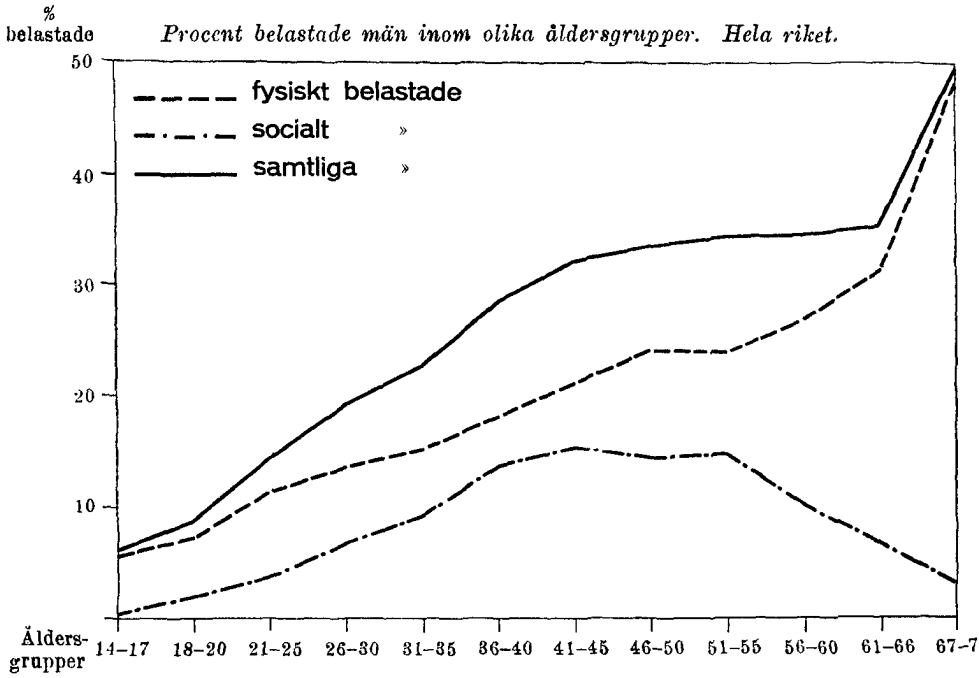

Stockholms stad, där uppgifter om antalet arbetslösa dömda för fylleri föreligga, medräknar även dem, som icke voro kända i nykterhetsnämnden men som dömts för fylleri minst 3 gånger, uppgick det relativa antalet belastade i Stockholm till 50·7 %.

Det är helt naturligt, att belastningssiffrornas höjd i hög grad är beroende på klientelets ålderssammansättning. I diagrammet här ovan har för olika åldersgrupper i procenttal angivits dels hela antalet belastade män, dels hela antalet fysiskt resp. socialt belastade män i hela riket. Den sistnämnda kurvan utvisar, av anledning som tidigare berörts, något för låga värden för de högre åldersgrupperna. Av diagrammet framgår, att den fysiska belastningen först i 60-årsåldern börjat göra sig gällande i större utsträckning. Då emellertid den sociala belastningen når sitt maximum redan vid 40-årsåldern, följer därav, att belastningskurvan redan vid denna ålder uppnår en betydande höjd. Det synes ej osannolikt, att man här har att söka en av anledningarna till arbetsgivarnas obenägenhet att nyanställa personer över 40 år.

De hittills meddelade uppgifterna om antalet belastade ha avsett arbetslösa män. Av de 1 081 kvinnor, som anmälde sig vid arbetslöshetsräkningen, voro 291, eller 26·9 %, belastade, så gott som samtliga endast i fysiskt hänseende. I fråga om sådan belastning uppvisade kvinnorna en betydligt högre procent inom samtliga åldersgrupper än männen.

Erik Bohlinder.

Arbetsmarknadens försvarsberedskap.

1. Sakkunnigas utkast till krisarbetslag.

Sakkunniga rörande arbetsmarknadens försvarsberedskap ha den 19 september 1939 till socialdepartementet överlämnat ett »utkast till krisarbetslag, utarbetat på grundval av preliminära beslut». En redogörelse för förslagets principer samt en kort specialmotivering ha sammanförts i en samma dag daterad promemoria.

De sakkunniga betona, att enligt deras mening tvång i en eller annan form för tillgodoseende av behovet av arbetskraft icke bör tillgripas, om icke förhållandena utvisa, att anlitande av gängse vägar för anskaffning av arbetskraft eller begagnande av möjligheter av speciell art, byggda på frivillighetens grund, ej lämnar önskvärt resultat. Tanken att för reglering av arbetsmarknaden i ett krisläge icke lita till tvingande åtgärder i vidare mån än situationen ur det allmännas synpunkt kan anses kräva, har även varit grundläggande för själva lagförslagets utformning. Utgående från denna princip hade sakkunniga ansett, att därest i en kris tvångsåtgärder över huvud visa sig nödvändiga för tillgodoseende av viktiga arbetskraftbehov, det likvisst icke alltid behöver tillgripas tjänsteplikt.

Ett första steg för arbetskraftförsörjningens ordnande vid ett krisläge borde sålunda vara införande av *arbetsförmedlingstvång*, innebärande förbud för arbetsgivare att anställa arbetstagare på annat sätt än enligt anvisning av offentlig arbetsförmedlingsanstalt eller eljest med dess medgivande. Äro omständigheterna sådana, att arbetsförmedlingen för att kunna förse viktiga arbetsområden med arbetskraft har behov av en starkare möjlighet att dirigera arbetskraften, bör förordnande kunna meddelas därom, att visst behov av arbetskraft skall tillgodoses före annat sådant behov *(företrädesbestämmelse)*. Häri ligger, att så länge det företrädesberättigade behovet av arbetskraft icke är fyllt, må arbetsförmedlingsanstalt beträffande för arbetet i fråga lämpad arbetstagare ej lämna anvisning eller medgivande att taga annat arbete. I den mån arbetsförmedlingsanstalterna anlitas för dylika uppgifter, böra de övertagas och drivas av staten. Om lämpliga arbetssökande under sådana förhållanden icke anmäla sig i tillräckligt antal, måste effektivare åtgärder tillgripas, och någon annan utväg än att i en sådan situation införa *tjänsteplikt* anse de sakkunniga icke stå till buds. Beträffande vissa kategorier av medborgare torde tjänsteplikten framstå som ett avgjort mindre kännbart ingrepp i deras personliga förhållanden än i fråga om övriga medborgare. Tjänsteplikten anses därför böra begränsas till dessa kategorier eller någon av dem, innan tjänsteplikten tages i anspråk i vidare omfattning. I anslutning härtill föreslås olika former av tjänsteplikt, nämligen *tvångsförlängning*, innebärande skyldighet

att kvarbliva vid innehavande anställning, *tjänsteplikt för pensionstagare, tjänsteplikt för ungdom* och *allmän tjänsteplikt*. I varje län böra de tjänstepliktiga uttagas i följande ordning: a) de som frivilligt anmäla sig till uttagning; b) de som från erkänd arbetslöshetskassa eller av allmänna medel åtnjuta understöd vid arbetslöshet; c) de som genom tjänstepliktens fullgörande icke komma att vidkännas minskning i arbetsinkomst och d) övriga tjänstepliktiga.

Avsikten är att även i sålunda av myndighet ålagda anställningar lämna parterna avtalsfrihet så långt möjligt beträffande lön och andra anställningsvillkor, främst genom kollektivavtal. Först om parterna icke kunna enas därom, skall enligt förslaget inträda ett slags obligatorisk skiljedom av en s. k. lönenämnd. Slutligen föreslås, att enskilda arbetstagares förluster vid de avsedda åtgärderna i vissa fall skola kunna täckas genom statsbidrag, varvid åtminstone lägre inkomsttagare böra beredas full ersättning.

2. Socialstyrelsens yttrande.

Genom remiss den 23 september 1939 anmodades socialstyrelsen att avgiva yttrande över ovan refererade förslag till krisarbetslag. Med anledning härav har styrelsen i yttrande den 2 oktober 1939 anfört i huvudsak följande.

Det av de sakkunniga framlagda lagutkastet innefattar en överarbetning av ett av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap utarbetat förslag till lag om tjänsteplikt m. m. jämte vissa följdförfattningar. De sakkunniga uttala i motiveringen, att krislägen av olika intensitet och karaktär i övrigt borde föranleda tvångsåtgärder av i möjligaste mån därefter lämpad art, varför de sakkunniga funnit angeläget vara att skapa möjligheter till olika regleringsåtgärder, vilka ur de enskildas synpunkter kunde anses innebära olika grader av ingrepp i de egna bestämmandena samt kunde komma till användning allteftersom förhållandena så nödvändiggjorde. I enlighet med denna de sakkunnigas uppfattning reglerar det framlagda lagutkastet olika former av ingripanden på arbetsmarknaden, allt ifrån vissa reglerande åtgärder genom arbetsförmedlingen fram till den allmänna och överallt tillämpade tjänsteplikten.

Styrelsen framhåller, att denna tanke om stegvis skärpta ingripanden på arbetsmarknaden även låg bakom rikskommissionens förslag till lagstiftning om tjänsteplikt, ehuru den där icke kommit till samma klara uttryck i lagtexten. Styrelsen, som i sitt den 10 januari 1939 över rikskommissionens lagförslag avgivna utlåtande förklarade sig i huvudsak icke ha någon erinran att framställa mot förslaget, finner sig jämväl kunna i princip tillstyrka ett genomförande av det nu framlagda förslaget till lagstiftning.

Beträffande vissa viktigare delar av förslaget till krisarbetslag har socialstyrelsen emellertid funnit anledning till erinran och därom anfört följande.

Den centrala och lokala organisationen. Den av de sakkunniga ifrågasatta organisationen för lagens tillämpning innefattar en central myndighet, kallad riksarbetsstyrelse, vidare en mellaninstans, bestående av länsstyrelserna med för

ändamålet inrättade särskilda provisoriska avdelningar eller i större län särskilt anordnade länsarbetsstyrelser, samt slutligen lokalt i de olika kommunerna kommunalnämnd eller drätselkammare eller eventuellt kristidsnämnd. Förslaget upptager därjämte en rätt för Konungen att i fråga om särskilda arbetsområden förordna om annan myndighet än riksarbetsstyrelsen eller länsarbetsstyrelse.

De sakkunniga ha icke närmare ingått på frågan om riksarbetsstyrelsens organisation eller övriga uppgifter. Styrelsen anser sig böra utgå från, att de sakkunniga med förslaget avsett en central myndighet med i huvudsak de arbetsuppgifter, som enligt rikskommissionens organisationsplan skulle tillkomma en arbetskommission. För att den för arbetsmarknadens reglering tillsatta centrala myndigheten skall kunna nöjaktigt fullgöra sitt uppdrag, torde nämligen erfordras, att myndigheten får handlägga alla de skiftande arbetsuppgifter, som rikskommissionen tänkt skulle ankomma å densamma. Styrelsen finner icke skäl föreligga för en ändring av det i rikskommissionens planer upptagna namnet arbetskommissionen.

De sakkunniga ha icke anfört någon särskild motivering till förslaget om att länsstyrelserna skulle inkopplas såsom mellaninstans i organisationen. Styrelsen finner visserligen, att en mellaninstans erfordras och att man å denna måste lägga beslutanderätten i utomordentligt betydelsefulla frågor, men kan ej biträda förslaget om att denna myndighet skall utgöras av länsstyrelsen. Länsstyrelserna äro redan i fredstid arbetsbelastade i synnerligen hög grad. Det måste innebära mycket stora svårigheter rent organisatoriskt sett att under länsstyrelserna inordna ytterligare en så omfattande verksamhet som den, varom det här är fråga. Anmärkas må även, att länsstyrelserna genom handläggandet av sina hittillsvarande uppgifter icke tillförts någon speciell sakkunskap på de områden, som här avses skola regleras. Enligt styrelsens uppfattning tala sålunda starka skäl mot att länsstyrelserna skola inkopplas såsom mellaninstans vid regleringen av arbetsmarknaden. Vad som är nödvändigt att tillse är endast, att erforderliga upplysningar lämnas från länsstyrelserna till de myndigheter, som bliva tillsatta för dessa arbetsuppgifter, i fråga om de personer, som av länsstyrelserna uttagits till luftskyddstjänstgöring m. m. Vid en allmän registrering av de tjänstepliktiga komma för övrigt uppgifter härom att antecknas å vederbörande kort.

Önskvärt är, att man som beslutande myndighet i länen erhåller ett organ, som har nära anknytning till parterna på arbetsmarknaden. Ur denna synpunkt är det måhända ej heller lämpligt att, på sätt fallet var enligt rikskommissionens förslag, uppdraga åt kristidsstyrelserna att jämväl handha uppgifterna rörande regleringen av arbetsmarknaden. Dessa styrelser ha sammansatts ur synpunkten, att de skola handlägga frågor, som sammanhänga med folkförsörjningen.

Ur synpunkten att man bör söka erhålla en myndighet med nära anknytning till arbetsmarknaden, skulle man måhända kunna tänka sig att för ändamålet använda de nuvarande styrelserna för arbetsförmedlingsanstalterna. Dessa styrelser äro paritetiskt sammansatta med en ordförande, utsedd av länssty-

relsen. Det opartiska inslaget av ledamöter skulle givetvis kunna förstärkas, om så ansåges erforderligt. Emellertid måste det konstateras, att den nuvarande sammansättningen kommit till ur synpunkten, att dessa styrelser skola handha andra arbetsuppgifter än de, varom nu är fråga. Såsom en av de första åtgärderna vid ikraftsättandet av den föreslagna krisarbetslagen kan vidare ifrågakomma förstatligande av den offentliga arbetsförmedlingen. Denna erhåller viktiga uppgifter enligt lagen, såsom exempelvis tillämpningen av företrädesbestämmelserna. Det kan då ej vara lämpligt, att arbetsförmedlingen skall bestämma, bland annat, huru många arbetare ett visst företag skall få ha. Arbetsförmedlingen bör med andra ord vara ett verkställande och ej ett beslutande organ. Den anordning, som föreslagits redan av rikskommissionen, eller att arbetsförmedlingsstyrelserna vid förstatligandet skola försvinna och anstalterna inordnas såsom arbetande organ under mellaninstansen i organisationen, måste sägas vara riktig. Mellaninstansen, som alltså blir den beslutande myndigheten, bör vara en fristående organisation.

Ur de olika synpunkter, som nu anförts, finner socialstyrelsen det vara lämpligt, att man såsom en mellaninstans i förevarande organisation tillsätter särskilda länsarbetsstyrelser med områden, sammanfallande med den nuvarande administrativa indelningen. Ordförande i länsarbetsstyrelse torde böra utses av Konungen, medan övriga ledamöter böra förordnas av arbetskommissionen. Bland dessa ledamöter böra ingå representanter för arbetsgivar- och arbetarintressen.

Även den lokala organisationen måste anses vara mycket viktig. Arbetsförmedlingen har nämligen att verkställa den personliga uttagningen i nära samråd med den lokala myndigheten. För sådana uppgifter torde kommunalnämnd och drätselkammare ej lämpa sig. Bäst synes vara att anlita arbetslöshetskommittéerna, vilka redan nu ha att taga befattning med frågor berörande arbetsmarknaden.

Tjänsteplikt för särskilda grupper. Styrelsen kan ansluta sig till tanken på att i första hand uttaga pensionerad personal och ungdom såsom tjänstepliktiga. Styrelsen vill dock rikta en erinran mot förslaget om att den särskilda tjänsteplikten för pensionstagare skall avse blott dem, som åtnjuta hel eller med högst en fjärdedel avkortad ålderspension. Man torde ej, såsom de sakkunniga gjort, böra utgå från att samtliga pensionärer med i högre grad reducerad pension ha någon förvärvsverksamhet. Erinras må, att möjlighet alltid finnes till ett diskretionärt avgörande i det enskilda fallet. Den föreslagna begränsningen till dem, som åtnjuta minst tre fjärdedelar av hel pension, synes därför böra bortfalla.

Beträffande den lägre åldersgränsen för inträde i tjänsteplikt, vilken av de sakkunniga föreslagits till ingången av det kalenderår, varunder vederbörande fyller 16 år, vill styrelsen erinra, att styrelsen trots vissa betänkligheter ej ville motsätta sig rikskommissionens förslag om att bestämma gränsen till 18 år. Anledningen härtill var, att styrelsen ansåg det viktigt, att man ej annat än i yttersta nödfall rubbade på den normala utbildningen av ungdomen och ej

heller förflyttade unga personer från deras naturliga miljö. Denna synpunkt måste sägas vara betydelsefull. Om gränsen för tjänsteplikten utsträckes ned till 16 års ålder, måste särskild hänsyn tagas till den nu angivna synpunkten vid uttagningen av de enskilda tjänstepliktiga.

Allmän tjänsteplikt. I fråga om den allmänna tjänsteplikten torde det vara synnerligen lämpligt, att man i lagen, på sätt det framlagda utkastet förutsätter, intager en gradering efter vilken de tjänstepliktiga uttagas. Det kan beträffande gruppen b) (de som från erkänd arbetslöshetskassa eller av allmänna medel åtnjuta understöd vid arbetslöshet) ifrågasättas, om denna ej även bör omfatta sådana arbetsföra personer, som för sig eller sin familj uppbära fattigvård eller annan socialhjälp, trots att någon skyldighet att anmäla sig såsom arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen ej finnes stadgad i dessa fall. Vidare vill styrelsen rikta en erinran mot förslaget i vad det avser gruppen c) (de som genom tjänstepliktens fullgörande icke komma att vidkännas minskning i arbetsinkomst). Denna bestämmelse erfordras ej ur de tjänstepliktigas synpunkt, då de kunna erhålla ersättning av statsmedel för täckande av förluster i arbetsinkomst. Att ur statsfinansiella synpunkter giva en bestämmelse om företräde för dem, som ej lida minskning i arbetsinkomsten, kan knappast anses vara lämpligt. Den i 21 § 2 mom. sista stycket givna allmänna föreskriften beträffande handhavandet av uttagningen av de tjänstepliktiga synes i övrigt vara tillräckligt vägledande för att rättvisa och lämpliga linjer skola följas vid uttagningen.

Arbetsvillkoren för tjänstepliktiga. Frågan om bestämmandet av arbetsvillkoren för de tjänstepliktiga är en av de viktigaste i hela lagkomplexet. I sitt utlåtande över rikskommissionens förslag förordade socialstyrelsen på anförda skäl en sådan ordning, att man i möjligaste mån skulle låta parterna på arbetsmarknaden själva komma överens om arbets- och lönevillkoren, och att ett auktoritativt avgörande endast skulle tillgripas i den mån uppgörelse ej kunde träffas mellan parterna. Ett sådant avgörande genom särskild myndighet ansåg styrelsen böra ske genom anlitandet av skiljenämnder. Styrelsen avvisade alltså förslaget om att arbetskommissionen eller något dess organ skulle tillerkännas befogenheter av nu angivet slag. Skiljenämnderna borde enligt styrelsens uppfattning organiseras med en riksskiljenämnd och underordnade lokala skiljenämnder. Styrelsen uttalade vidare sin uppfattning om att talan ej borde få föras över beslut av riksskiljenämnden och att frågorna rörande fastställandet av viss lönenivå ej heller på annan väg borde kunna föras under Konungens prövning. De sakkunniga ha i huvudsak accepterat detta system. Den viktigaste skillnaden är, att de sakkunniga i motsats till socialstyrelsen anse, att avgörandet av lönevillkoren i viktigare fall bör hänskjutas till Konungen. Detta skulle ske genom beslut av en av Konungen särskilt utsedd person, benämnd kronoombud, som skulle följa lönenämndens verksamhet.

Styrelsen vill till en början framhålla, att den föreslagna konstruktionen med

inrättandet av en särskild befattning såsom kronoombud torde vara onödig. Om det över huvud anses vara lämpligt att hänskjuta avgörandet av de viktigare fallen till Konungen, kan detta ske genom att ordföranden i skiljenämnden berättigas att fatta beslut härom. Bidragande till denna ståndpunkt är, att styrelsen i motsats till de sakkunniga utgår från att det är nödvändigt att ordna organisationen så, att man har lokala skiljenämnder och en riksskiljenämnd. Ordföranden i denna nämnd måste äga sådana kvalifikationer, att inga betänkligheter borde finnas att anförtro honom uppgiften att fatta beslut om hänskjutandet av visst ärende till Konungens prövning. Styrelsen vidhåller emellertid sin i utlåtandet den 10 januari 1939 motiverade ståndpunkt, att regeringen icke bör taga befattning med frågor rörande lönenivåns fastställande. Styrelsen vill, utöver vad som anfördes i nämnda utlåtande, framhålla, att man bör fästa avgörande vikt vid att ett utslag av en skiljenämnd, i vilken parterna på arbetsmarknaden varit representerade, lättare accepteras av dem än ett beslut om en viss lönenivå av en efter politiska grunder utsedd regering. Införandet av obligatorisk skiljedom genom ett särskilt organ för det fall att parterna ej kunna komma överens måste anses utgöra ett mindre kännbart ingrepp i arbetsmarknadens normala funktioner än om regeringen skall fatta beslut i dessa frågor.

Förlikningsmännens ställning. Socialstyrelsen vill i detta sammanhang beröra frågan om förlikningsmännens ställning i ett system med tjänsteplikt. Enligt gällande lag åligger det förlikningsman att ingripa, om arbetstvist inom hans verksamhetsområde uppkommit, som medfört eller synes hota att medföra arbetsinställelse av större betydenhet. Vidare skall förlikningsman ingripa, även om uppkommen arbetstvist icke medfört eller synes hota att medföra arbetsinställelse av större betydenhet, såvida begäran därom framställes av arbetsgivare eller organisation, omfattande minst hälften av de av tvisten berörda arbetarna. Om tjänsteplikt har införts, får en konflikt mellan parterna ej ifrågakomma. Det kunde då synas, som om något större utrymme ej funnes för en förlikningsmans arbete. Även med beaktande härav måste det dock sägas vara lyckligt, att parterna också i sådant fall skola kunna vända sig till förlikningsmannen för att han skall leda förhandlingar mellan dem. Det måste härvid särskilt framhållas, att det ur olika synpunkter städse är att föredraga, att parterna fritt träffa avtal angående arbets- och lönevillkoren och att alltså den obligatoriska skiljedomen träder till i så få fall som möjligt. Styrelsen har därför ansett sig böra utgå från att någon ändring ej skulle göras i fråga om förlikningsmännens arbete vid ikraftsättandet av en krisarbetslag.

Beträffande tjänstepliktigs anställning hos staten som tjänstepliktsberättigad arbetsgivare anser styrelsen ingen anledning förefinnas, varför Konungen, d. v. s. i detta fall faktiskt arbetsgivaren, skulle fastställa arbets- och lönevillkoren utan att skiljenämndsförfarande anlitas. Detta skulle gälla än mer vid bifall till socialstyrelsens förslag, att riksskiljenämnden skall äga högsta

avgörandet av samtliga dessa frågor. I 26 § har vidare intagits ett stadgande, att Konungen vid förordnande om tjänsteplikt för ungdom, där särskilda skäl därtill äro, äger fastställa likformiga villkor för deras anställning hos tjänstepliktsberättigade arbetsgivare. Då man enligt de tankegångar, som ligga till grund för förslaget till krisarbetslag, bör tillämpa befintliga kollektivavtal i den utsträckning, som detta är möjligt, torde så böra ske även i de fall, då ungdom till ett större antal utkommenderas å särskilda arbetsuppgifter. I detta liksom i övriga fall bör det auktoritativa avgörande av arbets- och lönevillkoren, som kan befinnas erforderligt, ske genom skiljenämnderna. Socialstyrelsen hemställer därför, att den i 26 § intagna bestämmelsen utgår.

Styrelsen understryker vikten av att den i 40 § omnämnda anmälningsskyldigheten sättes i kraft redan på ett tidigt stadium av en uppkommen krissituation och att åtgärder snarast vidtagas för en registrering av de tjänstepliktiga.

De sakkunniga meddela i sin promemoria, att de igångsatt vissa statistiska undersökningar, avsedda att giva en möjligast klar uppfattning om dels vilka arbetsområden, som måste anses vara av synnerlig vikt för det allmänna, dels omfattningen av arbetskraftbehovet inom dessa områden, dels storleken av tillgångarna å arbetskraft för nämnda behovs fyllande, dels ock möjligheterna att med nuvarande organisation av den offentliga arbetsförmedlingen och gällande regler för arbetsförmedlingens bedrivande ävensom eljest på frivilliga vägar utnyttja nämnda arbetskrafttillgångar för ur allmänna synpunkter betydelsefulla ändamål. Enligt de sakkunnigas uppgifter ha dessa utredningar nu i huvudsak blivit färdigställda, men på grund av krisläget ha de sakkunniga sett sig nödsakade att tills vidare avstå från utredningarnas vidare bearbetning för att i stället koncentrera arbetet på ett snabbt utarbetande av vissa lagförslag. Socialstyrelsen framhåller, att genom en bearbetning av de vid dessa undersökningar erhållna uppgifterna ett värdefullt material kunde vinnas, vilket i hög grad måste underlätta arbetet med att tillämpa bestämmelserna om tjänsteplikt. Styrelsen framhåller därför vikten av att bearbetningen av det statistiska materialet snarast möjligt fullföljes.

Styrelsen förutsätter, att rikskommissionens förslag om lagstiftning angående suspension av arbetarskyddslagen och arbetstidslagarna bli föremål för övervägande under ärendets fortsatta behandling.

I särskilt yttrande framhöll byråchefen Johansson, att i ett krisläge av den skärpa, som är en förutsättning för att införande av allmän tjänsteplikt skall kunna ifrågakomma, det är av utomordentlig vikt, att lönepolitiken bringas att harmoniera med samhällets penningpolitik och ekonomiska politik i övrigt. En dylik uppfattning synes vara grunden för de sakkunnigas förslag, att avgörandet av lönevillkoren i viktigare fall bör hänskjutas till Konungen genom beslut av kronoombud. Då han delade de sakkunnigas mening om löneutvecklingens betydelse för den allmänna ekonomiska politiken under sådana extra ordinära omständigheter, som här äro i fråga, ansåg han, att de sakkunnigas förslag på denna punkt bort tillstyrkas.

Omsättningen av kläder och skodon i detaljhandeln.

Vid det till handelshögskolan i Stockholm anknutna affärsekonomiska forskningsinstitutet (AEF) utföras sedan snart ett årtionde fortlöpande beräkningar rörande omsättningen inom vissa detaljhandelsgrenar, nämligen manufaktur- och beklädnadshandeln, skohandeln och järnhandeln, ävensom inom kolonialvarugrosshandeln. Beräkningarna rörande de bägge förstnämnda branscherna förtjäna uppmärksamhet bl. a. som komplement till socialstyrelsens beräkningar över prisutvecklingen på olika slag av beklädnadsartiklar, och även undersökningarna rörande järnhandeln torde äga intresse ur de synpunkter denna tidskrift har att företräda. AEF redovisar för denna bransch såväl kontant- som kreditförsäljningen, och då den sistnämnda till större delen gäller leveranser till byggnadsföretag, ge siffrorna en antydan om byggnadskonjunkturens utveckling.

En redogörelse för huvudresultatet av undersökningarna från begynnelsen, omkring år 1931, och till första hälften av år 1939 lämnas här nedan i vad angår manufaktur- och beklädnads- samt skohandeln.

Resultatet av AEF:s omsättningsundersökningar redovisas som indextal angivande förskjutningar i omsättningens värde i förhållande till en viss basperiod (år 1930 eller 1931). Primärmaterialet utgöres av kvartalsvis avlämnade uppgifter från vissa företag rörande bruttoomsättningen under närmast föregående kvartals månader.

Uppgifterna för manufaktur- och beklädnadshandeln avse Stockholm och Göteborg; antalet företag, som deltaga från dessa bägge orter, är för närvarande 42 resp. 12. De redovisade företagen anses i stort sett representativa för resp. orter. Det upplyses från institutet, att man för närvarande arbetar på en utvidgning av denna statistik att omfatta även andra rikets städer, som ha en befolkning av över 15 000 invånare. I följande tabell redovisas AEF:s indextal för omsättningen av manufaktur- och beklädnadsvaror sammanställda med prisindextal för posten kläder beräknade på socialstyrelsens material. Man finner av tabellen, att omsättningen under de svåra depressionsåren 1933 och 1934 sjönk till föga mer än tre fjärdedelar (76·3—77·4 %) i Stockholm och fem sjättedelar (84·3—84·1 %) i Göteborg av omsättningen år 1931. Därefter ökade försäljningen åter, för att under första halvåret 1939 betydligt överträffa basårets. Kvartalssiffrorna äro justerade med hänsyn till omsättningens säsongrörelse, vilken utmärkes av höga tal under andra och fjärde kalenderkvartalen och låga under första och tredje. I primärmaterialet till AEF:s statistik lämnas icke uppgifter om de försålda varukvantiteterna, men med hjälp av riksbankens prisindextal för kläder beräknas och redovisas ändock vissa relationstal häröver. Om man efter samma metod som AEF omräknar omsättningssiffrorna för manufaktur- och beklädnads-

Omsättning och priser inom manufaktur- och beklädnads- samt skodetaljhandeln åren 1931—1939. Indextal.

År:	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1:a kvart. 1939	2:a kvart. 1939
Manufaktur- o. beklädnadshandeln.											
Omsättning enl. AEF											
Stockholm	·	100·0	85·5	76·3	77·4	83·9	87·2	93·2	101·3	[2] 110·2	[2] 103·5
Göteborg	·	100·0	88·7	84·3	84·1	88·8	96·5	104·6	109·8	[2] 120·0	[2] 117·1
Priser å beklädnadsartiklar enl. socialstyrelsens statistik[1]	·	100·0	97·7	96·0	98·3	99·0	99·5	104·3	106·5	106·4	106·7
Skohandeln.											
Omsättning enl. AEF[3]	110	100	87	79	85	92	97	104	110	[2] 108	[2] 118
Priser å skodon enl. socialstyrelsens statistik[1]	102·8	100·0	93·2	89·0	88·3	89·1	91·4	96·4	99·5	99·3	99·5

branschen med det indextal för posten kläder, som återfinnes i tabellen och som, liksom riksbankens indextal, grundar sig på socialstyrelsens prisstatistik, erhålles följande serie, som dock med hänsyn till beräkningssättet meddelas med reservation:

	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Indextal för omsatta kvantiteter av manufaktur- och beklädnadsvaror i Stockholm	100	88	79	79	85	88	89	95

Uppgifterna för skobranschen avse 50 företag med en samlad omsättning år 1938 av 35 milj. kr. Då dessa företag tillhöra i väsentlig mån skilda typer, såsom privatägda specialaffärer för skodon, herrekiperingsaffärer, kooperativa specialaffärer m. fl., vilkas omsättning av skodon inbördes företer betydliga växlingar, beräknas indextalen för skobranschen som vägda medeltal mellan indextalen för nu antydda företagstyper. Vikterna utgöras härvid av den ungefärliga andel dessa typer hade i hela skohandeln enligt specialundersökningar, som gjorts av institutet. Av tabellen ovan framgår, att omsättningen år 1933 utgjorde knappt fyra femtedelar av basårets men att den därefter successivt stigit, så att den år 1937 överträffade omsättningen år 1931. Liksom manufakturhandeln är skohandeln starkt säsongbetonad och uppvisar samma ebb- och flodtider.

Nedgången i omsättningssiffrorna under den senaste lågkonjunkturen sammanhänger uppenbarligen till stor del med de relativt låga skodonspriserna. Om sålunda omsättningstalen på samma sätt som ovan divideras med indextalen för priserna, erhålles för skohandeln följande kvantitetsserie:

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Indextal för omsatta kvantiteter av skodon	107	100	93	89	96	103	106	108	111

[1] Genomsnitt för 49 orter. — [2] Säsongrenade tal. Enligt upplysning från AEF äro de till grund för säsongreningen lagda säsongtalen för närvarande föremål för revision. — [3] AEF redovisar indextal med år 1930 som bas, vilka här omräknats till nytt basår.

Man torde vara berättigad säga, att medan omsättningen inom skohandeln i svenska städer den senaste lågkonjunkturen sjönk 15—20 % under 1931 års nivå, försämrades befolkningens skoförsörjning till följd av det samtidigt inträffande prisfallet med endast omkring 10 %.

I en preliminär rapport för tredje kvartalet 1939 — vari alla företag icke äro redovisade — meddelar institutet, att omsättningen under tredje kvartalet 1939 överträffade omsättningen under motsvarande period 1938 med c:a 31 % inom manufaktur- och beklädnadsbranschen i Stockholm, c:a 33 % inom samma bransch i Göteborg och c:a 50 % inom skodetaljhandeln. Räknar man ut den procentuella förändringen särskilt för varje företag, befinnes att medianen för omsättningsförändringen, d. v. s. procentsiffran för det mellersta av företagen, om man ordnar dem efter storleken av den procentuella förändringen, var 26 % för manufaktur- och beklädnadsbranschen i Stockholm, 29 % för samma bransch i Göteborg och 38 % för skodetaljhandeln. Att ökningen i den sammanlagda försäljningen under sistförflutna kalenderkvartal betecknar en markerad förändring i utvecklingen under det senaste året framgår av följande tablå:

Ökning i omsättningens värde i % mellan resp. kvartal 1938 och 1939.

Manufaktur- och beklädnadshandeln i Stockholm			Manufaktur- och beklädnadshandeln i Göteborg			Skohandeln		
1:a kvart.	2:a kvart.	3:e kvart.	1:a kvart.	2:a kvart.	3:e kvart.	1:a kvart.	2:a kvart.	3.e kvart.
13·5	6·9	31·3	9·7	9·1	33·3	5·5	10·5	50·5

I rapporten framhålles, att ökningen under tredje kvartalet 1939 särskilt gäller augusti och september månader.

Den svenska stenindustrins problem.

Socialstyrelsens utlåtande över granitutredningens förslag.

Genom remiss den 26 maj 1939 har socialstyrelsen anmodats att avgiva yttrande över ett av 1937 års granitutredning avgivet betänkande och förslag rörande befrämjande av avsättningen av den svenska stenindustrins produkter. I anledning härav anförde socialstyrelsen den 28 september 1939 i huvudsak följande.

Stenindustrin i Sverige är koncentrerad till vissa förhållandevis skarpt avgränsade områden av landet. Inom dessa områden erbjuder stenindustrin ofta de enda möjligheterna för befolkningen att erhålla löneinkomst inom orten. Detta förhållande medför, att variationer i arbetstillgången inom stenindustrin få ovanligt omfattande återverkningar å arbetsmarknaden inom stendistrikten. Vidare må nämnas, att skatteunderlaget inom stendistrikten i allmänhet är litet, varför kommunerna ekonomiskt sett bli synnerligen hårt trängda vid större arbetslöshet inom stenindustrin.

Statens hjälpåtgärder för de arbetslösa stenarbetarna voro från början avsedda att vara av tillfällig natur. Sålunda uttalade riksdagen år 1931 vid beviljandet av det första anslaget för inköp av gatsten, att möjligheterna för stenindustrins fortsatta bestånd självklart måste bygga på andra mera varaktiga förutsättningar än statliga stenbeställningar. Den år 1931 begynnande krisen visade sig, vad stenindustrin beträffar, bli av förhållandevis lång varaktighet. Till följd härav kommo statsbeställningarna att fortsätta. De ha sedermera kombinerats med andra av staten vidtagna reglerande åtgärder. Viktigast är härvid den genomförda exportorganisationen, innebärande att export av gat- och kantsten förbjudits utom med licens från den särskilda exportorganisationen. Statsbeställningarna av gatsten ha ordnats så, att en firma, som slutit kontrakt angående huggning av visst parti sten, måste avräkna detta parti å den statsbeställning, som firman eljest skulle ha fått.

Granitutredningens arbete tog enligt direktiven sikte på att klargöra förutsättningarna för stenindustrins framtida bestånd. Syftet med utredningen var även att nå fram till ett objektivt bedömande av huruvida och under vilka omständigheter stenbeläggning av gator och vägar i landet kunde vara tekniskt och ekonomiskt motiverad. Resultatet av de kommittén åvilande utredningarna i förevarande hänseende var sålunda avsett att giva ett underlag för bedömande av frågan, huruvida produktionen inom stenindustrin åter kunde förväntas nå i huvudsak samma omfattning som tidigare eller icke.

Det måste anses värdefullt, att dessa utredningar kommit till stånd. De torde kunna vara av ett visst värde för på området sakkunniga vid bedömandet av frågan, om näringen har livskraft eller ej. Socialstyrelsen saknar för sin del förutsättningar för att göra eget uttalande beträffande detta spörsmål. Det vill emellertid synas, som om granitutredningen själv tolkat resultaten av undersökningarna så, att stenindustrin ej kan fortleva i sin nuvarande omfattning utan statsbeställningar. Utredningens alternativa beräkningar rörande den framtida sysselsättningen inom stenindustrin förutsätta också alla statliga stenbeställningar. Utredningen förordar härvid, att den statliga hjälpen gives en sådan omfattning, att ungefär samma antal stenhuggare, som nu sysselsättas inom gatstensindustrin, be-

redas arbete till mediet av år 1946. För detta ändamål föreslås, att staten under tiden fram till detta år beställer 7 miljoner kvm smågatsten. Denna kvantitet jämte nuvarande lagerhållning, omkring 2 miljoner kvm, föreslås skola användas till stensättning av 1 500 km vägar. Huruvida statsbeställningarna skola fortsätta efter mediet av år 1946 framgår ej med tydlighet. Det vill dock synas, som om tanken på en fortsättning av beställningarna även härefter icke varit främmande för utredningen.

Principiellt synas förhållandena inom stenindustrin böra bedömas på följande sätt. Om tillfälliga avsättningssvårigheter utgöra grunden till krisen inom näringen men stenen i längden kan hävda sig i förhållande till andra vägbeläggningsämnen, kan en stenindustri av förhållandevis betydande omfattning komma att finnas även i framtiden. Det finnes då ingen anledning, att industrin skall erhålla hjälp av en sådan omfattning, att den uppehålles allenast genom en statlig reglering. Den bör i stället med egna krafter få kämpa sig fram och hävda sig i konkurrensen inom och utom landet. Har stenen framtid såsom vägbeläggningsämne, böra därför åtgärder vidtagas för en planmässig avveckling av exportregleringen och statsbeställningarna.

Saknar åter stenen möjligheter att hävda sig i samma omfattning som tidigare, böra samhällets åtgärder syfta mot en minskning av arbetarantalet inom industrin. Härvid bör hjälp lämnas till arbetslösa stenarbetare för överflyttning till andra yrken och orter, genom yrkesutbildning, inlösen av egnahem etc. Det kan nämnas, att dylik överflyttning av arbetskraft underlättats genom Kungl. Maj:ts beslut den 11 augusti 1939 rörande rese- och flyttningsbidrag i vissa fall. Statsbeställningar av sten böra förekomma endast i mindre omfattning och under en övergångstid för dem, som trots ansträngningar ej kunna övergå till annan näring. Till arbetslösa stenarbetare bör i övrigt hjälp lämnas efter sedvanliga grunder, d. v. s. genom anordnandet av beredskapsarbeten och reservarbeten, genom arbetslöshetsförsäkringen och kontantunderstöd från arbetslöshetskommittéerna. Hjälp bör även i fortsättningen, såvitt möjligt, lämnas till startande av nya industriföretag på lämpliga ställen inom stendistrikten.

Av det anförda framgår, att statshjälpen till stenindustrin i dess nuvarande form och omfattning enligt socialstyrelsens mening bör ställas under avveckling, och detta vare sig man tilltror stenindustrin möjligheter att bestå i sin nuvarande omfattning eller ej. Styrelsen kan därför under inga omständigheter anse det lämpligt, att nya statsbeställningar beslutas enligt det mycket omfattande program, som granitutredningen föreslagit. Det kan även ifrågasättas, om det under nuvarande förhållanden är ekonomiskt försvarbart att göra hjälpen till en begränsad samhällsgrupp så kostnadskrävande som föreslagits.

Styrelsen ifrågasätter vidare, om icke den statliga lagerhållningen av gatsten borde upphöra, enär först därigenom naturliga förutsättningar för industrins fortsatta bestånd skulle skapas. Statsbeställningarna böra sålunda avvecklas under beaktande av hjälpbehovet bland de enskilda stenarbetarna och de svårigheter, som kunna uppstå för stenindustrikommunerna. Om den nuvarande krissituationen kommer att öka exportsvårigheterna, bör avvecklingen av de nuvarande hjälpformerna ske under nödigt hänsynstagande därtill.

Styrelsen tillstyrker granitutredningens förslag om anvisande av 10 000 kr. till deltagande i handelsavtalsförhandlingar och 25 000 kr. för reklam utomlands samt inrättande av en statlig lånefond å 2 milj. kr. till främjande av stenindustrins rationalisering m. m. Som ett led i upphävandet av den stat-

liga stödverksamheten på detta område vore det enligt styrelsens uppfattning önskvärt, att exportförbudet kunde upphävas, men styrelsen finner att i nuvarande situation en omedelbar ändring knappast kan förordas. I fråga om de inom stenindustrin sysselsatta arbetarna anför styrelsen följande.

För att minska antalet stenarbetare framlägger granitutredningen förslag dels om förtidspensionering av gatstensarbetare i åldern 60—67 år, dels om överföring av arbetare från gatstensindustrin till beredskapsarbeten, dels ock om införande av förbud att utan tillstånd bedriva tillverkning av gatsten. Enligt det först nämnda förslaget skulle gatstensarbetare, som uppnått en ålder av 60 år, i allmänhet pensioneras och i pension erhålla omkring 90 procent av de 2 senaste årens genomsnittliga arbetsinkomst. Det är avsett, att denna anordning skall bibehållas, så att i huvudsak alla gatstensarbetare, som passera 60-årsåldern, på detta sätt bringas att lämna denna näringsgren.

Socialstyrelsen förutsätter, att det här är fråga allenast om fullt arbetsföra arbetare, som kunna göra en insats å arbetsmarknaden. Under tider av omfattande arbetslöshet kan det utan tvivel stundom vara en ändamålsenlig åtgärd att minska de arbetslösas antal genom att äldre personer förtidspensioneras. Dylika åtgärder måste dock alltid företagas med den största försiktighet. Pensionering innebär i regel, att arbetskraften definitivt lämnar arbetsmarknaden. Genom den föreslagna förtidspensioneringen vill man verkställa en permanent minskning av den tillgängliga arbetskraftens storlek inom det ifrågavarande yrket. Inom andra yrkesområden skulle de pensionerade däremot vara oförhindrade att uppträda som konkurrenter om arbetstillfällen och just genom pensionen äga möjlighet att utbjuda sin arbetskraft till billigare pris än andra arbetare. Då det här rör sig om alltjämt arbetsföra åldrar och pensionsrummen skulle fyllas efter av statens granitnämnd företagen skälighetsprövning, måste uppenbarligen, bland annat i betraktande av de på detta område ganska svårbestämbara yrkesgränserna och under senare år mycket varierande perioderna av sysselsättning, stora vanskligheter möta i den praktiska tillämpningen. De svårigheter, som synas förknippade med det föreslagna förtidspensioneringssystemet, bottna i det förhållandet, att fråga icke är om pension i egentlig mening utan om ett av arbetslöshetspolitiska skäl utgående statligt understöd till sådana arbetsföra arbetare i facket, vilka förbinda sig att *icke* arbeta inom sitt gamla yrke. En sådan anordning synes stå i bestämd motsats till de grundsatser, som hittills varit vägledande för vår arbetslöshetspolitik och enligt vilka det ansetts vara ett mål att sträva efter, att så stort antal arbetare som möjligt hålles i produktiv sysselsättning. Vidare må påpekas, att åtgärder innebärande sänkning av pensionsåldern stå i motsats till den utveckling, som sedan lång tid givit sig tillkänna i vårt land och som innebär, att arbetsförheten i de högre åldrarna stigit till följd av förbättrat hälsotillstånd och höjd levnadsålder.

Förtidspensionering kan med hänsyn till verkningarna anses motiverad allenast i exceptionella fall. Att för en viss näringsgren verkställa en generell sänkning av pensionsåldern till 60 år i avsikt att pension även för framtiden skall förvärvas vid en dylik ålder synes icke böra ifrågakomma. En minskning av antalet arbetare inom industrin bör i stället äga rum genom att yngre arbetskraft, eventuellt med hjälp från samhället, omskolas för andra yrken och överflyttas till områden, där den kan beredas sysselsättning. Den brist på arbetskraft inom andra arbetsmarknadsavsnitt, som varit rådande under senare tid, angiver, att arbetsmöjligheter för dessa arbetare utan tvivel föreligga. Därest ett system med förtidspensionering införes för stenindustrin, synas även för andra näringsgrenar, vilkas sysselsättningsmöjligheter äro på tillbakagång, krav om dylika åtgärder kunna komma att med samma rätt resas.

Såsom ett led i åtgärderna för minskning av arbetarantalet inom gatstensindustrin

föreslår utredningen, att arbetare skola kunna överföras till beredskapsarbete utan iakttagande av den karenstid, som i allmänhet tillämpas för vinnande av anställning vid dylikt arbete. Styrelsen vill nämna, att föreskrifter rörande viss karenstid vid beredskapsarbeten icke lämnats av statsmakterna utan att arbetslöshetskommittéerna själva ansett sig böra iakttaga en viss karenstid före hänvisning till beredskapsarbete. Det synes, som om utredningen antagit, att en överföring av definitiv karaktär från stenindustrin till annat näringsområde skulle komma till stånd, i den mån överflyttning sker till beredskapsarbete. Beredskapsarbetena äro, vilket granitutredningen själv framhåller, en form för samhällets hjälp till de arbetslösa. Arbetena äro givetvis avsedda att upphöra samtidigt med att arbetslösheten försvinner. Ett överförande till beredskapsarbete möjliggör emellertid icke ett definitivt överförande från stenindustrin av överflödig arbetskraft, såvida icke överförandet går hand i hand med åtgärder för arbetskraftens omskolning. För övrigt vill socialstyrelsen ifrågasätta, om verkligen iakttagande av 6 dagars karens kan utgöra ett nämnvärt hinder för arbetskraftens överföring. I allmänhet äro nämligen lönerna vid beredskapsarbeten högre än inom stenindustrin. Borttagandet av karenstiden synes vidare innebära ett avsteg från de principer, som genomgående äro gällande för samhällets hjälpverksamhet. Med hänsyn härtill anser sig socialstyrelsen icke kunna tillstyrka, att direktiv utfärdas till arbetslöshetskommittéerna av den innebörd, som granitutredningen torde ha avsett.

Granitutredningen framhåller, att ett nyetableringsförbud är nödvändigt för att statsmakternas saneringsplan skall bli effektiv. Läget inom stenindustrin torde emellertid vara sådant, att sannolikhet för nyinvesteringar knappast kan anses föreligga. Det förefaller, som om så genomgripande åtgärder som av statsmakterna meddelat förbud för bedrivande av viss näring icke bör ifrågakomma. Utan tvivel kan det stundom komma att inträffa, att arbetslösa stenarbetare igångsätta brytning av sten i begränsad omfattning för att härigenom erhålla någon inkomst. Den brytning, som på dylikt sätt kan komma att igångsättas, torde emellertid kvantitativt sett sakna betydelse.

Ehuru utredningen på olika sätt sökt finna åtgärder, ägnade att minska arbetarantalet, föreslås, att en om ock försiktig nyrekrytering av gatstenhuggarkåren bör äga rum. Härmed torde förstås, att företag, som i framtiden komma att erhålla statsbeställningar, böra få rätt att i viss utsträckning nyanställa arbetare. Enligt styrelsens mening bör förbud för nyrekrytering inom stenindustrin icke införas utan bör dylik få äga rum, i den mån som den betingas av industrins naturliga utveckling. Däremot är det angeläget, att de statliga stödåtgärderna icke så utformas, att de uppmuntra tillströmning av ny arbetskraft. En form härför torde erbjuda sig, därest arbete vid de statliga stenbeställningarna förbehålles de olika stenindustriföretagens redan förefintliga arbetarstam.

I det föregående har icke berörts utredningens förslag om inrättandet av en statens granitnämnd. Med hänsyn till styrelsens uppfattning om de vägar, på vilka stenindustrins arbetarstam bör bringas hjälp, synes emellertid behov av ett nytt statligt organ icke föreligga.

Under hänvisning till det anförda hemställer styrelsen om en skyndsam utredning rörande lämpligaste sättet för en avveckling av de statliga stenbeställningarna, varvid särskilt bör beaktas att erforderliga åtgärder vidtagas för arbetarnas överföring till andra arbetsområden och att befolkningens hjälpbehov under den nödvändiga avvecklingsperioden tillgodoses.

Internationella arbetskonferensens tjugofemte sammanträde.

Årets sammanträde av internationella arbetskonferensen hölls i Genève den 8—28 juni. Vid sammanträdet voro 46 stater representerade av tillsammans 342 ombud och experter. Av dessa voro 86 regeringsombud, 34 arbetsgivarombud och likaledes 34 arbetarombud samt 168 experter. I konferensen deltogo 8 social- eller arbetsministrar.

Sverige företräddes på konferenssammanträdet av generaldirektören W. Björck och chefen för arbetsrådet J. V. Nordin såsom regeringsombud med kanslirådet H. Berglund och aktuarien i socialstyrelsen G. Hävermark såsom experter, verkställande direktören i svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp K. F. Söderbäck såsom arbetsgivarombud med verkställande direktören i Sveriges verkstadsförening G. Styrman, kanslichefen i svenska arbetsgivareföreningen O. Jerneck och direktörsassistenten i nämnda förening N. Holmström såsom experter samt andre ordföranden i landsorganisationen i Sverige G. Andersson såsom arbetarombud med advokaten A. Sölvén, ombudsmannen i svenska transportarbetareförbundet A. Mårdh, andre sekreteraren i landsorganisationen i Sverige G. Vahlberg och redaktören S. Backlund såsom experter.

Den för konferensen fastställda dagordningen upptog följande frågor:

1) Teknisk utbildning och yrkesundervisning samt lärlingsväsen.

2) Reglering av anställningsavtal för infödda arbetare.

3) Rekrytering, arbetsförmedling och arbetsvillkor (likabehandling) för migrerande arbetare.

4) Reglering av arbets- och vilotider för yrkesförare och biträden å fordon för vägtransporter.

5) Allmängörande av arbetstidens förkortning inom industri och handel samt å kontor.

6) Arbetstidens förkortning vid kolgruvor.

Frågorna nr 1—5 voro föremål för en första behandling vid arbetskonferensen 1938 och hade nu vid konferenssammanträdet 1939 uppförts på dagordningen för en andra och definitiv behandling. Den nya frågan nr 6, som tidigare diskuterats vid en teknisk trepartskonferens, hade upptagits på dagordningen icke för en förberedande första diskussion utan även den till definitiv behandling.

Teknisk utbildning och yrkesundervisning samt lärlingsväsen. I denna tidskrift har tidigare lämnats ett referat[1] av arbetsbyråns första rapport i ämnet samt av frågans utskottsbehandling vid arbetskonferensen 1938. Årets konferens

[1] Soc. Medd. årg. 1938, sid. 654 o. f.

antog två rekommendationer, den ena angående teknisk utbildning och yrkesundervisning och den andra angående lärlingsväsen. I båda fallen antogs arbetsbyråns förslag med endast smärre korrigeringar av texten och dess innehåll.

Reglering av anställningsavtal för infödda arbetare. Konferensen antog rörande denna fråga, som äger speciellt intresse för kolonialländerna, två konventioner och två rekommendationer. Av konventionerna berör den första reglering av skriftliga anställningskontrakt för infödda arbetare, medan den andra behandlar frågan om straffbestämmelser för kontraktsbrott. Av rekommendationerna berör den ena frågan om yrkesinspektion för infödda arbetare och den andra kontraktstidens längd.

Rekrytering, arbetsförmedling och arbetsvillkor (likabehandling) för migrerande arbetare. Av konferensen antogos ett konventionsförslag samt två rekommendationer angående rekrytering, arbetsförmedling och arbetsvillkor för migrerande arbetare. Konventionsförslaget behandlar vissa allmänna principer rörande upplysningar och hjälpanordningar för migrerande arbetare, tillvägagångssättet vid rekryteringen och arbetsförmedlingen, samt frågan om likabehandling i fråga om anställningsförhållanden o. dyl. Den ena rekommendationen handlar om de praktiska åtgärderna vid tillämpningen av dessa principer samt berör dessutom vissa problem, som ej ännu ansågos kunna inneslutas i en konvention. Den andra rekommendationen handlar om internationellt samarbete i fråga om rekrytering, arbetsförmedling och arbetsvillkor för migrerande arbetare. Vid utskottsbehandlingen vidgades konventionens omfattning, så att den av konferensen antagna konventionen innesluter jämväl vissa delar av det förstnämnda rekommendationsförslaget. Migrationens omfattning beröres ej. De föreslagna anordningarna äro ej i och för sig avsedda att medföra ökning eller minskning av antalet migrerande, utan de ha till syfte att, när en omflyttning sker, garantera att vissa åtgärder vidtagas för att skydda både de flyttandes och de berörda ländernas intressen.

Reglering av arbets- och vilotider för yrkesförare och biträden å fordon för vägtransporter. Av konferensen antogos förutom en konvention rörande arbets- och vilotider för yrkesförare och biträden å fordon för vägtransporter jämväl fyra rekommendationer rörande följande spörsmål: frågan om individuella trafikböcker, regleringen av nattarbete i vägtrafik, metoder för reglering av arbetstider (innefattande ett förord för användning av kollektivavtal) samt vilotider för anställda förare av privatfordon. I arbetsbyråns förslag till konvention företogos vissa ändringar under utskottsbehandlingen bl. a. i fråga om längden av arbets- och vilotider. I detta hänseende blev det slutliga resultatet i huvudsak, att den genomsnittliga arbetstiden bestämdes till högst 48 timmar per vecka och högst 9 timmar per dag, vilken tid dock skulle kunna överskridas i fråga om personer, vilka hade att utföra hjälparbete i större utsträckning eller vilkas arbete ofta avbrötes av väntetid. Den ursprungligen

föreslagna maximigränsen (54 resp. 60 timmar) i dessa fall bortföll således. Den reguljära arbetstiden skulle dessutom kunna överskridas vid fall av olyckshändelse, trafikstockning, force majeure o. s. v. Högsta oavbrutna körtid för förare fastställdes till 5 timmar, vilotiden per dag till minst 12 timmar i följd och vilotider per vecka till minst 30 timmar i följd, varav minst 22 timmar skulle falla inom samma kalenderdag, allt med möjlighet till vissa modifikationer.

Allmängörande av arbetstidens förkortning (40-timmarsveckan) inom industri och handel samt å kontor. Av arbetsbyråns rapport till årets konferens framgick, att utsikterna till genomförande av en konvention i arbetstidsfrågan inom industri och handel samt å kontor voro mycket små. Av 56 tillfrågade regeringar hade endast 7 uttalat sig till förmån för en allmän normalarbetstid av 40 timmar i veckan. Arbetsbyrån hade därför också i sin rapport till konferensen alternativt föreslagit att frågan icke skulle behandlas vid årets konferens. I enlighet med förslag framlagt av regeringsdelegerade från fem av de länder, som förklarat sig villiga att medverka till ett beslut om en konvention rörande 40-timmarsvecka, nämligen U. S. A., Belgien, Danmark, Frankrike och Norge, beslöt konferensen, att frågan skulle med hänsyn till det osäkra internationella läget skjutas på framtiden samt att arbetsbyråns styrelse skulle få i uppdrag att åter upptaga frågan om en allmän arbetstidsförkortning på konferensens dagordning vid någon av de kommande årens sessioner, så snart det internationella läget möjliggjorde en dylik åtgärd.

Arbetstidens förkortning vid kolgruvor. Konferensen beslöt i plenum på förslag av det för frågans behandling tillsatta utskottet, att frågan om reducering av arbetstiden i kolgruvorna skulle på grund av rådande exceptionella omständigheter ajourneras till kommande år samt att ge arbetsbyråns styrelse i uppdrag att upptaga frågan till förnyad behandling av konferensen, så snart det internationella läget så medgåve.

Resolutioner och rapporter. Konferensens arbete begränsade sig icke till beslut beträffande förutnämnda å dagordningen uppförda frågor. Konferensen antog sålunda ett flertal resolutioner. En resolution berörde frågan om kvinnornas yrkesverksamhet och innebar, med framhävande av likalöneprincipens betydelse, förslag om att arbetsbyrån skulle komplettera sina tidigare studier över kvinnornas rättsliga ställning i förvärvslivet med en undersökning rörande de i praktiken tillämpade metoderna för kvinnornas avlöning. I en annan resolution hemställdes, att arbetsbyråns styrelse skulle uppföra å dagordningen för ett kommande konferenssammanträde frågan om specialdomstolar för tillämpningen av sociallagstiftning. I en tredje resolution berördes vissa frågor rörande arbetsordningen inom internationella arbetsorganisationen.

Vid årets arbetskonferens anordnades under ledning av den engelske regeringsdelegaten Legget ett informationssammanträde över frågan om metoder för fastställande av minimilöner. Avsikten med dylika sammanträden är att

konferensdeltagarna skola få tillfälle att under fria former direkt utbyta erfarenheter rörande någon vid tiden för konferensen särskilt aktuell social fråga utan att syfta till konventioner eller rekommendationer, som förberetts av arbetsbyrån. Avsikten är att även vid kommande konferenser anordna liknande sammanträden.

Liksom varje år uppstod en livlig debatt i anledning av den årsrapport, som avgivits av internationella arbetsbyråns direktör och som inom kort publiceras på svenska av delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet.[1]

Statliga kristidsåtgärder.

Folkhushållningsdepartement inrättas. I proposition nr 32 till urtima riksdagen har Kungl. Maj:t den 29 september framlagt förslag om inrättande av ett folkhushållningsdepartement med uppgift att handlägga med rådande utomordentliga förhållanden sammanhängande ärenden rörande folkhushållningen. Frågan om dessa ärendens behandling hade förberetts genom en utredning av landshövdingen K. Levinson, som i egenskap av tillkallad sakkunnig för statsdepartementens organisation den 26 september till justitieministern överlämnat en promemoria i ämnet, på vilken det i propositionen framförda förslaget i huvudsak var grundat. Propositionen har antagits av riksdagen, varefter lag om inrättande av ett folkhushållningsdepartement och stadga för departementet offentliggjorts (Sv. förf.-saml. 1939, nr 719 och 721). Bland de arbetsuppgifter, som ankomma på det nya departementet, märkas först och främst frågor rörande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska krispolitiken samt vidare ärenden rörande särskilda åtgärder för att reglera konsumtionen av viktigare förnödenheter samt av varuutbytet med utlandet, ävensom särskilda åtgärder för handelsflottans vidmakthållande och reglering av dess användning samt krigsförsäkring. Ledningen av de finansiella krisåtgärderna — alltså även prispolitiska ingripanden till skydd för penningvärdet — skola däremot alltjämt utövas av finansdepartementet. Före krisens utbrott tillkomna offentliga organ skola i regel kvarstå under vederbörande fackdepartement, medan de nämnder och sakkunniga, som tillsatts i samband med krisen, skola anses tillhöra folkhushållningsdepartementet. Undantag från dessa regler utgöra å ena sidan de tidigare befintliga rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, konjunkturinstitutet och statens reservförrådsnämnd, som underställts det nya departementet, och å den andra sidan de nyligen tillkallade prissakkunniga, som kvarstå under finansdepartementet. Av kristidsnämnderna m. fl. skola följande överflyttas till det nya departementet: folkförsörjningsnämnden, statens vednämnd, statens handelslicensnämnd, industrisakkunniga, bensin- och oljenämnden, statens krigsförsäkringsnämnd, statens sjöfartsnämnd, gengasnämnden och statens kolnämnd.

Det nya departementet, vars chef är statsrådet Herman Eriksson, trädde i verksamhet den 15 oktober. Lagen om folkhushållningsdepartementet gäller t. o. m. den 30 juni 1941 eller den tidigare dag Konungen förordnar.

Statens transportkommission. Kommunikationsministern har jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 september 1939 tillkallat fem ledamöter i statens transportkommission, nämligen disponenten vid Atvidabergs industrier E. Ericson, ordförande, ombudsmannen

[1] En redogörelse för innehållet i vissa delar av direktörsrapporten har tidigare lämnats i denna tidskrift (Soc. Medd. årg. 1939, sid. 459 o. f.).

i lasttrafikbilägareförbundet C. Byström, direktören i Stockholms rederiaktiebolag Svea E. Högberg, kaptenen K. G. H. Kring och distriktschefen vid statens järnvägar A. E. Paulsson. Till kommissionens sekreterare har utsetts hovrättsrådet C. M. Gemzell. Kommissionens uppgift skall vara att uppsätta förslag till transportväsendets organisation och arbetsformer för olika situationer, från en samverkan mellan enskilda företag under ett statligt centralorgans medverkan och fram till en fullständig samordning av de enskilda transportmedlen under en enhetlig ledning.

Komplettering av krisnämnderna. Enligt Kungl. Maj:ts förordnande har antalet ledamöter i vednämnden ökats från sex till nio. Till ytterligare ledamöter i nämnden har förordnats direktören G. K. Sundblad, ingenjören K. H. V. Håkansson och landstingsdirektören G. O. L. Beijbom, för var och en av dessa har personlig suppleant utsetts. De lokala vedkontoren skola utökas med vartdera en representant för konsumentintresset.

Efter framställning från svenska trävaruexportföreningen, svenska cellulosaföreningen och svenska trämasseföreningen har Kungl. Maj:t till ytterligare ledamot i krigsförsäkrings- och sjöfartsnämnderna utsett direktören J. L. Ekman.

Industri- och handelsorganisationernas prisövervakning. I anledning av den inträdda krisen ha även inom det privata näringslivet tillsatts särskilda organ, som bl. a. ha till uppgift att följa prisutvecklingen och uppehålla kontakten med de statliga kristidsnämnderna i fråga om reglerings- och prisfrågor.

I syfte att underlätta myndigheternas strävanden att så långt som möjligt begränsa sådana prisstegringar, som inverka på levnadskostnaderna inom landet, har sålunda Sveriges industriförbund vidtagit vissa åtgärder, som innebära ett frivilligt samarbete mellan förbundet samt vissa industriföretag och industriorganisationer i fråga om prisbildningen på sådana industriprodukter, som försäljas på hemmamarknaden. Genom organisationerna har bl. a. inskärpts hos industriföretagen, att prisförhöjningarna icke böra överstiga vad som motsvarar redan konstaterade prisstegringar på råvaror och övriga kostnader för produkten i fråga. Inom förbundet har upprättats en prisbyrå, som skall övervaka prissättningen och etablera samverkan med statens prissakkunniga. Byrån förestås av förbundets vice verkställande direktör G. Settergren. — En inom Sveriges grossistförbund tillsatt kommitté för handläggning av prisfrågor har till ledamöter bl. a. förbundets ordförande G. Wadstein och dess verkställande direktör K. E. Gillberg.

Av Sveriges köpmannaförbund har tillsatts en detaljhandelns prisnämnd under ordförandeskap av förbundets verkställande direktör V. Strömberg och med representanter för ett tiotal branschförbund såsom ledamöter. Nämnden skall bl. a. i samförstånd med statens prissakkunniga utfärda riktlinjer för prissättningen inom detaljhandeln, göra erforderliga framställningar till organisationer och myndigheter samt lämna råd och upplysningar till enskilda medlemmar eller detaljhandelsorganisationer beträffande prisfrågor.

Reglering av prisbildningen på kol och koks. Den 15 september framlade Kungl. Maj:t inför urtima riksdagen förslag till åtgärder för reglering av prisbildningen på stenkol och koks (proposition nr 15). Däri berördes vikten av att förebygga omedelbara prisstegringar på varor, som intaga en nyckelposition, och att därigenom förhindra, att näring ges åt de krafter vilka, om de icke effektivt motverkas, kunna utlösa en inflationsartad allmän prishöjning. Hemmamarknaden bör sålunda skyddas mot att inflytandet från importprisstegringen på kol ohämmat får göra sig gällande. Men om det inhemska priset sättes lägre än att det täcker importörernas omkostnader och skäliga handelsvinst, måste det allmänna tillskjuta medel för att importen skall kunna hållas i gång. Nämnda finansiella konsekvenser av prisregleringen måste vägas mot vådorna av en fri prisutveckling på hemmamarknaden. — De åtgärder, som Kungl. Maj:t i nuvarande läge funnit erforderliga, gingo ut på, att den samtidigt tillsatta statens kolnämnd skulle organisera en s. k. pool för kolimporten och samtidigt reglera importen genom licensgivning. Mellan staten och poolen skulle träffas ett avtal, varigenom bl. a. det av medlemmarna i poolen

tillämpade försäljningspriset fastställdes och staten utfäste sig att ersätta poolen den förlust, som tillskyndades dess medlemmar vid försäljningen av stenkol och koks på de av staten meddelade villkoren. Eventuell extra vinst på äldre lager skulle avräknas på gottgörelsen.

Riksdagen godkände organisationsförslaget den 27 september och beviljade samtidigt det i propositionen begärda beloppet av 20 milj. kr. för pris- och handelsreglerande åtgärder.

Utdelning av inköpskort. Som förberedelse till eventuell framtida ransonering av förnödenheter har genom kungörelse den 14 oktober 1939 (nr 706) förordnats, att inköpskort skola utdelas till allmänheten. Folkförsörjningsnämnden har att fastställa kortens utseende och meddela bestämmelser angående utdelning m. m. Samtidigt har genom kungörelse samma dag (nr 707) ålagts envar, som handhar förvaltning av fastighet, att till central krismyndighet, som har befattning därmed, lämna uppgifter om inom fastigheten boende personer ävensom att biträda samma myndighet vid tillhandahållande av blanketter, utdelande av ransoneringskort etc. Med stöd av dessa kungörelser har folkförsörjningsnämnden utfärdat detaljerade bestämmelser angående inköpskortens utdelning genom kristidsstyrelsernas och kristidsnämndernas försorg.

Beslag å ärter. Med stöd av allmänna förfogandelagen har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 14 oktober 1939 (nr 717) förordnat om beslagtagande från kl. 12 natten mellan den 15 och 16 oktober 1939 av förråd av ärter, som innehaves av odlare av ärter eller personer eller företag, som driva yrkesmässig handel därmed, jämte övriga inom riket förefintliga, staten icke tillhöriga förråd av ärter, uppgående till minst 10 kilogram, och ärter, som efter sagda tidpunkt införas till riket för annans räkning än statens. Statens jordbruksnämnd äger att bestämma den myckenhet av beslagtaget förråd, som ägare eller innehavare må behålla eller använda.

Uppmaning att utnyttja den offentliga arbetsförmedlingen. För att underlätta arbetsmarknadskommissionens uppgift har kommissionen genom statens informationsbyrå riktat en vädjan såväl till arbetsgivare, vilka efterfråga arbetskraft av olika slag, som till arbetssökande, vilka blivit entledigade från olika yrkesområden, att fortlöpande hålla den offentliga arbetsförmedlingen underrättad därom. Arbetsförmedlingen omspänner redan nu stora delar av arbetsmarknaden och är därigenom i tillfälle att verksamt befrämja en utjämning mellan olika arbetsområden och landsdelar. Förmedlingsinstitutionen är vitt förgrenad över hela vårt land, och genom att bland annat anlita vakanslistor och radio söker den snabbt betjäna såväl arbetsgivare som arbetssökande.

Arbetsmarknadskommissionen har övervägt olika åtgärder för att göra arbetsförmedlingen ännu mera effektiv och därigenom underlätta dess strävan att följa arbetstillgångens växlingar och motverka arbetslöshet. För att möjliggöra för kommissionen att fylla sin uppgift och samtidigt befrämja överflyttningen och utjämningen på arbetsmarknaden har kommissionen uppmanat arbetsgivare, som efterfråga olika slag av arbetskraft, samt arbetare och anställda, som för närvarande stå utan sysselsättning, att i största möjliga utsträckning vända sig till den offentliga arbetsförmedlingen.

Utlännings rätt att vistas i riket. Genom kungl. kungörelse den 1 september 1939 (nr 599) med vissa särskilda föreskrifter om tillsyn över utlänningar har utlänningskontrollen skärpts i olika avseenden. Sålunda skola numera alla utlänningar, med undantag av medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge, inneha visering för inresa i eller uppehåll i riket. Utlänning, som redan före kungörelsens ikraftträdande inkommit i riket och därefter vistats härstädes med stöd av uppehållstillstånd, må dock under detta tillstånds giltighetstid uppehålla sig — däremot ej ånyo inresa — i riket utan visering. Uppehållstillstånd kan numera indragas, om skäl därtill prövas föreligga.

För medborgare i Amerikas förenta stater eller Kanada, vilka tidigare varit medborgare i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, jämte deras närmaste anhöriga, fordras under förhållanden, som angivas i 10 § 1 mom. d) och e) kungörelsen den 26 november 1937 (nr 912) med föreskrifter i anledning av utlänningslagen, ej visering för inresa och uppehåll härstädes.

Utöver vad tidigare gällt beträffande avvisning, må numera utlänning avvisas jämväl om det med hänsyn till rikets säkerhet eller eljest i statens intresse kan anses icke önskvärt, att han inkommer i riket.

Genom särskilda kungörelser av samma dag (nr 603—606) ha vidare, efter överenskommelse de nordiska länderna emellan, vissa nya bestämmelser utfärdats angående nordiskt resekort. Denna legitimationshandling skall numera vara försedd med innehavarens fotografi. Handlingens giltighetstid har utsträckts från sex månader till ett år. Det må framhållas, att denna utsträckning av giltighetstiden icke inverkar på skyldigheten för innehavaren att för vistelse härstädes utöver tre månader inneha uppehållstillstånd och ej heller innebär att kortet kan godtagas såsom legitimationshandling vid ansökan om arbetstillstånd; i detta fall fordras liksom tidigare pass.

Slutligen har genom en, likaledes den 1 september 1939 utfärdad kungörelse (nr 600), förordnats om särskilda föreståndare och biträdande föreståndare vid passkontrollerna i *Stockholm, Trelleborg, Malmö, Hälsingborg, Göteborg, Mon, Charlottenberg, Storlien, Riksgränsen* och Haparanda.

Kortare meddelanden.

Dyrortsgrupperingen uppskjutes. Enligt kommunalskattelagen av år 1928 åligger det socialstyrelsen att för bestämmande av skattefria avdrag m. m. verkställa grupperingar av samtliga orter i riket efter levnadskostnadernas höjd (skattegrupperingar). Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 mars 1939 anbefalldes socialstyrelsen att i samband med utförande av nästkommande skattegruppering också uppgöra förslag till fördelning i dyrhetshänseende av stationeringsorterna för statstjänstemän m. fl. (lönegruppering). Den till grund för dessa indelningar erforderliga nya dyrortsgrupperingen var enligt den av styrelsen uppgjorda planen avsedd att utföras under år 1940 på prismaterial, som vad bostadshyrorna beträffar skulle insamlas genom allmän hyresräkning hösten 1939 och vad angår de flesta övriga i beräkningarna upptagna levnadskostnadsfaktorer genom de kommunala myndigheterna i oktober 1939 och april 1940.

Då emellertid den efter krigsutbrottet i september 1939 inträdda prisutvecklingen kan antagas medföra förskjutningar i de lokala prisförhållandena, har socialstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 september 1939 ifrågasatt, om icke den insamling av uppgifter rörande levnadskostnader, som skulle äga rum under oktober 1939, lämpligen borde uppskjutas eller möjligen helt inställas. Hyresräkningen borde däremot enligt styrelsens mening under alla omständigheter komma till stånd. I proposition (nr 26) till årets urtima riksdag har finansministern därefter förordat uppskov med angivna prisinsamling. Propositionen utmynnar i förslag om förlängd giltighetstid av gällande indelning för taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt och kommunal inkomstskatt av rikets orter med avseende på levnadskostnadernas höjd.

Den allmänna hyres- och bostadsräkningen skall verkställas i enlighet med kungörelse den 8 september 1939. Beträffande dess omfattning och genomförande hänvisas till Soc. Medd. årg. 1939, sid. 653.

Förslag till undervisningsreformer. Två förslag ha nyligen avgivits, som båda avse att underlätta tillträde till högre undervisningsanstalter. Sålunda har skolöverstyrelsen den 9 juni 1939 avlämnat en utredning om möjligheterna att *underlätta vistelsen vid allmänna läroverk och vissa andra offentliga läroanstalter för lärjungar från landsbygden.* Eleverna borde så långt möjligt bo i hemmet, varvid bidrag skulle utgå till resor och måltider under huvudrasten. Är hemmet för avlägset, skulle bidrag utgå till frukost, till inackordering eller — om möjligheterna att få inackordering äro dåliga — till upprättande av skolhem eller driften av sådana (i form av inackorderingsbidrag), till friplatser eller platser med nedsatta avgifter vid internatskolor. Bidragen skulle täcka den merkostnad som uppstår för ett landsbygdsbarn under vistelse vid högre läroanstalt jämfört med ett barn från skolorten. Behovet borde prövas för varje fall med hänsyn till elevernas ekonomiska situation samt deras betyg i ordning och uppförande. Bidragen för inackordering och frukostar beräknas uppgå till maximum 540 resp. 55 kr. per läsår eller sammanlagt c:a 2 820 000 kr., vilket helt skulle bekostas av staten.

Vidare har framlagts ett förslag (Statens off. utr. 1939: 27), som avser att *underlätta för folkskollärare tillträde till universitet* och med dem jämförbara högskolor. Förslaget innebär, att den, som under de senaste fem åren avlagt folkskollärarexamen enligt 1914 års seminariestadga med minst 21 betygsenheter i de å den 4-åriga linjen obligatoriska läroämnena, skall äga rätt att för erhållande av studentexamenskompetens undergå godkänd prövning a n t i n g e n i latin samt två av ämnena tyska, engelska och franska (enligt fordringarna å latingymnasiet) e l l e r i matematik samt två av ämnena tyska, engelska och franska (realgymnasiet) e l l e r o c k i tyska, engelska och franska (nyspråkliga lyceet). Den som avlagt examen enligt 1937 års stadga, får prövningen begränsad till två ämnen, emedan prövning i engelska i så fall ej erfordras. — Examen vid högre lärarinneseminarium skulle i ifrågavarande hänseende vara jämställd med studentexamen.

Antalet fackföreningsmedlemmar i Storbritannien. Vid slutet av år 1938 uppgick antalet fackföreningsmedlemmar i Storbritannien (inkl. norra Irland) till omkring 6 050 000 (5 130 000 män), varav 49·0 % kommo på de 12 största förbunden med vardera över 100 000 medlemmar och 12·4 % på 12 förbund med 50—100 000 medlemmar. Följande tablå återger utvecklingen av antalet medlemmar totalt och inom några viktigare grupper av fackföreningar.

Grupper av fackföreningar	Antalet fackföreningsmedlemmar i Storbritannien (i 1 000-tal)				Ökning eller minskning (—) i %	
	1929	1932	1937	1938	1929—1938	1937—1938
Hela medlemsantalet	4 860	4 440	5 840	6 050	24·5	3·6
Därav:						
textilarbetare	590	490	440	430	— 27·1	— 2·3
gruvarbetare	630	560	700	700	11·1	± 0
metallarbetare	610	530	800	850	39·3	6·3
transport-[1] och grovarbetare	860	740	1 220	1 270	47·7	4·1
byggnadsarbetare	310	280	320	340	9·7	6·3

Under tioårsperioden visa sålunda de stora grupperna transport- och grovarbetare samt metallarbetare en kraftig ökning, medan textilarbetarnas antal inom fackföreningarna undergått en anmärkningsvärd minskning.

Norskt förslag om semesterns utnyttjande. Genom lag om arbetarskydd år 1936 tillförsäkrades arbetstagarna i Norge minst 9 dagars årlig semester och genom de flesta kol-

[1] Exkl. järnvägsarbetare.

lektivavtal har semesterförmånen fastställts till 12 arbetsdagar. Frågan om semesterns rätta utnyttjande har därefter i Norge — liksom numera hos oss och i övriga länder, där folksemestern blivit en institution — kommit att stå på dagordningen. Som ett bidrag till dess lösning arrangerade Bergens avdelning av Norsk Forening for Socialt Arbeid år 1938 en pristävling om den bästa »utredning om och ekonomiskt genomförbara plan för hur semestern bör utnyttjas av enskilda arbetstagare och grupper av sådana för att gagna hälsan och vara till nytta och glädje för individen». Första priset (500 kr.) erövrades av cand. oecon. Knut Getz Wold, vars uppsats i ämnet under rubriken »Ferien og dens bruk» återgivits i tidskriften Socialt Arbeid.

Författaren har lagt huvudvikten vid de ekonomiska problemen. Han framhåller till en början, att frågan om semesterns ekonomi icke kan fullständigt utredas, om man endast tager hänsyn till bruttoomkostnaderna. Genom ett riktigt utnyttjande av semestern bör folkets fysiska och psykiska hälsa och följaktligen också dess arbetseffektivitet kunna ökas. Även med hänsyn till att förluster göras därigenom att det fasta kapitalet i vissa anläggningar icke blir effektivt utnyttjat under semestertiden, finner författaren, att nettoomkostnaderna för semestern nationalekonomiskt sett i längden böra minskas eller kanske rent av täckas av det bidrag till produktionen, som den ökade arbetseffektiviteten skänker. Vad beträffar de direkta omkostnaderna böra dessa kunna väsentligt nedbringas, om semesterarrangemangen finge ledas av en central apparat. Planläggningen kunde då ske i ett sammanhang för hela landets arbetstagare, dubbelarbete undvikas och stordriftens fördelar utnyttjas. Genom att utsträcka semestersäsongerna kunde man samtidigt använda befintliga kapitalanläggningar för transport, logering, underhåll o. s. v. av turister betydligt mera intensivt. Att de flesta föredraga att hålla ferie under sommaren eller påsken beror enligt författaren till stor del på inrotade föreställningar och vanor, vilka borde motarbetas genom propaganda och differentiering av priserna efter årstiden. Mycket bör också kunna vinnas genom att semesterorganisationen i sina planer tar hänsyn till den utländska turistströmmens växlingar.

Författaren räknar med följande huvudformer för semesterplanernas finansiering. De enskilda arbetstagarnas frivilliga sparande bör underlättas genom tillhandahållandet av sparmärken, som kunna användas till semesterändamål. Redan nu finnas i Norge sparkort, som berättiga till biljetter på statsbanorna, men systemet borde utvidgas att gälla även andra trafikmedel, hotellvistelse o. s. v. I analogi med sjukförsäkringen, eventuellt anknuten till denna, borde ordnas en semesterförsäkring byggd på bidrag från arbetstagare, arbetsgivare, stat och kommuner. Statsbidraget borde därvid utgöras av den del av anslagen till sjukförsäkringen, vilken för närvarande temporärt indragits, och vidare komma de ekonomiskt sämst ställda arbetstagarna (eller de arbetslösa) till del. Staten bör utvidga det stöd, som för närvarande utgår till turistväsendet och vartill medel erhållas genom utskänkningsavgiften, så att det också främjar arbetstagarnas möjligheter att på lämpligt sätt utnyttja sin semester. Staten bör överföra en avsevärd del av den s. k. arbetarfonden — till vilken bidrag enligt en lag år 1938 lämnas av aktiebolag m. fl. företag, som lämna utdelning eller redovisa överskott över vissa gränser — till en särskild »statens semesterfond». Enligt lagen skola arbetarfondens medel användas till ålders- och invalidpensioner, understöd åt vissa arbetslösa och förbättring av folkpensionerna, men författaren anser efter studium av förarbetena till lagen, att principiella hinder icke borde möta att ändra densamma, så att också det av honom föreslagna ändamålet bleve tillgodosett genom fonden. Staten bör även garantera de lån, som krävas för semesteranläggningar av skilda slag. Då semesterföretagen bli fast och enhetligt organiserade bör man slutligen kunna räkna med mer eller mindre tillfälliga bidrag från andra håll. Exempelvis borde försäkringsbolagen finna med sitt intresse förenligt att ekonomiskt stödja verksamheten.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Vägarbetets organisation och vägarbetarnas arbetsförtjänster år 1939.

Undersökningens omfattning. Socialstyrelsen, som sedan år 1927 från vägstyrelserna inhämtat årliga uppgifter angående vägarbetarnas löneförhållanden, har även för innevarande år verkställt en sådan undersökning. Liksom vid föregående undersökningstillfälle efterfrågades sedvanlig arbetsförtjänst per timme för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare, varjämte begärdes vissa uppgifter angående samtliga grupper av anställda hos vägstyrelserna.

Förvaltnings- och ledarepersonalen uppdelades härvid på ingenjörer, vägmästare, schaktmästare, förmän och kontorspersonal samt arbetarpersonalen på yrkes- eller specialarbetare och grovarbetare, vartill kommo körare med en häst och körare med två hästar. Beträffande var och en av dessa personalgrupper skulle å formuläret anges antalet anställda i början av januari 1939 och i början av juli s. å., summorna av under tiden 1 januari—30 juni 1939 utgjorda dagsverken och arbetstimmar samt utbetald avlöning ävensom genomsnittlig avlöning per dagsverke (ev. månad) eller timme under samma tid. I år anmodades vägstyrelserna också uppskatta den vanliga förtjänsten per säsong för vägarbetare, som varit sysselsatta under hela den normala arbetssäsongen. Vidare begärdes uppgift om, huruvida vägarbetena bedrevos i vägstyrelsens egen regi, av entreprenörer, genom småentreprenader eller på annat sätt ävensom om kollektivavtal ingåtts för vägdistriktet. Om några vägarbeten inom vägdistriktet utfördes på entreprenad, skulle dessutom entreprenörernas namn och adresser uppgivas. Sedermera tillskrevos entreprenörerna med begäran om uppgifter angående de utförda arbetenas art, antalet anställda inom olika yrkesgrupper samt grovarbetarnas löner vid vägunderhållsarbete.

Samtliga 170 vägstyrelser ha insänt besvarade formulär. Från entreprenörerna ha uppgifter inkommit för sammanlagt 117 av 166 arbetsställen (om varje entreprenörs arbeten inom ett visst vägdistrikt räknas som ett arbetsställe).

Vägstyrelsernas och entreprenörernas personal. Uppgifterna om storleken och sammansättningen av vägstyrelsernas förvaltningspersonal och arbetare äro tämligen fullständiga. För entreprenörernas personal föreligga däremot användbara uppgifter endast rörande antalet arbetare. I nedanstående uppställning jämföres vägstyrelsernas personal år 1938 och år 1939:

	Antal anställda i början av juli	
	1938	1939
Förvaltn.- o. ledarepersonal		
Ingenjörer	7	7
Vägmästare	316	323
Schaktmästare	131	139
Förmän o. d.	238	281
Kontorspersonal	92	105

	Antal anställda i början av juli	
	1938	1939
Arbetare		
Yrkes- el. specialarbetare	2 613	2 946
Grovarbetare	17 226	18 928
Körare med 1 häst	2 017	1 526
Körare med 2 hästar	213	41

Tab. A. Vägstyrelsernas personal i början av juli 1939 och dess arbetsförtjänster januari—juni 1939.

Län	Förvaltnings- och ledarepersonal								Arbetare					
	Vägmästare		Schaktmästare		Förmän o. d.		Kontorspersonal		Yrkes- el. spec.-arb.		Grovarbetare		Körare med 1 häst	Körare med 2 hästar
	Antal	Genomsn. månadslön, kr.	Antal	Genomsn. månadslön, kr.	Antal	Genomsn. månadslön, kr.	Antal	Genomsn. månadslön, kr.	Antal	Genomsn. timförtjänst, kr.	Antal	Genomsn. timförtjänst, kr.	Antal	Antal
Stockholms . .	15	413	4	355	22	300	10	284	156	1·47	614	1·31	—	—
Uppsala	13	419	2	350	3	229	5	316	83	1·17	422	1·21	21	5
Södermanlands .	10	388	—	—	3	229	4	264	79	1·07	223	0·93	4	4
Östergötlands .	17	376	—	—	15	214	3	200	116	1·04	311	0·93	12	4
Jönköpings . .	12	329	4	256	9	224	—	—	139	1·03	346	0·93	—	—
Kronobergs . .	8	417	9	266	8	237	1	225	140	1·08	589	0·95	32	17
Kalmar	9	430	—	—	4	238	2	300	86	0·97	160	0·91	—	—
Gotlands . . .	7	383	5	290	—	—	2	288	22	1·07	163	0·94	—	—
Blekinge	4	406	1	300	5	206	—	—	47	0·97	55	0·88	—	—
Kristianstads .	14	429	10	291	11	229	9	272	198	1·07	598	0·88	2	1
Malmöhus . . .	14	418	5	282	27	244	8	276	189	1·01	487	0·91	3	—
Hallands . . .	8	383	6	257	4	217	—	—	82	1·05	207	0·87	—	—
Göteb. o. Bohus	16	326	4	248	4	242	3	336	88	1·16	289	1·05	120	—
Älvsborgs . . .	19	367	1	225	13	210	3	258	125	1·11	582	0·99	—	—
Skaraborgs . .	16	337	4	249	6	243	4	263	116	1·07	280	0·92	—	—
Värmlands . . .	16	374	2	258	10	225	4	189	130	1·02	555	0·94	49	—
Örebro	15	429	6	287	10	309	4	350	155	1·25	316	1·08	131	6
Västmanlands .	10	383	2	306	9	249	4	313	70	1·18	220	0·99	227	—
Kopparbergs . .	16	392	7	277	4	250	11	257	149	1·12	778	1·00	162	—
Gävleborgs . . .	8	382	14	281	13	244	6	250	106	1·20	1 182	1·12	83	—
Västernorrlands	20	387	11	305	7	229	6	255	293	1·20	1 615	1·10	105	—
Jämtlands . . .	15	388	14	298	7	230	5	171	142	1·11	1 565	0·95	66	3
Västerbottens .	23	410	12	277	44	204	5	222	121	1·21	5 346	0·98	414	1
Norrbottens . .	18	418	16	315	43	227	6	203	114	1·21	2 025	1·05	95	—
Hela riket	**323**	**390**	**139**	**288**	**281**	**235**	**105**	**261**	**2 946**	**1·12**	**18 928**	**1·00**	**1 526**	**41**

Förvaltnings- och ledarepersonalen var c:a 9 % talrikare 1939 än 1938. Antalet sysselsatta yrkes- eller specialarbetare och grovarbetare ökades med resp. 13 och 10 %, medan körarnas antal nedgick med 30 %.

Storleken och sammansättningen av vägstyrelsernas personal i början av juli 1939 framgår närmare av tab. A. Under rubriken förvaltnings- och ledarepersonal ha redovisats tillhopa 323 vägmästare, 139 schaktmästare, 281 förmän och 105 kontorister o. d. Dessutom ha upptagits 7 ingenjörer (därav 4 i Stockholms län), som ej äro medräknade i tabellen. Om man bortser från Norra Tjusts vägdistrikt, där vägstyrelsen ej hade något arbete i egen regi, saknades vägmästare endast i 5 vägdistrikt. I 53 distrikt hade man en vägmästare, i 74 två och i 37 tre eller flera. Schaktmästare funnos i sammanlagt 87 vägdistrikt, därav 51 med en och 36 med flera schaktmästare. För 28 distrikt redovisades en förman, för 30 två, för 8 tre och för 23 fyra eller flera.

Tab. A utvisar vidare, att i början av juli 1939 sysselsattes tillhopa 2 946 yrkes- eller specialarbetare och 18 928 grovarbetare vid vägarbeten (både underhålls- och byggnadsarbeten) i vägstyrelsernas egen regi; motsvarande an-

tal i början av januari 1939 var resp. 2 571 och 6 896. I Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län var de redovisade grovarbetarnas antal avsevärt större än i övriga län. Med arbete för vägstyrelsernas räkning sysselsattes i början av juli 1939 1 526 körare med en häst och 41 körare med två hästar; det bör emellertid framhållas, att uppgifter om körarnas antal saknas för flera distrikt. I 36 distrikt var yrkes- eller specialarbetarnas antal mindre än 10, i 108 distrikt 10—29 och i 20 distrikt 30 och däröver. Antalet grovarbetare var i 68 distrikt mindre än 50, i 45 distrikt 50—99 och i 30 distrikt 100—199; 24 distrikt hade vartdera 200 eller flera grovarbetare. Det har meddelats, att inga yrkes- eller specialarbetare funnos i 5 och inga grovarbetare i 2 distrikt.

I 76 av de 169 vägdistrikt, där vägstyrelserna ha arbeten i egen regi, anlitades även entreprenörer. Av erhållna upplysningar att döma torde i sådana distrikt vägunderhållsarbetet i regel skötas av vägstyrelserna, under det att vissa nybyggnads- och förbättringsarbeten utlämnas på entreprenad. I 37 vägdistrikt hade vissa vägarbeten i form av »småentreprenader» utlämnats till jordbrukare o. d. inom distriktet. — Ovan anförda siffror avse vägstyrelsernas personal men icke anställda hos entreprenörerna. Å de inkomna 117 uppgifterna från entreprenörerna ha redovisats sammanlagt 267 yrkes- eller specialarbetare och 2 136 grovarbetare. Av dessa sysselsattes med vägunderhållsarbete resp. 40 och 134 man; de övriga arbetade vid nybyggnads- och förbättringsarbeten. Under antagande, att vid de 49 »arbetsställen», för vilka uppgifter saknas, i genomsnitt sysselsattes lika många arbetare som vid övriga »arbetsställen», skulle hela antalet med vägarbete (i vägstyrelsernas och entreprenörernas regi) sysselsatta arbetare i början av juli 1939 kunna uppskattas till omkring 3 400 yrkes- eller specialarbetare och 22 000 grovarbetare.

Arbetsinkomster för vägstyrelsernas personal år 1939. Efterföljande redogörelse för förvaltningspersonalens och arbetarnas löneförhållanden avser uteslutande vägstyrelsernas personal. Vad beträffar entreprenörernas personal ha löneuppgifter endast erhållits för grovarbetare, sysselsatta med vägunderhållsarbete inom 12 distrikt.

Till förvaltnings- och ledarepersonalen hade vägstyrelserna i avlöningar under första halvåret 1939 utbetalat c:a 1·5 milj. kr. Vägmästarnas genomsnittliga månadsavlöning utgjorde enligt tab. A 390 kr., schaktmästarnas 288 kr., förmännens 235 kr. och kontoristernas 261 kr. I vad mån medellönerna inom olika vägdistrikt avvika från anförda medellöner för hela riket framgår av nedanstående tablå:

	Antal vägdistrikt, där genomsnittliga månadsavlöningen för nedanstående grupper av anställda utgjorde (i kr.):							
	under 200	200—249	250—299	300—349	350—399	400—449	450—499	500 och däröver
Vägmästare	—	1	6	25	53	50	14	15
Schaktmästare	—	12	40	24	9	2	—	—
Förmän o. d.	5	51	28	5	—	—	—	—
Kontorspersonal	15	15	27	21	8	1	1	—

I 103 vägdistrikt av 164 låg sålunda vägmästarnas genomsnittliga månadsavlöning mellan 350 och 450 kr. Schaktmästarnas och kontoristernas månadslön varierade oftast mellan 200 och 300 kr. och förmännens mellan 200 och 250 kr.

I tab. A ha även uträknats medelförtjänster per timme i olika län för vägstyrelsernas samtliga arbetare (sysselsatta såväl med underhålls- som byggnadsarbete). I gruppen yrkes- eller specialarbetare ingå även månadsavlönade chaufförer, väghyvel- och vältförare, reparatörer o. d. För sådan personal har en månads anställningstid ansetts motsvara 200 arbetstimmar. Under första halvåret 1939 hade vägstyrelserna i avlöningar till yrkes- eller specialarbetare utbetalat i runt tal 3·5 milj. kr. och till grovarbetare 10·7 milj. kr. I genomsnitt utgjorde yrkes- och specialarbetarnas timförtjänst 1·12 kr. (år 1938 1·07 kr.) och grovarbetarnas 1·00 kr. (år 1938 0·97 kr.). För såväl yrkes- eller specialarbetare som grovarbetare var genomsnittliga timförtjänsten högst i Stockholms län — resp. 1·47 och 1·31 kr. Yrkes- eller specialarbetarnas timförtjänst var lägst i Blekinge och Kalmar län (0·97 kr.) och grovarbetarnas i Hallands län (0·87 kr.). I östra och norra Sverige voro timförtjänsterna i allmänhet högre än i övriga landsdelar.

Avvikelserna inom olika vägdistrikt från anförda medellöner i tab. A voro i vissa fall ganska betydande, vilket delvis framgår av nedanstående tablå:

	Antal vägdistrikt, där den genomsnittliga timförtjänsten under tiden januari—juni 1939 utgjorde (i kr.):						
	under 0·80	0·80— 0·89	0·90— 0·99	1·00— 1·09	1·10— 1·19	1·20— 1·29	1·30 o. däröver
Yrkes- el. specialarbetare	—	1	20	64	49	21	11
Grovarbetare	—	32	67	41	19	4	5

Den allmännast förekommande genomsnittsförtjänsten per timme för hela riket låg beträffande grovarbetare mellan 0·90 och 1·10 kr. och för yrkes- eller specialarbetare mellan 1·00 och 1·20 kr.

Uppgift om körarnas timförtjänster saknas från många distrikt, varför i efterföljande tablå anförda medelförtjänster för körare meddelas med viss reservation. För körare med en häst utgjorde medelförtjänsten per timme 1·46 kr. och för körare med två hästar 1·77 kr. En bild av variationerna i körarnas timförtjänster erhålles av nedanstående tablå:

	Antal vägdistrikt, där den genomsnittliga timförtjänsten för körslor utgjorde (i kr.):									
	under 1·10	1·10– 1·19	1·20– 1·29	1·30– 1·39	1·40– 1·49	1·50– 1·59	1·60– 1·69	1·70– 1·79	1·80 och däröver	Medelförtjänst pr tim.
Körare med 1 häst	2	6	19	5	10	22	9	14	3	1·46
Körare med 2 hästar	1	—	—	3	—	9	5	3	12	1·77

Uppgifter om normalsäsongens längd och förtjänsten per säsong ha redovisats av sammanlagt 158 vägdistrikt. Vidare ha 47 distrikt meddelat, att vägarbetarna där äro helt beroende av vägarbetet för sin utkomst, medan i 99 distrikt arbetarna enligt uppgift i regel även haft annat förvärvsarbete efter arbetssäsongens slut.

Tab. B. Antal arbetsdagar och förtjänst per säsong för vägarbetare 1939.

Län	Medelantalet arbetsdagar per säsong	Medelförtjänst per säsong	Genomsnittl. timförtjänst, kr.[1]	Län	Medelantalet arbetsdagar per säsong	Medelförtjänst per säsong	Genomsnittl. timförtjänst, kr.[1]
Skaraborgs	292	2 088	0·92	Gotlands	250	1 800	0·94
Hallands	290	1 904	0·87	Kristianstads . . .	241	1 960	0·88
Göteborgs o. Bohus .	284	2 317	1·05	Uppsala	231	2 100	1·21
Blekinge	280	1 995	0·88	Jönköpings	230	1 786	0·93
Östergötlands . . .	279	2 186	0·93	Värmlands	223	1 734	0·94
Kalmar	278	1 925	0·91	Kopparbergs	223	1 792	1·00
Södermanlands . .	275	2 171	0·93	Västernorrlands . .	186	1 725	1·10
Älvsborgs	275	2 031	0·99	Gävleborgs	161	1 410	1·12
Malmöhus	267	1 922	0·91	Norrbottens	153	1 275	1·05
Örebro	266	2 244	1·08	Västerbottens . . .	152	1 236	0·98
Kronobergs	263	1 980	0·95	Jämtlands	132	1 064	0·95
Västmanlands . . .	256	1 913	0·99	Hela riket	**229**	**1 799**	**1·00**
Stockholms	251	2 700	1·31				

Den beräknade längden av den normala arbetssäsongen och medeluppskattningen av förtjänsten per säsong i olika län utvisas av tab. B, varvid länen ordnats i sjunkande skala efter normalsäsongens längd. Till jämförelse har dessutom inlagts den genomsnittliga timförtjänsten för grovarbetare vid vägarbeten i vägstyrelsernas egen regi. Medelförtjänsten per normalsäsong för vägarbetare uppskattas för riket i dess helhet till 1 799 kr. Den största inkomsten uppnåddes i Stockholms, Göteborg och Bohus samt Örebro län (resp. 2 700, 2 317 och 2 244 kr.) och den lägsta i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län (resp. 1 275, 1 236 och 1 064 kr.). Den normala säsongen för vägarbete utgjorde i genomsnitt 229 arbetsdagar, men var av naturliga skäl längre i södra och mellersta Sverige och kortare i norra Sverige; längst var säsongen i Skaraborgs län (292 dagar) och kortast i Jämtlands län (132 dagar).

Som framgår av tab. B föreligger i stort sett god överensstämmelse mellan den uppskattade medelförtjänsten per säsong och de två faktorer, som bestämma dennas storlek, nämligen antalet arbetsdagar per normalsäsong och lönen per timme. Något direkt samband mellan den genomsnittliga timlönen och arbetssäsongens omfattning i olika län kan däremot knappast skönjas, även om grovarbetarförtjänsten per timme i de norrländska vägdistrikten i genomsnitt är högre än i flertalet syd- och mellansvenska distrikt.

Arbetslöner och arbetsförhållanden för vägdistriktens arbetare regleras numera med mycket få undantag av kollektivavtal. Vid tiden för uppgifternas avlämnande gällde kollektivavtal inom 164 av landets 170 vägdistrikt, och kollektivavtal saknades således i endast 6 distrikt, nämligen Visingsö, Vens, Öckerö och Styrsö, Holmöns, Östbo och Västra härads; de fyra förstnämnda ödistrikten representera en sammanlagd väglängd av blott 43 km. Svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet har träffat avtal med vägstyrelserna i 164 distrikt och Riksförbundet landsbygdens folk (R.L.F.) i 72 distrikt.

[1] För grovarbetare.

I Norra Tjusts distrikt, där vägstyrelsen ej har något arbete i egen regi, har kollektivavtal slutits med vederbörande entreprenör. Beträffande kollektivavtalens allmänna bestämmelser om löner m. m. hänvisas till den i Sociala Meddelanden för år 1937 lämnade redogörelsen för vägarbetets organisation och vägarbetarnas arbetsförtjänster.[1]

Arbetsförtjänster vid vägunderhållsarbete. Medan ovan anförda medelförtjänster för grovarbetare avse genomsnittliga timförtjänster vid såväl underhålls- som byggnadsarbeten i vägstyrelsernas egen regi, ha för att möjliggöra jämförelser med tidigare år även införskaffats uppgifter rörande genomsnittliga tidlöns- och ackordsförtjänsterna för med *vägunderhålls*arbete sysselsatta grovarbetare. Dylika löneuppgifter ha lämnats av vägstyrelserna i 169 distrikt; för Norra Tjusts distrikt, där alla vägarbeten utlämnats på entreprenad, ha löneuppgifter för vägunderhållsarbetarna erhållits av vederbörande entreprenör. Här nedan meddelas en översikt av vägunderhållsarbetarnas löneförhållanden 1939,[2] vilken utgör en direkt fortsättning på de i denna tidskrift alltsedan 1927 publicerade årliga översikterna[3] av timförtjänster för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

Timförtjänst för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare

	Samtliga vägdistrikt										Därav distrikt med koll.-avtal		utan koll.-avtal	
	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1938	1939	1938	1939
Tidlönsarbete .	0·72	0·73	0·72	0·72	0·72	0·72	0·73	0·83	0·88	0·91	0·88	0·92	0·91	0·87
Ackordsarbete .	0·89	0·87	0·81	0·83	0·84	0·87	0·88	1·01	1·09	1 13	1·09	1·13	1·01	1·07
Oavsett löneform[4] . . .	0·79	0·79	0·78	0·77	0·77	0·77	0·79	0·89	0·95	0·98	0·95	0·98	0·95	0·93

Lönerna, som i stort sett höllo sig oförändrade under åren 1930—31, visade någon tillbakagång 1932—1933. Under åren 1934—1935 avstannade nedgången och förbyttes för ackordsförtjänsternas vidkommande i uppgång. Under åren 1936—1938 stego förtjänsterna vid såväl tidlöns- som ackordsarbete. Ökningen har fortsatt även under år 1939 men har varit mindre markerad än de närmast föregående åren.

Av ovanstående tablå framgår, att den genomsnittliga timförtjänsten 1939 var 0·91 kr. vid tidlönsarbete, 1·13 kr. vid ackordsarbete och 0·98 kr. i medeltal för allt arbete oavsett löneform, vilka lönebelopp innebära stegring från föregående år med resp. 3·4, 3·7 och 3·2 %. Variationerna mellan de olika vägdistriktens löner äro emellertid betydande, vilket belyses därav, att år 1939 de uppgivna lägsta och de högsta genomsnittliga timförtjänsterna (vid allt arbete

[1] Soc. Medd. årg. 1937, sid. 678.

[2] En utförligare redogörelse för vägunderhållsarbetarnas arbetsförtjänster kommer att lämnas i lönestatistisk årsbok för 1938.

[3] Senast i Soc. Medd. årg. 1938, sid. 664.

[4] Dessa siffror ha med användande av uppgifter om hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordslöner.

Tab. C. Genomsnittliga timförtjänster inom olika län för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

Län	Genomsnittlig timförtjänst (i kr.) för grovarbetare								
	vid tidlönsarbete			vid ackordsarbete			vid allt arbete oavsett löneform		
	1937	1938	1939	1937	1938	1939	1937	1938	1939
Stockholms	1·07	1·12	1·18	1·53	1·63	1·57	1·14	1·29	1·27
Uppsala	0·88	0·95	0·98	0·99	1·14	1·26	0·91	1·02	1·12
Södermanlands	0·83	0·87	0·87	1·02	1·06	1·09	0·88	0·94	0·94
Östergötlands	0·82	0·87	0·87	1·04	1·09	1·11	0·85	0·91	0·91
Jönköpings	0·80	0·86	0·88	0·87	0·99	1·03	0·80	0·89	0·91
Kronobergs	0·77	0·81	0·86	0·90	1·01	1·02	0·83	0·91	0·93
Kalmar	0·76	0·79	0·85	0·89	0·95	1·03	0·77	0·83	0·88
Gotlands	0·72	0·75	0·84	0·97	1·04	1·09	0·88	0·91	0·96
Blekinge	0·80	0·80	0·85	1·00	0·90	0·93	0·84	0·81	0·86
Kristianstads	0·79	0·84	0·84	0·98	1·01	1·01	0·85	0·88	0·88
Malmöhus	0·82	0·83	0·89	0·92	0·95	0·99	0·83	0·83	0·89
Hallands	0·79	0·84	0·85	0·93	0·96	1·04	0·80	0·85	0·88
Göteb. o. Bohus	0·90	0·90	0·99	0·96	1·11	1·16	0·91	0·96	1·06
Älvsborgs	0·82	0·86	0·89	0·96	1·10	1·13	0·87	0·92	0·96
Skaraborgs	0·75	0·85	0·84	1·01	1·03	1·08	0·85	0·91	0·93
Värmlands	0·77	0·83	0·88	0·94	1·01	1·00	0·83	0·89	0·91
Örebro	0·87	0·88	0·93	1·03	1·07	1·14	0·91	0·93	1·02
Västmanlands	0·85	0·90	0·91	0·97	1·08	1·14	0·87	0·93	0·95
Kopparbergs	0·83	0·91	0·92	1·05	1·12	1·16	0·93	1·01	1·01
Gävleborgs	0·88	0·92	0·95	1·02	1·17	1·16	0·93	1·05	1·06
Västernorrlands	0·97	0·97	1·03	1·15	1·23	1·29	1·04	1·05	1·13
Jämtlands	0·76	0·87	0·91	0·93	1·02	1·04	0·81	0·93	0·97
Västerbottens	0·80	0·90	0·94	0·98	1·05	1·08	0·87	0·95	0·99
Norrbottens	0·92	0·96	1·02	1·12	1·11	1·19	1·00	1·03	1·10
Samtl. vägdistrikt	**0·83**	**0·88**	**0·91**	**1·01**	**1·09**	**1·13**	**0·89**	**0·95**	**0·98**
därav med koll.-avtal	0·84	0·88	0·92	1·02	1·09	1·13	0·90	0·95	0·98
» utan » »	0·77	0·91	0·87	0·93	1·01	1·07	0·82	0·95	0·93

oavsett löneform) utgjorde resp. 0·80 och 1·48 kr. Bortser man från de båda fjärdedelar av vägdistrikten, som uppvisa de högsta och lägsta lönerna, varierade timförtjänsterna för den återstående »mellersta hälften» mellan 0·89 och 1·03 kr.

Skillnaderna i löneavseende mellan de olika länen belysas av tab. C. Av tabellen framgår, att länsmedeltalen förete betydande olikheter. De högsta genomsnittliga timförtjänsterna för grovarbetare uppvisade under år 1939 Stockholms län (1·27 kr.), medan Blekinge (0·86 kr.), Kalmar, Kristianstads och Hallands län (0·88 kr.) kommo lägst på skalan. Vägunderhållsarbetarnas timförtjänster inom olika län överensstämma i huvudsak med de i tab. A meddelade genomsnittsförtjänsterna för vägstyrelsernas grovarbetare. Förekommande skiljaktigheter torde bero på olikheter i ackordsarbetets relativa betydelse vid vägunderhållsarbete och vid vägbyggnadsarbete. Som förut nämnts, ha nämligen grovarbetarnas genomsnittsförtjänster vid arbeten i vägstyrelsernas egen regi beräknats för allt slags vägarbete, sålunda både underhålls- och byggnadsarbete.

Arbetsmarknaden under september 1939.

Genom kungl. brev den 6 september har socialstyrelsen anbefallts att tills vidare var fjortonde dag avgiva redogörelse rörande läget å arbetsmarknaden. En dylik rapport för första delen av september månad avgav styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 september 1939. Efterföljande redogörelse avser utvecklingen under hela månaden och baserar sig på de sedvanliga rapporterna från arbetsförmedlingsanstalterna ute i landet.

Antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen har stigit från 106 i augusti till 124 i september. En jämförelse med motsvarande relationstal för september månad föregående år ger vid handen, att årets septembersiffra är gynnsammare än något annat års sedan 1929. Den svenska arbetsmarknaden har under månaden i sin helhet bibehållit en god ställning, även om det ej har kunnat undgås, att den uppkomna krigssituationen ute i världen menligt påverkat utvecklingen inom vissa arbetsområden av svenskt näringsliv. Situationen under månadens senare del torde emellertid, efter vad arbetsförmedlingarna i allmänhet vitsorda, ej nämnvärt ha förändrats i jämförelse med den under månadens förra hälft. I en del fall har man visserligen kunnat konstatera ytterligare åtstramning, medan däremot i andra fall en del företag, som vid månadens början på grund av det inträffade läget ansågo det lämpligt att företaga permitteringar eller helt inställa driften, sedermera återupptagit verksamheten. På så sätt har en utjämning kommit till stånd. Förmedlingsfrekvensen ute vid de olika arbetsförmedlingsorganen har varit synnerligen livlig, och siffrorna beträffande såväl ansökningar som lediga och tillsatta platser lågo avsevärt högre än en månad tidigare och likaså högre än septembersiffrorna närmast föregående år. Platstillgången för kunniga yrkesarbetare, om man undantar arbetare inom motorbranschen, har liksom förut varit god. Antalet hos arbetslöshetskommissionen anmälda hjälpsökande arbetslösa vid slutet av september i år var 7 063 mot 6 071 föregående månad och 9 154 under september månad 1938. För den på grundval av fackföreningarnas rapporter beräknade arbetslösheten föreligger ej någon senare siffra än den för månadsskiftet augusti/september, och utgjorde denna 4·8 % eller samma siffra som föregående månads. Vid motsvarande tidpunkt i fjol var arbetslöshetsprocenten 7·2 %.

Vad arbetsmarknadsläget inom de särskilda yrkesområdena beträffar må följande antecknas.

Efterfrågan på arbetskraft inom j o r d b r u k e t har under hela månaden varit livlig och gällde i första hand kvalificerade ladugårdsskötare och yngre drängar för det kommande vinterhalvåret. Vid vissa kontor har man konsta-

terat en viss försiktighet hos såväl arbetsgivare som arbetstagare att under nu rådande osäkra tidsläge vidtaga förändringar beträffande anställningarna. Tillfällighetsarbetare för skördearbete av olika slag ha i regel kunnat anskaffas i tillräckligt antal. Inkallelserna till förstärkt försvarsberedskap ha i det stora hela ej medfört några nämnvärda olägenheter, åtminstone ej vid de större och medelstora gårdarna. Småbrukare, som i regel icke använda sig av lejd arbetskraft, torde däremot haft vissa olägenheter för skördens vidkommande, då de inkallats till militärtjänst. Stockholms läns arbetsförmedling meddelar, att den i samarbete med »kvinnornas beredskapskommitté» och en del skolor förmedlat platser för omkring 180 kvinnor och skolungdomar för tillfällig hjälp vid höstskörden, speciellt potatis- och fruktskörden. Denna reservtjänst har i första hand varit avsedd för gårdar, där man på grund av inkallelser av manlig arbetskraft haft speciella svårigheter. Arbetsgivarna ha allmänt uttryckt sin tillfredsställelse med den erhållna hjälpen. Även från andra län, exempelvis Södermanlands, Jönköpings och Gotlands län, rapporteras, att elever från läroverk och andra skolor sysselsatts i skördearbete. Det sedvanliga samarbetet mellan förmedlingar inom olika län har med framgång tillämpats för överförande av jordbruksarbetare, såväl fasta som tillfälliga, till sådana orter, där tillgången på önskad arbetskraft varit särskilt dålig.

Inom skogsbruket har tillgången på kolveds- och kastvedshuggning varit för årstiden ovanligt god på grund av det stigande behov av vedbränsle, som begränsningen av koltillförseln framkallat. Stämplingarna synas i allmänhet fortgå normalt, men omfattningen av den kommande säsongens avverkningar kan med hänsyn till den rådande osäkerheten ännu icke beräknas.

Vid industri och hantverk råda inom flertalet näringsgrenar alltjämt goda konjunkturer, och behovet av kvalificerade yrkesarbetare är fortfarande svårt att fylla. Inom *mekaniska verkstadsindustrin* har tillgången på kompetenta verktygs- och maskinarbetare förefallit vara ännu knappare än förut att döma av det ökade antal lediga platser, som anmälts till socialstyrelsen för publicerande i den varje vecka utkommande riksvakanslistan. Efterfrågan på hjälparbetare och hantlangare har visat en påtaglig ökning, som torde få ses i samband med inkallelserna till militärtjänst. *Bilindustrins* och bensindistributionens utövare, som på grund av den rådande bensinbristen i betydande omfattning entledigats från sin ordinarie sysselsättning, ha haft svårigheter att erhålla arbete inom andra yrken, även om bilmontörerna i viss utsträckning absorberats av mekaniska verkstadsindustrin. Ett bättre sakernas tillstånd på detta område emotses i samma mån bensintillgången blir rikligare, eventuellt gasgeneratortillverkningen får ökad fart. I fråga om *stenindustrin* har läget på hela marknaden varit tryckt på grund av de rådande exportsvårigheterna, och ytterligare permitteringar ha förekommit, bland annat i Jönköpings och Blekinge län. En del av de permitterade ha sysselsatts med potatisplockning och annat tillfälligt arbete. Inom *trävaruindustrin* synes alltjämt högkonjunktur råda inom möbelbranschen, medan sågverk och snickerifabriker på grund av exportsvårigheter måst företaga driftinskränkningar.

Vissa *massafabriker* i Västernorrland och Västerbotten, som i början av september nedlade driften, ha återupptagit densamma, dock med produktionskapaciteten något begränsad. Fabrikationens omfattning kommer givetvis att helt bliva beroende av krigssituationens utveckling. *Textilindustrins* marknad präglas av fortsatta goda konjunkturer. På vissa håll kunde man visserligen under månadens första del iakttaga en avvaktande hållning, men mot slutet av månaden ha nyanställningar av både män och kvinnor ägt rum. Möjligt är, att efterfrågan på okvalificerad arbetskraft något minskats sedan föregående månad, men de kompetenta yrkesutövarna ha rönt ökad efterfrågan. Där permitteringar ha förekommit, ha dessa varit av ringa omfattning och av lokal karaktär. Läget torde kunna betecknas som avgjort bättre än i fjol vid motsvarande tidpunkt.

Utvecklingen inom *byggnadsindustrin* bedömes olika på olika håll. I en del fall angives verksamheten som mycket livlig, under det att i andra fall en viss avmattning konstaterats. Målare och andra inredningsarbetare ha emellertid varit väl sysselsatta, under det att hantlangare och grovarbetare efter hand fått känning av arbetsbrist. En del permitterade ha kunnat anvisas annat arbete. Framforslingen av material har, enligt vad som upplysts, mot slutet av månaden underlättats på grund av ökad bensintilldelning för byggnadstransporter. Läget under det omkring 1 oktober begynnande nya byggnadsåret betecknas som ovisst med hänsyn till att en del planerade större byggnadsföretag ej synas komma till utförande.

För sjöfolket har arbetsmarknaden under månaden kännetecknats av stor livaktighet. Den ovissa situationen i samband med krigsutbrottet föranledde visserligen under månadens första vecka en viss uppläggning av tonnage med ty åtföljande avmönstringar. Båtarna kommo emellertid snart åter i gång, och efterfrågan på folk av alla grader har under månadens senare hälft visat stark ökning. Omsättningen på arbetskraft kan betecknas som mycket god för samtliga grupper. Sjömanshusen redovisade under september 1939 sammanlagt 4 976 påmönstringar och 6 409 avmönstringar. Motsvarande siffror för september 1938 voro 3 767 och 3 306.

Inom gruppen handel och samfärdsel har på grund av de rådande krisförhållandena en viss avmattning kunnat iakttagas, även om större störningar ej förekommit. Inom *kontorsbranschen* har platstillgången reducerats för såväl manlig som kvinnlig arbetskraft, samtidigt som tillströmningen av arbetssökande ökats, i synnerhet av sådana som varit anställda inom bil- och bensinbranscherna, vid annons- och reklamföretag samt resebyråer. *Transportyrkena* ha redovisat god sysselsättning för expressarbetare till oktoberflyttningarna samt för hamn- och stuveriarbetare. Särskilt mot månadens utgång kunde chaufförer i ökad utsträckning beredas arbete, även om denna kategori helt naturligt på grund av bensinrestriktionerna haft väsentligt reducerade arbetstillfällen.

För diversearbetargruppen var arbetstillgången relativt god, särskilt under månadens senare del, då arbeten av mera tillfällig art stodo till buds i samband med höstflyttningarna o. dyl.

Vad slutligen husligt arbete beträffar, förelåg alltjämt riklig tillgång på platser, ehuru de fasta anställningarnas antal var något mindre nu än under september i fjol. Bristen på kvalificerad arbetskraft av olika slag var fortfarande mycket kännbar, och någon nämnvärd tillströmning av sökande från andra yrkesområden än den för årstiden normala har ej kunnat iakttagas.

De från arbetsförmedlingarna inkomna rapporterna ha givit vid handen, att några större förändringar ej förekommit under månadens lopp och att arbetsmarknadsläget under den senare delen av september kan anses vara likartat med det under månadens förra hälft. Samverkan mellan olika kontor och ombud inom skilda delar av landet har visat ökad effektivitet, och i interlokal väg ha under september månad förmedlats 2 096 platser mot 1 386 under augusti månad. Genom de interlokala förmedlingarna under september erhöllo 1 404 personer arbetsanställningar i annat län än det, inom vilket ansökan om arbete ingivits.

Antalet ansökningar om arbete på *100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under september 1939 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	**685**
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	**479**
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	**365**
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	**262**
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	**187**
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	**196**
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	124	—	—	—	—
Därav inom *jordbruket:*													
1937	125	93	71	59	50	43	60	65	76	86	113	152	**94**
1938	127	86	64	59	61	58	59	57	76	92	139	210	**100**
1939	167	105	82	68	55	54	61	61	76	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper (inkl. skogshushållning):													
1937	284	228	196	198	162	155	159	147	147	187	225	197	**206**
1938	228	264	224	190	167	169	171	148	148	189	252	232	**214**
1939	223	253	201	177	140	129	129	115	135	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	**23·3**
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	**18·0**
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	**15·0**
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	**12·7**
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	**10·8**
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	**10·9**
1939	*14·9*	*13·0*	*11·6*	*9·0*	*6·3*	*5·6*	*4·8*	*4·8*	—	—	—	—	—

Arbetslösheten inom olika fack framgår av tabellen å nästa sida.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 augusti 1939.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	85	25 510	21 298	937	3·7	644	25 734	770	3·0
Bleck- o. plåtslagareförb. .	53	2 850	—	53	1·9	—	2 861	56	2·0
Bokbindareförbundet . . .	51	7 790	5 108	201	2·6	134	7 800	165	2·1
Bryggeriindustriarb.-förb. .	116	7 164	1 618	158	2·2	70	7 023	171	2·4
Byggnadsträarbetareförb. .	293	35 168	—	2 735	7·8	—	35 089	2 765	7·9
De förenade förbunden . .	53	10 224	3 150	301	2·9	138	10 441	457	4·4
Elektriska arbetareförb. . .	65	7 447	—	98	1·3	—	7 716	131	1·7
Gjutareförbundet	105	7 639	—	146	1·9	—	7 411	185	2·5
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	518	64 349	7 853	6 098	9·5	1 000	66 035	6 320	9·6
Byggnadsind.-arb. . . .	171	25 098	579	2 946	11·7	45	26 423	3 152	11·9
Byggnadsämnesind.-arb.	175	12 665	320	853	6·7	27	12 760	678	5·3
Glasbruksarb.	41	3 643	63	194	5·3	12	3 907	223	5·7
Sockerfabriksarb. . . .	18	3 948	743	313	7·9	68	3 910	496	12·7
Tändsticksarb.	4	1 394	613	30	2·2	3	1 392	47	3·4
Övriga arb.	109	17 601	5 535	1 762	10·0	845	17 643	1 724	9·8
Gruvindustriarbetareförb. .	51	9 024	57	283	3·1	1	9 021	257	2·8
Handelsarbetareförb. . . .	255	37 308	14 655	1 364	3·7	390	37 070	1 409	3·8
Kommunalarbetareförb. . .	276	42 648	10 633	860	2·0	569	42 339	826	2·0
Lantarbetareförbundet . .	616	34 683	530	1 329	3·8	225	35 920	1 478	4·1
Litografförbundet	18	2 308	143	14	0·6	2	2 720	24	0·9
Livsmedelsarbetareförb. . .	128	25 234	7 426	1 033	4·1	338	25 372	930	3·7
Metallindustriarb.-förb. . .	293	158 434	8 733	4 079	2·6	273	158 920	4 469	2·8
Järnbruksarbetare . . .	59	34 142	340	392	1·1	2	33 881	395	1·2
Verkstadsarbetare . . .	234	124 292	8 393	3 687	3·0	271	125 039	4 074	3·3
Murareförbundet	103	10 482	—	451	4·3	—	10 319	161	1·6
Målareförbundet	201	14 719	2	176	1·2	—	14 650	321	2·2
Pappersindustriarb.-förb. .	134	30 513	1 340	1 885	6·2	198	32 480	2 143	6·6
Sadelm.- o. tapetseraref. .	48	3 110	686	141	4·5	36	3 203	125	3·9
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	48	10 453	4 319	316	3·0	110	10 362	412	4·0
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	312	15 715	3	7 421	47·2	2	16 976	7 868	46·3
Stenindustriarbetareförb. .	119	6 761	—	540	8·0	—	6 963	496	7·1
Sågverksindustriarb.-förb. .	213	20 559	10	3 852	18·7	9	21 393	2 709	12·7
Textilarbetareförbundet . .	93	35 788	20 841	955	2·7	581	35 617	1 011	2·8
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 450	1 886	49	2·0	41	2 454	56	2·3
Transportarbetareförb. . .	134	19 108	335	1 266	6·6	83	21 769	1 489	6·8
Träindustriarbetareförb. . .	200	20 115	364	870	4·3	24	19 711	792	4·0
Typografförbundet	104	11 494	592	300	2·6	50	11 494	169	1·5
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	172	14 997	—	2 195	14·6	—	16 213	2 473	15·3
Summa	4 867	694 044	111 582	40 106	5·8	4 918	705 076	40 638	5·8
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	4 555	678 329	111 579	32 685	4·8	4 916	688 100	32 770	4·8

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under augusti uppgivits till inalles 222 092.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

September 1939.

I anslutning till den i det föregående lämnade översikten över läget på arbetsmarknaden meddelas här en sammanställning av den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet under månaden. Tabellerna belysa dels förmedlingsarbetet vid de särskilda anstalterna, dels verksamheten inom hela landet, sådan den fördelar sig på olika yrkesgrupper.

Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad	7 116	3 757	3 288	7 302	7 483	5 049	14 418	11 240	8 337	128
Stockholms län	1 640	1 718	1 052	1 465	2 193	1 301	3 105	3 911	2 353	79
Uppsala län	1 180	824	550	533	696	314	1 713	1 520	864	113
Södermanlands län	934	983	561	579	483	320	1 513	1 466	881	103
Östergötlands län	2 005	2 131	1 645	916	1 130	603	2 921	3 261	2 248	90
Norrköping	1 365	1 273	1 026	360	393	204	1 725	1 666	1 230	104
Jönköpings län	810	549	332	562	644	337	1 372	1 193	669	115
Kronobergs län	963	220	159	182	271	110	1 145	491	269	233
Norra Kalmar län	377	254	144	97	112	58	456	366	202	125
Södra Kalmar län	1 172	637	560	429	497	262	1 601	1 134	822	141
Gotlands län	223	347	136	193	197	113	416	544	249	76
Blekinge län	1 205	908	525	682	979	514	1 887	1 887	1 039	100
Kristianstads län	1 429	1 001	729	766	920	514	2 195	1 921	1 243	114
Malmöh. l.: Malmö	2 238	887	724	2 041	1 891	1 366	4 279	2 778	2 090	154
Hälsingborg	1 161	672	603	400	334	263	1 561	1 006	866	155
Länet i övrigt	2 145	2 022	1 471	911	1 101	649	3 056	3 123	2 120	98
Hallands län	492	305	195	403	399	224	895	704	419	127
Göteborgs stad	6 029	3 999	3 509	2 894	2 955	2 111	8 923	6 954	5 620	128
Göteb. o. Boh. län	1 486	645	483	636	641	503	2 122	1 286	986	165
Älvsborgs län	943	476	336	697	878	453	1 640	1 354	789	121
Skaraborgs län	1 131	1 017	703	489	577	328	1 620	1 594	1 031	102
Värmlands län	1 499	787	616	765	968	526	2 264	1 755	1 142	129
Örebro län	1 040	880	584	888	1 174	580	1 928	2 054	1 164	94
Västmanlands län	887	797	525	801	962	504	1 688	1 759	1 029	96
Kopparbergs län	642	359	304	595	634	326	1 237	993	630	125
Gävleborgs län	1 182	516	335	632	620	328	1 814	1 136	663	160
Västernorrlands län	2 872	979	831	869	821	522	3 741	1 800	1 353	208
Jämtlands län	1 152	464	394	445	543	325	1 597	1 007	719	159
Västerbottens län	1 090	382	297	393	509	264	1 483	891	561	166
Norrbottens län	1 721	559	471	286	297	162	2 007	856	633	234
Summa sept. 1939	**48 129**	**30 348**	**23 088**	**28 193**	**31 302**	**19 133**	**76 322**	**61 650**	**42 221**	**124**
» aug. 1939	37 415	26 760	19 332	23 046	30 245	16 143	60 461	57 005	35 475	106
» sept. 1938	46 656	25 055	19 274	25 323	29 376	17 183	71 979	54 431	36 457	132
» » 1937	42 052	22 355	15 592	22 855	27 538	15 696	64 907	49 893	31 288	130
» » 1936	52 478	19 655	14 546	22 217	24 626	14 339	74 695	44 281	28 885	169

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 2 096 platser, varav 1 633 manliga och 463 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 1 404 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	10 541	11 490	7 094	743	1 718	750	10 844	11 284	13 208	7 844
Jordbruk	8 277	10 192	6 158	743	1 718	750	8 612	9 020	11 910	6 908
Skogshushållning . .	2 264	1 298	936	—	—	—	2 232	2 264	1 298	936
Industri o. hantverk .	16 273	5 528	4 506	2 763	2 324	1 409	17 422	19 036	7 852	5 915
Malmbrytning . . .	83	52	44	—	—	—	82	83	52	44
Metall- o. maskinind.	3 717	1 624	1 027	89	103	80	3 508	3 806	1 727	1 107
Jord- och stenind. .	1 482	189	164	11	39	10	1 451	1 493	228	174
Trävaruindustri . .	2 705	479	402	6	11	5	2 469	2 711	490	407
Pappers- o. graf. ind.	605	84	68	112	165	126	693	717	249	194
Livsmedelsindustri .	1 346	507	471	566	481	283	1 623	1 912	988	754
Textil- o. bekl.-ind.	682	151	110	1 533	989	467	2 070	2 215	1 140	577
Läder- o. gummiind.	612	195	126	147	165	83	690	759	360	209
Kemisk-teknisk ind. .	256	63	58	294	362	348	531	550	425	406
Byggnadsverksamh. .	4 629	2 080	1 943	5	9	7	4 165	4 634	2 089	1 950
Kraft- o. värmeprod.	156	104	93	—	—	—	140	156	104	93
Sjöfart och fiske . .	5 121	4 033	3 379	314	187	148	5 184	5 435	4 220	3 527
Handel o. samfärdsel	8 681	6 630	5 533	8 192	6 667	4 371	14 720	16 873	13 297	9 904
Kontorsarbete . . .	928	232	164	913	233	180	1 813	1 841	465	344
Affärs- o. lagerarb. .	2 380	631	553	1 093	653	457	3 108	3 473	1 284	1 010
Landtransport . . .	3 491	5 016	4 196	205	670	315	3 000	3 696	5 686	4 511
Hotell- o. rest.-rör. .	605	213	167	3 809	3 773	2 657	3 651	4 414	3 986	2 824
Litter. o. konstn. arb.	351	35	28	51	3	3	387	402	38	31
Förvaltn. o. underv. .	747	350	297	738	204	165	1 427	1 485	554	462
Sjukvård o. hygien .	179	153	128	1 383	1 131	594	1 334	1 562	1 284	722
Husligt arbete . . .	100	59	45	14 544	20 405	12 454	9 378	14 644	20 464	12 499
Diversearbete	6 069	2 608	2 531	76	1	1	5 026	6 145	2 609	2 532
Ungdom ut. särsk. utb.	1 344	—	—	1 561	—	—	2 809	2 905	—	—
Summa	**48 129**	**30 348**	**23 088**	**28 193**	**31 302**	**19 133**	**65 383**	**76 322**	**61 650**	**42 221**
Därav under 18 år	2 861	2 568	1 602	3 266	3 374	2 032	5 937	6 127	5 942	3 684

Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Sept. 1939	Aug. 1939	Sept. 1938	Sept. 1939	Aug. 1939	Sept. 1938	Sept. 1939	Aug. 1939	Sept 1938	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	92	80	91	43	33	47	85	76	85	62	44	59
Jordbruk	81	64	81	43	33	47	76	61	76	60	44	58
Skogshushållning . .	174	245	297	.	.	.	174	245	297	72	.	72
Industri o. hantverk .	294	214	414	119	125	169	242	192	340	82	61	75
Sjöfart och fiske . .	127	144	212	168	134	239	129	144	213	84	79	84
Handel o. samfärdsel	131	103	132	123	79	107	127	89	119	83	66	74
Husligt arbete . . .	.	.	.	71	64	68	72	65	68	.	61	61
Diversearbete	233	237	284	.	.	.	236	237	284	97	.	97
Summa	**159**	**140**	**186**	**90**	**76**	**86**	**124**	**106**	**132**	**76**	**61**	**68**
Därav under 18 år	111	96	100	97	89	100	103	92	100	62	60	61

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 452 personer under månaden efter beslut av vederbörande arbetslöshetskommitté erhållit hänvisning till reservarbete och arbetsläger.

Statens arbetslöshetskommission.

Augusti och september 1939.

Arbetslösheten i september 1939. Vid slutet av september månad uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt av kommissionen meddelade uppgifter till 7 063. Då antalet vid augusti månads utgång var 6 071, hade sålunda under september antalet hjälpsökande ökats med 16·3 %.

Kommissionens verksamhet under augusti 1939. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av augusti till 6 071. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1938:		December	22 099	April	22 790
Augusti	8 346	1939:		Maj	15 310
September	9 154	Januari	27 547	Juni	9 917
Oktober	12 349	Februari	27 087	Juli	6 634
November	17 350	Mars	25 290	Augusti	6 071

Yrkesfördelningen i slutet av augusti 1939 och minskningen (resp. ökningen) yrkesvis från juli till augusti månad 1939 framgå av följande tablå:

	Antal hjälpsök.	Minskn. (ökning)		Antal hjälpsök.	Minskn. (ökning)
Jordbruk	59	— 3	Kraft- o. värmeproduktion	22	+ 2
Skogshushållning	732	+ 46	Sjöfart o. fiske	76	— 3
Malmbrytning	22	— 5	Kontorsarbete	88	+ 7
Metall- o. maskinindustri	293	— 49	Butiks- o. lagerarbete	277	— 23
Jord- och stenindustri	529	— 11	Hotell- o. restaurangrörelse	32	— 4
Trävaruindustri	604	— 83	Landtransport	217	— 40
Pappers- o. grafisk industri	151	+ 8	Allmän tjänst o. fria yrken	61	+ 1
Livsmedelsindustri	66	— 5	Husligt arbete	20	+ 3
Textil- o. beklädnadsindustri	69	— 9	Tillfällighets- o. diversearbete	1 922	— 264
Läder-, hår- o. gummivaruind.	73	— 6	Ungdom utan särskild utbildn.	142	— 70
Kemisk-teknisk industri	64	— 2			
Byggnadsverksamhet	552	— 53	Summa	6 071	— 563

Ur geografisk synpunkt fördelade sig under augusti månad de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%		Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%
Stockholms stad	489	0·1	449	91·8	Göteborgs stad	548	0·2	380	69·3
Stockholms län	63	0·0	43	68·3	Göteb. o. Boh. län	567	0·3	291	51·3
Uppsala »	63	0·0	57	90·5	Älvsborgs »	77	0·0	41	53·2
Södermanl. »	39	0·0	22	56·4	Skaraborgs »	16	0·0	12	75·0
Östergötlands »	90	0·0	60	66·7	Värmlands »	567	0·2	198	34·9
Jönköpings »	99	0·0	73	73·7	Örebro »	61	0·0	19	31·1
Kronobergs »	122	0·1	86	70·5	Västmanlands »	1	0·0	1	·
Kalmar »	63	0·0	35	55·6	Kopparbergs »	90	0·0	39	43·3
Gotlands »	27	0·0	14	51·9	Gävleborgs »	312	0·1	199	63·8
Blekinge »	408	0·3	227	55·6	Västernorrl. »	980	0·4	533	54·4
Kristianstads »	1	0·0	1	·	Jämtlands »	102	0·1	11	10·8
Malmö stad	187	0·1	160	85·6	Västerbottens »	214	0·1	144	67·3
Malmöhus län	151	0·0	103	68·2	Norrbottens »	570	0·3	328	57·5
Hallands »	164	0·1	100	61·0	Summa	6 071	0·1	3 626	59·7

Fördelningen efter hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt	1 361	Ungdomshjälp	reservarbete	32	Understöd	statligt —
	statskommunalt	624		arbetsläger	81		kommunalt 596
	kommunalt	896		kurser	33		Summa 3 626

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under augusti till c:a 1·4 milj. kr. och under årets åtta första månader till omkring 9·0 milj. kr.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Teckenförklaring: punkt (.) = siffra uträknas ej; streck (—) = uppgift ännu ej tillgänglig.

	1938					1939							
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	14·9	13·0	11·6	9·0	6·3	5·6	[1] 4·8	4·8
Ansökn. per 100 lediga platser .	128	132	167	236	231	219	230	179	155	126	119	119	106
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	.	3·53	.	.	3·63	.	.	3·66	.	.	3·92	.	.
Sysselsättn: arbetare	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.	[2] 105·4	.	.
index (mars 1939 = 100) arb.-timmar . . .	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.	[2] 103·9	.	.
index (mars 1939 = 100) lönesumma . . .	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.	[2] 106·5	.	.
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	14·1	15·5	15·2	16·5	19·2	20·5	19·8	18·0	15·1	11·2	11·6	9·3	9·9
Sysselsättn:index (sept. 1935 = 100)	.	111	.	.	109	.	.	104	.	.	114	.	.
Danmark. Arbetslöshet, i % .	16·9	16·8	18·8	22·7	31·6	29·9	27·1	22·8	16·9	11·5	11·1	[1] 11·0	9·5
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	87	89	100	119	161	156	142	[1] 124	[1] 94	[1] 67	[1] 64	64	54
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	136	136	138	137	133	124	127	134	137	144	147	145	148
Finland.													
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) [3]	.	.	.	.	14	22	24	25	20	12	5	2	2
Ansökn. per 100 lediga platser .	111	118	121	155	206	181	177	170	135	109	108	111	113
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	12·6	12·8	12·7	13·0	12·9	14·3	13·4	12·3	11·6	10·6	9·7	9·1	8·8
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 843	1 881	1 863	1 911	1 919	2 134	1 986	1 814	1 726	1 565	1 417	1 326	1 295
Sysselsättningsindex (1924 = 100)	119·5	119·3	119·6	119·3	119·6	117·8	119·2	121·0	122·1	123·8	125·2	—	—
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	71	70	91	93	88	105	105	107	105	96	70	71	—
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	23·9	23·8	26·6	25·3	30·8	31·3	28·5	24·3	22·4	[1] 20·0	19·2	19·3	—
Arbetslöshetsdagar, i %	21·8	21·8	21·9	23·3	28·6	28·9	26·0	22·5	20·5	18·5	17·5	17·2	17·6
Belgien. Arbetslöshetsdagar, i %	15·0	15·8	16·0	18·7	23·7	22·0	20·1	18·2	17·6	17·9	16·8	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i % . .	0·9	0·7	0·8	0·7	2·2	1·5	0·9	0·6	0·4	0·3	0·2	0·2	—
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal) [4]	87	73	75	77	197	488	329	215	129	85	59	—	—
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	20·2	20·2	20·2	20·2	19·3	19·5	19·6	19·9	20·7	21·1	21·3	—	—
Lediga arbetspl. (1 000-tal män)	.	.	273	260	180	282	341	397	420	427	—	—	—
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	10·4	10·4	10·9	12·4	17·9	17·6	15·7	13·7	9·4	7·9	7·1	6·6	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	.	95	.	.	102	.	.	106	.	.	118	.	.
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	.	89	.	.	88	.	.	89	.	.	93	.	.
Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)	340	338	360	368	388	415	418	404	388	379	356	325	310
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	366	367	402	401	444	461	458	441	425	409	383	351	333
Estland. Oplac. arbetssökande	522	607	999	1 719	1 831	2 252	1 996	1 769	1 477	708	582	460	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	604	663	1 060	2 132	3 737	4 330	4 487	4 055	2 967	1 254	727	638	—
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	7·5	7·5	8·1	10·3	16·5	18·9	18·6	17·0	13·1	10·1	—	—	—
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	17	14	14	14	17	22	22	21	21	19	18	17	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	255	192	207	273	352	414	424	342	288	257	238	—	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	5	5	5	5	9	11	9	7	6	4	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	11	11	12	15	24	33	37	34	28	22	20	18	—
Kanada. Beräkn. arbetslöshet, i %	13·2	12·6	13·8	14·5	17·5	18·1	18·3	18·6	17·8	14·5	13·4	—	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	115·1	116·7	114·6	114·0	108·1	106·5	106·5	104·9	106·2	113·1	115·8	117·5	—
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	84·9	86·9	87·5	90·0	91·6	91·7	91·3	91·0	90·8	90·4	91·4	91·7	—
Beräknad arbetslöshet, i % . . .	14·6	14·0	13·4	13·2	13·0	13·3	12·7	11·8	11·1	10·8	10·3	10·4	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	.	9·2	.	.	8·9	.	.	9·8	.	.	—	.	.
Nya Zeeland. Arbetslösa . . .	2 154	1 575	1 245	1 026	917	1 036	1 143	726	—	—	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Ny serie. — [3] Senast publ. siffra avsåg okt. 1936. — [4] Fr. o. m. jan. 1939 ingå i denna serie även Ostmark och Sudetlandet.

Befolkningsutvecklingen andra kvartalet 1939.

I statistiska centralbyråns kvartalsstatistik ha följande preliminära uppgifter sammanställts rörande antalet vigda par samt antalet levande födda och döda under andra kvartalet 1939. (Jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 352 och 498). Till jämförelse meddelas motsvarande uppgifter för första halvåret under femårs-perioden 1935—1939.

Preliminära uppgifter angående antalet vigda, födda och döda, april—juni 1939.

Period	Landsbygden				Städerna				Hela riket			
	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda	Vigda par	Levande födda	Döda	Överskott av födda
April . . .	3 544	5 882	5 345	537	3 759	3 095	2 423	672	7 303	8 977	7 768	1 209
Maj	2 652	5 700	4 373	1 327	1 958	2 966	2 108	858	4 610	8 666	6 481	2 185
Juni . . .	3 043	5 338	3 937	1 401	2 111	2 598	1 932	666	5 154	7 936	5 869	2 067
April—Juni	**9 239**	**16 920**	**13 655**	**3 265**	**7 828**	**8 659**	**6 463**	**2 196**	**17 067**	**25 579**	**20 118**	**5 461**
Jan.—Juni 1939	13 843	32 731	26 933	5 798	10 948	16 577	12 911	3 666	24 791	49 308	39 844	9 464
1938	14 262	31 596	26 523	5 073	10 517	15 886	12 581	3 305	24 779	47 482	39 104	8 378
1937	13 752	31 443	28 029	3 414	9 520	14 529	13 051	1 478	23 272	45 972	41 080	4 892
1936	13 303	32 231	28 004	4 227	9 257	14 146	12 865	1 281	22 560	46 377	40 869	5 508
1935	13 003	31 578	27 574	4 004	8 660	12 737	12 498	239	21 663	44 315	40 072	4 243

Antalet vigda par under andra kvartalet 1939 visar sig vara t. o. m. något större än under samma kvartal 1938. Den stegring av giftermålsfrekvensen, som varit utmärkande för de senaste åren, har sålunda fortgått. Även antalet levande födda visar någon ökning, vilken dock anses böra huvudsakligen tillskrivas ökningen av ingångna äktenskap. Ehuru antalet under andra kvartalet inträffade dödsfall även företer någon ökning i jämförelse med föregående år, är dock överskottet av födda för första halvåret 1939 avsevärt större än motsvarande siffra år 1938.

Kollektivavtalen under tredje kvartalet 1939.

Avtalssituationen vid ingången av tredje kvartalet har präglats av stark återhållsamhet beträffande uppsägningar, och endast ett mindre antal avtal har blivit uppsagt. Inom de flesta arbetsområden har uppsägningstiden prolongerats en eller ett par månader.

För *gat- och kantstensindustrin* i Bohuslän, Halland, Blekinge och östra Småland har uppgörelse träffats om nytt avtal, gällande under två år fr. o. m. den 1 juni 1939. Enligt det nya avtalet höjes timlönen för dagsverkare med

5 à 6 öre. Ersättningen till arbetare i småbrott stiger med 15 öre per kvm uttagen sten, och ackordspriserna för kantstenstillverkningen ökas med 2 à 3 procent.

Efter förhandsförhandlingar har nytt avtal träffats för *slakteri- och charkuterifirmorna* i Stockholm, innebärande smärre löneförhöjningar. Avtalet gäller för två år från den 1 december. Det är dock parterna obetaget att uppsäga avtalet att utlöpa efter 1 år, därest det allmänna levnadskostnadsindex per den 1 juli 1940 stigit till 175 eller därutöver, resp. fallit till 163 eller därunder.

Inom *gummivaruindustrin* har, likaledes efter förhandsförhandlingar, nytt avtal träffats för gummifabriken i Gislaved, därvid lönerna justerades uppåt med cirka 5 procent.

För tjänstemän inom *restaurangbranschen* har för första gången en riksuppgörelse kommit till stånd, innehållande allmänna bestämmelser om sjuklön, semester och arbetstid för de hovmästare, kökschefer, kassörskor m. fl., som tillhöra tjänstemannaförbundet för hotell och restauranger. Någon kollektiv reglering av löneförmånerna förekommer dock icke i uppgörelsen.

Vid kvartalsskiftet uppsades som ovan nämnts endast ett mindre antal avtal. Bland dessa märkas avtalen för de skånska kolgruvorna, porslinsfabrikerna, småglasbruken, skogs- och sågverksarbetena i Skåne och Halland, jordbruket, handelsträdgårdar, banarbetare vid enskilda järnvägar samt ett 60-tal avtal inom handelsbranschen. Ett stort antal avtal för vägarbetare har därjämte blivit uppsagt.

Efter förhandlingar mellan parterna har för ett flertal avtal överenskommelse träffats om uppsägningstidens förlängning med en eller ett par månader. Detta är fallet med avtalen för järnbruken, mekaniska verkstäderna och gruvorna, textilindustrin, skoindustrin, garveriindustrin, byggnadsämnesindustrin, de enskilda järnvägarna, statens järnvägars banarbetare, restaurangfacket m. fl.

Förhandlingar om nytt riksavtal inom handelsfacket avseende de allmänna anställningsvillkoren för kontors- och butikspersonal samt för lager- och utkörarpersonal ha upptagits. För bilverkstäderna ha förhandlingar om nytt avtal tills vidare strandat. Förhandsförhandlingar om nytt riksavtal för restaurangfacket ha upptagits men ännu icke lett till resultat.

Vägtrafikolyckor under första kvartalet år 1939.

Enligt kungl. kungörelse den 21 april 1939, som ersatt en tidigare kungörelse den 13 december 1935, skola uppgifter om vägtrafikolyckor, för så vitt de föranlett polisundersökning, av vederbörande polischef avgivas till statistiska centralbyrån inom två månader efter varje kvartals utgång. Uppgifterna bearbetas och offentliggöras kvartalsvis, varjämte sammanfattande årsberättelser utgivas av statistiska centralbyrån. (Årg. 1935—1937 ha hittills utkommit.) Till de här återgivna preliminära uppgifterna för första kvartalet 1939

ha fogats vissa jämförelsetal för tidigare år, varvid dock är att märka, att statistiken före år 1939 endast avser olyckor vid trafik med motorfordon.[1]

Vägtrafikolyckor åren 1937 och 1938 samt första kvartalet 1939.

	Hela år 1937	Hela år 1938	1938				1939 1 kv.
			1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	
Stockholm	2 852	3 354	684	781	946	943	739
Göteborg	904	785	124	176	192	293	230
Malmö	492	634	154	159	144	177	133
Övriga städer	3 152	3 634	645	855	1 027	1 107	859
Samtliga städer	7 400	8 407	1 607	1 971	2 309	2 520	1 961
Landsbygden	6 728	7 481	1 231	1 796	2 461	1 993	1 746
Hela riket	**14 128**	**15 888**	**2 838**	**3 767**	**4 770**	**4 513**	**[1] 3 707**
Därav olycksfall med dödlig utgång	420	511	67	141	171	132	81

Av samtliga vägtrafikolyckor under första kvartalet 1939 hade 81 dödlig utgång, medan 282 medförde annan svår och 798 lindrig personskada samt 2 546 endast egendomsskada. Sammanlagt dödades 82 personer, varjämte rapporterades 303 svårt och 991 lindrigt skadade personer.

Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1939.

Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under tredje kvartalet 1939 till 103 personer, varav 40 män och 63 kvinnor. Sammanlagt 101 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö och Göteborg) och 2 av norska (Oslo). Över Danmark har ingen utvandring förekommit under kvartalet. Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Göteborg	Oslo	Summa
Juli	6	—	16	1	**23**
Augusti	16	3	24	—	**43**
September	16	—	20	1	**37**
3 kv. 1939	**38**	**3**	**60**	**2**	**103**
3 » 1938	27	2	67	—	**96**

Antalet transmigranter, d. v. s. utlänningar, som från annat land passerat Sverige och från Göteborg befordrats till främmande världsdel, utgjorde enligt här föreliggande uppgifter under kvartalet 146, varav 59 män och 87 kvinnor. I dessa tal ingå icke sådana utlänningar, som passerat Sverige på väg till annat europeiskt land, för att därifrån utvandra till främmande världsdel.

[1] Antalet rapporterade vägtrafikolyckor, som icke betecknats såsom motortrafikolyckor, var första kvartalet 1939 endast 87.

Levnadskostnaderna den 1 oktober 1939.

Socialstyrelsens vid början av varje kvartal verkställda indexberäkningar rörande levnadskostnaderna ha nu slutförts med avseende å kvartalsskiftet september/oktober 1939. Det vid månadsskiftet augusti/september begynta europeiska kriget har givetvis påverkat prisuppgifterna, ehuru ännu ej i någon högre grad.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga september månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras endast en gång under senare delen av månaden. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 760—761) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har kvarstått på samma nivå som vid förra kvartalsskiftet, 25 öre per liter för oskummad vara. Den under föregående kvartalsperiod konstaterade stegringstendensen har emellertid förmärkts även under tredje kvartalet. På icke mindre än 23 ombudsorter har sålunda prisförhöjning skett sedan föregående kvartal. På 14 av dessa orter utgör höjningen 1 öre per liter, på 8 orter 2 à 3 öre samt på 1 ort 4 öre per liter. De högsta priserna uppvisa för närvarande Luleå med 30, Malmberget och Gällivare samt Arvika med 29 öre, de lägsta priserna Växjö med 22 samt Lidköping och Tidaholm med vardera 23 öre per liter.

Smörpriserna, som i stort sett legat fasta sedan december i fjol, ha under det nu gångna kvartalet stigit med i genomsnitt 25 öre per kg både i parti och detalj. Den svenska partinoteringen stod under september i 3 kr. per kg mot 2·75 kr. under juni, och detaljpriset utgjorde i medeltal 3·41 kr. per kg för mejerismör och 3·23 kr. för landssmör mot resp. 3·16 och 3·01 kr. i juni.

Ostpriserna utvisa alltjämt stigande tendens och ligga för närvarande närmare 20 % över prisnivån för ett år sedan.

Priserna å *margarin* haävenledes stigit sedan förra kvartalet till följd av en med smörprisregleringen sammanhängande förhöjning av accisen från 45 till 60 öre per kg. För de av socialstyrelsen noterade märkena (ej smörblandat bordsmargarin) utgjorde detaljpriset i september i medeltal 1·70 kr. per kg mot 1·60 kr. vid förra kvartalsskiftet.

Levnadskostnadernas förändringar under åren 1935—1939 enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex (år 1935 = 100).

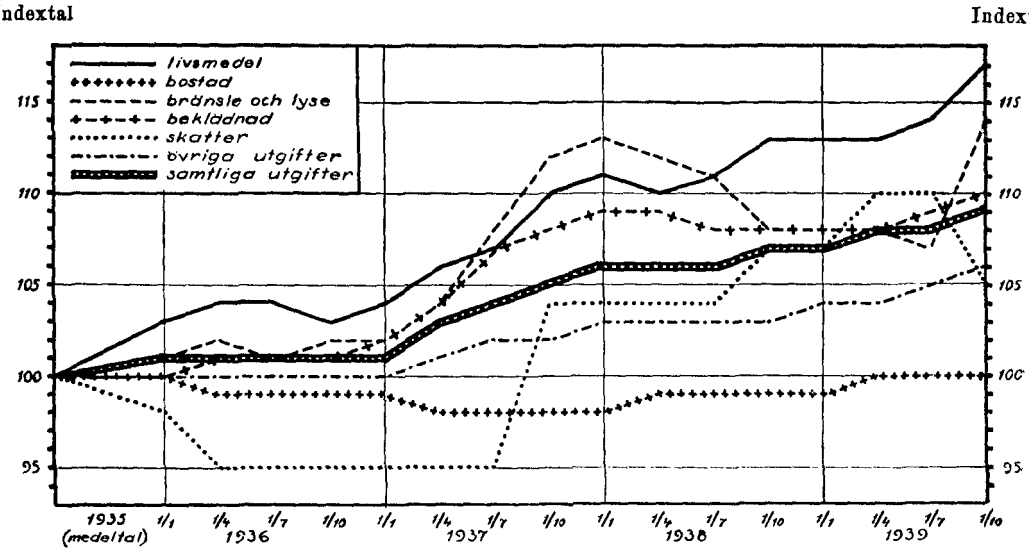

Den för årstiden vanliga prisstegringen å *färska ägg* har kännetecknat marknaden under kvartalets samtliga månader. Genomsnittspriset, som i juni utgjorde 1·53 kr. per kg, hade i juli stigit till 1·60 kr., i augusti till 1·72 kr. och i september till 1·93 kr. mot 1·90 kr. i september förra året.

Medelpriset å *potatis* av den nya skörden utgjorde i juli 31 öre per kg och har sedan som vanligt sjunkit mycket kraftigt; sålunda var genomsnittspriset i augusti 17 och i september 15 öre per kg mot 14 öre vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Priserna å *gula ärter* av årets skörd ha undergått avsevärda höjningar inom partihandeln, men dessa ha i stort sett ännu icke påverkat detaljprisnivån i någon högre grad.

Mjölnoteringarna utvisa i genomsnitt varken i parti eller detalj några förändringar sedan förra kvartalet, varemot *brödpriserna* nästan genomgående tendera uppåt, vilket särskilt konstaterats beträffande de noterade sorterna av vetebröd.

De under den gångna kvartalsperioden såväl som under året i sin helhet inträffade prisfluktuationerna å *slaktdjur* samt å *kött och fläsk* framgå av följande sammanställning, varvid emellertid direkta jämförelser mellan partipriserna och detaljhandelspriserna böra göras endast med beaktande av att dessa senare gälla vissa särskilda köttkvaliteter.

Genomsnittlig prisförändring i %	Juni 1939—september 1939				September 1938—september 1939			
	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin
Slaktdjur, levande vikt	+12·6	+0·5	—11·5	+ 5·3	+22·4	+17·3	+ 6·2	— 2·0
Kött: partihandelspris	+15·5	+4·8	—10·4	+11·1	+19·6	+19·7	+ 7·4	0·0
detaljhandelspris	+ 6·8	+1·3	+ 1·9	+ 4·1	+12·1	+10·3	+ 9·1	+ 2·7

Tab. 1. Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1935—september 1939.

Indextal (1935 = 100).

År	Mejeriprod. o. ägg (5 varuslag)	Mjöl (2 varuslag)	Bröd (8 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (6 varuslag)	Rotsaker, frukt o. grönsaker (6 varuslag)	Specerier (5 varuslag)	Maltdrycker (2 varuslag)	Samtliga livsmedel	Bränsle o. lyse (9 varuslag)	Livsmedel, bränsle och lyse [1]
1935	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	**100**
1936	104	104	101	111	105	102	98	100	104	102	**104**
1937	109	111	107	111	94	104	105	103	108	108	**108**
1938	113	115	109	118	96	110	105	103	112	110	**111**
1938 3:e kv. . .	114	115	109	119	97	113	105	103	112	109	**112**
4:e kv. . .	113	114	110	121	97	113	105	103	113	108	**112**
1939 1:a kv. . .	115	112	110	124	95	110	106	103	113	108	**113**
2:a kv. . .	119	113	110	122	95	108	107	103	114	107	**114**
3:e kv. . .	121	114	113	126	103	105	109	103	116	109	**115**
1939 juni . . .	119	114	110	122	97	106	108	103	114	107	**114**
juli	121	115	111	124	100	104	110	103	116	107	**115**
augusti . .	121	114	113	125	102	107	108	103	116	107	**115**
september .	121	114	114	128	108	103	109	103	117	114	**116**

Priserna å slaktdjur visa under tredje kvartalet uppgång för nötkreatur och svin, en svag stegringstendens för kalvar men nedgång för får. Partinoteringarna å kött utvisa samtidigt prisstegring å nöt- och kalvkött samt fläsk men prisfall å fårkött. Inom detaljhandeln har prisutvecklingen övervägande gått i samma riktning. En jämförelse med prisnivån i september 1938 ger vid handen, att köttpriserna genomgående stigit i detalj och till större delen även i parti, liksom priserna å slaktdjur utom svin, som äro något billigare än i fjol.

Beträffande *fisk* har prisförhöjning ägt rum för alla noterade sorter sedan förra kvartalet. En jämförelse med prisnivån ett år tidigare ger vid handen, att sillpriserna stigit kraftigast, i medeltal 24 % för såväl färsk som salt vara, under det övriga fisksorter fördyrats med endast 5 % i genomsnitt.

Kaffenoteringarna utvisa något stigande tendens i såväl parti som detalj. Detaljpriset å rostad santosblandning utgjorde i september i genomsnitt 2·89 kr. per kg mot 2·87 kr. i juni och 2·78 kr. vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Medelpriset å *bitsocker* har under kvartalet undergått sänkning från 50 till 48 öre per kg, varemot priserna å *salt* tendera något uppåt.

Priserna å *frukt och grönsaker* utvisa de vid denna årstid sedvanliga förskjutningarna. Äpplen ha sålunda sjunkit i pris med i medeltal 56 öre per kg och vitkål med 10 öre, varemot apelsiner visa något stigande tendens. Prisfallet å äpplen har denna gång varit kraftigt till följd av den rikliga skörden inom landet, och medelpriset utgjorde i september 57 öre per kg mot 99 öre vid motsvarande tidpunkt i fjol. Septembernoteringarna å apelsiner och vitkål utvisa ingen nämnvärd skillnad från fjolårets prisnivå.

[1] Beträffande grupperingen av de olika varuslagen hänvisas till Soc. Medd. årg. 1939, sid. 508. Livsmedelsposten har kompletterats på sätt som angivits å sid. 648.

Vad slutligen *bränsle och lyse* beträffar ha, särskilt under intryck av de genom krigskrisen försvårade transportförhållandena, flertalet artiklar undergått så stora stegringar, huvudsakligen under september, att indextalet för denna post höjts från 107 till 114 mot 108 för ett år sedan (1935 = 100). Vedpriserna ha sålunda stigit med i genomsnitt 90 öre per kbm, antracit- och hushållskol med resp. 45 och 41 öre per hl samt koks med i medeltal 40 öre per 100 kg. Medelpriset å fotogen (Water White) visar uppgång med 3 öre per liter.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från och med 1935 till och med september 1939, meddelas i tab. 1 en serie »vägda» indextal, vilka utarbetats med användande av samma kvantitetstal för de särskilda varuslagen som vid uträknandet av levnadskostnadsindex. Beträffande prisutvecklingen för tiden före 1935 hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 72, och årg. 1939, sid. 308.

Jämför man indextalen för de olika varugrupperna under tredje kvartalet 1939 med 1935 års prisnivå, befinnes det, att kött stigit med 26 %, mejeriprodukter med 21 %, mjöl och bröd med resp. 14 och 13 %, specerier samt bränsle och lyse med vardera 9 %, rotsaker och frukt med 5 % samt fisk och maltdrycker med vardera 3 %.

Bostad. Vad beträffar hyresposten kan omräkning med hänsyn till förhållandena under det nya hyresåret icke äga rum förrän vid kvartalsskiftet mars/april 1940, då resultaten från den i samband med årets mantalsskrivning anordnade hyresräkningen beräknas föreligga.

Beklädnad. Uppgifterna avse de priser, som gällde under senare delen av kvartalets sista månad. Den nu slutförda undersökningen visar, att flertalet noterade varor undergått smärre prisstegringar sedan förra kvartalsskiftet. Indextalet för beklädnadsposten steg sålunda från 109 till 110 (1935 = 100). Det särskilda indextalet för skodon utvisade ingen förändring utan kvarstod vid 111, medan indextalet för övriga beklädnadsartiklar steg från 108 till 110.

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd. årg. 1939, sid. 646). Resultatet av nu företagen omräkning har blivit en sänkning av skatteindex från 110 till 105 (1935 = 100). Sänkningen beror på att skatteposten denna gång omräknats under tillämpning av de nya bestämmelser, som gälla för beräkning av ortsavdrag vid den statliga beskattningen. För den familjestorlek indexbudgeten avser, man och hustru samt två minderåriga barn, äro avdragen numera större än de tidigare gällande.

Övriga utgifter. Beräkningarna grunda sig på dels priser under senare delen av kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet.

Den nu avslutade undersökningen visar, att prisnivån stigit något sedan förra kvartalet, huvudsakligen till följd av prisförhöjningar å diverse inventarier samt rengöringsmedel. Indextalet för posten »övriga utgifter» visade sålunda uppgång med en enhet, från 105 till 106 (1935 = 100).

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Från och med tredje kvartalet 1939 ha, som tidigare nämnts[1], vissa förändringar vidtagits vid beräknandet av socialstyrelsens levnadskostnadsindex, närmast föranledda av att de nya civila och militära avlöningsreglementena trätt i kraft den 1 sistlidne juli. Beträffande tillvägagångssättet vid indexberäkningarna hänvisas till den utförliga redogörelse härför, som återfinnes i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 643 o. f.

Resultatet av den nu senast utförda beräkningen, avseende prisläget omkring den 1 oktober 1939, redovisas i tab. 2 och 3.

Betraktar man förändringarna av samtliga levnadskostnader under det nu gångna kvartalet, finner man enligt tab. 2, att levnadskostnadsindex stigit med en enhet, från 108 till 109. Anknytes denna serie till den äldre med juli 1914 som bas (tab. 3), befinnes, att indextalet sedan förra beräkningstillfället stigit med två enheter, från 169 till 171.

Tab. 2. Socialstyrelsens levnadskostnadsindex. År 1935 = 100.

	Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.		Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1935	100	100	100	100	100	100	**100**								
1936 1 jan.	103	100	101	100	98	100	**101**	1938 1 jan.	111	98	113	109	104	103	**106**
1 april	104	99	102	101	95	100	**101**	1 april	110	99	112	109	104	103	**106**
1 juli	104	99	101	101	95	100	**101**	1 juli	111	99	111	108	104	103	**106**
1 okt.	103	99	102	101	95	100	**101**	1 okt.	113	99	108	108	107	103	**107**
1937 1 jan.	104	99	102	102	95	100	**101**	1939 1 jan.	113	99	108	108	107	104	**107**
1 april	106	98	104	104	95	101	**103**	1 april	113	100	108	108	110	104	**108**
1 juli	107	98	108	107	95	102	**104**	1 juli	114	100	107	109	110	105	**108**
1 okt.	110	98	112	108	104	102	**105**	1 okt.	117	100	114	110	105	106	**109**

Ser man vidare på de i beräkningarna ingående huvudposterna, framgår av tab. 2, som delvis tidigare nämnts, att livsmedelsposten stigit med tre enheter, posten bränsle och lyse med sju samt beklädnadsposten och posten »övriga utgifter» med vardera en enhet, varemot skatteposten visar nedgång med fem enheter. Liknande förhållanden framgå av tab. 3.

Diagrammet å sid. 754 belyser ytterligare prisnivåns förändringar sedan 1935.

[1] Soc. Medd. årg. 1939, sid. 505.

Tab. 8. Levnadskostnadsindex med juli 1914 som bas.

		Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**
	1 april	160	178	183	192	173	185	**173**
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**
	1 april	171	186	179	192	162	182	**177**
	1 juli	168	186	177	191	162	181	**176**
	1 okt.	167	186	172	190	168	180	**175**
1926	1 jan.	163	188	171	190	168	180	**174**
	1 april	158	188	170	188	185	179	**173**
	1 juli	156	188	168	187	185	180	**172**
	1 okt.	156	188	166	184	183	180	**171**
1927	1 jan.	155	188	186	182	183	179	**171**
	1 april	149	198	180	181	184	179	**170**
	1 juli	148	198	176	180	184	179	**169**
	1 okt.	154	198	171	181	184	180	**172**
1928	1 jan.	152	198	168	182	184	179	**171**
	1 april	152	199	166	184	183	179	**171**
	1 juli	156	199	164	185	183	179	**173**
	1 okt.	154	199	162	186	184	179	**172**
1929	1 jan.	150	199	159	186	184	179	**170**
	1 april	151	200	165	185	187	178	**171**
	1 juli	148	200	161	184	187	178	**169**
	1 okt.	150	200	160	183	183	178	**170**
1930	1 jan.	145	200	160	183	183	178	**167**
	1 april	140	205	160	181	176	178	**165**
	1 juli	138	205	159	180	176	178	**164**
	1 okt.	137	205	156	178	176	176	**163**
1931	1 jan.	132	205	155	177	176	177	**161**
	1 april	130	206	155	175	173	177	**160**
	1 juli	127	206	153	173	173	176	**158**
	1 okt.	128	206	150	170	173	175	**158**
1932	1 jan.	127	206	149	169	173	175	**157**
	1 april	125	206	149	168	172	177	**157**
	1 juli	124	206	146	168	172	177	**156**
	1 okt.	125	206	144	167	171	177	**156**
1933	1 jan.	123	206	142	166	171	176	**154**
	1 april	119	202	139	163	187	175	**153**
	1 juli	120	202	138	162	187	175	**153**
	1 okt.	123	202	136	163	189	175	**154**
1934	1 jan.	120	202	136	164	189	174	**153**
	1 april	120	202	136	165	191	174	**153**
	1 juli	123	201	136	166	191	174	**155**
	1 okt.	125	201	136	167	189	174	**155**
1935	1 jan.	124	201	137	168	189	174	**155**
	1 april	126	198	137	167	178	174	**155**
	1 juli	129	198	137	167	178	174	**156**
	1 okt.	131	198	138	167	179	173	**157**
1936	1 jan.	132	198	138	168	179	173	**158**
	1 april	134	196	140	169	170	172	**158**
	1 juli	134	196	139	169	170	173	**158**
	1 okt.	132	196	140	169	170	173	**157**
1937	1 jan.	133	196	141	170	170	174	**158**
	1 april	137	195	143	174	166	176	**161**
	1 juli	138	195	148	179	166	177	**162**
	1 okt.	140	195	153	182	177	177	**165**
1938	1 jan.	142	195	154	183	177	177	**165**
	1 april	141	196	154	182	176	178	**165**
	1 juli	143	196	152	182	176	178	**166**
	1 okt.	145	196	150	181	181	178	**167**
1939	1 jan.	145	196	149	181	181	180	**167**
	1 april	145	198	149	181	188	180	**168**
	1 juli	147	198	147	182	198	182	**169**
	1 okt.	150	198	156	184	190	183	**171**

En jämförelse mellan parti- och detaljprisernas utveckling lämnas i efterföljande tabell. Såsom var att vänta, ha partipriserna vida starkare påverkats av krigsförhållandena än detaljpriserna.

Indextal för levnadskostnader och partipriser i Sverige.

(1914=100)	Socialstyrelsens index för		Kommerskollegii partiprisindex											Finanstidningens partiprisindex
	samtl. levnadskostnader	livsmedel, bränsle, lyse	Samtliga varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvaror	Vegetabiliska livsm.	Animaliska livsm.	Bränsle	Textilvaror	Lädervaror	
juni/juli 1929	169	149	139	134	139	142	133	144	125	137	120	175	128	132
» 1930	164	140	123	116	128	123	121	124	108	122	112	140	114	113
» 1931	158	130	110	107	115	109	109	111	104	106	101	119	98	105
» 1932	156	127	108	109	107	108	104	111	107	99	96	119	86	100
» 1933	153	122	106	107	104	107	105	108	105	93	97	119	91	102
» 1934	155	125	114	111	113	115	111	116	106	109	98	133	94	107
» 1935	156	130	116	113	119	115	114	117	106	122	99	130	99	112
» 1936	158	135	118	113	123	118	116	120	104	123	108	138	106	114
» 1937	162	140	139	135	148	137	149	131	115	126	147	159	125	142
» 1938	166	145	130	127	137	129	132	129	115	137	128	140	105	129
sept./okt. »	167	146	127	124	134	126	127	127	111	138	126	135	105	123
dec./jan. 1939	167	146	127	124	134	126	127	128	109	144	124	134	108	121
mars/apr. »	168	146	127	124	134	125	128	127	110	141	124	132	109	121
april/maj »	·	147	128	125	135	126	129	127	110	141	128	132	109	122
maj/juni »	·	148	129	126	136	127	131	128	112	140	130	132	109	124
juni/juli »	169	147	130	126	138	128	133	128	112	140	131	133	110	124
juli/aug. »	·	149	131	127	140	129	134	129	112	144	131	134	110	127
aug./sept. »	·	149	133	128	142	130	135	130	111	147	133	136	110	127
sept./okt. »	171	151	143	152	147	135	154	133	112	148	195	144	118	—

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709 och 1938, sid. 127). Indextalen avse den vecka, i vilken den 15:e ingår. Generalindextalen för september 1939 ävensom för närmast föregående månad och för september åren 1936—1938 framgå av nedanstående uppställning.

Sept. 1931	Sept. 1936	Sept. 1937	Sept. 1938	Aug. 1939	Sept. 1939
100	101·0	105·4	105·6	107·3	108·4

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1920	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
1	Mjölk, oskummad	l	14	15	44	21	21	20	20	21	21	22	23	24
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	239	657	284	255	235	244	276	268	263	297	311
3	mat- (lands-)	»	213	218	651	265	240	220	224	253	253	250	281	294
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	164	162	524	195	190	175	147	170	177	189	183	186
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	135	144	376	138	129	125	127	141	135	133	148	160
6	Ägg, svenska, färska	»	132	142	482	176	161	142	135	140	154	170	180	179
7	Potatis: gammal	»	8	9	17	12	13	13	10	10	12	13	14	14
8	»	100 kg	.	.	1348	896	950	948	727	726	896	975	1032	1066
9	färsk, svensk	kg	13	23	55	24	36	22	22	18	26	25	22	23
10	Gula ärter, svenska	»	31	35	69	36	32	31	33	42	48	42	42	42
11	Bruna bönor	»	48	49	130	52	43	47	48	53	62	62	54	58
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	33	91	41	39	36	36	35	38	39	41	43
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	23	56	25	24	24	24	23	24	25	27	28
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	29	73	35	35	33	32	31	33	34	36	37
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	42	101	38	36	39	32	34	35	37	41	43
16	ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	41	176	52	46	43	42	41	40	41	43	44
17	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	111	66	64	62	61	59	59	60	65	65
18	Rågbröd: hårt knäckebröd	»	.	.	139	89	88	87	85	84	82	83	85	85
19	sötlimpa eller siktbröd	»	38	40	105	62	61	60	58	58	58	59	62	64
20	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	31	71	46	46	47	46	45	45	45	48	50
21	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	254	145	141	138	136	134	132	132	137	141
22	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	46	128	75	75	74	72	71	72	73	76	78
23	billigaste sort » » mjölk	»	60	61	145	90	89	88	86	84	85	86	90	92
24	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	.	.	.	.	.	101	100	98	97	98	104	107
25	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	398	189	181	163	148	156	179	193	191	197
26	soppkött	»	100	95	333	155	150	131	114	121	143	156	154	156
27	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	493	238	225	206	188	198	217	232	242	251
28	spädkalv	»	72	70	274	145	138	126	114	117	129	142	145	151
29	Fårkött, färskt, stek	»	133	130	431	231	218	201	187	192	205	217	226	237
30	Malet nötkött (köttfärs)	»	.	.	.	.	.	159	142	147	172	189	184	190
31	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	449	210	147	141	142	136	177	196	198	220
32	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	470	217	153	147	148	141	182	200	202	223
33	Fläskkorv, ej delikatess-	»	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
34	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	191	127	121	115	109	107	110	111	110	112
35	gädda	»	108	110	312	190	182	171	157	152	153	159	158	159
36	sill	»	34	35	102	70	68	63	61	62	62	61	61	65
37	strömming	»	38	39	106	67	68	62	59	57	57	57	58	61
38	torsk	»	55	57	139	100	97	92	89	87	89	89	88	90
39	rödspotta (spätta)	»	79	81	219	155	154	150	148	143	145	149	148	149
40	kolja	»	.	.	152	124	124	122	116	113	116	118	118	119
41	Salt sill, prima islands-	»	45	45	120	68	56	38	40	49	62	71	49	50
42	Kaffe, rostat, santosblandning	»	.	.	.	.	.	322	313	301	291	284	298	281
43	Socker, bit-	»	67	65	168	45	42	47	47	46	46	47	48	48
44	Salt, matsalt	»	.	10	31	17	16	16	16	16	15	15	15	15
45	Äpplen, ät-	»	.	.	.	.	.	127	105	97	101	94	94	105
46	Apelsiner, medelstora	dussin	.	.	.	.	.	138	115	111	115	115	125	131
47	Bananer, prima	kg	.	.	.	.	.	164	166	161	160	146	139	160
48	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	.	.	.	.	.	108	107	106	101	85	90	81
49	Vitkål, svensk	»	.	.	.	.	.	30	23	24	24	33	30	28
50	Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	.	.	.	.	.	22	24	24	24	24	24	24
51	Svagdricka	l	6	6	16	16	16	16	16	16	15	15	16	16
52	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	.	.	.	.	.	36	35	35	35	34	33	33
53	Fotogen, Water White	l	20	21	60	29	24	23	24	22	20	20	20	21
54	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	.	.	.	.	.	17	17	17	17	17	17	17
55	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	740	2895	1220	1165	1070	945	920	945	995	1085	1145
56	barr-, » »	»	575	595	2310	920	890	820	725	715	730	765	845	900
57	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	411	2069	688	651	633	620	613	614	607	644	647
58	hushålls-(fyrkol), prima,	»	234	242	1664	323	300	292	288	287	291	294	344	347
59	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	.	.	.	.	.	445	434	437	452	459	577	577
60	c:a 40–60 el. 60–80 mm,	»	.	.	.	.	.	427	419	421	436	446	565	569

Sept. 1938	Okt. 1938	Nov. 1938	Dec. 1938	Jan. 1939	Febr. 1939	Mars 1939	April 1939	Maj 1939	Juni 1939	Juli 1939	Aug. 1939	Sept. 1939	Höjn. eller sänkn. i % sept. 1913—sept. 1939	Höjn. eller sänkn. i % sept. 1938—sept. 1939	
24	24	24	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	+ 78·6	+ 4·2	1
306	307	307	316	317	317	316	316	316	316	335	341	341	+ 43·9	+ 11·4	2
290	292	294	301	302	301	301	301	301	301	315	322	323	+ 49·5	+ 11·4	3
184	186	188	195	197	200	203	205	208	210	212	215	219	+ 32·7	+ 19·0	4
160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	170	170	170	+ 23·2	+ 6·3	5
190	219	235	212	188	167	156	154	149	153	160	172	193	+ 50·8	+ 1·6	6
14	13	13	13	14	14	14	14	14	14	14	[1] 16	15	+ 87·5	+ 7·1	7
1039	1039	1055	1056	1086	1099	1095	1104	1106	1117	1170	—	1121	·	+ 7·9	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	17	—	—	—	9
42	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41	44	+ 41·9	+ 4·8	10
55	65	81	84	92	106	111	113	114	114	115	113	110	+ 134·0	+ 100·0	11
43	43	43	42	42	42	42	42	43	43	43	43	43	+ 38·7	0·0	12
28	28	28	27	27	27	27	27	27	27	28	27	27	+ 22·7	— 3·6	13
37	37	36	36	36	36	36	36	36	36	37	36	36	+ 33·3	— 2·7	14
43	43	43	44	43	43	43	43	43	43	43	43	44	+ 22·2	+ 2·3	15
44	44	44	44	45	45	45	45	45	45	45	45	45	+ 9·8	+ 2·3	16
65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	66	66	+ 61·0	+ 1·5	17
85	84	84	84	84	85	84	85	85	85	85	85	85	·	0·0	18
64	64	64	64	64	64	64	64	64	65	65	66	67	+ 76·3	+ 4·7	19
50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	51	51	+ 70·0	+ 2·0	20
141	140	141	141	141	142	142	142	141	142	143	144	145	+ 93·3	+ 2·8	21
78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	79	82	82	+ 90·7	+ 5·1	22
93	93	93	93	93	93	93	93	93	93	94	96	97	+ 61·7	+ 4·3	23
108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	110	113	115	·	+ 6·5	24
202	201	200	201	205	205	205	207	210	212	215	218	228	+ 81·0	+ 12·9	25
159	158	157	158	162	164	164	165	166	167	169	169	177	+ 70·2	+ 11·3	26
250	248	248	255	266	269	268	270	272	273	269	269	273	+ 105·3	+ 9·2	27
150	152	153	161	166	165	164	164	164	163	163	163	167	+ 125·7	+ 11·3	28
241	237	234	236	242	246	249	257	258	258	261	260	263	+ 96·3	+ 9·1	29
197	195	194	192	196	197	197	198	199	200	205	208	216	·	+ 9·6	30
223	229	228	230	237	233	229	225	222	220	223	226	229	+ 65·9	+ 2·7	31
226	231	232	233	242	235	231	230	227	225	228	230	234	+ 62·5	+ 3·5	32
166	167	167	167	168	168	169	169	170	171	171	172	174	·	+ 4·8	33
110	114	115	118	120	122	123	120	106	105	111	112	116	+ 54·7	+ 5·5	34
161	163	160	167	166	161	164	155	143	149	168	168	166	+ 50·9	+ 3·1	35
68	67	67	71	61	61	63	64	66	74	76	74	84	+ 115·4	+ 23·5	36
63	62	60	61	60	59	59	59	58	62	66	64	66	+ 69·2	+ 4·8	37
90	93	89	89	87	87	86	87	86	90	90	90	96	+ 74·5	+ 6·7	38
149	152	151	156	156	155	159	154	149	149	154	150	156	+ 95·0	+ 4·7	39
116	119	118	122	123	121	123	123	118	117	118	116	125	·	+ 7·8	40
48	49	49	49	50	50	50	50	50	50	50	55	60	+ 33·3	+ 25·0	41
278	279	280	285	287	287	287	288	287	287	288	288	289	·	+ 4·0	42
48	48	48	48	48	48	48	48	50	50	50	48	48	— 28·4	0·0	43
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	16	·	+ 6·7	44
99	97	105	110	108	108	107	110	113	113	113	94	57	·	— 42·4	45
131	130	133	131	119	112	117	122	124	123	123	123	126	·	— 3·8	46
164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	·	0·0	47
80	80	81	82	83	82	83	83	83	84	84	84	85	·	+ 6·3	48
24	23	22	23	24	25	25	28	33	34	36	29	24	·	0·0	49
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	·	0·0	50
16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	+ 166·7	0·0	51
33	33	33	33	33	33	33	33	32	32	32	32	33	·	0·0	52
21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	24	+ 14·3	+ 14·3	53
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	·	0·0	54
1135	1135	1130	1125	1130	1125	1125	1130	1130	1125	1130	1125	1220	+ 69·4	+ 7·5	55
895	895	895	890	890	895	895	895	890	890	890	885	975	+ 69·6	+ 8·9	56
630	634	635	633	634	634	634	634	636	634	636	637	679	+ 69·8	+ 7·8	57
331	328	326	324	324	324	324	324	325	324	325	326	365	+ 56·7	+ 10·3	58
517	517	516	512	510	510	510	511	511	512	513	517	548	·	+ 6·0	59
506	506	505	502	500	500	500	501	502	502	503	506	545	·	+ 7·7	60

[1] Medeltal av julipriserna å gammal och augustipriserna å färsk vara.

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm	Södertälje	Uppsala	Nyköping	Eskilstuna	Linköping	Norrköping	Motala	Jönköping
1	Mjölk, oskummad	l	28	27	25	24	25	25	26	24	25
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	344	340	340	340	340	340	340	340	336
3	mat- (lands-)	»	324	328	330	335	335	326	324	322	315
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	239	228	222	242	245	231	238	214	204
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	170	170	170	170	170	170	170	170	170
6	Ägg, svenska, färska	»	206	203	201	200	188	190	198	186	190
7	Potatis: gammal	»	18	15	15	16	17	15	13	13	13
8	»	100 kg	—	—	1190	1200	1350	1017	1120	900	1000
9	färsk, svensk	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gula ärter, svenska	»	40	45	43	38	45	42	38	37	40
11	Bruna bönor	»	125	—	119	120	110	125	120	107	—
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	43	42	43	42	44	43	42	42	42
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	28	28	26	29	25	31	29	30	29
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	37	36	36	37	35	36	35	37	36
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	47	45	42	45	41	47	43	43	40
16	ris-, burma-, moulmein el. sv. prima	»	46	48	40	46	40	50	40	47	45
17	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	69	68	62	66	60	71	65	72	64
18	Rågbröd: hårt knäckebröd	»	96	100	82	86	79	89	83	89	89
19	sötlimpa eller siktbröd	»	73	74	86	65	66	75	79	66	68
20	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	57	48	50	48	44	55	55	62	52
21	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	165	105	144	153	147	148	155	134	134
22	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	88	74	113	77	70	97	95	75	75
23	billigaste sort » » mjölk	»	122	95	118	90	95	109	109	88	87
24	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	139	118	122	114	100	135	124	108	117
25	Nötkött, färskt: stek	»	256	245	270	216	242	227	224	214	225
26	soppkött	»	176	172	173	166	181	194	191	186	187
27	Kalvkött, stek: gödkalv	»	290	274	302	258	272	289	284	276	268
28	spädkalv	»	—	155	178	—	—	—	—	—	169
29	Fårkött, färskt, stek	»	286	289	291	287	293	297	313	279	257
30	Malet nötkött (köttfärs)	»	253	234	240	204	219	215	220	202	213
31	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	247	242	243	215	226	242	249	217	236
32	salt, svenskt (sidfläsk)	»	247	247	236	215	226	247	249	211	239
33	Fläskkorv, ej delikatess-	»	208	175	210	162	150	196	185	193	184
34	Fisk, färsk: abborre	»	125	119	131	115	115	136	114	103	135
35	gädda	»	184	173	176	158	161	185	152	157	178
36	sill	»	86	98	88	88	100	92	99	81	91
37	strömming	»	84	61	73	60	65	68	57	68	76
38	torsk	»	145	130	130	122	101	112	105	85	—
39	rödspotta (spätta)	»	153	173	161	154	164	155	174	148	155
40	kolja	»	132	126	137	128	131	140	146	113	120
41	Salt sill, prima islands-	»	65	58	52	63	55	63	60	58	65
42	Kaffe, rostat, santosblandning	»	316	305	296	289	272	299	313	292	284
43	Socker, bit-	»	45	46	48	47	47	47	47	46	48
44	Salt, matsalt	»	15	16	18	18	17	20	18	17	15
45	Äpplen, ät-	»	71	40	71	40	31	44	40	45	54
46	Apelsiner, medelstora	dussin	116	155	150	133	—	150	146	108	114
47	Bananer, prima	kg	155	155	160	165	165	160	155	160	165
48	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	99	81	90	91	74	95	82	77	79
49	Vitkål, svensk	»	25	23	12	26	24	28	16	20	18
50	Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	22	23	25	22	21	25	25	23	22
51	Svagdricka	l	25	18	18	16	15	20	25	15	15
52	*Elektrisk ström (inkl. div. avg.)*	kWh	25	30	23	38	30	32	32	33	35
53	Fotogen, Water White	l	24	23	22	22	22	23	24	21	23
54	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	10	20	15	19	20	13	14	—	19
55	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	1500	1300	1115	1075	1325	1215	1350	1260	1225
56	barr-, » »	»	1200	950	880	880	950	1040	1150	900	1000
57	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	625	630	658	650	665	690	630	650	700
58	hushålls-(fyrkol), prima,	»	305	292	334	300	308	350	300	378	400
59	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	556	486	589	480	500	547	543	610	538
60	c:a 40–60 el. 60–80 mm,	»	495	471	540	480	500	495	509	601	560

Värnamo	Växjö	Kalmar	Västervik	Visby	Karlskrona	Kristianstad	Malmö	Lund	Landskrona	Hälsingborg	Ystad	Halmstad	Varberg	Göteborg	Lysekil	
24	22	26	24	26	25	24	25	25	24	24	24	24	24	27	24	1
335	330	340	333	335	338	335	335	335	335	335	335	340	340	345	350	2
307	323	323	323	324	321	325	—	—	—	310	—	328	315	332	322	3
238	207	219	217	220	222	218	213	204	227	214	218	208	218	235	218	4
170	170	169	168	170	170	170	170	170	170	170	170	170	174	170	170	5
176	165	177	178	173	181	183	187	186	179	181	179	183	181	204	172	6
12	14	13	11	17	14	13	13	13	14	12	14	12	12	16	21	7
1000	950	1096	—	1000	1000	—	972	980	1071	969	1120	920	1020	1100	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
43	45	40	38	45	47	45	45	44	45	48	44	51	43	35	44	10
120	130	120	93	120	80	—	90	121	96	97	100	101	111	—	123	11
42	44	41	42	44	43	42	43	42	43	43	42	42	43	44	44	12
26	31	26	26	26	28	26	27	30	28	27	27	27	25	26	28	13
36	39	35	36	36	37	35	37	37	37	37	36	36	35	36	36	14
44	45	40	43	45	43	43	45	41	46	45	45	43	42	42	44	15
48	50	44	40	46	44	48	50	49	48	47	47	43	43	45	44	16
66	62	68	64	68	71	66	69	71	69	68	71	69	66	74	71	17
82	85	87	87	89	94	88	98	94	87	84	79	86	79	90	83	18
57	53	58	60	62	64	49	48	52	51	57	48	54	61	71	62	19
43	42	44	40	48	54	40	39	40	41	45	36	45	45	55	55	20
142	150	126	150	118	145	158	140	149	131	113	148	127	102	137	137	21
66	67	84	100	85	101	—	87	—	—	—	59	—	68	98	87	22
77	89	94	88	99	118	118	91	93	87	77	80	91	103	119	88	23
117	115	97	120	117	116	117	96	115	107	105	92	95	83	128	123	24
216	220	189	212	219	230	191	240	235	246	249	220	218	203	241	231	25
176	160	167	174	176	198	147	185	192	191	210	190	188	172	189	183	26
256	250	243	279	251	270	262	330	279	275	280	267	254	216	271	281	27
—	160	168	160	—	—	148	180	170	165	183	172	163	—	167	168	28
245	240	239	258	231	261	263	260	249	250	248	—	267	227	306	256	29
199	200	190	219	209	223	197	200	200	215	239	204	208	200	220	217	30
220	220	203	240	229	208	209	220	220	222	212	196	226	211	254	228	31
223	224	217	243	232	204	225	250	260	240	229	225	248	224	255	227	32
190	150	160	169	184	180	164	151	147	148	167	133	194	180	180	153	33
113	113	100	63	130	90	141	119	124	—	125	110	140	103	130	—	34
163	163	150	150	178	148	165	175	186	179	194	190	196	171	177	—	35
69	62	—	—	—	—	81	86	85	88	84	—	93	84	57	59	36
73	62	66	60	60	57	62	66	73	—	77	68	82	78	80	—	37
85	100	51	58	94	46	76	64	64	57	60	53	70	48	59	58	38
144	140	150	—	160	147	161	139	136	144	147	144	145	121	159	136	39
108	130	100	—	—	—	150	133	143	—	138	140	107	104	82	91	40
65	60	50	61	70	61	—	65	53	60	50	55	60	56	78	63	41
287	280	267	290	297	318	279	274	294	284	277	286	290	280	298	285	42
48	48	47	46	51	48	46	46	45	47	47	46	49	47	47	47	43
17	20	15	15	18	15	15	17	15	15	16	15	15	15	15	15	44
65	33	88	50	55	45	54	75	79	64	73	45	52	43	64	43	45
120	140	—	—	123	110	—	—	135	—	125	—	117	98	138	112	46
165	165	165	165	165	165	160	155	155	160	160	160	160	160	155	160	47
80	90	80	85	91	78	84	90	76	90	81	84	70	74	93	81	48
23	20	24	43	20	22	38	—	15	14	16	20	16	20	25	27	49
22	22	25	22	26	24	25	23	24	25	24	24	26	22	24	22	50
15	18	17	15	15	13	14	15	12	12	12	10	14	12	15	15	51
31	39	37	39	39	37	22	36	30	35	30	32	35	37	25	34	52
23	21	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	25	24	24	53
—	—	20	16	19	17	15	15	15	16	13	16	—	—	12	—	54
925	1100	1065	1100	1500	1100	1300	1915	1500	1500	1900	1500	1255	1100	2060	1450	55
650	900	680	1000	1000	700	1100	1815	1300	1400	1800	1300	1050	900	1660	1200	56
800	750	—	700	750	700	685	600	700	640	725	653	650	560	646	550	57
600	475	—	365	450	300	285	260	250	—	360	343	331	275	356	273	58
673	—	500	603	644	486	500	499	475	510	560	495	580	510	491	520	59
673	—	517	560	627	544	500	482	475	—	552	489	560	490	455	470	60

	Varuslag	Kvantitet	Vänersborg	Borås	Lidköping	Tidaholm	Karlstad	Filipstad	Arvika	Örebro	Västerås
1	Mjölk, oskummad	l	24	26	23	23	26	25	29	26	25
2	Smör: bords- (mejeri-)	kg	343	350	345	340	340	340	340	335	340
3	mat- (lands-)	»	310	326	325	315	315	320	272	314	330
4	Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	226	215	224	218	228	212	240	215	220
5	Bordsmargarin, ej smörblandat	»	170	170	176	170	170	170	170	170	177
6	Ägg, svenska, färska	»	172	194	172	163	197	196	174	183	208
7	Potatis: gammal	»	20	15	14	14	15	16	14	13	14
8	»	100 kg	1225	1177	1220	1111	1273	—	—	1100	1211
9	färsk, svensk	kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gula ärter, svenska	»	49	45	42	45	48	44	45	38	34
11	Bruna bönor	»	123	120	122	125	93	123	110	90	96
12	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	43	42	43	43	43	44	43	42	42
13	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	29	28	27	28	25	25	27	28	26
14	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	36	36	36	36	37	37	36	35	36
15	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	44	40	42	44	44	44	44	40	42
16	ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	49	45	44	47	40	46	45	38	44
17	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	69	69	68	66	68	60	69	65	60
18	Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	89	89	83	81	93	85	90	79	85
19	sötlimpa eller siktbröd	»	77	80	71	67	73	57	69	60	63
20	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	67	52	63	45	61	55	59	53	50
21	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	156	171	121	140	180	160	160	126	153
22	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	96	95	71	72	93	80	66	75	76
23	billigaste sort	»	111	104	71	82	103	75	86	97	81
24	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	111	133	120	81	101	80	108	107	127
25	Nötkött, färskt: stek	»	225	214	229	220	237	220	236	257	246
26	soppkött	»	187	183	175	175	178	180	169	175	170
27	Kalvkött, stek: gödkalv	»	270	240	263	250	271	280	269	275	286
28	spädkalv	»	150	—	153	160	—	—	158	170	—
29	Fårkött, färskt, stek	»	242	280	252	253	274	300	232	268	282
30	Malet nötkött (köttfärs)	»	223	199	200	220	220	192	201	224	232
31	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	263	235	230	220	230	232	234	222	232
32	salt, svenskt (sidfläsk)	»	270	243	234	220	230	233	230	215	230
33	Fläskkorv, ej delikatess-	»	196	170	200	150	170	158	180	180	198
34	Fisk, färsk: abborre	»	100	121	98	118	132	120	101	117	118
35	gädda	»	140	175	135	167	151	150	131	164	172
36	sill	»	95	84	88	89	96	70	70	88	94
37	strömming	»	80	70	70	80	70	62	75	69	60
38	torsk	»	125	78	84	111	105	100	110	94	107
39	rödspotta (spätta)	»	165	147	154	139	148	150	—	161	153
40	kolja	»	115	110	140	110	117	108	140	123	126
41	Salt sill, prima islands-	»	68	67	68	66	65	60	65	59	53
42	Kaffe, rostat, santosblandning	»	290	283	288	283	299	289	312	280	278
43	Socker, bit-	»	47	48	47	48	49	49	49	46	48
44	Salt, matsalt	»	15	18	19	15	15	17	15	15	15
45	Äpplen, ät-	»	79	40	65	40	47	53	35	33	52
46	Apelsiner, medelstora	dussin	115	143	134	120	142	—	—	100	114
47	Bananer, prima	kg	160	160	165	165	165	165	165	165	165
48	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	83	96	80	80	80	79	80	80	87
49	Vitkål, svensk	»	30	20	18	25	25	—	30	20	25
50	Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	28	25	22	22	27	22	22	22	22
51	Svagdricka	l	18	16	14	14	15	15	20	15	13
52	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	35	33	25	35	34	37	27	30	26
53	Fotogen, Water White	l	24	22	24	23	24	25	26	26	22
54	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	19	—	19	—	18	—	—	14	18
55	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	1450	1220	1300	1450	1100	1100	1100	1240	1195
56	barr-, » »	»	1050	930	900	875	900	800	875	1115	960
57	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	650	—	675	700	600	650	675	598	650
58	hushålls- (fyrkol), prima, »	»	363	—	350	—	325	400	375	538	300
59	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	571	—	718	—	534	520	570	553	538
60	c:a 40-60 el. 60-80 mm, »	»	639	—	684	—	556	520	570	559	544

Falun	Ludvika	Avesta	Mora	Gävle	Söderhamn	Sundsvall: staden	Sundsvall: sågv.-distr.	Kramfors	Östersund	Umeå	Vilhelmina	Luleå	Malmberget o. Gällivare	Kiruna	Samtliga orter	
26	26	26	26	26	26	25	25	25	27	28	28	30	29	28	**25**	1
345	344	345	345	342	345	354	349	340	344	340	340	355	345	350	**341**	2
340	316	339	334	328	345	236	329	325	324	327	283	346	331	328	**323**	3
208	215	215	227	194	212	221	207	218	210	198	202	200	210	215	**219**	4
170	170	170	167	170	170	168	170	170	170	170	170	170	165	170	**170**	5
200	209	202	205	194	211	209	206	208	218	211	205	218	215	216	**193**	6
14	14	15	15	12	14	16	15	14	18	13	—	17	17	15	**15**	7
1283	—	1100	1250	1013	1200	1225	1157	—	—	1150	1120	1400	1400	—	**1121**	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
42	43	43	38	38	48	46	44	41	41	57	46	44	53	55	**44**	10
—	110	113	98	115	95	101	104	100	120	97	105	107	120	120	**110**	11
45	43	43	43	45	44	44	44	44	44	46	44	44	45	47	**43**	12
28	25	27	27	27	27	28	26	27	27	29	29	30	27	30	**27**	13
36	35	37	37	35	37	36	37	38	37	40	38	38	37	39	**36**	14
42	40	44	43	39	48	47	46	44	43	45	45	45	45	47	**44**	15
45	35	46	42	45	43	50	47	43	46	35	48	41	45	50	**45**	16
64	57	60	61	57	65	66	62	66	69	65	64	65	58	65	**66**	17
78	76	77	75	75	84	78	77	85	83	83	80	79	81	85	**85**	18
80	63	73	66	63	72	79	71	75	70	70	75	75	76	75	**67**	19
60	52	—	—	50	68	64	62	—	60	54	—	48	50	—	**51**	20
140	133	147	145	166	180	162	148	160	149	165	120	150	175	159	**145**	21
100	77	74	77	96	92	93	80	74	76	82	75	75	90	77	**82**	22
116	92	—	—	102	110	103	94	100	118	—	—	—	—	—	**97**	23
133	119	133	125	120	142	138	122	130	118	118	120	120	108	112	**115**	24
239	253	218	220	229	250	219	205	210	208	206	185	235	245	268	**228**	25
184	159	174	188	153	167	169	161	171	165	149	160	184	189	198	**177**	26
262	283	255	296	275	272	264	245	300	300	—	—	330	288	300	**273**	27
173	—	163	174	161	180	177	154	163	160	187	160	181	181	168	**167**	28
277	260	256	280	280	267	256	212	240	244	287	220	272	232	242	**263**	29
225	228	210	230	223	236	212	205	209	228	233	190	237	238	244	**216**	30
258	241	237	235	211	234	235	219	230	228	225	215	253	240	238	**229**	31
255	230	238	240	203	230	235	220	243	240	230	200	248	240	250	**234**	32
181	177	170	175	170	182	176	172	172	165	175	130	179	176	193	**174**	33
148	140	150	125	100	80	135	112	116	123	75	100	—	—	75	**116**	34
190	200	202	175	180	150	200	177	165	181	150	125	128	—	104	**166**	35
—	—	—	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**84**	36
63	61	66	61	63	47	50	45	47	70	75	—	53	65	62	**66**	37
138	134	145	104	125	145	130	—	115	125	—	—	—	—	—	**96**	38
188	200	171	148	180	—	180	—	164	180	—	—	150	—	—	**156**	39
138	140	142	104	150	145	125	—	122	125	—	—	—	—	—	**125**	40
60	55	54	60	52	62	64	55	52	51	70	55	61	61	70	**60**	41
290	285	285	273	293	295	283	281	300	286	280	288	288	280	302	**289**	42
46	47	47	48	46	48	50	49	49	50	52	52	50	50	54	**48**	43
12	14	15	15	15	18	18	16	15	15	19	18	15	15	15	**16**	44
50	48	50	68	58	58	93	69	110	71	50	91	60	66	52	**57**	45
148	80	123	150	118	—	147	139	120	114	150	128	125	105	115	**126**	46
165	165	165	170	165	165	165	165	170	170	170	175	170	180	180	**164**	47
88	70	93	88	79	85	93	91	97	90	92	96	90	85	84	**85**	48
16	25	30	25	13	29	34	27	33	29	25	40	28	30	30	**24**	49
23	23	22	23	22	23	22	23	25	22	24	27	24	27	26	**24**	50
11	15	15	15	15	15	18	18	20	18	18	20	20	25	20	**16**	51
27	34	33	34	39	35	36	36	34	25	33	54	35	28	28	**33**	52
23	24	24	25	22	25	25	24	25	27	25	27	26	25	29	**24**	53
17	—	—	—	18	—	20	—	—	18	—	—	—	—	—	**17**	54
1100	1000	1000	1000	1050	900	1100	935	1000	1060	850	800	900	1000	1300	**1220**	55
1000	750	750	650	900	750	900	800	750	800	700	650	700	800	950	**975**	56
763	650	585	650	600	675	750	670	800	800	—	—	675	—	1050	**679**	57
450	300	310	450	310	360	383	370	450	435	450	—	350	—	550	**365**	58
682	525	520	583	535	577	450	471	467	700	—	—	591	—	—	**548**	59
682	500	490	552	584	582	460	490	445	668	—	—	613	708	—	**545**	60

Litteraturöversikt.

(September 1939.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

BRUNIUS, TH. Kjöpekraftutopien begraves. Arbeidsgiveren (Norge) 1939, nr 18.

DILLNER, G. Die einkommenpolitische Bedeutung landwirtschaftlicher Marktregelungen. Weltwirtschaftliches Archiv B. 50, s. 329.

FÖLDES, B. Mikrostatistik. Journal de la Société hongroise de statistique 1939, nr 1/2.

GUMBEL, E. J. Statistische Theorie der grössten Werte. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1939, nr 2.

LYON, F. E. Psychology and crime. The journal of criminal law and criminology 1939, nr 2.

The 25th session of the International labour conference. The I. L. O. Month by month 1939, nr 6/7.

Sverige.

ABRAHAMSEN, S. Rationalisering til Behandling i Sverrig. Arbejderen 1 sept. 1939.

BONOW, M. Ekonomisk beredskap. Kooperatören 1939, nr 17.

B[RUNIU]s, A. Statistiken som siare och moralist. Industria 1939, nr 19.

ERIKSSON, BERNHARD. Samhällets hjälpverksamhet. [Socialvårdskommitténs ordförande framhåller behovet av reformer i syfte att minska den nuvarande splittringen av socialvården.] Hertha 1939, nr 8/9.

FREDRIKSSON, KARL. Pessimisternas klubb. [Anm. och kritik av Centralförbundet för socialt arbete: Social årsbok.] Tiden 1939, nr 9.

HANDELSKAMMAREN I GEFLE. Återbäring och årsomsättningsrabatt. (Utlåtande.) Meddelanden från handelskammaren i Gefle 1938, nr 5.

HELLERN, B. Svensk rasjonaliseringsbetenkning. Norges industri 1939, nr 18.

LUNDBERG, G. Problem i krisen. S. A. P. information 1939, nr 17.

NILSSON, K.-G. Den svenska industriens kapitalinvesteringar åren 1938 och 1939. Kommersiella meddelanden 1939, nr 17.

QUENSEL, C.-E. Förslaget till folkbokföringens omorganisation. (Referat och kritik.) Statsvetenskaplig tidskrift 1939, nr 3.

STENBERG, S. Rationaliseringen. Syndikalismen 1939, nr 9.

SVENSKA LANDSKOMMUNERNAS FÖRBUND. Förslag till omorganisation av uppbördsväsendet och folkbokföringen. (Yttrande över 1936 års uppbördskommittés betänkande.) Landskommunernas tidskrift 1939, nr 9.

WIHLBORG, A. Folkbokföringsproblemet. Tidskrift för Göteborgs stads tjänstemän 1939, nr 6.

Bankrörelsen i krigstider. Finanstidningen 1939, nr 34.

Social försvarsberedskap. Sveriges fastighetsägaretidning 1939, nr 19.

Sociala problem. [Ur dr F. Croners bok »De svenska privatanställda».] Industritjänstemannen 1939, nr 9.

Statsbidrag till studiecirklarna. ABF — tidning för arbetarnas bildningsförbund 1939, nr 5.

Statsfinanserna. Finanstidningen 1939, nr 36.

Studiecirklar och luftskydd. Reformatorn 1939, nr 39.

Två murare som gått ur tiden. Sigfrid Hansson—Algot Rosberg. Kvartalsrapport för sv. murareförbundet 1939, nr 3.

Utvecklingen av frågan om ved- och träkolsförsörjningen under krig eller avspärrning. Skogsmannen 1939, nr 18.

Amerikas förenta stater.

COIT, ELEANOR G., & STARR, M. Workers' education in the United States. Monthly labor review juli 1939.

KIMMEL, L. H. Recent trends in the cost of government. The conference board economic record 1939, nr 7.

WIERS, P. Juvenile delinquency in rural Michigan. The journal of criminal law and criminology 1939, nr 2.

Finland.

LEPPO, M. Structural changes and cyclical movements in Finnish state taxation. Bank of Finland monthly bulletin 1939, nr 8.

TUDEER, A. E. The economic position in Finland in 1938. Bank of Finland monthly bulletin 1939, nr 1.

Frankrike.

ÖSTLIND, A. Reynauds ekonomiska politik. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 35—37.

Island.

Islands Arbejderlovgivning. Arbejdsgiveren (Danmark) 1939, nr 18.

Lettland.

VEIDEMANIS, R. La réglementation des conditions sociales de la population rurale en Lettonie. Le travail agricole 1939, nr 4.

Norge.

Inntekts- og formuesforhold blant ektepar i Oslo hvor både mann og kone har yrke. Statistisk månedsskrift 1939, nr 7.

Landsorganisasjonens skole innviet 28. juli. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1939, nr 8.

Schweiz.

HONEGGER, H. Die volkswirtschaftstheoretische Forschung in der Schweiz. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1939, nr 2.

Storbritannien.

GREENWOOD, M. The social distribution of university education [med diskussion]. Journal of the Royal statistical society 1939, nr 3.

Tyskland.

STRIEMER, A. Untersuchungen der sozialen Strukturveränderungen in Klein- und Mittelstädten. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 27.

Arbeitsrecht. Soziale Praxis 1939, nr 18.

Den tyska krigsekonomien. Industria 1939, nr 20.

Ungern.

KOVRIG, B. Sozialpolitik in Südosteuropa. III. Ungarn. Soziale Praxis 1939, nr 17.

Arbetarskydd.

ELMBERG, M. O. Avimning i färgerilokaler. Arbetarskyddet 1939, nr 7/8.

FRANKENSTEIN, LUISE. Women in industrial welfare work. International labour review sept. 1939.

Back to work after accidents. Labour sept. 1939.

Yrkessjukdomarnas bekämpande. Sv. bergs- & brukstidning 1939, nr 9.

Sverige.

CHRISTIERNSSON, Y. Propaganda och pristävlingar i skyddsarbetets tjänst. (Föredrag.) Arbetarskyddet 1939, nr 7/8.

Föreskrifter till förebyggande av olycksfall. Verkstäderna 1939, nr 9.

Kampen mot yrkessjukdomarna. Från svenska bruk 1939, nr 8.

Kanada.

Workmen's compensation [in Canada]. Labour sept. 1939.

Tyskland.

FRANZ, R. Unfallschutz im Sägewerkskeller. Reichsarbeitsblatt 1939. nr 26.

JEROSCH. Arbeitsfürsorge im Dienste des Arbeitseinsatzes von Erwerbsbeschränkten. Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege juli aug. 1939.

Neuartige Schutzvorrichtungen. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 26.

Ungern.

The organisation of safety services in industrial undertakings in Hungary. Industrial safety survey 1939, nr 4.

Arbetslön och arbetstid.

GIERTZ, A. Vi och engelsmännen. [De butiksanställdas löner och arbetsförhållanden i England och Sverige.] Handelsarbetaren 1939, nr 9.

Sverige.

MALMSTRÖM, C. G. »De svenska privatanställda». [Anmälan.] Industritjänstemannen 1939, nr 8.

NORDGREN, OLIVIA. Ordnade arbetsvillkor för hembiträden. S. A. P. information 1939, nr 16.

NYSTRÖM, B. Arbetsförtjänsterna i skogarna 1922—1939. Skogen 1939, nr 18.

Arbetslön vid inkallelse till militärtjänstgöring. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 9.

Rationell butikstid. Handelsarbetaren 1939, nr 9.

Torparnas semesterrätt. Lantarbetaren 1939, nr 37.

Amerikas förenta stater.

Hours of work in the United States in 1938. Industrial and labour information 25 sept. 1939.

Finland.

LEHTINEN, A. Arbetstiden i lantbruket. Social tidskrift 1939, nr 8.

Arbetslönerna i statens arbeten åren 1936—1938. En statistisk utredning. Social tidskrift 1939, nr 8.

Finlands nye lov om arbejderferier. Arbejdsgiveren (Danmark) 1939, nr 19.

Frankrike.

JARRY, R. Recherches statistiques sur le salaire vital de la famille en France. (Diskussion.) Journal de la société de statistique de Paris 1939, nr 8/9.

Wartime measures concerning wages, hours, etc., in France. Industrial and labour information 18 sept. 1939.

Tyskland.

Wartime measures concerning wages, hours, etc., in Germany. Industrial and labour information 18 sept. 1939.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

La readaptation professionnelle des chômeurs en Angleterre et en France. Revue du travail 1939, nr 9.

Sverige.

BERGVALL, A. Arbetslöshetskassan. Målarnas facktidning 1939, nr 9.

HÖJER, SIGRID. Den partiella arbetskraftens problem och moderna vanföreproblem. (Föredrag.) Sv. vanföretidskrift 1939, nr 8.

JEANSSON, ALICE. Arbetsförmedling för småjobb och deltidsarbeten? Sunt förnuft 1939, nr 7.

— Hemmens arbetshjälpsfråga. Sunt förnuft 1939, nr 7.

JERNEMAN, T. De intellektuellas arbetsmarknad i Sverige. [Ref. av föredrag.] Tidskrift för handelstjänstemannaförbundet 1939, nr 6.
LANDSORGANISATIONEN. Anställningsrätt vid fullgörandet av tjänsteplikt. (Yttrande.) Fackföreningsrörelsen 1939, nr 39.
NORDSTRÖM, G. H. Arbetslöshetsläget vid krigsutbrottet 1914. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 38.
SEGERBERG, G. Extralärarbyråns höstrapport. Tidning för Sveriges läroverk 1939, nr 19.
Arbetsförmedling för centralförvaltningen. Tidskrift för den centrala statsförvaltningens tjänstemän 1939, nr 3.
Arbetsmarknaden under krigstid. Tiden 1939, nr 9.
Betänkande angående tuberkuloseftervården. Tidskrift för fattigvård 1939, nr 5.
Hembiträdesproblemet. Reformatorn 1939, nr 39.
Social årsbok och den partiella arbetskraftens problem. Tidskrift för fattigvård 1939, nr 5.

Amerikas förenta stater.

DAMGAARD, ELLY. U. S. A.'s Foranstaltninger for unge Arbejdslöse. Socialt Tidsskrift 1939, nr 7/8.

Frankrike.

Le »Code du chômage» français. Revue du travail 1939, nr 9.

Norge.

Eldre arbeideres vanskelighet ved å finne arbeide. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1939, nr 8.

Schweiz.

Compulsory labour service in Switzerland. Industrial and labour information 25 sept. 1939.

Storbritannien.

Emergency measures in Great Britain. Industrial and labour information 25 sept. 1939.
Den engelska arbetsmarknaden under krig. Tiden 1939, nr 9.

Tyskland.

LETSCH. Die Beschränkung des Arbeitsplatzwechsels im Kriege. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 27.
WEISS, H. Die Zuspitzung der Landarbeitsfrage — eine Folge der Entwicklung der letzten 50 Jahre. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 25.
Arbeitslosenhilfe. Soziale Praxis 1939, nr 18.
Einsatz der Frau. Soziale Praxis 1939, nr 18.
Wirtschaft und Arbeitseinsatz. Soziale Praxis 1939, nr 18.

Befolkningsfrågan.

Sverige.

EKDAHL, G. Framtidens förgubbning — ett stadsnäringarnas problem. Kooperatören 1939, nr 17.
Befolkningsfördelningen och inkomstförhållanden på den svenska marknaden. Affärsekonomi 1939, nr 12.

Estland.

HYRENIUS, H. Folkbokföring och befolkningsstatistik i Estland. Statsvetenskaplig tidskrift 1939, nr 3.

Frankrike.

Den franske Familie og det franske Fødselsproblem. Udenrigsministeriets Tidsskrift 31 aug. 1939.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

A[LM], U[LLA]. Vår mening [angående hyresnivån i Stockholm]. Vår bostad 1939, nr 18.
HANDELSKAMMAREN I GEFLE. Byggnadsindustrien i Sverige. (Utlåtande.) Meddelanden från handelskammaren i Gefle 1938, nr 5.
LIDÉN, B. A. Dyrortsgrupperingens hyresräkning. Sv. trafiktidning 1939, nr 39.
OLJELUND, S. Social byggnadsverksamhet. Byggnadsträarbetaren 1939, nr 9.
YVE, H. Den nya hyreslagen. S. A. P. information 1939, nr 16.
Byggnadsverksamheten i ofärdstider. Finanstidningen 1939, nr 37.
Byggnadsverksamheten och krisen. Byggnadsvärlden 1939, nr 38.
Krigsriskförsäkring av byggnader. Sveriges fastighetsägaretidning 1939, nr 19.

Danmark.

ADAMSON, EINAR. Bostadsdomstolen i Köpenhamn. Hyresgästen 1939, nr 18.

Frankrike.

GEIJER, L. Fransk hyresgäströrelse. Vår bostad 1939, nr 17.

Soc. rådsrepublikernas union.

Bostadsproduktionen i Sovjet-Ryssland. Kvartalsrapport för sv. murareförbundet 1939, nr 3.

Storbritannien.

Building and loan associations in Great Britain, 1938. Monthly labor review juli 1939.

Tyskland.

Die Bautätigkeit im Deutschen Reich im Jahre 1938. Vierteljahrsh. zur Statistik des Deutschen Reichs 1939, nr 2.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

HIRSCH, A. Det nordiska social-filantropiska samarbetet. Mötet i Oslo juni 1939. Tidskrift för fattigvård 1939, nr 5.

Sverige.

SJÖDÉN, B. Behandlingen av psykiskt sjuka å ålderdomshem. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1939, nr 9.

STRÖM, T. Nya strömningar inom barnavården. (Föredrag.) Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1939, nr 9.
WEDHOLM, O. Trist liv på anstalt för gamla. Vår bostad 1939, nr 18.
Familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring. Kommittéförslag framlagt. Tidskrift för fattigvård 1939, nr 5.
Förbättrad familjehjälp. [Förslag av sociala försvarsberedskapskommittén.] Folkskollärarnas tidning 1939, nr 36.
Kommunerna och familjebidragen under krigstjänstgöring m. m. Sv. stadsförbundets tidskrift 1939, nr 7.
Preliminära uppgifter om fattigvården under 1937. Tidskrift för fattigvård 1939, nr 5.

Amerikas förenta stater.

Crippled children on state registers. The child mars 1939.

Norge.

BONNEVIE, MARGARETE. Barnetrygdkomiteens mindretallsinnstilling. Socialt arbeid 1939, nr 7.
PARR, HELGA E. Barnetrygden. Socialt arbeid 1939, nr 7.

Storbritannien.

RHODES, E. C. Juvenile delinquency. [Med diskussion.] Journal of the Royal statistical society 1939, nr 3.

Tyskland.

ZSCHUCKE. Unterstützung für Dienstverpflichtete. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 27.
Familienunterstützung. Soziale Praxis 1939, nr 18.

Föreningsväsen.

CASPARSSON, R. Fackföreningsinternationalens kongress. Gruvindustriarbetaren 1939, nr 9.
CHRISTENSEN, C. Individualism och gemenskap. Syndikalismen 1939, nr 9.
Textilarbetareinternationalens kongress [i Stockholm]. Textilarbetaren 1939, nr 3.

Sverige.

HÅSTAD, E. [Anm. av] Tage Lindbom: Den svenska fackföreningsrörelsens uppkomst och tidigare historia 1872—1900. Statsvetenskaplig tidskrift 1939, nr 3.
SÖDERLUND, G. Företaget och tjänstemännen. (Föredrag.) Arbetsledaren 1939, nr 16.
Är »organisationstvång» tillåtet? Den gällande lagen om föreningsrätt och dess verkan. Målarnas facktidning 1939, nr 9.

Amerikas förenta stater.

SEABLES, E. The united mine workers of America. Labor information bulletin 1939, nr 7.

Italien.

OLSSON, MAGNUS. Den italienska arbetarrörelsens undergång och fascismens seger. Skogsindustriarbetaren 1939, nr 17.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

QUARNÅ, K. Redogörelse för en undersökning av arbetarnas hälsotillstånd vid ett större industriellt företag. Hygienisk revy 1939, nr 9.
WERSÄLL, J. Är en i modern mening tillfredsställande hälso- och sjukvård på landsbygden tänkbar inom nuvarande organisationsram? Sv. läkartidningen 1939, nr 39.
Bristerna i Stockholms sjukhusförvaltning. Sunt förnuft 1939, nr 7.

Amerikas förenta stater.

PRESTON, J. The obstetric problem in rural areas. The child april 1939.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

Jordbruket och försvarsberedskapen. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 9.
Statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk. Hushållningssällskapens tidskrift 1939, nr 6.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

ANDERSSON, GUNNAR. Studiet av huvudavtalet. Metallarbetaren 1939, nr 37.
AN[DERSSON], R[UBEN]. Avtal slutet mellan tjänstemannaförbundet för hotell- och restauranger och de båda arbetsgivareorganisationerna inom näringsgrenen. Restaurangtjänstemannen 1939, nr 8.
MALMSTRÖM, C. G. Daco-organisationernas förhandlingsarbete. (Ref. av föredrag.) Industritjänstemannen 1939, nr 9.
[PETERSSON, GUNNAR.] Arbetsgivareföreningen och tjänstemännen. Industritjänstemannen 1939, nr 8.
Fred vid statens kroppssjukhus. Sv. läkartidningen 1939, nr 38.
Huvudavtalet. Grafia 1939, nr 8/9.
Restaurantkassörskorna äro arbetsledare. Restauratören 1939, nr 18.
Strejkbeslutet vid Serafimerlasarettet och blockaden vid Karolinska sjukhuset. Industria 1939, nr 20.

Finland.

Strejkrörelser i Finland. Industria 1939, nr 20.

Island.

Isländska lagar om medling och skiljedom. Industria 1939, nr 20.

Kooperation.

SELOVE, M. Co-operatives in foreign countries, 1935 to 1937. Monthly labor review juli 1939.

Co-operative societies throughout the world. International labour review sept. 1939.
Rochdalejubileets värdiga firande. Kooperatören 1939, nr 17.

Schweiz.

HANDSCHIN, H. Die Sozialleistungen des VSK und seiner Verbandsvereine zugunsten ihrer Angestellten. Schweiz. Konsum-Verein 1939, nr 34—38.

Storbritannien.

LAMMING, G. N. Kooperationen och enhetsprisföretagen i England. Kooperatören 1939, nr 16—17.

Levnadskostnader.

Dollarn och pundet. Affärsvärlden 1939, nr 37.

Sverige.

APELQVIST, S. Kravet växer starkare. [Kostransoneringssystem.] Vi 1939, nr 37.
BOALT, G. Landsbygdens skolgång. Hertha 1939, nr 8/9.
BONOW, M. Sveriges livsmedelsförsörjning vid avspärrning. Kooperatören 1939, nr 16.
— Vår livsmedelsförsörjning — animalieproduktionen. Finanstidningen 1939, nr 37.
— Vår livsmedelsförsörjning just nu. Finanstidningen 1939, nr 35.
B[RUNIU]S, A. Hamstern. Industria 1939, nr 19.
HANSSON, NILS. Våra brödsäds- och sockertillgångar. Landtmannen 1939, nr 39.
HENRIKSSON, T. Utjämning av detaljhandelspriserna på socker. Köpmannen 1939, nr 38.
KLARIN, EDITH. Aktuella näringsfrågor. Husmodersförbundets medlemsblad 1939, nr 9.
L[ÅNSTRÖ]M. K. Ransonering av livsmedel. Signalen 1939, nr 39.
ODHE, TH. Ransonering och försvarsekonomi. Kooperatören 1939, nr 16.
RASMUSSON, L. Livsmedel böra lagras modernt även i vårt land. Köpmannen 1939, nr 36.
STENSGÅRD, A. H. Jordbruket under krissituationen. Landtmannen 1939, nr 36.
— Marknadsläget för brödsäd. (Radioföredrag.) Landtmannen 1939, nr 38.
STOCKHOLMS FASTIGHETSÄGAREFÖRENING. Socialstyrelsens hyresindex missvisande. Sveriges fastighetsägaretidning 1939, nr 18.
ZACHRISON, A. 1914 och nu. Landtmannen 1939, nr 36.
Dyrortsgrupperingen uppskjutes? Sv. trafiktidning 1939, nr 38.
Goda reserver för vår folkförsörjning. S. A. P. information 1939, nr 17.
Kristidsåtgärder, som beröra handeln. Handelsbladet 1939, nr 36.
Landets försörjning med ved och träkol. Skogen 1939, nr 18.
Mot inflationsfaran. Sv. trafiktidning 1939, nr 38.
Prissubventionering och inflationsfara. Sunt förnuft 1939, nr 7.
Ransonering eller icke? Köpmannen 1939, nr 38
Underlättande av landsbygdselevers vistelse vid läroanstalter. Sv. stadsförbundets tidskrift 1939. nr 7.
Vår bränsle- och drivmedelsförsörjning. Skogsindustriarbetaren 1939, nr 18.

Amerikas förenta stater.

GAINSBRUGH, M. R. Consumption expenditures in the United States, 1909—1937. The conference board economic record 1939, nr 6.
Cost of living in northern and southern towns. Labor information bulletin 1939, nr 7.
Differences in living costs in northern and southern cities. Monthly labor review juli 1939.

Finland.

LINDBERG, V. New Finnish wholesale price index. Bank of Finland monthly bulletin 1939, nr 4.

Kina.

LINDSTEDT, H. Le régime alimentaire de la population chinoise. Revue internationale d'agriculture 1939, nr 8.

Tyskland.

HELANDER, S. Nya vägar för konsumtionsforskningen ha beträtts i Tyskland. Köpmannen 1939, nr 37.
Tysk livsmedelsförsörjning på kolbas. Sv. bergs- & brukstidning 1939, nr 9.

Ungern.

SZONYI, J. La nouvelle série des indices des prix de gros en Hongrie. Journal de la Société hongroise de statistique 1939, nr 1/2.

Lärlingsväsen och yrkesorientering.

T[UNELLI], C. Fjärde nordiska yrkesskolmötet i Helsingfors. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1939, nr 6.
[WILLÉN, G.] IV Nordiska yrkesskolmötet. Sv. hantverkstidning 1939, nr 17.
Yrkesvalets frihet och några av dess förutsättningar. Sv. lärartidning 1939, nr 39.

Sverige.

Arbetslöshet och yrkesutbildning. Förbundskamraten 1939, nr 9.
Yrkesorienteringen på frammarsch. Sv. lärartidning 1939, nr 38.

Danmark.

MONTAN, K. Yrkesvägledning i Danmark. Metallarbetaren 1939, nr 35.

Kanada.

EASTMAN, S. M. Workers' education in Canada. International labour review sept. 1939.

Norge.

Omkring yrkesopplæringsproblemet. Arbeidsgiveren 1939, nr 18.

Nykterhetsfrågan.

HERCOD, R. Det internationella nykterhetsarbetet under kriget. Reformatorn 1939, nr 39.
HYNNINEN, E. Hurudan ter sig alkoholfrågan i världen för närvarande? Tidskrift för alkoholpolitik 1939, nr 3.
STRECKER, R. Till frågan om alkohol och etik. Tirfing 1939, nr 4.
STÖCK, G. De internationella idrottsmännens ställning till alkoholen. Tirfing 1939, nr 4.

Sverige.

AXELMAN, A. Svensk krönika [i nykterhetsfrågan]. Tirfing 1939, nr 4.
F[URUSKOG], J. Höjd rusdrycksbeskattning — men i vilken form? Reformatorn 1939, nr 40.
G[AH]N, H. Alkoholkonsumtionen i Sverige och grannländerna år 1938. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 9.
Utminutering av pilsnerdricka. Sv. livsmedelstidning 1939, nr 18.

Danmark.

Den nya danska utskänkningslagen. Restauratören 1939, nr 19.

Finland.

LINTURI, A. Betjäningsavgiften ur alkoholpolitisk synpunkt. Tidskrift för alkoholpolitik 1939, nr 3.

Socialförsäkring.

LANGE-NIELSEN, F. Invaliditetsbedömmelsen. Noen bemerk inger med særlig sikte på invaliderente (invalidepensjon). Nordisk försäkringstidskrift 1939, nr 4.
Sickness insurance reciprocity among northern European countries. Industrial and labour information 11 sept. 1939.

Sverige.

LIEDSTRAND, E. Anslutning till central pensionskassa eller bildandet av en egen? Sv. stadsförbundets tidskrift 1939, nr 7.
LJUNGQVIST, G. Aktuella krigsförsäkringsfrågor. Sunt förnuft 1939, nr 7.
SUNDELIN, F. Kuranstaltsvårdens utveckling. Folkpensioneringen 1939, nr 7.
Lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg anställda. Nautisk tidskrift 1939, nr 9.
Pensionsstyrelsens invaliditetsförebyggande verksamhet under år 1938. Folkpensioneringen 1939, nr 7.
Social omvårdnad. Livsmedelsarbetarna och folkpensionerna. Mål och medel 1939, nr 9.
Städernas utgifter för folkpensionering och barnbidrag. Sv. stadsförbundets tidskrift 1939, nr 7.

Amerikas förenta stater.

CORSON, J. J. Advances in old age security Survey midmonthly 1939, nr 9.

Danmark.

FRÖLING. Sygekassebetingelserne i Aldersrentesager. Socialt Tidsskrift 1939, nr 7/8.

Frankrike.

French unemployment-insurance laws. Monthly labor review juli 1939.

Island.

BORBERG, L. P. Islands Sygekassevæsen. Sv. sjukkasse-tidning 1939, nr 9.

Italien.

DEL GIUDICE, R. La réforme fasciste de la prévoyance sociale. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1939, nr 3.
Social insurance in Italy. Industrial and labour information 4 sept. 1939.

Nederländerna.

Social insurance in the Netherlands. International labour review sept. 1939.

Norge.

ULSAKER, B. Sosiallovkomitéens forslag til ny syketrygdlov. (Föredrag.) Socialt arbeid 1939, nr 7.

Polen.

PIOTROWSKI, J. Der Stand der Sozialversicherung in Polen. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1939, nr 3.

Storbritannien.

LOTHERINGTON, J. Engelske pensjonsordninger. (Föredrag.) Nordisk försäkringstidskrift 1939, nr 4.

Syd-Amerika.

SMITH, ANNA K. Mothers and children under social insurance in Latin America. The child juni 1939.

Tyskland.

NOLTING, E. Das Kriegsrisiko der Lebensversicherten. Der deutsche Volkswirt 22 sept. 1939.
Sozial- und Privatversicherung. Soziale Praxis 1939, nr 18.
Wartime measures in German sickness insurance. Industrial and labour information 25 sept. 1939.

Ungern.

SÓS, E. Die Lasten der Sozialversicherung in Ungarn. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1939, nr 3.

Ut- och invandring.

International assistance to refugees. Industrial and labour information 11 sept. 1939.

Sverige.

SJÖGREN, S. Flyktingen såsom socialt problem. C. P. F:s medlemsblad 1939, nr 4.

Amerikas förenta stater.

New immigration and naturalisation legislation in the United States. Industrial and labour information 25 sept. 1939.

Venezuela.

ULRICHSEN, H. F. Udvandringen til Venezuela. Socialt Tidsskrift 1939, nr 7/8.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

(Delvis med särskilda anmälningar.)

BOALT, CARIN. 27 000 måltider. En undersökning av kostvanor. Sthlm 1939.

Kooperativa förbundet har genom sina studiegrupper insamlat material belysande kostvanorna inom 368 familjer tillhörande arbetar- och tjänstemannaklasserna i Stockholm och vissa andra städer och orter. Deltagarna i undersökningen ha under en vecka fört bl. a. anteckningar över varje måltid, som envar av familjemedlemmarna intagit, med uppgift om födans beskaffenhet och ungefärliga kvantitet (i portioner o. dyl.) samt tidpunkten för dess intagande. Härigenom ha upplysningar erhållits om antalet måltider per familj och per person, om skilda åldrars och köns kostvanor samt måltidernas fördelning på dagen m. fl. förhållanden, vilka icke belysas genom de vanliga hushållsbudgetundersökningarna. De uppgifter, som lämnas angående födans kalorivärde, äro av naturliga skäl ganska osäkra. Förf. har även bedömt kostens kvalitativa egenskaper och grupperat deltagarna efter graden av dietens lämplighet. (Jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 258.)

MC DOUGALL, F. L. Föda och välstånd. Med en efterskrift av E. Abramson. Sthlm 1939.

Förf. påvisar inledningsvis det betydande arbete, som inom Nationernas förbund nedlagts på att lära allmänheten förstå, att staternas ekonomiska politik direkt angår individens välstånd, samt att betrakta de ekonomiska företeelserna icke ur produktionens utan ur komsumtionens synvinkel. I anslutning därtill lämnas en översikt över förbundets undersökningar rörande folknäringen och dennas samband med levnadsstandarden. Bristerna i näringstillförseln visas bero huvudsakligen på en otillfredsställande konsumtion av s. k. skyddsfödoämnen. En förbättring i detta hänseende skulle kunna åstadkommas 1) genom att höja de lägre inkomsttagarnas välstånd, 2) genom att reducera priserna på sådana födoämnen som spannmål och socker, varigenom mera skyddsfödoämnen kunde inköpas eller 3) genom att sänka priserna på skyddsfödoämnena. De i den andra av dessa punkter angivna åtgärderna synas tilldraga sig stort intresse, och i anslutning därtill har professor E. Abramson i en efterskrift skisserat de verkningar, som skulle kunna antagas inträda vid tillämpning av en sådan teori på den svenska jordbruks- och näringspolitiken.

SVENSK NYKTERHETSLAGSTIFTNING. Författningar angående alkoholförsäljning och alkoholistvård m. m. Sthlm 1939.

I en volym av bekvämt handboksformat ha sammanförts ett 30-tal lagar, kungl. förordningar och kungörelser i alkoholfrågan. Författningarna, som utan några kommentarer återgivits fullständigt eller undantagsvis i utdrag, ha ordnats systematiskt under följande fyra rubriker: försäljningslagstiftning, tillverknings- och beskattningslagstiftning, lagstiftning mot fylleri och olovlig befattning med rusdrycker samt alkoholistvårdslagstiftning. Över hälften av utrymmet upptages av den förstnämnda avdelningen, där bestämmelserna rörande försäljningen av rusdrycker, pilsnerdricka, alkoholhaltiga preparat, skattefri sprit och alkoholhaltiga drycker m. m. återgivas. I sista avdelningen återfinnas utom lagen om behandlingen av alkoholister och gällande kungörelser om bestridande av kostnaderna för alkoholistvården o. dyl. ett utdrag ur motorfordonsförordningen. Handboken torde vara välkommen både bland funktionärer och andra samhällsgrupper, som ha att taga befattning med tillämpningen av denna omfattande lagstiftning.

DANMARK. Det statistiske Departement.
Statistisk Aarbog. Aarg. 44 (1939). Khvn 1939.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1939.
Bd 109: H. 3. Befolkningens Bevægelser 1938.
» » » 4. Produktionsstatistik 1938.

FAKTA för socialdemokratiska talare och debattörer. Sthlm 1939.
1939: 5. Riksdagen 1939. Översikt.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hfors 1939.
32. Sociala specialundersökningar.
17. Studenternas ekonomiska förhållanden år 1935.

GENERALTULLSTYRELSEN, K.
Berättelse om tullverkets förvaltning år 1938. Sthlm 1939.

HABERLER, G. v. Prosperity and depression. A theoretical analysis of cyclical movements. New, rev. and enl. ed. Geneva 1939. (Ser. of League of nations publ. 1939: 2. A. 4.)

HEBBE, P. M. Den svenska lantbrukslitteraturen. Bibliografisk förteckning på uppdrag av K. lantbruksakademien. 1. Från äldsta tid t. o. m. år 1800. Upps. 1939.

HELSINGFORS.
Helsingfors stads statistik. Hfors 1939.
1. Hälso- och sjukvård. 22 (1937). D. 1.
6. Undervisningsväsen. 10 (1936/37—1937/38).

— Helsingfors stads statistiska byrå.
Berättelse angående Helsingfors stads kommunalförvaltning. Äldre serien. Stadsfullmäktige. 3. (1884—1887). Hfors 1939.

ILLUM, K. Den kollektive Arbejdsret. Khvn 1939.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. Geneva 1939.
Ser. I. (Employment of women and children.)
4. The law and women's work. A contribution of the study of the status of women.

KIELER VORTRÄGE gehalten im Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel. Jena 1939.
61. *Pietzsch, A.* Zur Frage der Ordnung der weltwirtschaftlichen Beziehungen.

KÖPENHAMN. Statistisk Kontor.
Statistisk Aarbog for Københavns, Frederiksberg og Gjentofte Kommune. Aarg. 20 (1939). Khvn 1939.

LÉGISLATION et activités sociales en Suède. Aperçu publ. sur mandat du Gouvernement suédois. *2ème éd. française.* Sthlm 1939. (Administration du travail et de la prévoyance sociale.)

NATIONERNAS FÖRBUND. Economic intelligence service.
World economic survey. 8 (1938/39). Geneva 1939. (Publ. 1939: 2. A. 18.)

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1939.
170. Arbeidstiden m. v. i jordbruk og gartneri 1939.
171. Folkemengdens bevegelse 1937.

SAKKUNNIGA RÖRANDE ARBETSMARKNADENS FÖRSVARSBEREDSKAP.
P. M. angående av Sakkunniga . . . framlagt preliminärt utkast till krisarbetslag. [Sthlm 1939. Stencil.]
Utkast till krisarbetslag utarb. på grundval av preliminära beslut av Sakkunniga . . . [Sthlm 1939. Stencil.]

STATENS JÄRNVÄGARS PUBLIKATIONER. Sthlm 1939.
Teknisk-ekonomisk redogörelse för banavdelningens verksamhet år 1938.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939. Sthlm 1939.
24. Arbetslöshetsräkningen d. 31 aug. 1937. Del 2. Arbetsförhet m. m. [Avg. d. 25 aug. 1939.] (S.)
25. Betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m. Avg. [d. 31 aug. 1939] av 1937 års lösdriverilagstiftningskommitté. (Ju.)
26. Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 1. Förslag till familjebidragslag m. m. [Avg. d. 3 sept. 1939.] (Fö.)

STATSLIGGARE för budgetåret 1939/40 . . . Upprättad i K. statskontorets kassabyrå. . . Sthlm 1939.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1939.
Domänverket år 1938. Av K. domänstyrelsen.
Jordbruk med binäringar.
Fiske år 1937. Av Statistiska centralbyrån.
Undervisning.
Yrkesundervisningen läsåret 1936/37 jämte översikt för läsåren 1929—36. Av K. skolöverstyrelsen.

THÖRNBERG, E. H. Frälsningsarmén. En engelsk skapelse inom svenskt samhällsliv. Sthlm 1939.

TINBERGEN, J. Business cycles in the United States of America 1919—1932. Geneva 1939. (Ser. of League of nations publ. 1939: 2. A. 16.)

ÅRSBOK för Sveriges kommuner. Årg. 22 (1939). Utg. av Statistiska centralbyrån. Sthlm 1939.

Nytillkommen tidskrift.

Bank of Finland. Monthly bulletin. Vol. 19 (1939). Hfors.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 21 september—20 oktober 1939 bl. a. publicerats:

Nr.		Daterad
669.	Riksvärderingsnämndens kung. om taxor, som av riksvärderingsnämnden upprättats	20 sept.
671.	K. kung. ang. uppgifter för inventering av rikets jordbruksarealer samt förråd av vete, råg och vissa fodermedel	22 »
695.	Arbetsrådets kung. med formulär till övertidsjournal enligt 8 § lantarbetstidslagen den 15 juni 1939 (S.F. nr 255)	12 »
706.	K. kung. ang. utdelande av inköpskort	6 okt.
707.	K. kung. ang. skyldighet för förvaltare av fastighet att biträda vid utlämnande av inköpskort m. m.	6 »
709.	K. kung. med tillägg till kung. den 1 september 1939 (nr 599) med vissa särskilda föreskrifter om tillsyn över utlänningar	14 »
717.	K. kung. ang. beslag å ärter	14 »
719.	Lag om inrättande av ett folkhushållningsdepartement	14 »
721.	K. stadga ang. folkhushållningsdepartementet	14 »
727.	Lag om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m.	14 »
728.	Lag med särskilda bestämmelser rörande utmätning hos vissa värnpliktiga m. m.	14 »
735.	K. kung. ang. fastställande av det i civila och militära avlöningsreglementena omförmälda levnadskostnadstalet m. m.	14 »
736.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen m. m.	14 »

INNEHÅLL

Barnantalet inom olika befolkningsgrupper 777
Yrkesorientering för ungdom 781

Behovet av allsidiga undersökningar över arbetsmarknadens tillstånd och utvecklingstendenser 785
Socialstyrelsens utlåtande över rationaliseringsutredningens betänkande . . 790
Familjebidrag åt värnpliktiga 793
Socialpolitikens förutsättningar under krigstid 797
Statliga kristidsåtgärder 800

Kortare meddelanden 803
Internationella arbetsbyråns styrelses och kriskommittés sammanträden i juni, september och oktober 1939 803
Panamerikansk arbetskonferens i Havana 803
Dyrortsgrupperingen uppskjuten 804

Indexreglering av avtalslönerna i Danmark 804

Periodiska översikter

Sysselsättningsvolym och arbetstillgång under tredje kvartalet 1939 . . . 805

Arbetsmarknaden under oktober 1939. 817
1. Läget på arbetsmarknaden under oktober 1939 enligt arbetsförmedlingsanstalternas uppgifter 817
2. Sveriges offentliga arbetsförmedling under oktober 1939 821
3. Sysselsättningen inom industri och handel m. m. under oktober 1939 enligt uppgifter från arbetsgivare 823

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 september 1939 . . 827
Statens arbetslöshetskommission september och oktober 1939 828
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet 829
Byggnadsverksamheten i vissa större städer under tredje kvartalet 1939 830
Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1939 835
Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1939 841
Vistelsetillstånd för utlänningar den 1 oktober 1939 841
Livsmedelspriser under oktober 1939 844
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet 846
Litteraturöversikt 847
Författningar rörande sociala frågor . 854

INDEX

Nombre des enfants dans différents groupes de population.
L'orientation professionnelle de la jeunesse.
Le besoin d'enquêtes générales sur l'état du marché du travail et les tendances de son évolution.
Avis émis sur le rapport de la Commission d'enquête sur la rationalisation.
Allocations familiales aux soldats.
La politique sociale pendant le temps de guerre.
Mesures gouvernementales pour le temps de crise.
Courtes notices.
Sessions du conseil d'administration et de la Commission de crise du Bureau international du travail en juin, sept. et oct. 1939.
Conférence panaméricaine du travail.
Le groupement des localités d'après la cherté de la vie est reporté à une date ultérieure.
Réglementation des salaires contractuels d'après les chiffres-indices.

Aperçus périodiques

Volume de l'emploi et l'offre et la demande du travail pendant le 3e trimestre 1939.
Marché du travail pendant octobre 1939.
1. Situation du marché du travail pendant oct. 1939 d'après les renseignements des bureaux de placement.
2. Activité des bureaux de placement publics en octobre 1939.
3. L'emploi dans l'industrie, le commerce, etc. en oct. 1939 d'après les données des patrons.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 septembre 1939.
La Commission du chômage en septembre et octobre 1939.
Marché du travail et chômage à l'étranger.
L'industrie du bâtiment pendant le 3e trimestre 1939.
La situation sur le marché des habitations dans les villes le 1er octobre 1939.
Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 3e trimestre 1939.
Permis de séjour des étrangers au 1er oct. 1939.
Prix des denrées alimentaires en oct. 1939.
Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Bibliographie.
Lois concernant les questions sociales.

Principaux articles du Bulletin.

Nombre des enfants dans différents groupes de population. L'article mentionne quelques-uns des principaux résultats des enquêtes effectuées par le Bureau Central de Statistique, sur la base du recensement partiel de mars 1936, concernant la fécondité matrimoniale. Dans les mariages touchés par l'enquête étaient nés en moyenne 2.29 enfants; 20.5 % des mariages étaient sans enfants. Le nombre moyen d'enfants par ménage était le plus élevé parmi les ouvriers agricoles et le plus faible parmi les fonctionnaires. P. 777.

Enquête et projet sur l'orientation professionnelle de la jeunesse. Une enquête effectuée dans le ressort administratif de la Ville de Stockholm présente un aperçu des méthodes de l'orientation professionnelle et des principaux moyens aidant à juger des capacités individuelles et des qualités requises dans les diverses professions. Le projet conclut à la création d'un bureau municipal d'essai pour l'orientation professionnelle et le service d'information. P. 781.

Le besoin d'enquêtes générales sur l'état du marché du travail et les tendances de son évolution est souligné dans un supplément au rapport de la Commission sur la rationalisation industrielle, élaboré par M. Ali Johansson. De telles enquêtes sont indispensables lorsqu'il s'agit aussi bien d'adapter la main-d'œuvre aux besoins de l'industrie que de prendre les mesures propres à augmenter les possibilités de travail. Les enquêtes doivent prendre l'ampleur d'analyses détaillées du marché du travail fondées, entre autre, sur une statistique courante améliorée et sur des études spéciales. Pour se procurer les indications qui pourraient guider les jeunes gens dans le choix et l'apprentissage d'un métier et servir de base à la politique économique et sociale, des enquêtes s'imposent sur l'évolution probable de l'offre de main-d'œuvre dans les différents domaines. P. 785.

Avis émis par l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale (A. T. P. S.) au sujet du rapport de la Commission d'enquête sur la rationalisation. L'Administration partage l'opinion exprimée dans le rapport sur l'importance du processus de rationalisation pour le progrès économique et social du pays. Le chômage qui résulte parfois de la rationalisation peut être limité en favorisant la mobilité de la main-d'œuvre et son réapprentissage pour d'autres formes d'activité. P. 790.

Allocations familiales aux soldats mobilisés. L'article rend compte des dispositions provisoires touchant les secours aux soldats mobilisés pour le renforcement des mesures de défense de la neutralité ainsi que du projet du Comité pour la défense sociale concernant les allocations familiales aux soldats en temps de guerre. Se trouvent également mentionnés les points principaux de l'avis émis par l'A. T. P. S. sur ce projet. L'A. T. P. S. recommande l'étude de chaque cas individuel pour l'octroi de ces secours et se prononce contre une graduation, proportionnelle à la cherté de la vie dans la localité du mobilisé, de l'allocation familiale accordée en plus des indemnités de logement et autres. P. 793.

La politique sociale pendant le temps de guerre. L'article résume l'aperçu publié par le Bureau international du Travail sur les multiples et complexes problèmes de politique sociale créés par la guerre. Le Bureau se propose d'étudier systématiquement ces problèmes et de publier régulièrement des renseignements sur les mesures prises dans les pays belligérants et neutres pour adapter l'organisation sociale aux besoins de l'économie de guerre. Le Bureau poursuivra en même temps l'étude des questions de politique sociale de caractère plus permanent, en particulier dans les pays dont la structure économique et sociale n'a pas été trop profondément désorganisée par la guerre. P. 797.

Volume de l'emploi et offre du travail pendant le 3e trimestre 1939. Dans les entreprises ayant fourni des renseignements pour le 2e et pour le 3e trimestre 1939, le nombre d'ouvriers occupés en septembre était à peu près le même qu'en juin, tandis que le nombre d'heures de travail accomplies avait augmenté de 1.7 % et la somme des salaires versés de 0.8 %. Le chiffre de la conjoncture caractérisant les variations de l'offre du travail était 3.96 pour le 3e trimestre 1939 contre 3.92 pour le 2e trimestre. P. 805.

Le marché du travail en septembre et octobre 1939. Le nombre de demandes d'emploi pour 100 places disponibles dans les offices de placement publics était en octobre de 154 (124 en septembre). Le nombre de chômeurs affiliés à des syndicats représentait à la fin de septembre 6.1 % du nombre total des membres (4.9 en août). Le nombre de demandes de secours rapportées à la Commission officielle du chômage était à la fin d'octobre 9 846 (7 063 en septembre). P. 817.

L'emploi dans l'industrie, le commerce, etc. pendant octobre 1939. En octobre 1939, l'A. T. P. S. a transformé sa statistique de l'emploi et du marché du travail en statistique mensuelle, d'après un plan élaboré de concert avec la Commission du marché du travail. Le nombre de travailleurs fournissant des renseignements s'est accru et comprend, en plus des ouvriers, le personnel de bureau et autres employés similaires. Parmi les entreprises ayant fourni des renseignements pour septembre et pour octobre 1939, le nombre des ouvriers était tombé de 1.8 %. P. 823.

Activité de l'industrie du bâtiment pendant le 3e trimestre 1939. Dans 12 villes de plus de 30 000 habitants, on a achevé pendant le 3e trimestre 1939 la construction de 10 309 logements d'habitation, soit 27 498 pièces (chambres ou cuisines) contre 8 396 logements et 23 759 pièces pendant le 3e trimestre 1938. Des permis de construire ont été accordés pour 5 264 logements avec 14 294 pièces contre 4 682 logements et 13 864 pièces pendant le 3e trimestre 1938. P. 830.

Le marché des habitations dans les villes au 1er oct. 1939. L'A. T. P. S. a, ainsi que les autres années, étudié la situation du marché des habitations dans les villes à la date du 1er oct. Dans la plupart des cas, l'offre de petits logements avec ou sans confort moderne était médiocre ou insuffisante. Les loyers sont, dans l'ensemble, stationnaires pour les logements sans confort moderne mais en hausse pour les autres. P. 835.

Häftets huvudinnehåll.

November 1939.

Barnantalet inom olika befolkningsgrupper. Artikeln berör några av huvudresultaten av de undersökningar rörande den äktenskapliga fruktsamheten, som utförts av statistiska centralbyrån på grundval av den partiella folkräkningen i mars 1936. I de undersökta äktenskapen hade fötts i genomsnitt 2·29 barn; 20·5 % av äktenskapen voro barnlösa. Medeltalet barn per äktenskap var störst bland jordbruksarbetare och minst bland funktionärer. Sid. 777.

Utredning och förslag om yrkesorientering för ungdom. I en utredning, som gjorts inom Stockholms stadsförvaltning, ges en översikt av yrkesorienteringens metoder och viktigare hjälpmedel för person- och yrkeskännedom. Förslaget går ut på inrättande av en kommunal försöksbyrå för yrkesorientering och informationstjänst. Sid. 781.

Behovet av allsidiga undersökningar över arbetsmarknadens tillstånd och utvecklingstendenser understrykes i en bilaga till rationaliseringsutredningens betänkande, utarbetad av byråchefen Alf Johansson. Dylika undersökningar erfordras såväl när det gäller att anpassa arbetskraften efter näringslivets behov som vid åtgärder för att öka antalet arbetstillfällen. Undersökningarna böra utvidgas till ingående arbetsmarknadsanalyser, grundade bl. a. på förbättrad fortlöpande statistik och specialundersökningar. För ernående av grundvalar för vägledning vid den enskildes yrkesval och yrkesutbildning liksom för den ekonomiska och sociala politiken krävas undersökningar om de sannolika utvecklingsmöjligheterna i förhållandet till utbudet av arbetskraft på olika områden. Sid. 785.

Socialstyrelsens utlåtande över rationaliseringsutredningens betänkande. Styrelsen delar utredningens uppfattning om rationaliseringsprocessens betydelse för landets ekonomiska och sociala förkovran. Genom att främja arbetskraftens rörlighet och dess omskolning för nya arbetsuppgifter kan den av rationalisering understundom föranledda arbetslösheten begränsas. Styrelsen tillstyrker en förbättring av arbetsmarknadsstatistiken, men ställer sig tveksam till det föreslagna arbetsmarknadsinstitutet. Sid. 790.

Familjebidrag åt värnpliktiga. I artikeln redogöres för de provisoriska bestämmelserna angående understöd till värnpliktig, som inkallats till tjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap, samt sociala försvarsberedskapskommitténs förslag om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring. Vidare återgivas huvudpunkterna av socialstyrelsens utlåtande över sistnämnda förslag. Styrelsen förordar individuell behovsprövning vid utbetalande av familjebidragen och avstyrker dyrortsgradering av den vid sidan av hyresbidrag m. m. utgående familjepenningen. Sid. 793.

Socialpolitiken under krigstid. Artikeln utgör en sammanfattning av en av internationella arbetsbyrån publicerad översikt över de talrika och omfattande socialpolitiska problem, som uppstått i anledning av kriget. Arbetsbyrån ämnar systematiskt följa dessa frågor och regelbundet publicera upplysningar från krigförande och neutrala länder om åtgärder som vidtagits för att anpassa samhällets sociala organisation till krigshushållningens behov. Samtidigt ämnar man fortsätta att studera de mer permanenta socialpolitiska frågorna, speciellt i länder, vilkas ekonomiska och sociala struktur icke alltför mycket desorganiserats av kriget. Sid. 797.

Sysselsättningsvolym och arbetstillgång under tredje kvartalet 1939. Inom företag, som lämnat uppgifter både för 2:a och 3:e kvartalen 1939, var antalet sysselsatta arbetare i september ungefär lika stort som i juni, medan antalet utgjorda arbetstimmar ökat med 1·7 % och den utbetalade lönesumman stigit med 0·8 %. Vid företag, vilka lämnat uppgifter för både 3:e kvartalet 1938 och 3:e kvartalet 1939, har sedan september 1938 ar-

betarantalet ökat med 0·6 %, medan lönebudgeten stigit med 4·9 %. Den beräknade konjunktursiffran rörande arbetstillgångens växlingar var 3·96 tredje kvartalet 1939 mot 3·92 för andra kvartalet. S. 805.

Arbetsmarknaden september—oktober 1939. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna var under oktober 1939 154 (124 i september). Antalet arbetslösa inom fackförbunden utgjorde vid slutet av september 6·1 % av medlemsantalet (4·9 % i augusti). Antalet till statens arbetslöshetskommission rapporterade hjälpsökande uppgick vid slutet av oktober 1939 till 9 846 (7 063 i september). Sid. 817.

Sysselsättningen inom industri och handel m. m. under oktober 1939. Enligt en av socialstyrelsen i samråd med arbetsmarknadskommissionen utarbetad plan har styrelsens sysselsättnings- och arbetsmarknadsstatistik omlagts till månadsstatistik fr. o. m. oktober 1939. Antalet uppgiftslämnare har utökats och jämte arbetare har även kontors- o. dyl. personal medtagits. Inom de företag, som lämnat uppgifter både för september och oktober 1939, hade antalet sysselsatta arbetare sjunkit med 1·8 %. Sid. 823.

Byggnadsverksamheten under tredje kvartalet 1939. I 12 städer med över 30 000 invånare fullbordades under tredje kvartalet 1939 10 309 bostadslägenheter och 27 498 rum (»eldstäder», d. v. s. boningsrum eller kök) mot 8 396 lägenheter och 23 759 rum under tredje kvartalet 1938. Byggnadslov beviljades för 5 264 lägenheter och 14 294 rum mot 4 682 lägenheter och 13 864 rum tredje kvartalet 1938. Den 1 oktober 1939 befunno sig 11 591 lägenheter och 31 124 rum under byggnad mot 10 178 lägenheter och 27 077 rum vid motsvarande tidpunkt förra året. Sid. 830.

Socialstatistiska diagram.

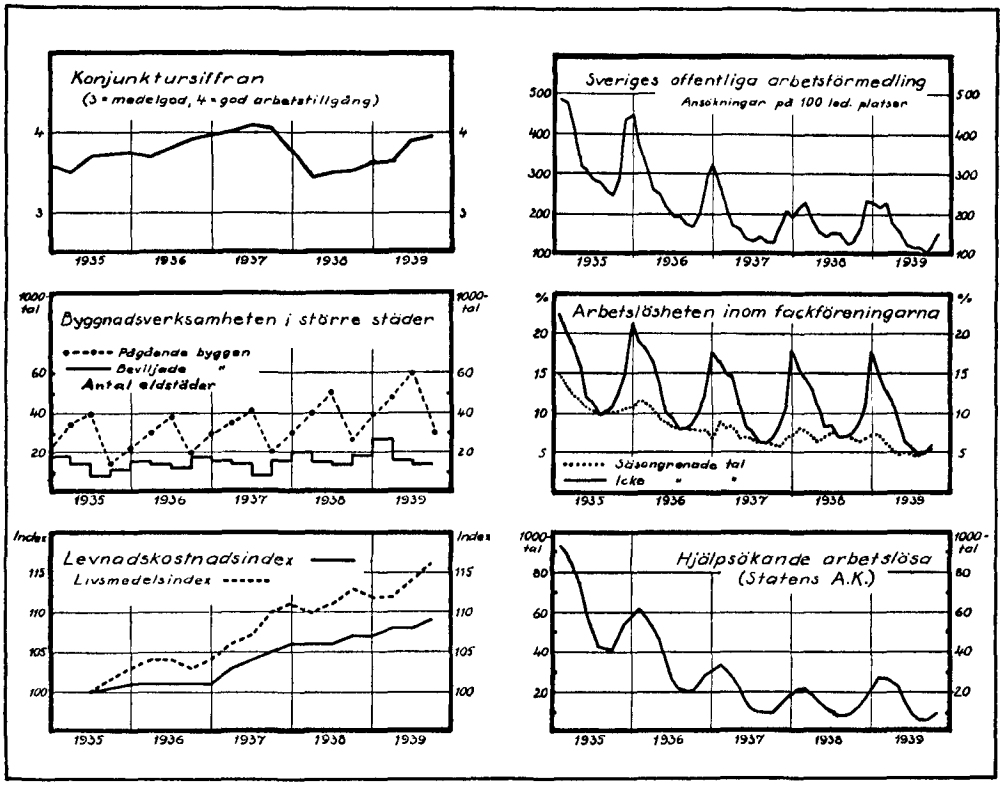

Barnantalet inom olika befolkningsgrupper.

På förslag av den för utredning av vårt lands befolkningsfråga år 1935 tillsatta befolkningskommissionen anordnades en särskild folkräkning för att lämna ett fast statistiskt underlag för erforderliga beräkningar och prognoser. Folkräkningen i fråga, som verkställts av statistiska centralbyrån, utgöres av dels en allmän, alltså hela landet omfattande, folkräkning enligt hävdvunnen indirekt metod och avseende den 31 december 1935, dels en partiell folkräkning i mars 1936 enligt direkt metod, d. v. s. med anlitande av särskilda folkräknare. Den partiella folkräkningen begränsades till en enligt representativa grunder utvald femtedel av befolkningen. En av dess viktigaste uppgifter var att undersöka fruktsamhetsförhållandena i äktenskapen.

Tidigare ha publicerats fem delar av redogörelsen för särskilda folkräkningen, och nu föreligger den sjätte delen, som huvudsakligen behandlar just den äktenskapliga fruktsamheten. De viktigaste av dessa resultat ha emellertid redan förut utnyttjats för utredningsändamål och offentliggjorts i olika officiella betänkanden, varvid särskilt är att nämna befolkningskommissionens betänkande med vissa demografiska utredningar (Statens off. utr. 1938: 24). Ett kort sammandrag av de i befolkningsredogörelsens sjätte del meddelade resultaten skall här lämnas.

Till en början måste, i vad angår metoden för uttagning av undersökningsobjekt till 1936 års partiella folkräkning, hänvisas till folkräkningsredogörelsens fjärde del. Beträffande fruktsamhetsundersökningen kan sägas, att huvudändamålet med densamma varit att fastställa barnantalet i äktenskapen och huru detta varierar med hänsyn till ett flertal olika faktorer, såsom äktenskapets varaktighet, mannens yrkes- och socialklass, makarnas inkomst, mannens utbildning, bostädernas storlek och hustruns yrkesverksamhet under äktenskapet. Undersökningen har begränsats till att avse s. k. bestående äktenskap, d. v. s. då makarna sammanleva. Vidare ha endast medtagits efter år 1900 ingångna äktenskap, enär i fråga om de äldsta äktenskapen kunde befaras, att döda och frånvarande barn i stor utsträckning kunde ha blivit uteglömda vid redovisningen. Även beträffande de äldre av de medtagna äktenskapen har kunnat konstateras viss bristfällighet just med avseende på redovisningen av nämnda kategorier barn.

De i redovisningen ingående barnen utgöras av makarnas gemensamma barn, såväl de före som efter vigseln födda. Döda och vid folkräkningstillfället frånvarande barn skulle medräknas, men däremot icke dödfödda, endera makens i tidigare gifte eller utom äktenskapet födda, ej heller adoptivbarn eller fosterbarn. Det är sålunda fråga om den »biologiska» familjen.

Medeltalet barn per äktenskap. Undersökningen omfattar 214 662 äktenskap eller omkring 85 % av alla från och med 1901 ingångna äktenskap i den ifrå-

gavarande femtedelen av befolkningen. Representativiteten har prövats efter ett flertal grunder och befunnits tillfredsställande. I dessa äktenskap ha fötts 490 660 levande barn, vilket i medeltal motsvarar 2·29 barn per äktenskap eller, om de barnlösa äktenskapen frånräknas, 2·87 barn per äktenskap med barn. Att märka är emellertid, att medelantalet barn i själva verket lämnar föga upplysning om fruktsamheten. De äktenskap, varom här är fråga, äro ingångna vid mycket olika tidpunkter, och deras fruktsamhetsperiod har därför förflutit under tidrymder med mycket skiftande nativitet. I en del av dessa äktenskap är hustruns fruktsamhetsperiod avslutad, och det samlade barnantalet är alltså redovisat, medan i de äktenskap, där hustrun ännu icke genomlevat hela fruktsamhetsperioden, givetvis endast de barn, som fötts före folkräkningstidpunkten, kunnat medräknas. Ju längre ett äktenskap varat, desto större äro givetvis de naturliga förutsättningarna för ett större barnantal. Dessa minskas emellertid med levnadsåren. I följande sammanställning redovisas medelantalet barn i dels samtliga äktenskap, dels äktenskap med barn efter äktenskapets varaktighet.

Äktenskapets varaktighet (år)	Medelantalet barn i		Äktenskapets varaktighet (år)	Medelantalet barn i		Äktenskapets varaktighet (år)	Medelantalet barn i	
	äkt. *med* barn	samtl. äkt.		äkt. *med* barn	samtl. äkt.		äkt. *med* barn	samtl. äkt.
0— 1 . . .	1·12	0·33	13—14 . . .	2·64	2·24	26—27 . . .	4·04	3·66
1— 2 . . .	1·16	0·60	14—15 . . .	2·75	2·36	27—28 . . .	4·18	3·83
2— 3 . . .	1·31	0·83	15—16 . . .	2·94	2·53	28—29 . . .	4·20	3·84
3— 4 . . .	1·43	0·99	16—17 . . .	3·01	2·63	29—30 . . .	4·34	3·98
4— 5 . . .	1·57	1·13	17—18 . . .	3·15	2·78	30—31 . . .	4·49	4·12
5— 6 . . .	1·69	1·24	18—19 . . .	3·20	2·85	31—32 . . .	4·45	4·08
6— 7 . . .	1·83	1·41	19—20 . . .	3·32	2·97	32—33 . . .	4·68	4·31
7— 8 . . .	1·93	1·53	20—21 . . .	3·49	3·13	33—34 . . .	4·72	4·34
8— 9 . . .	2·09	1·67	21—22 . . .	3·51	3·17	34—35 . . .	4·78	4·39
9—10 . . .	2·20	1·76	22—23 . . .	3·69	3·32	35	4·98	4·60
10—11 . . .	2·28	1·87	23—24 . . .	3·76	3·38	Samtliga	2·87	2·29
11—12 . . .	2·41	2·00	24—25 . . .	3·90	3·48			
12—13 . . .	2·58	2·16	25—26 . . .	3·93	3·54			

I fråga om samtliga äktenskap iakttages sålunda, att i äktenskap under 1 år fötts i genomsnitt $^1/_3$, i 3—4 år gamla äktenskap ej fullt 1, i 11—12 år gamla 2, i 19—20 år gamla nästan 3 och i 29—30 år gamla inemot 4 barn. Frånräknas de barnlösa äktenskapen, kommer av naturliga skäl redan första äktenskapsåret att visa ett medeltal överstigande 1, 2-barnsgränsen passeras under 8:e, 3-barnsgränsen under 16:e och 4-barnsgränsen under 26:e året.

Väsentliga skillnader förefinnas emellertid mellan olika landsdelar. Så är medeltalet barn per äktenskap högre å landsbygden än i städerna. Vad beträffar landsbygden, är medeltalet högst i de nordligaste och sydligaste delarna av

landet, lägst i Mälarlänen. Av städerna uppvisar Stockholm det lägsta medeltalet, småstäderna det högsta.

Äktenskapens fördelning efter barnantalet. Av de i undersökningen ingående äktenskapen voro 20·5 % barnlösa. Barnlösheten avtager emellertid starkt med varaktigheten och utgör för 0—1 år gamla äktenskap 70·5 %, för 9—10 år gamla omkring 20, för 19—20 år gamla något över 10 och för 35 år gamla 7·5 %. Till följd av den under senare tiden allt mer utbredda frivilliga barnbegränsningen äro procenttalen för de olika varaktighetsgrupperna icke direkt jämförbara med varandra. Att märka är ock, att procenttalen torde vara något för höga, om hustrurnas fruktsamhet tages i betraktande i stället för äktenskapens. En del av hustrurna ha nämligen fött barn utom äktenskapet eller i tidigare giften. Av hela äktenskapsmassan, d. v. s. utan hänsyn tagen till äktenskapens ålder, utgjorde vidare äktenskapen med 1 barn omkring 25, de med 2 barn 20, de med 3 barn 12·5 och de med 4 eller flera barn 22 %.

Även i vad avser fördelningen efter barnantalet föreligga givetvis väsentliga regionala olikheter. Då emellertid dessa redan avspegla sig i olika medeltal barn per äktenskap, varom antydningar ovan lämnats, synes icke lämpligt att nu gå in härpå, utan hänvisas till ovannämnda del av folkräkningsredogörelsen. Det bör dock observeras, att undersökningen mindre avsett att jämföra isolerade medeltal och procenttal än att söka utröna dels regionala olikheter, dels sambandet mellan å ena sidan barnantalet och å andra sidan faktorer av olika slag.

Barnantalet i olika yrkes- och socialgrupper, inkomstklasser, bildningsgrader samt lägenhetstyper. För att erhålla en bild av fruktsamheten inom olika *yrkes- och samhällsklasser* har bearbetning ägt rum av materialet efter mannens yrke och sociala ställning. Det må emellertid observeras, att uppgifterna avse folkräkningstidpunkten och sålunda icke lämna någon upplysning härom vid tidpunkten för barnens födelse. Samma svaghet föreligger för övrigt även beträffande uppgifterna om inkomst- och bostadsförhållanden. Den använda gruppindelningen är följande. 1) Företagare i jordbruk och boskapsskötsel, såväl större som mindre, både självägande och i arrendatorsställning; 2) jordbruksarbetare, dit emellertid icke i detta sammanhang räknas i husbondens yrke deltagande hemmavarande barn över 15 år och andra anhöriga; 3) andra företagare än i jordbruk och boskapsskötsel; 4) samtliga funktionärer; 5) industriarbetare; 6) övriga arbetare, d. v. s. jordbruksarbetare och industriarbetare undantagna; 7) f. d. yrkesutövare, understödstagare och övriga, som icke kunnat inplaceras i den yrkesgrupp, de vid räkningstillfället tillhörde eller tidigare tillhört. Den sistnämnda gruppen torde vara av mindre intresse.

Vad nu fruktsamheten beträffar, sådan den tagit sig uttryck i medeltalet barn per äktenskap, har iakttagits det högsta talet för jordbruksarbetare. Därefter komma jordbrukare, industriarbetare, övriga arbetare, andra företagare samt funktionärer i nu nämnd ordning.

För att ytterligare belysa inflytelserna av yrke och samhällsställning på

den äktenskapliga fruktsamheten införskaffades vid 1936 års partiella folkräkning även uppgifter om nämnda förhållanden vid eller kort före äktenskapets ingående. Genom sammanställning av dessa uppgifter med uppgifterna om yrkes- och socialgrupp vid folkräkningstillfället erhålles en bild av yrkesväxlingen. Det visar sig nu att, i de fall yrkesväxling ägt rum, den större eller mindre fruktsamhet, som kännetecknar den ursprungliga yrkesgruppen, även gör sig i högre eller lägre grad gällande i den genom yrkesväxling vunna placeringen i yrkeshänseende. Detta torde bero på miljöinflytelser, men mer än andra synes jordbruksnäringen ha tryckt sin prägel på såväl de äktenskap, där makarna övergått till annan näring, som de äktenskap, vilka kommit till jordbruket från andra förvärvsområden.

Emellertid har i detta sammanhang även undersökts sambandet mellan *inkomstförhållandena* och fruktsamheten. Utan att här ingå på några detaljer kan sägas, att barnantalet i stort sett sjunker med stigande inkomst utom vad beträffar de högsta inkomstklasserna, där tendens till ökning av barnantalet observeras. Det bör kanske påpekas, att det här är fråga om makarnas sammanlagda inkomst och att det är den taxerade inkomsten till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, som härvid tjänat som grundval.

Beträffande sambandet mellan barnantalet och faderns *bildningsgrad* iakttages det högsta medeltalet barn i den lägsta bildningsgraden, nämligen folkskola, det därnäst i den högsta, studentexamen o. dyl., och det lägsta medeltalet i mellanliggande bildningsgrader. Vid uppdelningen efter bildningsgrad har hänsyn icke tagits till yrkes- eller fackutbildning av något slag utan endast allmän medborgerlig bildning. Efter denna princip blir studentexamen den högsta graden.

I vad undersökningen avsett redovisning av antalet barn inom olika *lägenhetstyper*, ha som resultat erhållits, att medeltalet barn i stort sett ökas från de mindre till de större lägenhetstyperna. Medeltalet barn per äktenskap med barn är i bostäder om 1 rum eller 1 kök 2·15, i 1 rum och kök 2·54, i 2 rum och kök 2·91, i 3 rum och kök 3·13 och i 4 eller flera rum och kök 3·24. Man observerar därvid större skillnad mellan medeltalen för de mindre lägenhetstyperna än mellan medeltalen för bostäder om 2 rum och kök och större lägenheter. Det jämförelsevis höga medeltalet barn i lägenheter bestående av 2 rum och kök torde bero på att vid barnskarans tillväxt en utökning av bostaden upp till 2 rum och kök i viss utsträckning äger rum, men att av ekonomiska och andra skäl en ytterligare utökning är mindre vanlig.

Gifta kvinnors yrkesverksamhet och barnantalet. Undersökningen har även avsett sambandet mellan de gifta kvinnornas yrkesverksamhet och barnantalet. Med yrkesverksamhet förstås här all yrkesmässig, i regel med kontanta inkomster förenad förvärvsverksamhet. Husmoderskallet har därför icke i detta sammanhang räknats som yrkesverksamhet och icke heller det arbete, jordbrukarhustrurna utöva i det egna jordbruket. Å landsbygden voro 12·6 och i städerna 27·1 % av hustrurna i högre eller lägre grad yrkesverksamma enligt den givna definitionen. Helt yrkesverksamma, d. v. s. med full arbetsdag, under hela

äktenskapet voro å landsbygden 2·0 och i städerna 8·4 % av hustrurna. Beträffande fruktsamheten i äktenskap med yrkesverksamma hustrur visar det sig, att procenttalet barnlösa äktenskap är högre och medeltalet barn lägre i ju högre grad yrkesverksamheten tagit hustruns tid och krafter i anspråk. I de fall, hustrun icke alls utövat yrkesverksamhet under äktenskapet, uppgår procenttalet barnlösa äktenskap till 18·3 och medeltalet barn per äktenskap till 2·37, i de fall, hon varit helt yrkesverksam under hela äktenskapet till 39·4 % resp. 1·33 barn. Med detta är emellertid icke sagt, att alla barnlösa äktenskap eller äktenskap med lågt barnantal skulle ha företett gynnsammare siffror, om hustrun icke varit yrkesverksam. De ekonomiska faktorerna torde härvidlag ha mycket stor betydelse. För att hålla levnadsstandarden uppe skulle det sannolikt under sådana förhållanden i många fall ansetts vara ännu mer av behovet påkallat att hålla barnantalet lågt. Det får heller icke förbises den möjligheten, att bland de yrkesverksamma hustrurna inrymmes ett större antal av naturen sterila än bland de övriga. De kunna av denna anledning antingen ha fortsatt en före äktenskapet påbörjad förvärvsverksamhet eller skaffat sig sådan under äktenskapet. Hela den nämnda skillnaden mellan yrkesverksamma och icke yrkesverksamma hustrur torde emellertid icke kunna förklaras på detta sätt.

Johannes Sjöstrand.

Yrkesorientering för ungdom.

Utredning och förslag.

Efter bemyndigande av stadskollegiet i Stockholm tillkallade borgarrådet för undervisningsroteln Oscar Larsson den 26 januari 1939 sakkunniga för utredning av frågan om yrkesorientering för ungdom.[1] I juni 1939 förelåg ett betänkande i frågan, publicerat såsom bihang nr 49 till stadskollegiets utlåtanden och memorial för nämnda år.[2]

Yrkesorienteringsfrågan har alltsedan år 1907 gång efter annan varit aktuell i samband med närliggande spörsmål både inom den offentliga arbetsförmedlingens och skolans områden. Men i fråga om åtgärder till yrkesvalets underlättande har vårt land icke hållit jämna steg med grannländerna Danmark och Norge. Under år 1938 anordnades i Sverige en konferens i yrkesvägledningsfrågor av Centralförbundet för socialt arbete, och en yrkesutbildningskonferens av Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund. Vid 1938 års riksdag väcktes motioner av herrar Bergström och Myrdal i första (nr 210) och fröken Hesselgren i andra kammaren (nr 335) om bland annat

[1] De sakkunniga voro direktören för statistiska kontoret professor S. Wahlund, folkskolinspektören Y. Norinder och förste aktuarien i statistiska kontoret A. Berggren. Den sistnämnde har även tjänstgjort såsom sekreterare.

[2] Utredningen har även utgivits i serien Stockholms stads statistik: specialundersökningar nr 19.

uppgörandet av ett centralt yrkesregister. I en motion i första kammaren (nr 145) av herr Sam Larsson m. fl. om allmän översyn av vårt folkundervisningsväsen förordades en förberedande yrkesorientering i folkskolans 7:e klass. En annan motionär, herr Bertil Ohlin, riktade också uppmärksamheten på yrkesorienteringen i en motion i första kammaren (nr 212) om utredning av arbetstidsreglering för ungdom i åldern 14—18 år.

Den nämnda motionen om utredning angående ett centralt yrkesregister blev av riksdagen bifallen, och den 15 juli uppdrogs åt socialstyrelsen att i samråd med skolöverstyrelsen verkställa en sådan utredning. Utredningen med tillhörande förslag avlämnades av socialstyrelsen den 16 februari 1939 till Kungl. Maj:t (se Soc. Medd. årg. 1939, sid. 171).

Ett annat initiativ år 1938 ledde till den här närmast ifrågavarande utredningen. I april gjorde nämligen en av Yrkeskvinnors klubb i Stockholm tillsatt kommitté en framställning hos borgarrådet Oscar Larsson om inrättandet av en kommunal yrkesorienteringsbyrå för flickor i Stockholm. Frågan var då redan aktuell i annat sammanhang, och borgarrådets utredningsuppdrag till de förutnämnda sakkunniga avsåg yrkesorientering för ungdom överlag.

Det nyssnämnda förslaget av socialstyrelsen till upprättandet av centralt yrkesregister och det till stadskollegiet i Stockholm avgivna förslaget i yrkesorienteringsfrågan komplettera varandra, såsom framgår av följande sammanfattning av sistnämnda utredning och förslag.

Yrkesorienteringen betraktas i utredningen såsom ett alltmera oumbärligt led i den moderna profylaktiska socialpolitik, som går ut på att förebygga arbetslöshet genom att undanrödja eller minska hindren för arbetskraftens rörlighet. Det framhålles, att ungdomens yrkesval icke under alla förhållanden kan komma att betyda ett definitivt val av levnadsbana, såsom man vanligen föreställer sig. Det ser fastmera ut som om en allt större del av den uppväxande generationen helt enkelt icke skulle kunna få välja yrke för hela livstiden, utan i stället måste vara beredd att kunna byta sysselsättning gång efter annan och allt efter omständigheterna.

De viktigaste hindren för ungdomens rätta yrkesinpassning hänföra sig till brister dels i utbildningen och dels i förmågan att bedöma den aktuella och den framtida yrkessituationen. Härtill kommer bristande kännedom om de begränsningar i den naturliga anpassningsförmågan, som äro givna genom mer eller mindre förutbestämda individuella dispositioner, lättast märkbara på t. ex. kroppskonstitutionens, intellektets och temperamentets områden.

Bland faktorer, som äro ägnade att skärpa svårigheterna för yrkesvalet, redovisas det ekonomiska livets oberäkneliga och växande föränderlighet och därjämte den förutsebara strukturförändringen i befolkningens ålderssammansättning, som följer med den närmaste framtidens allmänna befolkningsutveckling. Man kunde tillägga, att den just nu rådande ovissheten på näringslivets och den offentliga förvaltningens områden ytterligare giva en aktuell skärpa åt yrkesvalets svårigheter och åt behovet av samhällsåtgärder för yrkesorientering.

Yrkesorienteringens huvuduppgift är just att icke blott försöka hjälpa i första hand de uppväxande att i tid upptäcka och taga hänsyn till de förut nämnda, i själva deras natur givna begränsningar, vilka varken uppfostran, undervisning eller utbildning kunna ändra, utan även att både personligt och sakligt söka upplysa var och en om de yrken och utbildningsvägar, som i verkligheten stå till buds.

Själva valet av yrke måste vara fritt för den enskilde. Rättigheten att fritt välja yrke tillhör de förmåner, vilka i ett fritt land måste tillförsäkras envar. Därvid gäller det emellertid att garantera den enskilde icke endast rättigheten att välja yrke fritt utan även möjligheten att utnyttja en sådan förmån. Denna sistnämnda garanti skall yrkesorienteringen erbjuda.

I betänkandet lämnas en redogörelse för yrkesorienteringens organisation i några länder, nämligen Tyskland, som har ett extremt centraliserat system med arbetsförmedlingen såsom medelpunkt, och Förenta staterna med ett annat system med anknytning till skolväsendet. Utredningen ansluter sig principiellt till den uppfattning, till vilken internationella arbetskonferensen kommit vid frågans behandling och som innebär, att yrkesorienteringen icke bör vara ensidigt beroende vare sig av skolväsende eller arbetsförmedling. För den praktiska lösningen av frågan om yrkesorienteringens ställning i förvaltningshänseende i Stockholms stad rekommenderas en organisatorisk anknytning till stadens arbetsförmedling.

Yrkesorienteringens metoder och viktigaste hjälpmedel behandlas i ett särskilt kapitel i betänkandet. Man måste skilja mellan yrkesval och yrkesurval, framhålles bland annat. Vid yrkesvalet är det arbetskraften, som söker det rätta yrket, men vid yrkesurvalet däremot är det yrket, som söker den rätta arbetskraften. Yrkesrekryteringen är enklast, framför allt därför att utgångspunkten är yrkets fordringar, vilka merendels lätt nog kunna bestämt angivas. Det är av vikt att hålla klart för sig, att den form av experimentella metoder, som går under namn av psykoteknik, ända från sin tillkomst och allt fortfarande har mest med yrkesrekryteringen att göra, den, som genom psykotekniska metoder eller på annat sätt utestängts från ett yrke, bryr man sig i allmänhet icke vidare om vid yrkesrekryteringen. Dess syfte är därför socialt sett betydligt snävare än syftet med yrkesorienteringen, som måste gå ut på att hjälpa alla ungdomar och icke minst de svårplacerbara tillrätta.

Bland yrkesorienteringens metoder för yrkeskännedom redovisas statistiska översikter över tillströmning och ersättningsbehov på olika utbildnings- och yrkesområden, centralt yrkesregister, ingående yrkesbeskrivningar, yrkeshandledningar och populära yrkesbroschyrer. Bland metoder för vinnande av personkännedom framhållas samarbete med föräldrarna, läkarundersökningar och läkarutlåtanden.

Ett jämförelsevis brett utrymme ägnas åt en redogörelse för yrkesorienteringens utveckling i Sverige med särskild hänsyn till förhållandena i Stockholm. Härvid framläggas resultaten av vissa statistiska undersökningar rörande den avgående skolungdomens behov av vidgad yrkesorientering. Under-

sökningarna visa, att yrkesorienteringen skulle löna sig även på de minderårigas arbetsmarknad, som nu mera än någon annan är utlämnad åt slumpens spel. En yrkesorientering skulle enligt utredningen löna sig även med det personliga omdömets enkla men kanske därför tyvärr ringaktade metoder, vilka varje intresserad uppfostrare utan svårighet skulle kunna tillämpa. Med det personliga omdöme, som redan finns och måste finnas inom utbildningsväsendet, skulle man alltså när som helst kunna öka de uppväxandes arbetsanpassning och därmed också deras arbetstillfredsställelse, om blott detta personomdöme genom en organiserad samverkan mellan parterna kunde nyttiggöras i den situation, i vilken det bäst skulle behövas, nämligen vid ungdomens val av yrke och fortsatt utbildning.

I antydd riktning gå också de sakkunnigas förslag och rekommendationer. Dessa gå ut på omedelbart inrättande i Stockholms stad av en försöksbyrå för yrkesorientering och därmed sammanhörande informationstjänst åt allmänheten samt för praktisk utprövning av mera ändamålsenliga former och metoder för denna verksamhet än de, som för närvarande stå till buds.

Orienteringsverksamheten skulle avse både manlig och kvinnlig ungdom och omfatta dels allmän information och enskild konsultation på utbildningens och yrkesvalets områden, dels förbindelsetjänst i syfte att garantera och organisera samverkan mellan berörda parter, nämligen ungdomen och dess målsmän, avlämnande och mottagande lärare, skolläkare och andra specialläkare, allehanda utbildningsanstalter och organ för ungdomsvård, vidare yrkessammanslutningar samt — genom den offentliga arbetsförmedlingen — enskilda arbetsgivare m. fl.

Verksamheten bör sammanhållas och ledas av ett centralt organ, Stockholms stads yrkesorienteringsbyrå, med en föreståndare och tvenne konsulenter. Föreståndaren skall äga speciella och framstående kvalifikationer och bland annat svara för kontakten med utbildningsväsendets grenar. Kontakten med arbetsförmedlingen skall särskilt upprätthållas av konsulenterna, vilka därför lämpligen genom tjänst böra vara knutna till båda institutionerna.

Förvaltningen av yrkesorienteringsbyrån skall utövas av en särskild nämnd, yrkesorienteringsnämnden, som skall tillsättas på föranstaltande av styrelsen över stadens arbetsförmedling.

Kostnaderna för byrån under det första arbetsåret beräknas till omkring 26 700 kr., varav hälften beräknas kunna täckas av statsbidrag.

A. Berggren.

Behovet av allsidiga undersökningar över arbetsmarknadens tillstånd och utvecklingstendenser.

Behovet av en vidgad och fördjupad undersöknings- och informationsverksamhet till vägledning för en rationell planering och samordning av ekonomiskt-politiska och socialpolitiska åtgärder har under senare år framhävts i flera sammanhang. Det år 1937 inrättade konjunkturinstitutet har i första hand begränsat sin verksamhet till fortlöpande undersökningar av konjunkturutvecklingen och till vissa undersökningar av den allmänna ekonomiska strukturutvecklingen. Ur speciell arbetsmarknadssynpunkt och för arbetslöshetspolitiska syften kvarstå många undersökningsuppgifter, som knappast falla inom institutets arbetsområde. Behovet av dylika undersökningar påvisas närmare i en bilaga till rationaliseringsutredningens betänkande av byråchefen Alf Johansson[1], vars synpunkter refereras i det följande.

I utlandet har flerstädes, särskilt i U. S. A. och Tyskland, utförts mycket omfattande studier över det ekonomiska och sociala livets strukturförändringar, och i Norge är under förberedande och har delvis igångsatts en allsidig utredning över det norska näringslivets utveckling och struktur. Vid sidan härom ha även företagits undersökningar rörande de ekonomiska utvecklingsbetingelserna för särskilda områden, näringsgrenar eller yrken.

Exempel på sådana specialundersökningar ge den serie undersökningar över vissa »depressed areas», som under senare år utförts i England. På basis av uppgifter rörande befolkningens utveckling och sammansättning, de arbetslösas flyttbarhet, råvarutillgångar etc. ha rekommendationer framställts rörande åtgärder för överflyttning av arbetslösa, åtgärder för att påverka lokaliseringen av nya industrier genom skattelättnader och billiga lån etc.

Vidare ha flerstädes i utlandet företagits prognoser över särskilt de större städernas utvecklingsmöjligheter, grundade på analys av de ekonomiskt-geografiska och demografiska betingelserna, i syfte att vägleda de kommunala myndigheterna vid planeringen på lång sikt av mark- och stadsplanepolitiken, skol- och sjukhusanläggningar o. s. v. (En liknande undersökning pågår i Stockholm.) Likaså ha undersökningar företagits i syfte att klarlägga utvecklingen av sysselsättningsmöjligheterna inom särskilda yrken, men dessa ha huvudsakligen gällt de »intellektuella» yrkena (Statens off. utr. 1935: 52) eller i allmänhet yrken med mycket lång utbildningstid. Ett försök att bedöma den framtida arbetstillgången och behovet av arbetskraft inom byggnadsindustrin har gjorts av 1934 års byggnadsindustrisakkunniga (Statens off. utr. 1938: 10).

Åtgärder i syfte att anpassa arbetskraften efter näringslivets efterfrågan och öka antalet arbetstillfällen förutsätta allsidiga och ingående undersökningar om arbetsmarknadens läge och utvecklingstendenser, såväl med avseende å arbetskraftsutbudet som arbetstillfällena. Dessa arbetsuppgifter be-

[1] P. M. ang. undersökningar av arbetsmarknaden (Statens off. utr. 1939: 14).

röra på olika sätt många offentliga verksamhetsområden (arbetsförmedling, speciella åtgärder till omflyttning och omskolning av arbetskraft, yrkesundervisning, planering av offentliga arbeten i arbetslöshetsmotverkande syfte o. s. v.), vilka alla syfta till att anpassa arbetskraften till sysselsättningsmöjligheterna. Arbetsmarknadsundersökningarna skola ge upplysning om behövligheten av åtgärder vid särskilda tider och på särskilda orter och därtill kunna ge ledning vid valet och inriktningen av åtgärderna.

»Arbetsmarknad» bör härvid icke fattas i snäv mening såsom omfattande endast löneanställningar; utgångspunkten bör vara sysselsättnings- och försörjningsmöjligheterna över huvud. Men fastän sysselsättningens expansion under senare årtionden skett väsentligen utanför den egentliga industrins område (d. v. s. bland grupperna lönearbetande inom handel, samfärdsel och byggnadsverksamhet samt den likaledes betydande gruppen mer eller mindre självständiga småföretagare), äro dessa områden otillräckligt belysta av statistiken. Kunde yrkesstatistiken utbyggas till att bättre belysa nämnda försörjningstyper, skulle detta öka möjligheterna att motverka arbetslöshet och skapa permanenta försörjningsmöjligheter med tillhjälp av åtgärder till befordrande av småindustri, hantverk, jordbruket näraliggande binäringar o. s. v. Det är för övrigt icke omöjligt, att situationer kunna inträda på arbetsmarknaden, där det ur synpunkter, motsatta den arbetslöshetspolitiska, kan vara av värde att ha säkrare kunskap om förhållanden, som icke framträda som öppen arbetslöshet men innebära en högre eller lägre grad av undersysselsättning och som ofta torde vara knuten till sysslor av berörda natur.[1]

Arbetsmarknadsanalyser. För att arbetsmarknadsundersökningar, såväl fortlöpande som vid särskilda tillfällen företagna, skola ha värde icke endast såsom belysande för arbetsmarknadens utveckling i allmänhet utan även såsom vägledande för arbetslöshetspolitiska åtgärder kräves att de lämna konkret, detaljerad upplysning om bl. a. de arbetslösas fördelning på geografiska områden, yrken och åldrar, deras yrkeskunnighet, grad av arbetsförhet, »flyttbarhet» etc., vilket allt kan tjäna som ledning vid bedömande av möjligheterna att anpassa de arbetslösa till nya sysselsättningar. Statistikens uppdelning och detaljrikedom är av stor betydelse. Det är därför angeläget, dels att det material, varpå de fortlöpande serierna bygga, insamlas och förvaras på sätt, som tillåter vidare bearbetning, dels att den fortlöpande statistiken periodvis kompletteras med räkningar och specialundersökningar (liknande 1937 års arbetslöshetsräkning). Detta material borde framläggas med ökad snabbhet.

Särskilda undersökningar borde dessutom företagas för att belysa den process, varunder arbetslöshet, särskilt »permanent» arbetslöshet, avsätter sig som en rest på arbetsmarknaden. Det är här fråga framför allt om hur »konjunkturpumpningen» verkar störande på ett normalt inväxande i yrket och hur därigenom grupper bildas, vilka på grund av otillräcklig yrkesskolning, »felaktig» ålder o. s. v. äro utsatta för en extraordinärt hög arbetslöshetsrisk. Det är förklarligt att i arbetslöshetsstatistiken arbetslöshetens omfattning hittills blivit mest uppmärksammad. Men en mera inträngande kunskap om

[1] En dylik situation föreligger sedan länge i Tyskland, där »finkamningen» av bl. a. detaljhandeln och hantverket just avser att utnyttja de inom nämnda områden förefintliga latenta arbetskraftsreserverna.

arbetslöshetens betingelser skulle vinnas, om utvecklingen av sysselsättningsvolym och arbetskraftsutbud samt omsättningsprocessen på arbetsmarknaden kunde statistiskt belysas. All den statistik, som för närvarande från olika sidor belyser arbetsmarknadens faktorer, borde därför systematiskt samordnas.

Trendundersökningar. I den mån arbetslöshetspolitiken icke endast består i att underhålla de arbetslösa, utan även omfattar yrkesvägledning och -utbildning, omskolning samt omflyttning av arbetskraften och därjämte innebär försök att vidga den permanenta sysselsättningen, kräves som grund en uppfattning om de sannolika utvecklingsmöjligheterna hos olika sysselsättningsområden i förhållande till utbudet av arbetskraft på resp. områden. I sista hand innebär detta icke mycket mindre än en uppfattning om den sociala och ekonomiska utvecklingen i dess helhet. I en analys av arbetsmarknadens hittillsvarande utveckling och en därpå grundad bedömning av dess framtidsutsikter måste inbegripas dels undersökningar av befolkningsutvecklingen, befolkningens fördelning på åldrar, på lönearbetande och icke lönearbetande, den inre omflyttningen både geografiskt och mellan yrken o. s. v., dels undersökningar av näringslivets allmänna expansion, realkapitalbildningen, förskjutningarna i produktionens struktur och produktionstekniken o. s. v. Undersökningar av dessa faktorer kunna icke bara motiveras på arbetslöshetspolitiska grunder, utan kunna även tjäna till ledning för andra grenar av den offentliga ekonomiska och sociala politiken och vara en informationskälla åt det enskilda näringslivet (vid utarbetandet av marknadsöversikter etc.).

Ehuru en prognos, grundad på ingående kännedom om dittillsvarande utvecklingstendenser, torde lyckas bättre än en ren gissning, måste den vara mer eller mindre obestämd. Trendundersökningar kunna därför sällan bilda grund för definitiva, preciserade och konkreta råd, och de kunna under inga omständigheter ersätta den ingående praktiska sakkunskapen inom näringslivets olika verksamhetsfält och de lokala förhållandena inom olika delar av landet. Yrkesrådgivning kan endast genom att ge upplysningar om faktiska förhållanden underlätta den enskildes val av yrke, icke avlyfta den enskildes ansvar genom garanterat säkra råd.

Att man inte kan veta allt är dock intet skäl att underlåta att skaffa den kunskap, som låter sig skaffa. Även det offentliga ekonomiska handlandet måste bygga på framtidsförväntningar, men osäkerheten kan ofta reduceras genom undersökningar över förhållanden, som nu kunna iakttagas och som måste komma att öva inflytande i bestämbar riktning på utformningen av framtidsutvecklingen. I allmänhet måste man därvid räkna med alternativa möjligheter, vilka väljas så, att de så att säga uppdraga gränserna för den sannolika utvecklingen. Det kan då hända, att resultaten av olika antaganden framträda så samlade, att man på ett avgörande sätt kan bedöma framtiden.

Grunden för trendundersökningar måste utgöras av en analys av den hittillsvarande utvecklingen. Med hänsyn till den betydelse i den framtida ekonomiska utvecklingen, som de radikala förändringarna i befolkningsrörelsen

komma att få, borde ett närmare studium — som hittills i hög grad försummats — av sammanhangen mellan befolkningsstrukturens förskjutningar och produktionens och arbetsmarknadens hittillsvarande utveckling kunna vara av stort värde.

En del av de för långtidsutvecklingen bestämmande faktorerna kunna med hög grad av sannolikhet beräknas för avsevärd tid framåt. Detta gäller faktorer, som stå i omedelbart och enkelt förhållande till befolkningsutvecklingen och befolkningens fördelning på åldrar och civilstånd. Förskjutningarna i konsumtionen av elementära levnadsförnödenheter synas även — under antagande av viss allmän levnadsstandardsutveckling — kunna antagas givna inom tämligen smala osäkerhetsmarginaler. De största osäkerhetsmomenten för trendberäkningarna utgöras av utrikeshandeln och tekniken. Dock giva utredningar, som företagits rörande de fortsatta elektrifieringsmöjligheterna inom Sverige[1], exempel på en trendanalys, som säkerligen skulle kunna genomföras på åtskilliga andra tekniska områden.

Som illustration må här anföras grunddragen av en pågående beräkning av det framtida bostads- och byggnadsbehovet.

Tillväxten i bostadsbeståndet motsvarar på lång sikt tillväxten i antalet hushåll, som i sin tur kan beräknas med hjälp av vissa empiriskt konstaterbara konstanter utifrån en på visst sätt ålders- och civilståndsfördelad befolkning. (För städerna kan t. ex. antalet hushåll approximativt beräknas som antalet gifta män + 60 % av antalet förut gifta + 20 % av antalet ogifta över 20 år.) För beräkning av den framtida hushållsbildningen har man att utgå från nu rådande ålders- och civilståndsfördelning och därefter göra antaganden rörande den framtida nativiteten, dödligheten och civilståndsfördelningen i olika åldrar. Vill man genomföra kalkylen särskilt för t. ex. landsbygd eller för speciella regioner, måste vidare införas antaganden rörande flyttningens omfattning samt ålders- och civilståndsfördelningen hos flyttningsklientelet. Av dessa antaganden kunna de om dödligheten och civilståndsfördelningen i olika åldrar göras med så stor säkerhet, att man utan större risk kan nöja sig med endast ett antagande för varje faktor; detsamma gäller om de flyttandes fördelning. Beträffande nativiteten och flyttningarnas omfattning måste uppställas alternativa antaganden; den beräknade utvecklingen är emellertid helt oberoende av nativitetsantagandet för en period av minst 20 år.

Genom denna metod kan man beräkna hushållens antal vid vissa tidpunkter i framtiden under en serie av olika antaganden om utvecklingen av var och en av de för hushållsbildningen bestämmande faktorerna. På så sätt erhålles ett nät av olika tänkta möjligheter för den kommande utvecklingen. En prognos erhålles, när en viss kombination av antaganden och den därigenom bestämda befolkningsutvecklingen utväljes och betecknas som den mest sannolika av alla. Ligga nu alla de utvecklingslinjer för hushållsbildningen, som äro av rimlig sannolikhetsgrad, inom ett begränsat fält, är frågan om den framtida utvecklingen på ifrågavarande område någorlunda väl klarlagd.

Det här endast som exempel på metoden för trendundersökningar anförda fallet ligger såtillvida mycket gynnsamt till för trendanalys, som föremålet för undersökningen, hushållsbildningen, står i ett nära och enkelt sammanhang med befolkningsrörelsen. Detsamma gäller dock i växlande grad om

[1] Generaldirektören W. Borgqvist: *P. M. rörande de fortsatta elektrifieringsmöjligheterna inom Sverige* (Statens off. utr. 1935: 66, bil. 6).

många grenar av konsumtion och produktion. (Över hälften av den årliga realkapitalbildningen sammanhänger med hushållsbildningen.) Av synnerlig vikt vore att studera sparandet och konsumtionsinriktningen i olika åldrar; undersökningar av dessa förhållanden skulle giva värdefulla bidrag till bedömningen av den framtida samhällsutvecklingen.

Beräkningar över den framtida konsumtionsinriktningen och sparandeutvecklingen under alternativa antaganden beträffande levnadsstandardens utveckling vore likaledes befogade, eftersom förskjutningar i levnadsstandarden tämligen regelmässigt åtföljas av förskjutningar mellan konsumtion och sparande samt i konsumtionens inriktning. Då levnadsstandardens utveckling icke kan bedömas med samma säkerhet som befolkningsrörelsen, måste resultaten här bliva mera hypotetiska men därför icke utan värde. Betydelsen av dylika beräkningar för bedömningen av jordbrukets produktionsinriktning är väl känd.

En art av trendundersökningar, som har direkt betydelse för bedömningen av *arbetstillfällenas utveckling och därmed för yrkesrådgivnings- och yrkes*orienteringsverksamheten, är undersökningar av åldersstrukturen inom vissa yrken och därå byggda beräkningar av den framtida avgången ur yrket. Detta ger ju endast en av de faktorer, vilka bestämma utvecklingen av arbetstillfällena på ett sysselsättningsområde, men en viktig faktor, som kommer att växa i relativ betydelse. Dylika undersökningar borde utsträckas till även andra områden än de akademiska yrkenas.[1] Varje bedömning av utvecklingen av arbetsmarknaden såväl i dess helhet som på särskilda områden blir tämligen meningslös, om icke hänsyn tages till pågående och framtida förändringar i åldersfördelningen.

En särskild betydelse ha förändringarna i åldersfördelningen i fråga om anpassningen av arbetsprestationer och produktionsteknik. Om den tekniska utvecklingen går mot att kräva allt mera av de speciella fysiska och psykiska egenskaper, som tillhöra de yngre åldrarna, måste det — i den mån dessa åldrar minskas — uppkomma disproportioner och anpassningssvårigheter.

Men även — och framför allt — för bedömning av det framtida utbudet av arbetskraft är det nödvändigt att undersöka förskjutningarna i åldersstrukturen både i fråga om arbetsmarknaden i dess helhet och inom särskilda yrkes- och geografiska områden.

[1] En beräkning av antalet åldringar inom olika näringsgrenar åren 1930 och 1960 har utförts av P. Åsbrink: Det moderna näringslivet och de partiellt arbetsföra. (Social Årsbok 1939.)

Socialstyrelsens utlåtande över rationaliseringsutredningens betänkande.

Genom remiss den 22 juni 1939 anmodades socialstyrelsen att avgiva utlåtande över rationaliseringsutredningens betänkande (Statens off. utr. 1939: 13 och 14)[1]. Med anledning härav anförde styrelsen i utlåtande den 14 oktober 1939 i huvudsak följande.

Såsom ett led i arbetet har rationaliseringsutredningen verkställt olika undersökningar, ägnade att belysa industrins utveckling efter förra världskriget samt den betydelse rationaliseringen kunnat ha för nämnda utveckling ävensom de återverkningar den haft på sysselsättningen och arbetarstammens sammansättning. Dessa undersökningar giva vid handen, att rationaliseringsprocessen genom sin arbetsbesparande karaktär ej sällan givit anledning till avskedanden och sålunda kunnat verka arbetslöshetsskapande vid enskilda företag eller å vissa orter. Det mera effektiva utnyttjande av de produktiva krafterna, som möjliggjorts genom rationaliseringen, har emellertid samtidigt med näringslivets expansion och den fortgående tekniska utvecklingen bidragit till det ekonomiska samhällslivets förkovran och därmed i sin helhet ökat sysselsättningsmöjligheterna och förbättrat levnadsstandarden. När rationaliseringsutredningen mot bakgrunden av dessa undersökningar överväger olika åtgärder till förebyggande av rationaliseringsarbetslöshet, har kommittén avstyrkt alla anordningar, som skulle taga sikte på ett generellt förbjudande eller motverkande av rationaliseringsåtgärder. Socialstyrelsen delar i allo kommitténs uppfattning om rationaliseringsprocessens betydelse för landets ekonomiska och sociala förkovran; åtgärder, som — i princip — avsåge att hämma denna process, skulle i själva verket hämma den ekonomiska och sociala utvecklingen.

Givet är, att åtgärder för näringslivets nydaning och tekniska omorganisation kunna få sådana återverkningar på arbetsmarknaden, att arbetslöshet därav kan bli följden. För att processen skall få ett i det stora hela gynnsamt förlopp, måste en samtidig omflyttning och omfördelning av arbetskraften äga rum, så att de utrationaliserade arbetarna kunna vinna annan anställning inom ett expanderande näringsliv. I den mån en dylik omflyttning och anpassning av arbetskraften icke kan ske med önskvärd snabbhet, måste förklarligt nog lokal arbetslöshet uppstå. Genom åtgärder till främjande av arbetskraftens rörlighet och dess omskolning för nya arbetsuppgifter kan man inom ett näringsliv, som är statt i utveckling, begränsa rationaliseringsarbetslöshetens omfattning och varaktighet samt på olika sätt avhjälpa processens sociala skadeverkningar. Även om man erkänner behovet av sådana åtgärder,

[1] Betänkandet har refererats i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 409; se även sid. 785 i detta nummer av tidskriften.

är det dock icke nödvändigt att med anledning därav kräva införandet av en direkt samhällelig kontroll av rationaliseringsprocessen. Utredningen har ansett, att erinringar av många slag kunna resas mot införande av en dylik kontroll, och socialstyrelsen vill för sin del bestämt uttala sig mot sådana åtgärder, som avse kontroll men realiter kunna innebära hämning av en naturlig och nödvändig utvecklingsprocess.

För att kunna överblicka förhållandena inom näringsliv och arbetsmarknad måste omfattande och fortlöpande uppgifter införskaffas. I syfte att förbättra den nuvarande arbetsmarknadsstatistiken föreslår utredningen bl. a. skyldighet för företagare, som i sin rörelse använda minst 20 arbetare, att vid varje avlöningstillfälle rapportera arbetsstyrkans storlek samt för större företagare jämväl att i förväg verkställa anmälan om förestående avskedanden av minst 50 arbetare och anställda. Även om socialstyrelsen ansluter sig till tanken på en förbättring av arbetsmarknadsstatistiken, finner styrelsen det icke rådligt att föreskriva rapportskyldighet varje vecka för stora grupper arbetsgivare, därest icke exceptionella förhållanden på arbetsmarknaden skulle framtvinga en så noggrann redovisningsplikt. Sedan rationaliseringsutredningen avgav sitt betänkande, har situationen inom vårt land undergått stora förändringar, och socialstyrelsen har i annat sammanhang haft att överväga behovet av snabbare och utförligare uppgifter om förändringarna i arbetsmarknadsläget. Styrelsen har emellertid, trots situationens skärpning, icke velat påkalla en så vidlyftig rapportering, som rationaliseringsutredningen föreslagit. Styrelsen anser, att kraven på utvidgad statistisk uppgiftsskyldighet böra noga avvägas efter den aktuella situationen. Den nuvarande arbetsmarknadsstatistiken finner styrelsen vara fullgod för mera normala tider men anser det vara önskvärt, att man för kommande krissituationer utarbetar förslag till beredskapsåtgärder även inom arbetsmarknadsstatistikens område.

En obligatorisk anmälningsskyldighet om förestående avskedanden kan styrelsen förorda endast för en krissituation och med avseende på redan verkställda entlediganden. För att få en riktigare och mera rättvisande bild påkallas emellertid i så fall, att man på lämpligt sätt även införskaffar uppgifter om nyanställning av arbetskraft. Samhällets organ ha vid sitt bedömande av utvecklingen inom näringslivet givetvis lika stort intresse av att kunna följa omfattningen och inriktningen av nyanställningar inom företagen.

Bland rationaliseringsutredningens organisatoriska förslag intager det så kallade arbetsmarknadsinstitutet en framskjuten plats. Ett sådant institut skulle utgöra ett centralt statligt organ med uppgift att kontinuerligt följa näringslivets och arbetsmarknadens utveckling och bl. a. tjänstgöra såsom en informerande och rådgivande institution åt chefen för socialdepartementet. Såsom skäl för inrättandet av ett arbetsmarknadsinstitut anför utredningen, att det bruste i tillräcklig planmässighet vid övervägandet av hjälpåtgärder, som i en viss arbetslöshetssituation lämpligen borde företagas. Vidare säger utredningen, att varje organ saknades, som hade till uppgift att kontinuerligt följa utvecklingen på arbetsmarknaden och i tid meddela Kungl. Maj:t de

utvecklingstendenser, som gjorde sig gällande. Socialstyrelsen delar utredningens uppfattning om behovet av samordnande av de utredningsuppgifter, som kunna beröra arbetsmarknaden och arbetslösheten, men vänder sig bestämt mot tanken att bryta ut dessa uppgifter och förlägga dem till ett organ, som icke äger att praktiskt handlägga hithörande angelägenheter. Såväl socialdepartementet som socialstyrelsen och statens arbetslöshetskommission äga för närvarande att taga befattning med utredningar och åtgärder på arbetsmarknadsområdet. För att undvika en ytterligare splittring av överblicken över arbetsmarknaden, synes det angeläget att förlägga de uppgifter, som utredningen velat uppdraga åt ett arbetsmarknadsinstitut, till socialstyrelsen, som redan nu kan sägas vara statens centrala arbetsmarknadsorgan. Styrelsen förklarar sig för sin del också beredd att påtaga sig de arbetsuppgifter, som enligt förslaget skulle tillkomma arbetsmarknadsinstitutet.

Rationaliseringsutredningen föreslår vidare inrättandet av en till ingenjörsvetenskapsakademien knuten institution, benämnd informationstjänsten, som skulle ha att tillhandagå industrin och hantverket med informerande förslag till ny och vidgad produktion. Beträffande detta kommitténs förslag vill styrelsen erinra om att industrins undersökningar av teknisk art för närvarande i icke ringa omfattning verkställas inom de olika företagen. Att de stora undersökningar, som ingå i den tekniskt-vetenskapliga forskningen och som bedrivas vid högskolor och andra institutioner, erhålla uppmuntran och direkt stöd från samhällets sida, finner styrelsen synnerligen önskvärt. Det vill emellertid synas tvivelaktigt, huruvida en verksamhet sådan som informationstjänsten borde ställas under statligt hägn, varigenom olika uppslag och uppfinningar skulle tänkas erhålla statens sanktion. Eftersom rationaliseringsutredningen själv icke velat förorda en fortlöpande samhällelig kontroll av rationaliseringsprocessen, synas skäl ännu mindre tala för att låta samhället ikläda sig ansvaret för nya produktionsgrenar, vilkas bärighet det endast kan tillkomma näringslivets egna män att pröva.

Rationaliseringsutredningen behandlar vidare frågan om åtgärder till befrämjande av yrkesutbildningen och underlättande av arbetskraftens rörlighet. Beträffande de därvid framförda förslagen till effektivisering av den offentliga arbetsförmedlingen vill socialstyrelsen erinra, att Kungl. Maj:t den 3 december 1937 uppdragit åt styrelsen att till övervägande upptaga frågan om behövliga förändringar i den offentliga arbetsförmedlingens organisation och inkomma med förslag i ämnet. Styrelsen, som med anledning av utredningsuppdraget företagit undersökningar och utarbetat förberedande förslag, torde inom en nära framtid komma att framlägga förslag i ämnet.

Beträffande de önskemål, som rationaliseringsutredningen anför i fråga om arbetslöshetsförsäkringen, speciellt berörande hjälp åt äldre arbetskraft, kan socialstyrelsen meddela, att jämväl hithörande ämnesområde är föremål för särskild utredning[1], och att därpå grundat förslag från socialstyrelsen inom en nära framtid kan förväntas.

[1] Se Soc. Medd. årg. 1939, sid. 355.

Bland de olika uppslag, som rationaliseringsutredningen framlägger, förekommer även förslag om införande av skyldighet för företagare, som ämna igångsätta verksamhet å ort med föga utvecklat näringsliv, att i förväg insända anmälan härom till arbetsmarknadsinstitutet, därest sannolikhet föreligger, att verksamheten skall komma att upphöra inom begränsad tid. Då de sakkunniga icke synas ha förebragt någon tillfredsställande lösning av denna fråga, kan socialstyrelsen icke giva sin anslutning till förslaget, och styrelsen vill framför allt avråda från tanken att vidtaga några generella åtgärder i ämnet.

Slutligen föreslår rationaliseringsutredningen införande av så kallade hjälplån för egnahemsägare, som på grund av arbetslöshet hotas att få sitt hem försålt exekutivt. Socialstyrelsen finner det icke rådligt, att man genom utarbetande av särskilda föreskrifter i fråga om egnahemsägare av här förevarande art binder sig för några fasta ersättningsnormer. I detta som i andra fall synes det önskvärt, att man må kunna upptaga inträffade situationer till närmare omprövning med hänsyn till de särskilda förhållanden, som kunna vara rådande.

Familjebidrag åt värnpliktiga.

Sociala försvarsberedskapskommittén framlade den 3 september 1939 ett förslag om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring (Statens off. utr. 1939: 26), vilket förslag innebär ett väsentligt avsteg från tidigare gällande bestämmelser. Icke minst kommer detta till synes däri, att kommittén förutsatt medverkan av kommunerna både i ekonomiskt och i administrativt hänseende. Då förslaget måste remitteras men behovet av förbättrade familjebidrag behövde snabbt tillgodoses, utfärdades den 8 september 1939 — samtidigt med avgivandet av proposition i ämnet (nr 12) till urtima riksdagen — en kungörelse med provisoriska bestämmelser om familjebidrag. Propositionen, som bygger på 1931 års bestämmelser (Sv. förf.-saml. 1931, nr 257), godkändes av riksdagen med vissa ändringar, vilka inarbetats i en ny kungörelse (1939, nr 793). En särskild kungörelse (nr 680) innehåller formulär till ansökan om familjeunderstöd.

1. Kommitténs förslag och gällande bestämmelser.

Kommitténs förslag. Kommittén anser, att det ur psykologisk synpunkt vore värdefullt, om familjebidragen i viss utsträckning finge karaktären av familjelön, som ej helt utgår efter behovssynpunkt utan som vederlag för den värnpliktiges arbete. Den värnpliktiges hustru samt barn (och adoptivbarn) under 16 år skulle erhålla visst grundbelopp u t a n behovsprövning. För ytterligare bidrag föreskrives behovsprövning. Bidragen kunna utgå kontant i tre for-

mer: familjepenning, hyresbidrag och näringsbidrag. Vid sträng kristidshushållning må bidrag till viss del kunna utgå in natura.

Familjepenningens storlek begränsas till vad som fordras för de nödvändigaste behoven. Familjepenningen är graderad efter tre ortsgrupper (enligt folkpensioneringslagen) med följande maximibelopp per dag:

	Ortsgrupp I	II	III
för hustru eller, där hustru ej finnes, annan familjemedlem över 16 år, som föreståt den värnpliktiges hem	1:75	2:—	2:25
för annan familjemedlem över 16 år (än som avses ovan)	1:—	1:25	1:50
för familjemedlem under 16 år	0:70	0:80	0:90

Den del av familjepenningen, som är grundbelopp och utbetalas utan behovsprövning, utgör 1 kr. för hustru samt 40 öre för barn och adoptivbarn under 16 år. Vid utbetalning av högre belopp och vid bidrag åt övriga familjemedlemmar, som före inkallelsen helt eller delvis underhållits av den värnpliktige, måste behoven prövas, varvid hänsyn tages till all inkomst utom den värnpliktiges krigslön; kapital beaktas blott i den mån det lämnar avkastning.

Hyresbidrag, motsvarande faktiska hyresbeloppet, skulle utgå efter behovsprövning och vara tillgängligt även för den, som äger sin bostad eller innehar den med bostadsrätt. Till amortering av bostadslån kan bidrag per år utgå med högst $^1/_{20}$ av lånesumman.

Om det med hänsyn till inkallelsens sannolika varaktighet visar sig lämpligt, kan värnpliktig, som driver näring eller rörelse, av vilken den värnpliktiges familj har sitt uppehälle, erhålla bidrag för anställande av arbetskraft för verksamhetens upprätthållande. Den som uppbär sådant s. k. näringsbidrag har ej rätt till annat familjebidrag än familjepenningens grundbelopp. Näringsbidrag utgår med högst så stort belopp, som är oundgängligt för rörelsens upprätthållande och får icke överstiga 200 (i vissa fall 300) kr. i månaden.

Arbetsförmedlingsplikt, eller skyldighet för familjemedlemmar att anmäla sig hos offentlig arbetsförmedling som arbetssökande och mottaga erbjudet lämpligt arbete, kan stadgas som förutsättning för erhållande av familjebidrag utöver grundbeloppet. Undantag gäller för arbetsoförmögna och för dem, som ha full sysselsättning med att vårda barn och sjuka eller icke böra avbryta sin utbildning.

Vederbörande kommun skall i allmänhet bestrida $^1/_5$ av familjebidragen med behovsprövning, staten $^4/_5$ (eller mera vid hög skattebörda) samt grundbeloppen. Med »kommun» avses vistelse- eller bostadskommun (där man äger mantalsskrivas). Innan kristidsnämnder organiserats, skola drätselkamrarna respektive kommunalnämnderna handha familjebidragens lokala administration. En planerad statlig arbetskommission skulle vara tillsynsmyndighet.

Det svenska förslaget är delvis utarbetat efter utländskt mönster. Motsvarande bestämmelser i Tyskland, Frankrike och England avse, att — på ett sätt som icke har karaktären av fattigvård — söka hjälpa de personer, som tidigare underhållits av nu mobiliserade män, men under männens bortovaro icke kunna försörja sig själva. Som allmän regel gäller, att endast hustrun och de minderåriga barnen automatiskt antagas vara ekonomiskt

beroende av den mobiliserade, medan övriga familjemedlemmar vanligen måste kunna visa, att de äro beroende av honom. Bidragen äro i allmänhet graderade efter antalet barn. Dessutom beaktas i några länder levnadskostnaderna i hemorten eller den del av solden, som avstås åt familjen. På detta sätt kunna bidragen, ehuru de i princip äro lika stora, ändå inom vissa gränser anpassas efter individuella förhållanden.

De provisoriska bestämmelserna. Fr. o. m. den 1 oktober 1939 utgår, om behov föreligger, följande understöd per tjänstgöringsdag till värnpliktig, som inkallats till tjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering:

	Familjeunderstöd enligt 1931 års bestämmelser	Familjeunderstöd fr. o. m. okt. 1939
till arbetsför hustru	—	1: —
» » » och ett barn under 16 år[1]	1: 35	2: 25
» » » » två » » » »	1: 75	3: —
» mindre arbetsför hustru	1: 35	2: —
» » » » och ett barn under 16 år[1]	1: 75	2: 75
» » » » » två » » » »	2: 20	3: 50
» ett barn under 16 år, om fadern är änkling eller frånskild	1: 35	2: 25
» två » » » » » » » » »	1: 75	3: —

Vid fler än två barn ökas understödet — till skillnad från 1931 års bestämmelser — med 50 öre per barn och dag. Dessutom utgår i samtliga de fall, där värnpliktig erhåller familjeunderstöd, bostadsbidrag varierande mellan kr. 0·75 (i ortsgrupp I) och 1·50 (i grupp III). Bidragen ha förhöjts betydligt jämfört med 1931, bl. a. med hänsyn till att antalet gifta och därmed försörjningspliktiga är större nu bland de inkallade än vid normal tjänstgöring. Sålunda erhåller även arbetsför hustru utan barn understöd, och värnpliktig behöver icke längre avstå $^1/_5$ av dagspenningen till sin familj.

2. Socialstyrelsens utlåtande.

Socialstyrelsen har i sitt den 9 oktober 1939 avgivna utlåtande över kommitténs förslaget i flera avseenden intagit en avvikande ståndpunkt. Enligt styrelsens mening borde, med hänsyn till kostnadernas omfattning, endast de personer, som äro i verkligt behov av hjälp, kunna erhålla bidrag. Individuell behovsprövning borde därför uppställas som generellt villkor vid utbetalande av familjebidrag. Vidare föreslår styrelsen, att dyrortsgraderingen i fråga om familjepenningen helt avskaffas. Den i lokalt hänseende mest variabla utgiftsposten, hyreskostnaden, skulle ju icke täckas av familjepenningen. De variationer i levnadskostnaderna, som kvarstå efter hyrespostens borttagande, äro emellertid betydligt mindre än variationerna inom de totala levnadskostnaderna, och ha dessutom en annan riktning. Varje nu existerande system för dyrortsgruppering bygger på de totala levnadskostnaderna och ger sålunda ett felaktigt uttryck för här ifrågavarande kostnadsolikheters såväl styrka som riktning. Med den reducerade angelägenhetsgrad, som tillkommer frågan när hyreskostnaden bestrides såsom en särskild utgiftspost, synes det riktigast att i valet mellan en felaktig dyrortsgruppering och ingen dyrortsgruppering alls välja det senare alternativet.

Beträffande understödsverksamhetens organisation anser styrelsen, att kommunalnämnderna och särskilt drätselkamrarna med tanke närmast på den fria behovs-

[1] 1931 års bestämmelser avse barn under 15 år.

prövningen sakna nödig erfarenhet och kompetens för administreringen av familjebidragen. Understödsverksamheten till förmån för de mobiliserades familjer måste bedrivas i anslutning till den offentliga fattigvården och arbetslöshetshjälpen. Starka skäl tala därför för att låta fördelningen av familjebidragen handhavas av fattigvårdsstyrelserna, vilka äga stor erfarenhet beträffande hjälpverksamhet baserad på fri behovsprövning; många familjer med familjebidrag torde sannolikt bliva hänvisade även till fattigvårdsunderstöd. Om styrelsen icke desto mindre anser arbetslöshetskommittéerna lämpligast såsom primärorgan, är skälet härtill det, att de förvaltande lokala organen främst böra vara inriktade på arbetsmarknadsuppgifter och fördenskull äga speciell förtrogenhet med arbetsmarknadens problem. Visserligen äro arbetslöshetskommittéer verksamma endast i ett begränsat antal kommuner; rapporter om förekommande arbetslöshet inkommo senast från 225 kommittéer. Sådana kommittéer skulle därför behöva upprättas i ett stort antal kommuner. Även om denna invändning äger berättigande, är det emellertid av betydelse, att de för uppgiften mest lämpade institutionerna få taga hand om verksamheten. Kommittén hade förutsatt, att familjehjälpen vid en blivande fullt utbildad kristidsorganisation skulle anförtros åt kristidsnämnderna. Lämpligheten av en dylik anordning torde emellertid kunna ifrågasättas, enär nämnderna väsentligen äro avsedda att sköta uppgifter, sammanhängande med folkförsörjningen. Starka skäl synas tala för att arbetslöshetskommittéerna även vid en mera utvecklad kristidsorganisation borde bibehållas såsom lokala organ för familjebidragens administrering. Där inga särskilda arbetslöshetskommittéer finnas tillsatta, borde sådana i mån av behov upprättas. Detta synes påkallat även ur den synpunkten att arbetslöshetskommittéerna, såsom styrelsen förordat i sitt yttrande över förslaget till krisarbetslag, också skulle omhändertaga de lokala uppgifter, som uppkomma vid en dylik lagstiftning. Styrelsen erinrar i detta sammanhang om att fattigvårdsstyrelserna i mindre kommuner i viss omfattning brukat fungera som arbetslöshetskommittéer.

Kommitténs förslag, att länsstyrelserna skulle infogas som ett led mellan primärorganen och den högsta instansen inom den planerade förvaltningsorganisationen, anser styrelsen mindre välbetänkt. Den personliga och intima kännedom om hjälp- och arbetslöshetsproblem, som måste krävas vid handhavandet av denna hjälpverksamhet, kan i regel icke förutsättas vara för handen hos länsstyrelsernas tjänstemän. Särskilt betänkligt vore det, om länsstyrelserna skulle infogas som högsta instans i besvärsmål, enär den centrala tillsynsmyndigheten då skulle betagas möjligheten att i erforderlig mån verka för enhetlig tillämpning av gällande bestämmelser. Den centrala myndigheten bör själv utgöra besvärsinstans för lokalorganen och vara utrustad med vittgående kompetens och befogenheter såsom rådgivande och dirigerande myndighet. Lämpligheten av att de lokala organen direkt sortera under centralmyndigheten får anses bestyrkt genom flerårig praktisk erfarenhet på den statliga arbetslöshetshjälpens område.

Såsom centralt organ för tillsyn över familjebidragslagens tillämpning tänker sig kommittén arbetskommissionen, vilken anses böra organiseras och börja sin verksamhet redan i och med att lagstiftningen om familjebidrag träder i kraft. Styrelsen biträder härvidlag kommitténs uppfattning. I händelse emellertid inrättandet av den planerade arbetskommissionen anses böra anstå till dess kristidsorganisationen i sin helhet kommer till stånd, borde enligt styrelsens mening arbetslöshetskommissionen dessförinnan fungera såsom tillsynsmyndighet.

Socialpolitikens förutsättningar under krigstid.

Internationella arbetsorganisationens kriskommitté, till vilken organisationens styrelse delegerat sina befogenheter i händelse av en internationell kris med försvårade kommunikationsmöjligheter, sammanträdde i Genève under dagarna den 10—12 oktober 1939 för att behandla frågan om arbetsorganisationens verksamhetsuppgifter under krigstillståndet i Europa. Till dessa överläggningar förelåg en inom arbetsbyrån utarbetad framställning rörande socialpolitikens förutsättningar under krigstid, vilken i sin helhet publicerats i International labour review november 1939 och varav en sammanfattning lämnas i det följande.[1]

Allmänna förutsättningar. I motsats till år 1914, förelågo vid det nuvarande krigets början i flertalet länder omfattande planer för en anpassning av näringslivet och samhällets sociala organisation efter krigshushållningens behov. I såväl krigförande som neutrala stater ha dessa planer för den ekonomiska och sociala krigsberedskapen snabbt genomförts och medfört förändringar av genomgripande betydelse för levnads- och arbetsvillkoren. I de krigförande länderna ha miljoner män dragits bort från industri och jordbruk, och städer och andra områden ha i stor utsträckning evakuerats. Ofantliga produktionskrafter tillföras rustningsindustrin, samtidigt som en ekonomisk blockad har genomförts och ett stort antal export- och importvaror ha satts under restriktioner eller helt reserverats för statsmyndigheternas räkning. En väldig omgruppering av arbetskraften har ägt rum, arbetstiden har förlängts och kvinnor, barn och åldringar ha i ökad utsträckning tagits i anspråk för produktionen. I de neutrala länderna, av vilka många av de europeiska ha mobiliserat en stor del av den manliga befolkningen mellan 20 och 40 år, möter man samma ekonomiska och sociala problem om än i mindre skala. Till krigets följder för de sociala och ekonomiska förhållandena i världen hör även en minskning över huvud av varuutbytet mellan länderna och samtidigt starka förskjutningar av såväl produktionscentra som avsättningsmarknader.

Arbetsmarknaden. Regleringen av arbetsmarknaden är en av de viktigaste förutsättningarna för krigshushållningen. Ehuru ett oerhört stort antal platser bli lediga efter de mobiliserade arbetstagarna, innebär detta icke, att arbetslösheten försvinner. Som de senare årens erfarenheter ha visat, medför en ökad efterfrågan av arbetskraft en däremot svarande tillbakagång av arbetslösheten endast under förutsättning, att de arbetssökande äro kvalificerade för de tillgängliga arbetstillfällena. Detta problem har fått ännu större proportioner under kriget. Inom rustningsindustrin, där redan förut en permanent brist på arbetskraft gjort sig gällande, framträder sålunda nu ett ännu större behov av kvalificerad arbetskraft, medan å andra sidan sysselsättningen minskat inom vissa andra verksamhetsgrenar. I nära samband med detta anpassningsproblem står spörsmålet om urvalet av arbetare för krigstjänst och för sådan sysselsättning i produktionen, att samhället bäst kan tillgodogöra sig vederbörandes kvalifikationer. Sysselsättandet av de arbetslösa och överförandet av arbetare från vissa industrier kommer dock ej att kunna fylla de föreliggande behoven, varför det blir nödvändigt att i betydande omfattning även utnyttja de under normala förhållanden ur produktionssynpunkt »passiva» befolkningsskikten.

För genomförandet av dessa omfattande uppgifter ha i ett flertal stater införts bestämmelser om tvångsmässig reglering av arbetsmarknaden. En dylik reglering

[1] De av kriget föranledda socialpolitiska åtgärderna i de krigförande och neutrala länderna följas systematiskt av arbetsbyrån. I Industrial and labour information lämnas varje vecka kortfattade upplysningar från olika länder, varjämte i International labour review införas kompletterande månatliga översikter över viktigare problem.

förutsätter emellertid vissa möjligheter att kunna bedöma å ena sidan betydelsen och arten av de föreliggande arbetskraftsbehoven och å andra sidan den tillgängliga arbetskraftens individuella kvalifikationer. Såväl den omorganisation av arbetsförmedlingsverksamheten, vilken under senare år skett i flera stater, som framstegen i fråga om yrkesrådgivning och yrkesutbildning torde underlätta det administrativa genomförandet av en dylik arbetsmarknadspolitik. Över huvud torde problemställningarna på detta område i allt väsentligt vara desamma som under normala förhållanden, ehuru behovet av omedelbara och omfattande åtgärder framstår som mera trängande. Det må tilläggas, att även i neutrala länder, vilka i jämförelsevis mindre grad beröras av krigets direkta verkningar, kan förändringarna i det ekonomiska systemet komma att medföra en hastigare industrialisering och därmed ökade behov av åtgärder för rekrytering och utbildning av arbetskraft. Den storleksordning, som arbetsmarknadsfrågorna få i nuvarande läge, innebär emellertid vissa risker för framtiden, i det att alltför provisoriska lösningar kunna komma att tillgripas, t. ex. i form av för kort och ensidig yrkesutbildning. Slutligen är det av väsentlig betydelse, att de omfattande ingripanden, genom vilka statsmakten kommer att reglera arbetskraftens användning, kunna genomföras under hänsynstagande till arbetstagarnas personliga handlingsfrihet, intressen och önskemål.

Ett särskilt spörsmål gäller de mobiliserade arbetstagarnas rätt till återanställning i förutvarande arbete, liksom även deras rätt till sådana förmåner som pension o. dyl. Då i detta avseende skydd icke åtnjutes enligt den normalt gällande lagstiftningen, ha i ett antal länder särskilda åtgärder vidtagits.

Arbetstid och fritid. Vid krigsutbrottet gjorde sig i flera länder en tendens gällande att suspendera eller modifiera lagstiftnings- och kollektivavtalsbestämmelser rörande arbetstid och fritid samt att därvid utsträcka den normala dags- och veckoarbetstiden liksom även rätten att uttaga övertidsarbete, skiftes- och nattarbete samt att förkorta avbrotten i arbetet och att suspendera bestämmelserna om veckovila och semester. Förändringar i denna riktning ha genomförts antingen genom av regering eller annan myndighet utfärdade förordningar eller genom överenskommelser mellan arbetarnas och arbetsgivarnas organisationer. Erfarenheterna från 1914—1918 visade emellertid, att en omfattande ökning av arbetstiden och minskning av viloperioderna i längden ledde till en nedgång i produktionen som en följd av den fysiska och psykiska uttröttningen av arbetarna. Veckovila och normala avbrott i arbetsdagen återinfördes också ganska snart t. o. m. inom rustningsindustrin. Det är nu internationella arbetsbyråns avsikt att med stöd av dessa erfarenheter framhålla nödvändigheten av att, då det är fråga om längre perioder, upprätthålla en erforderlig standard i fråga om arbetsvillkoren under krigstid.

Kvinnors och minderårigas användande i produktionen. Under det nu pågående kriget torde i såväl de krigförande som i de neutrala länderna den kvinnliga arbetskraften komma att utnyttjas i ännu större omfattning än vad som var fallet 1914—1918. Den ökade omfattningen av kvinnoarbetet blir därvid inte endast resultatet av en ökad efterfrågan på arbetsmarknaden till följd av knappheten på manlig arbetskraft utan har även i vissa stater satts i system genom arbetsplikt för kvinnor.

Den manliga arbetskraftens ersättande med kvinnlig kommer därvid sannolikt att i viss utsträckning kräva en anpassning av den tekniska utrustningen i syfte att minska den fysiska påfrestningen. Även andra åtgärder till skydd för de kvinnliga arbetarnas hälsa och inte minst till komplettering av deras yrkesutbildning torde vara av behovet påkallade. Sysselsättandet av kvinnor i arbeten, som tidigare utförts med manlig arbetskraft, reser därjämte ånyo spörsmålet om lika lön för lika arbete. Å andra sidan erfordras särskilt med hänsyn till yrkesarbe-

tande gifta kvinnor vidtagandet i större skala än hittills av sådana sociala åtgärder som barnkrubbor och barnträdgårdar, fabriksrestauranger o. s. v. Trots den ökade användningen av kvinnlig arbetskraft i produktionen medför slutligen kriget, särskilt till följd av storstädernas evakuering, en allvarlig omsättningsarbetslöshet för den stora mängden kvinnliga arbetstagare inom sådana verksamhetsgrenar som lyxindustrin, detaljhandeln, husligt arbete m. m.

Bristen på manlig arbetskraft kommer i hög grad även att öka användandet av minderårig arbetskraft, inte minst inom jordbruket, och de risker för framtiden, som detta kommer att innebära, gör det nödvändigt, att myndigheterna uppmärksamma behovet av åtgärder till skydd för minderåriga arbetares hälsa och säkerhet.

Yrkeshygien, olycksfallsskydd och yrkesinspektion. Den forcerade produktionen och ökade arbetstiden i förening med den omfattande användning av yrkesovan kvinnlig och minderårig arbetskraft motivera inte minst för de krigförande ländernas del att den största uppmärksamhet ägnas arbetstagarnas skydd mot ohälsa och olycksfall i arbetet. Under förevarande omständigheter komma nämligen dylika skyddsåtgärder att i ännu högre grad än tidigare gälla inte bara sjukdoms- och olycksfallsriskerna för den enskilde arbetaren utan över huvud faran för att arbetskraften utsättes för påfrestningar, vilka på längre eller kortare sikt undergräva folkhälsan. Vid den snabba utvecklingen av rustningsindustrin kunna vidare nya skyddsproblem väntas uppstå, vilka kräva nya lösningar i fråga om säkerhetsanordningarna. De åtgärder, som måste vidtagas till skydd mot flygangrepp, komma därtill i många fall att komplicera säkerhetsfrågan i det industriella arbetet.

Socialförsäkring. Den oerhörda omsättningen av arbetskraft inom produktionen till följd av mobiliseringarna medför nya och omfattande problem inom olika grenar av socialförsäkringen. De i första hand vidtagna åtgärderna på detta område avse att bevara de mobiliserade försäkringstagarnas och deras familjers rättigheter, och i detta syfte få de på arbetsplatserna kvarvarande arbetarna bilda garanti- och solidaritetsfonder. Ytterligare hjälpåtgärder få vidtagas för de mobiliserades familjer, för den evakuerade befolkningen och från utlandet hemvändande familjer samt för sårade, fångar och efterlevande till i kriget stupade.

De nytillträdande försäkringstagarna, vilka i stor utsträckning komma att utgöras av kvinnor och minderåriga, kunna å andra sidan väntas få en högre sjukdoms- och olycksfallsfrekvens än tidigare. Vidare komma nya försäkringsformer att bli erforderliga för medlemmar av arbetstjänst-, luftskydds- och hjälporganisationer. Dessa och andra extraordinära åtgärder komma förmodligen också trots sin provisoriska karaktär att i viss utsträckning bli bestående och att ge socialförsäkringen nya utvecklingsperspektiv.

Löneförhållanden och levnadsstandard. De omfattande förändringarna av såväl produktionen som den sysselsatta arbetskraftens sammansättning kan i många fall väntas medföra svårigheter vid fastställandet av lönesatserna. I fråga om det allmänna löneläget har man velat förebygga en utveckling i inflatorisk riktning genom priskontroll och varuransonering. Systemet låter sig emellertid icke genomföras i vare sig fullständig eller effektiv omfattning, och dessutom torde priserna ändå komma att påverkas av de militära behoven av vissa varor och minskningen i produktionen av andra varor. En anpassning av lönerna efter levnadskostnadernas förändringar blir därför en angelägen socialpolitisk uppgift, i synnerhet som de fackliga organisationernas rörelsefrihet sannolikt kommer att inskränkas.

Genom den bristande tillgången på viktiga livsförnödenheter kommer emellertid levnadsstandarden att oavsett löneförhållandena starkt påverkas i näringshygieniskt avseende. Detta gäller särskilt en minskad konsumtion av frukt, grönsaker och mejeriprodukter, vilket medför en brist på sådana skyddsämnen som

högvärdigt protein, mineralsalter och vitaminer. Ransoneringen och prisregleringen måste därför även ske från dylika synpunkter. En vidgad upplysningsverksamhet i detta avseende bör även igångsättas.

I fråga om en annan väsentlig faktor i levnadsstandarden, nämligen bostadsförhållandena, kommer sannolikt i såväl krigförande som neutrala länder bostadsmarknaden att präglas av en nedgång i den privata byggnadsverksamheten, samtidigt som extraordinära bostadsbehov inställa sig till följd av de väldiga omflyttningarna av befolkningen. Det är därför att vänta, att staten får vidtaga liknande eller kanske ännu mera drastiska åtgärder än under kriget 1914—1918 i fråga om hyresreglering, krigsvinstbeskattning för fastighetsägare samt beskattning för innehav av bostad överstigande visst antal rum per person.

Samverkan mellan myndigheterna och parterna på arbetsmarknaden. Såsom framgår av de studier över den ekonomiska och sociala utvecklingen under föregående krig, vilka utgivits av Carnegiestiftelsen, förefanns då inom samtliga krigförande länder ett nära samarbete mellan de fackliga organisationerna och myndigheterna. Utan tvivel äro även nu i sådana länder, där representativa arbetar- och arbetsgivareorganisationer finnas, myndigheterna angelägna att i vid omfattning dela sitt ökade ansvar på olika samhällsområden med de förefintliga organisationerna. I fråga om sammanslutningarna på arbetsmarknaden gäller detta då särskilt administrationen och övervakandet av arbetstillgång, arbetstid, löneförhållanden o. s. v. I Frankrike och Storbritannien har också en dylik samverkan föreskrivits för vissa uppgifter. Kollektivavtalssystemet kommer sannolikt att anpassas efter de nya förutsättningarna inom produktionen, samtidigt som det i vissa fall torde komma att infogas som en del av de statliga regleringarna genom att kollektivavtalsbestämmelser göras obligatoriska för ifrågavarande verksamhetsområde. Å andra sidan torde de fackliga stridsmedlen, strejker och lockouter, ersättas med medling och skiljedom.

Internationella arbetsorganisationens uppgifter. Internationella arbetsbyrån har för avsikt att fullfölja sin uppgift att insamla och förmedla informationer rörande socialpolitiska frågor. Denna uppgift täcker inte blott omedelbara praktiska behov utan kommer att få ännu större betydelse för framtiden. Det kommande fredsfördraget måste grunda sig på en fullständig kännedom om de ekonomiska och sociala förhållandena i världen. Internationella arbetsbyrån vill därför genom objektivt undersökningsarbete sätta sig i stånd att på ett verksamt sätt bidraga till en bättre ekonomisk och social organisation av världen.

Sven Andersson.

Statliga kristidsåtgärder.

Livsmedelskommission tillsättes. I extra konselj den 31 oktober 1939 tillsatte Kungl. Maj:t en statens livsmedelskommission. Ordförande är landshövdingen B. Hammarskjöld och ledamöter chefen för lantbruksstyrelsen generaldirektören H. Th. Sylvan, direktören i konsumtionsföreningen i Örebro C. F. Cederlund, direktören i svenska kvarnföreningen K. Möller samt ledamoten av riksdagens andra kammare fru Olivia Nordgren.

Livsmedelskommissionen har till uppgift att uppgöra planer för produktionens anpassning efter rådande förhållanden, att förbereda och enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande genomföra beslag och andra statliga förfoganden samt att planlägga och genomföra erforderliga regleringar av varuomsättningen eller förbrukningen. Kommissionen skall även övertaga de uppgifter, som hittills ankommit på statens jordbruksnämnd och folkförsörjningsnämnden. Båda dessa nämnder skola alltså upphöra att fungera.

Kommissionen består av fyra avdelningar, nämligen produktionsavdelningen, konsum-

tionsavdelningen, varuomsättningsavdelningen samt allmänna avdelningen. Kommissionen har till förfogande ett rådgivande organ, benämnt *livsmedelskommissionens råd* med 23 medlemmar. Även rådet kommer att arbeta på fyra avdelningar, bestående av sex ledamöter vardera. Varje avdelning kommer att knytas till en av kommissionens huvudavdelningar.

Beträffande de olika avdelningarnas särskilda uppgifter må anföras följande. Produktionsavdelningen kommer att handlägga ärenden berörande livsmedelsproduktionen, särskilt att anpassa och organisera jordbrukets och fiskets produktion i enlighet med krisens krav. Vidare måste tillses, att jordbruket får nödvändig arbetskraft ävensom att jordbruket förses med produktionsförnödenheter i erforderlig mängd. Konsumtionsavdelningen torde komma att handlägga frågor, som särskilt beröra konsumenterna. Det råd, som kommer att arbeta inom denna avdelning, räknar också uteslutande representanter för konsumentintressen, särskilt husmödrar. Genom att chefen för statens institut för folkhälsan professor E. Abramson insatts i detta råd har kommissionen tillförts särskild sakkunskap på näringsfysiologiens område. Varuomsättningsavdelningen torde särskilt få till uppgift att för kommissionens räkning köpa, lagra och förädla varor. Dess ingripande i större omfattning torde dock påkallas först om det blir nödvändigt att staten övertager vissa av de uppgifter, som den privata och kooperativa varudistributionen nu ombesörja. Den allmänna avdelningen slutligen torde få till uppgift att planlägga kommissionens arbete och angiva riktlinjer för detta. Erforderliga utredningar av statistisk och juridisk art torde sålunda falla på denna avdelning, under vilken även de lokala kristidsorganen, kristidsstyrelser och kristidsnämnder, närmast komma att sortera.

I och med livsmedelskommissionens tillkomst har folkförsörjningsnämnden upphört med sin verksamhet, och fr. o. m. den 1 december uppgår även jordbruksnämnden i den nya kommissionen.

Industrikommission inrättas. Den 31 oktober tillsattes även en statens industrikommission, som till ordförande erhöll verkställande direktören i svenska arbetsgivareföreningen G. Söderlund och till medlemmar i övrigt överdirektören i domänstyrelsen E. Hedulff, verkställande direktören i Höganäs-Billesholms A.-B. P. E. S. Gummeson, landsorganisationens ordförande A. Lindberg samt verkställande direktören i Surahammars Bruks A.-B. H. Silverstolpe.

Industrikommissionen skall handha ledningen av regleringen av råvaruförsörjningen och produktionen på det industriella området med undantag för livsmedels- och fodermedelsindustrierna. Kommissionen skall också sköta om försörjningen med bränsle och smörjmedel. Även denna institution får vid sin sida ett rådgivande organ, industrikommissionens råd bestående av 18 personer, närmast representerande industrin, men även fackförbund och andra organisationer.

De tidigare tillsatta industrisakkunnigas verksamhet har övertagits av industrikommissionen.

Statens handelskommission. Enligt Kungl. Maj:ts beslut skall statens handelslicensnämnd omorganiseras till en statens handelskommission med uppgift att under rådande utomordentliga förhållanden handha erforderliga regleringsåtgärder beträffande varuutbytet med utlandet. Omorganisationen trädde i kraft måndagen den 20 november. Den nya kommissionen handlägger från nämnda dag de ärenden rörande utfärdande av export- och importlicenser, som förut ankommit på handelslicensnämnden.

I kommissionen ingå samtliga medlemmar av handelslicensnämnden[1] vartill komma ytterligare tre medlemmar, nämligen verkställande direktören i grossistförbundet K. E. Gillberg, riksdagsmannen, föreståndaren för Ultuna lantbruksskola K. E. Sjögren och vice riksbankschefen C. F. Wallberg. Den nu avvecklade handelslicensnämndens ordförande, envoyén E. Modig är ordförande även i kommissionen. Till direktör i kommissionen har Kungl. Maj:t utsett sekreteraren i handelskammaren i Göteborg E. R. Kördel.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1939. sid. 628.

Höjning av tobaks- och spritdrycksbeskattningen. I två propositioner till urtima riksdagen har Kungl. Maj:t framlagt förslag om avsevärt ökad beskattning å tobak samt spritdrycker och vin för täckande av någon del av de starka utgiftsökningarna för statsverket under löpande budgetår. Med vissa jämkningar beträffande beskattningen av spritdrycker ha förslagen antagits av riksdagen, varigenom försäljningspriserna å nämnda varor avsevärt ökats. Enligt finansministerns beräkning skulle statsverkets nettointäkt av skatteökningarna bliva omkring 63 milj. kr. per år.

Beträffande ändringen av tobaksbeskattningen (proposition nr 44, daterad den 6 oktober) grundade finansministern sitt förslag på en promemoria av styrelsen för svenska tobaksmonopolet. Finansministern önskade uppnå en ökning av skatteintäkten å tobaksvaror under budgetåret 1939/40 med 20 milj. kr. För att uppnå detta beräknar styrelsen att i viss mindre utsträckning kunna överföra vinstmedel till skatt, men dessutom blir det nödvändigt att höja försäljningspriserna å tobaksvaror med omkring 10 % å nu gällande priskurantpris. Den ifrågasatta prisförhöjningen kan av tekniska skäl icke vara genomförd förrän i början av december 1939. — Vederbörande utskott har icke funnit anledning till erinran mot det i propositionen framlagda förslaget, som oförändrat antagits av riksdagen.

I proposition nr 49, daterad den 14 oktober, framlade finansministern förslag att pålägga konsumtionen av spritdrycker och vin ytterligare beskattning. I propositionen återgives en av chefen för kontrollstyrelsen utarbetad promemoria angående vissa alternativa förslag till skatteökningar, grundade på en enhetlig beskattning i fråga om allmänhetens inköp av spritdrycker. Finansministern valde emellertid att i sitt förslag tillämpa en progressiv skattemetod, knuten till motboksinnehavarnas månatliga uttag av spritdrycker. Under hänsynstagande bl. a. till utförda beräkningar rörande den inverkan, skattehöjningar i olika lägen kunna antagas medföra å spritdryckskonsumtionens omfattning, förordade finansministern en skattehöjning med 2 kr. för den första litern spritdrycker, som inköpare uttager under löpande månad, och med 4 kr. för envar av de följande. Skattetekniskt skulle detta ernås genom en höjning av omsättningsskattens grundavgift med 2 kr. samt genom införande av en särskild accis å 2 kr. för varje liter spritdrycker utöver den första, som under en och samma kalendermånad utminuteras till en och samma köpare. Dessutom skulle den procentuella delen av omsättningsskatten höjas från 60 till 80 % av dryckernas inköpsvärde. Vidare föreslogs i propositionen en särskild omsättningsskatt å vin, uppgående till 50 % av systembolagens inköpspris å vinet, för starkviner dock minst 2 kr. för helbutelj. Denna del av propositionen antogs genom särskilt beslut av riksdagen.

I fråga om spritdrycksbeskattningen fann vederbörande utskott den föreslagna graderingen vara förenad med vissa olägenheter av social och skatteteknisk natur. Utskottet föreslog, att omsättningsskattens grundavgift skulle höjas från nuvarande 2 kr. till 5 kr. per liter, medan den procentuella delen av skatten skulle bibehållas oförändrad. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Förbättrad arbetsmarknadsstatistik. Statens arbetsmarknadskommission har i enlighet med direktiven för kommissionens verksamhet till Kungl. Maj:t (den 17 oktober) avgivit ett förslag angående förbättring av den inom socialstyrelsen utarbetade arbetsmarknadsstatistiken. I fråga om sysselsättningsstatistiken finner kommissionen önskvärt att vid sidan av antalet arbetare även redovisas teknisk personal, kontors- och butikspersonal samt att uppgifterna, som till större delen ha karaktär av månadsuppgifter, även insändas, bearbetas och redovisas månadsvis. Uppgifterna om lönesummor kunna dock utan olägenhet inhämtas kvartalsvis och lämpligen avse månaderna februari, maj, augusti och november. Dessa förändringar ha av socialstyrelsen genomförts fr. o. m. oktober 1939. — Kommissionen anser vidare att en generell anmälningsskyldighet till den offentliga arbetsförmedlingen beträffande anställningar och avskedanden icke bör införas annat än i samband med arbetsförmedlingstvång i enlighet med det förslag härom, som avgivits av andra sakkunniga

för tillämpning under vissa förutsättningar.[1] Däremot föreslår kommissionen, att Kungl. Maj:t måtte utfärda kungörelse angående anmälningsskyldighet beträffande avskedanden och nyanställningar av större omfattning enligt de närmare föreskrifter, som socialstyrelsen skulle äga att utfärda. Styrelsen skulle därvid kunna modifiera anmälningsskyldigheten med hänsyn till det vid varje tidpunkt aktuella läget på arbetsmarknaden.

I socialstyrelsens yttrande den 2 november över arbetsmarknadskommissionens ovannämnda förslag påpekas den väsentliga utvidgning av antalet till sysselsättningsstatistiken rapporterande arbetsgivare, som uppnåtts på frivillighetens väg genom hänvändelse även till mindre företag.[2] Frågan om införande av obligatorisk uppgiftsskyldighet för denna statistik synes därför kunna uppskjutas i avvaktan på en prövning av det på frivillig väg erhållna materialets representativitet. Rapportering angående läget på arbetsmarknaden skall styrelsen, om ej annat föreskrives, verkställa halvmånadsvis på samma sätt som för närvarande.

Den föreslagna rapporteringsskyldigheten för arbetsgivare rörande nyanställningar och avskedanden av större omfattning tillstyrkes såsom en välbetänkt beredskapsåtgärd, men styrelsen understryker, att rapporteringsskyldigheten bör ha karaktär av en tillfällig anordning under den rådande krissituationen, och framhåller vidare, att arbetsförmedlingsanstalterna icke alltför hårt få belastas med statistiskt arbete, som förrycker deras möjligheter att utföra sina väsentliga arbetsuppgifter.

Kortare meddelanden.

Internationella arbetsbyråns styrelses och kriskommittés sammanträden i juni, september och oktober 1939. Arbetsbyråns styrelse höll i Genève den 6 och 13 juni 1939 sitt 88:e sammanträde. Styrelsen behandlade en av expertkommittén för arbetarskydd i kolgruvor avgiven rapport och beslöt att låta kommittén utarbeta mönsterregler rörande dylika säkerhetsföranstaltningar. Denna fråga liksom också frågan om yrkesinspektionen kommer att slutgiltigt behandlas vid arbetskonferensen 1940, såvida det visar sig möjligt att organisera en dylik konferens. Styrelsen beslöt därjämte bl. a. att tillsätta en permanent kommitté för utvandring (kolonisation).

Internationella arbetsbyråns kriskommitté, till vilken byrån överlåtit sina befogenheter i händelse av krig, höll den 20 och 21 september sitt första sammanträde efter krigsutbrottet för att preliminärt granska arbetsorganisationens arbetsuppgifter under den nu inträdda situationen. Till styrelsens (och kriskommitténs) president valdes för året 1939/40, efter Paal Berg (Norge) vars mandat utlöpt, representanten för Förenta staternas regering professor Garter Goodrich. Vid ett nytt sammanträde den 10—12 oktober blev arbetsorganisationens arbetsuppgifter under kriget föremål för en mer ingående diskussion (jfr sid. 797). Bland annat framhöll den franske regeringsrepresentanten J. Godart betydelsen av att noggrant undersöka viktigare problem, som komma att uppstå efter kriget, och då särskilt metoderna för arbetarnas deltagande i företagens ledning och vinst. Kommittén godkände den av arbetsbyrån framlagda utrednings- och publiceringsplanen.

Panamerikansk arbetskonferens i Havana. Den i Santiago de Chile år 1936 hållna arbetskonferensen[3] och den i dagarna (21 nov.) påbörjade konferensen i *Havana* utgöra ett led i internationella arbetsbyråns strävan att komma i närmare kontakt med utomeuropeiska länder och att bättre anpassa sin verksamhet efter medlemsstaternas behov. Konferensen inledes med en diskussion av direktörsrapporten i syfte att ge en överblick över

[1] Soc. Medd. årg. 1939, sid. 711.
[2] Jfr detta nummer av Soc. Medd., sid. 823.
[3] Soc. Medd. årg. 1936, sid. 30.

amerikanska socialpolitiska problem. Vidare ämnar man studera verkningarna av de resolutioner (bl. a. rörande socialförsäkring samt reglering av kvinnors och barns arbete), som antogs vid Santiago-konferensen. Slutligen behandlas frågan om organiserandet av offentliga institutioner för immigration och kolonisation.

Dyrortsgrupperingen uppskjuten.[1] I proposition (nr 26) till årets urtima riksdag hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva att såväl skatte- som lönegrupperingen skulle äga fortlöpande giltighet till och med utgången av år 1941. Riksdagen har nu bifallit Kungl. Maj:ts förslag.

Indexreglering av avtalslönerna i Danmark. Mellan representanter för danska arbetsgivareföreningen och organisationer under De samvirkende Fagforbund i Danmark träffades den 30 oktober 1939 en betydelsefull uppgörelse, som går ut på att alla mellan nämnda organisationer gällande överenskommelser, som kunde uppsägas till den 1 mars 1940, förnyas för tiden intill 1 mars 1941, mot villkor att lönesatserna fortlöpande skola regleras i visst förhållande till Det statistiske Departements officiella levnadskostnadsindex, det s. k. pristalet.

Enligt uppgörelsen skola alla tids- och ackordslöner regleras på så sätt, att för varje enhet, varmed vid viss tidpunkt indextalet överstiger eller understiger det indextal, på grundval av vilket lönerna senast fastställts, skola lönerna ökas eller minskas för manliga arbetare med 0·85 öre per timme, för kvinnliga arbetare med 0·55 öre och för yngre arbetare med 0·35 öre per timme. Dylika omräkningar skola dock endast företagas, ifall indextalet är minst 3 enheter högre eller lägre än det tal som gällde, då lönerna sist reglerades.

En första justering av lönerna skulle göras på grundval av indextalet för oktober 1939 och avse tiden fr. o. m. den vecka, under vilken överenskommelsen trädde i kraft, medan övriga omräkningar skola gälla från början av den avlöningsvecka, under vilken indextalen för januari, april, juli och oktober 1940 samt januari 1941 offentliggöras. De här nämnda lönetilläggen skola betraktas såsom dyrtidstillägg.

För behandling av frågor rörande smärre jämkningar av avtalens allmänna bestämmelser o. dyl. samt för avgörande av tolkningstvister tillsattes en nämnd, bestående av tre representanter för vardera av de båda huvudorganisationerna samt förlikningsinstitutionens chef som nämndens ordförande. Arbetarorganisationer, vilkas överenskommelser utlöpa senare än den 1 mars 1940 och i vilka bestämmelser finnas om indexreglering, skulle genom anmälan till resp. arbetsgivarsammanslutningar före den 15 november kunna få övergå till den nya formen av lönejustering på grundval av levnadskostnadsindex. Övriga överenskommelser, som utlöpa senare än den 1 mars 1940, skola kompletteras med bestämmelser om dyrtidstillägg enligt ovan nämnda regler. — Avtalen inom jordbruket beröras icke av den träffade överenskommelsen. För sjöfarten och andra fack, där lönerna delvis utgå in natura eller i form av dickspengar o. dyl., skulle särskilda förhandlingar upptagas.

Överenskommelsen godkändes av arbetsgivarna vid en extra generalförsamling den 10 november och av arbetarna genom omröstning inom fackföreningarna. Det nya dyrtidstillägget utbetalades första gången för veckan 10—17 november.

Då det fastställda dyrtidstillägget utgår med ett i kronor räknat lika stort belopp till var och en inom de tre olika tilläggsgrupperna (manliga, kvinnliga och unga arbetare), kommer den utgående kompensationen således att bli jämförelsevis större för de lägre avlönade än för de högre upp på löneskalan placerade inom resp. grupper. Vid en timlön av i genomsnitt 1·60 kr. innebar det första dyrtidstillägget i fråga om manliga arbetare procentuellt samma ökning som stegringen av indextalet från 184, på vilken nivå de flesta danska avtalen grunda sig, till 190, som var det för oktober beräknade indextalet. För de kvinnliga arbetarnas del gällde detsamma i fråga om en lönenivå av c:a 1·05 kr. och för de unga arbetarna vid en avlöning av ungefär 0·65 kr. i timmen.

[1] Soc. Medd. årg. 1939, sid. 731.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Sysselsättningsvolym och arbetstillgång under tredje kvartalet 1939.

Undersökningens tillkomst och omfattning. Sedan längre tid tillbaka ha arbetsgivare inom olika näringsgrenar enligt ett särskilt frågeformulär kvartalsvis till socialstyrelsen avgivit vissa graderade omdömen rörande tillgången på arbete och arbetskraft. Sedan år 1932 skulle å detta frågeformulär dessutom lämnas uppgift om antalet vid slutet av varje kvartal anställda arbetare. Uppgifterna användes till beräkning av en sysselsättningsindex[1]. Fr. o. m. år 1935 ha även indextal rörande lönesummor uträknats med användande av å frågeformuläret införskaffade uppgifter om utbetalad lönesumma under första avlöningsperioden i sista månaden varje kvartal. Enligt ett särskilt frågeformulär ha därjämte varje år sedan år 1932 upplysningar inhämtats angående arbetstiden under vanligen andra veckan i november månad.[2]

Emellertid företogs från den 1 oktober 1938 en omläggning av socialstyrelsens arbetsmarknadsstatistik. Fr. o. m. fjärde kvartalet 1938 skulle sålunda uppgivas dels antalet under första avlöningsperioden i varje månad sysselsatta arbetare, fördelade på män och kvinnor, och dels till dessa utbetalad lönesumma under var och en av de tre avlöningsperioderna samt antalet utgjorda arbetstimmar under första avlöningsperioden i kvartalets sista månad. Dessutom skulle uppgiftslämnarna liksom förut avgiva omdömen rörande tillgången på arbete och arbetskraft under kvartalet. På rapportkortet för tredje kvartalet 1939 har slutligen den ändringen gjorts, att arbetarantalet skulle avse antalet sysselsatta arbetare vid avlöningstillfället och ej samtliga under avlöningsperioden sysselsatta arbetare. För att uppgiftslämnarna ej skulle medräkna arbetare som åtnjöto semester i antalet sysselsatta arbetare efterfrågades även antalet arbetare på semester. Likaså skulle vid avlöningstillfället utbetalad semesterlön icke inräknas i den utbetalade lönesumman utan redovisas särskilt.

Användbara uppgifter för tredje kvartalet 1939 inkommo från inemot 3 000 företag med c:a 370 000 arbetare. Antalet uppgiftslämnande företag och antalet redovisade arbetare var ungefär lika stort som under närmast föregående kvartal. Materialet avser i övervägande grad den stora och medelstora industrin. Småindustri och hantverk ha genom själva urvalet av uppgiftslämnare praktiskt taget uteslutits, men även andra grupper, såsom byggnadsverksamhet samt handel och varulager, äro ganska svagt representerade. I primärmaterialet redovisade arbetare inom den egentliga industrin torde motsvara inemot $^2/_3$ av den större industrins totala arbetarpersonal.

[1] Jfr not 1 å sid. 811.
[2] Se Soc. Medd. årg. 1938, sid. 170 och 742.

Förändringar i arbetarantal, utgjorda arbetstimmar och utbetalad lönesumma. För att möjliggöra jämförelser angående såväl med säsongförhållandena som med den allmänna konjunkturutvecklingen sammanhängande förändringar i antalet sysselsatta arbetare, antalet utgjorda arbetstimmar och utbetalad lönesumma meddelas i tab. 1 sammanställningar däröver dels för företag, vilka lämnat ifrågavarande uppgifter för både andra och tredje kvartalen 1939 samt dels för företag, som lämnat uppgifter för både tredje kvartalet 1938 och tredje kvartalet 1939. Vid beräkningen av indextalen ha beträffande andra kvartalet 1939 använts uppgifter för första avlöningsperioden i juni och beträffande tredje kvartalet 1939 uppgifter för första avlöningsperioden i september. De använda uppgifterna vid jämförelsen mellan tredje kvartalet 1938 och tredje kvartalet 1939 hänföra sig till september månad under båda kvartalen. Antalet arbetare under tredje kvartalet 1938 avser anställda och ej såsom under andra och tredje kvartalen 1939 sysselsatta arbetare.[1] Slutligen kan nämnas, att uppgifterna om antalet arbetare för september 1939 avse sysselsatta arbetare vid avlöningstillfället, medan motsvarande uppgifter för juni 1939 avse antalet arbetare, som överhuvudtaget utfört något arbete under avlöningsperioden. Olikheten torde dock ej vara av någon större betydelse.

Såsom framgår av tab. 1 ingå i jämförelsen mellan andra och tredje kvartalen 1939 sammanlagt 2 605 företag med c:a 350 000 arbetare. Indextalen för samtliga näringsgrenar sammanslagna och de för alla industrigrupper tillhopa visa oförändrat arbetarantal och ungefär oförändrad lönesumma. Däremot skulle enligt de beräknade indextalen antalet utgjorda arbetstimmar ha stigit något. Emellertid torde detta blott vara skenbart och bero på bristfälligheter i materialet. Som följd av en, som det vill synas, rätt vanlig förväxling av första avlöningsperioden i juni med första avlöningstillfället i månaden voro nämligen uppgifterna om antalet arbetstimmar i juni onormalt låga.[2] September månads indextal över antalet arbetstimmar torde av denna anledning ha blivit något för höga. — Samma felkälla finnes även för indextalen över utbetalad lönesumma, men dess betydelse neutraliseras av i juni gjorda utbetalningar av semesterlön.

Sysselsättningen inom industrins huvudgrupper var enligt indextalen i tab. 1 i stort sett oförändrad sedan juni månad. Några tydliga verkningar av krisförhållandena i september kunna ej utläsas av indextalen. I detta sammanhang bör nämnas, att det övervägande antalet av uppgifterna hänföra sig till första veckan i september, således kort efter krigsutbrottet. För tabellens olika branscher, tillhörande malmbrytning och metallindustri, uppvisades inga större förändringar i jämförelse med juni månad. För jord- och stenindustri samt träindustri noteras en viss minskning av såväl antal arbetare, antal utgjorda arbetstimmar som av den utbetalade lönesumman. Byggnadsämnesindustrins och likaså sågverksindustrins sysselsättning visade en säsongmässig tillbakagång. De sänkta indextalen för stenbrott och stenhuggerier berodde till stor del på inkallelser till militärtjänstgöring bland kalkindustrins arbe-

[1] Jfr sid. 810.
[2] Se härom Soc. Medd. årg. 1939, sid. 585.

Tab. 1. Sysselsatta arbetare, utgjorda arbetstimmar och utbetalad arbetslön under tredje kvartalet 1939.

Näringsgrenar	2 605 företag med uppgifter för såväl 2:a som 3:e kv. 1939						2 010 företag med uppgifter för såväl 3:e kv. 1938 som 3:e kv. 1939			
	Sept. 1939			Indextal för sept. 1939 med juni 1939 som bas			Sept. 1939		Indextal f. sept. 1939 med sept 1938 som bas	
	Antal arbetare	S:a utgj. arb.-tim. per vecka (1000-tal)	S:a utbet. arbetslön per vecka (1 000 kr.)	Antal arbetare	S:a arbetstim.	S:a arbetslön	Antal arbetare	S:a utbet. arbetslön per vecka (1 000 kr.)	Antal arbetare	S:a arbetslön
Malmbrytning o. metallind.	121 053	5 585	7 109	99·6	100·7	98·8	105 835	6 107	100·6	104·9
Gruvor o. anrikningsverk	5 610	244	331	98·6	94·8	95·1	5 337	314	91·1	84·9
Järn-, stål- o. kopparverk	14 929	689	876	100·3	101·7	97·5	14 484	840	99·7	102·9
Järn- o. stålmanufaktur	15 542	719	808	101·5	104·4	101·8	14 011	739	106·9	113·4
Mekaniska verkstäder	55 460	2 565	3 343	97·5	98·7	97·7	47 656	2 770	99·2	105·6
Skeppsvarv	8 794	410	586	99·3	100·1	99·5	6 227	411	93·5	95·7
Elektriska verkstäder	14 076	660	812	103·8	105·2	100·7	12 639	749	105·5	110·3
Metallmanufaktur	6 095	276	328	104·4	105·5	107·1	5 004	263	107·4	115·2
Guld- o. silvervarufabriker	547	22	25	107·7	92·9	84·8	477	21	114·9	89·1
Jord- o. stenindustri	18 548	810	855	96·7	93·5	93·2	16 830	772	105·3	103·4
Kolgruvor	822	35	42	103·3	92·0	91·2	822	42	96·3	94·9
Torvindustri	312	8	8	48·2	32·9	37·6	287	8	112·5	86·4
Stenbrott o. stenhuggerier	3 505	151	160	100·1	93·0	95·0	2 989	141	103·5	104·6
Byggnadsämnesindustri	8 280	369	406	97·5	94·8	93·8	7 619	367	108·1	104·3
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	3 382	151	136	99·1	95·5	94·3	3 302	133	103·2	98·8
Glasbruk	2 247	96	103	96·1	101·8	98·9	1 811	81	104·0	111·9
Träindustri	22 107	989	1 042	96·4	94·2	93·7	19 534	856	101·3	99·0
Sågverk o. hyvlerier	12 174	524	534	93·0	87·2	85·3	10 696	414	104·0	92·7
Snickeri- o. möbelfabriker	8 389	394	421	100·5	102·9	104·6	7 470	365	96·3	103·6
Annan trävaruindustri	1 544	71	87	103·9	105·9	104·0	1 368	77	110·4	116·2
Pappers- o. grafisk ind.	38 415	1 749	2 150	102·7	101·9	99·6	36 624	2 020	98·8	96·6
Pappersmassefabriker	16 839	743	919	104·9	101·7	100·7	15 386	830	98·4	95·5
Pappersbruk o. pappfabr.	10 581	489	543	99·7	101·5	100·2	11 293	544	98·8	97·7
Annan pappersindustri	3 572	166	172	105·2	104·1	98·9	3 239	162	107·6	107·4
Grafisk industri	7 423	351	516	101·2	101·9	97·1	6 706	484	95·7	94·2
Livsmedelsindustri	21 569	998	1 175	102·0	102·8	100·8	21 413	1 142	93·8	99·6
Kvarnar	1 057	53	75	103·4	111·3	111·3	1 113	79	100·9	108·7
Pressjästfabriker	175	8	12	99·4	103·0	102·3	175	12	96·2	106·1
Bagerier	2 460	115	144	96·1	94·0	97·1	2 696	161	96·5	104·5
Råsockerbruk o. raffinad.	4 201	198	222	125·5	129·6	126·0	4 052	213	93·0	103·4
Choklad- o. karamellfabr.	3 612	165	145	106·5	107·4	105·1	4 068	158	95·0	101·1
Bryggerier o. läskedrycksf.	3 584	171	247	92·1	94·4	89·9	3 634	230	95·0	94·8
Tobaksfabriker	2 098	96	112	97·5	98·8	99·7	2 098	112	88·8	103·7
Slakterier o. konservfabr.	2 956	121	135	98·4	93·8	93·9	2 484	113	95·9	92·2
Annan livsmedelsindustri	1 426	71	83	88·8	90·1	88·7	1 093	64	75·3	87·3
Textil- o. beklädnadsind.	58 665	2 716	2 244	100·2	105·4	105·6	57 369	2 189	101·8	110·9
Spinnerier, väverier o. d.	41 233	1 906	1 536	99·3	103·7	103·9	41 452	1 539	102·6	113·1
Skrädderier o. sömnadsfabr.	16 256	756	661	103·1	110·8	110·8	14 775	604	100·1	107·2
Hatt- o. mössfabriker	1 176	54	47	92·5	98·2	95·6	1 142	46	94·9	93·3
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	17 334	795	813	103·6	110·9	109·5	16 889	791	105·9	124·8
Garverier	1 819	85	94	105·9	110·9	112·5	1 562	79	113·8	120·4
Päls- o. skinnvarufabr.	307	15	18	102·0	114·8	117·4	307	18	110·8	110·8
Skofabriker	7 845	363	371	105·2	118·8	113·7	7 801	370	105·3	110·8
Gummivarufabriker	5 822	260	258	101·3	103·0	102·7	5 819	258	105·6	171·3
Annan hithörande industri	1 541	72	72	102·3	104·2	108·8	1 400	66	101·8	98·4
Kemisk-teknisk industri	11 522	544	614	101·4	100·9	98·6	10 717	573	106·0	111·9
Färg-, olje- o. parfymfabr.	2 969	138	144	101·1	101·5	101·7	2 550	125	101·0	109·4
Konstgödning-fabriker	551	27	36	116·0	126·5	123·8	551	36	107·4	110·4
Sprängämnesfabriker	1 868	86	123	97·0	94·2	84·6	1 868	123	115·2	108·3
Tändsticksfabriker	2 516	121	112	101·9	98·2	96·2	2 516	112	108·1	120·3
Annan kemisk-tekn ind.	3 618	172	199	101·9	102·9	104·4	3 232	177	103·4	111·5
Samtliga industrigrupper	**309 213**	**14 186**	**16 002**	**100·1**	**101·5**	**99·8**	**285 211**	**14 450**	**100·8**	**104·8**
Byggnadsverksamhet	14 895	668	1 151	105·5	107·1	113·9	5 757	427	109·3	114·7
Statl. verk o. byggnadsarb.	9 214	471	657	99·1	111·2	117·9	8 925	627	101·4	114·8
Komm. verk o. byggn.-arb.	11 367	538	901	90·7	94·3	92·5	6 801	567	90·9	94·1
Handel o. varulager	2 812	135	168	105·5	107·8	110·9	881	48	86·5	90·1
Tvättinrättningar	583	27	23	91·0	91·7	93·0	563	22	88·1	94·7
Samtliga näringsgrenar	**348 084**	**16 025**	**18 902**	**100·0**	**101·7**	**100·8**	**308 138**	**16 141**	**100·6**	**104·9**

Tab. 2. Sysselsatta arbetare under tredje kvartalet 1939 inom vissa näringsgrenar och olika län.

Län	Malmbrytn. o. metallind.	Jord- o. stenindustri	Träindustri	Pappers- o. grafisk ind.	Livsmedelsindustri	Textil- o. beklädnadsind.	Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	Kemisk-teknisk ind.	Samtliga industrigrupper	Byggnadsverksamhet	Statl. o. komm. verk	Handel o. varulager	Tvättinrättningar	Samtliga näringsgrenar
	Indextal över antal sysselsatta arbetare i sept. 1939													
	a) bas: juni 1939													
Stockholms stad	101·3	107·1	94·0	100·3	95·7	100·8	113·8	103·3	**100·5**	97·5	88·6	94·1	91·8	**98·4**
Stockholms län	98·9	100·4	87·9	98·3	103·2	108·0	93·5	107·8	**99·9**	121·5	93·8	—	91·7	**99·2**
Uppsala »	99·0	99·5	91·3	100·3	99·5	103·7	106·6	109·3	**100·7**	111·4	95·4	433·3	—	**101·6**
Södermanlands »	100·6	114·2	94·1	102·6	97·2	98·5	—	103·4	**100·4**	89·5	96·2	—	—	**100·0**
Östergötlands »	99·4	92·9	106·6	101·9	100·6	99·3	102·6	86·4	**99·9**	98·9	87·6	112·7	92·3	**99·4**
Jönköpings »	99·2	109·1	96·2	100·3	96·9	101·7	101·7	102·0	**100·2**	103·8	107·2	100·0	100·0	**100·3**
Kronobergs »	104·1	88·6	102·9	100·4	89·7	93·7	104·4	—	**98·9**	97·8	—	—	—	**98·9**
Kalmar »	103·9	97·1	101·2	100·3	110·2	105·7	—	94·2	**102·2**	95·5	108·6	—	—	**101·9**
Gotlands »	94·0	96·2	58·3	94·3	112·2	—	—	—	**98·2**	70·3	69·9	—	—	**93·4**
Blekinge »	101·0	104·8	101·2	103·2	104·7	97·1	109·2	67·2	**99·0**	—	93·8	—	—	**97·6**
Kristianstads »	103·3	96·6	95·8	102·6	124·6	100·8	111·3	97·9	**102·5**	126·7	98·3	121·8	—	**102·6**
Malmöhus »	100·2	94·8	107·0	98·6	112·7	104·5	99·8	113·1	**102·6**	102·6	93·4	116·6	102·5	**102·2**
Hallands »	88·2	102·4	105·9	97·5	103·4	98·0	101·5	—	**95·3**	114·7	98·0	106·3	—	**95·8**
Göteb. o. Bohus »	96·3	102·8	102·5	99·1	96·7	100·8	101·6	103·0	**98·5**	109·2	95·4	100·4	83·0	**99·0**
Älvsborgs »	99·3	96·5	89·3	112·4	97·5	99·2	108·6	96·4	**100·1**	117·7	67·8	99·0	—	**99·8**
Skaraborgs »	104·2	94·5	90·5	105·0	112·9	92·3	102·1	—	**100·7**	121·4	117·0	—	—	**102·7**
Värmlands »	98·9	92·1	101·8	94·8	97·3	98·5	99·0	98·9	**98·1**	97·1	—	—	—	**98·0**
Örebro »	98·9	90 8	86·4	101·1	99·0	97·5	103·2	97·8	**98·7**	141·4	94·3	—	—	**99·6**
Västmanlands »	102·6	95·6	94·2	100·4	88·2	94·8	108·1	—	**101·5**	126·6	104·8	—	—	**102·5**
Kopparbergs »	99·6	90·4	93·9	100·1	88·7	96·1	108·9	109·9	**98·5**	136·4	120·4	—	—	**98·6**
Gävleborgs »	100·8	96·8	84·0	110·6	98·2	102·5	90·1	112·1	**99·6**	103·8	93·6	113·3	—	**99·6**
Västernorrlands »	107·0	88·4	101·6	107·0	96·4	116·7	145·2	101·5	**104·7**	120·2	91·2	128·2	—	**104·6**
Jämtlands »	91·7	103·1	91·7	92·9	105·0	—	—	—	**96·3**	104·0	—	—	—	**96·4**
Västerbottens »	98·5	82·9	101·1	101·0	92·8	—	115·6	—	**99·7**	127·5	106·9	—	—	**100·4**
Norrbottens »	97·5	112·0	94·2	78·6	96·6	—	96·2	—	**95·6**	107·8	107·8	—	—	**98·9**
Hela riket	**99·6**	**96·7**	**96·4**	**102·7**	**102·0**	**100·2**	**103·6**	**101·4**	**100·1**	**105·5**	**94·3**	**105·5**	**91·0**	**100·0**
	b) bas: sept. 1938													
Stockholms stad	100·7	—	101·4	101·1	92·1	99·3	123·0	110·1	**99·8**	108·5	95·0	—	86·7	**99·5**
Stockholms län	101·8	104·0	101·1	102·6	98·3	103·1	85·7	99·6	**101·5**	—	90·1	—	—	**99·8**
Uppsala »	107·3	114·0	97·4	101·8	80·2	107·9	108·2	101·0	**105·2**	111·5	76·2	100·0	—	**105·6**
Södermanlands »	98·4	106·8	102·1	103·2	91·4	103·7	—	92·4	**99·3**	—	105·2	—	—	**99·7**
Östergötlands »	105·9	98·8	96·7	101·0	92·0	105·9	118·4	102·7	**103·7**	96·6	76·9	—	—	**102·5**
Jönköpings »	97·2	112·5	95·1	96·3	100·0	98·8	105·1	107·8	**99·8**	89·7	103·7	—	100·0	**99·8**
Kronobergs »	96·3	98·6	99·7	105·8	87·5	84·9	113·0	—	**101·6**	—	—	—	—	**101·6**
Kalmar »	103·0	94·1	109·9	97·5	107·0	101·6	—	91·3	**102·1**	108·2	—	—	—	**102·2**
Gotlands »	80·6	102·0	38·9	91·7	86·0	—	—	—	**95·7**	94·0	—	—	—	**95·6**
Blekinge »	115·2	92·4	63·6	95·1	100·0	100·2	107·9	63·8	**103·6**	—	106·0	—	—	**104·2**
Kristianstads »	104·7	101·7	95·4	98·0	127·4	121·8	114·1	107·0	**106·8**	—	102·0	—	—	**106·8**
Malmöhus »	106·1	110·9	94·2	96·8	92·7	103·1	104·0	113·5	**103·2**	94·2	94·7	89·7	98·4	**102·2**
Hallands »	102·9	118·4	105·9	99·0	101·0	107·6	102·1	—	**105·1**	242·9	—	46·4	—	**105·6**
Göteb. o. Bohus »	92·7	107·1	103·6	103·7	88·8	101·6	103·2	115·6	**96·9**	112·8	91·4	84·3	83·3	**96·6**
Älvsborgs »	91·1	101·2	112·7	87·2	—	101·3	111·0	94·6	**99·3**	122·2	—	92·1	—	**99·6**
Skaraborgs »	108·6	95·7	93·0	81·0	107·9	73·2	105·3	—	**98·0**	—	147·4	—	—	**103·0**
Värmlands »	102·9	86 2	94·6	99·4	103·6	91·8	103·6	177·4	**100·4**	—	—	—	—	**100·4**
Örebro »	100·7	109·8	97·9	107·6	89·7	97·4	103·9	110·7	**103·0**	178·7	49 2	—	—	**103·3**
Västmanlands »	104·4	114·0	94·6	89·8	84·0	—	102·6	—	**104·0**	—	126·2	—	—	**104·7**
Kopparbergs »	100·8	109·4	96·9	98·5	100·0	107·6	—	101·8	**100·4**	—	—	—	—	**100·4**
Gävleborgs »	97·2	98·4	92·3	101·1	101·9	95·9	89·1	104·9	**97·3**	97·1	100·9	—	—	**97·3**
Västernorrlands »	120 2	164·7	110·2	98·5	93·2	—	92·3	92·0	**102·1**	—	112·5	—	—	**102·1**
Jämtlands »	88·7	103·1	105·3	85·2	108·6	—	—	—	**97 7**	—	—	—	—	**97·7**
Västerbottens »	93·8	55·8	116·1	92·4	93·2	—	113·0	—	**99·6**	103·9	—	—	—	**99·7**
Norrbottens »	93·4	195·7	103·0	60·1	98·2	—	96·2	—	**96·8**	164·3	92·7	—	—	**96·2**
Hela riket	**100·6**	**105·3**	**101·3**	**98·8**	**93·3**	**101·8**	**105·9**	**106·0**	**100·8**	**109·3**	**96·3**	**86·5**	**88·1**	**100·6**

Tab. 3. Sysselsatta arbetare under juli, augusti och september 1939.

Näringsgrenar	Antal arbetare sept. 1939	Månadsindextal över antalet sysselsatta arbetare. (Indextalen för juli med bas i juni, de för aug. med bas i juli o. s. v.)		
		juli	aug.	sept.
Malmbrytning o. metallindustri	121 053	97·1	102·4	100·3
Jord- och stenindustri	18 548	97·0	100·5	99·1
Träindustri	22 107	98·4	101·4	96·6
Pappers- och grafisk industri	38 415	94·6	104·5	103·2
Livsmedelsindustri	21 569	90·6	108·2	104·0
Textil- och beklädnadsindustri	58 665	91·4	108·1	101·8
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	17 334	83·0	121·5	102·3
Kemisk-teknisk industri	11 522	95·0	107·0	93·8
Samtliga industrigrupper	**309 213**	**94·5**	**105·0**	**100·9**
Övriga grupper	38 871	87·6	108·0	104·5
Samtliga näringsgrenar	**348 084**	**93·7**	**105·3**	**101·3**

tare på Gotland. Inom livsmedelsindustrin framträdde för råsockerbruk och raffinaderier en kraftig säsongmässig ökning till följd av att höstens betkampanj börjat. Choklad- och karamellfabrikerna sysselsatte ett något större antal arbetare än under juni. För bryggerierna märkes däremot en viss tillbakagång. Inom textil- och beklädnadsindustrin stego indextalen för skrädderier och sömnadsfabriker. Även läder-, hår- och gummivaruindustrin uppvisade höjda indextal (särskilt garverier och skofabriker). Det bör framhållas, att den bild av utvecklingen, som indextalen i tab. 1 ge, i stort sett överensstämmer med de i sista avdelningen av denna uppsats redovisade konjunktursiffrornas utslag.

För att belysa utvecklingen i skilda landsdelar ha i tab. 2 indextal beräknats över antalet sysselsatta arbetare inom olika näringsgrenar och län. I Gotlands län hade arbetarantalet under september i jämförelse med antalet under juni sjunkit med 6·6 %. Enligt uppgiftslämnarnas anteckningar på rapportkorten berodde, som ovan nämnts, minskningen till stor del på inkallelser till militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap. I Hallands län hade antalet sysselsatta arbetare minskat med 4·2 % och i Västernorrlands län ökat med 4·6 %.

Variationerna i antalet sysselsatta arbetare under tredje kvartalets lopp kunna studeras i tab. 3. I tabellen ha indextal uträknats för var och en av månaderna juli, augusti och september med för varje månad närmast föregående månad som bas. Indextalen visa en minskning av antalet sysselsatta arbetare från juni till juli och i allmänhet en ökning från juli till augusti. Förändringarna torde sammanhänga med semestrarna under juli. Från augusti till september förblev arbetarantalet i stort sett oförändrat. En viss minskning observeras dock för träindustrin och någon ökning för livsmedelsindustrin.

Både indextalen över antalet sysselsatta arbetare, antal utgjorda arbetstimmar och den utbetalade lönesumman mäta förändringarna i sysselsättningen. I fråga om indextalen över den utbetalade lönesumman bör dock framhållas,

Tab. 4. Sysselsatta manliga och kvinnliga arbetare under tredje kvartalet 1939.

Näringsgrenar	2 605 företag med uppgifter för såväl 2:a som 3:e kv. 1939				2 010 företag med uppgifter för såväl 3:e kv. 1938 som 3:e kv. 1939			
	Antal arbetare sept. 1939		Indextal för sept. 1939 bas: juni 1939		Antal arbetare sept. 1939		Indextal för sept. 1939 bas: sept. 1938	
	män	kv.	män	kv.	män	kv.	män	kv.
Malmbrytning o. metallindustri	112 063	8 990	99·5	100·5	98 260	7 575	100·2	105·0
Jord- och stenindustri	16 470	2 078	96·8	95·4	14 865	1 965	105·0	107·3
Träindustri	21 731	376	96·7	83·4	19 158	376	101·7	86·8
Pappers- o. grafisk industri	33 009	5 406	102·5	104·5	31 736	4 888	98·3	102·1
Livsmedelsindustri	12 562	9 007	101·3	102·9	12 150	9 263	92·6	94·1
Textil- o. beklädnadsindustri	18 824	39 841	99·9	100·3	18 903	38 463	102·8	101·3
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	9 569	7 765	103·5	103·8	9 229	7 660	105·9	106·0
Kemisk-teknisk industri	7 853	3 669	99·9	104·9	7 324	3 393	101·9	116·0
Samtliga industrigrupper	232 081	77 132	99·7	101·2	211 628	73 583	100·4	101·9
Övriga grupper	36 418	2 453	99·3	95·3	21 105	1 822	99·2	94·0
Samtliga näringsgrenar	268 499	79 585	99·7	101·0	232 733	75 405	100·3	101·7

att lönebudgetens storlek icke endast är beroende av antalet sysselsatta arbetare och antalet utgjorda arbetstimmar utan även av lönesatsernas höjd, förekomsten av ackords- och övertidsarbete samt av arbetarnas fördelning efter kön, ålder och yrkesspecialitet. Endast beträffande en av de sistnämnda faktorerna, nämligen fördelningen efter kön, ger materialet möjlighet till kompletterande uppgifter, vilka sammanställts i tab. 4. Härav framgår, att det relativa antalet kvinnliga arbetare något stigit sedan juni 1939.

I det föregående har redogjorts dels för förändringarna i arbetarantal, antal arbetstimmar och utbetalad lönesumma mellan andra och tredje kvartalen 1939, varvid andra kvartalet representerades av uppgifter för juni och tredje kvartalet av uppgifter för september, och dels för förändringarna i antalet sysselsatta arbetare under själva redovisningskvartalet. Emellertid ha uppgifterna för september 1939 även jämförts med uppgifter för september 1938. Vid denna jämförelse representerar således september 1938 tredje kvartalet 1938 och september 1939 tredje kvartalet 1939.

Jämförelsen i tab. 1 mellan september 1938 och september 1939 omfattar 2 010 företag med c:a 310 000 arbetare. Då uppgifter om antalet utgjorda arbetstimmar saknas för september 1938, ha indextal för arbetstimmar ej kunnat beräknas. Beträffande indextalen över arbetarantal bör, som förut nämnts, observeras, att uppgifterna för september 1938 avse anställda och ej såsom under september 1939 sysselsatta arbetare. Hösten 1938 var emellertid skillnaden mellan antalet anställda och antalet sysselsatta arbetare sannolikt ganska obetydlig. Man torde därför i stort sett kunna bortse från denna olikhet, när det gäller indextalen för september 1939.

Antalet sysselsatta arbetare under september 1939 var för samtliga näringsgrupper sammanslagna så gott som oförändrat sedan motsvarande tid föregående år. Den utbetalade lönesumman hade däremot stigit med 4·9 %. Angå-

ende förändringarna inom olika näringsgrenar hänvisas till tabellen. Här må blott nämnas, att antalet sysselsatta arbetare inom gruppen byggnadsverksamhet stigit med 9·3 % och lönesumman med 14·7 %. Arbetarantalets förändringar sedan september 1938 inom olika län och näringsgrupper redovisas i tab. 2.

Enligt indextalen i tab. 4 tenderade antalet kvinnliga arbetare att stiga sedan föregående år, medan antalet manliga arbetare var ungefär oförändrat.

Hur förändringarna i lönesummans storlek gestaltat sig alltsedan första kvartalet 1935 framgår av nedanstående indextal, vilka beräknats med första kvartalet 1935 såsom fast basperiod (den första period, för vilken här ifrågavarande uppgifter finnas).[1] Indextalen ha uträknats på grundval av samma slags indextal, som i tab. 1 beräknats för lönesumman under september 1939 i jämförelse med lönesumman under juni 1939.

År	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
1935	100·0	104·7	111·4	111·7
1936	107·6	114·3	120·3	121·6
1937	119·4	133·3	134·7	133·9
1938	129·4	131·4	137·7	138·3
1939	136·6	145·4	146·6	—

Den utbetalade lönesumman har således undergått en avsevärd ökning sedan första kvartalet 1935. Om man bortser från en regelbundet återkommande sänkning mellan sista kvartalet varje år och första kvartalet närmast påföljande år, visar sifferserien på ett undantag när en ständig tillväxt från kvartal till kvartal. Ökningen mellan andra och tredje kvartalen 1939 var dock obetydlig och torde ha varit säsongmässigt betingad.

De i det föregående beräknade indextalen mäta förändringarna i antalet sysselsatta arbetare, antalet utgjorda arbetstimmar och utbetalad lönesumma hos ett urval av i gång varande företag (varierande antal). Den ökning av det totala antalet sysselsatta arbetare (resp. antalet utgjorda arbetstimmar och den utbetalade lönesumman), som blir följden av att ett nytt företag startas, eller den minskning som blir följden av att ett företag upphör, inverkar således ej på indextalen. De kunna därför ej mäta de faktiska förändringarna i den totala sysselsättningsgraden inom de olika näringsgrenarna utan visa något för svag ökning i tider med stigande sysselsättning och för liten sänkning i tider med sjunkande sysselsättning. En jämförelse med annan statistik, som belyser sysselsättningens växlingar, ger emellertid vid handen, att dessa indextal i stort sett väl återge utvecklingstendensen vid varje tidpunkt.

Vid bearbetningen av materialet för andra kvartalet 1939 användes uppgifterna om antalet sysselsatta arbetare och antalet utgjorda arbetstimmar under juni till beräkning av genomsnittliga veckoarbetstiden per arbetare.[2] Arbetarna fördelades även efter veckoarbetstidens längd. Därvid framhölls,

[1] Fr. o. m. första kvartalet 1939 har tills vidare icke beräknats någon sysselsättningsindex av samma slag som tidigare förekommit i kvartalsöversikterna över arbetstillgången. För fjärde kvartalet 1938 var ifrågavarande indextal 116·1 (jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 124). Verkställes emellertid, med användande av indextalen över antalet sysselsatta arbetare, en anknytning till den gamla serien enligt den s. k. kedjemetoden, får man för resp. första, andra och tredje kvartalen 1939 indextalen 113·9, 120·1 och 120·1. Reservation måste göras för den olika grad av representativitet, som utmärker indexseriens olika delar.

[2] Se Soc. Medd. årg. 1939, sid. 589.

att det uppgivna arbetarantalet avsåg antalet arbetare, som överhuvud deltagit i arbetet under avlöningsperioden och ej medelantalet sysselsatta arbetare under perioden samt att fördelningen efter veckoarbetstidens längd icke grundade sig på uppgifter för varje enskild arbetare utan på genomsnittstal för olika företag eller arbetsavdelningar. Till de nu nämnda bristerna hos materialet vid beräkning av veckoarbetstiden kommer för tredje kvartalet dessutom, att uppgifterna om antalet arbetare gälla sysselsatta arbetare vid avlöningstillfället, således ej uppgifter av samma slag som för andra kvartalet. Några beräkningar angående veckoarbetstidens längd ha därför icke gjorts för tredje kvartalet 1939.

Tillgången på arbete och arbetskraft. Frågorna angående tillgången på arbete och arbetskraft ha besvarats av 2 926 arbetsgivare med 368 989 arbetare.

Av hela antalet arbetsgivare hade 74 % angivit mycket god eller god arbetstillgång, 20 % medelgod och 6 % mindre god eller dålig arbetstillgång.

Av de redovisade arbetarna voro 78 % sysselsatta hos arbetsgivare, vilka betecknat arbetstillgången under kvartalet såsom bättre än medelgod, medan 17 % arbetade hos arbetsgivare med medelgod och 5 % hos arbetsgivare med sämre än medelgod arbetstillgång. Motsvarande siffror för närmast föregående kvartal voro resp. 76, 20 och 4 samt för tredje kvartalet 1938 resp. 58, 27 och 15.

I jämförelse med samma kvartal föregående år ansågs arbetstillgången under tredje kvartalet:

såsom bättre av 938 arbetsgivare med 128 932 arbetare (35 %),
såsom oförändrad av 1 710 arbetsgivare med 208 944 arbetare (57 %),
såsom sämre av 278 arbetsgivare med 31 113 arbetare (8 %).

Arbetstillgångens växlingar under senare år framgå av de i efterföljande tablå sammanställda konjunktursiffrorna, som grunda sig på arbetsgivarnas ovannämnda uppskattning av arbetstillgången under kvartalet. Vid beräkningarna har man givit omdömet mycket god arbetstillgång poängsiffran 5 och låtit siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång, varefter ett med arbetarantalet vägt medeltal av dessa poängsiffror framräknats.

Kvartal	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
I	3·25	3·26	2·51	2·46	2·30	3·24	3·51	3·71	4·01	3·45	3·66
II	3·47	3·22	2·66	2·89	2·69	3·55	3·71	3·82	4·10	3·51	3·92
III	3·51	2·94	2·61	2·41	2·94	3·63	3·73	3·91	4·06	3·53	3·96
IV	3·43	2·77	2·65	2·38	3·08	3·59	3·76	3·97	3·80	3·63	—
Medeltal	**3·42**	**3·05**	**2·61**	**2·41**	**2·75**	**3·50**	**3·68**	**3·85**	**3·99**	**3·53**	—

För tredje kvartalet 1939 erhölls konjunktursiffran 3·96 mot 3·92 för andra kvartalet. Skillnaden mellan de båda siffrorna är obetydlig. Arbetstillgången under redovisningskvartalet skulle därför närmast kunna betecknas som oförändrad eller svagt stigande (säsongmässig stegring) sedan andra kvartalet. Det bör framhållas, att konjunktursiffrorna endast visa utvecklingens riktning och styrka mellan två närliggande kvartal. Däremot mäta de ej förändringarna i arbetstillgångens nivå på längre sikt. Vid en karak-

teristik av det allmänna läget förtjänar särskilt byggnadsverksamheten att observeras. Konjunktursiffran för denna bransch var enligt tab. 5 nästan densamma under tredje kvartalet (3·93) som under andra kvartalet (3·97). Vid tiden för uppgifternas avlämnande i början av september synas krisförhållandena ej i någon högre grad ha påverkat arbetstillgången eller rättare sagt arbetsgivarnas sätt att bedöma läget. — Emellertid hade den uppkomna krigssituationen redan i september hunnit menligt inverka på vissa arbetsområden av svenskt näringsliv. Man kan sålunda peka på motorbranschens svårigheter till följd av bensinrestriktionerna. Beträffande Sveriges export var värdet av densamma större under augusti än under juli. Mellan augusti och september skedde däremot en kraftig nedgång. Industriförbundets generalindex över den industriella produktionen steg från juli till augusti med 1 enhet men sjönk från augusti till september med två enheter. Antalet till arbetslöshetskommissionen vid slutet av juli, augusti och september rapporterade hjälpsökande arbetslösa var dock mindre än vid samma tidpunkter föregående år, och även fackföreningarnas arbetslöshetsprocenttal voro lägre än i fjol.

På 100 lediga platser kommo å arbetsförmedlingskontoren i genomsnitt följande antal ansökningar om arbete:

	3:e kvartalet 1939			2:a kvartalet 1939			3:e kvartalet 1938		
	sept.	aug.	juli	juni	maj	april	sept.	aug.	juli
Jordbruk	76	61	61	54	55	68	76	57	59
Övriga näringsgrenar (inkl. skogsbruk)	135	115	129	129	140	177	148	148	171
Samtliga »	**124**	**106**	**119**	**119**	**126**	**155**	**132**	**128**	**152**

Proportionen mellan antalet ansökningar om arbete och antalet lediga platser var således under tredje kvartalet 1939 ungefär densamma som under andra kvartalets två sista månader. Vid en jämförelse mellan tredje kvartalet 1939 och motsvarande kvartal föregående år visar arbetsmarknaden en viss förbättring. Inom jordbruket kunde den livliga efterfrågan på tillfällighetsarbetare för skördearbete i regel tillgodoses. Bristen på sökande till fasta anställningar kvarstod dock alltjämt. Inom industrin rådde viss brist på olika kategorier av kvalificerade yrkesarbetare (med undantag av bilbranschen under september månad).

Hur arbetstillgången gestaltat sig inom olika industrigrenar under redogörelsekvartalet framgår av tab. 5. I tabellen ha även konjunktursiffror uträknats för olika branscher. För vissa större industrigrupper återgivas i nedanstående tablå dels redogörelsekvartalets konjunktursiffror samt dels konjunktursiffrorna för de fyra närmast föregående kvartalen.

	Konjunktursiffror				
	3:e kvart. 1938	2:a kvart. 1939	1:a kvart. 1939	4:e kvart. 1938	3:e kvart. 1938
Malmbrytning och metallindustri	4·11	4·15	3·89	3·80	3·71
Jord- och stenindustri	3·76	3·73	3·41	3·44	3·43
Trävaruindustri	3·74	3·92	3·22	3·44	3·43
Pappers- och grafisk industri	3·69	3·54	3·09	3·14	3·04
Livsmedelsindustri	3·86	3·78	3·63	3·80	3·92
Textil- och beklädnadsindustri	4·10	3·98	3·90	3·73	3·84
Läder-, hår- och gummivaruindustri	3·96	3·53	3·66	3·43	3·61
Kemisk-teknisk industri	3·92	3·61	3·55	3·51	3·43

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
1	*Malmbrytn. o. metallind.*	**601**	**125 320**	**169**	**36 326**	**304**	**70 727**	**93**	**15 160**	**24**	**2 555**	**11**	**552**
2	Gruvor o. anrikningsverk	33	6 042	3	758	16	2 221	12	3 044	1	17	1	2
3	Järn-, stål- o. kopparverk	29	16 733	5	3 795	17	11 481	6	1 453	1	4	—	—
4	Järn- o. stålmanufaktur	105	14 508	42	4 996	46	6 784	14	2 682	3	46	—	—
5	Mekaniska verkstäder	318	57 815	81	16 691	168	32 417	46	6 728	14	1 442	9	537
6	Skeppsvarv	12	9 108	1	25	6	7 354	3	859	1	857	1	13
7	Elektriska verkstäder	32	13 765	10	6 413	19	7 257	3	95	—	—	—	—
8	Annan metallindustri	72	7 349	27	3 648	32	3 213	9	299	4	189	—	—
9	*Jord- och stenindustri*	**230**	**19 744**	**35**	**2 800**	**128**	**12 136**	**45**	**2 873**	**13**	**1 175**	**11**	**760**
10	Kolgruvor	4	822	—	—	4	822	—	—	—	—	—	—
11	Torvindustri	19	372	6	150	7	91	3	74	3	57	—	—
12	Stenbrott o. stenhuggerier	52	3 696	9	603	21	1 638	9	364	4	413	9	678
13	Porslins-, kakel- o. lergodsf.	11	3 382	1	131	4	1 725	5	1 066	1	460	—	—
14	Tegelbruk	78	3 904	8	402	50	2 569	16	692	2	159	2	82
15	Glasbruk	22	2 518	2	339	13	1 663	7	516	—	—	—	—
16	Cementfabriker, kalkbruk	44	5 050	9	1 175	27	3 628	5	161	3	86	—	—
17	*Träindustri*	**372**	**26 303**	**68**	**5 541**	**182**	**11 201**	**86**	**6 916**	**26**	**2 395**	**10**	**250**
18	Sågverk o. hyvlerier	154	14 664	18	2 263	70	5 901	47	4 894	14	1 469	5	137
19	Snickeri- o. möbelfabr.	197	10 041	46	3 120	101	4 325	35	1 630	10	856	5	113
20	Annan trävaruindustri	21	1 595	4	158	11	975	4	392	2	70	—	—
21	*Pappers- o. grafisk ind.*	**273**	**41 559**	**33**	**4 887**	**150**	**23 620**	**62**	**9 120**	**23**	**3 224**	**5**	**708**
22	Pappersmassefabriker	77	17 882	5	1 109	35	9 050	21	4 975	12	2 095	4	653
23	Pappersbruk o. pappfabr.	44	12 134	6	1 191	27	8 115	9	2 078	2	750	—	—
24	Annan pappersindustri	48	3 836	10	1 802	26	1 478	12	556	—	—	—	—
25	Grafisk industri	104	7 707	12	785	62	4 977	20	1 511	9	379	1	55
26	*Livsmedelsindustri*	**303**	**23 677**	**28**	**2 091**	**187**	**16 576**	**76**	**4 688**	**12**	**322**	—	—
27	Kvarnar	23	1 247	5	354	11	639	6	233	1	21	—	—
28	Bagerier	48	2 984	6	246	34	2 329	7	397	1	12	—	—
29	Råsockerbruk o. raffinad.	24	4 268	2	645	16	3 162	6	461	—	—	—	—
30	Choklad- o. karamellfabr.	29	4 264	3	343	20	2 896	6	1 025	—	—	—	—
31	Bryggerier o. läskedrycksf.	79	3 963	5	202	44	2 638	26	1 035	4	88	—	—
32	Tobaksfabriker	9	2 098	—	—	7	1 861	2	237	—	—	—	—
33	Annan livsmedelsindustri	91	4 853	7	301	55	3 051	23	1 300	6	201	—	—
34	*Textil- o. beklädnadsind.*	**344**	**61 347**	**82**	**16 686**	**201**	**35 444**	**50**	**8 087**	**7**	**1 041**	**4**	**89**
35	Bomullsindustri	45	17 099	13	4 983	24	7 705	6	3 682	2	729	—	—
36	Jute- och linneindustri	10	2 749	4	1 304	4	1 106	2	339	—	—	—	—
37	Ylleindustri	54	10 260	7	1 479	35	7 476	9	1 184	2	64	1	57
38	Trikåfabriker	54	8 762	18	1 575	27	6 731	7	415	1	23	1	18
39	Skrädderier o. sömnadsfabr.	119	18 464	27	5 831	76	10 515	15	1 923	1	195	—	—
40	Annan hithör. industri	62	4 013	13	1 514	35	1 911	11	544	1	30	2	14
41	*Läder-, hår- o. gummiv.-ind.*	**135**	**18 701**	**44**	**5 525**	**73**	**9 287**	**12**	**1 630**	**2**	**2 185**	**4**	**74**
42	Garverier	16	1 819	3	243	11	1 534	2	42	—	—	—	—
43	Skofabriker	72	8 331	28	3 371	36	4 054	6	714	1	162	1	30
44	Gummivarufabriker	9	5 822	1	1 348	6	2 448	—	—	1	2 023	1	3
45	Annan hithör. industri	38	2 729	12	563	20	1 251	4	874	—	—	2	41
46	*Kemisk-teknisk industri*	**102**	**11 853**	**26**	**2 085**	**50**	**7 209**	**25**	**2 344**	—	—	1	**215**
47	Färg-, olje- o. partymfabr.	41	3 019	12	1 175	19	1 009	9	620	—	—	1	215
48	Konstgödningsfabriker	4	551	—	—	2	122	2	429	—	—	—	—
49	Tändsticksfabriker	7	2 516	—	—	7	2 516	—	—	—	—	—	—
50	Annan kemisk-teknisk ind.	50	5 767	14	910	22	3 562	14	1 295	—	—	—	—
51	Summa	**2 360**	**328 504**	**485**	**75 941**	**1273**	**186 200**	**449**	**50 818**	**107**	**12 897**	**46**	**2 648**
52	*Byggnadsverksamhet*	315	17 515	90	4 337	147	9 105	64	3 105	9	440	5	528
53	*Komm. verk o. byggn.-arb.*	86	11 568	10	565	45	5 005	27	5 660	4	338	—	—
54	*Handel o. varulager*	119	3 708	16	350	75	2 603	23	651	3	96	2	8
55	*Land- o. sjötransport*	36	7 086	4	1 781	19	3 950	10	1 229	1	9	2	117
56	*Tvättinrättningar*	10	608	1	33	5	162	3	340	1	73	—	—
57	Summa	**566**	**40 485**	**121**	**7 066**	**291**	**20 825**	**127**	**10 985**	**18**	**956**	**9**	**653**
58	*Summa* 3:a kv. 1939	**2 926**	**368 989**	**606**	**83 007**	**1564**	**207 025**	**576**	**61 803**	**125**	**13 853**	**55**	**3 301**
59	» 2:a » 1939	2 882	376 671	513	78 265	1516	209 164	598	72978	120	14 053	35	2 211
60	» 1:a » 1939	2 848	368 241	321	57 287	1228	175 182	894	94421	308	35 061	97	6 290
61	» 4:e » 1938	2 904	401 521	388	60 031	1292	192 183	844	100317	294	45 143	86	6 847
62	» 3:e » 1938	2 534	387 967	333	54 720	1248	169 164	637	104146	283	47 821	83	12 116

Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						Konjunktursiffror					
Bättre		Lika		Sämre		Brist		Tillräcklig tillgång		Överflöd		3 kv. 1939	2 kv. 1939	1 kv 1939	4 kv. 1938	3 kv. 1938	
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb	Ag	Arb.						
195	**39 658**	**349**	**76 114**	**57**	**9 548**	**116**	**27136**	**454**	**87 486**	**31**	**10 698**	4·11	4·15	3·89	3·80	3·71	1
2	73	28	5 658	3	311	1	205	27	4 181	5	1 656	3·62	3·74	3·45	3·13	3·77	2
7	7 771	21	8 958	1	4	—	—	25	10 630	4	6 103	4·14	4·11	3·75	3·70	3·59	3
53	8 492	44	3 552	8	2 464	18	3 197	84	9 980	3	1 331	4·15	4·05	3·89	3·50	3·38	4
87	16 879	197	37 168	34	3 768	64	15440	239	40 932	15	1 443	4·09	4·22	3·94	3·83	3·60	5
3	422	6	6 041	3	2 645	2	953	9	8 142	1	13	3·72	3·71	3·68	3·99	4·08	6
9	1 474	21	12 213	2	78	8	4 286	24	9 479	—	—	4·46	4·43	4·37	4·45	4·45	7
34	4 547	32	2 524	6	278	23	3 055	46	4 142	3	152	4·40	4·27	3·92	3·72	3·54	8
44	**6 048**	**163**	**11 952**	**23**	**1 744**	**30**	**2 910**	**180**	**14 402**	**20**	**2 432**	**3·76**	**3·73**	3·41	3·44	**3·43**	9
2	408	2	414	—	—	—	—	2	414	2	408	4·00	3·90	3·90	3·90	3·90	10
1	9	16	329	2	34	10	153	9	219	—	—	3·90	3·96	3·15	3·47	3·85	11
12	1 147	29	1 504	11	1 045	6	252	38	2 845	8	599	3·29	3·03	2·60	2·74	2·60	12
2	609	9	2 773	—	—	4	2 108	7	1 274	—	—	3·45	3·47	3·55	3·64	3·07	13
10	512	62	2 882	6	510	6	223	67	3 219	5	462	3·78	4·04	3·50	3·46	3·89	14
4	581	17	1 876	1	61	1	48	19	1 627	2	843	3·93	3·70	3·78	3·60	3·43	15
13	2 782	28	2 174	3	94	3	126	38	4 804	3	120	4·17	4·15	3·67	3·76	3·76	16
181	**6 399**	**142**	**16 484**	**49**	**3 420**	**43**	**2 325**	**306**	**21 220**	**23**	**2 758**	**3·74**	**3·92**	**3·22**	**3·44**	**3·43**	17
36	4 136	101	8 867	17	1 661	4	221	135	12 446	15	1 997	3·59	3·91	3·00	3·11	3·09	18
138	1 801	30	6 583	29	1 660	39	2 104	153	7 556	5	384	3·94	3·99	3·50	3·86	3·96	19
7	462	11	1 034	3	99	—	—	18	1 218	3	377	3·77	3·67	3·39	3·50	3·51	20
70	**15 468**	**153**	**18 981**	**50**	**7 110**	**21**	**2 657**	**228**	**32 527**	**24**	**6 375**	**3·69**	**3·54**	3·09	3·14	3·04	21
20	5 956	36	7 410	21	4 516	1	340	62	14 185	14	3 357	3·44	3·06	2·54	2·58	2·55	22
32	8 448	12	3 686	—	—	2	376	37	9 059	5	2 699	3·80	3·63	2·74	2·63	2·54	23
6	374	40	3 335	2	127	5	459	42	3 295	1	82	4·32	4·30	4·22	4·48	4·25	24
12	690	65	4 550	27	2 467	13	1 482	87	5 988	4	237	3·78	4·04	4·10	4·33	4·31	25
52	**5 143**	**231**	**17 601**	**20**	**933**	**18**	**2 301**	**266**	**20 300**	**19**	**1 076**	**3·86**	**3·78**	**3·63**	**3·80**	**3·92**	26
5	344	17	882	1	21	—	—	20	947	3	300	4·06	3·54	2·90	3·40	3·74	27
22	1 550	25	1 422	1	12	9	481	37	2 462	2	41	3·94	3·66	3·73	3·73	3·78	28
3	735	19	3 351	2	182	2	758	20	3 353	2	157	4·04	3·57	3·45	3·68	3·85	29
6	1 507	20	2 523	3	234	2	745	27	3 519	—	–	3·84	3·74	3·82	4·30	4·15	30
6	563	63	3 086	10	314	1	17	73	3 721	5	225	3·75	3·90	3·71	3·69	3·84	31
1	22	8	2 076	—	—	—	—	9	2 098	—	—	3·89	3·90	3·77	3·88	3·79	32
9	422	79	4 261	3	170	4	300	80	4 200	7	353	3·71	3·92	3·64	3·70	4·03	33
142	**30 466**	**186**	**29 502**	**16**	**1 379**	**111**	**24982**	**230**	**36 045**	**3**	**320**	**4·10**	**3·98**	**3·90**	**3·73**	**3·34**	34
30	9 087	15	8 012	—	—	19	10183	26	6 916	—	—	3·99	3·86	3·88	3·62	3·02	35
7	1 982	3	767	—	—	2	760	8	1 989	—	—	4·35	4·20	4·14	3·66	2·19	36
29	5 107	21	4 989	4	164	20	4 280	34	5 980	—	—	4·00	4·00	3·69	3·74	2·97	37
19	5 289	34	3 455	1	18	20	2 892	34	5 870	—	—	4·12	4·04	3·95	3·56	3·51	38
40	7 359	72	10 065	7	1 040	30	5 569	88	12 700	1	195	4·19	4·06	3·96	3·88	3·90	39
17	1 642	41	2 214	4	157	20	1 298	40	2 590	2	125	4·22	3·78	3·88	3·88	3·70	40
55	**7 491**	**75**	**9 080**	**5**	**2 130**	**35**	**6 587**	**96**	**11 923**	**4**	**191**	**3·96**	**3·53**	**3·66**	**3·43**	**3·61**	41
9	1 237	7	582	—	—	—	—	15	1 672	1	147	4·11	4·03	3·89	3·83	3·06	42
30	3 388	41	4 913	1	30	21	2 981	51	5 350	—	—	4·27	3·79	3·79	3·59	4·20	43
3	2 194	4	1 602	2	2 026	2	2 344	6	3 475	1	3	3·54	2·88	3·45	2·83	2·93	44
13	672	23	1 983	2	74	12	1 262	24	1 426	2	41	3·84	3·95	3·60	3·83	3·67	45
44	**5 687**	**51**	**4 129**	**7**	**2 037**	**6**	**822**	**86**	**8 842**	**10**	**2 189**	**3·92**	**3·61**	**3·55**	**3·51**	**3·43**	46
20	1 499	18	1 095	3	425	2	117	36	2 507	3	395	3·97	3·73	3·38	3·79	3·73	47
—	—	4	551	—	—	—	—	4	551	—	—	3·22	3·25	4·00	3·22	4·00	48
7	2 516	—	—	—	—	—	—	7	2 516	—	—	4·00	3·00	3·00	2·00	2·00	49
17	1 672	29	2 483	4	1 612	4	705	39	3 268	7	1 794	3·93	3·91	3·92	3·93	3·80	50
783	**116360**	**1350**	**183 843**	**227**	**28 301**	**380**	**69720**	**1846**	**232 745**	**134**	**26 039**	**3·97**	**3·92**	**3·67**	—	—	51
98	6 253	182	10 097	35	1 165	91	4 421	216	12 245	8	849	3·93	3·97	3·60	3·66	4·07	52
12	783	70	9 792	4	99	—	—	70	7 274	16	4 294	3·50	3·61	3·32	3·37	3·36	53
25	706	86	2 723	8	279	4	140	113	3 549	2	19	3·86	3·92	3·82	3·91	3·82	54
18	4 595	15	2 189	3	302	2	1 652	31	4 990	3	444	4·03	4·27	3·55	3·63	3·50	55
2	235	7	300	1	73	2	101	8	507	—	—	3·25	4·17	·	·	·	56
155	**12 572**	**360**	**25 101**	**51**	**2 812**	**99**	**6 314**	**438**	**28 565**	**29**	**5 606**	**3·81**	**3·93**	**3·51**	—	—	57
938	**128932**	**1710**	**208 944**	**278**	**31 113**	**479**	**76034**	**2284**	**261 310**	**163**	**31 645**	**3·96**	—	—	—	—	58
781	130575	1855	217 489	246	28607	471	83157	2237	257 549	174	35 965	3·92	—	—	—	—	59
597	90 430	1830	211 280	421	66 531	187	35126	2248	269 651	413	63 464	3·66	—	—	—	—	60
513	69 550	1816	230 204	575	104767	177	33043	2328	298 948	399	72 530	3·63	—	—	—	—	61
388	48 254	1561	206 220	635	133493	263	51737	2051	275 157	270	61 073	3·53	—	—	—	—	62

Av de till malmbrytning och metallindustri hörande industrigrenarna uppvisade gruvor och anrikningsverk och mekaniska verkstäder något sänkta konjunktursiffror i jämförelse med närmast föregående kvartal, medan siffrorna för järn-, stål- och kopparverk, skeppsvarv och elektriska verkstäder visade ungefär oförändrad arbetstillgång. Under kvartalet exporterades något större kvantitet järnmalm än under tredje kvartalet 1938. På den inhemska järnmarknaden var köplusten lika livlig som tidigare under året och stegrades ytterligare vid tiden för krigsutbrottet. För den svenska järnexporten tedde sig utsikterna mera ovissa, sedan fraktfarten på grund av kriget försvårats.

Arbetstillgången inom jord- och stenindustrin var i stort sett densamma som under föregående kvartal. Tegelbruken uppvisade sänkt konjunktursiffra, vilket torde vara normalt för årstiden. Den uppgång, som konjunktursiffran för stenbrott och stenhuggerier visar, berodde på ökad arbetstillgång vid kalk- och marmorbrott. Arbetstillgången vid stenhuggerierna hade däremot försämrats.

Inom gruppen träindustri sjönk konjunktursiffran för sågverk och hyvlerier från 3·91 till 3·59; den egentliga sågningssäsongen brukar ju upphöra vid kvartalets slut. Snickeri- och möbelfabrikernas läge synes knappast ha undergått någon förändring sedan föregående kvartal. Trävarumarknaden var intill tiden för krigsutbrottet fast, med i stort sett oförändrade priser. Vid ETEC-mötet i augusti höjdes Sveriges exportkvot från 656 000 stds till 721 000 stds, varav vid slutet av augusti 670 000 stds sålts. På grund av skeppningssvårigheter efter krigets utbrott avstannade praktiskt taget exporten på England och Frankrike, medan den på Tyskland och Holland försiggick någorlunda normalt.

Inom pappers- och grafisk industri konstaterades ökad arbetstillgång vid massafabrikerna. Cellulosaindustrins framtidsutsikter tedde sig dock i september mycket ovissa. De första fjorton dagarna av månaden lågo skeppningarna nästan helt nere, och det visade sig sedan, att de krigförande makterna betraktade cellulosa som krigskontraband. Vidare uppstodo för massaexporten liksom för trävaruexporten svårigheter genom att den svenska kronans anknytning till pundet upphävdes. Efterfrågan på papper var — även under september — god. Pappersbrukens konjunktursiffra steg från 3·63 till 3·80. Tryckerier och bokbinderier hade något sämre arbetstillgång.

Livsmedelsindustrin uppvisade en svagt stigande konjunktursiffra. Uppgången berörde särskilt kvarnar samt råsockerbruk.

Konjunktursiffrorna för textil- och beklädnadsindustrins branscher tyda på något förbättrad arbetstillgång. Detsamma gäller läder-, hår- och gummivaruindustrin. Särskilt skofabrikerna visade uppgång.

Vad den kemisk-tekniska industrin beträffar förbättrades konjunktursiffrorna för färg-, olje- och parfymfabriker samt för tändsticksfabriker.

Arbetsmarknaden under oktober 1939.

1. Läget på arbetsmarknaden under oktober 1939 enligt arbetsförmedlingsanstalternas uppgifter.

Genom kungl. brev den 6 september 1939 har socialstyrelsen anbefallts att tills vidare var fjortonde dag avgiva redogörelse rörande läget å arbetsmarknaden. Dylika rapporter ha hittills lämnats för september månad samt för första hälften av oktober. Efterföljande redogörelse avser utvecklingen under hela månaden och är liksom de tidigare rapporterna huvudsakligen baserad på de från arbetsförmedlingsanstalterna inkomna uppgifterna.

Oaktat rådande krigsförhållanden har utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden fortfarande varit godartad, och näringslivet synes ha arbetat relativt oberört av förvecklingarna i utlandet. De säsongmässiga förändringar, som pläga komma till synes under oktober månad, ha helt naturligt framträtt mera markerade under månadens senare hälft än förut. Särskilt gäller detta byggnadsverksamheten, där en påtaglig tillbakagång ägt rum av orsaker, som förut belysts i denna tidskrift (se häfte 10, sid. 693 o. f.). Å andra sidan ha de på senaste tiden beviljade lättnaderna i bensinrestriktionerna möjliggjort ökad sysselsättning för motorbranschens män.

Antalet arbetsansökningar på 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen har stigit från 124 i september till 154 i oktober. Rent siffermässigt sett förefaller denna uppgång ganska betydande men är ingalunda större än vad fallet varit förut om åren, snarare tvärtom. Arbetsmarknadsläget, sådant det framgår av detta relationstal mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft, är, som framgår av tabellen, avsevärt gynnsammare än på många år. Till jämförelse meddelas, att oktobersiffran för år 1938 var 167. Samtliga huvudgrupper redovisa förmånligare relationstal än för ett år sedan med undantag av handel och samfärdsel. Arbetslöshetskommissionens statistik redovisar också relativt goda siffror. Sålunda var antalet hos kommissionen anmälda hjälpsökande arbetslösa vid slutet av oktober i år 9 846 mot 12 349 under oktober månad 1938. För den på grundval av fackföreningsrapporterna beräknade arbetslösheten förelåg icke någon senare siffra än den för månadsskiftet september/oktober, och utgjorde denna 6·1 % mot 4·9 en månad tidigare och 7·5 % vid motsvarande tidpunkt i fjol. Påtagligt är, att jämväl fackför-

eningsstatistiken ådagalägger, att den uppkomna krissituationen under sistlidne september månad endast avsatt obetydliga spår i vårt näringsliv. Beträffande arbetsmarknadsläget inom de särskilda yrkesområdena må följande antecknas.

Förhållandena inom jordbruket fingo som vanligt vid denna tid till god del sin prägel av den mot månadens slut pågående omflyttningen av årspersonal, och omsättningen av arbetskraft var även i år mycket livlig. Utvecklingen var skiftande på olika orter. I flertalet fall torde efterfrågan och tillgång ha svarat mot varandra, men på vissa håll förelåg vid månadsskiftet ett överskott på platser, vilka man dock hoppades kunna tillsätta i november månad. Svårast var som vanligt att uppbringa ladugårdskarlar till mindre gårdar liksom också mjölkningskunniga yngre drängar. Från vissa arbetsförmedlingar har rapporterats att, med hänsyn till de ovissa utsikterna på arbetsmarknaden i gemen, ökad benägenhet att taga plats vid jordbruket kommit till synes.

Inom skogsbruket ha arbetstillfällena i jämförelse med föregående månad fördubblats, och efterfrågan på skogsarbetare för kolveds- och kastvedshuggningar har visat betydlig ökning. Brist på arbetskraft har hittills icke kunnat förmärkas. Timmer- och massavedsavverkningarna komma icke att få någon nämnvärd omfattning förrän efter skogsauktionernas hållande i medio av november och sedan kallare väderlek inträtt. I vissa fall har man på förmedlingarna haft svårigheter att placera skogsarbetare, som icke innehaft egna verktyg. I andra fall åter ha skogsarbetare visat obenägenhet att antaga erbjudet arbete å annan ort, enär de så vitt möjligt på hemorten velat avvakta kommande arbetstillfällen.

Inom industri och hantverk har en fullt säsongenlig tillbakagång ägt rum sedan föregående månad. Situationen är emellertid nästan genomgående gynnsammare än i fjol. Såsom förut erinrats, har en ytterligare åtstramning givit sig till känna i fråga om *byggnadsverksamheten*. Arbetslösheten har emellertid hittills icke fått någon större omfattning, alldenstund en del byggen icke ännu färdigställts, varjämte tillfälligt arbete kunnat beredas entledigade byggnadsarbetare inom andra yrkesområden. Den framtida utvecklingen inom byggnadsfacket ter sig emellertid mindre gynnsam med hänsyn till byggnadsverksamhetens inskränkning under det kommande året. Även inom vägbyggnadsfacket har man konstaterat en tillbakagång, vilken icke enbart är betingad av säsongföreteelserna. *Mekaniska verkstadsindustrin* har som förut givit god sysselsättning åt kvalificerade yrkesarbetare av olika slag. I något fall har konstaterats inskränkning inom gjuterifacket, förorsakad av svårigheter att erhålla material. I någon mån har, såsom förut påpekats, den ökade bensintillgången medfört återanställning av tidigare permitterade bilmontörer, men ett stort antal sådana arbetare äro ännu utan sysselsättning. *Stenindustrin* har alltjämt att kämpa med svårigheter, och driften vid ett stort antal stenhuggerier uppehålles i huvudsak genom statsbeställningar av gatsten. Efter slutad säsong vid tegelbruken har arbetskraft frigjorts. I viss utsträckning har denna kunnat beredas arbete i skogarna. Vad *trävaruindustrin* beträffar,

har dels vattenbrist, dels försvårade skeppningsförhållanden vållat avbräck i produktionen före den sedvanliga säsongavmattningen. Sålunda ha vissa sågverk särskilt i Västernorrland nedlagt driften, och tillgången på arbete i brädgårdarna vid sådana sågverk, som fortfarande äro i verksamhet, har visat betydande nedgång. På sina ställen har man däremot kunnat konstatera, att exportförhållandena blivit något gynnsammare än tidigare, medan permitteringar däremot ägt rum vid företag, arbetande för hemmamarknaden. *Massafabrikerna* arbeta i ungefär oförändrad takt. Gynnsamma arbetsförhållanden kännetecknа alltjämt *textil-* och *läderbranscherna*. Av de i början av september permitterade arbetarna vid ett *krutbruk* har, enligt vad som meddelats, flertalet fått återgå i arbete under senare delen av oktober.

Även om förmedlingsresultatet vid sjömansförmedlingen icke varit fullt så gynnsamt som föregående månad, kan arbetsmarknaden betecknas såsom mycket god, och omsättningen var betydligt större än förra året vid samma tid. Tillgången på styrmän, maskinister och lättmatroser var å skilda håll knapp, under det att efterfrågan på kvinnlig intendenturpersonal minskat, sedan skärgårdstrafiken inskränkts. Sjömanshusen redovisade under oktober 1939 sammanlagt 4 239 påmönstringar och 4 572 avmönstringar. Motsvarande siffror för oktober 1938 voro 3 304 och 3 141.

Gruppen handel och samfärdsel har som vanligt denna tid på året fått vidkännas en viss avmattning, ytterligare markerad genom de rådande krisförhållandena. Platstillgången inom *kontors- och affärsbranschen* har visserligen ökat sedan sistlidne september, men samtidigt har tillströmningen av arbetssökande uppvisat en kraftig stegring, varför situationen relativt sett försämrats. *Transportyrkenas* arbetstillfällen reducerades efter oktoberflyttningarna såväl för chaufförer som andra arbetare, men mot slutet av månaden blev läget gynnsammare i samband med den ökade bensintilldelningen. För *hotell- och restaurangpersonalen* konstaterades en viss försämring jämfört med föregående månad och motsvarande tidsperiod föregående år. Manskapsrekryteringen vid *försvarsväsendet* har innevarande höst inom vissa vapenslag varit större än tidigare, och arbetsförmedlingarna ha uppmanats att söka medverka till att rekryteringen försiggår med gott resultat.

Inom gruppen husligt arbete var siffran för lediga platser lägre än förra månaden, närmast till följd av minskat behov av extra hjälp för rengöringsarbete o. dyl. Bristen på ensamjungfrur synes för närvarande vara något mindre framträdande än tidigare.

Som ett slutomdöme om arbetsmarknadsläget under oktober månad, sådant det framträder i arbetsförmedlingarnas rapporter, torde kunna sägas, att detsamma fortfarande icke undergått någon större förändring, även om i ett eller annat fall åtstramningstendensen fått ökad skärpa. Samverkan mellan olika kontor inom skilda delar av landet har visat stegrad effektivitet, och i interlokal väg ha under oktober månad förmedlats 2 268 platser mot 2 096 under september månad. Genom dessa interlokala förmedlingar erhöllo 1 257 personer arbetsanställningar i annat län än det, inom vilket ansökan om arbete ingivits.

Antalet ansökningar om arbete på *100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under oktober 1939 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	**685**
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	**479**
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	**365**
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	**262**
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	**187**
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	286	231	**196**
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	124	154	—	—	—
Därav inom *jordbruket:*													
1937	125	93	71	59	50	43	60	65	76	86	113	152	**94**
1938	127	86	64	59	61	58	59	57	76	92	139	210	**100**
1939	167	105	82	68	55	54	61	61	76	87	—	—	—
Övriga näringsgrupper (inkl. skogshushållning):													
1937	284	228	196	198	162	155	159	147	147	187	225	197	**206**
1938	228	264	224	190	167	169	171	148	148	189	252	232	**214**
1939	223	253	201	177	140	129	129	115	135	171	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	**23·3**
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	**18·0**
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	**15·0**
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	**12·7**
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	**10·8**
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	**10·9**
1939	*14·9*	*13·0*	*11·6*	*9·0*	*6·3*	*5·6*	*4·8*	*4·9*	*6·1*	—	—	—	—

Arbetslösheten inom olika fack framgår av tabellen å sid. 827.

2. Sveriges offentliga arbetsförmedling under oktober 1939.

I anslutning till den i det föregående lämnade översikten över läget på arbetsmarknaden meddelas här en sammanställning av den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet under månaden. Tabellerna belysa dels förmedlingsarbetet vid de särskilda anstalterna, dels verksamheten inom hela landet, sådan den fördelar sig på olika yrkesgrupper.

Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	9 010	3 229	2 888	7 196	5 686	4 483	16 206	8 915	7 371	182
Stockholms län . .	1 799	1 303	964	1 624	2 050	1 334	3 423	3 353	2 298	102
Uppsala län . . .	1 295	955	699	680	640	354	1 975	1 595	1 053	124
Södermanlands län	1 026	793	574	554	421	303	1 580	1 214	877	130
Östergötlands län .	1 814	1 313	968	981	983	592	2 795	2 296	1 560	122
Norrköping	1 405	871	790	450	381	191	1 855	1 252	981	148
Jönköpings län . .	879	572	416	635	600	347	1 514	1 172	763	129
Kronobergs län . .	553	225	172	189	281	135	742	506	307	147
Norra Kalmar län .	414	214	161	111	105	69	525	319	230	165
Södra Kalmar län .	1 182	518	465	472	544	341	1 654	1 062	806	156
Gotlands län . . .	315	357	221	171	158	104	486	515	325	94
Blekinge län . . .	1 084	657	430	632	864	443	1 716	1 521	873	113
Kristianstads län .	1 510	1 173	869	850	974	516	2 360	2 147	1 385	110
Malmöh. l.: Malmö	2 941	928	819	2 100	1 794	1 259	5 041	2 722	2 078	185
Hälsingborg . .	1 309	523	484	419	265	225	1 728	788	709	219
Länet i övrigt .	2 575	2 261	1 634	919	1 007	593	3 494	3 268	2 227	107
Hallands län . . .	643	312	227	466	290	195	1 109	602	422	184
Göteborgs stad . .	6 485	3 592	3 319	2 798	2 455	1 822	9 283	6 047	5 141	154
Göteb. o. Boh. län	1 717	646	548	457	369	272	2 174	1 015	820	214
Älvsborgs län . .	1 235	539	375	738	868	489	1 973	1 407	864	140
Skaraborgs län . .	1 230	1 126	771	580	693	389	1 810	1 819	1 160	100
Värmlands län . .	1 656	726	607	895	891	540	2 551	1 617	1 147	158
Örebro län	1 138	784	564	1 011	1 104	630	2 149	1 888	1 194	114
Västmanlands län .	1 018	787	506	942	814	519	1 960	1 601	1 025	122
Kopparbergs län .	805	415	323	796	603	396	1 601	1 018	719	157
Gävleborgs län . .	1 620	601	508	873	522	333	2 493	1 123	841	222
Västernorrlands län	3 958	1 118	1 014	1 010	702	568	4 968	1 820	1 582	273
Jämtlands län . .	1 367	525	479	560	468	316	1 927	993	795	194
Västerbottens län .	1 650	498	443	515	451	329	2 165	949	772	228
Norrbottens län . .	2 207	751	731	448	357	248	2 655	1 108	979	240
Summa okt. 1939	**55 840**	**28 312**	**22 969**	**30 072**	**27 340**	**18 335**	**85 912**	**55 652**	**41 304**	**154**
» sept. 1939	48 129	30 348	23 088	28 193	31 302	19 133	76 322	61 650	42 221	124
» okt. 1938	54 672	22 920	18 917	25 728	25 346	16 223	80 400	48 266	35 140	167
» » 1937	48 026	20 365	15 533	23 055	23 387	14 570	71 081	43 752	30 103	162
» » 1936	60 055	18 978	14 955	23 315	21 929	14 052	83 370	40 907	29 007	204

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 2 268 platser, varav 1 720 manliga och 548 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 1 257 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	11 956	11 920	8 307	1 104	1 862	807	12 493	13 060	13 782	9 114
Jordbruk	8 476	9 110	6 078	1 102	1 860	805	9 053	9 578	10 970	6 883
Skogshushållning	3 480	2 810	2 229	2	2	2	3 440	3 482	2 812	2 231
Industri o. hantverk	19 987	4 854	4 116	2 739	1 896	1 255	21 160	22 726	6 750	5 371
Malmbrytning	141	23	18	—	—	—	140	141	23	18
Metall- o. maskinind.	3 956	1 238	849	99	123	92	3 797	4 055	1 361	941
Jord- och stenind.	1 611	289	216	16	30	18	1 584	1 627	269	229
Trävaruindustri	3 353	416	367	7	8	1	3 149	3 360	419	368
Pappers- o. graf. ind.	556	58	52	101	152	109	629	657	210	161
Livsmedelsindustri	1 607	404	368	609	366	286	1 940	2 216	770	654
Textil- o. bekl.-ind.	582	182	121	1 731	980	529	2 165	2 313	1 112	650
Läder- o. gummiind.	515	188	124	102	116	63	571	617	304	187
Kemisk-teknisk ind.	319	64	62	70	174	160	362	389	238	222
Byggnadsverksamh.	7 177	1 978	1 882	4	2	2	6 661	7 181	1 980	1 884
Kraft- o. värmeprod.	170	64	57	—	—	—	162	170	64	57
Sjöfart och fiske	5 432	3 542	3 257	257	104	90	5 487	5 689	3 646	3 347
Handel o. samfärdsel	10 289	5 871	5 206	8 616	5 831	4 205	16 576	18 905	11 702	9 411
Kontorsarbete	1 240	266	208	1 139	282	252	2 290	2 379	548	460
Affärs- o. lagerarb.	3 011	534	482	1 170	669	421	3 710	4 181	1 203	903
Landtransport	3 705	3 829	3 339	217	522	270	3 285	3 922	4 351	3 609
Hotell- o. rest.-rör.	785	220	196	3 761	3 055	2 340	3 756	4 546	3 275	2 536
Litter. o. konstn. arb.	410	48	47	53	15	10	423	463	63	57
Förvaltn. o. underv.	913	867	847	723	316	301	1 557	1 636	1 183	1 148
Sjukvård o. hygien	225	107	87	1 553	972	611	1 555	1 778	1 079	698
Husligt arbete	118	28	22	15 691	17 642	11 973	11 186	15 809	17 670	11 995
Diversearbete	6 799	2 097	2 061	22	5	5	5 824	6 821	2 102	2 066
Ungdom ut. särsk. utb.	1 259	—	—	1 643	—	—	2 802	2 902	—	—
Summa	**55 840**	**28 312**	**22 969**	**30 072**	**27 340**	**18 335**	**75 528**	**85 912**	**55 652**	**41 304**
Därav under 18 år	3 020	2 441	1 595	3 742	3 151	2 175	6 589	6 762	5 592	3 770

Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Okt. 1939	Sept. 1939	Okt. 1938	Okt. 1939	Sept. 1939	Okt. 1938	Okt. 1939	Sept. 1939	Okt. 1938	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	100	92	116	59	43	61	95	85	108	70	43	66
Jordbruk	93	81	97	59	43	61	87	76	92	67	43	63
Skogshushållning	124	174	408	·	·	·	124	174	408	79	·	79
Industri o. hantverk	412	294	618	144	119	221	337	242	496	85	66	80
Sjöfart och fiske	153	127	207	247	168	·	156	129	208	92	87	92
Handel o. samfärdsel	175	131	163	148	123	119	162	127	141	89	72	80
Husligt arbete	·	·	·	89	71	81	89	72	82	·	68	68
Diversearbete	324	233	407	·	·	·	325	236	407	98	·	98
Summa	**197**	**159**	**239**	**110**	**90**	**102**	**154**	**124**	**167**	**81**	**67**	**74**
Därav under 18 år	124	111	125	119	97	105	121	103	114	65	69	67

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 612 personer under månaden efter beslut av vederbörande arbetslöshetskommitté erhållit hänvisning till reservarbete och arbetsläger.

3. Sysselsättningen inom industri och handel m. m. under oktober 1939 enligt uppgifter från arbetsgivare.

Planen för undersökningen. I enlighet med en av socialstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission i samråd utarbetade plan[1] har socialstyrelsen fr. o. m. fjärde kvartalet 1939 företagit en omläggning av styrelsens sysselsättnings- och arbetsmarknadsstatistik. För att möjliggöra en snabbare bearbetning av uppgifterna har kvartalsrapporteringen ersatts med månadsrapportering, och för att förbättra materialets representativitet har en betydande utökning gjorts av antalet företagare, från vilka uppgifter infordras. Denna utökning har genomförts på så sätt, att rapportkortet för oktober månad utsänts till alla företagare, som lämna uppgifter till styrelsens årliga lönestatistik. Vidare har man strävat efter att göra uppgifterna så enkla som möjligt. Sålunda har frågan om antalet utgjorda arbetstimmar uteslutits, och den utbetalade lönesumman efterfrågas endast för den mellersta av kvartalets tre månader. Uppgifterna om antalet sysselsatta arbetare skulle som förut lämnas för varje månad. Därtill komma uppgifter om den övriga personalens (teknisk personal, kontors- och butikspersonal o. d.) storlek (antal män och antal kvinnor). För oktober månad efterfrågades dessutom totala antalet personer, som vid redovisningstillfället var frånvarande från arbetet på grund av permittering, sjukdom, semester, militärtjänstgöring etc. Frågorna rörande tillgången på arbete och arbetskraft skulle besvaras för varje månad. Däremot ha några motsvarigheter till kvartalskortets frågor om arbetstillgången i jämförelse med närmast föregående kvartal och i jämförelse med motsvarande kvartal föregående år icke medtagits på månadskortet. I stället skulle upplysningar lämnas, huruvida brist eller överflöd på arbetskraft rådde inom några särskilda yrkesspecialiteter.

Undersökningens omfattning. För oktober inkommo besvarade rapportkort från c:a 9 000 arbetsgivare. Då man emellertid vid en jämförelse mellan antalet arbetare under september och under oktober 1939 endast kan medtaga företag, som lämnat uppgifter för båda månaderna, omfattar jämförelsen i tab. 1 blott 2 184 företag med omkring 280 000 arbetare. Det större material, som insamlats för oktober, kan sålunda icke utnyttjas förrän vid beräkningen av november månads indextal. De vid indexberäkningen använda uppgifterna om arbetarantalet under september avse antalet sysselsatta arbetare vid det avlöningstillfälle, som hör till första avlöningsperioden i månaden, medan uppgifterna för oktober avse antalet sysselsatta arbetare den sista arbetsdagen av den sista avlöningsperioden i oktober. Fastän uppgifterna om arbetarantalet gälla två närliggande månader, mäta således indextalen i tab. 1 förändringarna i antalet sysselsatta arbetare under en tidsperiod av närmare två månader. Indextal ha uträknats såväl för hela arbetarantalet som för antalet manliga och antalet kvinnliga arbetare. Tabellens uppgifter om den övriga personalen avse antalet sysselsatta personer den 31 oktober 1939. I det redovisade antalet frånvarande personer ingå arbetare, frånvarande från arbetet under redovis-

[1] Jfr ovan sid. 802.

Tab. 1. Sysselsatta personer under oktober 1939 i jämförelse med september 1939.

Näringsgrenar	Företag med uppgifter för såväl september som oktober 1939							Indextal för okt. 1939 (sept. 1939 = 100)		
		Oktober 1939								
		Arbetare		Övrig personal		Antal frånvarande		Sysselsatta arbetare		
	Antal företag	Hela antalet	Därav kvinnor	Hela antalet personer	Därav kvinnor	Män	Kvinnor	Hela antalet	Män	Kvinnor
Malmbrytning o. metallind.	**453**	**95 435**	**6 676**	**18 230**	**3 437**	**7 484**	**471**	**98·8**	**98·9**	**96·9**
Gruvor o. anrikningsverk	21	4 516	18	327	6	339	—	97·1	97·1	100·0
Järn-, stål- o. kopparverk	24	14 892	38	2 096	273	1 158	—	96·6	96·5	108·6
Järn- o. stålmanufaktur	91	12 868	1 034	1 707	312	792	40	100·5	101·0	95·0
Mekaniska verkstäder	227	42 465	1 899	9 164	1 603	3 705	213	98·5	98·3	101·0
Skeppsvarv	8	4 411	—	688	60	494	4	96·1	96·1	—
Elektriska verkstäder	23	9 765	2 675	3 303	887	646	131	102·7	105·6	95·8
Metallmanufaktur	48	5 535	712	688	162	295	63	100·7	101·1	98·1
Guld- o. silvervarufabriker	11	983	300	257	134	55	20	96·2	102·1	85·0
Jord- o. stenindustri	**162**	**12 454**	**1 647**	**964**	**182**	**796**	**82**	**87·8**	**86·8**	**94·7**
Kolgruvor	2	641	—	31	—	48	—	100·8	100·8	—
Torvindustri	12	175	7	11	1	23	—	82·5	85·3	46·7
Stenbrott o. stenhuggerier	35	2 468	27	156	11	149	—	90·2	90·1	108·0
Byggnadsämnesindustri	88	4 387	55	335	40	396	4	77·8	77·6	57·3
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	9	2 858	1 293	290	107	90	64	99·3	101·0	97·4
Glasbruk	16	1 925	265	141	23	90	14	93·9	93·5	96·4
Träindustri	**247**	**17 513**	**272**	**1 475**	**175**	**1 756**	**34**	**86·5**	**86·5**	**87·2**
Sågverk o. hyvlerier	111	9 870	9	614	31	1 133	9	81·7	81·7	69·2
Snickeri- o. möbelfabriker	122	6 372	83	739	118	596	15	92·6	93·1	63·4
Annan trävaruindustri	14	1 271	180	122	26	27	10	98·2	96·9	107·1
Pappers- o. grafisk ind.	**207**	**29 408**	**4 614**	**4 546**	**1 176**	**2 154**	**251**	**97·4**	**95·9**	**106·6**
Pappersmassefabriker	55	12 499	64	1 192	105	1 264	9	94·1	94·4	56·1
Pappersbruk o. pappfabr.	33	8 052	1 347	796	112	447	81	95·1	94·5	97·9
Annan pappersindustri	36	3 116	1 912	382	143	80	65	103·1	102·9	103·2
Grafisk industri	83	5 741	1 291	2 176	816	363	96	105·9	100·4	130·8
Livsmedelsindustri	**241**	**22 962**	**8 649**	**4 370**	**1 651**	**692**	**538**	**114·2**	**125·1**	**99·9**
Kvarnar	18	1 090	105	272	60	43	7	97·4	98·6	87·5
Pressjästfabriker	4	157	11	35	13	2	2	105·4	105·8	100·0
Bagerier	35	2 044	909	440	294	52	67	97·8	102·6	92·4
Råsockerbruk o. raffinad.	22	6 724	786	635	35	122	55	165·1	181·5	98·0
Choklad- o. karamellfabr.	26	4 292	3 341	778	327	64	96	103·8	97·8	105·7
Bryggerier o. läskedrycksf.	70	3 052	565	606	120	168	58	97·0	101·1	82·6
Tobaksfabriker	9	2 051	1 577	217	81	36	175	97·8	104·2	96·0
Slakterier o. konservfabr.	35	2 322	1 054	656	250	157	59	107·5	106·6	108·7
Annan livsmedelsindustri	22	1 230	301	731	471	48	19	108·3	108·8	106·7
Textil- o. beklädnadsind.	**256**	**48 377**	**32 416**	**5 607**	**2 250**	**1 167**	**1 543**	**99·7**	**101·4**	**98·9**
Spinnerier, väverier o. d.	147	31 053	17 511	2 999	947	996	1 013	99·6	100·2	99·2
Skrädderier o. sömnadsfabr.	91	16 372	14 116	2 348	1 158	153	445	99·6	108·8	98·2
Hatt- o. mössfabriker	15	952	789	260	145	18	85	105·0	103·2	105·3
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	**100**	**14 593**	**6 251**	**1 993**	**821**	**461**	**410**	**100·5**	**102·5**	**97·9**
Garverier	11	1 418	104	139	25	49	7	104·5	109·2	67·5
Päls- o. skinnvarufabr.	7	269	103	75	38	11	3	101·1	99·4	104·0
Skofabriker	58	6 730	3 236	881	367	114	123	101·7	101·7	101·6
Gummivarufabriker	6	4 213	2 183	693	318	229	264	95·8	99·1	92·8
Annan hithörande industri	18	1 963	625	205	73	58	13	104·4	104·3	104·7
Kemisk-teknisk industri	**72**	**9 117**	**3 235**	**2 173**	**848**	**468**	**130**	**101·8**	**99·7**	**105·6**
Färg-, olje- o. parfymfabr.	32	2 326	1 011	1 127	623	78	43	113·2	113·0	113·5
Konstgödningsfabriker	2	374	—	48	4	210	2	87·2	87·2	—
Sprängämnesfabriker	1	1 407	381	119	2	29	15	106·8	105·2	111·1
Tändsticksfabriker	7	2 569	1 205	195	19	43	58	102·1	103·8	100·2
Annan kemisk-tekn. ind.	30	2 411	638	684	200	108	12	92·4	89·5	101·8
Samtliga industrigrupper	**1 738**	**249 859**	**63 760**	**39 358**	**10 540**	**14 978**	**3 459**	**98·6**	**98·4**	**99·4**
Byggnadsverksamhet	255	12 042	79	1 434	260	735	5	88·1	88·5	53·0
Statliga verk o. byggn.-arb.	36	9 606	1 366	1 428	171	558	69	105·9	104·6	114·1
Komm. verk o. byggnadsarb.	65	7 853	196	1 922	300	658	27	97·2	97·9	76·3
Handel o. varuhuger	86	2 291	448	3 215	1 717	185	46	88·0	87·3	91·1
Tvättinrättningar	4	240	186	53	38	4	6	106·2	98·2	108·8
Samtliga näringsgrenar	**2 184**	**281 891**	**66 035**	**47 440**	**13 026**	**17 118**	**3 612**	**98·2**	**97·9**	**99·4**

ningsdagen och övriga anställda, frånvarande från arbetet den 31 oktober. Då uppgifter om den övriga personalens storlek saknas för september, ha några indextal för övrig personal ej kunnat beräknas.

Undersökningens resultat. Enligt vad som framgår av tab. 1 hade i slutet av oktober antalet sysselsatta arbetare inom samtliga näringsgrenar sammanslagna sjunkit med 1·8 % sedan september. För enbart den egentliga industrin var sänkningen 1·4 %.

Av de till malmbrytning och metallindustri hörande grupperna uppvisade gruvor och anrikningsverk en minskning av arbetarantalet med 2·9 %, järn-, stål- och kopparverk 3·4 % och skeppsvarv 3·9 %. Man lägger märke till en kraftig minskning för jord- och stenindustrin samt för träindustrin. Inom den förstnämnda torde sänkningen för byggnadsämnesindustrin (däribland tegelbruken) och torvindustrin samt inom den senare sänkningen för sågverk och hyvlerier i huvudsak vara säsongmässigt betingad. Det kan nämnas, att vid flera stenhuggerier hade antalet arbetare enligt arbetsgivarnas uppgifter måst inskränkas till följd av exportsvårigheter. Pappersmassefabrikernas arbetarantal hade sjunkit med 5·9 % och pappersbrukens med 4·9 %, medan den grafiska industrins stigit med 5·9 %; en bidragande orsak till minskningen var för massafabrikernas del vattenbrist. En starkt markerad säsongmässig ökning av arbetarantalet observeras för råsockerbruken, och även för slakterier och konservfabriker uppvisades en ökning. Inom gruppen bryggerier och läskedrycksfabriker uppgåvo flera företagare, att bensinrestriktionerna medfört en nedgång i omsättningen (svårigheter med distributionen), vilket nödvändiggjort permitteringar av personal. Inom textil- och beklädnadsindustrin, läder-hår- och gummivaruindustrin samt den kemisk-tekniska industrin var arbetarantalet i stort sett oförändrat, även om förändringar förekommit inom vissa branscher (t. ex. färg-, olje- och parfymfabriker). För byggnadsverksamheten noteras en nedgång av arbetarantalet med 11·9 %. Denna nedgång torde vara för årstiden normal, men skulle även, att döma av gjorda anteckningar på rapportkorten, delvis förorsakats av stigande priser och brist på byggnadsmaterial.

Jämföras förändringarna i arbetarantalet inom olika näringsgrenar mellan september och oktober 1939 med motsvarande förändringar år 1938 (mellan början av september och början av november),[1] finner man, att förändringarna i stort sett gå i samma riktning båda åren. Den skillnaden observeras dock, att indextalen för år 1939 i regel visa starkare ökning resp. minskning än de för år 1938. De säsongmässiga förändringarna voro sålunda starkare i år än i fjol. De starkare sänkningarna år 1939 för vissa näringsgrupper (t. ex. jord- och stenindustrin och träindustrin) uppvägdes av för andra grupper starkare höjningar 1939 (livsmedelsindustrin), så att resultatet för samtliga näringsgrenar sammanslagna blev ungefär detsamma båda åren.

I tab. 2 ha för olika näringsgrenar och län indextal beräknats över antalet sysselsatta arbetare under oktober 1939 med september 1939 som bas. Till

[1] Se Soc. Medd. årg. 1939, sid. 229, tab. 3.

Tab. 2. Sysselsatta arbetare under oktober 1939 i jämförelse med september 1939 inom vissa näringsgrenar och olika län.

Län	Indextal över antalet sysselsatta arbetare i oktober 1939 med september 1939 som bas													
	Malmbrytn. o. metallind.	Jord- o. stenindustri	Trävaruind.	Pappers- o. grafisk ind.	Livsmedelsindustri	Textil- o. beklädnadsind.	Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	Kemisk-teknisk ind.	Samtliga industrigrupper	Byggnadsverksamhet	Statl. o. komm. verk	Handel o. varulager	Tvättinrättningar	Samtliga näringsgrenar
Stockholms stad	100·2	106·7	98·1	97·6	96·9	104·2	97·3	106.2	100·2	82·2	101·7	74·5	—	97·1
Stockholms län	100·1	96·2	108·1	98·4	102·4	95·9	86·2	128·1	100·3	133·8	101·6	—	115·2	100·7
Uppsala »	102·9	80·5	100·0	105·0	128·3	93·7	108·0	110·4	100·2	92·5	77·2	100·0	—	99·4
Södermanlands »	96·3	81·0	74·2	101·7	96·8	105·8	100·0	78·1	95·8	72·0	119·7	—	—	97·1
Östergötlands »	100·0	86·8	92·9	101·8	116·7	102·0	106·4	103·8	101·6	128·8	97·3	102·2	—	102·6
Jönköpings »	99·4	94·4	99·3	100·6	102·2	93·9	82·7	102·1	98·1	92·3	90·7	106·7	—	97·9
Kronobergs »	102·0	90·7	95·6	95·7	100·0	111·7	103·2	—	96·7	83·6	—	—	—	96·3
Kalmar »	101·4	98·6	83·6	104·4	126·5	101·6	—	139·3	101·2	79·4	116·4	—	—	99·5
Gotlands »	102·1	100·8	171·4	93·8	102·2	—	—	—	101·7	—	104·6	—	—	101·9
Blekinge »	105·3	72·8	71·8	75·3	279·2	102·7	102·6	159·1	109·8	32·3	105·6	—	—	107·6
Kristianstads »	98·6	74·5	98·9	102·0	123·1	98·3	105·6	76·6	96·8	84·0	93·7	83·6	—	96·4
Malmöhus »	95·8	83·6	104·8	103·2	134·1	90·7	99·5	101·1	101·3	85·5	96·6	93·0	109·6	100·2
Hallands »	101·9	77·6	91·1	95·4	89·4	102·8	101·6	—	99·9	89·7	100·0	105·9	—	99·6
Göteb. o. Bohus »	95·8	91·8	54·7	110·7	112·6	100·3	105·8	82·3	99·8	90·1	105·6	88·7	101·7	99·3
Älvsborgs »	101·0	91·7	96·8	96·3	101·6	100·0	99·7	100·0	99·5	81·6	114·3	104·5	—	99·3
Skaraborgs »	99·3	105·0	97·6	100·0	114·7	104·4	96·4	—	103·0	89·0	124·3	—	—	105·1
Värmlands »	100·3	63·8	99·7	90·1	100·3	101·1	95·3	—	95·6	77·4	—	82·4	—	95·1
Örebro »	102·5	88·0	96·1	97·4	94·0	102·7	102·3	105·0	100·1	79·4	107·6	—	—	99·8
Västmanlands »	99·8	83·0	95·7	102·6	110·0	93·8	—	—	98·9	98·6	105·4	—	—	99·1
Kopparbergs »	101·2	88·7	86·6	—	97·7	107·3	110·8	95·0	99·3	—	72·3	—	—	99·1
Gävleborgs »	94·9	64·8	84·6	96·2	100·5	95·6	—	264·7	93·8	105·1	85·5	100·0	—	93·8
Västernorrlands »	103·3	39·3	76·1	91·8	98·0	152·1	117·6	—	85·6	104·8	87·4	100·0	—	85·7
Jämtlands »	—	71·1	81·7	106·5	74·6	100·0	—	—	88·2	128·4	—	—	—	91·0
Västerbottens »	99·7	85·7	94·0	96·4	102·8	—	103·8	—	96·4	108·5	59·7	—	—	96·3
Norrbottens »	92·3	49·3	77·1	119·0	102·2	—	—	—	87·5	69·4	79·3	—	—	85·4
Hela riket	98·8	87·8	86·5	97·4	114·2	99·7	100·5	101·8	98·6	88·1	101·8	88·0	106·2	98·2

följd av sågverkens och massafabrikernas stora betydelse för den norrländska industrin hade, enligt vad tabellen visar, antalet sysselsatta arbetare i norrlandslänen i allmänhet sjunkit starkare än i de sydligare länen.

Av svaren på frågorna huruvida överflöd eller brist på arbetskraft rådde inom några särskilda yrkesspecialiteter framgår, att inom industrin förelåg brist på kunniga yrkesarbetare men visst överflöd på grovarbetare. Den brist på arbetskraft, som enligt de avgivna svaren rådde inom mekaniska verkstadsindustrin, gällde sålunda fullt kunniga yrkesarbetare av olika slag. Däremot uppgavs mycket sällan brist på mindre kvalificerad arbetskraft. Åtskilliga företagare inom motorbranschen meddelade, att överflöd fanns på bilmontörer och bilreparatörer. Ett tjugotal företagare i skrädderibranschen rapporterade brist på sömmerskor. På 31 av inkomna 120 rapportkort från skofabriker hade anteckning gjorts, att brist rådde på nätlerskor. Vid tiden för uppgifternas avlämnande led årets byggnadssäsong mot sitt slut. Av de 1 179 företagare inom branschen, vilka insänt rapportkort för oktober, anmälde 98 överflöd på grovarbetare och 54 på snickare. Å andra sidan uppgåvo 41, att brist rådde på murare och 24 brist på målare. En del uppgiftslämnare inom handeln anmälde brist på springpojkar. Inom gruppen samfärdsel rapporterade 48 av 214 företagare överflöd på chaufförer.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 september 1939.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	86	26 248	21 919	585	2·2	490	25 510	937	3·7
Bleck- o. plåtslagareförb. .	51	2 547	—	62	2·4	—	2 917	55	1·9
Bokbindareförbundet . . .	51	7 788	5 101	190	2·4	130	7 790	201	2·6
Bryggeriindustriarb.-förb. .	115	7 139	1 629	244	3·4	111	7 164	158	2·2
Byggnadsträarbetareförb. .	294	35 288	—	3 842	10·9	—	35 307	2 802	7·9
De förenade förbunden . .	51	8 987	2 891	372	4·1	223	10 374	301	2·9
Elektriska arbetareförb. . .	67	7 717	—	79	1·0	—	7 556	98	1·3
Gjutareförbundet	100	7 551	—	128	1·7	—	7 917	151	1·9
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	527	65 116	7 881	7 575	11·6	891	66 156	6 372	9·6
Byggnadsind.-arb. . . .	176	25 938	569	4 118	15·9	93	26 532	3 198	12·1
Byggnadsämnesind.-arb.	181	12 912	320	1 374	10·6	28	12 799	854	6·7
Glasbruksarb.	41	3 606	60	125	3·5	11	3 867	208	5·4
Sockerfabriksarb. . . .	18	4 030	764	336	8·3	116	3 948	313	7·9
Tändsticksarb.	4	1 396	613	44	3·2	2	1 394	30	2·2
Övriga arb.	107	17 234	5 555	1 578	9·2	641	17 616	1 769	10·0
Gruvindustriarbetareförb. .	50	8 985	55	264	2·9	1	9 148	288	3·1
Handelsarbetareförb. . . .	254	37 467	14 723	1 316	3·5	361	37 308	1 364	3·7
Kommunalarbetareförb. . .	272	42 816	10 652	802	1·9	315	43 235	876	2·0
Lantarbetareförbundet . .	646	36 199	553	1 234	3·4	223	34 683	1 329	3·8
Litografförbundet	18	2 739	170	33	1·2	4	2 764	24	0·9
Livsmedelsarbetareförb. . .	130	25 675	7 654	1 301	5·1	377	25 234	1 033	4·1
Metallindustriarb.-förb. . .	300	162 137	8 996	5 717	3·5	332	158 434	4 079	2·6
Järnbruksarbetare . . .	59	34 228	357	423	1·2	3	34 142	392	1·1
Verkstadsarbetare . . .	241	127 909	8 639	5 294	4·1	329	124 292	3 687	3·0
Murareförbundet	102	10 107	—	1 136	11·2	—	10 492	451	4·3
Målareförbundet	208	15 430	2	218	1·4	—	15 154	181	1·2
Pappersindustriarb.-förb. .	137	31 206	1 455	3 070	9·8	207	32 774	2 035	6·2
Sadelm.- o. tapetseraref. .	48	3 148	689	79	2·5	27	3 334	146	4·4
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	48	10 539	4 370	250	2·4	89	10 453	316	3·0
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	314	15 669	4	6 985	44·6	3	16 285	7 765	47·7
Stenindustriarbetareförb. .	122	6 801	—	1 160	17·1	—	6 923	621	9·0
Sågverksindustriarb.-förb. .	216	20 746	10	5 005	24·1	2	21 394	4 140	19·4
Textilarbetareförbundet . .	93	35 960	20 942	851	2·4	524	35 788	955	2·7
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 437	1 875	61	2·5	52	2 450	49	2·0
Transportarbetareförb. . .	134	19 991	347	1 905	9·5	78	20 912	1 532	7·3
Träindustriarbetareförb. . .	198	20 204	382	907	4·5	26	20 243	872	4·3
Typografförbundet	104	11 588	598	516	4·5	48	11 494	300	2·6
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	234	21 289	—	3 682	17·3	—	16 055	2 406	15·0
Summa	4 980	709 514	112 898	49 569	7·0	4 514	705 248	41 837	5·9
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	4 666	693 845	112 894	42 584	6·1	4 511	688 983	34 072	4·9

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under september uppgivits till inalles 216 937.

Statens arbetslöshetskommission.

September och oktober 1939.

Arbetslösheten i oktober 1939. Vid slutet av oktober månad uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt av kommissionen meddelade uppgifter till 9 846. Då antalet vid september månads utgång var 7 063, hade sålunda under oktober antalet hjälpsökande ökats med 39·4 %.

Kommissionens verksamhet under september 1939. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av september till 7 063. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1938:		1939:			
September	9 154	Januari	27 547	Maj	15 310
Oktober	12 349	Februari	27 087	Juni	9 917
November	17 350	Mars	25 290	Juli	6 634
December	22 099	April	22 790	Augusti	6 671
				September	7 063

Yrkesfördelningen i slutet av september 1939 och minskningen (resp. ökningen) yrkesvis från augusti till september månad 1939 framgå av följande tablå:

	Antal hjälpsök.	Minskn. (ökning)		Antal hjälpsök.	Minskn. (ökning)
Jordbruk	63	+ 4	Kraft- o. värmeproduktion	31	+ 9
Skogshushållning	729	— 3	Sjöfart o. fiske	94	+ 18
Malmbrytning	35	+ 13	Kontorsarbete	96	+ 8
Metall- o. maskinindustri	318	+ 25	Butiks- o. lagerarbete	301	+ 24
Jord- och stenindustri	809	+ 280	Hotell- o. restaurangrörelse	63	+ 31
Trävaruindustri	890	+ 286	Landtransport	265	+ 48
Pappers- o. grafisk industri	196	+ 45	Allmän tjänst o. fria yrken	70	+ 9
Livsmedelsindustri	87	+ 21	Husligt arbete	16	— 4
Textil- o. beklädnadsindustri	69	± 0	Tillfällighets- o. diversearbete	1 956	+ 34
Läder-, hår- o. gummivaruind.	66	— 7	Ungdom utan särskild utbildn.	160	+ 18
Kemisk-teknisk industri	66	+ 2	**Summa**	**7 063**	+ **992**
Byggnadsverksamhet	683	+ 131			

Ur geografisk synpunkt fördelade sig under september månad de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%		Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%
Stockholms stad	528	0·1	388	73·5	Göteborgs stad	615	0·2	368	59·8
Stockholms län	83	0·0	47	56·6	Göteb. o. Boh. län	644	0·3	265	41·1
Uppsala »	67	0·0	51	76·1	Älvsborgs »	61	0·0	24	39·3
Södermanl. »	53	0·0	28	52·8	Skaraborgs »	6	0·0	3	·
Östergötlands »	101	0·0	69	68·3	Värmlands »	587	0·2	165	28·1
Jönköpings »	147	0·1	73	49·7	Örebro »	72	0·0	13	18·1
Kronobergs »	139	0·1	105	75·5	Västmanlands »	2	0·0	—	—
Kalmar »	85	0·0	43	50·6	Kopparbergs »	74	0·0	42	56·8
Gotlands »	24	0·0	6	25·0	Gävleborgs »	320	0·1	173	54·1
Blekinge »	422	0·3	208	49·3	Västernorrl. »	1 099	0·4	502	45·7
Kristianstads »	93	0·0	2	2·2	Jämtlands »	79	0·1	9	11·4
Malmö stad	276	0·2	219	79·3	Västerbottens »	302	0·1	165	54·6
Malmöhus län	197	0·1	130	66·0	Norrbottens »	831	0·4	369	44·4
Hallands »	156	0·1	93	59·6	Summa	**7 063**	0·1	**3 560**	**50·4**

Fördelningen efter hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt	1 246	Ungdomshjälp	reservarbete	33	Understöd	statligt —
	statskommunalt	544		arbetsläger	83		kommunalt 783
	kommunalt	844		kurser	27		Summa **3 560**

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under september till c:a 1·1 milj. kr. och under årets nio första månader till omkring 10·1 milj. kr.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Teckenförklaring: punkt (.) = siffra uträknas ej; streck (—) = uppgift ännu ej tillgänglig.

	1938				1939								
	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	7·5	9·0	11·2	17·8	14·9	13·0	11·6	9·0	6·3	5·6	4·8	[1] 4·9	6·1
Ansökn. per 100 lediga platser .	132	167	236	231	219	230	179	155	126	119	119	106	124
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	3·53	·	·	3·63	·	·	3·66	·	·	3·92	·	·	3·96
Syssel-sättn: index [2] arbetare (1926–30 = 100)	119·3	·	·	116·1	·	·	113·9	·	·	120·1	·	·	120·1
Syssel-sättn: index [2] löneсumma (mars 1935 = 100)	137·7	·	·	138·3	·	·	136·6	·	·	145·4	·	·	146·6
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	15·5	15·2	16·5	19·2	20·5	19·8	18·0	15·1	11·2	11·6	9·3	9·9	9·9
Sysselsättn:index (1938 = 100) .	103	·	·	101	·	·	96	·	·	106	·	·	108
Danmark. Arbetslöshet, i % .	16·8	18·8	22·7	31·6	29·9	27·1	22·8	16·9	11·5	11·1	11·0	9·5	12·5
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	89	100	119	161	156	142	124	94	67	64	64	[1] 56	72
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	136	138	137	133	124	127	134	137	144	147	145	148	149
Finland.													
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) [3]	.	.	.	14	22	24	25	20	12	5	2	2	9
Ansökn. per 100 lediga platser .	118	121	155	206	181	177	170	135	109	108	111	113	140
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	12·8	12·7	13·0	12·9	14·3	13·4	12·3	11·6	10·6	9·7	9·1	8·8	9·2
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 881	1 863	1 911	1 919	2 134	1 986	1 814	1 726	1 565	1 417	1 326	1 295	1 396
Sysselsättningsindex (1924 = 100)	119·3	119·6	119·3	119·6	117·8	119·2	121·0	122·1	123·8	125·2	—	—	—
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	70	91	93	88	105	105	107	105	96	70	71	71	78
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	23·8	26·6	25·3	30·8	31·3	28·5	24·3	22·4	20·0	[1] 18·9	[1] 18·8	18·9	19·6
Arbetslöshetsdagar, i %	21·8	21·9	23·3	28·6	28·9	26·0	22·5	20·5	18·5	17·5	17·2	17·6	17·7
Belgien. Arbetslöshetsdagar, i %	15·8	16·0	18·7	23·7	22·0	20·1	18·2	17·6	17·9	16·8	16·5	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i % . .	0·7	0·8	0·7	2·2	1·5	0·9	0·6	0·4	0·3	0·2	0·2	—	—
Understödda arbetslösa (i 1000-tal) [4]	73	75	77	197	488	329	215	129	85	59	—	—	—
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	20·2	20·2	20·2	19·3	19·5	19·6	19·9	20·7	21·1	21·3	—	—	—
Lediga arbetspl. (1 000-tal män)	·	273	260	180	282	341	397	420	427	—	—	—	—
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	10·4	10·9	12·4	17·9	17·6	15·7	13·7	9·4	7·9	7·1	6·6	6·3	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	95	·	·	102	·	·	106	·	·	118	·	·	—
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	89	·	·	88	·	·	89	·	·	93	·	·	—
Frankrike. Underst. arbetsl. (1000)	338	360	368	388	415	418	404	388	379	356	325	310	—
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	367	402	401	444	461	458	441	425	409	383	351	333	—
Estland. Oplac. arbetssökande	607	999	1 719	1 831	2 252	1 996	1 769	1 477	708	582	460	502	758
Lettland. Oplac. arbetssökande	663	1 060	2 132	3 737	4 330	4 487	4 055	2 967	1 254	727	638	446	—
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	7·5	8·1	10·3	16·5	18·9	18·6	17·0	13·1	10·1	—	—	—	—
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	14	14	14	17	22	22	21	21	19	18	17	15	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	192	207	273	352	414	424	342	288	257	238	233	—	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	5	5	5	9	11	9	7	6	4	4	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	11	12	15	24	33	37	34	28	22	20	18	16	—
Kanada. Beräkn. arbetslöshet, i %	12·6	13·8	14·5	17·5	18·1	18·3	18·6	17·8	14·5	13·4	—	—	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	116·7	114·6	114·0	108·1	106·5	106·5	104·9	106·2	113·1	115·8	117·5	119·6	—
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	[1] 89·9	[1] 90·2	[1] 92·8	[1] 94·4	[1] 94·6	[1] 94·3	[1] 94·0	[1] 93·8	[1] 93·3	[1] 94·3	[1] 94·8	95·7	—
Beräknad arbetslöshet, i % . . .	14·0	13·4	13·2	13·0	13·3	12·7	11·8	11·1	10·8	10·3	[1] 10·5	10·1	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	9·2	·	·	8·9	·	·	9·8	·	·	—	·	·	—
Nya Zeeland. Arbetslösa . . .	1 575	1 245	1 026	917	1 036	1 143	726	—	—	—	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Nya serier. — [3] Senast publ. siffra avsåg okt. 1936. — [4] Fr. o. m. jan. 1939 ingå i denna serie även Ostmark och Sudetlandet.

Byggnadsverksamheten i vissa större städer under tredje kvartalet 1939.

Materialets omfattning. Fr. o. m. år 1934 har socialstyrelsen kvartalsvis inhämtat uppgifter om antalet fullbordade och beviljade samt vid kvartalsskiftena under byggnad varande bostadslägenheter och rum (»eldstäder», d. v. s. boningsrum eller kök) i 12 städer med över 30 000 invånare.[1] Sedan år 1937 har kvartalsstatistiken utvidgats till att även omfatta vissa andra städer med över 10 000 invånare. För tredje kvartalet 1939 ha uppgifter inkommit från tillhopa 28 städer.

I det följande återges de uppgifter angående bostadsproduktionen, som inkommit för tredje kvartalet 1939, varjämte uppgifter för 1938 och första halvåret 1939 anföras för möjliggörande av jämförelser. Dessa uppgifter avse nybyggnadsverksamheten och sådana ändringsarbeten, som givit upphov till nya bostadsutrymmen, men ej smärre ändrings-, reparations- och moderniseringsarbeten. Med avseende på sex av de största städerna meddelas även en sammanfattning av inkomna kvartalsuppgifter om produktionen av lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. d. ändamål.

Städer med över 30 000 invånare. I tab. A återges antalet lägenheter och rum (eldstäder) i under år 1938 och de tre första kvartalen 1939 fullbordade och beviljade byggnadsföretag. Denna sammanställning ger vid handen, att antalet lägenheter och rum i under redogörelseperioden *fullbordade* — d. v. s. i regel slutavsynade[2] — byggnadsföretag i förhållande till tredje kvartalet 1938 företedde en ökning med 22·8 resp. 15·7 %. Antalet fullbordade lägenheter och rum visade ökning i Stockholm, Göteborg, Norrköping, Hälsingborg, Örebro, Borås, Gävle, Uppsala och Jönköping, men minskning i Malmö, Västerås och Linköping.

I fråga om *beviljade* byggnadslov konstateras gentemot tredje kvartalet 1938 en ökning med 12·4 %, räknat efter antalet lägenheter, och med 3·1 % efter antalet rum. Antalet lägenheter och rum i beviljade byggnadsföretag hade ökats i Stockholm, Norrköping och Hälsingborg men minskats i Göteborg, Malmö, Borås, Gävle, Uppsala, Västerås och Jönköping. I Örebro framträder en minskning i fråga om antalet lägenheter men ökning beträffande antalet rum, i Linköping däremot en ökning beträffande antalet lägenheter men minskning beträffande antalet rum.

---

[1] Av städer med över 30 000 inv. ha kvartalsuppgifter ej kunnat lämnas för Eskilstuna.
[2] Uppgifterna för Stockholm och Hälsingborg avse till slutavsyning anmälda byggnadsföretag.

Tab. A. Antal bostadslägenheter och rum (eldstäder) i under år 1938 och de tre första kvartalen 1939 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i städer med över 30 000 invånare.

	Antal bostadslägenheter							Antal rum (eldstäder)						
	1938				1939			1938				1939		
Fullbordade byggnadsföretag.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Stockholm	1 050	1 572	1 345	4 308	2 463	1 852	1 922	3 034	4 869	3 576	11 650	6 529	5 611	5 354
Göteborg .	1 289	110	2 503	567	812	88	2 995	3 409	449	7 831	1 608	2 379	275	8 379
Malmö . .	957	77	2 253	56	1 046	33	1 437	2 486	263	6 183	282	2 855	144	3 690
Norrköping	91	18	568	79	190	21	572	227	46	1 376	231	447	62	1 397
Hälsingborg	26	50	87	98	101	87	358	93	157	280	322	279	232	1 016
Örebro . .	28	6	147	675	101	10	952	70	20	298	1 663	217	32	2 217
Borås . .	36	142	251	193	164	269	280	107	435	665	533	465	579	767
Gävle . .	28	13	78	84	31	25	161	87	40	254	252	105	70	491
Uppsala .	84	2	321	18	83	3	645	234	8	1 013	51	206	8	1 695
Västerås .	119	56	287	399	5	19	191	322	185	876	946	16	69	430
Jönköping	77	29	239	28	144	—	522	256	124	592	133	382	—	1 306
Linköping	48	16	317	165	40	106	274	157	61	815	410	99	241	756
Tillhopa	**3 883**	**2 091**	**8 396**	**6 670**	**5 180**	**2 518**	**10 309**	**10 482**	**6 657**	**23 759**	**18 081**	**13 979**	**7 823**	**27 498**
Beviljade byggnadsföretag.														
Stockholm	3 624	2 811	1 677	3 223	5 145	2 197	2 784	9 030	7 696	5 274	8 915	12 976	6 341	7 742
Göteborg .	1 469	527	701	1 051	2 168	1 222	665	4 113	1 568	2 285	3 150	6 174	3 932	1 663
Malmö . .	1 045	434	962	924	643	393	522	3 013	1 227	2 737	2 500	1 612	1 188	1 356
Norrköping	245	407	231	314	237	266	309	543	807	576	715	560	690	841
Hälsingborg	129	140	101	198	443	124	174	360	404	295	543	1 188	387	480
Örebro . .	246	124	279	566	117	280	262	654	335	600	1 152	359	826	617
Borås . .	244	256	173	242	261	310	111	697	613	503	611	773	856	335
Gävle . .	68	73	82	96	178	67	48	194	237	258	273	592	272	154
Uppsala .	83	193	53	277	240	165	42	211	649	166	586	632	472	119
Västerås .	111	340	122	204	267	260	79	289	791	336	540	615	675	240
Jönköping	159	88	181	138	258	—	142	394	274	524	391	606	—	447
Linköping	234	67	120	153	255	177	126	599	182	310	409	641	506	300
Tillhopa	**7 657**	**5 460**	**4 682**	**7 886**	**10212**	**5 461**	**5 264**	**20 097**	**14 788**	**13 864**	**19 785**	**26 728**	**16 145**	**14 294**

I jämförelse med andra kvartalet 1939 företer antalet lägenheter och rum i fullbordade byggnadsföretag en ökning. Vid jämförelse mellan olika kvartal bör det beaktas, att de tidsperioder, som förflyta innan ett färdigställt byggnadsföretag i statistiken redovisas såsom fullbordat, kunna växla från år till år och från ort till ort. De växlingar i antalet fullbordade lägenheter och rum, som framträda i statistiken, ge följaktligen ej något klart uttryck för byggnadsverksamhetens säsongvariationer.

I nedanstående tablå återges huvudsiffrorna för de första nio månaderna år 1939 i jämförelse med motsvarande siffror för samma period 1938.

	Lägenheter		Rum (eldstäder)	
	fullbordade	beviljade	fullbordade	beviljade
Januari—september 1938	14 320	17 799	40 898	48 744
Januari—september 1939	18 002	20 937	48 800	57 167

Tab. B. Antal vid kvartalsskiftena 1 juli 1938—1 okt. 1939 under byggnad varande bostadslägenheter och rum (eldstäder) i städer med över 30 000 invånare.

Orter	Bostadslägenheter						Rum (eldstäder)					
	1/7 1938	1/10 1938	1/1 1939	1/4 1939	1/7 1939	1/10 1939	1/7 1938	1/10 1938	1/1 1939	1/4 1939	1/7 1939	1/10 1939
Stockholm . . .	7 780	3 416	6 075	7 579	8 938	4 211	20 423	9 204	16 484	19 514	23 766	11 805
Göteborg . . .	3 626	1 794	2 525	3 604	4 772	2 634	10 494	4 748	6 921	10 168	13 746	6 494
Malmö	2 418	1 221	1 833	1 396	1 948	726	6 862	3 370	5 094	3 549	5 138	2 113
Norrköping . .	629	329	525	700	728	506	1 594	708	1 095	1 535	1 619	868
Hälsingborg . .	306	441	458	768	846	567	952	1 294	1 292	2 105	2 351	1 593
Örebro	878	886	857	921	1 230	428	2 119	2 186	1 856	2 081	2 980	1 131
Borås	329	482	410	463	553	438	1 007	1 388	1 121	1 217	1 640	1 294
Gävle	423	429	440	585	645	503	1 322	1 322	1 348	1 827	1 985	1 648
Uppsala	367	61	453	608	707	91	1 114	152	1 135	1 555	1 829	181
Västerås . . .	914	772	566	820	1 058	945	2 179	1 766	1 370	2 080	2 549	2 426
Jönköping . . .	276	213	327	450	172	246	673	623	906	1 168	663	800
Linköping . . .	454	134	272	414	561	296	1 238	316	694	1 103	1 477	771
Tillhopa	**18 400**	**10 178**	**14 741**	**18 308**	**22 158**	**11 591**	**49 977**	**27 077**	**39 316**	**47 902**	**59 743**	**31 124**

Som synes, framträder en stegring i jämförelse med fjolåret beträffande såväl fullbordade som beviljade lägenheter och rum.

Belysande för bostadsproduktionens omfattning äro även de uppgifter rörande antalet vid kvartalsskiftena fr. o. m. 1 juli 1938 t. o. m. 1 oktober 1939 under byggnad varande lägenheter och rum, som lämnas i tab. B. Av tabellen framgår, att antalet under byggnad varande lägenheter och rum företer en säsongbetingad minskning i förhållande till föregående kvartalsskifte. Vid jämförelse med den 1 oktober 1938 framträder en stegring, som uppgår till 13·9 %, räknat efter antalet lägenheter, och till 14·9 % efter antalet rum. Ökningen berör samtliga redovisade städer utom Malmö, Örebro och Borås. Följande sammanfattningstal för samtliga 12 städer återge utvecklingen sedan början av år 1937:

År	Antal vid nedanstående kvartalsskiften under byggnad varande							
	bostadslägenheter				rum (eldstäder)			
	1/1	1/4	1/7	1/10	1/1	1/4	1/7	1/10
1937	11 209	12 581	14 537	7 131	29 850	34 729	40 992	20 580
1938	11 266	15 061	18 400	10 178	30 099	39 440	49 977	27 077
1939	14 741	18 308	22 158	11 591	39 316	47 902	59 743	31 124

På grundval av byggnadsnämndernas uppgifter om produktionen av lokaler för kommersiella, industriella, administrativa o. d. ändamål har för Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Borås en beräkning företagits av arealen i sådana lokaler, vilka redovisats som fullbordade, resp. beviljade under år 1938 och de tre första kvartalen 1939. Resultaten av denna beräkning meddelas i tab. C. Då exakta arealuppgifter i vissa fall ej kunnat er-

Tab. C. Beräknad nettogolvyta (i kvm) i för kommersiella, industriella, administrativa o. dyl. ändamål avsedda byggnadsföretag, fullbordade under år 1938 och de tre första kvartalen 1939.

	1938				1939		
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Fullbordade byggnadsföretag.							
Stockholm	32 060	14 016	13 203	83 471	44 455	17 723	15 897
Göteborg	31 710	2 990	45 875	13 360	34 195	4 610	36 894
Malmö	9 553	3 856	6 462	19 244	19 555	5 694	11 167
Norrköping	—	750	3 515	9 170	1 010	23 120	6 100
Hälsingborg	3 252	2 220	3 362	3 014	9 776	6 778	3 006
Borås	166	848	8 526	2 633	6 253	3 276	2 813
Samtliga 6 städer	**76 741**	**24 680**	**80 943**	**130 892**	**115 244**	**61 201**	**75 877**
därav:							
kontors- och butikslokaler	27 494	9 427	34 504	57 508	48 803	22 918	33 700
fabriks- och verkstadslokaler	12 335	6 700	26 623	28 371	44 642	26 920	24 074
övriga lokaler	36 912	8 553	19 816	45 013	21 799	11 363	18 103
Beviljade byggnadsföretag	**167 717**	**114 550**	**143 431**	**138 203**	**135 881**	**324 820**	**189 381**
därav:							
kontors- och butikslokaler	51 539	42 992	54 262	62 504	61 311	66 513	63 434
fabriks- och verkstadslokaler	85 233	46 960	66 858	61 060	56 330	152 903	71 120
övriga lokaler	30 945	24 598	22 311	14 639	18 240	105 404	54 827

hållas för samtliga redovisade lokaler, ha beräkningarna delvis måst baseras på uppskattningar. De anförda talen torde dock ge en tillfredsställande bild av storleksordningen av här ifrågavarande byggnadsverksamhet, låt vara att de inkomna uppgifterna med hänsyn till de skiftande redovisningsmetoderna i olika städer ej kunna ge någon fullt klar bild av byggnadsverksamhetens fördelning på olika kvartal.

Städer med 10 000—30 000 invånare. I tab. D meddelas för 16 städer med 10 000—30 000 invånare antalet under år 1938 och de tre första kvartalen 1939 fullbordade, resp. beviljade lägenheter och rum. Antalet under tredje kvartalet 1939 fullbordade lägenheter företer gentemot tredje kvartalet 1938 en ökning med 93·9 % och antalet fullbordade rum en ökning med 89·6 %. I fråga om beviljade byggnadsföretag framträder en ökning med 12·2 % beträffande antalet lägenheter och en ökning med 19·9 % beträffande antalet rum. Antalet omkring den 1 oktober 1939 under byggnad varande bostadslägenheter och rum i 8 av de redovisade städerna framgår av nedanstående tablå:

	Läg.	Rum		Läg.	Rum
Karlskrona	294	839	Kristinehamn	57	191
Kalmar	95	312	Ystad	29	147
Landskrona	90	237	Söderhamn	22	91
Sundsvall	114	359	Tillhopa	**806**	**2 521**
Mölndal	105	345			

Tab. D. Antal bostadslägenheter och rum (eldstäder) i under år 1938 och de tre första kvartalen 1939 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i vissa städer med 10 000—30 000 invånare.

	Antal bostadslägenheter							Antal rum (eldstäder)						
	1938				1939			1938				1939		
Fullbordade byggnadsföretag.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Karlskrona .	42	43	15	128	71	18	21	147	142	47	320	193	51	99
Karlstad . .	42	20	192	39	77	18	423	127	56	539	134	216	46	1 314
Lund . . .	13	21	305	6	9	7	545	35	53	939	20	33	15	1 528
Kalmar . .	43	4	175	44	—	34	127	128	15	508	171	—	99	441
Landskrona	—	38	—	285	88	—	427	—	101	—	698	231	—	1 042
Sundsvall .	27	13	22	86	9	2	79	95	34	78	266	29	5	263
Mölndal . .	—	31	64	57	27	28	82	—	101	155	205	80	94	223
Kristianstad	27	19	2	92	4	6	48	65	56	10	294	18	27	134
Södertälje .	11	—	45	24	8	2	42	41	—	139	78	28	3	122
Trelleborg .	—	23	72	11	40	—	116	—	87	222	24	142	—	366
Kristinehamn	16	14	53	62	8	31	32	70	45	166	179	26	107	111
Umeå . . .	—	11	53	18	—	40	130	—	41	185	69	—	123	432
Västervik .	10	11	21	52	15	54	53	33	34	84	173	53	105	188
Lidköping .	—	51	65	21	20	22	39	—	143	184	62	71	70	125
Ystad . . .	15	10	41	3	18	1	21	47	31	142	16	47	4	74
Söderhamn .	—	2	2	—	2	—	—	—	8	10	—	8	—	—
Tillhopa	**246**	**311**	**1 127**	**928**	**396**	**263**	**2 185**	**788**	**947**	**3 408**	**2 709**	**1 175**	**749**	**6 462**
Beviljade byggnadsföretag.														
Karlskrona .	84	107	93	223	129	121	71	250	320	251	67	372	324	201
Karlstad . .	76	173	221	227	122	104	74	223	540	622	719	364	320	199
Lund . . .	106	101	185	119	85	221	375	370	301	485	256	249	722	1 182
Kalmar . .	42	60	94	26	45	62	39	122	202	300	81	147	238	115
Landskrona	171	75	78	121	148	67	60	443	173	210	318	420	193	166
Sundsvall .	30	68	46	25	115	58	88	86	274	146	79	271	203	308
Mölndal . .	13	102	18	42	68	54	45	54	298	63	117	176	170	132
Kristianstad	16	80	8	157	222	4	47	50	266	16	456	589	13	143
Södertälje .	16	114	60	37	96	95	74	65	364	171	135	232	291	187
Trelleborg .	24	56	19	58	40	74	43	69	163	60	175	120	249	133
Kristinehamn	59	38	20	20	26	57	21	170	148	69	65	95	165	67
Umeå . . .	8	23	42	49	56	67	35	34	95	142	186	175	212	132
Västervik .	55	16	19	22	55	41	84	177	65	77	65	189	160	278
Lidköping .	43	56	25	40	62	32	15	123	159	74	116	207	90	55
Ystad . . .	27	21	27	11	38	20	8	97	71	70	32	171	73	37
Söderhamn .	11	14	9	1	6	17	3	50	54	34	4	23	66	10
Tillhopa	**781**	**1 104**	**964**	**978**	**1 313**	**1 094**	**1 082**	**2 383**	**3 493**	**2 790**	**2 871**	**3 800**	**3 489**	**3 345**

Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1939.

Sedan år 1922 har socialstyrelsen årligen på grundval av uppgifter, lämnade av vederbörande kommunala myndigheter, verkställt undersökningar rörande bostadsmarknadens allmänna utveckling i rikets städer, sådan denna framträtt vid oktoberflyttningarna.[1] Så har skett även under innevarande år. Denna gång ha emellertid uppgifterna lämnats av byggnadsnämnderna, medan de tidigare erhållits genom magistrats eller kommunalborgmästares försorg.

Frågeformuläret har i år förändrats. Sålunda efterfrågas förutom tillgången på och hyresnivåns förändringar för moderna och omoderna lägenheter av olika storleksklasser även efterfrågan på dessa lägenhetsgrupper samt tillgången på tomtmark. Tidigare införskaffades regelbundet uppgifter angående förekomsten av husvillhet före och efter oktoberflyttningen. Dessa frågor ha nu bortfallit men ersatts med en fråga om i vilken omfattning bostäder, som utdömts eller bort utdömas, varit i bruk på grund av brist på billiga lägenheter. Dessutom efterhördes huruvida brist på bostäder nära arbetsplatserna skapat särskilda olägenheter.

Vid bearbetningen har liksom vid föregående tillfällen en uppdelning skett av materialet på större städer (med över 10 000 inv.) och mindre städer.

Större städer. Följande sifferrader utgöra en sammanfattning av de inkomna uppgifterna angående *bostadstillgången* i 43 större städer vid 1939 års oktoberflyttning.[2]

I nedanstående antal större städer har tillgången uppgivits vara:

	för smålägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)				för medelstora lägenheter (3—5 rum o. kök)				för större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)			
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Omoderna läg.	8	14	11	10	14	29	—	—	19	19	2	—
Moderna läg.	9	8	17	9	12	25	6	—	10	21	8	3

Medan tillgången på större och medelstora lägenheter i de flesta städer anses motsvara eller överstiga behovet, uppgives beträffande den socialt viktigaste bostadskategorien, smålägenheterna (upp t. o. m. 2 rum och kök), i flertalet fall tillgången såsom knapp eller otillräcklig. I 10 av de större städerna (Nyköping, Linköping, Västervik, Karlskrona, Ystad, Trelleborg, Göteborg, Trollhättan, Sundsvall och Luleå) uppgives brist på omoderna smålägenheter vara rådande, och i 4 av dessa (Nyköping, Karlskrona, Sundsvall och Luleå) uppgives även tillgången på moderna smålägenheter vara otillräcklig. Brist på moderna smålägenheter säges föreligga även i Lidingö, Jönköping, Mölndal, Kristinehamn och Västerås. I 11 städer betecknas tillgången på omoderna smålägenheter såsom knapp, och i 17 städer anses knapp

[1] Redogörelser härför ha regelbundet publicerats i denna tidskrift, senast i årgång 1938, sid. 776. — Vissa preliminära uppgifter från den nu föreliggande undersökningen ha i annat sammanhang publicerats i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 706.

[2] I svaren från några städer äro större lägenheter ej redovisade, varför summan av uppgifterna för denna lägenhetstyp understiger 43.

tillgång på moderna smålägenheter vara rådande. Å andra sidan uppges tillgången på både moderna och omoderna smålägenheter vara god i Eskilstuna, Kristianstad, Malmö, Landskrona, Hälsingborg, Varberg och Östersund.

Bostadstillgångens utveckling fr. o. m. den 1 oktober 1929 belyses i efterföljande tablå, vari uppgifterna för 36 vid samtliga undersökningar representerade större städer sammanfattats till »konjunktursiffror» på så sätt, att omdömena otillräcklig, knapp, tillräcklig och god uttryckts medelst siffrorna 1, 2, 3 och 4. Konjunkturtalen för samtliga lägenheter ävensom för omoderna och moderna lägenheter ha erhållits genom »sammanvägning» av siffrorna för de olika storlekstyperna efter dessas ungefärliga numeriska betydelse. Jämförelsetalen för de olika storleksgrupperna ha erhållits på sådant sätt, att man inom dessa sammanräknat omdömena för omoderna och moderna lägenheter under hänsynstagande till att de sistnämnda endast utgöra en mindre del av samtliga.

Konjunktursiffror för tillgången på bostäder i större städer vid oktoberflyttningen:

	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Smålägenheter . .	2·17	2·31	2·35	2·58	2·65	2·69	2·60	2·57	2·60	2·46	2·42
Medelstora läg. .	3·22	3·36	3·52	3·58	3·60	3·52	3·67	3·57	3·58	3·45	3·34
Större » .	3·36	3·39	3·52	3·60	3·72	3·57	3·71	3·57	3·49	3·32	3·31
Samtliga läg. .	2·37	2·51	2·58	2·78	2·84	2·85	2·81	2·77	2·79	2·65	2·60
Omoderna läg. .	2·36	2·47	2·56	2·75	2·79	2·83	2·75	2·74	2·84	2·66	2·61
Moderna » .	2·41	2·64	2·65	2·87	2·96	2·93	2·98	2·84	2·64	2·61	2·56

Av dessa siffror synes framgå, att tillgången på smålägenheter förbättrats successivt under åren 1929—1934 men fr. o. m. 1935 i stort sett företett en icke obetydlig försämring. Även tillgången på medelstora och större lägenheter företer minskning år 1939. Det bör dock betonas, att de relativt små förskjutningar i konjunktursiffrorna, varom här är fråga, kunna endast med stor försiktighet läggas till grund för ett mera bestämt omdöme angående bostadsmarknadens utveckling, helst som de anförda talen äro grundade på subjektiva uppskattningar av vederbörande uppgiftslämnare.

Det kan tilläggas, att även om bostadsbrist icke råder inom en ort i dess helhet, svårigheter kunna föreligga att få bostad i närheten av arbetsplatserna. Det kan därför vara av intresse erfara, att enligt föreliggande uppgifter i 12 av de större städerna (Stockholm, Lidingö, Uppsala, Nyköping, Karlskrona, Göteborg, Mölndal, Trollhättan, Örebro, Västerås och Sundsvall) brist på tillräckligt billiga bostäder nära arbetsplatserna förmärkts och att denna brist medfört vissa olägenheter. Sålunda sägas många tvingas bosätta sig avlägset, t. o. m. i angränsande kommuner, varav följer långa resor till och från arbetet. Det kan dock erinras om, att bosättning på större avstånd från den plats, där det dagliga arbetet bedrives, i många fall föranledes icke av brist på närbelägna hyresbostäder utan av brist på egnahemstomter invid arbetsplatsen i stadens centrum. Många som önska egna bostäder tvingas därför bosätta sig i avlägsnare ytterområden eller i angränsande kommuner. Från Mölndal framhålles, att bostäderna intill arbetsplatserna bli i särskilt hög grad överbefolkade.

Från flertalet större städer uppgives, att bostäder, som utdömts eller bort utdömas, varit i bruk på grund av brist på billiga lägenheter.

Tillgången på och nyproduktionen av bostadslägenheter är beroende bl. a. även av *tillgången på tomtmark*. Nedanstående sammanställning kan därför vara av visst intresse i detta sammanhang.

I nedanstående antal större städer har tillgången på tomtmark uppgivits vara:

Mark ägd av	för mark i centrum				för mark i ytterområdena			
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
kommun . . .	10	8	16	8	26	13	4	—
annan	10	8	19	3	18	14	9	1

Av tablån framgår, att knapphet eller otillräcklighet råder i första hand på centralt belägen tomtmark i över hälften av de större städerna, medan tillgången i regel är god eller i varje fall tillräcklig i ytterområdena — framför allt i fråga om mark i kommunens ägo. Centralt belägen, av kommunen ägd tomtmark säges vara otillräcklig i Uppsala, Nyköping, Västervik, Karlskrona, Trollhättan, Västerås, Sundsvall och Luleå och i tre av dessa (Nyköping, Västerås och Luleå) är även tomtmark i annans ägo otillräcklig.

Då byggnadsverksamheten sedan 1935 varit avsevärt livligare än under de närmast föregående åren, har givetvis den minskade relativa tillgången på bostadslägenheter, som iakttagits här ovan, berott på en stegring i efterfrågan. En dylik mycket stark stegring synes också ha skett under det senaste året, att döma av byggnadsnämndernas uppskattningar rörande tendensen i *efterfrågan å bostadslägenheter* omkring 1 oktober i år: se följande sammanställning:

Antal större städer, varest efterfrågan å bostadslägenheter omkring 1 oktober uppgivits vara:

	för småhägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Omoderna läg.	5	15	22	12	23	6	15	21	2
Moderna läg.	—	5	38	—	24	18	7	27	6

Av tablån framgår, att efterfrågan varit stigande i nästan alla större städer beträffande moderna småhägenheter och i över halva antalet även beträffande omoderna småhägenheter. I följande 11 städer ansågs efterfrågan på moderna småhägenheter vara *starkt* stigande: Nyköping, Katrineholm, Linköping, Västervik, Mölndal, Trollhättan, Borås, Skövde, Karlstad, Västerås och Luleå. Det kan i detta sammanhang nämnas, att i samtliga dessa städer tillgången på ifrågavarande lägenheter ansågs vara otillräcklig utom i två, nämligen Borås och Karlstad. I 5 av dessa städer (Nyköping, Linköping, Västervik, Trollhättan och Borås) uppgives även efterfrågan på omoderna lägenheter vara starkt stigande. En dylik starkt stigande efterfrågan säges föreligga även i Karlskrona och Göteborg. Å andra sidan uppges efterfrågan på omoderna lägenheter vara fallande i Malmö, Hälsingborg, Halmstad, Härnösand och Umeå. I de tre förstnämnda, sydsvenska städerna var samtidigt efterfrågan på moderna småhägenheter stillastående men i de båda

sistnämnda stigande. Även efterfrågan på moderna medelstora lägenheter är stigande i ett stort antal städer; sjunkande är den ej i någon stad. Men efterfrågan på moderna större lägenheter är i stort sett stillastående, medan efterfrågan på omoderna medelstora och i synnerhet större lägenheter är sjunkande på många håll.

Hyresnivåns utveckling i de större städerna under åren 1935—1939 framgår av efterföljande tablå:

Antal större städer, varest hyresnivån omkring 1 oktober uppgivits vara:

År	för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Omoderna läg.									
1935	15	21	3	27	11	1	28	10	—
1936	14	24	2	23	17	—	25	14	—
1937	7	28	5	8	30	2	13	26	—
1938	5	31	6	10	26	6	11	28	1
1939	6	27	8	8	29	4	11	26	3
Moderna läg.									
1935	9	23	6	16	20	2	17	17	—
1936	11	25	4	14	24	1	12	23	—
1937	1	26	13	—	30	9	1	31	6
1938	1	22	19	—	31	11	2	33	5
1939	—	17	25	—	25	17	—	27	13

Den hyressänkning, som särskilt under åren 1931—1936 rapporterats från ett flertal större städer beträffande omoderna lägenheter av alla storleksklasser, synes under åren 1937, 1938 och 1939 till stor del ha avstannat. För omoderna smålägenheter har dock stegring av hyresnivån redovisats från 8 städer eller fler än något år tidigare (Stockholm, Södertälje, Nyköping, Linköping, Västervik, Visby, Västerås och Sundsvall). Beträffande moderna smålägenheter föreligger hyresstegring i flertalet städer (däribland samtliga nyssnämnda städer), men även beträffande medelstora och större lägenheter redovisas stegring på många håll. Innevarande år redovisar icke en enda stad nedgång i hyrorna för moderna lägenheter i någon storleksklass. I Nyköping, Visby och Västerås uppges hyrorna ha stigit för både moderna och omoderna lägenheter av alla storleksklasser.

Mindre städer. Uppgifter angående läget på bostadsmarknaden ha ingått från 73 städer med mindre än 10 000 invånare. Följande sifferrader utgöra en sammanställning av byggnadsnämndernas omdömen angående *bostadstillgången* på dessa orter.

I nedanstående antal mindre städer har tillgången uppgivits vara:

	för smålägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)				för medelstora lägenheter (3—5 rum o. kök)				för större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)			
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Omoderna läg.	7	18	28	20	12	47	9	4	9	50	4	2
Moderna läg.	7	13	28	24	9	41	9	13	7	45	7	4

Tillgången på medelstora och större lägenheter, både moderna och omoderna, är i flertalet mindre städer tillräcklig. Däremot visar sig tillgången på både moderna och omoderna smålägenheter på de flesta håll vara otillfredsställande. Brist på smålägenheter av såväl äldre som nyare typ uppgives råda i följande 16 städer: Strängnäs, Huskvarna, Nässjö, Ljungby, Nybro, Oskarshamn, Kungsbacka, Åmål, Tidaholm, Filipstad, Arvika, Askersund, Sala, Avesta, Ludvika och Haparanda. God tillgång säges däremot råda i Hässleholm, Falkenberg, Alingsås, Piteå och Boden.

Hur bostadstillgången förändrats i de mindre städerna under åren 1929—1939, framgår av här nedan anförda jämförelsetal, vilka erhållits på samma sätt som motsvarande siffror för de större städerna:

Konjunktursiffror för tillgången på bostäder i mindre städer vid oktoberflyttningen:

	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Smålägenheter	2·78	2·61	2·82	2·91	3·06	2·83	2·84	2·61	2·51	2·41	2·18
Medelstora läg.	3·17	3·06	3·17	3·25	3·38	3·35	3·24	3·11	3·01	3·01	2·85
Större »	3·17	3·16	3·26	3·32	3·40	3·26	3·31	3·01	3·03	2·97	2·98
Samtliga läg.	2·86	2·75	2·89	2·98	3·12	2·93	2·92	2·71	2·61	2·53	2·31
Omoderna läg.	2·90	2·78	2·94	3·04	3·16	3·01	2·99	2·78	2·69	2·62	2·36
Moderna läg.	2·74	2·67	2·72	2·78	3·02	2·70	2·71	2·46	2·36	2·25	2·18

Under år 1936 framträdde i de mindre städerna i allmänhet en viss minskning av tillgången på lägenheter, som sedan fortsatt under de följande åren. År 1939 framträder en ytterligare betydande nedgång från fjolåret i konjunktursiffran, som nu är icke oväsentligt lägre än siffran för de större städerna. Nedgången gäller tydligen främst omoderna smålägenheter.

Från 11 av samtliga 73 mindre städer (Trosa, Huskvarna, Nybro, Oskarshamn, Vimmerby, Borgholm, Kungälv, Köping, Arboga, Avesta och Ludvika) rapporteras, att brist på bostäder intill arbetsplatserna råder, vilket medfört, att många måst bosätta sig avlägset, ofta i angränsande kommun. I Kungälv säges bristen på billiga smålägenheter ha tvingat en del yngre ogifta fabriksarbetare och arbeterskor, anställda vid fabriker inne i staden, att bo i sina föräldrahem ute på landsbygden.

I över halva antalet städer sägas bostäder som utdömts eller bort utdömas, vara i bruk på grund av brist på billiga lägenheter.

Byggnadsnämndernas uppskattningar av *tillgången på tomtmark* i de mindre städerna framgå av nedanstående tablå:

I nedanstående antal mindre städer har tillgången på tomtmark uppgivits vara:

	för mark i centrum				för mark i ytterområdena			
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Mark ägd av kommun . . .	20	11	22	12	53	14	3	2
annan	12	18	26	8	46	17	4	—

Tillgången på tomtmark visar sig vara relativt bättre i de mindre städerna än i de större. Tomtmark i centrum anses dock även i flertalet småstäder

vara knapp eller otillräcklig. Tillgången i ytterområdena säges i så gott som samtliga fall vara god eller i varje fall tillräcklig.

Efterfrågan å bostadslägenheter är stigande i praktiskt taget alla *mindre* städer när det gäller moderna smålägenheter, och i flertalet städer även i fråga om omoderna. I 28 städer ansågs efterfrågan på moderna smålägenheter vara rentav *starkt* stigande och i 6 av dessa städer (Oskarshamn, Åmål, Filipstad, Arvika, Köping och Ludvika) uppges efterfrågan stiga starkt även för omoderna smålägenheter.

Antal mindre städer, varest efterfrågan å bostadslägenheter omkring 1 oktober uppgivits vara:

	för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Omoderna läg.	5	26	40	11	43	16	19	41	3
Moderna läg.	—	8	64	—	34	39	7	46	13

Hyresnivåns utveckling i de mindre städerna åren 1935—1939 framgår av efterföljande tablå:

Antal mindre städer, varest hyresnivån omkring 1 oktober uppgivits vara:

År	för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Omoderna läg.									
1935	7	57	10	22	46	6	24	41	6
1936	11	51	13	14	51	10	17	53	4
1937	8	43	23	6	54	14	6	53	10
1938	4	47	21	6	57	10	7	58	6
1939	3	44	24	5	53	12	9	49	6
Moderna läg.									
1935	4	50	19	10	49	14	9	51	7
1936	2	43	29	3	48	23	6	52	5
1937	3	30	40	3	37	32	2	44	17
1938	2	30	41	1	39	33	1	48	21
1939	—	22	50	1	36	35	4	42	19

Tendenserna på hyresmarknaden synas i år väsentligen vara desamma som föregående år, framför allt i fråga om medelstora och större lägenheter. Hyresnivån är sålunda fortfarande stillastående för dylika omoderna lägenheter, medan den beträffande de moderna lägenheterna är stigande i ett rätt stort antal städer.

Hyran för moderna smålägenheter säges i år vara stigande i 50 av de mindre städerna, d. v. s. i fler än föregående år. I 14 av dessa råder en *stark* stegring av hyresnivån. Icke från en enda stad rapporteras hyresminskning.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1939.

Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under tredje kvartalet 1939, tillhopa 9 550, av vilka 9 435 begåtts av män och 115 av kvinnor.

I nedanstående tablå återgivas vissa huvudsiffror för tredje kvartalet 1938 samt andra och tredje kvartalen 1939:

	Antal avdömda fylleriförseelser	Därav begångna av: män	kvinnor	personer med motbok	personer utan motbok	personer 25 år och däröver	personer under 25 år
3 kv. 1938	9 278	9 165	113	2 511	6 767	7 308	1 970
2 kv. 1939	7 765	7 665	100	2 297	5 468	6 041	1 724
3 kv. 1939	9 550	9 435	115	3 048	6 502	7 405	2 145

Enligt från generaltullstyrelsens statistiska avdelning erhållna uppgifter gjordes under tredje kvartalet 1939 tillhopa 228 beslag, som helt eller delvis avsågo sprit (eller brännvin); den beslagtagna kvantiteten utgjorde 3 838 liter. Under tredje kvartalet 1938 voro motsvarande tal 246 beslag och 3 163 liter. Under de tre första kvartalen 1939 gjordes tillhopa 519 beslag om 11 062 liter mot 633 beslag om 5 419 liter under samma period 1938. Enbart inom Stockholms tulldistrikt uppgick under tredje kvartalet 1939 antalet beslag till 141 och den beslagtagna kvantiteten till 3 495 liter mot 143 beslag och 3 009 liter under tredje kvartalet 1938.

Vistelsetillstånd för utlänningar den 1 oktober 1939.

Vid tidigare i Soc. Medd. publicerade sammanställningar rörande tillstånd för utlänningar att uppehålla sig i riket[1] ha för sig redovisats å ena sidan uppehålls- och arbetstillstånd samt å den andra uppehålls- och arbetsvisering-

[1] Senast i Soc. Medd. årg. 1939, sid. 609.

Tab. 1. Antalet utlänningar, som den 1 oktober och den 1 juli 1939 innehade vistelsetillstånd.

Nationalitet	1 oktober	1 juli	Nationalitet	1 oktober	1 juli
Norsk	2 384	2 135	F. d. rysk	327	314
Finsk	3 332	3 197	Fransk	160	122
Dansk	2 182	1 887	Schweizisk	233	186
Isländsk	62	59	Ungersk	132	108
Tysk	5 646	5 352	Polsk	158	150
Brittisk	720	530	Statslös	808	684
Amerikansk	628	396	Övriga	1 208	1 126
Italiensk	252	157	Summa	**18 437**	**16 557**
Holländsk	205	154			

ar. Genom kungl. kungörelsen den 1 september 1939 (Sv. förf.-saml. nr 599) har emellertid viseringstvånget utsträckts. Vissa kategorier av utlänningar, som tidigare varit undantagna från skyldigheten att för vistelse härstädes inneha särskilt tillstånd, skola nämligen numera inneha visering, och vidare ha andra grupper, som förut varit underkastade bestämmelserna om uppehålls- och arbetstillstånd, nu blivit viseringspliktiga. Till följd därav framkomma icke längre jämförbara data vid ett fullföljande av den hittillsvarande redovisningsplanen. Ur statistisk synpunkt har därför funnits påkallat att sammanföra uppehållstillstånd och arbetstillstånd med uppehållsviseringar och arbetsviseringar till en gemensam grupp, benämnd vistelsetillstånd, samt att avstå från vissa jämförelser med tidigare publicerade data.

Det må erinras, att inreseviseringar — vilka meddelas av utrikesdepartementet och vissa svenska utlandsmyndigheter — nu liksom tidigare icke ingå i sammanställningarna. I den mån viseringarna icke avse endast tillfälligt besök härstädes eller direkt genomresa av riket, torde de emellertid framdeles kunna medtagas i den statistiska redovisningen.

I tab. 1 lämnas en jämförelse mellan antalet utlänningar, som den 1 oktober 1939 innehade vistelsetillstånd, och motsvarande antal den 1 juli detta år. Man finner av tabellen, att under det sistförflutna kvartalet en ökning av antalet ägt rum från 16 557 till 18 437. Stegringen förklaras i viss mån av den ovan nämnda utsträckningen av viseringstvånget. Delvis beror den emellertid på, att antalet tillstånd till arbetsanställning enligt vad tab. 2 utvisar undergått en ökning från 11 360 den 1 juli till 11 987 den 1 oktober. Denna ökning, som till två tredjedelar avser danska och norska medborgare, sammanhänger med knapphet på inhemsk arbetskraft inom vissa yrkesområden, såsom jordbruket, byggnadsindustrin och husligt arbete.

Av antalet utlänningar med vistelsetillstånd voro 1 033 födda i Sverige eller hade på grund av födelsen tidigare varit svenska medborgare. I nationalitetshänseende voro 228 tyskar, 230 statslösa — vanligen f. d. ryska undersåtar — och 314 medborgare i de nordiska grannländerna. Övervägande delen, 703, voro kvinnor.

Slutligen må framhållas, att de lämnade uppgifterna avse antalet den 1 oktober 1939 löpande tillstånd. Antalet utnyttjade tillstånd är helt naturligt

Tab. 2. Antal utlänningar, som den 1 oktober och den 1 juli 1939 innehade arbetstillstånd eller arbetsvisering.

Närings- och yrkesgrupper	1 oktober			1 juli		
	Män	Kvinnor	Samtliga	Män	Kvinnor	Samtliga
Jordbruks- och skogshushållning . .	742	615	**1 357**	643	643	**1 286**
Industri och bergsbruk	3 105	448	**3 553**	2 767	405	**3 172**
därav						
personal i chefsställning	215	—	**215**	221	—	**221**
ingenjörer, ritare o. d.	371	—	**371**	326	—	**326**
verkmästare, förmän o. d.	268	—	**268**	254	—	**254**
föreståndarinnor o. d.	—	30	**30**	—	31	**31**
montörer	209	—	**209**	227	—	**227**
kontorister o. d.	64	47	**111**	58	47	**105**
arbetare, arbeterskor	1 978	371	**2 349**	1 681	327	**2 008**
Handel och samfärdsel	1 078	588	**1 666**	970	539	**1 509**
därav						
personal i chefsställning	155	—	**155**	143	—	**143**
handelsresande	163	—	**163**	155	—	**155**
affärs- och kontorspersonal	246	236	**482**	244	228	**472**
restaurangpersonal	143	352	**495**	150	311	**461**
lager-, transportarbetare o. d. . . .	371	—	**371**	278	—	**278**
Husligt arbete	—	3 228	**3 228**	—	3 072	**3 072**
därav						
hembiträden, barnsköterskor o. d. . .	—	2 813	**2 813**	—	2 660	**2 660**
landsjungfrur	—	361	**361**	—	372	**372**
övriga sysslor	—	54	**54**	—	40	**40**
S. k. fria yrken	425	99	**524**	534	207	**741**
därav						
arkitekter, tecknare o. d.	125	—	**125**	119	—	**119**
musiker	49	9	**58**	81	5	**86**
gästuppträdande konstnärer	3	3	**6**	3	—	**3**
cirkusartister	94	29	**123**	90	27	**117**
varieté-, revy- o. d. artister	106	58	**164**	199	175	**374**
jockeyer, idrottstränare o. d.	48	—	**48**	42	—	**42**
Andra yrken	329	352	**681**	318	341	**659**
därav						
fotografer	13	—	**13**	13	—	**13**
frisörer	35	35	**70**	35	33	**68**
lärare, utövare av litterär verksamhet o. d.	214	107	**321**	218	104	**322**
sjuksköterskor o. d.	—	158	**158**	—	161	**161**
övriga sysslor	67	52	**119**	52	43	**95**
Volontärer o. d. inom skilda näringsgrenar och yrken	790	188	**978**	754	167	**921**
Samtliga utlänningar	**6 469**	**5 518**	**11 987**	**5 986**	**5 374**	**11 360**

alltid lägre. Särskilt torde detta gälla senaste redovisningstillfället, enär krigsutbrottet i september föranlett många utlänningar med gällande tillstånd att lämna landet.

Livsmedelspriser under oktober 1939.

Livsmedelspriser under oktober månad 1939. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet.

Under oktober har prisnivån stigit något. Till uppgången ha i främsta rummet bidragit prisstegringar å mjöl och gryn, flertalet noterade brödsorter samt alla bränsleartiklar.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar år 1935—oktober 1939 och juli 1914—oktober 1939. Till belysning av de allmänna förändringar, som med avseende å minutpriserna på livsmedel (inkl. bränsle och lyse) ägt rum till och med oktober 1939 med utgångspunkt dels från den genomsnittliga prisnivån under år 1935, dels från juli 1914, meddelas efterföljande serier av vägda indextal.

Basperiod	Juli	Årsmedeltal							1938			1939			
	1914	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	aug.	sept.	okt.
år 1935 .	.	.	.	.	.	100	104	108	111	112	113	114	115	115	116	117
juli 1914 .	100	131	127	123	124	130	134	140	144	145	146	147	150	149	151	152

Den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse har under oktober stigit med en enhet i båda indexserierna. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m.), vilket uträknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1939, 109, om år 1935 tages till basperiod, och 171, om juli 1914 sättes lika med 100.

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709 och 1938, sid. 127). Indextalen, vilka grunda sig på uppgifter för 15 orter, avse den vecka, i vilken den 15:e ingår. Generalindextalen för oktober 1939 ävensom för närmast föregående månad och för oktober åren 1936—1938 framgå av nedanstående uppställning.

Sept. 1931	Okt. 1936	Okt. 1937	Okt. 1938	Sept. 1939	Okt. 1939
100	101·4	105·3	105·8	108·4	110·1

Varuslag	Kvantitet	1913[1]	1919[1]	1938	Okt. 1938	Aug. 1939	Sept. 1939	Okt.[2] 1939	Höjn. el. sänkn. i % okt. 1913—okt. 1939	Höjn. el. sänkn. i % okt. 1938—okt. 1939
Mjölk, oskummad	l	14	47	24	24	25	25	25	+ 78·6	+ 4·2
Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	729	311	307	341	341	341	+ 41·5	+ 11·1
mat- (lands-)	»	213	727	294	292	322	323	325	+ 48·4	+ 11·3
Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	164	624	186	186	215	219	224	+ 35·8	+ 20·4
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	135	493	160	160	170	170	170	+ 23·2	+ 6·3
Ägg, svenska, färska	»	132	568	179	219	172	193	231	+ 54·0	+ 5·5
Potatis: gammal	»	8	20	14	13	[3] 16	15	15	+ 114·3	+ 15·4
»	100 kg	·	1779	1066	1039	—	1121	1156	·	+ 11·3
färsk, svensk	kg	13	29	23	—	17	—	—	—	—
Gula ärter, svenska	»	31	78	42	41	41	44	[4] —	—	—
Bruna bönor	»	48	214	58	65	113	110	122	+ 159·6	+ 87·7
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	75	43	43	43	43	43	+ 38·7	0·0
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	56	28	28	27	27	28	+ 33·3	0·0
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	73	37	37	36	36	37	+ 37·0	0·0
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	99	43	43	43	44	46	+ 27·8	+ 7·0
ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	111	44	44	45	45	50	+ 22·0	+ 13·6
Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	96	65	65	66	66	66	+ 61·0	+ 1·5
hårt knäckebröd	»	·	·	85	84	85	85	85	·	+ 1·2
sötlimpa eller siktbröd	»	38	96	64	64	66	67	67	+ 76·3	+ 4·7
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	64	50	50	51	51	52	+ 73·3	+ 4·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	141	140	144	145	147	+ 96·0	+ 5·0
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	116	78	78	82	82	84	+ 95·3	+ 7·7
billigaste sort » » mjölk	»	60	167	92	93	96	97	98	+ 63·3	+ 5·4
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	·	107	108	113	115	118	·	+ 9·3
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	197	201	218	228	227	+ 81·6	+ 12·9
soppkött	»	100	490	156	158	169	177	179	+ 73·8	+ 13·3
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	251	248	269	273	270	+ 104·5	+ 8·9
spädkalv	»	72	312	151	152	163	167	169	+ 128·4	+ 11·2
Fårkött, färskt, stek	»	133	600	237	237	260	263	257	+ 99·2	+ 8·4
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	·	190	195	208	216	217	·	+ 11·3
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	220	229	226	229	229	+ 67·2	0·0
salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	619	223	231	230	234	234	+ 62·5	+ 1·3
Fläskkorv, ej delikatess-	»	·	·	·	167	172	174	175	·	+ 4·8
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	112	114	112	116	114	+ 50·0	0·0
gädda	»	108	333	159	163	168	166	164	+ 49·1	+ 0·6
sill	»	34	110	65	67	74	84	73	+ 97·3	+ 9·0
strömming	»	38	114	61	62	64	66	67	+ 59·5	+ 8·1
torsk	»	55	160	90	93	90	96	97	+ 76·4	+ 4·3
rödspotta (spätta)	»	79	244	149	152	150	156	155	+ 93·8	+ 2·0
kolja	»	·	·	119	119	116	125	125	·	+ 5·0
Salt sill, prima islands-	»	45	148	50	49	55	60	69	+ 53·3	+ 40·8
Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	·	281	279	288	289	290	·	+ 3·9
Socker, bit-	»	67	133	48	48	48	48	48	— 28·4	0·0
Salt, matsalt	»	·	32	15	15	15	16	19	·	+ 26·7
Äpplen, ät-	»	·	·	105	97	94	57	61	·	— 37·1
Apelsiner, medelstora	dussin	·	·	131	130	123	126	140	·	+ 7·7
Bananer, prima	kg	·	·	160	164	164	164	208	·	+ 26·8
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	·	81	80	84	85	91	·	+ 13·8
Vitkål, svensk	»	·	·	28	23	29	24	24	·	+ 4·3
Pilsner, klass II, utan glas	1/2 l	·	·	24	24	24	24	24	·	0·0
Svagdricka	l	6	16	16	16	16	16	16	+ 166·7	0·0
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	·	33	33	32	33	33	·	0·0
Fotogen, Water White	l	20	71	21	21	21	24	24	+ 14·3	+ 14·3
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	·	17	17	17	17	17	·	0·0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	2310	1145	1135	1125	1220	1265	+ 74·5	+ 11·5
barr-, »	»	575	1895	900	895	885	975	1005	+ 73·3	+ 12·3
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	—	647	634	637	679	693	+ 73·7	+ 9·3
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	234	—	347	328	326	365	380	+ 63·1	+ 15·9
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	·	577	517	517	548	561	·	+ 8·5
c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	·	·	569	506	506	545	561	·	+ 10·9

[1] 44 orter. — [2] Preliminära siffror. — [3] Medeltal av julipriserna å gammal och augustipriserna å färsk vara. — [4] På grund av statsbeslag saknas noteringar.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i föregående häfte av denna tidskrift meddelade redogörelsen för levnadskostnaderna i Sverige lämnas i nedanstående tabeller en sammanställning av motsvarande indextal från vissa främmande länder.

Tab. 1. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel — inkl. dryckesvaror och tobak — bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Juli 1914 = 100	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1930	138	205	159	180	176	178	151	174	144	153	·	195	142	200	179	179	200	176
» 1931	127	206	153	173	173	176	137	173	140	143	·	189	125	203	169	157	177	173
» 1932	124	206	146	168	172	177	138	172	138	144	·	188	122	205	168	163	152	179
» 1933	120	202	138	162	187	175	136	172	135	142	·	187	128	209	171	175	173	182
» 1934	123	201	136	166	191	174	137	168	135	144	·	188	134	210	178	191	199	183
» 1935	129	198	137	167	178	174	143	166	134	143	·	188	147	216	174	192	214	183
» 1936	134	196	139	169	170	173	150	167	137	146	·	190	146	225	179	196	227	182
» 1937	138	195	148	179	166	177	162	171	150	159	·	198	—	—	—	—	—	—
» 1938	143	196	152	182	176	178	170	177	154	161	·	204	153	234	184	209	246	187
dec./jan. 1939	145	196	149	181	181	180	167	177	149	161	·	204	155	237	181	209	246	187
mars/apr. »	145	198	149	181	188	180	167	177	148	161	·	205	154	237	181	209	246	187
juni/juli »	147	198	147	182	[1]198	182	169	181	147	162	·	204	154	237	181	209	256	188
sept./okt. »	150	198	156	184	190	183	167	181	—	163	·	205	161	237	216	225	256	191

Tab. 2. Levnadskostnader. Internationell översikt.

1914 (eller annat förkrigsår) = 100		Sverige	Norge	Danmark	Finland	Storbritannien	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Rom)[2]	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Nya Zeeland
juni/juli	1930	164	161	165	1108	155	148	572	866	162	158	531	167	156	129	158
»	1931	158	151	154	1020	147	138	589	789	153	150	488	150	137	123	145
»	1932	156	149	154	1003	143	121	535	708	141	138	465	136	125	118	·
»	1933	153	147	160	985	138	119	516	697	137	131	447	128	120	115	126
»	1934	155	148	166	966	141	122	522	653	140	129	419	136	122	116	129
»	1935	156	150	173	983	143	123	490	649	136	127	430	140	123	116	133
»	1936	158	155	174	984	146	125	497	677	131	130	·	143	125	116	136
»	1937	162	166	180	·	155	125	606	728	138	137	459	147	131	119	146
»	1938	166	172	182	·	159	126	692	761	140	137	499	—	132	124	151
sept./okt.	»	167	170	182	·	155	125	689	764	139	137	498	—	132	122	151
okt./nov.	»	·	170	·	1086	156	125	·	769	138	137	500	—	132	122	152
nov./dec.	»	·	170	·	·	156	125	·	772	137	137	499	—	131	122	151
dec./jan.	1939	167	169	183	·	155	125	722	768	138	137	499	—	131	123	154
jan./febr.	»	·	170	·	1090	155	126	·	769	·	137	498	—	131	—	154
febr./mars	»	·	170	·	·	155	126	·	759	·	136	—	—	130	—	155
mars/april	»	168	171	183	·	153	126	—	754	138	136	—	—	130	—	154
april/maj	»	·	171	·	1084	153	126	·	751	·	136	—	—	130	124	—
maj/juni	»	·	171	·	·	153	126	·	—	·	137	516	—	131	124	156
juni/juli	»	169	172	183	·	156	127	—	—	136	137	—	—	130	123	—
juli/aug.	»	·	173	·	1083	155	127	·	—	·	138	—	—	130	122	157
aug./sept.	»	·	172	·	·	155	127	·	—	·	137	—	—	130	—	—
sept./okt.	»	171	173	190	·	165	—	—	—	139	—	—	—	130	—	—

[1] Uppgången från föregående kvartal beror på ändring av beräkningsmetoden.
[2] Före april 1937 Milano.

Litteraturöversikt.

(Oktober 1939.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

ANDERSSON, SVEN. Den internationella socialpolitikens problem. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 41.

BACKLUND, S. Saint-Simon och Marx. Tiden 1939, nr 10.

BROWNE, H. F. Labor and the war, 1939 and 1914. The conference board management record 1939, nr 9.

CASSEL, G. Måste det bli slut med framåtskridandet? Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1939, nr 4.

KEYNES, J. M. Professor Tinbergen's method. [Anm. av J. Tinbergen: »A method and its application to investment activity».] The economic journal sept. 1939.

KRISTENSEN, T. Er Statsregulering et Overgangsstadium? Samfundets Krav 1939, nr 3.

NIELSEN, E. Lönpolitik og indkomstfordeling. Samfundets Krav 1939, nr 3.

SHACKLE, G. L. S. Expectations and employment. The economic journal sept. 1939.

STAAL, A. Den internationale Arbejdsorganisation og Arbejderklassen. I. B. T. U. [International Bygnings- og Træindustriarbejder-Union] Rundskue 1939, nr 3/4.

WINANT, J. G. The International labour organisation in time of war. International labour review okt. 1939.

WOLD, K. G. Ferien og dens bruk. Socialt arbeid 1939, nr 8.

Arbetsstudier befordra produktionen. Från svenska bruk 1939, nr 9.

Framsteg på arbetsfysiologiens område. Från svenska bruk 1939, nr 9.

Sterlingblokken og dens historie. Andresens banks konjunkturindeks. (Bilag til »Norges industri» 1939, nr 21) 1939, nr 10.

The twenty-fifth session of the International labour conference. International labour review okt. 1939.

Sverige.

ABRAHAMSEN, S. A. Svensk Betænkning angaaende Virkningerne af Rationaliseringen. Socialt Tidsskrift 1939, nr 9.

B[RUNIU]S, A. Staten som stengrossist. Industria 1939, nr 22.

CRONER, F. De svenska privatanställdas sociala förhållanden. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 41—42.

— Tjänstemannakåren och arbetarklassen. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 43.

HÄRNOD, T. Krisen och exportnäringen. Svensk tidskrift 1939, nr 8.

MALMSTRÖM, C. G. »De svenska privatanställda». [Anmälan.] Från svenska bruk 1939, nr 9.

ODHE, TH. Kooperativ industri och »ekonomisk malthusianism». Kooperatören 1939, nr 19.

SILVERSTOLPE, G. WESTIN. Nu gäller det att spara — men på vad sätt? Sunt förnuft 1939, nr 8.

SVENNILSSON, I. Penningpolitikens förhållande till försörjningspolitiken under en avspärrningskris. Ekonomisk tidskrift 1939, nr 3.

SÖDERBLOM, ANNA. Hemsystrar. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1939, nr 5.

Aktuell sparpropaganda. Finanstidningen 1939, nr 41.

De mobiliserade kontoristerna och militärersättningsförordningen. Kontorsvärlden 1939, nr 10.

Amerikas förenta stater.

MARTIN, R. F. National income and its distribution, 1919—1938. The conference board economic record 1939, nr 8.

STERNBERG, F. Samhällsstruktur och inkomster i Förenta staterna. Vi 1939, nr 41.

Belgien.

Accidents de roulage et de la circulation, années 1937 et 1938. Bulletin de statistique 1939, nr 9.

Recensement économique et social au 27 février 1937. Bulletin de statistique 1939, nr 6—7,8.

Finland.

KLOCKARE, S. Finsk arbetarbildning. Folklig kultur 1939, nr 8.

Frankrike.

Närings- och socialpolitiska åtgärder i Frankrike. Industria 1939, nr 21.

Italien.

HEDSTRÖM, U. Den italienske arbetarens läge. Signalen 1939, nr 40.

Norge.

MARTINS, O. Erfaringer med tidsstudier og fellesakkorder. Norges industri 1939, nr 21.

Bedriftstellingen 1936. Handelsstandens maanedsskrift 1939, nr 7.

Schweiz.

JAKOBSSON, H. Schweiz' sociala, fackliga och politiska förhållanden. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 41.

Storbritannien.

War time legislation. A survey of the emergency acts. Labour okt. 1939.

Tyskland.

LOBENTHAL, G. O. v. Sozialpolitik im Kriege. Der deutsche Volkswirt 29 sept. 1939.

Deutsche Sozialpolitik im Kriege. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 28.

Die Einkommenschichtung im Deutschen Reich. Wirtschaft und Statistik 1939, nr 17/18.

Arbetarskydd.

BILLSTRÖM, J. Yrkesneurosen. Några tankar om kvinnans kontorsarbete. Försäkringstjänstemannen 1939, nr 5.

FAUGERT, R. Om olycksfallsskadad arbetares skyldighet att undergå operation. Arbetarskyddet 1939, nr 9.

ICHHEISER, G. Subjective accident causes and psychological methods of accident prevention. Industrial safety survey 1939, nr 5.

ROSENGREN, A. Utsugning av spån och damm från träbearbetningsmaskiner. Arbetarskyddet 1939, nr 9.

Sverige.

LANDSORGANISATIONEN. Kvinnorna och nattarbetet. (Yttrande.) Fackföreningsrörelsen 1939, nr 41.

PELOW, E., & WICKBOM, H. Läkarna och yrkesinspektionen. Ett genmäle och svar. Socialmedicinsk tidskrift 1939, nr 9.

En undersökning av arbetarnas hälsotillstånd vid en av våra största chokladfabriker. Mål och medel 1939, nr 10.

Finland.

CARLBORG, E. Drag ur pappers- och cellulosaindustrins säkerhetsarbete. Olycksfallsskyddet 1939, nr 3.

LINNOILA, B. W. Skogsarbetarnas bostadsförhållanden under avverknings- och utdrivningssäsongen 1938—1939. Social tidskrift 1939, nr 9.

Storbritannien.

Medical inspection of factories in Great Britain. Industrial and labour information 9 okt. 1939.

Report of the chief inspector of factories for 1938. The Ministry of labour gazette 1939, nr 9.

Tyskland.

BÖNIG. Unfall- und Gesundheitsschutz in Thomasstahlwerken. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 29.

Occupational diseases in Germany in 1938. Industrial and labour information 2 okt. 1939.

Arbetslön och arbetstid.

BEHRENS, F. Zum Problem der Repräsentation in der Lohnstatistik. Allg. statistisches Archiv B. 29, s. 65.

RICHARDSON, J. H. Real wage movements. The economic journal sept. 1939.

Wages in the Baltic countries. Monthly labor review aug. 1939.

Sverige.

BERGER, A. Nya avlöningsförfattningar. Förvaltningsrättslig tidskrift 1939, nr 4.

ERICSSON, JOHN. Bättre omvårdnad om de värnpliktiga. S. A. P. information 1939, nr 19.

NYSTRÖM, P. Tjänstemannalönen. Bankvärlden 1939, nr 10.

Löneförmåner till inkallad kontors- och affärspersonal. Affärsekonomi 1939, nr 14.

Ny lantarbetstidslag. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 10.

Amerikas förenta stater.

Earnings of workers in electrical manufacturing. Labor information bulletin 1939, nr 8.

Frequency of pay days in american industry. Monthly labor review aug. 1939.

Hours of work in the United States. Industrial and labour information 2 okt. 1939.

Productivity of farm labor, 1909 to 1938. Monthly labor review aug. 1939.

Belgien.

National defence and hours of work in Belgium. Industrial and labour information 2 okt. 1939.

Finland.

HIILELÄ, KAISA. Kvinnorna erövrar nya arbetsområden, den allmänna lönenivån sjunker [i Finland]. Arbetets kvinnor 1939, nr 5.

Storbritannien.

Paid vacations under collective agreements in Great Britain. Monthly labor review aug. 1939.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

GRÜNBAUM, I. Lönforhöjelse som middel mod strukturel overopsparingsarbejdslöshed. Nationalökonomisk Tidsskrift 1939, nr 4.

Sverige.

GLOERFELT-TARP, KIRSTEN. Svensk Betænkning angaaende gifte Kvinders Erhvervsarbejde. Socialt Tidsskrift 1939, nr 9.

HELLSTRÖM, N. Reflexioner i anslutning till utredningen angående förbättrad tuberkuloseftervård. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1939, nr 3.

KOMMERSKOLLEGIUM. Utlåtande angående krisarbetslag. Kommersiella meddelanden 1939, nr 19.

LANDSORGANISATIONEN. Arbetsmarknadens försvarsberedskap. [Yttrande över förslag till krisarbetslag.] Fackföreningsrörelsen 1939, nr 41.

OLSSON, EJNAR. De arbetslösas fysiska och sociala belastning. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 40.

SV. ARBETSGIVAREFÖRENINGEN. Värnpliktigs anställningsskydd. (Yttrande.) Industria 1939, nr 21.

WIKANDER, R. Arbetslöshetspolitik i krigstid. Sunt förnuft 1939, nr 8.

Avskedspremier inom industrien. Sv. underbefälstidning 1939, nr 40.

Något om arbetsförbrukningen inom jordbruket. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 10.

Svenska arbetsgivareföreningen om en »krisarbetslag». Industria 1939, nr 22.

Sveriges industriförbunds yttrande över granitutredningen. Industriförbundets meddelande 1939, nr 7.

Amerikas förenta stater.

Measures against unemployment in the United States. Industrial and labour information 2 okt. 1939.

Belgien.

Measures against unemployment in Belgium. Industrial and labour information 16 okt. 1939.

Danmark.

Arbejdslöshedsproblemet i Danmark. Betænkning afgivet af Socialministeriets statsvidenskabelige Konsulent, Jörgen S. Dich. Tidsskrift for Industri 1939, nr 20.

Ungdomsforanstaltninger i Danmark 1938—39. Socialt Tidsskrift 1939, nr 9.

Kanada.

Rehabilitation of older unemployed workers in Canada. Industrial and labour information 2 okt. 1939.

Tyskland.

FISCHER, C. Die Beschränkung des Arbeitsplatzwechsels. Arbeitertum 15 okt. 1939.

Befolkningsfrågan.

Födselsproblemet i en europæisk krisetid. Arbejdsgiveren (Danmark) 1939, nr 20.

Sverige.

MONTGOMERY, A. Befolkningskommissionen och befolkningsfrågan. Ekonomisk tidskrift 1939, nr 3.

Tyskland.

MEIDNER, R. Befolkningspolitik och befolkningsutveckling i tredje riket. Ekonomisk tidskrift 1939, nr 3.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

BLOMQVIST, M. Luften i våra bostadsrum. Byggnadsindustrien 1939, nr 18.

CASTENFORS, J. Ett förslag till allmän bostadsdeklaration på landsbygden genom hälsovårdsnämnderna. Vår bostad 1939, nr 19.

HAMMARSKJÖLD, INGEBORG. Några reflexioner kring småstugerörelsen. Byggnadsträarbetaren 1939, nr 10.

OLJELUND, S. Socialt bygge. Byggnadsträarbetaren 1939, nr 10.

THORSÉN, E. Resultatet av en bostadsundersökning [i Örsundsbroorten]. Lantarbetaren 1939, nr 41.

ÅHRÉN, U. Fortsätt att bygga bostäder! Hyresgästen 1939, nr 19.

Byggnadsentreprenadverksamhet och kristid. Byggnadsvärlden 1939, nr 42.

Förbättringsbidrag, nybyggnadslån och förbättringslån. Landskommunernas tidskrift 1939, nr 10.

Hur bo lantarbetarna? Vår bostad 1939, nr 19.

Hur mycket har staten under 1930-talet anslagit till olika bostadsändamål och hur stor del av dessa anslag är ännu outnyttjad? Vår bostad 1939, nr 19.

Krisen och byggnadsproduktionen. Vår bostad 1939, nr 20.

Krisläget och fastighetsintressena. Sveriges fastighetsägaretidning 1939, nr 21.

Villkoren för statsbidrag till pensionärshem. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1939, nr 10.

Amerikas förenta stater.

Housing of dependent aged. Monthly labor review aug. 1939.

Tenant selection for public low-rent housing projects. Monthly labor review aug. 1939.

Danmark.

Specialundersögelse vedrörende de københavnske Beboelseslejligheder og Forretningslokaler, der har modtaget Bygningsattest i 1938. Statistisk maanedsskrift 1939, nr 6.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Sverige.

BERGGREN, A. Införselförfarandet mot försumliga försörjare. Sv. juristtidning 1939, nr 7.

ERIKSSON, BERNHARD. Hemtrevligare på ålderdomshemmen. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1939, nr 10.

MYRDAL, ALVA. Folkhögskolan och barnavården. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1939, nr 5.

NORDENDAHL, KERSTIN. Rödakorsuppgifter i samband med den förebyggande barnavården. Svenska röda korset 1939, nr 9.

WEDHOLM, O. »Hem» som vi unna de yngsta. Vår bostad 1939, nr 20.

Inkallelserna till försvarsberedskapen och fattigvården i Stockholm. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1939, nr 10.

Amerikas förenta stater.

Public aid in the United States since 1933. Social security bulletin 1939, nr 8.

Danmark.

Offentlig Forsorg og Aldersrente 1937/38. Statistiske Efterretninger 1939, nr 37.

Finland.

JALAS, RAKEL. Om moderskapsunderstöd i Finland. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1939, nr 5.

Norge.

BERNER, J. H. Bör vårt verjerådsarbeid reformeres? Socialt arbeid 1939, nr 8.

Schweiz.

Aid for families of mobilised men in Switzerland. Industrial and labour information 9 okt. 1939.

Föreningsväsen.

VIII. Internationaler Gewerkschaftskongress, Zürich. 5.—8. Juli 1939. Die int. Gewerkschaftsbewegung 1939, nr 6/7.

Sverige.

KARLÉN, O. Träarbetarnas förbundsorganisation 50 år. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 40.

Svenska industritjänstemannaförbundets och svenska brukstjänstemannaföreningens uttalande i sammanslagningsfrågan. Industritjänstemannen 1939, nr 10.

Svenska träarbetarförbundets 50-årsminne. Träarbetaren 1939, nr 10.

Lettland.

SVENSSON, SIGURD. Mazpulki. Lantungdomsrörelsen i Lettland. Mjölkpropagandan 1939, nr 10.

Soc. rådsrepublikernas union.

OLBERG, P. Stalins fackföreningar. Väg- och vattenbyggaren 1939, nr 9.

Storbritannien.

Membership of trade unions and trade union federations. The Ministry of labour gazette 1939, nr 9.

Hälso- och sjukvård.

BROFELDT, S. A. Blodöverföring som livräddningsmedel. Olycksfallsskyddet 1939, nr 3.

Sverige.

BAUER, F. Återblick på femton års flygambulans i Sverige. Svenska röda korset 1939, nr 9.

KINBERG, O. Sinnessjukvård och fångvård. Sv. läkartidningen 1939, nr 43.

PETRÉN, A. Omorganisationsarbetet inom sinnesslövården och dennas utveckling under min senaste inspektionsperiod. Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 9.

STRÖM, J. Om fria skyddsläkemedel. Sv. läkartidningen 1939, nr 40.

W[AHLUND], S. Behovet av platser för lasarettssjukvården i Stockholm. Statistisk månadsskrift för Stockholms stad 1939, nr 8.

Ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet. (Utredningar och förslag avgivna av 1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga.) Sjukhuset 1939, nr 6.

Stockholms stads hälsovård 1938. Statistisk månadsskrift för Stockholms stad 1939, nr 8.

Svenska röda korsets manliga sjukvårdspersonal. Svenska röda korset 1939, nr 9.

Tyskland.

Die Sterblichkeit an Tuberkulose in den einzelnen Reichsgebieten 1934/36. Wirtschaft und Statistik 1939, nr 16.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

BERGSTRÖM, B. Die Siedler von Gammalsvenskby. Le Nord 1939, nr 3.

HAGANDER, H. Prisregleringsåtgärder för jordbruket. Nordisk familjeboks månadskrönika 1939, nr 9.

Danmark.

BJERKE, K. Landbrukets ordninger. Nationalökonomisk Tidsskrift 1939, nr 4.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

WALLIN, H. Gränsdragningen för det kollektiva avtalet inom sjukhus- och fattigvårdsförvaltningen. Sv. stadsförbundets tidskrift 1939, nr 8.

Kollektivavtal för städningspersonalen. Postmannen 1939, nr 19.

Statstjänstemännens ställning vid arbetskonflikter. [Dacos yttrande.] Arbetsledaren 1939, nr 18.

Amerikas förenta stater.

Collective bargaining with employers' associations. Monthly labor review aug. 1939.

Norge.

Det norska jordbruksavtalet. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1939, nr 10.

Tyskland.

KALCKBRENNER. Schlechtwetterregelung für die auf Baustellen der öffentlichen Hand im Winter 1939/40 beschäftigten Bauarbeiter. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 28.

Kooperation.

MAY, H. J. The present position of the I. C. A. [International co-operative alliance]. Review of international co-operation 1939, nr 9.

Co-operative wholesale societies and the trade cycle. Review of international co-operation 1939, nr 9.

Sverige.

ODHE, TH. Krisläget och kooperationen. Kooperatören 1939, nr 18.

Schweiz.

HANDSCHIN, H. v. Die Sozialleistungen des VSK und seiner Verbandsvereine zugunsten ihre Angestellten. Schweiz. Konsum-Verein 1939, nr 40.

Storbritannien.

LAMMING, G. N. Krigsläget och den brittiska kooperationen. Kooperatören 1939, nr 19.

Latest record of co-operative progress. The producer 1939, nr 10.

Levnadskostnader.

SILVERSTOLPE, G. WESTIN. Föda och välstånd. [Anm. av Mc Dougall: »Föda och välstånd».] Vi 1939, nr 40.

Sverige.

BONOW, M. Priskontrollens möjligheter och begränsning. Kooperatören 1939, nr 18—19.

B[RUNIU]S, A. Kamouflerad prisstegring. Industria 1939, nr 21.

ODHE, TH. Konstlad knapphet på varor sätter lätt prisskruven i gång. Vi 1939, nr 40.

SOOP, E. Levnadskostnadsindex. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 42.

SVENSSON, WALD. Vår spannmålsfråga. Sunt förnuft 1939, nr 8.

ÖSTLIND, A. Sveriges livsmedelsförsörjning under krigstid. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 40.

Dyrortsgrupperingen. Uppskov i frågan föreläges riksdagen. Sv. trafiktidning 1939, nr 41.

Förbundets dyrortsarbete. Folkskollärarnas tidning 1939, nr 41.

Index, vad är index? Metallarbetaren 1939, nr 41.

Kommerskollegii nya prisindex. Partipriser inom landet för tiden januari 1936—augusti 1939. Kommersiella meddelanden 1939, nr 19.

Krisskatten och näringarna. Finanstidningen 1939, nr 38.

Köpmannaförbundet tillsätter en prisnämnd. Köpmannen 1939, nr 40.

Rabattering av mjölk och smör för barnbespisning och för behövande familjer. Landskommunernas tidskrift 1939, nr 10.

Samhällets medel mot varufördyring. S. A. P. information 1939, nr 18.

Vedbränslet i krigstider. Skogen 1939, nr 19.

Vår folkförsörjning i kristid. Kristidsstyrelserna nu tillsatta. [Namnlistor.] Landet indelas i 33 områden. Köpmannen 1939, nr 39.

Amerikas förenta stater.

Improved standards of living for low-income farm families. Monthly labor review aug. 1939.

Norge.

Prisregleringen. Norges industri 1939, nr 20.

Tyskland.

BOALT, CARIN. Tysk krigskost. Vi 1939, nr 40.

HELANDER, S. Nya vägar för konsumtionsforskningen ha beträtts i Tyskland. Köpmannen 1939, nr 42.

KREMER. Die Lebensmittelzulagen für Schwer- und Schwerstarbeiter. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 28.

Lärlingsväsen och yrkesorientering.

Sverige.

BERGGREN, A. Ungdomens yrkesorientering. Hertha 1939, nr 10.

HOLMSTRÖM, N. Arbetsgivareföreningens inställning till yrkesutbildningen. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1939, nr 7.

KLOCKARE, S. Centrala verkstadsskolor. Byggnadsträarbetaren 1939, nr 10.

NORINDER, Y. Ungdomens yrkesval inför krisen. Sunt förnuft 1939, nr 8.

Tillträde till universitet. Folkskollärarnas tidning 1939, nr 41.

Yrkesorienteringens organisation i några föregångsländer. Sv. lärartidning 1939, nr 40.

Amerikas förenta stater.

HOPKINS, W. S. The Pacific coast school for workers. Labor information bulletin 1939, nr 8.

KARCH, R. R. Yrkesutbildningen i Amerika. Grafisk faktors-tidning 1939, nr 10.

Nykterhetsfrågan.

G[AH]N, H. Fylleriförseelserna i Sverige och grannländerna de senaste åren. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 10.

[SJÖVALL, E.] Alkoholen och trafikolyckorna. [Ref. av föredrag.] Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 7.

Vinpropagandan i Frankrike. Pressmeddelanden från nykterhetssällskapens upplysningsbyrå 1939, nr 30.

Sverige.

AXELMAN, A. När en alkoholskatt höjes. Pressmeddelanden från nykterhetssällskapens upplysningsbyrå 1939, nr 31.

ENANDER, M. Ett kulturjubileum. Godtemplarorden i Sverige 60 år. Folklig kultur 1939, nr 8.

F[URUSKOG], J. Den gamla och den nya skolan i svensk nykterhetspolitik. Reformatorn 1939, nr 42.

G[AH]N, H. Kontrollstyrelsens straffregister rörande fylleri och vissa andra brott. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 10.

Kritiken mot den fria försändningens organisation. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 10.

Ransonering har misslyckats, säga läkare. Reformatorn 1939, nr 42.

Statsunderstöden till nykterhetsnämnderna under år 1939. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 7.

Den svenska nykterhetsrörelsen för 30 år sedan. Pressmeddelanden från nykterhetssällskapens upplysningsbyrå 1939, nr 30.

Danmark.

Den danska alkoholbeskattningen höjd. Pressmeddelanden från nykterhetssällskapens upplysningsbyrå 1939, nr 33.

Finland.

HAG, F. Alkoholistvården i Finland. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 7.

Socialförsäkring.

Sverige.

BRUNDIN, G. 1938—39 års sjuklighetsundersökning för centralsjukkassorna. Sv. sjukkassetidning 1939, nr 10.

ERIKSSON, K. Swedish insurance co-operation and the interest crisis. Review of international co-operation 1939, nr 9.

HUSS, E. Arbetarpensioneringens finansiering. Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1939, nr 4.

MEURK, B. E. Privatanställdas pensionering. Nordisk familjeboks månadskrönika 1939, nr 9.

Frisörarbetarna och socialförsäkringen. Frisören 1939, nr 9.

Försäkring mot barnförlamning har inrättats. Sv. vanföretidskrift 1939, nr 10.

Landskommunerna och olycksfallsförsäkringslagens par. 11 i dess nya avfattning. Landskommunernas tidskrift 1939, nr 10.

När kan tilläggspension och barnbidrag utgå till frisörarbetare? Frisören 1939, nr 9.

Olika sätt att ordna pensionsfrågan för tjänstemän vid privatföretag. Industritjänstemannen 1939, nr 10.

En statlig understödsform, som effektiviserats. [Sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade.] Sv. sjukkasse-tidning 1939, nr 10.

Finland.

MÄNTYLÄ, J. E. Understödskasseverksamheten i Finland. Social tidskrift 1939, nr 9.

Schweiz.

Special subsidy for sickness funds in Switzerland. Industrial and labour information 16 okt. 1939.

Ut- och invandring.

HENNINGER, W. Die Methoden der Fremdenverkehrsstatistik. Allg. statistisches Archiv B. 29, s. 1.

Exchange of workers between the Northern European countries. Industrial and labour information 9 okt. 1939.

Sverige.

DROUGGE, E. Flyktingfrågan. Mellanfolkligt samarbete 1939, nr 7.

GRANATH, A. Flyktingfrågan. Mellanfolkligt samarbete 1939, nr 7.

Frankrike.

Le statut des étrangers. Bulletin du ministère du travail 2 kv. 1939.

Norge.

SEMMINGSEN, INGRID G. Norsk utvandring til Amerika i det 19:de århundre. Nordisk tidskrift 1939, nr 6.

Tyskland.

SKADEGAARD, P. Det tyske Udvandringsvæsen i de senere Aar. Socialt Tidsskrift 1939, nr 9.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

(Delvis med särskilda anmälningar.)

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. Geneva 1939.
Ser. G. (Housing and welfare.)
5. Facilities for the use of workers' leisure during holidays.

Internationella arbetsbyråns styrelse uppsatte i maj 1937 på dagordningen för »kommittén för arbetarnas fritid» frågan om åtgärder till underlättande för arbetarna att utnyttja sin semester. Till kommitténs sammanträde i oktober 1938 utarbetade arbetsbyrån därefter en rapport om förekomsten i skilda länder av semesterbestämmelser och om åtgärder och organ, som syfta till att möjliggöra ett effektivt utnyttjande av folksemestern m. m. Det är denna rapport, reviderad med hänsyn till senare förändringar, som återgives i föreliggande publikation tillsammans med den av kommittén vid sammanträdet antagna resolutionen och ett referat av en diskussion inom arbetsbyråns styrelse över nämnda resolution.

STORBRITANNIEN. National council of social service.
Public social services. A handbook of information on services for the individual citizen provided by the state. 8th ed., rev. and enl. Lond. 1939.

Härmed föreligger den åttonde reviderade upplagan av en handbok, som

utgives av det halvofficiella »nationalrådet för socialt arbete». Korta, överskådligt uppställda redogörelser lämnas för de offentliga organen på det sociala området och om de bestämmelser, som gälla, för att dessa organ skola träda i funktion. Hälsovård, sjukförsäkring, ålderspensionering, fattigvård, undervisning och barnavård, arbets- och anställningsförhållanden, domstolsväsen, åtgärder för veteraner från världskriget 1914—1918 samt semester och camping äro namnen på de viktigaste kapitlen. I en inledning diskuteras samarbetet mellan de socialt verksamma frivilliga krafterna och de offentliga institutionerna. Här påpekas bl. a., hurusom den vitt utgrenade, lagfästa socialvård, som beskrives i boken — den »socialiserade» socialvården — är typisk för en ny ordning, som växt upp under de senaste fyrtio åren, stundom i konkurrens med, men vanligtvis som komplement till de frivilliga krafter, som tidigare dominerade på området.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics.
Bulletin. Wash. 1939.
662. Productivity of labor in the cotton-garment industry.
— Housing authority.
Annual report. 1937/38. Wash. 1939. (Department of the interior.)

BEITRÄGE zur Ernährungsstatistik. 1. *Tornau, U.* Verbrauchsstatistik und Ernährung. — *Kreck, J.* Die Verbrauchseinheiten-Methode. Lpz. 1938. (Beihefte zur Zeitschrift »Die Ernährung». 4.)

BORGSTEDT, A., [utg.] Den statsanställdes lön och placering enligt författningar gällande fr. o. m. 1 juli 1939. Sthlm 1939.

CROGAUGH, M. Det ekonomiska tänkandet från pyramiderna till »nya given». Övers. [fr. eng.] av L. Björck. Sthlm 1939. (Ekonomi och samhälle.)

DANMARK. Industrifagene.
Beretning. 1938/39. Khvn 1939.
— Det statistiske Departement.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1939.
Bd 107: H. 5. Offentlig Forsorg og social Forsikring i Regnskabsaaret 1936/37.

EISEN, A., & LÖFMARK, E., [utg.] Lagen om försäkring för olycksfall i arbete jämte därmed sammanhängande författningar med kommentar och sakreg. 4 uppl. Sthlm 1939.

ENEQUIST, GERD. Lulebygdens livsmedelsförsörjning. Upps. 1939. (Geographica. Skrifter från Upsala universitets geografiska institution. 7.)

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1939.
6. Befolkningsstatistik.
90. Dödsorsaker åren 1936—37.

HÄLSINGBORGS STADS ÅRSBOK. Utg. av Hälsingborgs stads drätselkammare. Årg. 1 (1937). Hälsingborg 1939.

KIELER VORTRÄGE gehalten im Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel. Jena 1939.
59. *Frangeš, O. v.* Die Bevölkerungsdichte als Triebkraft der Wirtschaftspolitik der südosteuropäischen Bauernstaaten.
60. *Gadolin, C. A. J. v.* Die Volkswirtschaft Finnlands und ihre weltwirtschaftlichen Verflechtungen in der Nachkriegszeit.

KOMMUNALA HANDBÖCKER. Sthlm 1939.
2. Författningssamling.
Kommunal författningssamling för Stockholm. Ny följd. 30 (1938). Utg. av Stockholms stadskansli.

LANTBRUKSSTYRELSEN, K.
Berättelse för år 1938. Sthlm 1939.

MALMÖ STADS ÅRSBOK. Utg. av Malmö stads årsboksnämnd. Årg. 26 (1938). Malmö 1939.

MONTGOMERY, G. A. The rise of modern industry in Sweden. Lond. (tr. i Sthlm) 1939. (Stockholm economic studies. 8.)

NATIONERNAS FÖRBUND. Economic intelligence service.
Urban and rural housing. Geneva 1939. (Publ. 1939: 2. A. 2.)

NORDISKA SOCIALPOLITISKA KONFERENSER.
Beretning vedrörende den nordiske socialpolitiske Konference i Köbenhavn i Dagene 24.—26. april 1939. [Khvn 1939. Stencil.]

NORDISKA STATISTISKA MÖTEN.
Det 17:de nordiske statistiske möte i Oslo 26.—27. juni 1939. Utg. av Det statistiske sentralbyrå. Oslo 1939.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1939.
172. Norges fiskerier 1937.
173. Norges handel 1938.
— Norges handelsstands forbund.
Norges handelsstands forbund gjennem 50 år, 1889 2 okt. 1939. Oslo 1939.
— Det statistiske sentralbyrå.
Statistisk årbok for Norge. Årg. 58 (1939). Oslo 1939.

[RIKSRÄKENSKAPSVERKET.]
Budgetredovisning för budgetåret 1938/39. Sthlm 1939.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939. Sthlm 1939.
27. Betänkande med utredning och förslag angående rätt för folkskollärare m. fl. att inskrivas vid universitet och högskolor samt där avlägga examina. Avg. [d. 6 okt. 1939]. (E.)
28. Betänkande rörande ett ändamålsenligt utnyttjande av kronans fiskevatten. Avg. [d. 1 sept. 1939] av Fiskevattensutredningen. (Jo.)

STATISTISK ÅRSBOK för Norrköpings stad. Årg. 4 (1939). Utg. av Norrköpings stads drätselkammare. Norrköping 1939.

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1939.

1. Årsbok.
Statistisk årsbok för Stockholms stad. 70 (1939). Utarb. av Stockholms stads statistiska kontor.

3. Hälso- och sjukvård. 1.
Stockholms stads hälsovård. 61 (1938). Berättelse utarb. av Stockholms stads hälsovårdsnämnd och Stockholms stads statistiska kontor.

10. Specialundersökningar.
19. Undersökningar angående yrkesorientering m. m.

14. Val.
Allmänna val i Stockholm. 19 (1938). Redogörelse utarb. av Stockholms stads statistiska kontor.

STORBRITANNIEN. Royal economic society. Memorandum. Lond. 1939.
80. London and Cambridge economic service's report on current economic conditions, Sept., 1939.

— Ministry of health.
Annual report. 20 (1938/39). Lond. 1939.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN.
Skrifter. Sthlm 1939.
68. Berättelse angående det ekonomiska läget av Svenska bankföreningens styrelse avg. till ordinarie bankmötet d. 27 okt. 1939.

SVENSKA LANDSTINGSFÖRBUNDET.
Styrelsens och revisorernas berättelser till förbundets 6:e ordinarie möte i Stockholm d. 10 och 11 nov. 1939. Sthlm 1939.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1939.
Allmänna väg- och vattenbyggnader år 1938. Av K. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Folkmängden och dess förändringar.
Befolkningsrörelsen. Översikt för åren 1921—1930. Av Statistiska centralbyrån.
Särskilda folkräkningen 1935/36. Av Statistiska centralbyrån. 6. Partiella folkräkningen i mars 1936: Barnantal och döda barn i äktenskapen.
Järnvägar.
Allmän järnvägsstatistik år 1938. Av K. järnvägsstyrelsen.
Socialstatistik.
Olycksfall i arbete år 1936. Av Riksförsäkringsanstalten.
— åren 1929—1933. Reviderat femårssammandrag. Av Riksförsäkringsanstalten.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 21 oktober—20 november 1939 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
742.	K. förordn. ang. särskild omsättningsskatt å vin	21 okt.
755.	K. kung. om höjning av vissa ersättningar enligt förordn. den 11 juni 1918 (nr 375) ang. en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall	27 »
779.	K. förordn. om ändrad lydelse av 2 § förordn. den 8 juni 1923 (nr 155) ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker	31 »
782.	Lag om inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods från vissa värnpliktiga m. m.	31 »
797.	K. kung. med föreskrifter om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå	10 nov.
803.	K. instruktion för statens gengasnämnd	10 »
805.	K. instruktion för statens handelskommission	10 »
807.	K. instruktion för statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström	17 »
810.	K. förordn. med särskilda bestämmelser ang. indrivning av utskylder hos vissa skattskyldiga	17 »
813.	K. förordn. om handläggning vid krig eller krigsfara av vissa ärenden rörande den allmänna hälso- och sjukvården	17 »

INNEHÅLL

Indexreglerade löner på arbetsmarknaden 857
Staten och de allmänna samlingslokalerna 859
Förslag till steriliseringslag 862
Arbets- och produktionsförhållanden inom Förenta staternas jordbruk 1909—1938 866
Kooperationens utbredning i olika länder 869

Befolkningspolitiska åtgärder i Frankrike 872
Kvinnornas särställning i arbetslagstiftningen 875
Statliga kristidsåtgärder 876

Kortare meddelanden 877
Arbetstiden i Förenta staterna 877
Nya direktiv för arbetslöshetens bekämpande i Förenta staterna 877
Arbetstiden i Norges jordbruk 879

Bestämmelser om understöd till mobiliserades familjer i utlandet 880

Periodiska översikter

Arbetsmarknaden under november 1939 883
1. Läget på arbetsmarknaden enligt arbetsförmedlingarnas uppgifter 883
2. Sveriges offentliga arbetsförmedling under november 1939 886
3. Sysselsättningen inom industri och handel m. m. under november 1939 enligt uppgifter från arbetsgivare 888
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 oktober 1939 . . . 892
Statens arbetslöshetskommission oktober och november 1939 893
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet 894
Olycksfall i arbete år 1936 895
Livsmedelspriser under november 1939 898

Litteraturöversikt 900
Författningar rörande sociala frågor . 907

Sakregister till årgången 1939 . . . 908

INDEX

Ajustement des salaires d'après les indices.
L'État et les locaux publics de réunion.

Projet de loi sur la stérilisation.
Les conditions du travail et la production dans l'agriculture aux États-Unis de 1909 à 1938.
L'extension de la coopération dans différents pays.
Mesures prises en faveur de la natalité en France.
La situation particulière des femmes dans la législation du travail.
Mesures gouvernementales pour le temps de crise.
Courtes notices.
La durée du travail aux États-Unis.
Nouvelles directives dans la lutte contre le chômage aux États-Unis.
La durée du travail dans l'agriculture en Norvège.
Dispositions à l'étranger concernant les secours aux familles des mobilisés.

Aperçus périodiques

Marché du travail pendant novembre 1939.
1. Le marché du travail d'après les renseignements des bureaux de placement.
2. Activité des bureaux de placement publics en novembre 1939.
3. L'emploi dans l'industrie, le commerce, etc. en nov. 1939 d'après les données des patrons.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 octobre 1939.
La Commission du chômage en octobre et novembre 1939.
Marché du travail et chômage à l'étranger.
Les accidents du travail en 1936.
Prix des denrées alimentaires en novembre 1939.
Bibliographie.
Lois concernant les questions sociales.

Table des matières pour l'année 1939.

Articles principaux du Bulletin.

Ajustement des salaires d'après les indices. L'Union Patronale et la Confédération générale du Travail suédoise (»Landsorganisationen») ont convenu, par un accord en date du 16 décembre 1939, de travailler à l'adoption de certaines règles touchant des suppléments mobiles aux salaires fixés par les contrats collectifs, au sujet desquels des négociations se poursuivent ou vont être entreprises. Ces suppléments seront calculés sur la base de l'indice du coût de la vie de juillet 1914 = 100. Chaque fois que cet indice dépassera de 6 unités l'indice du Ier janv. 1940 (le nombre-indice du Ier oct. 1939 était 171), les salaires seront relevés d'environ 2.5 % du salaire de base convenu dans le contrat. Ce système est à peu près analogue à celui déjà pratiqué en ce qui concerne les fonctionnaires de l'Etat. P. 857.

Locaux de réunion. La commission d'étude sur les locaux publics de réunion a remis son rapport; celui-ci propose que lorsqu'une commune désire, sous sa propre régie, édifier ou acheter un local de réunion, une subvention de l'Etat lui sera octroyée se montant à 25 % du coût de la construction ou de l'achat, valeur du terrain non comprise, et que lorsqu'une société désire se procurer un local, l'Etat lui accordera la moitié de la somme nécessaire. Dans les deux cas, une des conditions imposées est que le local soit disponible pour toutes les sociétés de la localité. Si l'appui financier proposé ne peut, en raison des circonstances actuelles, être fourni, l'avis des experts est que le projet de loi soit cependant adopté, les constructions projetées pouvant, dans l'avenir, se montrer utiles comme »travaux de réserve» pour les chômeurs. Le rapport a ajouté à son exposé une statistique sur le nombre des sociétés et de leurs membres, sur les locaux disponibles, etc. P. 859.

Un projet de loi sur la stérilisation a été élaboré dans le département ministériel de la Justice sur la base d'un rapport de la commission chargée d'étudier la question de la stérilisation volontaire. D'après ce projet, peut faire l'objet de stérilisation, d'une part, tout individu que l'on a des raisons de supposer devoir transmettre à ses descendants l'aliénation mentale ou certaines autres tares; d'autre part, celui qui par suite de troubles mentaux est devenu incapable d'avoir charge d'enfants. Le consentement de l'intéressé à cette mesure n'est pas nécessaire si, du fait de son état, il est incapable, de manière permanente, de fournir un consentement valable. L'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale estime inopportun de faire entrer en jeu la question de la capacité juridique de celui qui doit éventuellement être stérilisé. Elle recommande, en outre, la stérilisation sur indication dite mixte et pour les individus dont la conduite a un caractère nettement asocial. P. 862.

Le marché du travail en octobre et novembre 1939. Le nombre de demandes d'emploi pour 100 places disponibles dans les offices de placement publics était en novembre de 193 (154 en octobre). Le nombre de chômeurs affiliés à des syndicats représentait à la fin d'octobre 7.9 % du nombre total des membres (6.3 en septembre). Le nombre de demandes de secours rapportées à la Commission officielle du chômage était à la fin de novembre 13 495 (9 846 en octobre). Le nombre des ouvriers dans l'industrie, le bâtiment, le commerce, etc. était tombé de la fin d'octobre à la fin de novembre de 0.9 %. Dans l'industrie proprement dite l'occupation a été pratiquement inchangée. P. 883.

Häftets huvudinnehåll.

December 1939.

Indexreglerade löner. Svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen ha genom avtal den 16 december 1939 överenskommit att verka för införande av vissa regler om rörliga lönetillägg i kollektivavtal, om vilka förhandlingar pågå eller komma att inledas. Till grund för beräkningen av lönetillägget lägges socialstyrelsens levnadskostnadsindex med juli 1914 = 100. För varje 6-tal av enheter, som index stiger utöver indextalet den 1 jan. 1940 (indextalet per 1 okt. 1939 var 171), höjas lönerna med c:a 2·5 % av vissa genomsnittliga grundlöner. Systemet överensstämmer i princip med det som redan tillämpas för statstjänstemännens vidkommande. Sid. 857.

Samlingslokaler. 1937 års utredning angående allmänna samlingslokaler har avgivit betänkande och föreslår, att då kommun i egen regi vill uppföra eller inköpa samlingslokal, statsbidrag skall utgå med 25 % av anskaffningskostnaderna (tomtvärdet ej inräknat), och att då förening vill anskaffa lokal, staten försträcker medel till halva kostnaden. I bägge fallen förutsättes bl. a., att lokalen skall vara tillgänglig för alla ortens föreningar. Om det föreslagna ekonomiska stödet med hänsyn till tidsläget icke nu anses genomförbart, bör enligt de sakkunniga själva författningsförslaget ändock antagas, då de ifrågasatta byggnadsföretagen i framtiden kunna visa sig lämpliga som beredskapsarbeten. I den utredande delen av betänkandet framlägges statistik över antalet föreningar, föreningsmedlemmar, tillgängliga lokaler, dessas taxeringsvärden m. m. Sid. 859.

Förslag till steriliseringslag har uppgjorts inom justitiedepartementet på grundval av befolkningskommissionens betänkande rörande frivillig sterilisering. Enligt förslaget må sterilisering äga rum dels av den som med skäl kan antagas komma att på avkomlingar överföra sinnessjukdom m. m. och dels av den som på grund av rubbning av självverksamheten är för framtiden olämplig att handha vårdnad om barn. Samtycke till åtgärden fordras icke, om vederbörande på grund av sitt självstillstånd är varaktigt ur stånd att lämna giltigt samtycke. Socialstyrelsens yttrande över förslaget refereras. Enligt styrelsens uppfattning är det olämpligt att skjuta i förgrunden frågan om rättskapaciteten hos den, som eventuellt skall steriliseras. Vidare borde sterilisering få förekomma på s. k. blandad indikation och på grund av undermålighet, som framträder genom utpräglat asocial livsföring. Sid. 862.

Arbets- och produktionsförhållandena inom Förenta staternas jordbruk under perioden 1909—1938 ha varit föremål för tre artiklar i Monthly Labor Review, som här refereras. Det påvisas, att antalet i jordbruket sysselsatta personer under nämnda tid minskades med 12 %, medan landets hela befolkning ökades med 44 %. Samtidigt ökades avkastningen per arbetare med c:a 50 %. Medelförtjänsten för en anställd jordbruksarbetare var år 1938 c:a 300 dollars per år inklusive naturaförmåner, varvid sysselsättningen varat i genomsnitt 7 månader. Det visas vidare, att övervägande antalet jordbruk — eller nära 6 milj. av 6·8 milj. — drivas som familjeföretag utan anställda och att en stor del av bönderna stå på samma låga inkomstnivå som nyssnämnda anställda. Förskjutningar ha inträffat i exporthandeln, genom vilka jordbruksprodukternas volym och i ännu högre grad deras andel i exportens värde minskats under den behandlade perioden. Sid. 866.

Kooperationens utbredning i olika länder har belysts genom tabeller över antalet föreningar av skilda slag, antalet medlemmar samt omsättningens storlek, vilka sammanställts av internationella arbetsbyrån och publicerats i International Labour Review. Av intresse synes

den av byrån genomförda indelningen av föreningarna i kategorier vara. Sid. 869.

Befolkningspolitiska åtgärder i Frankrike. Redogörelse lämnas för innehållet i ett dekret av den 29 juli 1939, som stadgar långtgående åtgärder med syfte att ekonomiskt underlätta familjebildning och barnuppfostran. De nya åtgärderna, som anknutits till det tidigare införda familjelönssystemet m. m., innebära främst, att nämnda system utsträckes att omfatta alla yrkesutövare oavsett socialklass och förmögenhetsvillkor och att bidragen höjas till sina belopp. Vidare ökas storleken av de s. k. »husmodersbidragen», införas lån till ersättning och inköp av jordbruksredskap för lantbefolkningen, revideras arvslagstiftningen till förmån för hemmasönerna, skärpas straffen för fosterfördrivning, förbättras kontrollen över barnbördshusen, upprättas mödrahem, genomföras arvsskattelättnader för barnrika arvlåtare och arvtagare m. m. För att täcka kostnaderna ökas skatterna bl. a. för ogifta och barnlösa. Sid. 872.

Arbetsmarknaden under oktober—november 1939. Antalet ansökningar på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna var under november 193 (154 i oktober). Antalet arbetslösa inom fackförbunden utgjorde vid slutet av oktober 7·9 % av medlemsantalet (6·3 % i september). Antalet till statens arbetslöshetskommission rapporterade hjälpsökande uppgick vid slutet av november till 13 495 (9 846 i oktober). Antalet sysselsatta arbetare inom industri, byggnadsverksamhet, handel m. m. sjönk från slutet av oktober till slutet av november med 0·9 %. Inom egentlig industri var sysselsättningen praktiskt taget oförändrad. Sid. 883.

Socialstatistiska diagram.

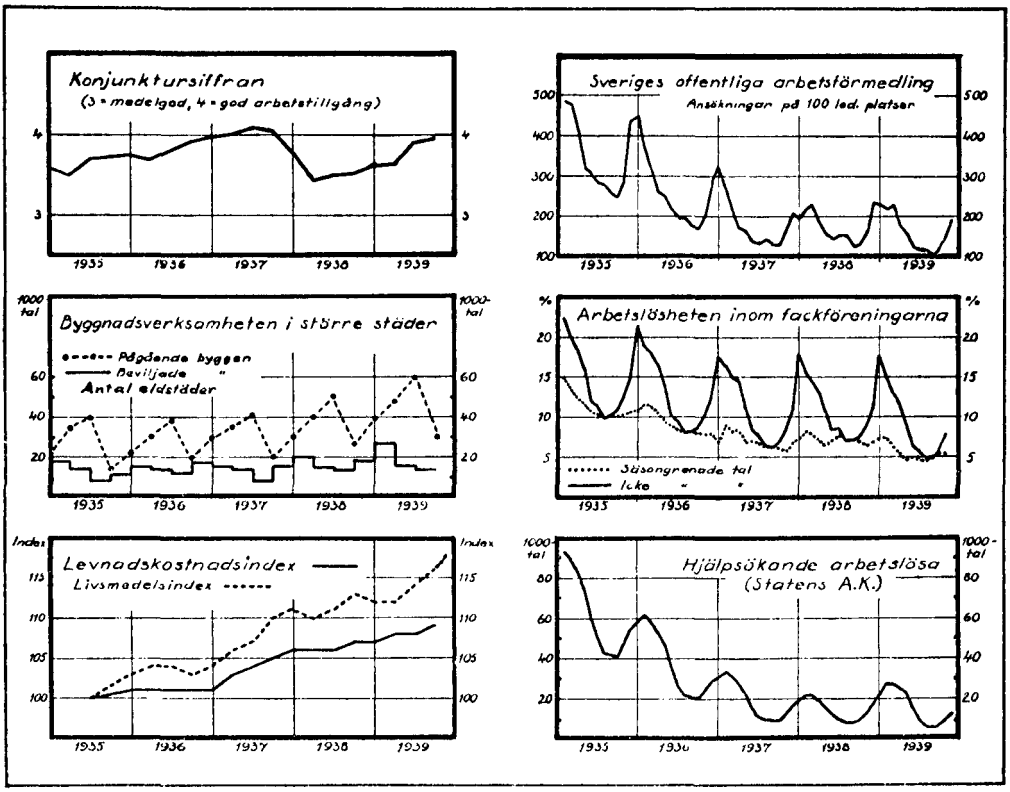

Indexreglerade löner på arbetsmarknaden.

Mellan svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i Sverige undertecknades den 16 december 1939 överenskommelse av följande lydelse.

»Med hänsyn till det rådande krisläget enas svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen att verka för att de avtal för delägare i svenska arbetsgivareföreningen, varom förhandlingar inletts eller förestå, och vilka äro avsedda att ersätta avtal, utlöpande under tiden 1 januari—1 februari 1940, tillföras följande bestämmelser:

1) Avtalen skola upprättas att gälla minst 1 år.

2) Därest socialstyrelsens allmänna levnadskostnadsindex — med år 1914 såsom basår — per den 1 april 1940 med minst 6 enheter överstiger index per den 1 januari 1940, skall lönereglering ske fr. o. m. den avlöningsperiod, som löper den 1 maj 1940. Sådan reglering företages därefter på enahanda sätt fr. o. m. ingången av kalenderkvartals andra månad, om indextalet per kvartalets början med minst 6 enheter överstiger index vid antingen den tidpunkt, då lönereglering senast ägt rum, eller — därest sådan icke ifrågakommit — den 1 januari 1940.

Därest indextalet faller, skall lönereglering ske med tillämpning av ovan angivna grunder, dock att i intet fall avdrag får göras å den enligt kollektivavtalet utgående lönen.

3) Det rörliga tillägg, som jämlikt punkt 2) inträder, skall beräknas med ledning av ett procenttal, motsvarande 0·42 % för varje enhet, varmed index stigit eller fallit. Det vid regleringstillfället tillämpliga procenttalet räknas, där ett kollektivavtal omfattar ett företag, på den vid företaget under år 1938 i ordinarie arbetstid uppnådda genomsnittliga kontanta timförtjänsten för vuxna manliga arbetare och för vuxna kvinnliga arbetare var för sig. Det sålunda erhållna örestalet utgår per arbetad timme lika för alla vuxna manliga resp. vuxna kvinnliga arbetare.

Där fråga är om distrikts- eller riksavtal med ortsgruppering eller om ortsavtal, bör det vara kollektivavtalsparterna angeläget att överenskomma att vid genomsnittsförtjänstens beräknande och det rörliga tilläggets bestämmande behandla samtliga av avtalet berörda företag i samma ortsgrupp eller å samma ort såsom ett företag. Det står även parterna i distrikts- eller riksavtal fritt att överenskomma att i ifrågavarande avseende behandla samtliga företag inom avtalsområdet såsom ett företag. Kan överenskommelse enligt detta stycke icke vinnas, beräknas genomsnittsförtjänsten för varje företag inom avtalsområdet för sig.

Beröres ett företag av mer än ett kollektivavtal, beräknas genomsnittsförtjänsten för varje avtalsområde för sig, vare sig fråga är om företag enligt stycke 1 eller stycke 2.

4) Tillägget utgör för arbetare under 16 år 30 %, för arbetare, som fyllt 16 men ej 18 år, 45 % och för sådana arbetare, som fyllt 18 år och enligt kollektivavtalet icke avlönas såsom vuxna arbetare, 65 % av tillägget för vuxna arbetare av samma kön.

5) Det med tillämpning av reglerna i punkterna 3) och 4) beräknade örestalet redovisas per avlöningsperiod såsom ett särskilt rörligt tillägg vid sidan av den enligt avtalet eljest för perioden utgående lönen.

6) Därest någon industri vid tidpunkt, då ovanstående bestämmelser om löneregIering skola träda i tillämpning, på grund av konjunktursvårigheter önskar erhålla befrielse därifrån eller jämkning däri, må detta ske efter överenskommelse med motparten. Kan överenskommelse icke träffas, äro parterna bundna av bestämmelserna.

Protokollsanteckningar: 1) I anledning av en hemställan från arbetarsidan, att vid dessa förhandlingar skulle upptagas till prövning jämväl frågan om rörligt tillägg å gällande avtal, uttalades från arbetsgivarsidan, att denna fråga icke kunde bedömas generellt, utan finge från fall till fall prövas, huruvida och i vad mån tillägg å gällande avtal kunde ifrågakomma.

2) Det konstaterades vidare, att parterna voro ense om att så långt möjligt tillämpa överenskommelsen även å uppgörelser om andra avtal under 1940 än dem, som omfattades av överenskommelsen.»

Överenskommelsen syftar, som av ovanstående framgår, till att införa en löneberäkning på grundval av socialstyrelsens levnadskostnadsindex av liknande slag som den indexreglering, vilken sedan den 1 juli 1939 tillämpas för svenska statstjänstemän. Vid varje stegring av de kvartalsvis beräknade levnadskostnaderna med minst 6 enheter skola lönerna inom de fack, för vilka avtal träffas i enlighet med överenskommelsen, automatiskt anpassas uppåt. Levnadskostnadsindex med juli 1914 som bas uppvisade vid senaste beräkningstillfället (den 1 oktober 1939) indextalet 171, och en ökning med 6 enheter i förhållande till nämnda tal komme alltså att innebära en ändring med c:a 3·5 %. En ökning med 3·5 % åtföljes i enlighet med överenskommelsen av en lönehöjning med c:a 2·5 % (6 × 0·42 %) eller i runt tal $^3/_4$ av levnadskostnadsökningen.

Skulle levnadskostnaderna, efter att ha stigit med minst 6 enheter, åter sjunka, stadgar avtalet, att även lönetillägget skall nedgå efter motsvarande regler, som gällde för dess tillkomst. Dock får ej avdrag göras på den enligt kollektivavtalet utgående lönen.

Staten och de allmänna samlingslokalerna.

Sedan närmare 30 år har frågan varit aktuell, huruvida beredandet av neutrala, värdigt hållna samlingslokaler vore något, som statsmakterna borde medverka till. Den ena motionen har följt den andra. I många år avslogos de av första kammaren, men 1920 åstadkoms dock en riksdagsskrivelse i frågan. Först år 1925 gick den på remiss till socialstyrelsen, som dock avstyrkte statsåtgärder med den motiveringen, att dels borde de nutida folkliga organisationerna själva äga resurser att bygga de erforderliga lokalerna, dels hade nu anspråken på statsbidrag nått en sådan höjd, att de borde ingiva betänkligheter.

Det dröjde sedan 10 år, innan frågan motionsvis återkom i riksdagen. År 1937 enade sig kamrarna om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning om under vilka villkor lån eller subvention skulle kunna beviljas såväl till uppförande av nya samlingslokaler som ock till förbättring av redan befintliga sådana. Samma år erhöll dåvarande socialminister Möller Kungl. Maj:ts tillstånd att tillkalla särskilda sakkunniga för frågan. Dessa blevo hovrättsrådet E. Eckerberg, redaktören Elon Andersson i Bollnäs, riksdagsmannen Gustaf Andersson i Södergård, sekreteraren F. Thunborg, aktuarien A. Wallentheim samt kyrkoherden H. Hallén, vilken utsågs till ordförande. De sakkunniga ha nyligen framlagt betänkande med utredning och förslag rörande tillgodoseendet av behovet av allmänna samlingslokaler (Statens off. utr. 1939:30).

De sakkunniga började med att företaga en riksinventering av lokalbeståndet i rikets alla kommuner samt även — så långt det lät sig göra — en sammanställning rörande det svenska föreningslivet. Man samlade uppgifter om fackliga, politiska, religiösa och kulturella organisationer samt vidare uppgifter om nykterhetsrörelsen, idrottsrörelsen, kooperationen, skytterörelsen, röda korset, sjukkassorna, hembygdsrörelsen etc. ävensom om alla större kår- och yrkessammanslutningar. Ehuru siffrorna måste vara ganska approximativa, anser man sig kunna antaga, att antalet »föreningsmedlemmar» i landet avsevärt överstiger 6 milj. — som bekant äro stora medborgargrupper ofta medlemmar samtidigt i flera organisationer —, varför frågan om lämpliga samlingslokaler, såsom de sakkunniga säga, »praktiskt taget berör hela nationen».

För att få reda på lokalbeståndet inskaffade kommittén från alla landets kommuner uppgift på alla slags samlingslokaler: folkets hus, ordenshus, missionshus, kyrkliga församlingshus, konsertsalar, idrottshallar, sockenstugor o. dyl. I landet lära finnas omkring 5 500 missionshus, som dock i regel ej äro öppna för det profana föreningslivet. Till dettas förfogande finnas omkring 6 500 lokaler, varmed dock ej alltid menas lika många byggnader, enär t. ex. en sal i ett skolhus eller sockenstuga, som upplåtes för föreningsverksamhet, räknats in under lokalbegreppet. Städernas samlingslokaler äro c:a 1 000

och rymma omkring 3 400 rum eller salar. För landsbygden äro motsvarande siffror 5 500 lokaler och 13 400 rum eller salar. Lokalerna rymma omkring 1·2 milj. personer, därav 900 000 på landsbygden och resten i städerna. Uppgift om taxeringsvärdet föreligger för 70 % av samtliga lokaler och uppgick för dessa till sammanlagt 135 milj. kr.

Av uppgifterna framgår i övrigt, att i landet finnas ungefär 1 500 sockenstugor eller kommunallokaler samt över 600 kyrkliga församlingshem, vilka senare dock i regel ej stå till det allmänna föreningslivets förfogande. I 422 av rikets c:a 2 700 kommuner saknas samlingslokaler fullständigt. Denna siffra är dock ej ensam tillräckligt klarläggande, ty dels återfinnes här en stor del av våra småkommuner, dels betyder det ej, att det finns något så när tillräckliga lokaler i de andra 2 300 kommunerna. Det är tvärtom så, att i flertalet av landets kommuner äro de samlingslokaler, som finnas, otillräckliga både i storlek och antal samt på de flesta håll i behov av reparation eller ombyggnad. På därom gjord förfrågan ha också ungefär hälften av landets kommunalnämnder och drätselkammare förklarat det vara synnerligen önskvärt, att staten i någon form medverkade till lösning av denna »idéernas bostadsfråga».

Även de sakkunniga kommo till denna uppfattning, icke minst sedan man tagit del av ungefär 8 000 föreningars uppgifter om sina lokalförhållanden. Det har ofta klagats över att många föreningar med skuldsättning för sina lokaler nödgas bedriva en omfattande nöjesverksamhet för att upphjälpa sin ekonomi. Omkring två tredjedelar av de organisationer, som behandlat denna fråga i sina rapporter, ha erkänt detta förhållande. Ävenså var klagan allmän över att framför allt det frivilliga folkbildningsarbetet kände sig i hög grad hämmat genom bristen på tjänliga lokaler. På vissa håll stängdes t. o. m. skollokalerna för denna verksamhet. I en kommun förekom, att en studiecirkel vid sitt kvällsarbete endast tilläts disponera ett avklädningsrum i ett av skolhusen. I övrigt är den av kommittén uppvisade exempelsamlingen synnerligen belysande, liksom i än högre grad de statistiska tablåerna, vilka torde vara de första i sitt slag och ge en god bild av »Förenings-Sveriges» arbetsformer och önskemål.

I det förslag, som de sakkunniga avlämnade, föreslås olika former av hjälp från det allmännas sida. Direkt statsbidrag skall enligt förslaget utgå med i regel 25 % på byggnadskostnaden, då en kommun själv vill skaffa sina medlemmar samlingslokaler. Summan skall dock kunna maximeras. Ett huvudvillkor är, att lokalerna styrkas vara behövliga och att genom ett av länsstyrelsen granskat och stadfäst reglemente garantier givas för att lokalerna på ett opartiskt sätt ställas till disposition för bygdens föreningsliv. Bidraget skall även kunna utgå, om kommunen vill inköpa en redan i bruk tagen samlingslokal.

Om däremot en förening eller stiftelse vill bygga en samlingslokal, avsedd för bygdens föreningar, skulle den ej erhålla statsbidrag, men väl lån med 50 % på byggnadskostnaderna. Därvid är att märka, att lånet kan beviljas även för ombyggnad eller inköp av äldre byggnad ävensom till hjälp för

att ekonomiskt sanera ett äldre byggnadsföretag, som icke kan i tillfredsställande ordning hålla sina lokaler tillgängliga för ortens föreningsliv.

Lånet, för vilket staten skall erhålla säkerhet genom inteckning i fastigheten, skall utgöra till hälften en räntefri stående del och till andra hälften en amorteringsdel. I fråga om nybyggnad föreslås, att amorteringsdelen skall vara betald inom högst 25 år. När så skett, skall den stående delen av lånet kunna helt eller delvis efterskänkas.

När en organisation vill ansöka om lån, skall framställningen ställas till statens byggnadslånebyrå men ingivas till länsstyrelsen, som har att granska handlingarna och infordra de kommunala myndigheternas yttrande, huruvida byggnadsföretaget är behövligt för föreningslivet i orten samt om kommunen är villig att för kontrollens skull utse en ledamot i byggnadsföretagets styrelse eller revisor att granska förvaltningen. Sedan länsstyrelsen avgivit sitt yttrande, överlämnas handlingarna till byggnadslånebyrån, som har att ensam avgöra alla ansökningar såväl angående statsbidrag som lån. Över byggnadslånebyråns beslut får klagan ej föras.

Självfallet är det av största vikt, att det allmännas kontroll utövas så rationellt som möjligt, särskilt när det gäller lån till organisationer, så att icke åtgärderna kunna få sken av ekonomisk hjälp till vissa politiska, kulturella och andra sammanslutningar. Bland de kontrollbestämmelser, som föreslås, märkas följande. Lån, som beviljats till enskilda organisationer, kunna uppsägas till omedelbar betalning i följande fall:

1) om låntagaren fått lånet med hjälp av bedrägliga uppgifter;
2) om ej de fastställda annuiteterna ordentligt inbetalas;
3) om låntagaren försummar att erlägga brandförsäkringsavgifterna;
4) om byggnaden vanvårdas;
5) om de med statens pengar uppförda, ombyggda eller inköpta lokalerna icke på ett opartiskt sätt hållas tillgängliga för föreningslivet i orten.

För att statens byggnadslånebyrå skall kunna allsidigt pröva ett föreliggande behov av statshjälp till samlingslokaler, har sökanden att till byrån ingiva bl. a. följande handlingar:

1) beskrivning över tomten och uppgift å dess värde;
2) ritningar och arbetsbeskrivningar, då fråga är om nybyggnad eller ombyggnad, samt kostnadsberäkning;
3) uppgift om organisationens ekonomiska ställning, då fråga är om en ekonomisk sanering av ett byggnadsföretag;
4) utredning rörande ortens föreningsliv och dess behov av allmänna samlingslokaler;
5) uppgifter, huruvida och i vilken omfattning de i byggnaden inrymda samlingslokalerna äro avsedda att tillgodose även andra än föreningslivets behov.

Utredningen visar vidare, att i ett mycket stort antal fall stå samlingslokalerna på ofri grund. Detta gäller närmare 900 lokaler. Möjlighet att med nu gällande lagstiftning expropriera den erforderliga marken finnes knappast. De sakkunniga föreslå därför avsevärda lättnader i nu gällande expropriationslag. Bestämmelserna ha nämligen visat sig så restriktiva, att under lagens tillvaro

endast 4 ansökningar om expropriation ingivits, av vilka endast en beviljats. Kommittén föreslår nu flera uppmjukningar av lagen. Hittills har endast medgivits rätt att inlösa mark för att där uppföra samlingslokal. Nu vidgas rätten att gälla mark för dylik byggnad, alltså även om den redan är uppförd. Rätten att expropriera, som nu endast tillkommer kommun eller municipalsamhälle, föreslås att utvidgas till att gälla även bolag, registrerade föreningar och stiftelser. Även föreslås avskaffande av de nuvarande bestämmelserna, att expropriation kan äga rum endast när det gäller orter på landet, där marken äges av en enda eller ett fåtal jordägare.

De sakkunniga ha även förutsett, att i många fall kommuner eller organisationer vid uppförande av samlingslokaler kunna vilja kombinera dessa byggen med andra företag, t. ex. inrättande av enklare badstuanläggningar, simhallar, idrottshallar, gymnastiksalar, lokaler för manlig och kvinnlig slöjd, läsesalar, biblioteksrum o. dyl. De sakkunniga tillhandahålla en förteckning över de olika anslag, som därvid kunna tagas i anspråk och erinra om de rikt skiftande kombinationer, som härvid kunna komma i fråga.

Det kan ju synas, som om detta förslag om det allmännas medverkan till och kontroll över samlingslokaler nu skulle omöjliggöras av tidsläget. De sakkunniga framhålla emellertid, att om med kriget skulle följa allmän ekonomisk depression och arbetslöshet, byggandet av dessa samlingslokaler framstår som synnerligen lämpliga kommunala beredskapsarbeten och anse därför, att proposition i ärendet bör föreläggas 1940 års riksdag. Om denna ej anser sig kunna bevilja det föreslagna reservationsanslaget å 2 milj. kr., borde den likväl antaga själva författningsförslaget, så att ramen fastställes för den beredskap mot arbetslösheten, som läget kan påkalla.

Harald Hallén.

Förslag till steriliseringslag.

Genom lagen den 18 maj 1934 om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad självverksamhet blev frågan om sterilisering i viss utsträckning föremål för reglering. Denna lagstiftning berör icke frågan om frivillig sterilisering av rättskapabla personer på grund av andra än medicinska skäl, såsom eugeniska, sociala, kriminalpolitiska m. fl. I motsats till föredragande departementschefen fann riksdagen vid behandlingen av lagen, att sistnämnda spörsmål borde underkastas reglering och hemställde om utredning härom. Kungl. Maj:t uppdrog denna utredning åt befolkningskommissionen, som den 19 oktober 1936 avgav ett betänkande (Statens off. utr. 1936: 46) med bland annat utkast till lag om frivillig sterilisering och till ändring av 1934 års lag. Dessa förslag ha inom justitiedepartementet sam-

arbetats till ett utkast till lag om sterilisering. Det grundläggande stadgandet i detta utkast (1 §) är av följande lydelse:

»Kan någon med skäl antagas komma att på avkomlingar överföra sinnessjukdom, sinnesslöhet eller betydande sjukdom eller lyte av annat slag, eller prövas någon på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av självverksamheten för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdnaden om barn, må han steriliseras enligt denna lag, om han samtycker därtill.

Är någon, som enligt första stycket må steriliseras, på grund av sin rubbade självverksamhet varaktigt ur stånd att lämna giltigt samtycke till sådan åtgärd, må sterilisering enligt denna lag företagas å honom ändå att han ej samtyckt därtill.

Jämväl den, som lider av kroppslig sjukdom, fel eller svaghet av sådan beskaffenhet att sterilisering finnes påkallad med hänsyn till hans hälsa, må steriliseras enligt dena lag, dock ej utan eget samtycke därest han är i stånd att lämna giltigt sådant.»

Enligt utkastet skall medicinalstyrelsens tillstånd erfordras för varje fall av sterilisering på grund av andra än medicinska skäl. Vidare utgår utkastet från att sterilisering skall äga rum å lasarett eller därmed jämförlig anstalt.

På grund av remiss har socialstyrelsen den 25 september 1939 avgivit yttrande över utkastet.

Styrelsen framhåller häri bl. a., att utkastet uppdelar steriliseringsklientelet i tre grupper, nämligen 1) de fall, där vederbörande äger förmåga att lämna giltigt samtycke till steriliseringsåtgärd, 2) de fall, där vederbörande på grund av rubbad självverksamhet är varaktigt ur stånd att lämna dylikt samtycke samt 3) de fall, där vederbörande för tillfället är ur stånd att lämna dylikt samtycke men det icke är klart, om denna oförmåga är varaktig. I det första fallet måste samtycke föreligga för att sterilisering skall kunna komma till stånd, i det andra fallet erfordras icke samtycke, medan i det tredje fallet sterilisering enligt lagen icke kan företagas; givetvis är i de två sistnämnda fallen ett eventuellt samtycke av vederbörande en juridisk nullitet.

Det blir sålunda, påpekar styrelsen, alltjämt en huvudpunkt vid varje steriliseringsfall att verkställa en bedömning av vederbörandes rättskapacitet i det speciella avseende, varom här är fråga. Såsom befolkningskommissionen framhåller motsvaras de teoretiska gränser, som sålunda uppdragits, icke av verkligheten. Det kan därför vara mycket vanskligt att i det enskilda fallet avgöra, till vilken kategori detta bör hänföras; i själva verket måste mången gång bedömarens subjektiva inställning inverka på fallets placering. Det skydd mot missbruk av sterilisering, som man velat skapa genom denna uppdelning av steriliseringsklientelet, är därför bräckligt. Dessutom anmärker styrelsen, att om tillämpningen av steriliseringslagstiftningen ställer läkarna inför alltför subtila spörsmål om rättskapacitet är det allvarligt att befara, att de komma att känna sig mycket osäkra och därför till ogagn för denna lagstiftnings utförande i praktiken avstå från att taga initiativ till önskvärda steriliseringsåtgärder i sådana fall, där den rättsliga situationen synes dem oklar. Tillräckligt skydd mot missbruk av sterilisering anser styrelsen kunna vinnas genom ett stadgande av det innehållet, att sterilisering av den

som äger rättslig handlingsförmåga icke får företagas med mindre denne samtycker därtill, medan sterilisering av den som icke äger rättslig handlingsförmåga får företagas, även om ett giltigt samtycke av vederbörande icke kan presteras.

Därefter framhåller styrelsen, att den sociala indikationen för sterilisering enligt utkastet är inskränkt till de fall, då vederbörande prövas för framtiden uppenbart olämplig att handha vårdnaden om barn på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten. Däremot upptager utkastet icke den av befolkningskommissionen föreslagna s. k. blandade indikationen rörande rättskapabla, enligt vilken sterilisering finge med vederbörandes samtycke företagas å endera av man och kvinna, som bildat familj, om synnerliga skäl härtill av varaktig natur förelåge med hänsyn till familjens välfärd och förhållandena i övrigt. Det kan enligt styrelsens mening icke råda tvivel om att borttagandet av denna indikation avskär möjligheterna till sterilisering i många fall, då dylikt ingripande vore indicerat av sociala skäl. Till stöd för den föreslagna inskränkningen av lagstiftningens omfattning kan visserligen hänvisas till att det är tillrådligt att framgå med försiktighet i fråga om en lagstiftning av sådan natur som den förevarande. Om det emellertid förhåller sig så som föredragande departementschefen anförde vid behandlingen av nu gällande lag om sterilisering av rättskapabla, nämligen att sterilisering av rättskapabla är rättsenlig, förutom av medicinska skäl, »om den företages med samtycke av den som steriliseras samt för densamma föreligga bärande skäl av eugenisk, social, humanitär eller kriminalpolitisk natur», finner styrelsen, att lagfästande av utkastet skulle komma att medföra en avsevärd begränsning av nu till buds stående möjligheter till sterilisering med vederbörandes samtycke. Styrelsen har icke kunnat finna, att en sådan begränsning har påkallats av erfarenheten. Genom den nya lagstiftningen kommer, i motsats till vad nu gäller, varje fall av sterilisering på eugeniska och sociala indikationer att bli föremål för prövning av myndighet. Att inskränka området för den rättsenliga steriliseringen står icke rätt väl samman med åtgärden att samtidigt införa en dylik kompetent prövning av förutsättningarna för sådant ingripande. Socialstyrelsen finner sig sålunda böra tillstyrka införandet av en indikation för sterilisering av rättskapabla med huvudsakligen samma innehåll som »blandindikationen» i befolkningskommissionens förslag.

Styrelsen erinrar därefter om att den principiella grunden för sterilisering enligt den rena sociala indikationen är vederbörandes uppenbara olämplighet att för framtiden handha vårdnaden om barn. För att karakterisera arten av denna olämplighet har införts bestämningen, att densamma skall vara grundad på »sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten». För socialstyrelsen, som anser det vara i hög grad önskvärt, att den sociala indikationen för sterilisering skall bli tillämplig å svåra alkoholmissbrukare liksom även å oförbätterliga lösdrivare, svårt kriminella m. fl., framstår det såsom angeläget, att det kommer till stånd en utvidgning av denna indikation, så att den omfattar sådan undermålighet, som framträtt i utpräglat asocial livsföring.

Beträffande bestämmelsen i utkastet, att steriliseringsoperation allenast får utföras å lasarett eller därmed jämförlig allmän anstalt framhåller socialstyrelsen, att denna begränsning icke torde vara påkallad av tekniska skäl, enär ifrågavarande operativa ingrepp, åtminstone i vad avser män, icke kräver nämnvärd instrumentell utrustning. Däremot torde den komma att medföra onödiga kostnader, såsom exempelvis när fråga är om sterilisering av personer intagna å alkoholistanstalter, skyddshem, uppfostringsanstalter, lösdrivaranstalter, fängelser m. m., där operationen eljest utan olägenhet skulle kunna utföras. Med hänsyn härtill föredrager styrelsen ett stadgande av den innebörden, att sterilisering skall verkställas av legitimerad läkare och utföras å allmän eller enskild sjukvårdsanstalt eller allmän anstalt av annat slag, som står under tillsyn av statlig myndighet. Emellertid talar ett starkt skäl även mot denna mera vida formulering, nämligen den hämmande inverkan, som varje dylik föreskrift måste utöva på det initiativ till sterilisering, som en frisk bärare av anlag till exempelvis sinnessjukdom själv kan taga. Inläggning på sjukhus måste ju medföra tidsförlust och kostnader för vederbörande. Men härtill kommer, att den anonymitet, som en dylik initiativtagare med fullt legitima skäl kan kräva, äventyras genom föreskriften att sterilisering skall företagas å lasarett el. dyl. Om den som tager ett dylikt initiativ härigenom utsätter sig för tidsspillan, kostnader och risker av antytt slag, är det att befara, att han avstår därifrån. Enligt socialstyrelsens mening bör därför ifrågavarande stadgande allenast innehålla föreskrift om att sterilisering skall företagas av legitimerad läkare men lämna öppet var sådan operation skall utföras.

Vidare framhåller socialstyrelsen att det kan anföras skäl för den uppfattningen, att sterilisering på eugenisk indikation är en angelägenhet, i fråga om vilken det allmänna bör åtaga sig kostnadsansvaret.

För att den nya lagstiftningen må erhålla åsyftad betydelse torde enligt styrelsens mening böra införas skyldighet för styresmän och läkare vid vissa slag av anstalter att vara verksamma för lagens tillämpning med avseende å sådana å anstalten intagna personer, som avses i 1 § första stycket. De anstalter, som härvid i första hand komma i fråga, äro sinnessjukhus, sinnesslöanstalter, epileptikeranstalter, skyddshem och uppfostringsanstalter, fängelser och säkerhetsanstalter, alkoholistanstalter och lösdrivaranstalter ävensom försörjningsanstalter med vårdtagare, som lida av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten. Därjämte borde myndigheter, som ha att utöva tillsyn över sådana anstalter, åläggas att noggrant aktgiva på tillämpningen av steriliseringslagen med avseende å ifrågavarande klientel.

Arbets- och produktionsförhållanden inom Förenta staternas jordbruk 1909—1938.[1]

Sysselsättningsförhållanden. Ett utmärkande drag för amerikanskt jordbruk under de tre sista årtiondena är minskningen i antalet jordbruksarbetare. Sammanlagda antalet s. k. familjearbetare (d. v. s. i arbetet deltagande jordägare, arrendatorer samt dessas medhjälpande familjemedlemmar) och anställda arbetare var 1938 12 % mindre än 1909, trots att hela landets befolkning under samma period ökats med omkring 44 %. Från 1909 till 1929 minskades antalet familjearbetare från 9·3 milj. till 8·3 milj., varefter det ökade till 8·7 milj. år 1935 men åter sjönk till 8·2 milj. år 1938. Antalet anställda arbetare undergick däremot inga större förändringar under de första två årtiondena av den här behandlade perioden utan utgjorde 1909 2·9 milj. och 1929 3·0 milj. Därefter minskades antalet avsevärt och utgjorde 1938 omkring 2·5 milj. Ökningen i familjearbetarnas antal 1929—1935 sammanhängde med återströmningen från städerna till hemorterna på landsbygden under depressionsperioden, och minskningen i gruppen anställda arbetare efter 1929 berodde bl. a. på att familjearbetarna utträngde dem från deras arbetstillfällen. Det minskade antalet anställda arbetare hade även sin orsak i den officiella jordbrukspolitiken, som åsyftade att bringa jämvikt mellan tillgång och efterfrågan på jordbruksprodukter genom begränsning av produktionen. En annan orsak till nedgången i arbetarantalet under denna period torde ha varit den alltmer ökade användningen av arbetsbesparande metoder i jordbruket.

Inkomster och levnadsstandard. År 1938 var medelförtjänsten för en anställd jordbruksarbetare omkring 300 dollars per år inklusive naturaförmåner. Sysselsättningen varade i genomsnitt 7 månader, men en arbetare, som hade arbete året runt, kunde förtjäna 500 dollars inklusive naturaförmåner. Enligt uppgifter om jordbrukets löneförhållanden, noterades år 1933 de lägsta lönesatser, som förekommit under de tre sista årtiondena, nämligen mindre än hälften av medellönen för åren 1924—1929. Man har med hjälp av uppgifter om antalet jordbruksarbetare och den totala utbetalade lönesumman kunnat beräkna medelförtjänster för lantarbetare och därmed erhållit möjlighet att göra en grov jämförelse med lönerna för andra arbetare. Följande tablå meddelar lantarbetarnas medelförtjänster 1909—1938 i jämförelse med industriarbetarnas.

År	Medelförtjänst inkl. naturaförmåner för lantarbetare (dollars)	Lantarbetarnas medelförtjänst i % av industriarbetarnas
1909	256	50
1919	544	47
1929	430	33
1938	300	27

[1] Uppsatsen är i huvudsak grundad på artiklar angående arbetsförhållandena på amerikanska farmer, vilka publicerats i »Monthly Labor Review» för juni, juli och augusti 1939.

Tilläggas bör, att under den behandlade perioden arbetstiden för industriarbetare starkt reducerades, medan arbetstiden för lantarbetare endast undergick ringa förändringar.

Stora grupper av jordbruksföretagare stå i ekonomiskt avseende på ungefär samma nivå som lantarbetarna, och övergång mellan grupperna företagare och anställda äger rum i viss utsträckning på grund av jordägarnas ekonomiska svårigheter. Dessa förhållanden sammanhänga med att jordbruksföretagen i Förenta staterna fortfarande till största delen äro familjeföretag. Detta framgår tydligt av de i det föregående lämnade uppgifterna om det ringa antalet anställda arbetare i jämförelse med antalet familjearbetare. De anställda arbetarna äro koncentrerade till relativt få egendomar i vissa begränsade områden. År 1935 var antalet jordbruk i Förenta staterna 6 812 350 och färre än 1 miljon av dessa hade arbetare anställda. Ekonomiskt jämställda med lantarbetarna är framför allt den stora massan av ägare till husbehovsjordbruk. Att dylika jordbruk ha mycket stor omfattning framgår av att år 1938 $^{9}/_{10}$ av de på marknaden sålda jordbruksprodukterna hade frambragts på mindre än hälften av landets gårdar.

I samband med understödsverksamheten under depressionen gjordes en del undersökningar angående jordbrukarfamiljernas inkomster, vilka ge en uppfattning om småföretagarnas ekonomiska ställning. Mer än 1 miljon av de icke offentligt understödda jordbrukarfamiljerna (drygt $^{1}/_{6}$ av alla) hade år 1935—1936 en inkomst av mindre än 500 dollars, inberäknat det uppskattade värdet av de gårdsprodukter, som behöllos för familjens bruk. Dessa jordbrukares inkomstnivå var sålunda lika låg som de anställda arbetarnas. Omkring 13 % av de ej understödda jordägarfamiljerna hade dock en inkomst år 1935—1936 om 2 000 dollars eller däröver.

I samband med understödsverksamheten under depressionsperioden uppställdes år 1935 en budget för helt understödda familjer, i vilken den behövliga summan för minimiuppehälle åt en familj av medelstorlek (4·5 personer) uppskattades till 780 dollars. Enligt en annan budgetberäkning skulle en »health and decency»-budget för en familj av samma storlek omfatta 972 dollars. Tidigare har konstaterats, att medellönen för en arbetare, som hade arbete året runt, var 500 dollars år 1938, vilket alltså utgör något mindre än $^{2}/_{3}$ av den i minimibudgeten beräknade summan och något över hälften av den summa, man räknade med i »health and decency»-budgeten.

Jordbrukets produktivitet. Under den behandlade perioden har en ökning med omkring 50 % ägt rum i jordbrukets medelavkastning per arbetare. Ökningen var emellertid mycket varierande i olika jordbruksdistrikt och för olika slag av jordbruk. Bland de viktigaste grödorna uppvisade vetet den största stegringen i medelavkastning per arbetare, nämligen med 117 % mellan 1909/13 och 1934/36. För denna ökning i avkastningen har framför allt de tekniska förändringarna haft betydelse. Man kan därvid peka på så betydelsefulla faktorer som landsbygdens elektrifiering, jordbrukets dränering och bevattning, förbättringar i magasinering och transport, växt- och djurförädling samt

överhuvud ökad användning av maskiner. En synnerligen viktig teknisk förändring var det snabbt utbredda användandet av traktorer. Samtliga nu nämnda faktorer ha reducerat arbetskraftsbehovet och sålunda ökat avkastningen per anställd arbetare. Motverkande faktorer till denna utveckling ha bl. a. varit husbehovsjordbrukets återuppstående under de senaste åren, försämringen av jorden genom extensiva brukningsmetoder och det snabbare spridandet av smittosamma djursjukdomar till följd av de förbättrade kommunikationerna. Ytterligare åtgärder beräknas emellertid kunna vidtagas för att ännu mer öka jordbrukets produktivitet, såsom utbredning av rationella jordbruksmetoder över hela landet och koncentrerande av produktionen av olika förnödenheter till de trakter, som lämpa sig bäst för var och en av dem. Betydelsen av det sistnämnda framgår av att det antal arbetstimmar, som behövdes 1932—1936 per bushel majs, uppskattades till 44 timmar i Kansas och Nebraska men 315 timmar i det östra bomullsdistriktet.

Marknadsförändringar. Reduktionen av den mängd arbete, som behövs för varje avkastningsenhet har åtföljts av allvarliga begränsningar i efterfrågan på jordbruksprodukter. Såsom antydes av nedanstående tablå har utlandets efterfrågan på Förenta staternas jordbruksprodukter visat tendens till sammankrympning.

Period	1907—1911	1922—1926	1929	1938
Jordbruksexportens värde i % av hela exporten . .	54	46	35	27

Delvis är denna utveckling ett resultat av den snabba expansionen av handeln med amerikanska industriprodukter. Även andra mått visa emellertid jordbruksprodukternas sjunkande betydelse. Den totala volymen av jordbruksprodukter, som exporterades 1938, var sålunda endast c:a $^4/_5$ av volymen 1910—1914, och samma år var kvantiteten exporterad bomull (den största amerikanska jordbruksprodukt, som når världsmarknaden) endast omkring $^7/_{10}$ av kvantiteten 1910—1914. Under den femårsperiod, som slutade 1929, behövdes mer än 70 milj. acres för att odla de jordbruksprodukter, som exporterades, men därefter har detta tal varierat mellan 20 och 50 milj. acres.

Utvecklingen under de tre senaste årtiondena har alltså medfört en minskning i antalet arbetstillfällen inom jordbruket. Stora grupper av jordbruksarbetare ha därför sökt sig till industrin, vilket verkat nedpressande på lönerna för industriarbetare. Industrin har även ogynnsamt påverkats av de senaste årens utveckling, genom att dess produkter icke vunnit så stor avsättning som förut hos den reducerade jordbruksbefolkningen. Därmed ha även sysselsättningstillfällena för industriarbetare minskat.

Den sålunda inträdda situationen har verkat upplösande på den jordbrukande befolkningens traditionella individualism och förmått såväl jordägare som jordbruksarbetare att i större utsträckning inrikta sig på gruppaktioner av olika slag för att lösa jordbrukets svåra ekonomiska problem.

Frances Finn.

Kooperationens utbredning i olika länder.

Fortlöpande uppgifter om den kooperativa rörelsen i skilda länder sammanställas av både internationella kooperativa alliansen och av internationella arbetsbyrån. Men dessa sammanställningar, som basera sig på befintliga centralorganisationers officiella årsberättelser o. dyl., äro icke och syfta knappast till att vara fullständiga. I en i International Labour Review (Vol. XL nr 2 och 3, aug. och sept. 1939) publicerad undersökning om de kooperativa organisationerna i världen har man, genom att utnyttja särskilt inhämtade upplysningar och andra källor, utvidgat den krets av stater och inom dem verksamma organisationer, som tidigare berörts av liknande översikter. Såsom kooperativ förening har därvid räknats varje frivillig sammanslutning av personer i svag ekonomisk ställning, i vilken medlemmarna — på basis av lika rättigheter och ansvar — till sin gemensamma fördel under ömsesidigt samarbete driva och utnyttja ett företag, till vilket de överlåtit en eller flera av sina ekonomiska funktioner, motsvarande ett eller flera av deras gemensamma behov. Med hjälp av denna definition och de inhämtade uppgifterna om företagens karaktär säges en rätt god enhetlighet hos det bearbetade materialet ha kunnat erhållas.

De kooperativa föreningarna ha uppdelats på följande huvudgrupper: 1) konsumtionsföreningar; 2) kooperativa bostadsföreningar (inklusive låne- och byggnadsföreningar); 3) kooperativa produktionsföreningar (andra än jordbruksföreningar) jämte kooperativa kreditföreningar i stadssamhällen; 4) kooperativa jordbruksföreningar jämte kooperativa kreditföreningar på landsbygden; 5) övriga kooperativa föreningar. Inom dessa huvudgrupper förekomma ett flertal undergrupper.

Uppgifterna för de flesta i tab. 1 redovisade konsumtionsföreningar hänföra sig till kalenderåret 1937, men i flera fall sträcker sig redovisningsperioden från ett visst datum 1937 till samma datum år 1938. Vidare bör observeras, att i flera länder, där en genomförd affärsspecialisering finnes, samma person kan vara medlem i flera kooperativa företag, varför medlemsantalet för sådana länder ej blir fullt jämförbart med de övrigas. Då värdeuppgifter lämnats, har hela tiden som myntenhet begagnats den gamla, ej devalverade schweiziska francen, som praktiskt taget motsvarade guldfrancen i värde. Även de så beräknade värdeuppgifterna lida av viss brist på jämförbarhet, då de olika myntslagens växelkurser icke stå i konstant förhållande till valutans inre värde. Uppgifterna i kol. 2—4 ha hämtats ur International Labour Review och lagts till grund för relativtalen i kol. 5 och 6. Att även dessa relativtal lida av viss brist på jämförbarhet till följd av omständigheter, som ovan anförts, skall starkt poängteras.

Bland de redovisade länderna framträder Italien med det största antalet föreningar (3 865) och England med största antalet medlemmar (c:a 8 milj.). Höga

Tab. 1. Konsumtionsföreningar.

1	2	3	4	5	6
Land	Antal föreningar	Medlems-antal	Årlig omsättning i 1 000 guldfrancs	Medlems-antal pr 1 000 inv.	Omsättning pr medlem i guldfrancs
Australien	136	122 795	44 257	18	360
Danmark	1 923	376 000	231 691	99	616
England (med Wales) och Skottland	1 133	8 023 073	3 757 111	173	468
Finland	539	562 300	313 011	155	557
Frankrike	1 176	1 695 000	301 034	40	178
Förenta staterna	2 400	330 500	328 292	3	993
Holland	424	325 368	107 395	38	330
Italien	3 865	825 000	209 300	19	254
Japan	203	265 000	33 478	3	126
Norge	1 009	160 107	127 873	55	799
Schweiz	1 317	418 557	166 985	100	399
Spanien	1 803	1 178 817	13 638	47	12
Sverige	811	660 934	401 105	105	607
Tjeckoslovakien	816	805 544	203 798	53	253
Tyskland	1 500	2 010 911	654 977	27	326

medlemssiffror uppvisa även Tyskland, Frankrike och Spanien. I fråga om omsättningens storlek i absoluta tal kommer England med 3 800 milj. guldfrancs betydligt före övriga länder närmast följt av Tyskland, Sverige, Förenta staterna och Finland. Relativtalen i kol. 5, som — med de anförda reservationerna — säga mera om rörelsens betydelse i länderna i fråga än de absoluta talen, antyda, att England även i förhållande till folkmängden skulle ha det största antalet medlemmar i konsumentkooperationen (173 på 1 000 inv.), tätt följt av Finland (155), varefter komma Sverige (105), Schweiz (100) och Danmark (99). Anmärkningsvärt låga siffror uppvisa Förenta staterna och Japan, men även Australien, Italien och Tyskland ha låga tal. I fråga om omsättningen per medlem ha Förenta staterna, Norge, Danmark, Sverige och Finland de högsta talen, medan Spanien har det lägsta.

De kooperativa bostadsföreningarna uppdelas i dels en mera specialiserad typ, som bygger och upplåter bostäder åt sina medlemmar, dels en — den vanliga i England och Förenta staterna — som endast förser sina medlemmar med kredit för att bygga eller köpa bostäder. Till den senare gruppen räknas icke byggnadsarbetarnas kooperativa föreningar, vilka höra under arbetarproduktionsföreningarna. England intar i Europa den främsta platsen med över 2 milj. medlemmar och närmare 11 000 milj. guldfr. investerat kapital. Tyskland kommer därefter med 3/4 milj. medlemmar och 8 500 milj. byggnadsvärde. I de främmande världsdelarna ha Australien och Nya Zeeland tillsammans ungefär 130 000 och Förenta staterna 5 milj. medlemmar i bostadsföreningar.

Kreditkassor i städerna, småhandlares och hantverkares kooperativa före-

Tab. 2. Kooperativa jordbruksföreningar (inkl. kreditkassor) på landet.

1	2	3	4	5
Land	Antal föreningar	Medlemsantal	Årlig omsättning i 1 000 guldfrancs	Därav på specialiserade föreningar, guldfrancs
Australien	345	182 552	385 663	321 587
Danmark	7 524	686 056	964 855	857 574
Frankrike	37 590	3 415 733	338 148	338 148
Förenta staterna	13 664	2 951 237	8 314 539	7 353 202
Holland	3 137	621 170	406 756	395 975
Irland	507	111 322	123 079	113 521
Japan	14 984	5 610 000	696 871	463 406
Kanada	1 669	460 188	532 834	491 263
Norge	2 616	232 368	190 601	149 718
Sverige	10 458	628 316	470 082	365 306
Sydafrika	209	71 644	204 092	198 728
Tyskland	41 000	4 370 502	4 140 494	2 672 528

ningar, arbetarproduktions- och fiskeriföreningar o. dyl. ha räknats som underavdelningar till de kooperativa produktionsföreningarna. I vårt land ha dessa ej vunnit någon större utbredning, och för världen i övrigt är ej heller deras betydelse stor, i synnerhet om man jämför deras ekonomiska uppgifter med exempelvis konsumtionsföreningarnas. Framskjutna platser intaga Tyskland och Italien. Förenta staterna med över 1 milj. medlemmar har en omsättning på endast 10 milj. francs. Delvis kan denna låga siffra förklaras av att de flesta medlemmarna äro anslutna till kooperativa kreditkassor och endast ett fåtal till de övriga grupperna. Specialgruppen småhandlare och hantverkare domineras av Tyskland, vars omsättning i denna grupp omfattar $^{9}/_{10}$ av summan för samtliga länder.

De kooperativa jordbruksföreningarna (tab. 2) uppdelas i kreditkassor på landet, specialiserade och icke specialiserade försäljningsföreningar, kooperativa skogsägarföreningar, elektriska distributionsföreningar samt ömsesidiga försäkringsföretag. Specialiserade försäljningsföreningar äro t. ex. kooperativa mejerier, andelsslakterier samt kooperativa föreningar av vinodlare och företagare inom frukt- och grönsaksbranschen.

Jordbrukskooperationen har vunnit en stor utbredning över hela världen, även i sådana länder där andra kooperationsgrenar omfattats med relativt ringa intresse. Härmed avses främst Sydafrika och vissa i tabellerna icke redovisade länder, nämligen Egypten, Algeriet m. fl. Av intresse är att i denna grupp undersöka medlemsantalet och omsättningssumman hos de specialiserade försäljningsföreningarna. I Europa framträder då en grupp mindre stater, Danmark, Norge, Sverige, Holland och Irland, vilka i förhållande till sin folkmängd ha en stor omsättningssiffra. Denna uppkommer till stor del av den export — främst av mejeri- och slakteriprodukter samt för Hollands vidkom-

mande även trädgårdsprodukter — dessa länder ha till de starkt industrialiserade staterna i Mellan- och Väst-Europa. Samma produkter intaga även främsta rummet i försäljningen från specialiserade kooperativa föreningar i andra länder. Så kommer exempelvis mer än $^2/_3$ av Tysklands omsättning från kooperativa mejerier och mer än $^1/_9$ från andelsslakterier. Värdet av den förstnämnda produkten är i Förenta staterna 2 350 milj. guldfrancs och av den sistnämnda 1 000 milj. Härtill kommer vidare 1 500 milj., som utgöra värdet av de kooperativa frukt- och grönsaksodlarnas arbete. Stora leverantörer av kooperativa mejeriprodukter äro vidare Australien och Nya Zeeland.

Till »övriga kooperativa föreningar» ha räknats alla dem, som ej kunnat hänföras till någon av de föregående grupperna, antingen för att de tillhöra någon mera ovanlig typ, eller för att de om dem lämnade uppgifterna ej voro tillräckliga för att klassificera dem. Deras sammanlagda medlemsantal uppgår till något över $^1/_2$ miljon.

Befolkningspolitiska åtgärder i Frankrike.

Dekretet den 29 juli 1939.

Den sjunkande nativiteten och åtgärder häremot utgöra problem, som starkt uppmärksammats i Frankrike under de senaste årtiondena. Bland annat ha vissa föreningar — t. ex. »Nationalföreningen mot avfolkning» — bedrivit en omfattande upplysnings- och propagandaverksamhet medelst plakat, flygskrifter, filmer och radioföredrag. Trots detta har resultatet väsentligen uteblivit. Nativiteten har sjunkit från över 1 000 000 årligen födda barn under perioden 1866—1876 till 610 000 år 1938. Medan Tysklands befolkning under perioden 1866—1938 steg från 38 till c:a 68 miljoner, Italiens från 24 till 44 samt Storbritanniens från 24 till 48, steg Frankrikes endast från 39 till 42 miljoner, en stegring, som uteslutande kunnat äga rum tack vare en invandring och nationalisering av över $3^1/_2$ miljon personer. Sedan 1935 är antalet dödsfall i Frankrike större än antalet födelser. »Varje år förlorar Frankrike 35 000 fransmän», heter det i inledningen till dekretet av den 29 juli.

Syftet med det i juli utfärdade dekretet har varit att samordna och utbygga de hittills genomförda befolkningspolitiska åtgärderna. Dekretet berör både sociala, finansiella och moraliska sidor av befolkningsproblemet. Det bygger på en redan existerande socialekonomisk institution, nämligen familjelönsystemet. Detta infördes först av några arbetsgivare under världskriget 1914—1918 och bestod i att särskilda tillägg utbetalades till arbetarna i proportion till antalet barn. Efter hand som flera arbetsgivare följt systemet, skapades utjämningskassor, till vilka företagarna — i stället för att utbetala tilläggen direkt till arbetarna — inbetalade en summa proportionell mot företagets stor-

lek. Omkring 230 utjämningskassor finnas för närvarande i Frankrike, till vilka bidrag inlöpa från 450 000 arbetsgivare. Kassorna utbetala årligen över 4 miljarder francs till 5 400 000 arbetare, privatanställda och funktionärer. Det årligen utbetalade beloppet per barn har uppgått till i medeltal 2 400 francs. Till kassorna ha knutits en rad sociala inrättningar, såsom poliklinik er, kostnadsfri sjukvård i hemmen och barnkolonier.

Ehuru numera kontrollerad av staten har familjelönsinstitutionen till stor del bevarat sin privata karaktär.

Enligt dekretet betalas för det första levande födda barnet en premie, om födelsen inträffar inom två år efter giftermålet. Premien uppgår till dubbla månadslönen, sådan denna blivit fastställd vid bestämmandet av familjetilläggens storlek (jfr nedan), dock till minst 2 000 francs. Premien utbetalas i två lika delar (vid barnets födelse och 6 månader senare).

De förut utgående familjetilläggen bibehållas med vissa modifikationer men utsträckas — och häri ligger dekretets viktigaste nyhet — till att omfatta principiellt alla yrkesutövare oberoende av socialklass och förmögenhetsvillkor. Sålunda skola även jordbrukare och arbetsgivare inom industri, handel och fria yrken tillhöra utjämningskassor och i viss utsträckning bidraga till dessa. I båda fallen täcker staten $^2/_3$ av utgifterna. Även statens och kommunernas tjänstemän omfattas av systemet. Tilläggen utgå fr. o. m. andra barnets födelse, till dess det fyllt 14 år och, om barnet fortsätter sina studier eller går i lära, till fyllda 17 år. Tillägget uppgår som hittills till 10 % av den genomsnittliga månadslönen i det departement, där familjen är bosatt, men tillägget för det tredje och varje följande barn har höjts från 15 till 20 % av nämnda lön.

I orter med över 2 000 inv. kan ett särskilt husmodersbidrag (allocation de la mère au foyer) utgå med 10 % av den genomsnittliga månadslönen inom departementet (tidigare 5 %). Som villkor gäller, att det i familjen finnes endast en löntagare. Har familjen blott ett barn, utbetalas bidraget till dess barnet fyllt 5 år, men finnas flera barn, till dess det yngsta fyllt 14 år.

Flera åtgärder avse både att motverka flykten från landsbygden och att öka antalet barn. Bosättningslån på 5 000—20 000 francs för inköp av jordbruksredskap, husdjur eller inventarier kunna tilldelas dem, som önska ingå äktenskap, under förutsättning att ingendera maken är äldre än 30 år, att makarna utfört jordbruksarbete under minst 5 år samt förbinda sig att idka jordbruk eller hantverk på landet under minst 10 år. Lånet skall förräntas med 4·25 % och amorteras på 20 år. För varje barn, som födes, avdrages visst belopp å lånesumman, vilken helt avskrives vid femte barnets födelse. Avdragen betalas av staten.

Lantgårdarnas uppdelning på flera händer vid arvsskifte har i Frankrike haft ogynnsamma verkningar på lantbrukets bärkraft och även bidragit till barnbegränsningen. Särskilt har det framstått som en orättvisa, att exempelvis en hemmason, som kanske hela sitt liv deltagit i gårdens skötsel, vid föräldrarnas död måst dela arvet i lika delar med sina syskon, ehuru dessa ägnat sig åt annat förvärvsarbete. För att förhindra detta har den be-

stämmelsen införts, att lantbrukarbarn, som efter uppnådda 18 års ålder deltagit i arbetet på gården utan lön, anses ha ingått ett arbetskontrakt med nedsatt lön, varför de vid arvsskifte äga tillgodoräkna sig innestående lön för sitt vid gården nedlagda arbete. Lönen utgår med hälften av den i departementet gällande årslönen för jordbruksarbetare och om hemmasonen är gift och även hustrun deltagit i arbetet med $^3/_5$ av gällande årslön till vardera maken. Lönen, som utbetalas vid arvsskiftet i form av ett tillgodohavande, vilket är befriat från arvsskatt, får tillgodoräknas för högst 10 arbetsår.

Person, som har ett eller flera barn att försörja men saknar tillräckliga medel till deras uppfostran, kan på vissa villkor erhålla familjehjälp varierande mellan 25 och 50 francs per barn i månaden. Dylika bidrag utbetalas i allmänhet icke till personer, som redan mottaga familjetillägg, husmodersbidrag eller arbetslöshetsunderstöd.

Straffen mot fosterfördrivning samt olaga handel med medel och instrument för fosterfördrivning ha skärpts betydligt. Vidare har införts skärpt kontroll av barnbördshus och upprättats s. k. mödrahem, vilka utan formaliteter och under tystnadsplikt kunna mottaga kvinnor i grossess. Ställningen för adoptivbarn och barn under förmyndarskap har förbättrats. Dels vill man i rättsligt avseende jämställa adoptivbarn med barn födda i äktenskap, dels har övervakandet av utomäktenskapliga barn, som stå under förmyndarskap, överflyttats från vederbörande domstol till s. k. förmynderskapsråd (Conseils des tutelles) för att möjliggöra en mera personlig övervakning av barnen.

Dessutom innehåller dekretet strängare straff för kränkning av god sed (utdelning av pornografiska skrifter etc.), varjämte skärpta restriktioner införts vid utskänkning av spritdrycker. Undervisning i befolkningslära skall vara obligatorisk i alla läroanstalter.

Slutligen införas skattelättnader för barnrika familjer. Sålunda utgår ingen arvsskatt, när den avlidne har 5 barn. Efterlämnar han 4 barn, uttages endast 50 %, och 3 barn 80 % av arvsskatten. Har å andra sidan arvtagaren 6 barn, utgår på hans arvslott ingen arvsskatt; vid 5, 4 eller 3 barn uttages 25, 50 resp. 75 % av arvsskatten å resp. arvslotter.

Statens andel i utgifterna för genomförandet av reformen uppskattas till 1 450 milj. francs och skall täckas genom skatter. En extra familjeskatt pålägges ogifta, frånskilda och änklingar, vilka äro barnlösa, samt personer, som varit gifta i två år utan att ha barn. Indirekta skatter läggas på bl. a. alkohol.

Det omfattande dekretet har i den franska pressen hälsats med den största tillfredsställelse. Allmänt betecknas dock de nu vidtagna åtgärderna såsom endast en ringa början, och särskilt ha kritiska röster höjts över avsaknaden av bostadsbidrag till barnrika familjer. Bostadsproblemet skall emellertid, framhåller dekretet, inom en nära framtid bli föremål för särskild lagstiftning. Detsamma gäller kampen mot barnadödligheten.

(Meddelande från svenska beskickningen i Paris samt Socialt Tidsskrift 1939, nr 10.)

Kvinnornas särställning i arbetslagstiftningen.

Internationella arbetsbyråns rapport[1].

Nationernas förbund beslöt år 1935 att göra en serie undersökningar om kvinnornas arbetsrättsliga, civilrättsliga och politiska ställning. Den första rapporten i denna serie avser att klarlägga den särställning kvinnorna intaga inom arbetslagstiftningen. Redogörelsen omfattar dels vissa former av arbetarskydd, nämligen mödraskydd, arbetstidslagstiftning, skydd mot nattarbete och sysselsättning i farligt arbete, dels lagstiftning avseende kvinnornas ställning på arbetsmarknaden, såsom bestämmelser om rätt till arbete, om kvinnor i offentlig tjänst och fria yrken samt om inverkan av kvinnornas medborgerliga ställning på deras yrkesverksamhet m. m. För vart och ett av dessa ämnen lämnas en kortfattad översikt, varefter redogöres för internationella åtgärder på området samt gällande lagstiftning i olika länder. I det följande refereras i korthet en del i rapporten framkomna synpunkter i fråga om vissa arbetarskyddsfrågor.

Intresset för *mödraskyddslagstiftning* har under senare år aktualiserats dels genom den fortgående nativitetssänkningen, dels genom att gifta kvinnors förvärvsarbete ökat i en del länder. En internationell konvention angående kvinnors arbete före och efter barnsbörd tillkom så tidigt som år 1906. Den 1 januari 1939 hade den endast ratificerats av 16 länder, varav 9 i Europa.[2] Det enda industriland av betydenhet, som undertecknat den, är Tyskland. De internationella strävandena på området ha, oavsett den ringa anslutningen till den nämnda konventionen, haft stor betydelse vid utformandet av lagstiftningen i olika länder. Anledningen till att barnsbördskonventionen inte antagits i större utsträckning synes bl. a. vara, att den på vissa punkter inte står i överensstämmelse med nuvarande strävanden på området.

Inom *arbetstidslagstiftningen* ha skyddsåtgärderna utvecklat sig från att gälla endast kvinnor och minderåriga till att omfatta alla arbetare. De av internationella arbetsorganisationen antagna konventionerna (år 1919 om 48-timmarsvecka, år 1930 om arbetstid för affärsanställda samt år 1935 om 40-timmarsvecka) avse både män och kvinnor. De flesta länders arbetstidslagar gälla likaledes båda könen. Denna utveckling torde ha påverkats av den gradvisa reduktionen av arbetstiden, vilken nästan helt eliminerat skälen till kortare arbetsdag för kvinnorna, men torde även i någon mån ha stimulerats genom de internationella konventionerna. Svårigheten att tillämpa olika lång arbetstid för olika grupper av arbetare på en och samma arbetsplats har även bidragit till en utveckling i denna riktning.

Kvinnors nattarbete intar sedan gammalt en särställning i arbetstidslagstiftningen. Den första internationella konventionen om nattarbete, vilken tillkom år 1906, föranleddes av den fortgående utsträckningen av industriarbetet till natttimmarna. Genom en revision år 1919 utvidgades konventionens giltighetsområde till att omfatta även mindre företag. En ytterligare ändring år 1934 uppmjukade bestämmelserna, bl. a. i syfte att möjliggöra för kvinnor att deltaga i tvåskiftsarbete. Rapporten framhåller, att den för närvarande bästa linjen med avseende på nattarbete vore förbud för dylikt i möjligaste mån utan avseende på kön. Mycket återstår emellertid, innan denna princip genomdrivits, vilket bl. a. framgår av att lika bestämmelser beträffande mäns och kvinnors nattarbete hittills endast införts i Finland, Irak, Lettland och Norge.

Särlagstiftningen beträffande *sysselsättning i farligt arbete* är likaledes i stor utsträckning av äldre datum. Det har visat sig svårt att särskilja sysselsättningar, i vilka det är önskvärt att vidtaga skyddsåtgärder avseende båda könen och ar-

[1] International labour office. Studies and reports. Ser. I (Employment of Women and Children), No. 4. The law and women work. A contribution to the study of the status of women. Geneva 1939.

[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 236.

betsområden, där speciella regler erfordras för kvinnlig arbetskraft. Härtill kommer, att ifrågavarande förhållanden i allmänhet äro svåra att reglera, på grund av att teknikens snabba utveckling oupphörligt ändrar arbetsvillkoren.

En rapport över arbetslagstiftning för kvinnor i olika länder måste komma att omfatta ett oerhört varierande och vidsträckt område. Det är därför förklarligt, att publikationen begränsats till en redogörelse för den gällande lagstiftningen och dess historia. För bedömande av verkningarna av denna lagstiftning skulle redogörelsen behöva kompletteras med statistiska uppgifter av ekonomisk och social art, utvisande huruvida och i vad mån de olika skyddsåtgärderna förbättrat eller försämrat kvinnornas ekonomiska position, ökat eller minskat deras utsikt till anställning, reducerat de olikheter de sociala förhållandena medfört eller på artificiell väg skapat nya olikheter.

Såsom huvudresultat av de i rapporten lämnade uppgifterna framstår, att arbetarskyddslagstiftningen i allt större utsträckning kommit att gälla såväl män som kvinnor, samt att även vid annan lagstiftning särbestämmelser för kvinnor äro i avtagande. I början av 1930-talet skedde på några områden en viss återgång till särlagstiftning, men en hel del av dessa bestämmelser upphävdes åter till följd av den starka oppositionen eller deras praktiska ohanterlighet. Detta visar den osäkerhet, som råder beträffande lämpligheten av att inom arbetslagstiftningen ha särskilda bestämmelser för kvinnor, och påvisar svårigheten att bibehålla dylika särbestämmelser på nuvarande utvecklingsstadium.

Statliga kristidsåtgärder.

Prisregleringslag. Enligt lag den 8 december 1939 (Sv. förf.-saml. nr 838) äger regeringen vid krig, krigsfara eller eljest utomordentliga av krig föranledda förhållanden rätt att reglera handeln och prisbildningen, i den mån så fordras för en fortlöpande kontroll över den allmänna prisutvecklingen. Är riksdagen ej samlad, då regeringen vill utfärda bestämmelser med detta syfte, måste den sammankallas, så vitt den ej ändå skall sammanträda inom 30 dagar. Har riksdagen därefter icke godkänt åtgärderna inom 30 dagar, upphöra de att gälla efter utgången av nämnda tid. Vill regeringen utfärda bestämmelserna under tid, då riksdagen är samlad, kräves dess samtycke härtill.

Regeringen äger sålunda: 1) föreskriva, att rätt att yrkesmässigt köpa eller sälja viss förnödenhet skall tillkomma endast den, som är medlem av viss sammanslutning eller som förbinder sig att ställa sig till efterrättelse de villkor som i anledning av denna lag uppställts för medlems rätt att köpa eller sälja sådan förnödenhet, eller, då särskilda skäl därtill äro, bestämma, att sådan rätt skall tillkomma endast den, som före viss dag yrkesmässigt köpt eller sålt sådan förnödenhet;

2) föreskriva, att den, som yrkesmässigt köper eller säljer viss förnödenhet eller driver transportrörelse, skall vara skyldig att, på anfordran av myndighet, som Konungen bestämmer, dels lämna de uppgifter myndigheten begär för prövning av den tillämpade prissättningens skälighet eller för bedömning av den allmänna prisutvecklingen, dels ock för kontroll av lämnade uppgifter förete handelsböcker och affärshandlingar för myndigheten;

3) fastställa visst pris, som av Konungen prövas skäligt, att gälla såsom *normalpris* vid frivillig försäljning eller transport av viss förnödenhet med skyldighet för den, som tager högre pris, att på anmodan av myndighet, som Konungen bestämmer, avgiva förklaring om skälen för den tillämpade prissättningen.

Utöver här refererade och återgivna delar innehåller lagen bestämmelser om vite, straffpåföljd m. m.

Genom kungörelse den 15 december 1939 (Sv. förf.-saml. nr 851) har regeringen — efter att ha inhämtat riksdagens samtycke — förordnat, att bestämmelserna i prisregleringslagen omedelbart skola äga tillämpning.

Kortare meddelanden.

Arbetstiden i Förenta staterna. Enligt huvudregeln i »Fair labor standards act's» arbetstidsbestämmelser skall den normala veckoarbetstiden för personer sysselsatta i mellanstatlig handel eller vid framställning av varor, avsedda för mellanstatlig handel, successivt begränsas till maximum 44 timmar under okt. 1938—okt. 1939, till 42 timmar under okt. 1939—okt. 1940 och till 40 timmar de följande åren. Då dessa gränser överskridas, utgår 50 % övertidsersättning. Dessutom är arbetstiden i allmänhet begränsad till 40 timmar vid uppdrag från förbundsregeringen till ett värde överstigande 10 000 dollars och vid arbeten under Works progress administration. Vid offentliga nödhjälpsarbeten tillämpas i regel 30 timmars arbetsvecka. I många kollektivavtal begränsas arbetstiden till 40 timmar.

Utvecklingen sedan 1929 belyses av följande indextal:

	Produktion (1929 = 100)	Antal arbetstagare (1929 = 100)	Genomsnittlig veckoarbetstid [1] (i timmar)
1929	100·0	100·0	43·2
1932	52·9	62·6	37·9
1937	91·6	99·8	38·5
dec. 1937	63·0	—	34·4
okt. 1938	79·8	84·4	37·4
dec. 1938	82·3	86·0	37·1

I oktober 1938 uppgick den faktiska veckoarbetstiden inom förädlingsindustrin i genomsnitt till 37·4 timmar, varierande mellan 29·2 inom lokomotivindustrin och 51·3 inom bomullsfröindustrin. Inom andra näringsgrenar varierade arbetstiden från 26·8 timmar i vissa kolgruvor till 46·7 i hotell öppna året runt. Ungefär 60 % av löntagarna voro anställda i företag (inberäknat viktigare icke-förädlingsindustri) med i genomsnitt över 39 timmars arbetsvecka, 50 % i industrier med över 40 timmar och 45 % med över 41 timmar i veckan. Den faktiska arbetstiden, i medeltal 37·4 tim., — varvid även beaktas kort- och övertidsarbete, frånvaro från arbetet till följd av sjukdom etc. — understeg den normala arbetstiden med c:a 10 %.

(Internationale Rundschau der Arbeit, sept. 1939 och Monthly labor review, mars 1939.)

Nya direktiv för arbetslöshetens bekämpande i Förenta staterna. Den federala regeringens åtgärder för arbetslöshetens bekämpande — nationens »ekonomiska problem nummer ett» — har under den senaste tiden omfattats med stort intresse på grund av de förändringar, som genomförts i organisatoriskt avseende, samt det i jämförelse med föregående år avsevärt reducerade anslaget för Works projects administration (WPA) under finansåret 1939—40, som rekommenderats av presidenten i hans budskap den 27 april 1939.

Från och med den 1 juli 1939 har bl. a. den förändringen inträtt, att alla förvaltningsorgan, som handlägga frågor rörande nödhjälpsarbeten och som lämna federala bidrag eller lån till statliga myndigheter för allmänna arbeten, införts under en överordnad myndighet, Federal works agency. Under denna myndighet sortera bl. a. även Public works agency (PWA), vars namn förändrats till Works projects administration. Denna reorganisation har i allmänhet hälsats med tillfredsställelse och förmått senator Byrnes att återtaga sin bill om inrättande av ett departement för allmänna arbeten.[2]

[1] Enl. Department of labors statistik, avseende 87 fabrikationsgrenar; siffran 43·2 tim. är uppskattad. National industrial conference board, vars statistik omfattar 25 fabrikationsgrenar med 1½ miljon arbetare, redovisar för år 1929 och dec. 1938 en veckoarbetstid på 48·3 resp. 36·6 timmar.

[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 193.

Presidentens äskande om ett engångsanslag å 1 477 milj. dollars för WPA:s verksamhet under budgetåret 1939—40 gjordes till föremål för ingående och långvariga debatter i kongressen, innan det med vissa ändringar godkändes. De viktigaste nyheterna i »Emergency relief appropriation act of 1939» torde vara följande.

Huvudsyftet med bestämmelserna i lagen har varit att i största möjliga utsträckning åstadkomma besparingar och genomföra en effektivisering av nödhjälpsarbetsförmedlingen. Av det beviljade anslaget, 1 477 milj. dollars, skulle högst 50 milj. få användas till administrativa ändamål. Anslaget får vidare endast användas till fullföljande av de arbetsprojekt, som under tiden 1935—38 godkänts av presidenten, samt till upptagande av vissa noga definierade andra slag av allmänna arbeten. Genom denna bestämmelse har man också önskat förhindra den påstådda planlösheten i arbetenas bedrivande.

Såsom tidigare framhållits[1] ha vissa WPA-arbetare genom att sammansluta sig sökt tilltvinga sig permanent anställning till förfång för andra hjälpbehövande. Det är mot denna bakgrund man får se föreskriften att de WPA-arbetare, som innehaft kontinuerlig anställning vid WPA under mer än 18 månader, skola uppsägas och endast kunna återfå anställningen efter viss tid och på vissa villkor. Vidare skola de som vägra att mottaga det arbete, som erbjudes av ett privat företag till gällande löner, icke komma i åtnjutande av nödhjälpsarbete. Nödhjälpsarbete får icke tilldelas utlänningar eller — efter den 30 september — personer, vilka äro medlemmar av organisationer, som planera att störta Förenta staternas regering med våld. I avsikt att förhindra politisk påtryckning och korruption inom WPA ha stränga straff införts för personer, som uppbära ekonomiska bidrag från nödhjälpsarbetare för politiska kampanjer, begagna sin ställning till att giva utfästelser om anställning vid WPA till personer, som politiskt understödja dem, eller använda sin ställning för att utöva påtryckningar vid politiska val.

De lagbestämmelser, som förorsakat det häftigaste meningsutbytet i kongressen och utanför, äro emellertid *dels* föreskriften att från och med den 1 januari 1940 högst $^3/_4$ av de totala kostnaderna för alla icke federala arbetsprojekt skola betalas av Förenta staternas regering, *dels* bestämmelsen att lönerna skola till sina belopp månatligen fixeras, samt att de skola kunna växla enligt levnadskostnaderna på olika orter. Såsom regel skola nödhjälpsarbetarna åläggas att arbeta minst 130 timmar i månaden, men högst 8 timmar om dagen och 40 timmar i veckan.

Den förstnämnda bestämmelsen har tolkats såsom ett uttryck för kongressmajoritetens önskan att stävja presidentens generositet samt binda delstaternas regeringar vid skyldigheten att i viss utsträckning själva sörja för arbetslöshetens bekämpande. Opposition från vissa stater med svag ekonomisk bärkraft har emellertid givit sig till känna. Dylika staters intressen ha likväl i lagen tillgodosetts därhän, att det statliga bidraget icke nödvändigtvis behöver utgå kontant utan även kan erläggas in natura, t. ex. genom leveranser av material eller på annat sätt.

Genom de sistnämnda bestämmelserna ha föreskrifterna i den föregående lagen om hänsyn till gällande löner (»prevailing wages») upphävts. Dessa föreskrifter hade ursprungligen mot presidentens uttryckliga varningar genomdrivits i kongressen på tillskyndan av fackföreningsintressen, då farhågor hystes för att fackföreningarna eljest skulle se sina lönevillkor försämrade genom befarad konkurrens från WPA. Effekten av klausulen om »prevailing wages» blev emellertid den, att vissa kvalificerade WPA-arbetare för en timlön beräknad enligt de timlöner, som betalades i den öppna marknaden, endast kunde arbeta 45, 50 eller 60 timmar i månaden för att förtjäna den för dem av WPA fastställda månadslönen. Förhållandet bidrog till att skapa en klasskillnad mellan de olika kategorierna av WPA-arbetare, då andra icke-kvalificerade nödhjälpsarbetare voro tvungna att arbeta upp till 130 timmar i månaden. De kvalificerade arbetarna sattes dessutom i stånd att vid sidan av sin anställning vid WPA inneha anställning vid och lön från privata företag. Den federala regeringens utgifter för WPA-arbeten blevo ock därigenom oskäligt stora.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 193.

Det för innevarande budgetår för WPA anslagna beloppet utgör endast $^2/_3$ av totalanslaget för närmast föregående finansår. Beloppet 1 477 milj. dollars har beräknats förslå för att bereda sysselsättning åt 2 milj. WPA-arbetare i början av budgetåret, 1·8 i september och oktober 1939, 2·4 i januari och februari 1940 samt 1·6 milj. i juni 1940. En synnerligen stark opinion gjorde sig gällande mot de föreslagna inskränkningarna framför allt från arbetarorganisationen Congress of industrial organization (C. I. O.), vars president John L. Lewis genom offentliga tal och direkta hänvändelser till bevillningsutskottet framhöll, att situationen fordrade att minst 3 milj. personer bereddes sysselsättning vid WPA. Sedan Lewis emellertid icke lyckats vinna något gehör för sina anspråk i kongressen och den nya lagen trätt i kraft den 30 juni, utbröto allvarliga strejkoroligheter bland WPA-arbetare på ett flertal orter, särskilt i Minneapolis — huvudsakligen såsom en följd av bestämmelsen för WPA-arbetare att arbeta minst 130 timmar i månaden. Strejkerna uppstodo bland den äldre arbetarorganisationen American federation of labors lokalavdelningar, ehuru organisationens president William Green offentligen förklarade, att någon strejkorder icke utgått från centralstyrelsen, utan att strejkerna snarare voro att betrakta såsom spontana manifestationer mot en impopulär lagstiftningsåtgärd. Strejkerna antogo emellertid alltmer elakartade former utmärkta av sammanstötningar med ordningsmakten, varvid även skjutvapen kommo till användning. Sedan läget tillspetsades därhän, att de lokala myndigheterna icke bemästrade oroligheterna, uppstod en situation, som krävde öppet ingripande av den federala regeringen. Justitieministern såg sig därför föranlåten att offentligen avgiva en deklaration, att ingen person under några förhållanden vore berättigad att strejka mot regeringen. Det som gjorde slut på strejken var emellertid, att presidenten själv klart tog parti mot de strejkande.

(Meddelande från svenska beskickningen i Washington.)

Arbetstiden i Norges jordbruk. Det statistiske sentralbyrå i Oslo har nyligen framlagt resultaten av en arbetstidsundersökning rörande jordbruk och trädgårdsskötsel, vilken utförts på uppdrag av en år 1938 tillsatt kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till lag om förbättrade arbets- och lönevillkor för lantarbetare.[1]

Vid denna arbetstidsundersökning har använts samma tillvägagångssätt som vid tidigare undersökningar 1915 och 1919, varför vissa jämförelser med förhållandena vid dessa tidpunkter kunnat göras. Emellertid bör observeras, att de föregående undersökningarna avsågo jordbruket i allmänhet, medan 1939 års undersökning främst omfattade den lejda arbetskraften. För undersökningen utsändes frågeformulär till de jordbrukare, som lämna årliga uppgifter angående lantarbetarlönerna, och 1 700 av dessa insände uppgifter beträffande den mest brukliga arbetstiden i den trakt, där uppgiftslämnarna bodde. Därjämte inskaffades från 300 trädgårdsmästare uppgifter om arbetstiden i deras företag. Undersökningen omfattar uppgifter om den dagliga arbetstidens början och slut, brutto- och nettoarbetstid per dag samt indelning av dagen i arbetsperioder och förekomst av fridagar och semester. I särskilda avsnitt redogöres för djurskötarnas och trädgårdsarbetarnas arbetstid. Vissa av de framlagda resultaten ha sammanfattats i följande tablå.

	Genomsnittlig tid för arbetets				Genomsnittlig arbetstid (timmar per dag)				Procentuella antalet arbetare	
	början		slut		brutto		netto		med semester	utan semester
	s.	v.	s.	v.	s.	v.	s.	v.		
Lantarbetare										
vid större gårdar . .	7·02	7·35	19·18	17·58	12·16	10·23	9·32	8·19	50·7	49·3
» mindre » . .	7·03	7·40	19·28	18·01	12·25	10·21	9·39	8·19		
Djurskötare	6·10	6·16	19·26	19·16	13·16	13·00	9·32	9·21	35·4	64·6
Trädgårdsarbetare .	7·07	7·23	18·03	17·30	10·56	10·07	9·09	8·32	92·7	7·3

Anmärkning. s. = sommar. Beträffande lantarbetare avses härvid vårbruket, beträffande djurskötare betestiden. v. = vinter. Beträffande djurskötare avses härvid innefodringstiden.

[1] Arbeidstiden m. v. i jordbruk og gartneri 1939. Utgitt av Det statistiske sentralbyrå. Norges offisielle statistikk IX. 170. Oslo 1939.

En tydlig förskjutning mot senare begynnelse av den dagliga arbetstiden påvisas ha ägt rum sedan 1915 och 1919. År 1915 började sålunda under vårbruket omkring hälften av arbetarna kl. 6, medan så var fallet med endast omkring $^1/_{10}$ år 1939, då i stället mer än hälften började arbetstiden kl. 7 på morgonen. Den genomsnittliga begynnelsetiden under vårbruket inföll 1939 omkring en halv timme senare än 1919 och tre kvart senare än 1915. Olika delar av landet uppvisade stora skillnader i begynnelsetiden, men variationen mellan olika trakter var betydligt större, när det gällde avslutningstiden för dagens arbete. På en del håll slutade arbetet sålunda omkring kl. 6 och på andra håll omkring kl. 8 på kvällen. Den genomsnittliga avslutningstiden under vårbruket inföll år 1939 närmare en halv timme tidigare än år 1915. Under vinterhalvåret hade däremot arbetstidens förläggning endast undergått smärre förändringar.

Bruttoarbetstiden, d. v. s. tiden från arbetets början på morgonen till dess slut på kvällen, alltså inberäknat vilotider, var under våren i genomsnitt 12·16 timmar vid större gårdar och 12·25 timmar vid mindre gårdar. En jämförelse med föregående undersökningar visade, att arbetstiden nu var drygt en timme kortare än 1915 och tre kvart kortare än 1919. Bruttoarbetstiden i olika områden varierade under vårbruket mellan $10^1/_2$ och 13 timmar per dag. Bruttoarbetstiden var om vintern omkring två timmar kortare än om våren. Nettoarbetstiden varierade under vårbruket från $8^1/_2$ till 11 timmar och var i genomsnitt 9·32 timmar vid större gårdar och 9·39 timmar vid mindre gårdar, vilket var ungefär tre kvarts timme kortare än 1915 och $^1/_2$ timme kortare än 1919. På vintern var nettoarbetstiden i genomsnitt 8·19 timmar och hade endast föga ändrat sig sedan föregående undersökningar.

I djurskötarnas arbetstid hade vid denna undersökning i motsats till de föregående även medräknats det fyllnadsarbete, som utföres mellan morgon- och kvällssysslorna, varför jämförbarheten mellan de olika undersökningarna i detta fall var mindre, i synnerhet vad beträffar nettoarbetstiden. Uppgifter för djurskötare inhämtades endast från större gårdar och avsåg dels betes- dels innefodringstid. Den vanligaste begynnelsetiden var omkring kl. 6, men även kl. 7 förekom rätt ofta. De mest brukliga tiderna för arbetets slut voro kl. 19 och 20. En jämförelse med tidigare undersökningar visade, att en viss förskjutning mot tidigare avslutningstider ägt rum. Betes- och innefodringstiderna uppvisade inga större skillnader med avseende på arbetstidens längd, i det att den genomsnittliga nettoarbetstiden vid betestid var 9·32 timmar och vid innefodringstid 9·21 timmar.

Vid framläggandet av undersökningsresultaten för trädgårdsarbetet har gjorts åtskillnad mellan större och mindre trädgårdar, varjämte trädgårdar kombinerade med jordbruk räknats till en särskild grupp. Den vanligaste begynnelsetiden vid alla dessa grupper av företag var kl. 7, och arbetet slutade oftast kl. 18. Den vanligaste nettoarbetstiden var 9 till $9^1/_2$ timmar, men variationen sträckte sig från 8 till $10^1/_2$ timmar.

Av uppgifterna om förekomsten av ledighet och semester framgår bl. a., att ungefär $^1/_5$ av tjänarna och de fasta gårdsarbetarna hade 10 fridagar eller däröver under ett år, utöver sön- och helgdagarna, samt att hälften av arbetarna hade semester med lön, vanligen i en vecka. Av djurskötarna hade mer än hälften en hel fridag regelbundet varannan till var fjärde vecka, och $^2/_3$ av dem hade semester om vanligen 1 à 2 veckor.

Bestämmelser om understöd till mobiliserades familjer i utlandet. I anslutning till den artikel om förslag till bestämmelser om understöd till värnpliktigas familjer i Sverige, som lämnades i föregående nummer av denna tidskrift (sid. 793), följer här en redogörelse för motsvarande bestämmelser i vissa främmande länder.

Storbritannien. Bestämmelser om understöd till inkallades familjer ha antagits efter enahanda regler av sjö-, lant- och luftstridskrafterna. Anspråk på understöd kan framställas av den mobiliserades hustru, barn, barnbarn, föräldrar, far- och morföräldrar, syskon, vidare av frånskild hustru eller moder till barn utom äktenskapet, varvid den sistnämnda måste visa, att hon varit helt eller i övervägande grad underhållen av den mobiliserade och haft gemensamt hushåll med honom under åtminstone sex månader före

mobiliseringen. Villkor för att understöd skall utgå är under alla omständigheter, att mannen själv medgiver, att avdrag efter viss minimiskala göres från hans sold. Endast i de fall, då sökanden icke är den mobiliserades hustru eller moder, fordras att sökanden skall visa sig vara oförmögen att försörja sig själv för att erhålla understöd. Understödet utgår, när den mobiliserade är gift, med 17 shillings per vecka för hustrun (1 shilling = 85 öre), 5 shillings för första barnet, 3 shillings för det andra och 1 shilling för vart och ett av följande barn. Härtill kommer avdraget från mannens sold, vars minimibelopp allteftersom hans rang varierar mellan 7 och 28 shillings i veckan. En hustru med två barn erhåller alltså minst 32 shillings i veckan.

Är den mobiliserade ogift, kan understöd beviljas en av honom beroende släkting (fader, moder, syskon o. s. v.), om denna är oförmögen att försörja sig själv och icke tillhör ett hushåll med inkomst överstigande vissa belopp per person. Avdraget från den mobiliserades sold är i detta fall detsamma, som ovan nämndes, och själva understödet uppgår till skillnaden mellan detta bidrag och ettdera av de tre beloppen 12, 17 eller 20 shillings och 6 pence i veckan, varierande alltefter det understöd, som tidigare lämnats personen i fråga. Det högsta understödet utgår endast till den mobiliserades moder, om hon är änka, och till annan släkting, om denna icke är medlem av hushåll med någon annan inkomst. Uppenbarligen kommer minimibidraget från solden att för högre militära grader vara så stort, att ytterligare understöd icke utgår.

Frankrike. Statens officiella tidning publicerade den 8 och 9 september 1939 ett lagdekret, enligt vilket behövande familjer till mobiliserade erhöllo understöd från och med mobiliseringsdagen i form av ett grundbelopp jämte tillägg varierande med antalet barn under 16 år. Endast ett grundbidrag betalas för varje värnpliktig. I första hand kan hustrun göra anspråk på detsamma och därnäst den värnpliktiges direkta avkomlingar eller närmaste anförvanter i uppstigande led. De sökande måste visa, dels att de äro i behov av understödet, dels att de för sin försörjning äro beroende av den värnpliktige. Grundbidraget är per dag 12 francs i Paris och departementet Seine, 8 francs på andra orter med över 5 000 invånare och 7 francs på mindre orter. Barntillägget utgör 5·5 francs per barn i Paris och departementet Seine och 4·5 francs å övriga orter. Till ansökan om understöd skall fogas uppgift om det föregående år förfallna skattebeloppet, dels för sökanden själv, dels för den värnpliktige och de övriga personer, som ha försörjningsplikt mot sökanden. Vidare fordras bl. a. av kommunal myndighet styrkta uppgifter om antalet av de personer, som till sin försörjning äro beroende av den mobiliserade, om släktskapen med denne och om släktingarnas inkomster och övriga tillgångar, storleken av det jordbruk de eventuellt bruka o. s. v. Ansökningarna granskas av en särskild, lokal kommitté, som skall finnas i varje distrikt (canton) och bestå av representanter för den lokala administrationen, däribland skattemyndigheterna. Kommitténs beslut äger omedelbar tillämpning men kan överklagas inom en månad hos en annan, departemental kommitté.

Tyskland. Understöd lämnas familjerna till personer, som inkallats till militärtjänst eller arbetstjänst enligt lag av den 30 mars 1936 och förordningar den 11 juli och 1 september 1939. Berättigade till understöd äro i första hand den inkallades hustru, hans legitima eller legaliserade barn, adoptivbarn och hustruns barn i tidigare äktenskap, om de tillhöra den inkallades hushåll. Om den inkallade helt eller i huvudsak försörjt en frånskild, underhållsberättigad hustru, barnbarn, släktingar i rakt uppstigande led, adoptivföräldrar, styvföräldrar och föräldralösa syskon, som tillhöra hans hushåll, kunna även dessa personer göra anspråk på understöd.

Understödet avser att i huvudsak vidmakthålla sökandens normala uppehälle, och beviljas i den mån andra inkomster icke förslå härtill. Även nya utkomstmöjligheter måste dock prövas och sökanden sålunda vara beredd att själv deltaga i förvärvsarbetet. Hänsyn tages härvid till sökandens ålder, hälsotillstånd, utbildning m. m. Man begär sålunda icke, att en moder tager anställning, om därigenom barnens uppfostran försummas. Den som är arbetsför måste registreras hos arbetsförmedlingen och äger icke uppbära understöd, om han eller hon vägrar mottaga erbjudet arbete. Vid prövningar av understödsbehovet tages hänsyn till varje slag av inkomst, som sökanden till äventyrs har, därvid givetvis

även inkomst av kapital, men icke till kapitalet självt. Det fordras sålunda icke att sökanden skall ha förbrukat sina besparingar eller sålt sitt hus, om han äger ett sådant, innan understöd beviljas.

Understödet varierar efter levnadskostnaderna på sökandens ort och tager hänsyn till två slags grundbelopp: ett för hustru och barn över 16 år och ett för yngre barn. Dessutom utgår hyresbidrag, som täcker hela hyreskostnaden, om bostaden befinnes lämplig med hänsyn till familjens behov och standard i övrigt. Som exempel nämnes, att understödet för hustru utan annan inkomst och ett barn under 16 år bosatta i stad kan uppgå till 113·5 mark per månad, varav 64 mark för hustrun, 19·5 mark för barnet och 30 mark i hyresbidrag. Nämnda summa utgår under förutsättning att mannens normala inkomst var minst 133 mark, eller 113 plus 20, varvid 20 mark (15 % av hela inkomsten) antages motsvara hans personliga utgifter. Har hustrun egen inkomst avdrages en del av denna från understödet. Enligt förordningen av den 11 juli 1939 äro familjerna berättigade till fri läkarvård. Vid havandeskap och förlossning erhålles fri barnmorska och under vissa omständigheter fri läkarvård och bidrag till vård.

Då den mobiliserade själv driver ett jordbruk, industri- eller hantverksföretag, kan särskild ersättning till vikarie för honom erhållas även som bidrag till lokalkostnaderna. Då dylika rörelsebidrag utgå, beviljas icke familjeunderstöd annat än som bidrag till hyra. Även om företagets verksamhet måste upphöra, till följd av att dess ledare mobiliserats, betalas ett understöd till täckande av lokalkostnaderna o. dyl., för så vitt den mobiliserade åsamkats direkt förlust av att verksamheten ligger nere.

Understödssystemet administreras av de lokala fattigvårdsorganen sammanslutna distriktsvis. Staten bestrider $^4/_5$ av kostnaderna för understöden.

(International Labour Review 1939, vol. XL nr 5. Jfr även sociala försvarsberedskapskommitténs betänkande del I, sid. 14 o. f.)

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Arbetsmarknaden under november 1939.

1. Läget på arbetsmarknaden enligt arbetsförmedlingarnas uppgifter.

I sin till Kungl. Maj:t den 29 november lämnade redogörelse för arbetsmarknadsläget under första hälften av november månad framhöll socialstyrelsen, att utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden i likhet med förut i stort sett varit gynnsam och att näringslivet förvånansvärt väl motstått de påfrestningar, som den internationella krisen självfallet fört med sig även för vårt lands vidkommande. De nu senast inkomna rapporterna från arbetsförmedlingsanstalterna ute i landet giva vid handen, att de förändringar, som inträffat under månadens senare del, äro ytterst obetydliga och närmast höra samman med de säsongbetingade inskränkningar i driften, vilka successivt måst företagas inom vissa näringsgrenar jämsides med den framskridande årstiden. Efterföljande redogörelse avser utvecklingen under hela november.

Antalet arbetsansökningar på 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen har stigit från 154 i oktober till 193 i november. Denna uppgång är emellertid ingalunda större än vanligt vid denna årstid. Snarare torde man kunna säga, att årets siffror återspegla mindre fluktuationer än fjolårets för samma tid. Dessa siffror voro nämligen 167 och 236. Årets novembersiffra för relationen mellan tillgång och efterfrågan på arbete är den ojämförligt gynnsammaste under de sista tio åren. Samtliga huvudgrupper redovisa förmånligare relationstal än för ett år sedan, om man undantar gruppen husligt arbete. Enligt arbetslöshetskommissionens statistik är den nuvarande situationen också relativt god. Sålunda var antalet hos kommissionen anmälda hjälpsökande arbetslösa vid slutet av november i år 13 495 mot 17 350 under november månad 1938. Den ökning med omkring 3 500 hjälpsökande, som under den gångna månaden ägt rum, torde få anses för årstiden normal. För den på grundval av fackföreningsrapporterna beräknade arbetslösheten förelåg icke någon senare siffra än den för månadsskiftet oktober/november, och denna utgjorde 7·9 % mot 6·3 % en månad tidigare och 9·0 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Platstillgången inom jordbruket minskades med nära 60 % sedan oktober, till största delen beroende på att omplaceringen av den årsanställda personalen i huvudsak hade hunnit ske före den 1 november. Behovet av kvalificerad arbetskraft av olika slag syntes också på skilda håll vara lättare att tillgodose än tidigare. Det behov, som eventuellt ännu återstod att fylla, gällde yngre drängar, villiga att mjölka. Sedan tillfällighetsarbeten av olika slag under månaden upphört, blev en del arbetskraft entledigad men torde i stor utsträckning ha erhållit arbete i skogarna eller annan sysselsättning.

Inom skogsbruket rådde betydligt större livaktighet än vid samma tid föregående år, och platstillgången var nu 3 à 4 gånger så stor som då. I regel torde tillgång och efterfrågan på arbetskraft ha svarat mot varandra. Där knapphet förekommit, har man i interlokal väg lyckats fylla bristen. De egentliga timmerdrivningarna ha strängt taget ännu icke kommit i gång, utan arbetet har i huvudsak utgjorts av kolveds- och kastvedshuggningar, vilka emellertid nu på en del platser i Norrland betydligt begränsats, varvid en del huggare entledigats. Dessa väntas emellertid snart åter komma i arbete vid vinterns avverkningar, vilka i år säkerligen få betydande omfattning. De under månaden på flera håll träffade kollektivavtalen för skogsarbetare ha stimulerat anmälningslusten hos de arbetssökande.

Inom gruppen industri och hantverk ha flertalet yrkesgrupper visserligen fått vidkännas den under hösten sedvanliga lågsäsongen men det oaktat i det stora hela haft god sysselsättning, och arbetstillgången var nästan genomgående större än i fjol. *Mekaniska verkstäderna* kunde icke i tillräcklig utsträckning få sitt behov av kunniga maskin- och verktygsarbetare fyllt. Icke minst gällde detta företag med leveranser för försvarsändamål. För *trävaruindustrin* noterades en viss tillbakagång, närmast i samband med driftinskränkningar vid en del sågverk. Sålunda meddelas från Västernorrland, att driften upphört för säsongen vid sex sågverk, tillsammans sysselsättande 2 500 man. I tre av dessa fall uppgives orsaken vara timmerbrist. Därstädes liksom på annat håll permitterade sågverksarbetare har man sökt placera inom andra yrkesområden. *Snickeri- och möbelfabriker* synas i allmänhet ha varit väl sysselsatta, även om en viss reducering ägt rum inom den på inredningsarbeten inriktade verksamheten. *Massafabrikerna* ha arbetat i normal omfattning, och förbättrad vattentillgång har bl. a. i Värmland möjliggjort återupptagandet av full drift vid ett par företag, där inskränkningar och driftstopp tidigare förekommit. Den verksamhetsgren, som haft den ojämförligt största känningen av såväl säsongvariationer som krispåverkningar, är *byggnadsindustrin*. Även om på en del håll yrkesarbetare ännu äro sysselsatta med färdigställande av husbyggnader, så har å ett flertal platser den döda säsongen inträtt med avskedanden av icke blott hantlangare och hjälparbetare utan även fackarbetare. Såsom i tidigare redogörelser framhållits, ha de ovissa förhållandena verkat i hög grad hämmande på den sedan lång tid tillbaka konstaterade livaktigheten hos byggnadsindustrins män, och planerade arbeten för nästa år synas i stor utsträckning komma att inhiberas. Oaktat dessa ovissa framtidsutsikter torde den gångna månadens sysselsättningsmöjligheter för byggnadsarbetare av olika slag icke ha varit sämre än under föregående år. Intressant är att i detta stycke taga del av siffror rörande arbetslösheten hos vissa fackförbund med rekrytering bl. a. från byggnadsarbetarleden. Av dessa siffror framgår, att arbetslöshetsprocenten vid månadsskiftet oktober/november för flertalet hithörande kategorier var lägre än i fjol. På vissa håll ha entledigade grovarbetare inom byggnadsfacket erhållit sysselsättning i skogarna eller inom andra yrken. Bland annat meddelas från Västmanland, att en del yngre byggnadsarbetare i Västerås placerats

inom metallindustrin. Inom övriga till industri och hantverk hörande verksamhetsgrenar ha inga nämnvärda förändringar ägt rum.

Arbetsmarknaden för sjöfolket var ovanligt livlig för årstiden och uppvisade till och med någon förbättring sedan föregående månad. Brist rådde på styrmän, maskinbefäl och radiotelegrafister, i icke ringa utsträckning förorsakad av inkallelser till krigstjänst. Täta om- och avmönstringar ha medfört en kraftig stegring av förmedlingsverksamheten, vilken särskilt kommer till synes vid en jämförelse med fjolårets siffror. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 4 513 påmönstringar och 4 770 avmönstringar. Motsvarande siffror för november 1938 voro 2 563 och 3 045.

De till handel och samfärdsel hänförliga yrkeskategorierna ha i regel företett oförändrat läge i jämförelse med såväl föregående månad som föregående år. *Transportarbetarna*, särskilt hamn- och stuveriarbetare, ha emellertid haft ökade sysselsättningsmöjligheter, icke minst till följd av de oroliga sjöfartsförhållandena. Efterfrågan på arbetskraft av hithörande slag har varit särskilt framträdande i Göteborg, dit sjöfarten på grund av de företagna mineringarna i Östersjön i allt högre grad koncentrerats. Med nu rådande arbetstidsförhållanden har det varit svårt att möta kravet på ferm expedition av de stora varumängderna i hamnen, varför frågan om skiftarbete nu blivit aktuell.

Antalet ansökningar om arbete på *100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under november 1939 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	**685**
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	**479**
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	**365**
1936	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204	289	327	**262**
1937	265	208	171	161	137	133	142	129	130	162	208	194	**187**
1938	218	230	182	157	146	153	152	128	132	167	236	231	**196**
1939	219	230	179	155	126	119	119	106	124	154	193	—	—
Därav inom *jordbruket:*													
1937	125	93	71	59	50	43	60	65	76	86	113	152	**94**
1938	127	86	64	59	61	58	59	57	76	92	139	210	**100**
1939	167	105	82	68	55	54	61	61	76	87	135	—	—
Övriga näringsgrupper (inkl. skogshushållning):													
1937	284	228	196	198	162	155	159	147	147	187	225	197	**206**
1938	228	264	224	190	167	169	171	148	148	189	252	232	**214**
1939	223	253	201	177	140	129	129	115	135	171	200	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	**23·3**
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	**18·0**
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	**15·0**
1936	19·0	18·1	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·1	8·7	10·3	12·3	17·5	**12·7**
1937	16·3	14·8	14·5	11·2	8·3	7·7	6·4	6·2	6·8	8·3	11·1	17·8	**10·8**
1938	15·6	14·5	13·0	10·7	8·4	8·5	7·2	7·2	7·5	9·0	11·2	17·8	**10·9**
1939	*14·9*	*13·0*	*11·6*	*9·0*	*6·3*	*5·6*	*4·8*	*4·9*	*6·3*	*7·9*	—	—	—

Arbetslösheten inom olika fack framgår av tabellan å sid. 892.

2. Sveriges offentliga arbetsförmedling under november 1939.

I anslutning till den i det föregående lämnade översikten över läget på arbetsmarknaden meddelas här en sammanställning av den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet under månaden. Tabellerna belysa dels förmedlingsarbetet vid de särskilda anstalterna, dels verksamheten inom hela landet, sådan den fördelar sig på olika yrkesgrupper.

Översikt av verksamheten vid de olika arbetsförmedlingsanstalterna.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
Stockholms stad .	9 499	2 330	1 928	5 834	4 350	3 199	15 333	6 680	5 127	230
Stockholms län . .	1 775	1 010	719	1 179	1 440	902	2 954	2 450	1 621	121
Uppsala län . . .	1 239	789	507	586	458	264	1 825	1 247	771	146
Södermanlands län	824	465	365	481	354	252	1 305	819	617	159
Östergötlands län .	1 664	734	560	789	718	466	2 453	1 452	1 026	169
Norrköping	1 741	631	591	325	319	164	2 066	950	755	217
Jönköpings län . .	944	361	265	547	496	309	1 491	857	574	174
Kronobergs län . .	479	143	125	153	182	119	632	325	244	194
Norra Kalmar län .	521	264	199	69	82	51	590	346	250	171
Södra Kalmar län .	1 216	418	385	401	359	223	1 617	777	608	208
Gotlands län . . .	294	159	133	116	115	72	410	274	205	150
Blekinge län . . .	1 196	690	544	602	723	424	1 798	1 413	968	127
Kristianstads län .	1 469	687	583	746	680	406	2 215	1 367	989	162
Malmöh. l.: Malmö	3 867	804	757	2 275	1 375	1 146	6 142	2 179	1 903	282
Hälsingborg . .	1 368	367	343	406	260	205	1 774	627	548	283
Länet i övrigt .	2 843	1 885	1 644	883	753	481	3 726	2 638	2 125	141
Hallands län . . .	665	203	162	381	255	170	1 046	458	332	228
Göteborgs stad . .	7 083	3 843	3 682	2 603	2 177	1 609	9 686	6 020	5 291	161
Götch. o. Boh. län	1 838	504	440	402	291	209	2 240	795	649	282
Älvsborgs län . .	1 400	389	302	589	655	400	1 989	1 044	702	191
Skaraborgs län . .	1 006	797	668	440	510	314	1 446	1 307	982	111
Värmlands län . .	1 716	656	582	695	639	411	2 411	1 295	993	186
Örebro län	1 245	674	512	1 176	943	594	2 421	1 617	1 106	150
Västmanlands län .	988	728	544	776	647	395	1 764	1 375	939	128
Kopparbergs län .	900	466	384	678	550	341	1 578	1 016	725	155
Gävleborgs län . .	1 751	688	559	628	408	260	2 379	1 096	819	217
Västernorrlands län	4 632	879	815	835	543	432	5 467	1 422	1 247	384
Jämtlands län . .	1 549	483	464	569	546	414	2 118	1 029	878	206
Västerbottens län .	1 389	272	232	418	380	250	1 807	652	482	277
Norrbottens län . .	2 594	604	591	460	268	176	3 054	872	767	350
Summa nov. 1939	**59 695**	**22 923**	**19 585**	**26 042**	**21 476**	**14 658**	**85 737**	**44 399**	**34 243**	**193**
» okt. 1939	55 840	28 312	22 969	30 072	27 340	18 335	85 912	55 652	41 304	154
» nov. 1938	61 612	15 853	13 932	24 020	20 437	13 288	85 632	36 290	27 220	236
» » 1937	54 564	17 955	15 235	21 306	18 519	11 685	75 870	36 474	26 920	208
» » 1936	63 534	12 953	10 743	19 170	15 665	10 201	82 704	28 618	20 944	289

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 1 859 platser, varav 1 393 manliga och 466 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 997 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

Översikt av verksamheten inom olika yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk o. skogshush.	10 063	7 443	5 623	740	1 038	342	10 418	10 803	8 481	5 965
Jordbruk	5 874	3 854	2 820	740	1 038	342	6 278	6 614	4 892	3 162
Skogshushållning . .	4 189	3 589	2 803	—	—	—	4 140	4 189	3 589	2 803
Industri o. hantverk .	24 600	3 995	3 444	3 381	1 649	1 102	26 600	27 981	5 644	4 546
Malmbrytning . . .	148	30	21	—	—	—	147	148	30	21
Metall- o. maskinind.	4 067	1 301	947	93	92	72	3 947	4 160	1 393	1 019
Jord- och stenind. .	1 865	150	125	10	20	9	1 831	1 875	170	134
Trävaruindustri . .	4 142	337	319	11	4	4	3 911	4 153	341	323
Pappers- o. graf. ind.	530	47	38	91	133	111	591	621	180	149
Livsmedelsindustri .	1 687	268	251	589	249	172	2 059	2 276	517	423
Textil- o. bekl.-ind.	661	132	100	2 395	883	555	2 951	3 056	1 015	655
Läder- o. gummiind.	597	111	86	151	131	53	717	748	242	139
Kemisk-teknisk ind. .	307	57	56	41	133	122	338	348	190	178
Byggnadsverksamh. .	10 385	1 515	1 457	—	4	4	9 904	10 385	1 519	1 461
Kraft- o. värmeprod.	211	47	44	—	—	—	204	211	47	44
Sjöfart och fiske . .	5 892	3 909	3 675	211	77	71	5 974	6 103	3 986	3 746
Handel o. samfärdsel	10 067	5 440	4 742	7 276	5 229	3 889	15 528	17 343	10 669	8 631
Kontorsarbete . . .	964	196	114	837	242	202	1 763	1 801	438	316
Affärs- o. lagerarb. .	2 999	409	365	1 202	806	575	3 807	4 201	1 215	940
Landtransport . . .	4 014	3 960	3 457	180	450	224	3 635	4 194	4 410	3 681
Hotell- o. rest.-rör. .	745	244	225	3 040	2 607	2 078	3 199	3 785	2 851	2 303
Litter. o. konstn. arb.	349	18	17	40	4	4	358	389	22	21
Förvaltn. o. underv. .	755	500	461	749	157	138	1 468	1 504	657	599
Sjukvård o. hygien .	241	113	103	1 228	963	668	1 298	1 469	1 076	771
Husligt arbete . . .	123	35	30	13 145	13 466	9 237	9 667	13 268	13 501	9 267
Diversearbete	7 776	2 101	2 071	13	17	17	6 756	7 789	2 118	2 088
Ungdom ut. särsk. utb.	1 174	—	—	1 276	—	—	2 370	2 450	—	—
Summa	**59 695**	**22 923**	**19 585**	**26 042**	**21 476**	**14 658**	**77 313**	**85 737**	**44 399**	**34 243**
Därav under 18 år	2 761	2 065	1 402	3 042	2 396	1 558	5 670	5 803	4 461	2 960

Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft.

Huvudgrupper	Ansökningar på 100 lediga platser									Tillsatta platser på 100 lediga		
	Manliga			Kvinnliga			Tillsammans					
	Nov. 1939	Okt. 1939	Nov. 1938	Nov. 1939	Okt. 1939	Nov. 1938	Nov. 1939	Okt. 1939	Nov. 1938	Män	Kv.	Tills.
Jordbruk o. skogshush.	135	100	219	71	59	68	127	95	190	76	33	70
Jordbruk	152	93	159	71	59	68	135	87	139	73	33	65
Skogshushållning . .	117	124	466	·	·	·	117	124	465	78	·	78
Industri o. hantverk .	616	412	823	205	144	323	496	337	680	86	67	81
Sjöfart och fiske . .	151	153	269	·	247	·	153	156	270	94	·	94
Handel o. samfärdsel	185	175	217	139	148	117	163	162	164	87	74	81
Husligt arbete . . .	·	·	·	98	89	92	98	89	93	·	69	69
Diversearbete	370	324	643	·	·	·	368	325	643	99	·	99
Summa	**260**	**197**	**389**	**121**	**110**	**118**	**193**	**154**	**236**	**85**	**68**	**77**
Därav under 18 år	134	124	149	127	119	117	130	121	131	68	65	66

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 933 personer under månaden efter beslut av vederbörande arbetslöshetskommitté erhållit hänvisning till reservarbete och arbetsläger.

3. Sysselsättningen inom industri och handel m. m. under november 1939 enligt uppgifter från arbetsgivare.

Undersökningens omfattning. Fr. o. m. fjärde kvartalet 1939 utsändas socialstyrelsens rapportkort angående ställningen på arbetsmarknaden varje månad till ungefär 12 500 arbetsgivare inom industri och handel m. m.[1] På rapportkortet skola uppgifter lämnas om antalet sysselsatta arbetare, fördelade på män och kvinnor, samt om storleken av den övriga personalen (teknisk personal, kontors- och butikspersonal o. dyl.). För den mellersta av varje kvartals tre månader efterfrågas vidare den till arbetarna utbetalade lönesumman vid sista avlöningstillfället i månaden och lönesumman för hela månaden till övrig personal. Slutligen skola företagarna liksom tidigare avgiva vissa graderade omdömen rörande tillgången på arbete och arbetskraft. Dessa omdömen skola även kompletteras med upplysningar, huruvida brist eller överflöd på arbetskraft rådde inom några särskilda yrkesspecialiteter.

För november månad ha besvarade rapportkort inkommit från c:a 7 800 arbetsgivare. På grund av att en del rapportkort insänts sedan tabelleringen redan börjat, ha emellertid i den nu slutförda första bearbetningen av materialet endast uppgifter från 6 895 företag med c:a 320 000 arbetare kunnat medtagas.

Det större material, som insamlats fr. o. m. oktober 1939, har sålunda nu för första gången kunnat utnyttjas vid indexberäkningarna.[1] Detta innebär, att jämförelsen mellan oktober och november 1939 omfattar något mer än tre gånger så stort antal företag som jämförelsen mellan september och oktober 1939. Endast uppgifterna om antalet sysselsatta personer (arbetare och andra) samt svaren på frågorna angående förefintlig brist eller överflöd på arbetskraft inom vissa särskilda yrkesspecialiteter ha nu bearbetats. Uppgifterna om de utbetalade lönesummorna och arbetsgivarnas omdömen rörande tillgången på arbete och arbetskraft komma att användas i socialstyrelsens redogörelse för sysselsättningsvolym och arbetstillgång under fjärde kvartalet 1939.

Undersökningens resultat. Indextal för antalet sysselsatta arbetare, för övriga sysselsatta samt för arbetare och övriga sysselsatta tillsammans ha i tab. 1 uträknats för november 1939 med oktober 1939 som bas. De vid dessa indexberäkningar använda uppgifterna avse antalet sysselsatta arbetare den sista arbetsdagen av den sista avlöningsperioden i oktober och i november samt övriga sysselsatta den 31 oktober och den 30 november 1939.

Enligt vad som framgår av tab. 1 hade i slutet av november 1939 antalet sysselsatta arbetare inom samtliga näringsgrenar sammanslagna sjunkit med 0·9 % sedan slutet av oktober. Minskningen berörde uteslutande de manliga arbetarna, medan antalet kvinnliga arbetare var ungefär oförändrat. Arbetar-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1939, sid. 823.

Näringsgrenar	Företag med uppgifter för såväl oktober som november 1939									
	Antal företag	November 1939		Indextal för november 1939 (oktober 1939 = 100)						
		Arbetare	Övriga	Arbetare			Övriga	Arbetare o. övrig personal		
				Män	Kv.	S:a	S:a	Män	Kv.	S:a
Malmbrytning o. metallind.	**1 100**	**82 247**	**16 349**	**101·4**	**101·2**	**101·4**	**100·0**	**101·3**	**99·9**	**101·2**
Gruvor o. anrikningsverk	13	1 362	63	95·5	116·7	95·6	96·9	95·5	109·1	95·6
Järn-, stål- o. kopparverk	13	3 923	425	103·0	80·0	102·9	108·4	103·5	98·4	103·4
Järn- o. stålmanufaktur	269	13 994	1 700	100·5	104·2	100·8	98·8	100·3	103·1	100·6
Mekaniska verkstäder	527	44 264	9 711	101·7	99·3	101·6	101·4	101·8	99·2	101·6
Skeppsvarv	47	2 882	393	102·1	—	102·1	100·0	101·8	103·5	101·9
Elektriska verkstäder	67	8 876	2 863	100·7	99·5	100·4	96·1	99·6	98·4	99·3
Annan metallindustri	164	6 946	1 194	102·1	105·6	102·7	96·8	101·8	102·0	101·8
Jord- o. stenindustri	**373**	**14 916**	**1 194**	**95·0**	**98·4**	**95·2**	**98·7**	**95·2**	**98·9**	**95·5**
Kolgruvor	1	374	19	98·9	—	98·9	100·0	99·0	—	99·0
Torvindustri	41	396	29	83·1	66·7	83·0	93·5	83·7	75·0	83·7
Stenbrott o. stenhuggerier	99	3 854	248	98·8	96·4	98·8	102·1	98·9	109·3	99·0
Cementfabriker, kalkbruk	77	3 024	292	95·8	92·8	95·7	102·8	96·3	95·7	96·3
Tegelbruk	115	2 903	205	87·3	61·5	87·2	92·3	87·4	95·3	87·5
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	16	2 627	267	99·6	99·3	99·5	100·0	99·8	99·0	99·6
Glasbruk	24	1 738	134	97·4	101·2	97·8	93·1	97·1	100·0	97·4
Träindustri	**522**	**20 162**	**1 913**	**94·8**	**97·0**	**94·8**	**93·0**	**94·7**	**94·4**	**94·7**
Sågverk o. hyvlerier	206	8 905	705	90·7	100·0	90·7	94·4	91·0	89·2	91·0
Snickeri- o. möbelfabriker	283	9 764	988	98·7	96·8	98·6	91·3	98·1	93·5	97·9
Annan trävaruindustri	33	1 493	220	96·6	97·1	96·7	96·1	96·5	97·1	96·6
Pappers- o. grafisk ind.	**489**	**31 956**	**5 216**	**100·9**	**97·0**	**100·2**	**98·4**	**100·5**	**97·7**	**100·0**
Pappersmassefabriker	52	10 515	1 015	99·0	63·0	98·5	96·9	99·2	59·8	98·4
Pappersbruk o. pappfabr.	44	10 239	862	101·6	100·0	101·4	94·5	101·0	99·6	100·8
Annan pappersindustri	101	3 422	571	103·8	104·5	104·2	100·0	102·5	104·5	103·6
Grafisk industri	292	7 780	2 768	102·4	87·8	99·5	100·0	101·2	94·4	99·6
Livsmedelsindustri	**661**	**24 199**	**6 787**	**99·5**	**100·1**	**99·7**	**102·9**	**99·7**	**101·6**	**100·4**
Kvarnar	42	1 331	361	98·1	99·2	98·2	104·0	99·3	100·5	99·4
Bagerier	155	3 751	1 378	98·8	100·8	99·6	102·2	98·0	102·9	100·3
Råsockerbruk o. raffinad.	19	5 897	716	99·0	99·9	99·1	127·0	101·3	103·0	101·6
Choklad- o. karamellfabr.	50	2 573	422	101·8	101·8	101·8	98·6	99·6	101·9	101·3
Bryggerier o. läskedrycksf.	189	4 483	1 003	98·6	100·2	98·9	106·0	99·2	104·0	100·1
Tobaksfabriker	4	763	72	103·6	98·1	99·1	101·4	102·7	98·3	99·3
Slakterier o. konservfabr.	107	3 265	1 744	102·5	95·9	99·9	98·8	99·9	99·0	99·5
Annan livsmedelsindustri	95	2 136	1 091	100·0	105·7	101·3	97·1	98·3	102·6	99·8
Textil- o. beklädnadsind.	**463**	**56 637**	**6 679**	**103·5**	**100·2**	**101·2**	**95·8**	**102·0**	**99·9**	**100·6**
Bomullsindustri	45	13 390	966	104·1	102·8	103·4	88·6	102·8	101·7	102·3
Jute- o. linneindustri	16	4 526	378	103·0	103·7	103·4	102·7	103·1	103·6	103·4
Ylleindustri	51	7 576	748	106·0	99·7	102·4	99·1	105·0	99·7	102·1
Trikåfabriker	76	8 199	920	103·4	102·2	102·5	104·4	103·5	102·4	102·7
Skrädderier o. sömnadsfabr.	203	19 271	3 028	101·6	98·3	98·8	95·3	98·8	98·2	98·3
Annan hithörande industri	72	3 675	639	100·7	96·8	98·6	91·7	98·1	97·0	97·5
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	**231**	**14 169**	**1 973**	**102·2**	**101·9**	**102·1**	**101·3**	**102·0**	**101·9**	**102·0**
Garverier	21	1 680	185	104·5	105·5	104·6	101·1	104·3	104·1	104·2
Skofabriker	98	8 047	1 007	101·4	100·9	101·1	102·3	101·5	101·0	101·3
Gummivarufabriker	24	1 707	268	101·6	108·6	104·9	101·9	102·0	107·4	104·4
Annan hithörande industri	88	2 735	513	102·6	100·2	101·5	99·0	101·2	101·0	101·1
Kemisk-teknisk industri	**157**	**9 435**	**2 404**	**104·0**	**105·5**	**104·5**	**101·2**	**103·4**	**104·7**	**103·8**
Färg-, olje- o. parfymfabr.	64	2 685	1 040	104·6	110·0	106·5	99·7	103·0	107·3	104·5
Sprängämnesfabriker	2	12	5	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
Tändsticksfabriker	8	2 596	219	100·1	102·1	101·1	112·3	101·7	102·0	101·8
Annan kemisk-tekn. ind.	83	4 142	1 140	105·6	105·5	105·6	100·7	104·4	104·7	104·5
Samtliga industrigrupper	**3 996**	**253 721**	**42 515**	**100·2**	**100·4**	**100·3**	**99·3**	**100·1**	**100·3**	**100·1**
Byggnadsverksamhet	898	13 913	1 855	84·1	76·2	84·1	98·7	85·1	100·6	85·5
Statliga verk o. byggn.-arb.	181	25 757	5 615	94·6	98·8	95·0	100·6	95·6	99·0	95·9
Komm. verk o. byggnadsarb.	173	13 350	2 638	99·7	167·2	100·7	105·9	100·7	124·6	101·5
Handel o. varulager	1 299	7 267	21 782	98·2	99·9	98·7	101·4	98·3	103·6	100·7
Samfärdsel	167	7 913	1 474	104·8	105·6	104·9	98·9	104·0	101·7	103·9
Banker	116	—	4 894	—	—	—	100·7	102·0	97·8	100·7
Försäkringsbolag	55	—	4 249	—	—	—	100·4	101·4	99·7	100·4
Tvättinrättningar	10	576	139	89·4	94·1	93·1	123·0	97·2	97·8	97·7
Samtliga näringsgrenar	**6 895**	**322 497**	**85 161**	**98·7**	**100·4**	**99·1**	**100·3**	**98·8**	**100·7**	**99·3**

antalet inom den egentliga industrin visade ingen förändring. Beträffande den övriga personalen (andra än arbetare) visar indextalet för samtliga näringsgrenar sammanslagna oförändrat antal sysselsatta personer och indextalet för den egentliga industrin en minskning av antalet sysselsatta personer med 0·7 %.

Av de till malmbrytning och metallindustri hörande grupperna uppvisade gruvor och anrikningsverk en minskning av arbetarantalet med 4·4 %, men järn-, stål- och kopparverk, mekaniska verkstäder, skeppsvarv och annan metallindustri en ökning med resp. 2·9, 1·6, 2·1 och 2·7 %. De olika branscherna inom jord- och stenindustri samt träindustri visade genomgående sjunkande arbetarantal. Denna minskning, som i huvudsak torde ha varit säsongmässig, utgjorde för torvindustri 17·0 %, för cementfabriker och kalkbruk 4·3 %, för tegelbruk 12·8 % samt för sågverk och hyvlerier 9·3 %. För pappersmassefabriker observeras något sänkta indextal, medan indextalen för pappersbruk och pappfabriker stego. Sysselsättningen inom livsmedelsindustrin visade svagt sjunkande tendens. Inom textil- och beklädnadsindustrin steg arbetarantalet för bomullsindustri, jute- och linneindustri, ylleindustri och trikåfabriker men gick tillbaka för skrädderier och sömnadsfabriker (1·2 %). Läder-, hår- och gummivaruindustrin uppvisade höjda indextal (särskilt garverier och gummivarufabriker). Inom den kemisk-tekniska industrin märkes en ökning av färg-, olje- och parfymfabrikernas arbetarantal. För byggnadsverksamheten noteras en säsongmässig nedgång av arbetarantalet med 15·9 %. Antalet arbetare inom gruppen samfärdsel steg med 4·9 %. Det bör framhållas, att denna ökning gällde järnvägsdrift och stuverier men icke omnibusföretag och åkerier. För de två sistnämnda grupperna hade arbetarantalet tvärtom minskat med resp. 2·1 och 6·3 %. Antalet sysselsatta personer (arbetare och andra) inom gruppen handel och varulager var ungefär oförändrat sedan oktober.

I tab. 2 ha för olika näringsgrenar och län indextal beräknats för antalet sysselsatta personer under november 1939 med oktober 1939 som bas. Att indextalet för samtliga näringsgrenar och hela riket är 0·1 enheter lägre enligt tab. 2 än enligt tab. 1 förklaras av att gruppen samfärdsel ej kan fördelas på olika län och därför ej medtagits i tab. 2. Till följd av sågverkens och massafabrikernas stora betydelse för den norrländska industrin hade, enligt vad tabellen visar, antalet sysselsatta personer i norrlandslänen i allmänhet sjunkit starkare än i de sydligare länen. Det höga indextalet för Gotlands län berodde på ett kraftigt ökat antal kampanjarbetare vid en råsockerfabrik.

Svaren på frågorna huruvida överflöd eller brist på arbetskraft rådde inom särskilda yrkesspecialiteter visa, liksom under oktober, att inom industrin förelåg brist på kunniga yrkesarbetare men visst överflöd på grovarbetare. Den brist på arbetskraft, som enligt de avgivna svaren rådde inom mekaniska verkstadsindustrin, gällde sålunda fullt kunniga yrkesarbetare av olika slag. Liksom under oktober meddelade åtskilliga företagare inom motorbranschen, att överflöd rådde på bilmontörer och bilreparatörer. Ett fyrtiotal arbetsgivare i skrädderibranschen rapporterade brist på sömmerskor. Brist rådde också på kvinnliga spinneri- och väveriarbetare (13 resp. 22 fall). Vid en del skofabriker rådde fortfarande brist på nätlerskor. Inom byggnadsverksam-

Tab. 2. Sysselsatta personer under november 1939 i jämförelse med oktober 1939 inom vissa näringsgrenar och olika län.

Län	Indextal över antalet sysselsatta personer i november 1939 med oktober 1939 som bas													
	Malmbrytn. o. metallind.	Jord- o. stenindustri	Träindustri	Pappers- o. grafisk ind.	Livsmedelsindustri	Textil- o. beklädnadsind.	Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	Kemisk-teknisk ind.	Samtliga industrigrupper	Byggnadsverksamhet	Statl. o. komm. verk	Handel o. varulager	Banker o. försäkr.-bolag	Samtliga näringsgrenar
Stockholms stad	100·4	96·5	93·6	101·6	100·8	98·8	106·0	101·7	**100·3**	86·6	104·8	101·6	100·5	**100·1**
Stockholms län	101·2	100·0	100·0	99·5	101·5	111·0	100·0	103·6	**101·5**	83·0	99·2	106·5	100·0	**100·7**
Uppsala »	107·6	91·5	101·8	99·1	96·9	91·3	98·9	118·8	**99·1**	90·4	99·5	101·6	100·0	**98·7**
Södermanlands »	100·5	88·3	98·0	100·8	101·3	100·9	102·1	108·7	**100·0**	77·1	99·1	94·2	96·0	**98·9**
Östergötlands »	101·7	104·8	96·3	102·9	99·1	101·4	102·6	102·0	**101·1**	74·9	86·8	100·2	109·9	**98·2**
Jönköpings »	101·4	94·1	99·9	103·2	99·5	98·9	101·6	101·9	**101·0**	92·4	99·1	104·5	102·3	**100·6**
Kronobergs »	101·6	100·4	101·0	99·8	103·0	99·1	105·1	—	**100·6**	74·4	80·0	97·7	86·7	**99·2**
Kalmar »	100·5	98·7	97·5	102·7	106·2	101·7	98·1	86·8	**100·7**	80·2	82·2	100·6	115·0	**98·5**
Gotlands »	96·1	92·3	90·9	97·5	195·2	—	—	—	**126·7**	168·0	119·7	93·5	105·9	**123·8**
Blekinge »	92·3	92·8	94·2	101·8	92·1	99·7	101·2	104·4	**97·3**	85·3	101·4	92·9	92·9	**99·1**
Kristianstads »	101·4	98·1	100·0	100·7	99·6	98·0	104·5	103·8	**100·2**	76·5	115·5	105·1	130·8	**100·3**
Malmöhus »	107·2	97·3	100·0	102·3	99·9	99·3	101·6	109·8	**102·0**	81·0	98·5	97·1	101·5	**100·1**
Hallands »	100·1	90·4	98·4	100·5	100·3	103·4	104·0	—	**101·5**	87·4	100·7	102·2	100·0	**100·8**
Göteb. o. Bohus »	100·2	99·8	94·0	100·7	98·0	99·7	100·9	106·2	**99·8**	83·9	98·0	101·4	99·0	**99·0**
Älvsborgs »	101·0	82·7	91·9	95·8	99·8	102·8	103·8	100·9	**101·0**	86·8	97·6	106·8	102·7	**100·7**
Skaraborgs »	98·4	96·2	87·1	93·3	93·8	104·5	100·7	71·4	**96·9**	90·0	103·4	99·5	99·6	**97·9**
Värmlands »	100·2	85·9	97·2	96·2	97·5	99·1	108·1	103·1	**97·6**	86·6	151·4	96·6	103·1	**99·2**
Örebro »	99·6	91·8	98·5	103·4	100·2	95·0	101·1	—	**99·9**	88·9	93·9	101·9	102·4	**99·1**
Västmanlands »	99·8	93·3	99·2	97·6	97·7	—	103·9	—	**98·9**	99·0	101·0	108·5	109·4	**99·6**
Kopparbergs »	101·6	79·8	95·3	100·0	100·4	105·3	97·5	98·1	**99·8**	85·9	117·6	94·0	94·7	**99·8**
Gävleborgs »	102·3	99·4	91·0	100·7	100·4	96·6	100·0	115·2	**98·7**	90·3	89·2	111·3	107·7	**97·6**
Västernorrlands »	99·9	84·8	96·0	100·5	96·7	111·5	101·3	91·1	**98·6**	88·0	82·0	98·5	113·3	**95·8**
Jämtlands »	102·2	85·3	86·3	95·5	103·3	101·1	95·5	—	**93·4**	91·0	90·0	91·1	100·0	**92·3**
Västerbottens »	100·3	80·9	90·1	98·6	107·4	—	97·0	—	**94·6**	92·8	88·0	96·3	100·0	**93·3**
Norrbottens »	99·5	85·5	66·1	98·7	100·0	—	95·8	—	**83·0**	90·4	83·5	95·5	100·0	**83·9**
Hela riket	**101·2**	**95·5**	**94·7**	**100·0**	**100·4**	**100·6**	**102·0**	**103·8**	**100·1**	**85·5**	**97·7**	**100·7**	**100·6**	**99·2**

heten anmälde 66 arbetsgivare överflöd på byggnadssnickare, 28 på murare och 77 på byggnadshantlangare (grovarbetare). Överflöd på chaufförer rapporterades i 31 fall och brist på springpojkar i 59.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 oktober 1939.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb.	81	24 661	21 920	578	2·3	534	26 248	585	2·2
Bleck- o. plåtslagareförb.	54	2 890	—	188	6·5	—	2 885	71	2·5
Bokbindareförbundet	51	7 820	5 126	207	2·6	148	7 788	190	2·4
Bryggeriindustriarb.-förb.	115	7 349	1 652	430	5·9	217	7 139	244	3·4
Byggnadsträarbetareförb.	293	35 333	—	7 404	21·0	—	35 790	3 919	10·9
De förenade förbunden	51	9 851	3 125	431	4·4	237	8 987	372	4·1
Elektriska arbetareförb.	67	7 962	—	125	1·6	—	7 966	84	1·1
Gjutareförbundet	102	7 561	—	131	1·7	—	7 864	136	1·7
Grov- o. fabriksarb.-förb.	522	63 786	7 548	9 639	15·1	821	66 920	7 807	11·7
Byggnadsind.-arb.	175	26 306	603	5 850	22·2	116	26 526	4 169	15·7
Byggnadsämnesind.-arb.	179	12 439	369	1 858	14·9	31	13 024	1 440	11·1
Glasbruksarb.	41	3 641	73	143	3·9	11	3 913	142	3·6
Sockerfabriksarb.	18	4 658	836	306	6·6	189	4 030	336	8·3
Tändsticksarb.	4	1 396	610	50	3·6	2	1 396	44	3·2
Övriga arb.	105	15 346	5 057	1 432	9·3	472	18 031	1 676	9·3
Gruvindustriarbetareförb.	52	8 326	55	240	2·9	1	9 110	272	3·0
Handelsarbetareförb.	254	37 905	14 981	1 464	3·9	359	37 467	1 316	3·5
Kommunalarbetareförb.	283	43 289	10 824	1 481	3·4	631	43 542	858	2·0
Lantarbetareförbundet	662	37 154	598	1 542	4·2	132	36 199	1 234	3·4
Litografförbundet	18	2 755	171	43	1·6	3	2 739	33	1·2
Livsmedelsarbetareförb.	125	25 351	7 694	1 506	5·9	391	25 891	1 311	5·1
Metallindustriarb.-förb.	291	162 355	9 107	6 997	4·3	359	162 137	5 717	3·5
Järnbruksarbetare	55	34 166	368	510	1·5	3	34 228	428	1·2
Verkstadsarbetare	236	128 189	8 744	6 487	5·1	356	127 909	5 294	4·1
Murareförbundet	99	9 011	—	1 661	18·4	—	10 155	1 136	11·2
Målareförbundet	207	15 469	2	1 598	10·3	—	15 581	222	1·4
Pappersindustriarb.-förb.	137	31 544	1 478	2 259	7·2	203	32 451	3 164	9·8
Sadelm.- o. tapetserareförb.	51	3 428	740	66	1·9	24	3 349	82	2·4
Sko- o. läderindustriarb.-f.	48	10 682	4 465	235	2·2	92	10 539	250	2·4
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	307	15 075	4	6 667	44·2	3	16 277	7 394	45·4
Stenindustriarbetareförb.	116	6 304	—	1 084	17·2	—	6 946	1 227	17·7
Sågverksindustriarb.-förb.	210	19 689	10	5 635	28·6	2	20 917	5 159	24·7
Textilarbetareförbundet	93	36 335	21 120	792	2·2	502	35 960	851	2·4
Tobaksindustriarb.-förb.	10	2 461	1 896	88	3·6	80	2 437	61	2·5
Transportarbetareförb.	140	20 850	346	2 135	10·2	82	21 320	2 221	10·4
Träindustriarbetareförb.	199	19 959	315	1 110	5·6	15	20 507	937	4·6
Typografförbundet	104	11 588	598	602	5·2	54	11 588	516	4·5
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	259	22 509	—	5 025	22·3	—	23 919	4 276	17·9
Summa	5 001	709 252	112 875	61 363	8·7	4 890	720 618	51 645	7·2
Utom skogs- o. flottn.-arb.	4 694	694 177	112 871	54 696	7·9	4 887	704 341	44 251	6·3

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under oktober uppgivits till inalles 251 422.

Statens arbetslöshetskommission.

Oktober och november 1939.

Arbetslösheten i november 1939. Vid slutet av november månad uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt av kommissionen meddelade uppgifter till 13 495. Då antalet vid oktober månads utgång var 9 846, hade sålunda under november antalet hjälpsökande ökats med 37·1 %.

Kommissionens verksamhet under oktober 1939. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av oktober till 9 846. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1938:		1939:			
Oktober	12 349	Januari	27 547	Juni	9 917
November	17 350	Februari	27 087	Juli	6 634
December	22 099	Mars	25 290	Augusti	6 071
		April	22 790	September	7 063
		Maj	15 310	Oktober	9 846

Yrkesfördelningen i slutet av oktober 1939 och ökningen (resp. minskningen) yrkesvis från september till oktober månad 1939 framgå av följande tablå:

	Antal hjälpsök.	*Ökning* (minskn.)		*Antal* hjälpsök.	*Ökning* (minskn.)
Jordbruk	128	+ 65	Kraft- o. värmeproduktion	37	+ 6
Skogshushållning	889	+ 160	Sjöfart o. fiske	126	+ 32
Malmbrytning	36	+ 1	Kontorsarbete	103	+ 7
Metall- o. maskinindustri	489	+ 171	Butiks- o. lagerarbete	403	+ 102
Jord- och stenindustri	906	+ 97	Hotell- o. restaurangrörelse	99	+ 36
Trävaruindustri	1 187	+ 297	Landtransport	464	+ 199
Pappers- o. grafisk industri	181	— 15	Allmän tjänst o. fria yrken	102	+ 32
Livsmedelsindustri	110	+ 23	Husligt arbete	20	+ 4
Textil- o. beklädnadsindustri	83	+ 14	Tillfällighets- o. diversearbete	2 822	+ 866
Läder-, hår- o. gummivaruind.	88	+ 22	Ungdom utan särskild utbildn.	171	+ 11
Kemisk-teknisk industri	89	+ 23			
Byggnadsverksamhet	1 313	+ 630	Summa	**9 846**	**+ 2 783**

Ur geografisk synpunkt fördelade sig under oktober månad de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	S:a hjälpta %		Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	S:a hjälpta %
Stockholms stad	832	0·1	642	77·2	Göteborgs stad	861	0·3	441	51·2
Stockholms län	108	0·0	75	69·4	Göteb. o. Boh. län	800	0·4	312	39·0
Uppsala »	113	0·1	80	70·8	Älvsborgs »	157	0·0	35	22·3
Södermanl. »	107	0·1	35	32·7	Skaraborgs »	27	0·0	3	11·1
Östergötlands »	198	0·1	116	58·6	Värmlands »	613	0·2	149	24·3
Jönköpings »	162	0·1	123	75·9	Örebro »	114	0·1	38	33·3
Kronobergs »	147	0·1	105	71·4	Västmanlands »	39	0·0	10	25·6
Kalmar »	217	0·1	55	25·3	Kopparbergs »	153	0·1	51	33·3
Gotlands »	46	0·1	22	47·8	Gävleborgs »	427	0·2	207	48·5
Blekinge »	413	0·3	215	52·1	Västernorrl. »	1 554	0·6	693	44·6
Kristianstads »	119	0·0	19	16·0	Jämtlands »	156	0·1	16	10·5
Malmö stad	486	0·3	347	71·4	Västerbottens »	391	0·2	173	44·2
Malmöhus län	378	0·1	146	38·6	Norrbottens »	1 041	0·5	368	35·4
Hallands »	187	0·1	90	48·1	Summa	**9 846**	**0·2**	**4 566**	**46·4**

Fördelningen efter hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt	1 294	Ungdomshjälp	reservarbete	39	Understöd: statligt 842
	statskommunalt	454		arbetsläger	97	kommunalt 834
	kommunalt	964		kurser	42	Summa **4 566**

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under oktober till c:a 1·2 milj. kr. och under årets tio första månader till omkring 11·3 milj. kr.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Teckenförklaring: punkt (.) = siffra uträknas ej; streck (—) = uppgift ännu ej tillgänglig.

	1938			1939									
	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	9·0	11·2	17·8	14·9	13·0	11·6	9·0	6·3	5·6	4·8	4·9	[1] 6·3	7·9
Ansökn. per 100 lediga platser .	167	236	231	219	230	179	155	126	119	119	106	124	154
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	.	.	3·68	.	.	3·66	.	.	3·92	.	.	3·96	.
Sysselsättn: index [2] arbetare (1926–30 = 100)	.	.	116·1	.	.	113·9	.	.	120·1	.	.	120·1	.
Sysselsättn: index [2] löncsumma (mars 1935 = 100)	.	.	138·3	.	.	136·6	.	.	145·4	.	.	146·6	.
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	15·2	16·5	19·2	20·5	19·8	18·0	15·1	11·2	11·6	9·3	9·9	9·9	11·0
Sysselsättn:index (1938 = 100) .	.	.	101	.	.	96	.	.	106	.	.	108	.
Danmark. Arbetslöshet, i % .	18·8	22·7	31·6	29·9	27·1	22·8	16·9	11·5	11·1	11·0	9·5	12·5	16·0
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	100	119	161	156	142	124	94	67	64	64	56	72	90
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	138	137	133	124	127	134	137	144	147	145	148	149	148
Finland.													
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) [3]	.	.	14	22	24	25	20	12	5	2	2	9	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	121	155	206	181	177	170	135	109	108	111	113	140	—
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	12·7	13·0	12·9	14·3	13·4	12·3	11·6	10·6	9·7	9·1	8·8	9·2	9·7
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 863	1 911	1 919	2 134	1 986	1 814	1 726	1 565	1 417	1 326	1 295	1 396	1 500
Sysselsättningsindex (1938 = 100) [4]	100·9	100·1	100·1	98·6	99·8	101·3	102·2	103·5	104·7	105·6	—	—	—
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	91	93	88	105	105	107	105	96	70	71	71	78	—
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	26·6	25·3	30·8	31·3	28·5	24·3	22·4	20·0	18·9	18·8	18·9	19·6	19·5
Arbetslöshetsdagar, i %	21·9	23·3	28·6	28·9	26·0	22·5	20·5	18·5	17·5	17·2	17·6	17·7	—
Belgien. Arbetslöshetsdagar, i %	16·0	18·7	23·7	22·0	20·1	18·2	17·6	17·9	16·8	16·5	17·0	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i % . .	0·8	0·7	2·2	1·5	0·9	0·6	0·4	0·3	0·2	0·2	—	—	—
Understödda arbetslösa (i 1000-tal) [5]	75	77	197	488	329	215	129	85	59	—	—	—	—
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	20·2	20·2	19·3	19·5	19·6	19·9	20·7	21·1	21·3	—	—	—	—
Lediga arbetspl. (1 000-tal män)	273	260	180	282	341	397	420	427	—	—	—	—	—
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	10·9	12·4	17·9	17·6	15·7	13·7	9·4	7·9	7·1	6·6	6·3	7·0	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	.	.	102	.	.	106	.	.	118	.	.	115	.
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	.	.	88	.	.	89	.	.	93	.	.	76	.
Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)	360	368	388	415	418	404	388	379	356	325	310	—	—
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	402	401	444	461	458	441	425	409	383	351	333	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	999	1 719	1 831	2 252	1 996	1 769	1 477	708	582	460	502	758	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 060	2 132	3 737	4 330	4 487	4 055	2 967	1 254	727	638	446	491	—
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	8·1	10·3	16·5	18·9	18·6	17·0	13·1	10·1	—	—	—	—	—
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	14	14	17	22	22	21	21	19	18	17	15	12	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	207	273	352	414	424	342	288	257	238	233	195	—	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	5	5	9	11	9	7	6	4	4	5	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	12	15	24	33	37	34	28	22	20	18	16	17	—
Kanada. Beräkn. arbetslöshet, i %	13·8	14·5	17·5	18·1	18·3	18·6	17·8	14·5	13·4	12·7	—	—	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	114·6	114·0	108·1	106·5	106·5	104·9	106·2	113·1	115·8	117·5	119·6	121·7	—
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	90·2	92·8	94·4	94·6	94·3	94·0	93·8	93·3	94·3	[1] 95·3	[1] 96·0	97·4	—
Beräknad arbetslöshet, i % . . .	13·4	13·2	13·0	13·3	12·7	11·8	11·1	10·8	10·3	10·5	10·1	9·6	9·3
Australien. Arbetslöshet, i % .	.	.	8·9	.	.	9·8	.	.	9·7	.	.	—	.
Nya Zeeland. Arbetslösa . . .	1 245	1 026	917	1 036	1 143	726	[6] 4915	5 565	8 465	8 009	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Nya serier. — [3] Senast publ. siffra avsåg okt. 1936. — [4] Ny basperiod. — [5] Fr. o. m. jan. 1939 ingå i denna serie även Ostmark och Sudetlandet. — [6] Ny serie: understödda arbetslösa.

Olycksfall i arbete år 1936.

Enligt den av riksförsäkringsanstalten nu publicerade olycksfallsstatistiken för år 1936 (Olycksfall i arbete år 1936. Sveriges off. stat. Stockholm 1939) uppgick antalet under redogörelseåret inträffade olycksfall i arbete, som anmälts till riksförsäkringsanstalten enligt kungl. kungörelsen den 9 november 1928, till 165 319, därav 76·0 % hos större arbetsgivare, d. v. s. arbetsgivare, som under hela året regelmässigt sysselsätter minst 5 arbetare, 17·5 % hos mindre arbetsgivare och 6·5 % bland statsanställda. 68 072 fall omfattades av försäkringar i ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag. Då hela antalet anmälda fall år 1935 var 152 624, har alltså en ökning inträtt med 8·3 %. — I redogörelsen ingår icke det statistiska material, som härleder sig från tillämpningen av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1930.

Beträffande de olycksfall, som inträffat hos större arbetsgivare (125 609 fall), kunna följande upplysningar meddelas.

Om såsom riskmått användes antalet förlorade arbetsdagar per årsarbetare[1], blir medelantalet sådana dagar för samtliga yrkesgrupper 6·99. Talet varierade dock starkt mellan olika grupper. Sålunda uppvisade gruppen sjöfart, fiske m. m. den största risken med 25·39 förlorade arbetsdagar per årsarbetare, följd av malmbrytning m. m. med 17·60, medan ämbetsverk, bank- och försäkringsrörelse (bortsett från en grupp diverse företag), hade den lägsta siffran, 1·40, närmast följda av handel, varulager och kontor med 2·12. (Jfr tabellen sid. 896.) Under de gjorda förutsättningarna beträffande riskmåttet kan totalförlusten av arbetsdagar orsakade av olycksfall, som inträffat år 1936, beräknas till omkring 8·2 milj. Av denna förlorade arbetstid ha 23·8 % föranletts av sjukdom, 42·6 % av invaliditet och 33·6 % av den skadades död.

Av i statistiken meddelade uppgifter om olycksfallens orsak framgår, att inom t. ex. metallindustrin arbetsmaskinerna äro den mest framträdande orsaken, i det att 1·95 förlorade arbetsdagar per årsarbetare skrivas på maskinernas konto. Liknande är förhållandet för gruppen malmförädling, där 2·28 förlorade arbetsdagar per årsarbetare tillskrivas maskinerna. För träindustrin är motsvarande siffra 6·42. Handverktyg och enklare redskap göra sig särskilt gällande inom gruppen jordbruk och skogsbruk med 1·44 förlorade arbetsdagar per årsarbetare och inom byggnadsverksamheten med 1·12 förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Hissar, kranar och andra lyftverktyg ha inom sjöfartsgruppen förorsakat en förlust av 4·86 arbetsdagar per årsarbetare. Inom sistnämnda grupp komma därjämte 4·18 förlorade arbetsdagar på sjöfartsolycks-

[1] Vid användningen av detta riskmått tages hänsyn till olycksfallens svårhetsgrad på så sätt, att varje olycksfall med dödlig utgång beräknas motsvara 25 förlorade arbetsår eller 7 500 förlorade arbetsdagar, d. v. s. den tid som den förolyckade antagits kunna ha ytterligare varit arbetsför, om olycksfallet ej inträffat. Ett fall av fullständig invaliditet beräknas likaledes motsvara 7 500 förlorade arbetsdagar och ett fall av partiell invaliditet motsvarande del därav. En årsarbetare anses utgöra 300 dagsverken eller 2 400 arbetstimmar.

Tab. 1. Olycksfall (hos större arbetsgivare) år 1936, fördelade efter yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Antal arbetsgivare	Antal årsarbetare		Antal anmälda						Antal olycksfall per 100 årsarbetare						Antal förlorade arbetsdagar			
				olycksfall		invaliditetsfall		dödsfall		år 1936			1929–33[1]			per årsarbetare		per olycksfall	
		Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a	1936	1929–33[1]	1936	1929–33[1]
Malmbrytning, anrikning och rostning	116	8 681	105	1 775	5	29	—	10	—	20·4	4·8	20·3	23·2	1·9	22·8	17·60	24·01	87	105
Malmförädling	70	28 158	232	6 552	6	82	—	12	—	23·3	2·6	23·1	24·3	2·3	23·9	11·60	12·63	50	53
Metallindustri	3 478	116 955	8 058	26 451	628	264	5	35	—	22·6	7·8	21·7	19·6	5·2	18·7	7·87	8·77	36	47
Sten-, kol- och torvindustri	1 535	30 819	2 761	5 297	182	86	2	17	—	17·2	6·6	16·3	20·7	3·9	19·7	11·13	12·71	68	64
Jordbruk, skogsbruk och boskapsskötsel	14 323	112 781	18 263	19 693	714	329	18	68	2	17·5	3·9	15·6	12·7	2·8	11·2	10·95	10·28	70	92
Träindustri	4 318	50 478	1 247	8 791	77	258	1	19	—	17·4	6·2	17·1	16·1	3·5	15·8	13·60	14·72	79	93
Pappers- och grafisk industri	1 140	53 936	11 123	5 472	414	137	11	36	—	10·1	3·7	9·0	10·8	2·8	9·5	9·35	8·10	103	85
Närings- och njutningsämnesindustri	3 760	34 334	19 381	3 798	1 157	52	17	9	—	11·1	6·0	9·2	9·9	4·9	8·1	4·65	4·81	50	59
Textil- och beklädnadsindustri	1 727	27 993	51 578	1 904	1 745	28	20	8	—	6·8	3·4	4·6	5·3	2·3	3·4	2·38	2·02	52	60
Läder-, gummi- och hårindustri	798	14 652	9 081	1 156	246	16	3	1	—	7·9	2·7	5·9	7·0	2·0	5·1	2·21	2·86	37	56
Kemisk-teknisk industri	304	10 470	3 065	1 257	176	15	2	2	—	12·0	5·7	10·6	11·8	6·9	10·5	4·35	8·17	41	78
Byggnadsverksamhet	8 928	86 985	1 027	14 272	67	333	1	51	1	16·4	6·5	16·3	14·8	4·7	14·6	13·72	15·13	84	103
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	361	12 270	247	1 300	5	27	—	12	—	10·6	2·0	10·4	8·4	2·4	8·2	13·55	12·09	130	147
Handel och varulager	17 441	134 405	73 854	6 466	1 506	104	18	15	3	4·8	2·0	3·8	3·9	1·4	3·1	2·12	2·44	55	80
Sjöfart, fiske m. m.	1 904	25 023	1 137	4 809	123	129	1	41	2	19·2	10·8	18·9	14·7	5·5	14·3	25·39	28·06	135	196
Samfärdsel (utom sjöfart)	1 259	34 177	1 997	3 299	37	36	2	12	—	9·7	1·9	9·2	8·1	1·9	7·7	5·96	6·58	66	85
Ämbetsverk, bank- och försäkringsrörelse m. m.	4 315	39 241	42 890	670	435	23	15	4	—	1·7	1·0	1·3	1·4	0·7	1·1	1·40	1·49	104	139
Kommunala institutioner (ej hänförda till annan grupp)	6 153	21 761	3 758	795	95	14	5	5	—	3·7	2·5	3·5	2·4	0·6	1·9	3·22	2·83	92	150
Hushåll, hotell- och restaurangrörelse m. m.	4 736	14 143	67 640	1 037	3 012	17	56	1	4	7·3	4·5	5·0	5·8	3·0	3·5	2·55	2·34	51	68
Diverse företag och yrken	1 165	3 059	2 023	142	43	3	—	—	—	4·6	2·1	3·6	4·2	1·5	3·2	1·27	2·22	35	69
Tillsammans 1936	**78 131**	**860 301**	**319 467**	**114936**	**10673**	**1 982**	**177**	**358**	**12**	**13·4**	**3·3**	**10·6**	**11·6**	**2·3**	**9·1**	**6·99**	**7·46**	**66**	**82**
» 1935	76 824	818 852	305 385	102032	9 418	1 783	158	361	12	12·5	3·1	9·9				6·90		70	
» 1934	74 795	771 360	293 029	90 134	8 053	1 874	126	319	10	11·7	2·7	9·2				6·94		75	
» 1933	67 619	693 870	276 108	75 969	7 034	1 588	144	280	15	10·9	2·5	8·6				6·63		77	
» 1932	66 546	703 274	276 675	78 240	6 787	1 799	124	248	15	11·1	2·5	8·7				6·72		77	

[1] Enligt Olycksfall i arbete åren 1929—33. Stockholm 1939.

fallen. För gruppen samfärdsel utom sjöfart kommer inemot en tredjedel av förlusten på vagnar tillhörande spårbanor. De elektriska olycksfallen ha inom kraft-, belysnings- och vattenverken medfört en förlorad arbetstid av 6·80 dagar. Explosion av sprängämnen har inom yrkesgruppen malmbrytning orsakat en förlust av 2·80 arbetsdagar per årsarbetare. Inom denna grupp framträda även som orsaker sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras med 5·78 och nedfallande föremål med 2·15 förlorade arbetsdagar per årsarbetare.

I riksförsäkringsanstaltens årsberättelse lämnas årligen uppgifter angående under olika år till riksförsäkringsanstalten anmälda olycksfall (oavsett tidpunkten, när olycksfallen inträffat). Till antalet utgjorde dessa under åren 1935, 1936, 1937 och 1938 resp. 149 658, 161 973, 188 516 och (preliminärt) 189 646.

Livsmedelspriser under november 1939.

Livsmedelspriser under november månad 1939. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet.

Under november har prisnivån stigit något. Till uppgången ha i främsta rummet bidragit prisstegringar å mjöl och gryn, en del bröd- och fisksorter, ävensom samtliga bränsleartiklar. Bland övriga under månaden inträffade förändringar må nämnas prissänkningar å kött och fläsk.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar år 1935—november 1939 och juli 1914—november 1939. Till belysning av de allmänna förändringar, som med avseende å minutpriserna på livsmedel (inkl. bränsle och lyse) ägt rum till och med november 1939 med utgångspunkt dels från den genomsnittliga prisnivån under år 1935, dels från juli 1914, meddelas efterföljande serier av vägda indextal.

Basperiod	Juli	Årsmedeltal									1938			1939			
	1914	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938		4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	sept.	okt.	nov.
år 1935 . .	.	.	.	.	.	100	104	108	111		112	113	114	115	116	117	118
juli 1914 . .	100	131	127	123	124	130	134	140	144		145	146	147	150	151	152	152

Utgår man från 1935 som basår, befinnes det, att den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse stigit med en enhet sedan föregående månad. Anknytes denna serie till indexberäkningarna med utgångspunkt från juli 1914, finner man, att indextalet kvarstår oförändrat vid 152. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m.), vilket uträknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1939, 109, om år 1935 tages till basperiod, och 171, om juli 1914 sättes lika med 100.

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709 och 1938, sid. 127). Indextalen, vilka grunda sig på uppgifter för 15 orter, avse den vecka, i vilken den 15:e ingår. Generalindextalen för november 1939 ävensom för närmast föregående månad och för november åren 1936—1938 framgå av nedanstående uppställning.

Sept. 1931	Nov. 1936	Nov. 1937	Nov. 1938	Okt. 1939	Nov. 1939
100	101·4	105·5	105·8	110·1	111·8

Varuslag	Kvantitet	1913[1]	1919[1]	1938	Nov. 1938	Sept. 1939	Okt.[2] 1939	Nov.[2] 1939	Höjn. el. sänkn. i % nov. 1913—nov. 1939	Höjn. el. sänkn. i % nov. 1938—nov. 1939
Mjölk, oskummad	l	14	47	24	24	25	25	25	+ 78·6	+ 4·2
Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	729	311	307	341	341	342	+ 41·9	+ 11·4
mat- (lands-)	»	213	727	294	294	323	325	327	+ 49·3	+ 11·2
Ost, helfet, småpipig, okryddad	»	164	624	186	188	219	224	226	+ 37·8	+ 20·2
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	135	433	160	160	170	170	171	+ 23·9	+ 6·9
Ägg, svenska, färska	»	132	568	179	235	193	231	250	+ 46·2	+ 6·4
Potatis: gammal	»	8	20	14	13	15	15	15	+ 114·3	+ 15·4
»	100 kg	·	1779	1066	1055	1121	1156	1178	·	+ 11·7
färsk, svensk	kg	13	29	23	—	—	—	—	—	—
Gula ärter, svenska	»	31	78	42	41	44	[3] —	[3] —	—	—
Bruna bönor	»	48	214	58	81	110	122	121	+ 163·0	+ 49·4
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	75	43	43	43	43	44	+ 41·9	+ 2·3
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	56	28	28	27	28	29	+ 38·1	+ 3·6
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	73	37	36	36	37	38	+ 46·2	+ 5·6
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	99	43	43	44	46	49	+ 36·1	+ 14·0
ris-, burma, moulmein el. sv., prima	»	41	111	44	44	45	51	56	+ 36·6	+ 27·3
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	65	65	66	66	67	+ 63·4	+ 3·1
hårt, knäckebröd	»	·	·	85	84	85	85	86	·	+ 2·4
sötlimpa eller siktbröd	»	38	96	64	64	67	67	67	+ 76·3	+ 4·7
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	64	50	50	51	52	52	+ 73·3	+ 4·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	141	141	145	147	147	+ 96·0	+ 4·3
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	116	78	78	82	84	84	+ 95·3	+ 7·7
billigaste sort » » mjölk	»	60	167	92	93	97	98	99	+ 65·0	+ 6·5
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	·	107	108	115	118	120	·	+ 11·1
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	197	200	228	227	222	+ 82·0	+ 11·0
soppkött	»	100	490	156	157	177	179	177	+ 75·2	+ 12·7
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	251	248	273	270	269	+ 103·8	+ 8·5
spädkalv	»	72	312	151	153	167	169	170	+ 132·9	+ 11·1
Fårkött, färskt, stek	»	133	600	237	234	263	257	255	+ 100·8	+ 9·0
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	·	190	194	216	217	213	·	+ 9·8
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	220	228	229	229	228	+ 68·9	0·0
salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	619	223	232	234	234	233	+ 64·1	+ 0·4
Fläskkorv, ej delikatess-	»	·	·	·	167	174	175	176	·	+ 5·4
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	112	115	116	114	117	+ 56·0	+ 1·7
gädda	»	108	333	159	160	166	164	164	+ 50·5	+ 2·5
sill	»	34	110	65	67	84	73	75	+ 114·3	+ 11·9
strömming	»	38	114	61	60	66	67	66	+ 53·5	+ 10·0
torsk	»	55	160	90	89	96	97	95	+ 69·6	+ 6·7
rödspotta (spätta)	»	79	244	149	151	156	155	155	+ 93·8	+ 2·6
kolja	»	·	·	119	118	125	125	126	·	+ 6·8
Salt sill, prima islands-	»	45	148	50	49	60	69	71	+ 57·8	+ 44·9
Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	·	281	280	289	290	291	·	+ 3·9
Socker, bit-	»	67	133	48	48	48	48	48	— 28·4	0·0
Salt, matsalt	»	·	32	15	15	16	19	19	·	+ 26·7
Äpplen, ät-	»	·	·	105	105	57	61	65	·	— 38·1
Apelsiner, medelstora	dussin	·	·	131	133	126	140	140	·	+ 5·3
Bananer, prima	kg	·	·	160	164	164	208	184	·	+ 12·2
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	·	81	81	85	91	98	·	+ 21·0
Vitkål, svensk	»	·	·	28	22	24	24	24	·	+ 9·1
Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	·	·	24	24	24	24	24	·	0·0
Svagdricka	l	6	16	16	16	16	16	16	+ 166·7	0·0
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	·	33	33	33	33	33	·	0·0
Fotogen, Water White	l	20	71	21	21	24	24	25	+ 19·0	+ 19·0
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	·	17	17	17	17	17	·	0·0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	2310	1145	1130	1220	1265	1290	+ 76·7	+ 14·2
barr-, » »	»	575	1895	900	895	975	1005	1040	+ 79·3	+ 16·2
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	—	647	635	679	693	766	+ 93·4	+ 20·6
hushålls- (*fyrkol*), prima, »	»	234	—	347	326	365	380	415	+ 80·4	+ 27·3
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	·	577	516	548	561	624	·	+ 20·9
c:a 40-60 el. 60-80 mm, »	»	·	·	569	505	545	561	618	·	+ 22·4

[1] 44 orter. — [2] Preliminära siffror. — [3] På grund av statsbeslag saknas noteringar.

Litteraturöversikt.

(November 1939.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

CASSEL, G. Vad är inflation? Sunt förnuft 1939, nr 9.

CONOLLY, F. G. Reflections on the cheap-money policy particularly in England. Index 1939, nr 10. Suppl.

DE GEER, G. Diskussionen kring järnpriserna. Finanstidningen 1939, nr 44.

ODHE, TH. Sparandet som inflationsförsvar. Kooperatören 1939, nr 20.

WIJNHOLDS, H. W. J. Geldmenge, Umlaufsgeschwindigkeit und Preisniveau. Weltwirtschaftliches Archiv B. 50, s. 583.

VITELES, M. S. Psykologiens tillämpning inom industrien. Affärsekonomi 1939, nr 17.

Kriegs-Sozialrecht in Frankreich und Grossbritannien. Soziale Praxis 1939, nr 21.

Spare time. Northern European collaboration in regard to workers' travel and holidays. Industrial and labour information 30 okt. 1939.

Sverige.

ANRICK, C.-J. Svenska turistföreningens vandrarhem och raststugor. Sv. stadsförbundets tidskrift 1939, nr 9.

DE GEER, G. Ett tackjärnverk i Luleå. Finanstidningen 1939, nr 45.

F[URUSKOG], J. Samlingslokalerna. Reformatorn 1939, nr 48.

LIND, A. Byråkrati — fara eller skrämskott? Fackföreningsrörelsen 1939, nr 46.

NORDLING, T. Intressekontorsrörelsen och sparbankerna. Sv. sparbankstidskrift 1939, nr 8.

SV. ARBETSGIVAREFÖRENINGEN. Rationaliseringsutredningen. (Yttrande.) Industria 1939, nr 24.

THUNBORG, F. Förenings-Sveriges lokalproblem. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 47.

Höjda räntor. Byggmästaren 1939, nr 34.

Kommunerna och krisförvaltningen. Landskommunernas tidskrift 1939, nr 11.

Sparbanksräntorna. Finanstidningen 1939, nr 43.

Staten som företagare. [Förslaget om järnverk i Luleå.] Affärsvärlden 1939, nr 48.

Sveriges bergshantering år 1938. Kommersiella meddelanden 1939, nr 20.

Värnskatten och budgetläget. Finanstidningen 1939, nr 45.

Amerikas förenta stater.

FALKNER, R. P. New estimates of the national wealth and of its state distribution, 1922—1937. The conference board economic record 1939, nr 11.

SANDERS, B. S., & KANTOR, ANNE G. Income of urban families and individuals in single-family households. Social security bulletin 1939, nr 9.

Inga inflationstendenser i U. S. A. Finanstidningen 1939, nr 44.

Danmark.

Den ökonomiske Udvikling i Danmark. Ökonomi og Politik 1939, nr 3.

Norge.

ELLINGSEN, O. Den norske sociallovgivning. Industria 1939, nr 24.

Schweiz.

Recensement fédéral des entreprises du 24 août 1939. Revue de l'institut international de statistique 1939, nr 2/3.

Das Reorganisationsproblem im schweizerischen Detailhandel. Schweiz. Konsum-Verein 1939, nr 46.

Spanien.

The new labour legislation in Spain. Industrial and labour information 20 nov. 1939.

Tyskland.

Création d'une Commission Centrale de Statistique. Revue de l'institut international de statistique 1939, nr 2/3.

Kriegsfinanzierung durch Arbeit. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 32.

Arbetarskydd.

Sverige.

CHRISTIERNSSON, Y. Olycksfallen i skogsarbetet. Skogsindustriarbetaren 1939, nr 21.

EGGERT, E. Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1938. Arbetarskyddet 1939, nr 10.

POST, E. v. Lokal säkerhetstjänst. Arbetarskyddet 1939, nr 10.

Säkerhetsordningen och säkerhetstjänsten. Sv. järnvägstidningen 1939, nr 33.

Amerikas förenta stater.

Regulation of child labour in the United States. Industrial and labour information 6 nov. 1939.

Belgien.

Rapport annuel du service médical du travail 1938. Revue du travail 1939, nr 10.

Storbritannien.

Mortalité professionnelle [en Grande-Bretagne]. Bulletin de la statistique générale de la France 3 kv. 1939.

Tyskland.

KREMER, D. Der Arbeitsschutz in der Kriegswirtschaft. Soziale Praxis 1939, nr 22.

LIMPRICH. Sicherheitsfilm. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 32.

Arbetslön och arbetstid.

JACOBY, H. Arbejdslön og Arbejdslöshed. Socialt Tidsskrift 1939, nr 10.

Allowances for families of mobilised men. International labour review nov. 1939.

Wartime measures affecting hours of work and rest periods. International labour review nov. 1939.

Sverige.

LANDSORGANISATIONEN. Lagstiftning om hembiträdenas arbetsförhållanden. [Utlåtande.] Fackföreningsrörelsen 1939, nr 44.

THURÉUS, S. Deltidsarbete ett korrektiv mot sjukdomsalstrande nervöst jäkt. Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 10.

Amerikas förenta stater.

ANDREWS, E. F. The administration of the fair labour standards act in the United States. International labour review nov. 1939.

Enforcement of labour legislation in the United States. Industrial and labour information 13 nov. 1939.

The United States and the convention concerning statistics of wages and hours of work. Industrial and labour information 13 nov. 1939.

Danmark.

HARSFELT, A. De danske overenskomster. [Lönereglering efter levnadskostnadsindex i Danmark.] Industria 1939, nr 24.

Arbejdslönnen i Industrien. Arbejdsgiveren 1939, nr 24.

Den faglige Situation. [Lönereglering efter levnadskostnadsindex i Danmark.] Arbejderen 15 nov. 1939.

Finland.

HELOMAA, I. Lagen om sjömans semester. Social tidskrift 1939, nr 10.

De till övningar inkallades utkomst. Industritidningen 1939, nr 11.

Frankrike.

Family allowances in France. Industrial and labour information 6 nov. 1939.

Les salaires agricoles en 1938. Bulletin de la statistique générale de la France 3 kv. 1939.

Japan.

ARNDT, P. Der Arbeitslohn in Japan. Weltwirtschaftliches Archiv B. 50, s. 523.

Tyskland.

MANSFELD. Der Lohnstop als Mittel der Kriegslohnpolitik. Zugleich eine lohnpolitische Bilanz. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 31.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

The employment market and the war. Industrial and labour information 6 nov. 1939.

Labour problems in time of war. International labour review nov. 1939.

Regulation of employment during the war. International labour review nov. 1939.

Sverige.

P[ETERSSON], G. Den offentliga arbetsförmedlingen och tjänstemännen. Industritjänstemannen 1939, nr 11.

RAHM, H. De kommunala beredskapsarbetena. Landskommunernas tidskrift 1939, nr 11.

Arbetslöshet eller arbetarbrist? Tiden 1939, nr 11/12.

Arbetslöshetskommissionen mot granitutredningen. Industria 1939, nr 23.

The employment of forestry workers in northern Sweden. International labour review nov. 1939.

Den svenska industriens arbetstillgång. Affärsvärlden 1939, nr 47.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande över granitutredningens betänkande. Vägen 1939, nr 23.

Amerikas förenta stater.

COLCORD, JOANNA C. Stamps to move the surplus. Survey midmonthly 1939, nr 10.

HUZAR, E. The »New» WPA [Works projects administration]. What it is; how it works. Survey midmonthly 1939, nr 10.

SPRINGER, GERTRUD. The »New» WPA. What it has left behind. Survey midmonthly 1939, nr 10.

STERNER, R. Amerikanska jordbruksproletärer. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 45.

Nyere Lovgivning om offentlige Arbejder i U.S.A. Socialt Tidsskrift 1939, nr 10.

Danmark.

Arbejdslöshedens Bekæmpelse. [Dansk Landsforening til Arbejdslöshedens Bekæmpelse.] Arbejdsgiveren 1939, nr 23.

Finland.

Arbetslöshetsvården. Industritidningen 1939, nr 11.

Nederländerna.

The campaign against unemployment in the Netherlands. Industrial and labour information 20 nov. 1939.

Tyskland.

STOTHFANG, W. Die Neuordnung der Arbeitslosenhilfe. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 30.

SYRUP, F. Arbeitslosigkeit zu Kriegsbeginn. Soziale Praxis 1939, nr 21.

Ungern.

Compulsory labour for national defence in Hungary. Industrial and labour information 13 nov. 1939.

Befolkningsfrågan.

HYRENIUS, H. Föräktenskapliga konceptioner i Danmark och i Sverige. Statsvetenskaplig tidskrift 1939, nr 4.

Sverige.

UHNBOM, I. Fruktsamheten å landsbygden och särskilt inom jordbruksbefolkningen. Kungl. lantbruksakademiens tidskrift 1939, nr 4[1]/₄.

Inflyttning och utflyttning i Stockholm åren 1933 och 1938. Statistisk månadsskrift 1939, nr 9.

Stockholms folkmängd efter ålder, med fördelning på kön och civilstånd, den [31]/₁₂ 1938. Statistisk månadsskrift 1939, nr 9.

Frankrike.

Dekretet af 29. Juli 1939 vedrörende den franske Familie og det franske Fødselsproblem. Socialt Tidsskrift 1939, nr 10.

Enquête sur la natalité et les familles en France. Bulletin de la statistique générale de la France 3 kv. 1939.

Soc. rådsrepublikernas union.

Die Bevölkerung der Sowjetunion Anfang 1939. Wirtschaft und Statistik 1939, nr 19/20.

Bostadsförhållanden.

SIEBLER, W. Freiheit oder Zwang in der Wohnwirtschaft. Revue internationale de la propriété bâtie 1939, nr 3/4.

Sverige.

CARLHEIM-GYLLENSKÖLD, H. Byggnadsverksamheten under kristiden. Kooperatören 1939, nr 20.

Bostadsmarknaden nu och under den närmaste framtiden. Sveriges fastighetsägaretidning 1939, nr 23.

Hyresgästernas riksförbund uppvisar vackra framgångar. Verksamhetsberättelse för 1937—39. Hyresgästen 1939, nr 22.

Hyresmarknaden och storstäderna. Affärsvärlden 1939, nr 44.

Finland.

Hyrorna i städerna i september 1939. Social tidskrift 1939, nr 10.

Tyskland.

WILLE. Ergebnisse der Kleinsiedlung bis 31. März 1939. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 30.

WORMIT. Das Mieterschutzrecht der Kriegszeit. Reichsarbeitsblatt 1939, nr 31.

Der Wohnungsbau nach Reichsteilen 1933 bis 1938. Wirtschaft und Statistik 1939, nr 19/20.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Danmark.

DRUCKER, P. Hvad Samfundet gör for det spæde Barns Sundhed. Maanedsskrift for praktisk Lægegerning og social Medicin 1939, nr 10.

SKJERBÆK, O. J. Danske Opdragelseshjem 1938—39. Börnesagens Tidende 1939, nr 18.

Finland.

Moderskapsunderstöden år 1938. Social tidskrift 1939, nr 10.

Norge.

EVANG, K. Barnevern på landsbygda. Socialt arbeid 1939, nr 9.

Tyskland.

GREGOR, A. Zur Frage der Nachfürsorge. Deutsche Jugendhilfe sept./okt. 1939.

MAILÄNDER. Über die Anstalten und ihre Reform. Deutsche Zeitschrift für Wohlfartspflege okt. 1939.

Die Leistungen des Winterhilfswerks des deutschen Volkes 1938/39. Wirtschaft und Statistik 1939, nr 19/20.

Föreningsväsen.

Danmark.

KOCIK, A. Dansk fackföreningsrörelse under krissituationen. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 47.

Storbritannien.

LAMMING, G. N. Den brittiska fackföreningsrörelsen och kriget. Fackföreningsrörelsen 1939, nr 44—45.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

CARL, PRINS. Åtgärder för ökad rekrytering av rödakorspersonalen. Svenska röda korset 1939, nr 10.

HERLITZ, C. W. Skolläkare- och skolsköterskeinstitutionernas betydelse för rationell fostran genom kroppsövningar. Sv. läkartidningen 1939, nr 45.

KARTH, B. Vår läkemedelsförsörjning under avspärrning och krig. Sv. läkartidningen 1939, nr 46.

WIKLUND, E. O. Den nya tuberkuloslagstiftningen. S. A. P. information 1939, nr 20.

WILLNERS, G. Lex veneris 20 år. Social-medicinsk tidskrift 1939, nr 10.

Svenska föreningens för folkbad verksamhet under år 1938. Folkpensioneringen 1939, nr 9.

Storbritannien.

KELLGREN, Ella. Engelsk socialvård. Hertha 1939, nr 11.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

ENGSTRÖM, E. Hushållningssällskapen inför egnahemsverksamhetens förstatligande. (Föredrag med diskussion.) Hushållningssällskapens tidskrift 1939, nr 7.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Danmark.

Da Overenskomstforliget afsluttedes. Arbejdsgiveren 1939, nr 24.

Kanada.

Canadian labour organizations pledge war-time co-operation. The labour gazette 1939, nr 9.

Kooperation.

Finland.

JÄÄSKELÄINEN, O. Co-operative organisation in Finnish agriculture. Pellervo 1899—1939. Bank of Finland monthly bulletin 1939, nr 10.

Co-operative and private wholesale trade in Finland. Review of international co-operation 1939, nr 10.

Kanada.

Producers' and consumers' co-operation in Canada in 1938. The labour gazette 1939, nr 9.

Schweiz.

Höchstpreise und Rückvergütung. Schweiz. Konsum-Verein 1939, nr 44.

Levnadskostnader.

Näringsförhållandena hos lantbefolkningen i Europa. *Hygienisk revy 1939, nr 11.*

Sverige.

APELQVIST, S. Vägt bröd — rätt bröd. Vi 1939, nr 44.

B[RUNIUS], A. Priskontrollen — Herakles eller Sisyfos? Industria 1939, nr 23.

GJÖRES, A. Prisövervakningen. (Föredrag.) Sv. affärsliv 1939, nr 22.

HAMMARSKJÖLD, B. Livsmedelskommissionen under utbyggnad. Från departement och nämnder nov. 1939.

ODHE, TH. Den nya prisregleringslagen. Kooperatören 1939, nr 21.

OHLIN, B. Den aktuella pris- och lönepolitikens möjligheter. (Föredrag med diskussion.) Nationalekonomiska föreningens förhandlingar 1939, nr 5.

PAUES, W. Priser och politik. Verkstäderna 1939, nr 11.

SVENSSON, WALD. Vår animalieproduktion. Sunt förnuft 1939, nr 9.

K. F:s prisstatistik. Kooperatören 1939, nr 21.

Levnadsstandardens sänkning. Finanstidningen 1939, nr 42.

Normalpriser ersätta maximipriser. Köpmannen 1939, nr 43½.

Skattebetalning samma år som inkomsten. Kontorsvärlden 1939, nr 11.

The Swedish food supply policy and the co-operative movement. Industrial and labour information 30 okt. 1939.

Vad får jag för min lön? Försäkringstjänstemannen 1939, nr 6.

Danmark.

Regeringens Pris- og Avancekontrol. Tidsskrift for Industri 1939, nr 21.

Kanada.

Establishment of war-time prices and trade board. The labour gazette 1939, nr 9.

Norge.

To slags prisstigning. Andresens banks konjunkturindeks (Bilag til »Norges Industri» nr 23, 1939) 1939, nr 11.

Storbritannien.

B[RUNIUS], TH. Den engelska priskontrollen. Industria 1939, nr 23.

Tyskland.

GIERTZ, A. De tyska arbetarnas löner och levnadsstandard. Metallarbetaren 1939, nr 45.

Lärlingsväsen och yrkesorientering.

Yrkesorienteringens metoder och hjälpmedel. Sv. lärartidning 1939, nr 45.

Sverige.

MALMROTH, ELSA. Socialarbetarnas utbildning. Hertha 1939, nr 11.

Stenebyskolan jubilerar. [En yrkesskola för invalider m. fl.] Sv. lärartidning 1939, nr 44.

Tyskland.

BETCKE, W. Zur Ausbildungsfrage in der Wohlfahrtspflege. Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege sept. 1939.

ESSIG, O. Berufserziehung der Jugend im Kriege. Soziale Praxis 1939, nr 21.

Nykterhetsfrågan.

BLEULER, E., & LIDSTRÖM, A. E. Sur les origines de l'alcoolisme. Une correspondance. Forschungen zur Alkoholfrage 1939, nr 3.

ENGLUND, E The elimination of private interests in the production and sale of alcoholic beverages. Forschungen zur Alkoholfrage 1939, nr 3.

HERCOD, R. Der XXII. Internationale Kongress gegen den Alkoholismus. Forschungen zur Alkoholfrage 1939, nr 3.

INGVAR, S. Är alkoholen ett medikament? Sv. läkartidningen 1939, nr 47.

TILLGREN, J. Kampen mellan alkoholen och vitaminerna. Tirfing 1939, nr 5.

Sverige.

ERICI, B. Nykterhetsnämndernas organisation. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 8.

KINBERG, O. Spritmissbruk och spritransonering. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1939, nr 8.

Höjd omsättningsskatt å spritdrycker. Särskild omsättningsskatt å vin. Tidskrift för systembolagen 1939, nr 11.

Inga accislitrar — 3 kr. höjning. Reformatorn 1939, nr 45.

Danmark.

Danska rättslärarrådet om alkohol och motortrafik. *Pressmeddelanden från nykterhetssällskapens upplysningsbyrå* 1939, nr 36.

Socialförsäkring.

Sverige.

ENGSTRÖM, M. Livräntor eller engångsersättningar vid olycksfallsskador? Arbetarskyddet 1939, nr 10.

ENGSTRÖM, R. Ifrågasatt utbyggande av sjukkassestatistiken. Folkpensioneringen 1939, nr 9.

HERMANSSON, A. Försäkringsverksamheten och samhället. Tiden 1939, nr 11/12.

LUNDBERG, S. Förtroendeläkarverksamheten vid sjukkassa. *Sv. läkartidningen* 1939, nr 45.

WIKLUND, E. O. Sjukkontrollen — ett samarbetsproblem i sjukkassorna. *Sv. sjukkassetidning* 1939, nr 11.

Höjning av inträdesåldern [i sjukkassor]. *Sv. sjukkasse-tidning* 1939, nr 11.

Sjukvårdsersättning åt medlem, som på grund av sin anställning är tillförsäkrad sjukvård av arbetsgivaren. Folkpensioneringen 1939, nr 9.

Amerikas förenta stater.

SCHMITTER, LYLE L., & GOLDWASSER, BETTI C. The revised benefit schedule under federal old-age insurance. Social security bulletin 1939, nr 9.

Danmark.

Beretning om Invalidenævnets Virksomhed 1938/39. Socialt Tidsskrift 1939, nr 10.

Nederländerna.

Aantal krachtens de Land- en Tuinbouwongevallenwet verzekeringsplichtige ondernemingen; verzekerd loonbedrag, 1938. Maandschrift van *het centraal bureau voor de statistiek* 1939, nr 10.

Aantal krachtens de Ongevallenwet — 1921 verzekeringsplichtige ondernemingen, aantal typewerklieden, het verzekerd loonbedrag en het gemiddelde dagloon, 1938. Maandschrift van het centraal bureau voor de statistiek 1939, nr 10.

Social insurance in wartime in the Netherlands. *Industrial and labour information* 30 *okt.* 1939.

Storbritannien.

War adaptation of social insurance in Great Britain. Industrial and labour information 20 nov. 1939.

Ut- och invandring.

Transfer of Baltic Germans to Germany. Industrial and labour information 20 nov. 1939.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

(Delvis med särskilda anmälningar.)

ALDÉN, G. A. Praktisk nationalekonomi. 17 uppl. utarb. av *H. Stolpe*. Sthlm 1939. (Medborgarens bok. 4.)

Denna den 17:e upplagan av Aldéns lärobok i nationalekonomi, som är helt nyskriven, vänder sig liksom föregående upplagor i första hand till den bildningssökande ungdomen vid fortsättnings- och folkhögskolor samt studiecirklar. Framställningen är rikt dokumenterad med uppgifter ur den officiella statistiken, citat ur kommittébetänkanden m. m. samt illustrerad med tabeller och diagram. Redogörelse lämnas för produktionskrafter, välstånd, företagsformer, arbetsgivare- och fackföreningar, prisbildning, penning- och bankväsen, handelspolitik, socialpolitik, skatteväsen, befolkningsfrågan m.m. Boken är försedd med sakregister och litteraturförteckning.

NATIONERNAS FÖRBUND. Advisory committee on social questions.
Enquiry into measures of rehabilitation of prostitutes. P. 1—4. Geneva 1938—39. (Publ. 1938: 4. 1, 11; 1939: 4. 4.)

Boken bygger på en enquête bland regeringar och enskilda organisationer. Upplysningar ha insamlats rörande tre grupper av frågor: om de prostituerades tidigare liv, deras hem och uppfostran (redogörelse publicerad 1938 såsom del 1 av undersökningen), om den sociala

hjälpverksamheten och de veneriska sjukdomarna (del 2), och om direkta åtgärder för att hjälpa prostituerade att övergå till normalt arbete (del 3). Sistnämnda grupp av frågor avsåg uppgifter om vilka sociala institutioner, som finnas för att hjälpa de prostituerade, hur dessa finansieras och organiseras, vilka metoder man använt, svårigheter man mött och resultat man uppnått. Slutsatser och rekommendationer äro publicerade i del 4 av föreliggande bok.

NORDIN, J., [utg.] Arbetstidslagen för detaljhandeln och butikstängningslagen. Upps. 1939.

En översikt lämnas över bestämmelserna i 1939 års arbetstidslag för detaljhandeln, till vilken fogats formulär till ansökningar hos arbetsrådet och till arbetstidsschema. I den följande kommentaren redogöres även för vad som förekommit under förarbetena till lagen — i den mån detta ansetts belysande för lagstadgandenas innebörd — de sakkunnigas utredning, propositionen och frågans behandling vid 1939 års riksdag. I åtskilliga fall redogöres för motsvarande bestämmelser i allmänna arbetstidslagen och lantarbetstidslagen samt praxis vid tillämpningen av dessa lagar. Vidare lämnas en översikt över butikstängningslagens bestämmelser med kommentar. De båda lagtexterna äro bifogade.

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. Rekke 9. Oslo 1939.
158, 164, 175. Bedriftstelling i Norge 9. okt. 1936. H. 1—3.

Resultatet av den första norska företagsräkningen, som företogs den 9 oktober 1936, föreligger i tre band. De två första innehålla tabeller rörande de olika företagens (de tekniska enheternas) fördelning efter näringsgrenar, antalet anställda, omsättning, ägare, geografiska områden m. m. I det tredje lämnas tabeller över de ekonomiska enheterna, där alltså olika delföretag sammanslagits, och analysen av resultaten. Materialet insamlades av särskilda räknare med lokalkännedom, vilka hade till vägledning företagslistor, som uppgjorts av statistiska centralbyrån. Räkningen omfattade bergsbruk, industri och hantverk, byggnadsverksamhet, varuhandel och transportverksamhet etc. Inom industri och hantverk äro endast företag med två eller flera arbetande medräknade. Jord- och skogsbruk samt fiske äro icke medtagna. Räkningen omfattar 568 000 personer och 102 000 företag, därav inom handel 43 % och industri och hantverk 31 %. 28 000 av dessa företag ingingo i någon driftskombination och utgjorde tillsammans 9 000 ekonomiska enheter. Jfr beträffande den danska företagsräkningen för år 1935 Soc. Medd. årg. 1939, sid. 323.

Nytillkommen tidskrift.

Statens informationsbyrå utger sedan november 1939 en egen publikation, »FRÅN DEPARTEMENT OCH NÄMNDER», vars huvuduppgift angivits vara att samla aktuella uppgifter om kristidsåtgärderna. En del av utrymmet kommer att reserveras för informerande artiklar av sakkunniga på skilda områden. Publikationen, som tills vidare utges med två nummer i månaden, tillställes bl. a. alla kristidsstyrelser och kristidsnämnder. Nr 1 innehåller: »Livsmedelskommissionen under utbyggnad» av landshövding Hammarskjöld, »Ekonomiskt skydd åt de värnpliktiga», »Kontrollen har skärpts över utlänningarna», »Tolv miljoner till civila luftskyddet» m. m.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of agriculture Bureau of home economics in cooperation with the Works progress administration.
Family income and expenditures. Plains and mountain region. P. 1. Wash. 1939.
— Department of labor. Bureau of labor statistics.
Bulletin. Wash. 1939.
670. Earnings and hours in shoe and allied industries during 1st quarter of 1939.
— Federal housing administration.
Four decades of housing with a limited dividend corporation. Wash. 1939.
BETÆNKNING om Beskæftigelsespolitik og Erhvervsmuligheder i Danmark. Udg. af Arbejderbevægelsens Erhvervsraad. Khvn 1939.
CANADA. Department of labour.
Labour legislation in Canada 1938. Ottawa 1939.
DANMARK. Det statistiske Departement.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1939.
Bd 108: H. 2. Indkomst- og Formueansættelserne til Staten for Skatteaaret 1938/39.
DANSK INDUSTRIBERETNING. Aarg. 33 (1938). Khvn 1939.
DELEGATIONEN FÖR DET INTERNATIONELLA SOCIALPOLITISKA SAMARBETET.
Nationernas förbund. Den ekonomiska och sociala utvecklingen. Årsrapport av direktören för Internationella arbetsbyrån *J. G. Winant* till internationella arbetskonferensen 1939. Övers. Sthlm 1939.
FINLAND. Ossuskassojen keskusliitto. — Andelskassornas centralförbund.
Andelskassornas i Finland driftstatistik. 30 (1938). Hki 1939.
FORSSELL, N. Liljeholmens stearinfabrik 1839—1939. Minnesskrift. Under medverkan av *G. Berg* & *S. Gärdin*. Sthlm 1939.
FRÄMLINGSSTATISTIK för år 1937. Utg. av Svenska trafikförbundet. Sthlm 1939.
F.V.O. (Föreningen för välgörenhetens ordnande.) Styrelsens årsberättelse. 50 (1938/39). Sthlm 1939.
HECKSCHER, G. Brittiska imperiet. Sthlm 1939. (Internationell politik 7.)
KRIGSUTBROTTET i dokumentens belysning. 1—3. Sthlm 1939. (Internationell politik. 8—10.)
KÖPENHAMN. Københavns statistiske Kontor.
Københavns Kommunalkalender. Aarg. 9 (1939). Khvn 1939.
LANDSORGANISATIONEN I SVERIGE.
Berättelse. 1938. Sthlm 1939.
LETTLAND. Bureau de statistique de l'État.
4ème recensement de la population en Lettonie en 1935. 6. Occupations. Riga 1939.
Statistique des finances et des crédits en 1939. Riga 1939.
MANGÅRD, C. Svenska öden i Amerika. En resa från Atlanten till Stilla havet. Upps 1939.
NATIONERNAS FÖRBUND. Service d'études économiques. — Economic intelligence service.
International trade in certain raw materials and foodstuffs by countries of origin and consumption 1938. Geneva 1939. (Publ. 1939: 2 A. 22.)
Statistiques du commerce international. — *International trade statistics. 1938.* Genève 1939. (Publ. 1939: 2. A. 21.)
— Health organisation.
Annual report on the results of radiotherapy in cancer of the uterine cervix. Vol. 3. Geneva 1939. (Publ. 1939: 3. 3.)
NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. Rekke 9. Oslo 1939.
174. Norges private aksjebanker og sparebanker 1938.
176. Norges bergverksdrift 1938.
NYA ZEELAND. Department of labour. Employment division.
Report. 1938/39. Wellington 1939.
PALESTINA. Office of statistics.
Statistical abstract of Palestine 1939. Jerusalem 1939.
RIKSGÄLDSKONTORET.
Årsbok utarb. inom Riksgäldskontorets räkenskapsbyrå. Årg. 19 (budgetåret 1938/39). Sthlm 1939.
SEABROOK, W. Svenskar och andra utlänningar i Amerika. Övers. (fr. eng.) av E. R. Gummerus. Sthlm 1939.
SJÖBECK, M. Gästrikland. Hälsingland. En landskaplig orientering. På uppdrag av K. järnvägsstyrelsen utarb. Sthlm 1939.
SKATTEBETALARNAS FÖRENING.
Meddelanden. Sthlm 1939.
65. P. M. rörande de direkta skatterna.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939. Sthlm 1939.
29. 1937 års domsagoutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av domsagoförvaltningen samt lönereglering för domsagopersonalen. [Avg. d. 22 sept. 1939.] (Ju.)
30. Betänkande med utredning och förslag rörande tillgodoseendet av behovet av allmänna samlingslokaler. Avg. [d. 8 nov. 1939] av 1937 års utredning angående allmänna samlingslokaler. (S.)
31. Betänkande angående vissa med vården av civila patienter å Garnisonssjukhusen sammanhängande organisationsfrågor. Avg. d. 3 nov. 1939. (Fö.)
32. Betänkande angående revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande förhållanden. Avg. [d. 6 nov. 1939]. (Ju.)
33. Betänkande med förslag till ändringar i förmynderskapslagstiftningen. Efter offentligt uppdrag avg. [i nov. 1939] av Å. Holmbäck. (Ju.)
34. Betänkande med förslag rörande skärgårdarnas behov av förbättrade kommunikationer. Avg. [d. 25 nov. 1939] av 1938 års skärgårdsutredning. Del 1. (K.)
STATISTISK ÅRSBOK för Göteborg. Årg. 39 (1939). Utg. av Göteborgs stads statistiska byrå. Gbg 1939.
STATSKONTORET, K.
Utdrag ur de under K. statskontorets förvaltning stående fonders och diverse medels

räkenskaper för budgetåret 1938/39. Sthlm 1939.

STORBRITANNIEN. Industrial health research board.
Annual report. 19 (1938/39). Lond. 1939.

SVENSKA LANDSKOMMUNERNAS FÖRBUND.
Styrelsens och revisorernas berättelse 1934—38 till förbundets 5:e ordinarie kongress i Stockholm 24—25 nov. 1939. Sthlm 1939.

SVENSKA MÅLAREFÖRBUNDET.
Protokoll förda vid Svenska målareförbundets 14:e ordinarie kongress i Stockholm dagarna 26 juni—2 juli 1939. Sthlm 1939.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1939.
Finanser.
Kommunernas finanser år 1936. Av Statistiska centralbyrån.
Industri och bergshantering.
Bergshantering. Berättelse för år 1938. Av Kommerskollegium.
Jordbruk med binäringar.
Mejerihantering år 1937. Av Statistiska centralbyrån.
Järnvägar.
Statens järnvägar år 1938. Av K. järnvägsstyrelsen.
Rättsväsen.
Brottsligheten år 1937. Av Statistiska centralbyrån.

TUDEER, A. E. Finlands bank 1912—1936. Hfors 1939.

VEJLEDNING til Brug ved Administrationen af Lov af 14. april 1937 om Arbejdsanvisning og Arbejdslöshedsforsikring m. m. Khvn 1939.

ÅKERMAN, J. Ekonomisk teori. 1. De ekonomiska kalkylerna. Lund & Lpz. 1939. (Lunds universitets årsskrift. N. F. Avd. 1. Bd 36. Nr 2.)

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 21 november—20 december 1939 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
818.	Lag ang. ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete	17 nov.
831.	Lag om eftergift under vissa förhållanden från bestämmelserna i 19 § första stycket lagen om arbetarskydd	8 dec.
832.	Lag om tjänsteplikt för medicinalpersonal	8 »
838.	Lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag)	8 »
843.	K. kung. med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen	8 »
851.	K. kung. med förordnande jämlikt 1 § prisregleringslagen den 8 december 1939 (nr 838)	15 »
854.	Lag ang. ändrad lydelse av 2—4 §§ lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer	15 »
856.	Lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän	15 »
857.	K. kung angående tillämpning av lagen den 15 december 1939 (nr 856) om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän	15 »
858.	K. förordn. om värnskatt	15 »
859.	K. kung. med tillämpningsföreskrifter till förordn. den 15 december 1939 (nr 858) om värnskatt	15 »

Sakregister till årgången 1939.

(Siffrorna inom parentes angiva häftets nummer.)

Arbetarskydd. Arbetarnas samaritförbund: s. 17 (1).

Danmark. Förslag om förbättrat arbetarskydd: s. 667 (9).

Arbetsavtal. Huvudavtalet mellan arbetsgivareföreningen och landsorganisationen: s. 3 (1).

Arbetsbyrån, Internationella. Direktörsrapport: s. 459 (7).

Styrelsens och kriskommitténs sammanträden i juni, september och oktober: s. 803 (11).

Styrelsesammanträden 1939, *februari*: s. 96 (2); april: s. 347 (5).

Arbetsförmedling, Sveriges offentliga, år 1938: s. 102 (2); *månadsstatistik:* 1938, dec.: s. 48 (1); 1939, jan.: s. 128 (2); febr.: s. 210 (3); mars: s. 292 (4); april: s. 372 (5); maj: s. 430 (6); juni: s. 484 (7); juli: s. 598 (8); aug.: s. 676 (9); sept.: s. 746 (10); okt.: s. 821 (11); nov.: s. 886 (12).

Centralt register för yrkesorientering: s. 171 (3).

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1938: s. 488 (7).

Den privata arbetsförmedlingen under år 1938: s. 493 (7).

Uppmaning att utnyttja den offentliga arbetsförmedlingen: s. 730 (10).

Yrkesorientering för ungdom: s. 781 (11).

Storbritannien. Överflyttning av arbetslös ungdom i England: s. 77 (2).

Arbetsgivareföreningen, Svenska, år 1938: s. 426 (6).

Arbetsinställelser i Sverige år 1937: s. 147 (2).

Arbetskonferensen. Internationella arbetskonferensens tjugufemte sammanträde: s. 725 (10).

Panamerikansk arbetskonferens i Havana: s. 803 (11).

Arbetslagstiftning. Semesterlönens beräknande (socialstyrelsens utlåtande): s. 184 (3).

Arbetslagstiftning, internationell (vid 1939 års riksdag): s. 548 (8).

Den internationella arbetslagstiftningens framsteg under 1938: s. 235 (3).

Belgien. Lagförslag angående yrkesorganisation och reglering av näringslivet: s. 39 (1).

Finland. Semesterlag i Finland: s. 350 (5).

Norge. Norskt förslag om semesterns utnyttjande: s. 732 (10).

Ryssland. Åtgärder mot ombyte av arbetsplats i Sovjetunionen: s. 282 (4).

Se även *Kvinnor*

Arbetslöner. Försäkringstjänstemännens löneförhållanden: s. 425 (6).

Indexreglerade löner på arbetsmarknaden: s. 857 (12).

Lönenivån år 1938 och löneutvecklingen inom industri, handel och samfärdsel m. m.: s. 435 (6).

Lönestatistisk årsbok 1937: s. 40 (1).

Belgien. Det belgiska familjelönsystemet utvidgas: s. 283 (4).

Danmark. Indexreglering av avtalslönerna: s. 804 (11).

Finland. Industriarbetarnas löner år 1938: s. 667 (9).

Se även *Arbetslagstiftning, Jordbruk, Privatanställda, Skogsarbetare, Trädgårdsnäringen, Vägarbetare.*

Arbetslösheten under år 1938: s. 199 (3).

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna: 1938, 30 nov.: s. 50 (1); 31 dec.: s. 130 (2); 1939, 31 jan.: s. 209 (3); 28 febr.: s. 294 (4); 31 mars: s. 371 (5); 30 april: s. 432 (6); 31 maj: s. 486 (7); 30 juni: s. 600 (8); 31 juli: s. 675 (9); 31 aug.: s. 745 (10); 30 sept.: s. 827 (11); 31 okt.: s. 892 (12).

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet: 1938, nov.: s. 51 (1); dec.: s. 131 (2); 1939, jan.: s. 212 (3); febr.: s. 295 (4); mars: s. 374 (5); april: s. 433 (6); maj: s. 487 (7); juni: s. 601 (8); juli och aug.: s. 678 (9); aug. och sept.: s. 748 (10); sept. och okt.: s. 828 (11); okt. och nov.: s. 893 (12).

Arbetsberedning åt partiellt arbetsförmögna: s. 83 (2).

Arbetslösheten enligt 1936 års partiella folkräkning: s. 339 (5).

Arbetslösheten inom lantarbetareförbundet år 1938: s. 192 (3).

Arbetslöshetens bekämpande (vid 1939 års riksdag): s. 537 (8).

Arbetslöshetens bekämpande inom stenindustrin (1937 års granitutrednings betänkande):

s. 179 (3). — Den svenska stenindustrins problem (socialstyrelsens utlåtande över granitutredningens förslag): s. 721 (10).

De arbetslösas fysiska och sociala belastning enligt 1937 års arbetslöshetsräkning: s. 707 (10).

Erkända arbetslöshetskassor år 1937: s. 284 (4); år 1938: s. 576 (8).

Utredning angående erkända arbetslöshetskassor: s. 355 (5).

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet: s. 52 (1); 132 (2); 213 (3); 296 (4); 375 (5); 434 (6); 492 (7); 602 (8); 679 (9); 749 (10); 829 (11); 894 (12).

Musikers m. fl. rättigheter inför internationellt forum (internationella arbetsbyråns expertkommitté): s. 43 (1).

Amerikas förenta stater. Nya direktiv för arbetslöshetens bekämpande: s. 877 (12).

Tyskland. Arbetslösheten januari—november 1938: s. 42 (1).

Se även *Arbetsförmedling*.

Arbetsmarknaden enligt arbetsförmedlingarnas rapporter: 1938, dec.: s. 46 (1); 1939, jan.: s. 126 (2); febr.: s. 207 (3); mars: s. 290 (4); april: s. 369 (5); maj: s. 428 (6); juni: s. 482 (7); juli: s. 596 (8); aug.: s. 673 (9); sept.: s. 741 (10); okt.: s. 817 (11); nov.: s. 883 (12).

Arbetstillgången enligt uppgifter från industriidkare m. fl.: 1938, fjärde kvart.: s. 119 (2); 1939, första kvart.: s. 356 (5). — Sysselsättningsvolym och arbetstillgång: 1938, fjärde kvart.: s. 226 (3); 1939, första kvart.: s. 362 (5); andra kvart.: s. 582 (8); tredje kvart.: s. 805 (11).

Sysselsättningen inom industri och handel m. m.: 1939, okt.: s. 823 (11); nov.: s. 888 (12).

Arbetsmarknadens försvarsberedskap (med socialstyrelsens utlåtande): s. 711 (10).

Behovet av allsidiga undersökningar över arbetsmarknadens tillstånd och utvecklingstendenser: s. 785 (11).

Förbättrad arbetsmarknadsstatistik: s. 802 (11).

Förekomsten av varaktig arbetsoförmåga: s. 424 (6).

Tuberkuloseftervård — ett de partiellt arbetsföras sysselsättningsproblem: s. 668 (9).

Amerikas förenta stater. Amerikanskt betänkande om äldre arbetares sysselsättning: s. 478 (7). — Arbetsmarknadspolitiken i Förenta staterna: s. 192 (3).

Storbritannien. Omsättningen av arbetskraft i London: s. 348 (5).

Arbetsmarknadskommissionen, se *Kristidsåtgärder*.

Arbetsoförmåga, se *Arbetsmarknaden*.

Arbetsorganisationen, Internationella, se *Socialpolitik*.

Arbetstiden. Arbetstidsfrågor vid 1939 års riksdag: s. 539 (8).

Amerikas förenta stater. Arbetstiden i Förenta staterna: s. 877 (12).

Se även *Jordbruk*.

Arbetstillgång, se *Arbetsmarknaden, Sjömansyrket*.

Arbetstjänst. Förslag om tjänsteplikt m. m.: s. 281 (4).

Tyskland. Obligatoriskt »pliktår» för hela den kvinnliga ungdomen: s. 42 (1). — Skärpta arbetsbestämmelser: s. 191 (3).

Barnavård, se *Sociallagstiftning, Ungdomsvård*.

Befolkningsfrågor. Befolkningsrörelsen i Sverige under senare år: s. 352 (5).

Befolkningsutvecklingen: 1939, första kvart.: s. 498 (7); andra kvart.: s. 750 (10).

Argentina. Befolkningsfrågan: s. 479 (7).

Frankrike. Befolkningspolitiska åtgärder: s. 872 (12).

Befolkningskommissionen. Barnantalet inom olika befolkningsgrupper: s. 777 (11).

Befolkningskommissionens slutbetänkande: s. 11 (1).

Bensin- och oljenämnden, se *Kristidsåtgärder*.

Bostadsfrågor vid 1939 års riksdag: s. 552 (8).

Bostadsförhållanden. Bostadshyrorna i Stockholm 1937/38 och 1938/39: s. 99 (2).

Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1939: s. 835 (11).

Lantarbetarnas bostadsstandard: s. 34 (1).

1939 års allmänna hyres- och bostadsräkning igångsättes: s. 653 (9).

Outhyrda bostadslägenheter i Stockholm och Göteborg: s. 99 (2).

Danmark. Förslag om slumsanering i danska städer: s. 187 (3).

Byggnadsverksamheten i Sverige år 1938: s. 499 (7).

Byggnadsverksamheten i vissa större städer under år 1938: s. 133 (2); under första kvart. 1939: s. 376 (5); under andra kvart. 1939: s. 603 (8); under tredje kvart. 1939: s. 830 (11).

Byggnadsförening för lantbrukare: s. 43 (1).

Undersökning rörande läget på byggnadsmarknaden hösten 1939: s. 693 (10).

Amerikas förenta stater. Bostadsbyggandet i Förenta staterna år 1938: s. 574 (8).

Dyrortsgruppering, 1941 års, uppskjutes: s. 731 (10); s. 804 (11).

Förarbeten till 1941 års dyrortsgruppering: s. 190 (3).

Egnahemsverksamhet. Egnahemsfrågor vid 1939 års riksdag: s. 557 (8).

Fackföreningsrörelsen. Antalet fackföreningsmedlemmar i Storbritannien.: s. 732 (10).

Fattigvården i Sverige år 1936: s. 140 (2).

Se även *Sociallagstiftning.*

Flyktingar. Storbritannien. Flyktingarnas ekonomiska betydelse för Storbritannien: s. 672 (9).

Folkförsörjningsnämnden, se *Kristidsåtgärder.*

Folkhushållningsdepartement, se *Kristidsåtgärder.*

Folkpensioneringen åren 1936 och 1937: s. 670 (9).

Fritiden. Fritidsutredningens betänkande med förslag angående reglering av strandbebyggelsen m. m.: s. 23 (1).

Fylleriförseelser och spritsmuggling: 1938, fjärde kvart.: s. 151 (2); 1939, första kvart.: s. 380 (5); andra kvart.: s. 608 (8); tredje kvart.: s. 841 (11).

Föreningsrätt. Förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän: s. 44 (1). — Socialstyrelsens utlåtande: s. 195 (3).

Förslag om viss ändring i lagen om förenings- och förhandlingsrätt (vid 1939 års riksdag): s. 544 (8).

Utredning angående lagen om förenings- och förhandlingsrätt: s. 480 (7).

Författningar rörande sociala frågor: s. 74 (1); 248 (3); 325 (4); 396 (5); 456 (6); 528 (7); 622 (8); 689 (9); 774 (10); 854 (11); 907 (12).

Förlikningsmän. Förlikningsmannakonferens: s. 425 (6).

Statens förlikningsmäns verksamhet år 1937: s. 149 (2).

Se även *Kollektivavtal.*

Försvaret. Utredning om försvarets demokratisering: s. 98 (2).

Försvarsberedskap. Det ekonomiska försvarsberedskapsarbetet på livsmedelsförsörjningens område: s. 399 (6).

Familjebidrag åt värnpliktiga (med socialstyrelsens utlåtande): s. 793 (11).

Bestämmelser om understöd till mobiliserades familjer i utlandet: s. 880 (12).

Se även *Arbetsmarknaden.*

Försäkringstjänstemän, se *Arbetslöner.*

Handelskommission, Statens, se *Kristidsåtgärder.*

Handelslicensnämnd, Statens, se *Kristidsåtgärder.*

Husligt arbete. Det husliga arbetet på landsbygden: s. 262 (4).

Förslag till lag om reglering av hembiträdenas anställnings- och arbetsförhållanden: s. 416 (6). — Regleringen av hembiträdenas anställnings- och arbetsförhållanden (socialstyrelsens utlåtande): s. 657 (9).

Rationellare hemarbete på landsbygden: s. 194 (3).

Hembiträdesförhållandena i norska och svenska städer: s. 40 (1).

Hälsovård. Frågor angående hälso- och sjukvård vid 1939 års riksdag: s. 558 (8).

Danmark. Hjälp- och rådgivningsbyråer för havande kvinnor: s. 427 (6).

Industrikommission, se *Kristidsåtgärder.*

Industrin i Sverige år 1937: s. 441 (6).

Utredningsorgan för industrin: s. 98 (2).

Industrisakkunniga, se *Kristidsåtgärder.*

Informationsbyrå, Statens, se *Kristidsåtgärder.*

Jordbruk. Arbetartillgång och arbetslön inom jordbruket år 1938: s. 214 (3).

Jordbrukets tillgodoseende med arbetskraft (socialstyrelsens utlåtande): s. 569 (8).

Stöd åt mindre jordbrukare: s. 44 (1).

Amerikas förenta stater. Arbets- och produktionsförhållanden inom Förenta staternas jordbruk 1909—1938: s. 866 (12).

Norge. Arbetstiden i Norges jordbruk: s. 879 (12).

Se även *Arbetslösheten, Byggnadsverksamheten, Husligt arbete.*

Kollektivavtal i Sverige år 1937: s. 143 (2).

Kollektivavtalen under fjärde kvart. 1938 och första kvart. 1939: s. 301 (4); under andra kvart. 1939: s. 495 (7); under tredje kvart. 1939: s. 750 (10).

Kollektivavtal och arbetskonflikter (vid 1939 års riksdag): s. 543 (8).

Danmark. Omröstnings- och samarbetsregler för danska fackorganisationer: s. 196 (3).

Se även *Arbetsavtal, Statstjänstemän.*

Kolnämnd, Statens, se *Kristidsåtgärder.*

Konjunkturinstitutet. Konjunkturläget hösten 1938: s. 20 (1); våren 1939: s. 421 (6).

Det svenska näringslivets strukturella utveckling: s. 561 (8).

Kooperation. Kooperativa förbundets och anslutna föreningars verksamhet under år 1938: s. 351 (5).

Kooperationens utbredning i olika länder: s. 869 (12).

Krigsförsäkringsnämnd, Statens, se *Kristidsåtgärder.*

Krisnämnderna, komplettering av, se *Kristidsåtgärder.*

Kristidsåtgärder, Statliga. Arbetsmarknadskommissionen: s. 625 (9). — Bensin- och oljenämnden: s. 629 (9). — De statliga krisnämndernas samarbete: s. 631 (9). — Folkförsörjningsnämnden: s. 626 (9). — Folkhushållningsdepartement inrättas: s. 728 (10). — Industrikommission inrättas: s. 801 (11). — Industri- och handelsorganisationernas prisövervakning: s. 729 (10). — Industrisakkunniga: s. 629 (9). — Komplettering av krisnämnderna: s. 729 (10). — Livsmedelskommission tillsättes: s. 800 (11). — Prisregleringslag: s. 876 (12). — Prissakkunniga: s. 627 (9). — Sjöfartsnämnden: s. 629 (9). — Statens handelskommission: s. 801 (11). — Statens handelslicensnämnd: s. 628 (9). — Statens informationsbyrå: s. 631 (9). — Statens kolnämnd: s. 630 (9). — Statens krigsförsäkringsnämnd: s. 630 (9). — Statens transportkommission: s. 728 (10). — Statens vednämnd: s. 629 (9).

Kvinnor. Arbetsförhållanden för kvinnor (vid 1939 års riksdag): s. 546 (8).

Gift kvinnas förvärvsarbete. (Kvinnoarbetskommitténs betänkande.) I: s. 251 (4); II: s. 329 (5).

Kvinnors och minderårigas användande inom industrin i Sverige år 1937: s. 443 (6).

Kvinnornas särställning i arbetslagstiftningen (internationella arbetsbyråns rapport): s. 875 (12).

Se även *Arbetstjänst, Hälsovård, Moderskapsskydd.*

Landsorganisationen i Sverige år 1938: s. 426 (6).

Levnadskostnader 1938, fjärde kvart.: s. 53 (1); 1939, första kvart.: s. 306 (4); den 1 juli: s. 505 (7); den 1 okt.: s. 753 (10).

Beräkningen av socialstyrelsens levnadskostnadsindex: s. 643 (9).

Beslag å ärter: s. 730 (10).

Höjning av tobaks- och spritdrycksbeskattningen: s. 802 (11).

Matordningen inom svenska stadshushåll: s. 258 (4).

Omsättningen av kläder och skodon i detaljhandeln: s. 718 (10).

Reglering av prisbildningen på kol och koks: s. 729 (10).

Utdelning av inköpskort: s. 730 (10).

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet: s. 158 (2); s. 386 (5); s. 615 (8); s. 846 (11).

Amerikas förenta stater. Amerikansk kostundersökning: s. 353 (5).

Litteraturöversikt: s. 66 (1); 159 (2); 241 (3); 318 (4); 387 (5); 449 (6); 520 (7); 616 (8); 682 (9); 766 (10); 847 (11); 900 (12).

Livsmedelskommission, se *Kristidsåtgärder.*

Livsmedelslagstiftning, Svensk: s. 472 (7).

Livsmedelspriser (och levnadskostnader): 1939, jan.: s. 156 (2); febr.: s. 238 (3); april: s. 384 (5); maj: s. 447 (6); juli: s. 613 (8); aug.: s. 680 (9); okt.: s. 844 (11); nov.: s. 898 (12).

Näringsvärde och pris å viktigare födoämnen år 1938: s. 232 (3).

Lärlingsutbildningen (socialstyrelsens utlåtande): s. 267 (4).

Lösdrivare. En psykiatrisk undersökning av tvångsarbetarklientelet: s. 93 (2).

Lösdriverilagstiftningskommitténs betänkande: s. 632 (9).

Minderåriga, se *Kvinnor.*

Moderskapsskydd. Mödrahjälpsverksamheten under år 1938: s. 337 (5).

Musiker, se *Arbetslösheten.*

Nykterhetsfrågor vid 1939 års riksdag: s. 551 (8).

Olycksfall i arbete år 1935: s. 151 (2); år 1936: s. 895 (12).

Pliktår, se *Arbetstjänst.*

Prisregleringslag, se *Kristidsåtgärder.*

Prissakkunniga, se *Kristidsåtgärder.*

Prisövervakning, se *Kristidsåtgärder.*

Privatanställda. De privatanställdas ekonomiska och sociala problem: s. 666 (9).

Raslagarna i Italien: s. 43 (1).

Rationaliseringsutredningens betänkande: s. 409 (6). — Socialstyrelsens utlåtande: s. 790 (11).

Riksdagen. Sociala frågor inför 1939 års riksdag: s. 97 (2); s. 190 (3); s. 280 (4); s. 348 (5); s. 537 (8).

Samaritförbund, se *Arbetarskydd.*

Samlingslokaler. Staten och de allmänna samlingslokalerna: s. 859 (12).

Semester, se *Arbetslagstiftning.*

Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1938: s. 494 (7).
Sjöfartsnämnden, se *Kristidsåtgärder.*
Sjömansyrket. Arbetstillgången under år 1938: s. 116 (2).
Skattelagstiftning. Arvsskattekommitténs betänkande: s. 477 (7).
Skogsarbetare. Skogsarbetarnas arbetsförtjänster vintern 1938/1939: s. 297 (4).
Skogsnäringens ekonomiska läge: s. 100 (2).
Slumsanering, se *Bostadsförhållanden.*
Socialförsäkring (vid 1939 års riksdag): s. 549 (8).
Nordiska socialministermötet i april 1939: s. 347 (5).
Amerikas förenta stater. Förslag om reviderad socialförsäkring: s. 574 (8).
Sociallagstiftning. Fransk upplaga av »Sociallagstiftning och socialt arbete i Sverige»: s. 666 (9).
Frågor angående fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet vid 1939 års riksdag: s. 550 (8).
Socialpolitik. Socialpolitikens förutsättningar under krigstid (meddelande från internationella arbetsorganisationens *kriskommitté*): s. 797 (11).
Socialregister, Stockholms stads: s. 531 (8).
Socialstatistik. De nordiska statistiska mötena i Oslo i juni 1939: s. 477 (7).
Stadsbyggnadskongressen, Internationella, i Stockholm *i juli 1939:* s. 99 (2); s. 571 (8).
Statsdepartementens organisation utredes: s. 38 (1).
Statstjänstemän. Statstjänstemäns *ställning* vid arbetskonflikter: s. 480 (7).
Statsverkspropositionen. Femte huvudtiteln: s. 38 (1).
Stenindustrin, se *Arbetslösheten.*
Steriliseringe. Förslag till steriliseringslag: s. 862 (12).
Tjänstemannafrågor, se *Föreningsrätt.*
Tjänsteplikt, se *Arbetstjänst.*
Transportkommission, Statens, se *Kristidsåtgärder.*
Trädgårdsnäringen, löneförhållandena inom: s. 637 (9).
Tuberkuloseftervård, se *Arbetsmarknaden.*
Tvångsarbetare, se *Lösdrivare.*
Undervisningsreformer. Förslag till undervisningsreformer: s. 732 (10).
Ungdomsvård. Ungdomsbrottsligheten (fängvårdsstyrelsens utredning samt socialstyrelsens utlåtande): s. 272 (4).
Utredning om ungdomsbrottsligheten och missförhållanden inom nöjeslivet: s. 573 (8).
Utlänningar. Uppehålls- och arbetstillstånd för utlänningar: 1939, 1 jan.: s. 176 (3); 1 april: s. 382 (5); 1 juli: s. 609 (8).
Utlänningarna i Sverige: s. 87 (2).
Utlännings rätt att vistas i riket: s. 730 (10).
Utlänningsfrågor vid 1939 års riksdag: s. 548 (8).
Utlänningsräkningen: s. 198 (3). — Preliminära resultat av utlänningsräkningen: s. 278 (4).
Utredning om behandlingen av utlänningsärenden: s. 481 (7).
Vistelsetillstånd för utlänningar 1 okt. 1939: s. 841 (11).
Nordisk konferens för utlänningsfrågor: s. 348 (5).
Ut- och invandring under år 1938: s. 671 (9).
Utvandringen till främmande världsdelar år 1938: s. 154 (2); 1939, första kvart.: s. 381 (5); andra kvart.: s. 504 (7); tredje kvart.: s. 752 (10).
Amerikas förenta stater. Statistik rörande in- och utvandring: s. 101 (2).
Vednämnd, Statens, se *Kristidsåtgärder.*
Villkorlig dom. Ny lagstiftning rörande villkorlig dom (vid 1939 års riksdag): s. 560 (8).
Vägarbetare. Vägarbetets organisation och vägarbetarnas arbetsförtjänster år 1939: s. 734 (10).
Vägtrafikolyckor under första kvart. år 1939: s. 751 (10).
Yrkesorientering, se *Arbetsförmedling.*
Yrkesutbildning (vid 1939 års riksdag): s. 545 (8).
Centrala verkstadsskolor (med socialstyrelsens utlåtande): s. 27 (1).
Särskild överstyrelse för yrkesutbildningen: s. 45 (1). — Socialstyrelsens utlåtande: s. 197 (3).
Se även *Lärlingsutbildningen.*